નમો તસ્સ ભગવતો અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ

અભિધમ્મપિટકે

વિભઙ્ગપાળિ

૧. ખન્ધવિભઙ્ગો

૧. સુત્તન્તભાજનીયં

૧. પઞ્ચક્ખન્ધા – રૂપક્ખન્ધો, વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો, વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

૧. રૂપક્ખન્ધો

૨. તત્થ કતમો રૂપક્ખન્ધો? યં કિઞ્ચિ રૂપં અતીતાનાગતપચ્ચુપ્પન્નં અજ્ઝત્તં વા બહિદ્ધા વા ઓળારિકં વા સુખુમં વા હીનં વા પણીતં વા યં દૂરે સન્તિકે વા, તદેકજ્ઝં અભિસઞ્ઞૂહિત્વા અભિસઙ્ખિપિત્વા – અયં વુચ્ચતિ રૂપક્ખન્ધો.

૩. તત્થ કતમં રૂપં અતીતં? યં રૂપં અતીતં નિરુદ્ધં વિગતં વિપરિણતં અત્થઙ્ગતં અબ્ભત્થઙ્ગતં ઉપ્પજ્જિત્વા વિગતં અતીતં અતીતંસેન સઙ્ગહિતં, ચત્તારો ચ મહાભૂતા ચતુન્નઞ્ચ મહાભૂતાનં ઉપાદાયરૂપં – ઇદં વુચ્ચતિ રૂપં અતીતં.

તત્થ કતમં રૂપં અનાગતં? યં રૂપં અજાતં અભૂતં અસઞ્જાતં અનિબ્બત્તં અનભિનિબ્બત્તં અપાતુભૂતં અનુપ્પન્નં અસમુપ્પન્નં અનુટ્ઠિતં અસમુટ્ઠિતં અનાગતં અનાગતંસેન સઙ્ગહિતં, ચત્તારો ચ મહાભૂતા ચતુન્નઞ્ચ મહાભૂતાનં ઉપાદાયરૂપં – ઇદં વુચ્ચતિ રૂપં અનાગતં.

તત્થ કતમં રૂપં પચ્ચુપ્પન્નં? યં રૂપં જાતં ભૂતં સઞ્જાતં નિબ્બત્તં અભિનિબ્બત્તં પાતુભૂતં ઉપ્પન્નં સમુપ્પન્નં ઉટ્ઠિતં સમુટ્ઠિતં પચ્ચુપ્પન્નં પચ્ચુપ્પન્નંસેન સઙ્ગહિતં, ચત્તારો ચ મહાભૂતા ચતુન્નઞ્ચ મહાભૂતાનં ઉપાદાયરૂપં – ઇદં વુચ્ચતિ રૂપં પચ્ચુપ્પન્નં.

૪. તત્થ કતમં રૂપં અજ્ઝત્તં? યં રૂપં તેસં તેસં સત્તાનં અજ્ઝત્તં પચ્ચત્તં નિયકં પાટિપુગ્ગલિકં ઉપાદિન્નં, ચત્તારો ચ મહાભૂતા ચતુન્નઞ્ચ મહાભૂતાનં ઉપાદાયરૂપં – ઇદં વુચ્ચતિ રૂપં અજ્ઝત્તં.

તત્થ કતમં રૂપં બહિદ્ધા? યં રૂપં તેસં તેસં પરસત્તાનં પરપુગ્ગલાનં અજ્ઝત્તં પચ્ચત્તં નિયકં પાટિપુગ્ગલિકં ઉપાદિન્નં, ચત્તારો ચ મહાભૂતા ચતુન્નઞ્ચ મહાભૂતાનં ઉપાદાયરૂપં – ઇદં વુચ્ચતિ રૂપં બહિદ્ધા.

૫. તત્થ કતમં રૂપં ઓળારિકં? ચક્ખાયતનં…પે॰… ફોટ્ઠબ્બાયતનં – ઇદં વુચ્ચતિ રૂપં ઓળારિકં.

તત્થ કતમં રૂપં સુખુમં? ઇત્થિન્દ્રિયં...પે॰... કબળીકારો [કબળિંકારો (સી॰ સ્યા॰)] આહારો – ઇદં વુચ્ચતિ રૂપં સુખુમં.

૬. તત્થ કતમં રૂપં હીનં? યં રૂપં તેસં તેસં સત્તાનં ઉઞ્ઞાતં અવઞ્ઞાતં હીળિતં પરિભૂતં અચિત્તીકતં હીનં હીનમતં હીનસમ્મતં અનિટ્ઠં અકન્તં અમનાપં, રૂપા સદ્દા ગન્ધા રસા ફોટ્ઠબ્બા – ઇદં વુચ્ચતિ રૂપં હીનં.

તત્થ કતમં રૂપં પણીતં? યં રૂપં તેસં તેસં સત્તાનં અનુઞ્ઞાતં અનવઞ્ઞાતં અહીળિતં અપરિભૂતં ચિત્તીકતં પણીતં પણીતમતં પણીતસમ્મતં ઇટ્ઠં કન્તં મનાપં, રૂપા સદ્દા ગન્ધા રસા ફોટ્ઠબ્બા – ઇદં વુચ્ચતિ રૂપં પણીતં. તં તં વા પન રૂપં ઉપાદાયુપાદાય રૂપં હીનં પણીતં દટ્ઠબ્બં.

૭. તત્થ કતમં રૂપં દૂરે? ઇત્થિન્દ્રિયં...પે॰... કબળીકારો આહારો, યં વા પનઞ્ઞમ્પિ અત્થિ રૂપં અનાસન્ને અનુપકટ્ઠે દૂરે અસન્તિકે – ઇદં વુચ્ચતિ રૂપં દૂરે.

તત્થ કતમં રૂપં સન્તિકે? ચક્ખાયતનં...પે॰... ફોટ્ઠબ્બાયતનં, યં વા પનઞ્ઞમ્પિ અત્થિ રૂપં આસન્ને ઉપકટ્ઠે અવિદૂરે સન્તિકે – ઇદં વુચ્ચતિ રૂપં સન્તિકે. તં તં વા પન રૂપં ઉપાદાયુપાદાય રૂપં દૂરે સન્તિકે દટ્ઠબ્બં.

૨. વેદનાક્ખન્ધો

૮. તત્થ કતમો વેદનાક્ખન્ધો? યા કાચિ વેદના અતીતાનાગતપચ્ચુપ્પન્ના અજ્ઝત્તા વા બહિદ્ધા વા ઓળારિકા વા સુખુમા વા હીના વા પણીતા વા યા દૂરે સન્તિકે વા, તદેકજ્ઝં અભિસઞ્ઞૂહિત્વા અભિસઙ્ખિપિત્વા – અયં વુચ્ચતિ વેદનાક્ખન્ધો.

૯. તત્થ કતમા વેદના અતીતા? યા વેદના અતીતા નિરુદ્ધા વિગતા વિપરિણતા અત્થઙ્ગતા અબ્ભત્થઙ્ગતા ઉપ્પજ્જિત્વા વિગતા અતીતા અતીતંસેન સઙ્ગહિતા, સુખા વેદના દુક્ખા વેદના અદુક્ખમસુખા વેદના – અયં વુચ્ચતિ વેદના અતીતા.

તત્થ કતમા વેદના અનાગતા? યા વેદના અજાતા અભૂતા અસઞ્જાતા અનિબ્બત્તા અનભિનિબ્બત્તા અપાતુભૂતા અનુપ્પન્ના અસમુપ્પન્ના અનુટ્ઠિતા અસમુટ્ઠિતા અનાગતા અનાગતંસેન સઙ્ગહિતા, સુખા વેદના દુક્ખા વેદના અદુક્ખમસુખા વેદના – અયં વુચ્ચતિ વેદના અનાગતા.

તત્થ કતમા વેદના પચ્ચુપ્પન્ના? યા વેદના જાતા ભૂતા સઞ્જાતા નિબ્બત્તા અભિનિબ્બત્તા પાતુભૂતા ઉપ્પન્ના સમુપ્પન્ના ઉટ્ઠિતા સમુટ્ઠિતા પચ્ચુપ્પન્ના પચ્ચુપ્પન્નંસેન સઙ્ગહિતા, સુખા વેદના દુક્ખા વેદના અદુક્ખમસુખા વેદના – અયં વુચ્ચતિ વેદના પચ્ચુપ્પન્ના.

૧૦. તત્થ કતમા વેદના અજ્ઝત્તા? યા વેદના તેસં તેસં સત્તાનં અજ્ઝત્તં પચ્ચત્તં નિયકા પાટિપુગ્ગલિકા ઉપાદિન્ના, સુખા વેદના દુક્ખા વેદના અદુક્ખમસુખા વેદના – અયં વુચ્ચતિ વેદના અજ્ઝત્તા.

તત્થ કતમા વેદના બહિદ્ધા? યા વેદના તેસં તેસં પરસત્તાનં પરપુગ્ગલાનં અજ્ઝત્તં પચ્ચત્તં નિયકા પાટિપુગ્ગલિકા ઉપાદિન્ના, સુખા વેદના દુક્ખા વેદના અદુક્ખમસુખા વેદના – અયં વુચ્ચતિ વેદના બહિદ્ધા.

૧૧. તત્થ કતમા વેદના ઓળારિકા સુખુમા? અકુસલા વેદના ઓળારિકા, કુસલાબ્યાકતા વેદના સુખુમા. કુસલાકુસલા વેદના ઓળારિકા, અબ્યાકતા વેદના સુખુમા. દુક્ખા વેદના ઓળારિકા, સુખા ચ અદુક્ખમસુખા ચ વેદના સુખુમા. સુખદુક્ખા વેદના ઓળારિકા, અદુક્ખમસુખા વેદના સુખુમા. અસમાપન્નસ્સ વેદના ઓળારિકા, સમાપન્નસ્સ વેદના સુખુમા. સાસવા વેદના ઓળારિકા, અનાસવા વેદના સુખુમા. તં તં વા પન વેદનં ઉપાદાયુપાદાય વેદના ઓળારિકા સુખુમા દટ્ઠબ્બા.

૧૨. તત્થ કતમા વેદના હીના પણીતા? અકુસલા વેદના હીના, કુસલાબ્યાકતા વેદના પણીતા. કુસલાકુસલા વેદના હીના, અબ્યાકતા વેદના પણીતા. દુક્ખા વેદના હીના, સુખા ચ અદુક્ખમસુખા ચ વેદના પણીતા. સુખદુક્ખા વેદના હીના, અદુક્ખમસુખા વેદના પણીતા. અસમાપન્નસ્સ વેદના હીના, સમાપન્નસ્સ વેદના પણીતા. સાસવા વેદના હીના, અનાસવા વેદના પણીતા. તં તં વા પન વેદનં ઉપાદાયુપાદાય વેદના હીના પણીતા દટ્ઠબ્બા.

૧૩. તત્થ કતમા વેદના દૂરે? અકુસલા વેદના કુસલાબ્યાકતાહિ વેદનાહિ દૂરે; કુસલાબ્યાકતા વેદના અકુસલાય વેદનાય દૂરે; કુસલા વેદના અકુસલાબ્યાકતાહિ વેદનાહિ દૂરે; અકુસલાબ્યાકતા વેદના કુસલાય વેદનાય દૂરે; અબ્યાકતા વેદના કુસલાકુસલાહિ વેદનાહિ દૂરે; કુસલાકુસલા વેદના અબ્યાકતાય વેદનાય દૂરે. દુક્ખા વેદના સુખાય ચ અદુક્ખમસુખાય ચ વેદનાહિ દૂરે; સુખા ચ અદુક્ખમસુખા ચ વેદના દુક્ખાય વેદનાય દૂરે; સુખા વેદના દુક્ખાય ચ અદુક્ખમસુખાય ચ વેદનાહિ દૂરે; દુક્ખા ચ અદુક્ખમસુખા ચ વેદના સુખાય વેદનાય દૂરે; અદુક્ખમસુખા વેદના સુખદુક્ખાહિ વેદનાહિ દૂરે; સુખદુક્ખા વેદના અદુક્ખમસુખાય વેદનાય દૂરે. અસમાપન્નસ્સ વેદના સમાપન્નસ્સ વેદનાય દૂરે; સમાપન્નસ્સ વેદના અસમાપન્નસ્સ વેદનાય દૂરે. સાસવા વેદના અનાસવાય વેદનાય દૂરે; અનાસવા વેદના સાસવાય વેદનાય દૂરે – અયં વુચ્ચતિ વેદના દૂરે.

તત્થ કતમા વેદના સન્તિકે? અકુસલા વેદના અકુસલાય વેદનાય સન્તિકે; કુસલા વેદના કુસલાય વેદનાય સન્તિકે; અબ્યાકતા વેદના અબ્યાકતાય વેદનાય સન્તિકે. દુક્ખા વેદના દુક્ખાય વેદનાય સન્તિકે; સુખા વેદના સુખાય વેદનાય સન્તિકે; અદુક્ખમસુખા વેદના અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સન્તિકે . અસમાપન્નસ્સ વેદના અસમાપન્નસ્સ વેદનાય સન્તિકે; સમાપન્નસ્સ વેદના સમાપન્નસ્સ વેદનાય સન્તિકે. સાસવા વેદના સાસવાય વેદનાય સન્તિકે; અનાસવા વેદના અનાસવાય વેદનાય સન્તિકે. અયં વુચ્ચતિ વેદના સન્તિકે. તં તં વા પન વેદનં ઉપાદાયુપાદાય વેદના દૂરે સન્તિકે દટ્ઠબ્બા.

૩. સઞ્ઞાક્ખન્ધો

૧૪. તત્થ કતમો સઞ્ઞાક્ખન્ધો? યા કાચિ સઞ્ઞા અતીતાનાગતપચ્ચુપ્પન્ના અજ્ઝત્તા વા બહિદ્ધા વા ઓળારિકા વા સુખુમા વા હીના વા પણીતા વા યા દૂરે સન્તિકે વા તદેકજ્ઝં અભિસઞ્ઞૂહિત્વા અભિસઙ્ખિપિત્વા – અયં વુચ્ચતિ સઞ્ઞાક્ખન્ધો.

૧૫. તત્થ કતમા સઞ્ઞા અતીતા? યા સઞ્ઞા અતીતા નિરુદ્ધા વિગતા વિપરિણતા અત્થઙ્ગતા અબ્ભત્થઙ્ગતા ઉપ્પજ્જિત્વા વિગતા અતીતા અતીતંસેન સઙ્ગહિતા, ચક્ખુસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા સોતસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા ઘાનસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા જિવ્હાસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા કાયસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા મનોસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા – અયં વુચ્ચતિ સઞ્ઞા અતીતા.

તત્થ કતમા સઞ્ઞા અનાગતા? યા સઞ્ઞા અજાતા અભૂતા અસઞ્જાતા અનિબ્બત્તા અનભિનિબ્બત્તા અપાતુભૂતા અનુપ્પન્ના અસમુપ્પન્ના અનુટ્ઠિતા અસમુટ્ઠિતા અનાગતા અનાગતંસેન સઙ્ગહિતા, ચક્ખુસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા સોતસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા ઘાનસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા જિવ્હાસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા કાયસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા મનોસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા – અયં વુચ્ચતિ સઞ્ઞા અનાગતા.

તત્થ કતમા સઞ્ઞા પચ્ચુપ્પન્ના? યા સઞ્ઞા જાતા ભૂતા સઞ્જાતા નિબ્બત્તા અભિનિબ્બત્તા પાતુભૂતા ઉપ્પન્ના સમુપ્પન્ના ઉટ્ઠિતા સમુટ્ઠિતા પચ્ચુપ્પન્ના પચ્ચુપ્પન્નંસેન સઙ્ગહિતા, ચક્ખુસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા સોતસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા ઘાનસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા જિવ્હાસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા કાયસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા મનોસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા – અયં વુચ્ચતિ સઞ્ઞા પચ્ચુપ્પન્ના.

૧૬. તત્થ કતમા સઞ્ઞા અજ્ઝત્તા? યા સઞ્ઞા તેસં તેસં સત્તાનં અજ્ઝત્તં પચ્ચત્તં નિયકા પાટિપુગ્ગલિકા ઉપાદિન્ના, ચક્ખુસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા સોતસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા ઘાનસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા જિવ્હાસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા કાયસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા મનોસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા – અયં વુચ્ચતિ સઞ્ઞા અજ્ઝત્તા.

તત્થ કતમા સઞ્ઞા બહિદ્ધા? યા સઞ્ઞા તેસં તેસં પરસત્તાનં પરપુગ્ગલાનં અજ્ઝત્તં પચ્ચત્તં નિયકા પાટિપુગ્ગલિકા ઉપાદિન્ના, ચક્ખુસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા સોતસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા ઘાનસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા જિવ્હાસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા કાયસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા મનોસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા – અયં વુચ્ચતિ સઞ્ઞા બહિદ્ધા.

૧૭. તત્થ કતમા સઞ્ઞા ઓળારિકા સુખુમા? પટિઘસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા ઓળારિકા, અધિવચનસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા સુખુમા. અકુસલા સઞ્ઞા ઓળારિકા, કુસલાબ્યાકતા સઞ્ઞા સુખુમા. કુસલાકુસલા સઞ્ઞા ઓળારિકા, અબ્યાકતા સઞ્ઞા સુખુમા. દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા સઞ્ઞા ઓળારિકા, સુખાય ચ અદુક્ખમસુખાય ચ વેદનાહિ સમ્પયુત્તા સઞ્ઞા સુખુમા. સુખદુક્ખાહિ વેદનાહિ સમ્પયુત્તા સઞ્ઞા ઓળારિકા , અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા સઞ્ઞા સુખુમા. અસમાપન્નસ્સ સઞ્ઞા ઓળારિકા, સમાપન્નસ્સ સઞ્ઞા સુખુમા. સાસવા સઞ્ઞા ઓળારિકા, અનાસવા સઞ્ઞા સુખુમા. તં તં વા પન સઞ્ઞં ઉપાદાયુપાદાય સઞ્ઞા ઓળારિકા સુખુમા દટ્ઠબ્બા.

૧૮. તત્થ કતમા સઞ્ઞા હીના પણીતા? અકુસલા સઞ્ઞા હીના, કુસલાબ્યાકતા સઞ્ઞા પણીતા. કુસલાકુસલા સઞ્ઞા હીના, અબ્યાકતા સઞ્ઞા પણીતા. દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા સઞ્ઞા હીના, સુખાય ચ અદુક્ખમસુખાય ચ વેદનાહિ સમ્પયુત્તા સઞ્ઞા પણીતા. સુખદુક્ખાહિ વેદનાહિ સમ્પયુત્તા સઞ્ઞા હીના, અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા સઞ્ઞા પણીતા. અસમાપન્નસ્સ સઞ્ઞા હીના, સમાપન્નસ્સ સઞ્ઞા પણીતા. સાસવા સઞ્ઞા હીના, અનાસવા સઞ્ઞા પણીતા. તં તં વા પન સઞ્ઞં ઉપાદાયુપાદાય સઞ્ઞા હીના પણીતા દટ્ઠબ્બા.

૧૯. તત્થ કતમા સઞ્ઞા દૂરે? અકુસલા સઞ્ઞા કુસલાબ્યાકતાહિ સઞ્ઞાહિ દૂરે; કુસલાબ્યાકતા સઞ્ઞા અકુસલાય સઞ્ઞાય દૂરે; કુસલા સઞ્ઞા અકુસલાબ્યાકતાહિ સઞ્ઞાહિ દૂરે; અકુસલાબ્યાકતા સઞ્ઞા કુસલાય સઞ્ઞાય દૂરે. અબ્યાકતા સઞ્ઞા કુસલાકુસલાહિ સઞ્ઞાહિ દૂરે; કુસલાકુસલા સઞ્ઞા અબ્યાકતાય સઞ્ઞાય દૂરે. દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા સઞ્ઞા સુખાય ચ અદુક્ખમસુખાય ચ વેદનાહિ સમ્પયુત્તાહિ સઞ્ઞાહિ દૂરે; સુખાય ચ અદુક્ખમસુખાય ચ વેદનાહિ સમ્પયુત્તા સઞ્ઞા દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તાય સઞ્ઞાય દૂરે; સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા સઞ્ઞા દુક્ખાય ચ અદુક્ખમસુખાય ચ વેદનાહિ સમ્પયુત્તાહિ સઞ્ઞાહિ દૂરે; દુક્ખાય ચ અદુક્ખમસુખાય

ચ વેદનાહિ સમ્પયુત્તા સઞ્ઞા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તાય સઞ્ઞાય દૂરે; અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા સઞ્ઞા સુખદુક્ખાહિ વેદનાહિ સમ્પયુત્તાહિ સઞ્ઞાહિ દૂરે; સુખદુક્ખાહિ વેદનાહિ સમ્પયુત્તા સઞ્ઞા અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તાય સઞ્ઞાય દૂરે. અસમાપન્નસ્સ સઞ્ઞા સમાપન્નસ્સ સઞ્ઞાય દૂરે; સમાપન્નસ્સ સઞ્ઞા અસમાપન્નસ્સ સઞ્ઞાય દૂરે. સાસવા સઞ્ઞા અનાસવાય સઞ્ઞાય દૂરે; અનાસવા સઞ્ઞા સાસવાય સઞ્ઞાય દૂરે – અયં વુચ્ચતિ સઞ્ઞા દૂરે.

તત્થ કતમા સઞ્ઞા સન્તિકે? અકુસલા સઞ્ઞા અકુસલાય સઞ્ઞાય સન્તિકે; કુસલા સઞ્ઞા કુસલાય સઞ્ઞાય સન્તિકે; અબ્યાકતા સઞ્ઞા અબ્યાકતાય સઞ્ઞાય સન્તિકે. દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા સઞ્ઞા દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તાય સઞ્ઞાય સન્તિકે; સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા સઞ્ઞા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તાય સઞ્ઞાય સન્તિકે; અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા સઞ્ઞા અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તાય સઞ્ઞાય સન્તિકે. અસમાપન્નસ્સ સઞ્ઞા અસમાપન્નસ્સ સઞ્ઞાય સન્તિકે; સમાપન્નસ્સ સઞ્ઞા સમાપન્નસ્સ સઞ્ઞાય સન્તિકે. સાસવા સઞ્ઞા સાસવાય સઞ્ઞાય સન્તિકે; અનાસવા સઞ્ઞા અનાસવાય સઞ્ઞાય સન્તિકે. અયં વુચ્ચતિ સઞ્ઞા સન્તિકે. તં તં વા પન સઞ્ઞં ઉપાદાયુપાદાય સઞ્ઞા દૂરે સન્તિકે દટ્ઠબ્બા.

૪. સઙ્ખારક્ખન્ધો

૨૦. તત્થ કતમો સઙ્ખારક્ખન્ધો? યે કેચિ સઙ્ખારા અતીતાનાગતપચ્ચુપ્પન્ના અજ્ઝત્તા વા બહિદ્ધા વા ઓળારિકા વા સુખુમા વા હીના વા પણીતા વા યે દૂરે સન્તિકે વા, તદેકજ્ઝં અભિસઞ્ઞૂહિત્વા અભિસઙ્ખિપિત્વા – અયં વુચ્ચતિ સઙ્ખારક્ખન્ધો.

૨૧. તત્થ કતમે સઙ્ખારા અતીતા? યે સઙ્ખારા અતીતા નિરુદ્ધા વિગતા વિપરિણતા અત્થઙ્ગતા અબ્ભત્થઙ્ગતા ઉપ્પજ્જિત્વા વિગતા અતીતા અતીતંસેન સઙ્ગહિતા, ચક્ખુસમ્ફસ્સજા ચેતના સોતસમ્ફસ્સજા ચેતના ઘાનસમ્ફસ્સજા ચેતના જિવ્હાસમ્ફસ્સજા ચેતના કાયસમ્ફસ્સજા ચેતના મનોસમ્ફસ્સજા ચેતના – ઇમે વુચ્ચન્તિ સઙ્ખારા અતીતા.

તત્થ કતમે સઙ્ખારા અનાગતા? યે સઙ્ખારા અજાતા અભૂતા અસઞ્જાતા અનિબ્બત્તા અનભિનિબ્બત્તા અપાતુભૂતા અનુપ્પન્ના અસમુપ્પન્ના અનુટ્ઠિતા અસમુટ્ઠિતા અનાગતા અનાગતંસેન સઙ્ગહિતા, ચક્ખુસમ્ફસ્સજા ચેતના સોતસમ્ફસ્સજા ચેતના ઘાનસમ્ફસ્સજા ચેતના જિવ્હાસમ્ફસ્સજા ચેતના કાયસમ્ફસ્સજા ચેતના મનોસમ્ફસ્સજા ચેતના – ઇમે વુચ્ચન્તિ સઙ્ખારા અનાગતા.

તત્થ કતમે સઙ્ખારા પચ્ચુપ્પન્ના? યે સઙ્ખારા જાતા ભૂતા સઞ્જાતા નિબ્બત્તા અભિનિબ્બત્તા પાતુભૂતા ઉપ્પન્ના સમુપ્પન્ના ઉટ્ઠિતા સમુટ્ઠિતા પચ્ચુપ્પન્ના પચ્ચુપ્પન્નંસેન સઙ્ગહિતા, ચક્ખુસમ્ફસ્સજા ચેતના સોતસમ્ફસ્સજા ચેતના ઘાનસમ્ફસ્સજા ચેતના જિવ્હાસમ્ફસ્સજા ચેતના કાયસમ્ફસ્સજા ચેતના મનોસમ્ફસ્સજા ચેતના – ઇમે વુચ્ચન્તિ સઙ્ખારા પચ્ચુપ્પન્ના.

૨૨. તત્થ કતમે સઙ્ખારા અજ્ઝત્તા? યે સઙ્ખારા તેસં તેસં સત્તાનં અજ્ઝત્તં પચ્ચત્તં નિયકા પાટિપુગ્ગલિકા ઉપાદિન્ના, ચક્ખુસમ્ફસ્સજા ચેતના સોતસમ્ફસ્સજા ચેતના ઘાનસમ્ફસ્સજા ચેતના જિવ્હાસમ્ફસ્સજા ચેતના કાયસમ્ફસ્સજા ચેતના મનોસમ્ફસ્સજા ચેતના – ઇમે વુચ્ચન્તિ સઙ્ખારા અજ્ઝત્તા.

તત્થ કતમે સઙ્ખારા બહિદ્ધા? યે સઙ્ખારા તેસં તેસં પરસત્તાનં પરપુગ્ગલાનં અજ્ઝત્તં પચ્ચત્તં નિયકા પાટિપુગ્ગલિકા ઉપાદિન્ના, ચક્ખુસમ્ફસ્સજા ચેતના સોતસમ્ફસ્સજા ચેતના ઘાનસમ્ફસ્સજા ચેતના જિવ્હાસમ્ફસ્સજા ચેતના કાયસમ્ફસ્સજા ચેતના મનોસમ્ફસ્સજા ચેતના – ઇમે વુચ્ચન્તિ સઙ્ખારા બહિદ્ધા.

૨૩. તત્થ કતમે સઙ્ખારા ઓળારિકા સુખુમા? અકુસલા સઙ્ખારા ઓળારિકા, કુસલાબ્યાકતા સઙ્ખારા સુખુમા. કુસલાકુસલા સઙ્ખારા ઓળારિકા, અબ્યાકતા સઙ્ખારા સુખુમા. દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા સઙ્ખારા ઓળારિકા, સુખાય ચ અદુક્ખમસુખાય ચ વેદનાહિ સમ્પયુત્તા સઙ્ખારા સુખુમા. સુખદુક્ખાહિ વેદનાહિ સમ્પયુત્તા સઙ્ખારા ઓળારિકા, અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા સઙ્ખારા સુખુમા. અસમાપન્નસ્સ સઙ્ખારા ઓળારિકા, સમાપન્નસ્સ સઙ્ખારા સુખુમા. સાસવા સઙ્ખારા ઓળારિકા, અનાસવા સઙ્ખારા સુખુમા. તે તે વા પન સઙ્ખારે ઉપાદાયુપાદાય સઙ્ખારા ઓળારિકા સુખુમા દટ્ઠબ્બા.

૨૪. તત્થ કતમે સઙ્ખારા હીના પણીતા? અકુસલા સઙ્ખારા હીના, કુસલાબ્યાકતા સઙ્ખારા પણીતા. કુસલાકુસલા સઙ્ખારા હીના, અબ્યાકતા સઙ્ખારા પણીતા. દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા સઙ્ખારા હીના , સુખાય ચ અદુક્ખમસુખાય ચ વેદનાહિ સમ્પયુત્તા સઙ્ખારા પણીતા. સુખદુક્ખાહિ વેદનાહિ સમ્પયુત્તા સઙ્ખારા હીના, અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા સઙ્ખારા પણીતા. અસમાપન્નસ્સ સઙ્ખારા હીના, સમાપન્નસ્સ સઙ્ખારા પણીતા. સાસવા સઙ્ખારા હીના, અનાસવા સઙ્ખારા પણીતા. તે તે વા પન સઙ્ખારે ઉપાદાયુપાદાય સઙ્ખારા હીના પણીતા દટ્ઠબ્બા.

૨૫. તત્થ કતમે સઙ્ખારા દૂરે? અકુસલા સઙ્ખારા કુસલાબ્યાકતેહિ સઙ્ખારેહિ દૂરે; કુસલાબ્યાકતા સઙ્ખારા અકુસલેહિ સઙ્ખારેહિ દૂરે; કુસલા સઙ્ખારા અકુસલાબ્યાકતેહિ સઙ્ખારેહિ દૂરે; અકુસલાબ્યાકતા સઙ્ખારા કુસલેહિ સઙ્ખારેહિ દૂરે; અબ્યાકતા સઙ્ખારા કુસલાકુસલેહિ સઙ્ખારેહિ દૂરે; કુસલાકુસલા સઙ્ખારા અબ્યાકતેહિ સઙ્ખારેહિ દૂરે. દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા સઙ્ખારા સુખાય ચ અદુક્ખમસુખાય ચ વેદનાહિ સમ્પયુત્તેહિ સઙ્ખારેહિ દૂરે; સુખાય ચ અદુક્ખમસુખાય ચ વેદનાહિ સમ્પયુત્તા સઙ્ખારા દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તેહિ સઙ્ખારેહિ દૂરે; સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા સઙ્ખારા દુક્ખાય ચ અદુક્ખમસુખાય ચ વેદનાહિ સમ્પયુત્તેહિ સઙ્ખારેહિ દૂરે; દુક્ખાય ચ અદુક્ખમસુખાય ચ વેદનાહિ સમ્પયુત્તા સઙ્ખારા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તેહિ સઙ્ખારેહિ દૂરે; અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા સઙ્ખારા સુખદુક્ખાહિ વેદનાહિ સમ્પયુત્તેહિ સઙ્ખારેહિ દૂરે; સુખદુક્ખાહિ વેદનાહિ સમ્પયુત્તા સઙ્ખારા અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તેહિ સઙ્ખારેહિ દૂરે . અસમાપન્નસ્સ સઙ્ખારા સમાપન્નસ્સ સઙ્ખારેહિ દૂરે; સમાપન્નસ્સ સઙ્ખારા અસમાપન્નસ્સ સઙ્ખારેહિ દૂરે. સાસવા સઙ્ખારા અનાસવેહિ સઙ્ખારેહિ દૂરે; અનાસવા સઙ્ખારા સાસવેહિ સઙ્ખારેહિ દૂરે. ઇમે વુચ્ચન્તિ સઙ્ખારા દૂરે.

તત્થ કતમે સઙ્ખારા સન્તિકે? અકુસલા સઙ્ખારા અકુસલાનં સઙ્ખારાનં સન્તિકે; કુસલા સઙ્ખારા કુસલાનં સઙ્ખારાનં સન્તિકે; અબ્યાકતા સઙ્ખારા અબ્યાકતાનં સઙ્ખારાનં સન્તિકે. દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા સઙ્ખારા દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તાનં સઙ્ખારાનં સન્તિકે; સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા સઙ્ખારા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તાનં સઙ્ખારાનં સન્તિકે; અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા સઙ્ખારા અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તાનં સઙ્ખારાનં સન્તિકે. અસમાપન્નસ્સ સઙ્ખારા અસમાપન્નસ્સ સઙ્ખારાનં સન્તિકે; સમાપન્નસ્સ સઙ્ખારા સમાપન્નસ્સ સઙ્ખારાનં સન્તિકે. સાસવા સઙ્ખારા સાસવાનં સઙ્ખારાનં સન્તિકે; અનાસવા સઙ્ખારા અનાસવાનં સઙ્ખારાનં સન્તિકે. ઇમે વુચ્ચન્તિ સઙ્ખારા સન્તિકે. તે તે વા પન સઙ્ખારે ઉપાદાયુપાદાય સઙ્ખારા દૂરે સન્તિકે દટ્ઠબ્બા.

૫. વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો

૨૬. તત્થ કતમો વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો? યં કિઞ્ચિ વિઞ્ઞાણં અતીતાનાગતપચ્ચુપ્પન્નં અજ્ઝત્તં વા બહિદ્ધા વા ઓળારિકં વા સુખુમં વા હીનં વા પણીતં વા યં દૂરે સન્તિકે વા, તદેકજ્ઝં અભિસઞ્ઞૂહિત્વા અભિસઙ્ખિપિત્વા – અયં વુચ્ચતિ વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

૨૭. તત્થ કતમં વિઞ્ઞાણં અતીતં? યં વિઞ્ઞાણં અતીતં નિરુદ્ધં વિગતં વિપરિણતં અત્થઙ્ગતં અબ્ભત્થઙ્ગતં ઉપ્પજ્જિત્વા વિગતં અતીતં અતીતંસેન સઙ્ગહિતં, ચક્ખુવિઞ્ઞાણં સોતવિઞ્ઞાણં ઘાનવિઞ્ઞાણં જિવ્હાવિઞ્ઞાણં કાયવિઞ્ઞાણં મનોવિઞ્ઞાણં – ઇદં વુચ્ચતિ વિઞ્ઞાણં અતીતં.

તત્થ કતમં વિઞ્ઞાણં અનાગતં? યં વિઞ્ઞાણં અજાતં અભૂતં અસઞ્જાતં અનિબ્બત્તં અનભિનિબ્બત્તં અપાતુભૂતં અનુપ્પન્નં અસમુપ્પન્નં અનુટ્ઠિતં અસમુટ્ઠિતં અનાગતં અનાગતંસેન સઙ્ગહિતં, ચક્ખુવિઞ્ઞાણં સોતવિઞ્ઞાણં ઘાનવિઞ્ઞાણં જિવ્હાવિઞ્ઞાણં કાયવિઞ્ઞાણં મનોવિઞ્ઞાણં – ઇદં વુચ્ચતિ વિઞ્ઞાણં અનાગતં.

તત્થ કતમં વિઞ્ઞાણં પચ્ચુપ્પન્નં? યં વિઞ્ઞાણં જાતં ભૂતં સઞ્જાતં નિબ્બત્તં અભિનિબ્બત્તં પાતુભૂતં ઉપ્પન્નં સમુપ્પન્નં ઉટ્ઠિતં સમુટ્ઠિતં પચ્ચુપ્પન્નં પચ્ચુપ્પન્નંસેન સઙ્ગહિતં, ચક્ખુવિઞ્ઞાણં સોતવિઞ્ઞાણં ઘાનવિઞ્ઞાણં જિવ્હાવિઞ્ઞાણં કાયવિઞ્ઞાણં મનોવિઞ્ઞાણં – ઇદં વુચ્ચતિ વિઞ્ઞાણં પચ્ચુપ્પન્નં.

૨૮. તત્થ કતમં વિઞ્ઞાણં અજ્ઝત્તં? યં વિઞ્ઞાણં તેસં તેસં સત્તાનં અજ્ઝત્તં પચ્ચત્તં નિયકં પાટિપુગ્ગલિકં ઉપાદિન્નં, ચક્ખુવિઞ્ઞાણં સોતવિઞ્ઞાણં ઘાનવિઞ્ઞાણં જિવ્હાવિઞ્ઞાણં કાયવિઞ્ઞાણં મનોવિઞ્ઞાણં – ઇદં વુચ્ચતિ વિઞ્ઞાણં અજ્ઝત્તં.

તત્થ કતમં વિઞ્ઞાણં બહિદ્ધા? યં વિઞ્ઞાણં તેસં તેસં પરસત્તાનં પરપુગ્ગલાનં અજ્ઝત્તં પચ્ચત્તં નિયકં પાટિપુગ્ગલિકં ઉપાદિન્નં, ચક્ખુવિઞ્ઞાણં સોતવિઞ્ઞાણં ઘાનવિઞ્ઞાણં જિવ્હાવિઞ્ઞાણં કાયવિઞ્ઞાણં મનોવિઞ્ઞાણં – ઇદં વુચ્ચતિ વિઞ્ઞાણં બહિદ્ધા.

૨૯. તત્થ કતમં વિઞ્ઞાણં ઓળારિકં સુખુમં? અકુસલં વિઞ્ઞાણં ઓળારિકં, કુસલાબ્યાકતા વિઞ્ઞાણા સુખુમા. કુસલાકુસલા વિઞ્ઞાણા ઓળારિકા , અબ્યાકતં વિઞ્ઞાણં સુખુમં. દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તં વિઞ્ઞાણં ઓળારિકં, સુખાય ચ અદુક્ખમસુખાય ચ વેદનાહિ સમ્પયુત્તા વિઞ્ઞાણા સુખુમા. સુખદુક્ખાહિ વેદનાહિ સમ્પયુત્તા વિઞ્ઞાણા ઓળારિકા, અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તં વિઞ્ઞાણં સુખુમં. અસમાપન્નસ્સ વિઞ્ઞાણં ઓળારિકં, સમાપન્નસ્સ વિઞ્ઞાણં સુખુમં. સાસવં વિઞ્ઞાણં ઓળારિકં, અનાસવં વિઞ્ઞાણં સુખુમં. તં તં વા પન વિઞ્ઞાણં ઉપાદાયુપાદાય વિઞ્ઞાણં ઓળારિકં સુખુમં દટ્ઠબ્બં.

૩૦. તત્થ કતમં વિઞ્ઞાણં હીનં પણીતં? અકુસલં વિઞ્ઞાણં હીનં, કુસલાબ્યાકતા વિઞ્ઞાણા પણીતા . કુસલાકુસલા વિઞ્ઞાણા હીના, અબ્યાકતં વિઞ્ઞાણં પણીતં. દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તં વિઞ્ઞાણં હીનં, સુખાય ચ અદુક્ખમસુખાય ચ વેદનાહિ સમ્પયુત્તા વિઞ્ઞાણા પણીતા. સુખદુક્ખાહિ વેદનાહિ સમ્પયુત્તા વિઞ્ઞાણા હીના, અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તં વિઞ્ઞાણં પણીતં. અસમાપન્નસ્સ વિઞ્ઞાણં હીનં, સમાપન્નસ્સ વિઞ્ઞાણં

પણીતં. સાસવં વિઞ્ઞાણં હીનં, અનાસવં વિઞ્ઞાણં પણીતં. તં તં વા પન વિઞ્ઞાણં ઉપાદાયુપાદાય વિઞ્ઞાણં હીનં પણીતં દટ્ઠબ્બં.

૩૧. તત્થ કતમં વિઞ્ઞાણં દૂરે? અકુસલં વિઞ્ઞાણં કુસલાબ્યાકતેહિ વિઞ્ઞાણેહિ દૂરે; કુસલાબ્યાકતા વિઞ્ઞાણા અકુસલા વિઞ્ઞાણા દૂરે; કુસલં વિઞ્ઞાણં અકુસલાબ્યાકતેહિ વિઞ્ઞાણેહિ દૂરે; અકુસલાબ્યાકતા વિઞ્ઞાણા કુસલા વિઞ્ઞાણા દૂરે; અબ્યાકતં વિઞ્ઞાણં કુસલાકુસલેહિ વિઞ્ઞાણેહિ દૂરે; કુસલાકુસલા વિઞ્ઞાણા અબ્યાકતા વિઞ્ઞાણા દૂરે. દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તં વિઞ્ઞાણં સુખાય ચ અદુક્ખમસુખાય ચ વેદનાહિ સમ્પયુત્તેહિ વિઞ્ઞાણેહિ દૂરે; સુખાય ચ અદુક્ખમસુખાય ચ વેદનાહિ સમ્પયુત્તા વિઞ્ઞાણા દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા વિઞ્ઞાણા દૂરે; સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તં વિઞ્ઞાણં દુક્ખાય ચ અદુક્ખમસુખાય ચ વેદનાહિ સમ્પયુત્તેહિ વિઞ્ઞાણેહિ દૂરે; દુક્ખાય ચ અદુક્ખમસુખાય ચ વેદનાહિ સમ્પયુત્તા વિઞ્ઞાણા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા વિઞ્ઞાણા દૂરે; અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તં વિઞ્ઞાણં સુખદુક્ખાહિ વેદનાહિ સમ્પયુત્તેહિ વિઞ્ઞાણેહિ દૂરે; સુખદુક્ખાહિ વેદનાહિ સમ્પયુત્તા વિઞ્ઞાણા અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા વિઞ્ઞાણા દૂરે. અસમાપન્નસ્સ વિઞ્ઞાણં સમાપન્નસ્સ વિઞ્ઞાણા દૂરે; સમાપન્નસ્સ વિઞ્ઞાણં અસમાપન્નસ્સ વિઞ્ઞાણા દૂરે. સાસવં વિઞ્ઞાણં અનાસવા વિઞ્ઞાણા દૂરે; અનાસવં વિઞ્ઞાણં સાસવા વિઞ્ઞાણા દૂરે – ઇદં વુચ્ચતિ વિઞ્ઞાણં દૂરે.

તત્થ કતમં વિઞ્ઞાણં સન્તિકે? અકુસલં વિઞ્ઞાણં અકુસલસ્સ વિઞ્ઞાણસ્સ સન્તિકે; કુસલં વિઞ્ઞાણં કુસલસ્સ વિઞ્ઞાણસ્સ સન્તિકે; અબ્યાકતં વિઞ્ઞાણં અબ્યાકતસ્સ વિઞ્ઞાણસ્સ સન્તિકે. દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તં વિઞ્ઞાણં દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તસ્સ વિઞ્ઞાણસ્સ સન્તિકે; સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તં વિઞ્ઞાણં સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તસ્સ વિઞ્ઞાણસ્સ સન્તિકે; અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તં વિઞ્ઞાણં અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તસ્સ વિઞ્ઞાણસ્સ સન્તિકે. અસમાપન્નસ્સ વિઞ્ઞાણં અસમાપન્નસ્સ વિઞ્ઞાણસ્સ સન્તિકે; સમાપન્નસ્સ વિઞ્ઞાણં સમાપન્નસ્સ વિઞ્ઞાણસ્સ સન્તિકે. સાસવં વિઞ્ઞાણં સાસવસ્સ વિઞ્ઞાણસ્સ સન્તિકે; અનાસવં વિઞ્ઞાણં અનાસવસ્સ વિઞ્ઞાણસ્સ સન્તિકે – ઇદં વુચ્ચતિ વિઞ્ઞાણં સન્તિકે. તં તં વા પન વિઞ્ઞાણં ઉપાદાયુપાદાય વિઞ્ઞાણં દૂરે સન્તિકે દટ્ઠબ્બં.

સુત્તન્તભાજનીયં.

૨. અભિધમ્મભાજનીયં

૩૨. પઞ્ચક્ખન્ધા – રૂપક્ખન્ધો, વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો, વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

૧. રૂપક્ખન્ધો

૩૩. તત્થ કતમો રૂપક્ખન્ધો? એકવિધેન રૂપક્ખન્ધો – સબ્બં રૂપં ન હેતુ, અહેતુકં, હેતુવિપ્પયુત્તં, સપ્પચ્ચયં, સઙ્ખતં, રૂપં, લોકિયં, સાસવં, સંયોજનિયં, ગન્થનિયં, ઓઘનિયં, યોગનિયં, નીવરણિયં, પરામટ્ઠં, ઉપાદાનિયં, સંકિલેસિકં, અબ્યાકતં, અનારમ્મણં, અચેતસિકં, ચિત્તવિપ્પયુત્તં, નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મં, અસંકિલિટ્ઠસંકિલેસિકં, ન સવિતક્કસવિચારં, ન અવિતક્કવિચારમત્તં, અવિતક્કઅવિચારં, ન પીતિસહગતં, ન સુખસહગતં, ન ઉપેક્ખાસહગતં, નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બં, નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકં, નેવાચયગામિનાપચયગામી, નેવસેક્ખનાસેક્ખં, પરિત્તં, કામાવચરં, ન રૂપાવચરં, ન

અરૂપાવચરં, પરિયાપન્નં, નો અપરિયાપન્નં, અનિયતં, અનિય્યાનિકં, ઉપ્પન્નં, છહિ વિઞ્ઞાણેહિ વિઞ્ઞેય્યં, અનિચ્ચં, જરાભિભૂતં. એવં એકવિધેન રૂપક્ખન્ધો.

દુવિધેન રૂપક્ખન્ધો – અત્થિ રૂપં ઉપાદા, અત્થિ રૂપં નો ઉપાદા [નુપાદા (સી॰ ક॰)]. અત્થિ રૂપં ઉપાદિન્નં, અત્થિ રૂપં અનુપાદિન્નં. અત્થિ રૂપં ઉપાદિન્નુપાદાનિયં, અત્થિ રૂપં અનુપાદિન્નુપાદાનિયં. અત્થિ રૂપં સનિદસ્સનં, અત્થિ રૂપં અનિદસ્સનં. અત્થિ રૂપં સપ્પટિઘં, અત્થિ રૂપં અપ્પટિઘં. અત્થિ રૂપં ઇન્દ્રિયં, અત્થિ રૂપં ન ઇન્દ્રિયં. અત્થિ રૂપં મહાભૂતં, અત્થિ રૂપં ન મહાભૂતં. અત્થિ રૂપં વિઞ્ઞત્તિ, અત્થિ રૂપં ન વિઞ્ઞત્તિ. અત્થિ રૂપં ચિત્તસમુટ્ઠાનં, અત્થિ રૂપં ન ચિત્તસમુટ્ઠાનં. અત્થિ રૂપં ચિત્તસહભુ, અત્થિ રૂપં ન ચિત્તસહભુ. અત્થિ રૂપં ચિત્તાનુપરિવત્તિ, અત્થિ રૂપં ન ચિત્તાનુપરિવત્તિ. અત્થિ રૂપં અજ્ઝત્તિકં, અત્થિ રૂપં બાહિરં. અત્થિ રૂપં ઓળારિકં, અત્થિ રૂપં સુખુમં. અત્થિ રૂપં દૂરે, અત્થિ રૂપં સન્તિકે...પે॰... અત્થિ રૂપં કબળીકારો આહારો, અત્થિ રૂપં ન કબળીકારો આહારો. એવં દુવિધેન રૂપક્ખન્ધો.

(યથા રૂપકણ્ડે વિભત્તં, તથા ઇધ વિભજિતબ્બં.)

તિવિધેન રૂપક્ખન્ધો – યં તં રૂપં અજ્ઝત્તિકં તં ઉપાદા, યં તં રૂપં બાહિરં તં અત્થિ ઉપાદા, અત્થિ નો ઉપાદા. યં તં રૂપં અજ્ઝત્તિકં તં ઉપાદિન્નં, યં તં રૂપં બાહિરં તં અત્થિ ઉપાદિન્નં, અત્થિ અનુપાદિન્નં. યં તં રૂપં અજ્ઝત્તિકં તં ઉપાદિન્નુપાદાનિયં, યં તં રૂપં બાહિરં તં અત્થિ ઉપાદિન્નુપાદાનિયં, અત્થિ અનુપાદિન્નુપાદાનિયં... પે॰... યં તં રૂપં અજ્ઝત્તિકં તં ન કબળીકારો આહારો, યં તં રૂપં બાહિરં તં અત્થિ કબળીકારો આહારો, અત્થિ ન કબળીકારો આહારો. એવં તિવિધેન રૂપક્ખન્ધો.

ચતુબ્બિધેન રૂપક્ખન્ધો – યં તં રૂપં ઉપાદા તં અત્થિ ઉપાદિન્નં, અત્થિ અનુપાદિન્નં; યં તં રૂપં નો ઉપાદા તં અત્થિ ઉપાદિન્નં, અત્થિ અનુપાદિન્નં. યં તં રૂપં ઉપાદા તં અત્થિ ઉપાદિન્નુપાદાનિયં, અત્થિ અનુપાદિન્નુપાદાનિયં; યં તં રૂપં નો ઉપાદા તં અત્થિ ઉપાદિન્નુપાદાનિયં, અત્થિ અનુપાદિન્નુપાદાનિયં. યં તં રૂપં ઉપાદા તં અત્થિ સપ્પટિઘં, અત્થિ અપ્પટિઘં; યં તં રૂપં નો ઉપાદા તં અત્થિ સપ્પટિઘં, અત્થિ અપ્પટિઘં . યં તં રૂપં ઉપાદા તં અત્થિ ઓળારિકં, અત્થિ સુખુમં; યં તં રૂપં નો ઉપાદા તં અત્થિ ઓળારિકં, અત્થિ સુખુમં. યં તં રૂપં ઉપાદા તં અત્થિ દૂરે, અત્થિ સન્તિકે; યં તં રૂપં નો ઉપાદા તં અત્થિ દૂરે, અત્થિ સન્તિકે...પે॰... દિટ્ઠં, સુતં, મુતં, વિઞ્ઞાતં રૂપં. એવં ચતુબ્બિધેન રૂપક્ખન્ધો.

પઞ્ચવિધેન રૂપક્ખન્ધો – પથવીધાતુ, આપોધાતુ, તેજોધાતુ, વાયોધાતુ, યઞ્ચ રૂપં ઉપાદા. એવં પઞ્ચવિધેન રૂપક્ખન્ધો.

છબ્બિધેન રૂપક્ખન્ધો – ચક્ખુવિઞ્ઞેય્યં રૂપં, સોતવિઞ્ઞેય્યં રૂપં, ઘાનવિઞ્ઞેય્યં રૂપં, જિવ્હાવિઞ્ઞેય્યં રૂપં, કાયવિઞ્ઞેય્યં રૂપં, મનોવિઞ્ઞેય્યં રૂપં. એવં છબ્બિધેન રૂપક્ખન્ધો.

સત્તવિધેન રૂપક્ખન્ધો – ચક્ખુવિઞ્ઞેય્યં રૂપં, સોતવિઞ્ઞેય્યં રૂપં, ઘાનવિઞ્ઞેય્યં રૂપં, જિવ્હાવિઞ્ઞેય્યં રૂપં, કાયવિઞ્ઞેય્યં રૂપં, મનોધાતુવિઞ્ઞેય્યં રૂપં, મનોવિઞ્ઞાણધાતુવિઞ્ઞેય્યં રૂપં. એવં સત્તવિધેન રૂપક્ખન્ધો .

અટ્ઠવિધેન રૂપક્ખન્ધો – ચક્ખુવિઞ્ઞેય્યં રૂપં, સોતવિઞ્ઞેય્યં રૂપં, ઘાનવિઞ્ઞેય્યં રૂપં, જિવ્હાવિઞ્ઞેય્યં રૂપં, કાયવિઞ્ઞેય્યં રૂપં અત્થિ સુખસમ્ફસ્સં, અત્થિ દુક્ખસમ્ફસ્સં, મનોધાતુવિઞ્ઞેય્યં રૂપં, મનોવિઞ્ઞાણધાતુવિઞ્ઞેય્યં રૂપં. એવં અટ્ઠવિધેન રૂપક્ખન્ધો.

નવવિધેન રૂપક્ખન્ધો – ચક્ખુન્દ્રિયં, સોતિન્દ્રિયં, ઘાનિન્દ્રિયં, જિવ્હિન્દ્રિયં, કાયિન્દ્રિયં, ઇત્થિન્દ્રિયં, પુરિસિન્દ્રિયં, જીવિતિન્દ્રિયં, યઞ્ચ રૂપં ન ઇન્દ્રિયં. એવં નવવિધેન રૂપક્ખન્ધો.

દસવિધેન રૂપક્ખન્ધો – ચક્ખુન્દ્રિયં, સોતિન્દ્રિયં, ઘાનિન્દ્રિયં, જિવ્હિન્દ્રિયં, કાયિન્દ્રિયં, ઇત્થિન્દ્રિયં, પુરિસિન્દ્રિયં, જીવિતિન્દ્રિયં, ન ઇન્દ્રિયં રૂપં અત્થિ સપ્પટિઘં, અત્થિ અપ્પટિઘં. એવં દસવિધેન રૂપક્ખન્ધો.

એકાદસવિધેન રૂપક્ખન્ધો – ચક્ખાયતનં, સોતાયતનં, ઘાનાયતનં, જિવ્હાયતનં, કાયાયતનં, રૂપાયતનં, સદ્દાયતનં, ગન્ધાયતનં, રસાયતનં, ફોટ્ઠબ્બાયતનં, યઞ્ચ રૂપં અનિદસ્સનઅપ્પટિઘં ધમ્માયતનપરિયાપન્નં. એવં એકાદસવિધેન રૂપક્ખન્ધો.

અયં વુચ્ચતિ રૂપક્ખન્ધો.

૨. વેદનાક્ખન્ધો

૩૪. તત્થ કતમો વેદનાક્ખન્ધો? એકવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ સહેતુકો, અત્થિ અહેતુકો.

તિવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ કુસલો, અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો.

ચતુબ્બિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ કામાવચરો, અત્થિ રૂપાવચરો, અત્થિ અરૂપાવચરો, અત્થિ અપરિયાપન્નો.

પઞ્ચવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ સુખિન્દ્રિયં, અત્થિ દુક્ખિન્દ્રિયં, અત્થિ સોમનસ્સિન્દ્રિયં, અત્થિ દોમનસ્સિન્દ્રિયં, અત્થિ ઉપેક્ખિન્દ્રિયં. એવં પઞ્ચવિધેન વેદનાક્ખન્ધો.

છબ્બિધેન વેદનાક્ખન્ધો – ચક્ખુસમ્ફસ્સજા વેદના, સોતસમ્ફસ્સજા વેદના, ઘાનસમ્ફસ્સજા વેદના, જિવ્હાસમ્ફસ્સજા વેદના, કાયસમ્ફસ્સજા વેદના, મનોસમ્ફસ્સજા વેદના. એવં છબ્બિધેન વેદનાક્ખન્ધો.

સત્તવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – ચક્ખુસમ્ફસ્સજા વેદના, સોતસમ્ફસ્સજા વેદના, ઘાનસમ્ફસ્સજા વેદના, જિવ્હાસમ્ફસ્સજા વેદના, કાયસમ્ફસ્સજા વેદના, મનોધાતુસમ્ફસ્સજા વેદના, મનોવિઞ્ઞાણધાતુસમ્ફસ્સજા વેદના. એવં સત્તવિધેન વેદનાક્ખન્ધો.

અટ્ઠવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – ચક્ખુસમ્ફસ્સજા વેદના, સોતસમ્ફસ્સજા વેદના, ઘાનસમ્ફસ્સજા વેદના, જિવ્હાસમ્ફસ્સજા વેદના, કાયસમ્ફસ્સજા વેદના અત્થિ સુખા, અત્થિ દુક્ખા, મનોધાતુસમ્ફસ્સજા વેદના, મનોવિઞ્ઞાણધાતુસમ્ફસ્સજા વેદના. એવં અટ્ઠવિધેન વેદનાક્ખન્ધો.

નવવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – ચક્ખુસમ્ફસ્સજા વેદના, સોતસમ્ફસ્સજા વેદના, ઘાનસમ્ફસ્સજા વેદના, જિવ્હાસમ્ફસ્સજા વેદના, કાયસમ્ફસ્સજા વેદના, મનોધાતુસમ્ફસ્સજા વેદના, મનોવિઞ્ઞાણધાતુસમ્ફસ્સજા વેદના અત્થિ કુસલા, અત્થિ અકુસલા, અત્થિ અબ્યાકતા. એવં નવવિધેન વેદનાક્ખન્ધો.

દસવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – ચક્ખુસમ્ફસ્સજા વેદના, સોતસમ્ફસ્સજા વેદના, ઘાનસમ્ફસ્સજા વેદના, જિવ્હાસમ્ફસ્સજા વેદના, કાયસમ્ફસ્સજા વેદના અત્થિ સુખા, અત્થિ દુક્ખા, મનોધાતુસમ્ફસ્સજા વેદના, મનોવિઞ્ઞાણધાતુસમ્ફસ્સજા વેદના અત્થિ કુસલા, અત્થિ અકુસલા, અત્થિ અબ્યાકતા. એવં દસવિધેન વેદનાક્ખન્ધો.

૩૫. એકવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ સહેતુકો, અત્થિ અહેતુકો.

તિવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ વિપાકો, અત્થિ વિપાકધમ્મધમ્મો, અત્થિ નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મો. અત્થિ ઉપાદિન્નુપાદાનિયો, અત્થિ અનુપાદિન્નુપાદાનિયો, અત્થિ અનુપાદિન્નઅનુપાદાનિયો. અત્થિ સંકિલિટ્ઠસંકિલેસિકો, અત્થિ અસંકિલિટ્ઠસંકિલેસિકો, અત્થિ અસંકિલિટ્ઠઅસંકિલેસિકો. અત્થિ સવિતક્કસવિચારો, અત્થિ અવિતક્કવિચારમત્તો, અત્થિ અવિતક્કઅવિચારો. અત્થિ દસ્સનેન પહાતબ્બો, અત્થિ ભાવનાય પહાતબ્બો, અત્થિ નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બો. અત્થિ દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકો, અત્થિ ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકો, અત્થિ નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકો. અત્થિ આચયગામી, અત્થિ અપચયગામી, અત્થિ નેવાચયગામિનાપચયગામી. અત્થિ સેક્ખો, અત્થિ અસેક્ખો, અત્થિ નેવસેક્ખનાસેક્ખો. અત્થિ પરિત્તો, અત્થિ મહગ્ગતો, અત્થિ અપ્પમાણો. અત્થિ પરિત્તારમ્મણો, અત્થિ મહગ્ગતારમ્મણો, અત્થિ અપ્પમાણારમ્મણો. અત્થિ હીનો, અત્થિ મજ્ઝિમો, અત્થિ પણીતો. અત્થિ મિચ્છત્તનિયતો, અત્થિ સમ્મત્તનિયતો, અત્થિ અનિયતો. અત્થિ મગ્ગારમ્મણો, અત્થિ મગ્ગહેતુકો, અત્થિ મગ્ગાધિપતિ. અત્થિ ઉપ્પન્નો, અત્થિ અનુપ્પન્નો, અત્થિ ઉપ્પાદી. અત્થિ અતીતો, અત્થિ અનાગતો, અત્થિ પચ્ચુપ્પન્નો. અત્થિ અતીતારમ્મણો, અત્થિ અનાગતારમ્મણો, અત્થિ પચ્ચુપ્પન્નારમ્મણો. અત્થિ અજ્ઝત્તો, અત્થિ બહિદ્ધો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધો. અત્થિ અજ્ઝત્તારમ્મણો, અત્થિ બહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણો…પે॰…. એવં દસવિધેન વેદનાક્ખન્ધો.

૩૬. એકવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ હેતુસમ્પયુત્તો, અત્થિ હેતુવિપ્પયુત્તો…પે॰… અત્થિ ન હેતુસહેતુકો, અત્થિ ન હેતુઅહેતુકો. અત્થિ લોકિયો, અત્થિ લોકુત્તરો. અત્થિ કેનચિ વિઞ્ઞેય્યો, અત્થિ કેનચિ ન વિઞ્ઞેય્યો. અત્થિ સાસવો, અત્થિ અનાસવો. અત્થિ આસવસમ્પયુત્તો, અત્થિ આસવવિપ્પયુત્તો. અત્થિ આસવવિપ્પયુત્તસાસવો, અત્થિ આસવવિપ્પયુત્તઅનાસવો. અત્થિ સંયોજનિયો, અત્થિ અસંયોજનિયો. અત્થિ સંયોજનસમ્પયુત્તો, અત્થિ સંયોજનવિપ્પયુત્તો. અત્થિ સંયોજનવિપ્પયુત્તસંયોજનિયો, અત્થિ સંયોજનવિપ્પયુત્તઅસંયોજનિયો. અત્થિ ગન્થનિયો, અત્થિ અગન્થનિયો. અત્થિ ગન્થસમ્પયુત્તો, અત્થિ ગન્થવિપ્પયુત્તો . અત્થિ ગન્થવિપ્પયુત્તગન્થનિયો, અત્થિ ગન્થવિપ્પયુત્તઅગન્થનિયો. અત્થિ ઓઘનિયો, અત્થિ અનોઘનિયો. અત્થિ ઓઘસમ્પયુત્તો, અત્થિ ઓઘવિપ્પયુત્તો. અત્થિ ઓઘવિપ્પયુત્તઓઘનિયો, અત્થિ ઓઘવિપ્પયુત્તઅનોઘનિયો. અત્થિ યોગનિયો, અત્થિ અયોગનિયો. અત્થિ યોગસમ્પયુત્તો, અત્થિ યોગવિપ્પયુત્તો. અત્થિ યોગવિપ્પયુત્તયોગનિયો, અત્થિ

યોગવિપ્પયુત્તઅયોગનિયો. અત્થિ નીવરણિયો, અત્થિ અનીવરણિયો. અત્થિ નીવરણસમ્પયુત્તો, અત્થિ નીવરણવિપ્પયુત્તો. અત્થિ નીવરણવિપ્પયુત્તનીવરણિયો, અત્થિ નીવરણવિપ્પયુત્તઅનીવરણિયો. અત્થિ પરામટ્ઠો, અત્થિ અપરામટ્ઠો. અત્થિ પરામાસસમ્પયુત્તો, અત્થિ પરામાસવિપ્પયુત્તો . અત્થિ પરામાસવિપ્પયુત્તપરામટ્ઠો, અત્થિ પરામાસવિપ્પયુત્તઅપરામટ્ઠો. અત્થિ ઉપાદિન્નો, અત્થિ અનુપાદિન્નો. અત્થિ ઉપાદાનિયો, અત્થિ અનુપાદાનિયો. અત્થિ ઉપાદાનસમ્પયુત્તો, અત્થિ ઉપાદાનવિપ્પયુત્તો. અત્થિ ઉપાદાનવિપ્પયુત્તઉપાદાનિયો, અત્થિ ઉપાદાનવિપ્પયુત્તઅનુપાદાનિયો. અત્થિ સંકિલેસિકો, અત્થિ અસંકિલેસિકો. અત્થિ સંકિલિટ્ઠો, અત્થિ અસંકિલિટ્ઠો. અત્થિ કિલેસસમ્પયુત્તો, અત્થિ કિલેસવિપ્પયુત્તો. અત્થિ કિલેસવિપ્પયુત્તસંકિલેસિકો, અત્થિ કિલેસવિપ્પયુત્તઅસંકિલેસિકો. અત્થિ દસ્સનેન પહાતબ્બો, અત્થિ ન દસ્સનેન પહાતબ્બો. અત્થિ ભાવનાય પહાતબ્બો, અત્થિ ન ભાવનાય પહાતબ્બો. અત્થિ દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકો, અત્થિ ન દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકો. અત્થિ ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકો, અત્થિ ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકો. અત્થિ સવિતક્કો, અત્થિ અવિતક્કો. અત્થિ સવિચારો, અત્થિ અવિચારો. અત્થિ સપ્પીતિકો, અત્થિ અપ્પીતિકો. અત્થિ પીતિસહગતો, અત્થિ ન પીતિસહગતો. અત્થિ કામાવચરો, અત્થિ ન કામાવચરો. અત્થિ રૂપાવચરો, અત્થિ ન રૂપાવચરો. અત્થિ અરૂપાવચરો, અત્થિ ન અરૂપાવચરો. અત્થિ પરિયાપન્નો, અત્થિ અપરિયાપન્નો. અત્થિ નિય્યાનિકો, અત્થિ અનિય્યાનિકો. અત્થિ નિયતો, અત્થિ અનિયતો. અત્થિ સઉત્તરો, અત્થિ અનુત્તરો. અત્થિ સરણો, અત્થિ અરણો.

તિવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ કુસલો, અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો...પે॰.... એવં દસવિધેન વેદનાક્ખન્ધો.

૩૭. એકવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ સરણો, અત્થિ અરણો.

તિવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ વિપાકો, અત્થિ વિપાકધમ્મધમ્મો, અત્થિ નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મો. અત્થિ ઉપાદિન્નુપાદાનિયો...પે॰... અત્થિ અજ્ઝત્તારમ્મણો , અત્થિ બહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણો...પે॰.... એવં દસવિધેન વેદનાક્ખન્ધો.

દુકમૂલકં.

૩૮. એકવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ સહેતુકો, અત્થિ અહેતુકો.

તિવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ કુસલો, અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો...પે॰.... એવં દસવિધેન વેદનાક્ખન્ધો.

૩૯. એકવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ હેતુસમ્પયુત્તો, અત્થિ હેતુવિપ્પયુત્તો.

તિવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ કુસલો, અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો...પે॰.... એવં દસવિધેન વેદનાક્ખન્ધો.

૪૦. એકવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ ન હેતુસહેતુકો, અત્થિ ન હેતુઅહેતુકો. અત્થિ લોકિયો, અત્થિ લોકુત્તરો. અત્થિ કેનચિ વિઞ્ઞેય્યો, અત્થિ કેનચિ ન વિઞ્ઞેય્યો. અત્થિ સાસવો, અત્થિ અનાસવો. અત્થિ આસવસમ્પયુત્તો, અત્થિ આસવવિપ્પયુત્તો. અત્થિ આસવવિપ્પયુત્તસાસવો, અત્થિ આસવવિપ્પયુત્તઅનાસવો...પે॰... અત્થિ સરણો, અત્થિ અરણો.

તિવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ કુસલો, અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો...પે॰.... એવં દસવિધેન વેદનાક્ખન્ધો.

૪૧. એકવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ સહેતુકો, અત્થિ અહેતુકો.

તિવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ વિપાકો, અત્થિ વિપાકધમ્મધમ્મો, અત્થિ નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મો. અત્થિ ઉપાદિન્નુપાદાનિયો, અત્થિ અનુપાદિન્નુપાદાનિયો , અત્થિ અનુપાદિન્નઅનુપાદાનિયો. અત્થિ સંકિલિટ્ઠસંકિલેસિકો, અત્થિ અસંકિલિટ્ઠસંકિલેસિકો, અત્થિ અસંકિલિટ્ઠઅસંકિલેસિકો. અત્થિ સવિતક્કસવિચારો, અત્થિ અવિતક્કવિચારમત્તો, અત્થિ અવિતક્કઅવિચારો. અત્થિ દસ્સનેન પહાતબ્બો, અત્થિ ભાવનાય પહાતબ્બો, અત્થિ નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બો. અત્થિ દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકો, અત્થિ ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકો, અત્થિ નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકો. અત્થિ આચયગામી, અત્થિ અપચયગામી, અત્થિ નેવાચયગામિનાપચયગામી. અત્થિ સેક્ખો, અત્થિ અસેક્ખો, અત્થિ નેવસેક્ખનાસેક્ખો. અત્થિ પરિત્તો, અત્થિ મહગ્ગતો, અત્થિ અપ્પમાણો. અત્થિ પરિત્તારમ્મણો, અત્થિ મહગ્ગતારમ્મણો, અત્થિ અપ્પમાણારમ્મણો. અત્થિ હીનો, અત્થિ મજ્ઝિમો, અત્થિ પણીતો. અત્થિ મિચ્છત્તનિયતો, અત્થિ સમ્મત્તનિયતો, અત્થિ અનિયતો. અત્થિ મગ્ગારમ્મણો, અત્થિ મગ્ગહેતુકો, અત્થિ મગ્ગાધિપતિ. અત્થિ ઉપ્પન્નો, અત્થિ અનુપ્પન્નો, અત્થિ ઉપ્પાદી. અત્થિ અતીતો, અત્થિ અનાગતો, અત્થિ પચ્ચુપ્પન્નો. અત્થિ અતીતારમ્મણો, અત્થિ અનાગતારમ્મણો, અત્થિ પચ્ચુપ્પન્નારમ્મણો. અત્થિ અજ્ઝત્તો, અત્થિ બહિદ્ધો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધો. અત્થિ અજ્ઝત્તારમ્મણો, અત્થિ બહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણો...પે॰.... એવં દસવિધેન વેદનાક્ખન્ધો.

૪૨. એકવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ હેતુસમ્પયુત્તો, અત્થિ હેતુવિપ્પયુત્તો. અત્થિ ન હેતુસહેતુકો, અત્થિ ન હેતુઅહેતુકો. અત્થિ લોકિયો, અત્થિ લોકુત્તરો. અત્થિ કેનચિ વિઞ્ઞેય્યો , અત્થિ કેનચિ ન વિઞ્ઞેય્યો. અત્થિ સાસવો, અત્થિ અનાસવો. અત્થિ આસવસમ્પયુત્તો, અત્થિ આસવવિપ્પયુત્તો. અત્થિ આસવવિપ્પયુત્તસાસવો, અત્થિ આસવવિપ્પયુત્તઅનાસવો. અત્થિ સંયોજનિયો, અત્થિ અસંયોજનિયો...પે॰... અત્થિ સરણો , અત્થિ અરણો.

તિવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ અજ્ઝત્તારમ્મણો, અત્થિ બહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણો... પે॰.... એવં દસવિધેન વેદનાક્ખન્ધો.

તિકમૂલકં.

૪૩. એકવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ સહેતુકો, અત્થિ અહેતુકો.

તિવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ કુસલો, અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો...પે॰.... એવં દસવિધેન વેદનાક્ખન્ધો.

૪૪. એકવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ હેતુસમ્પયુત્તો, અત્થિ હેતુવિપ્પયુત્તો.

તિવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ વિપાકો, અત્થિ વિપાકધમ્મધમ્મો, અત્થિ નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મો... પે॰.... એવં દસવિધેન વેદનાક્ખન્ધો.

૪૫. એકવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ ન હેતુસહેતુકો, અત્થિ ન હેતુઅહેતુકો.

તિવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ ઉપાદિન્નુપાદાનિયો, અત્થિ અનુપાદિન્નુપાદાનિયો, અત્થિ અનુપાદિન્નઅનુપાદાનિયો...પે॰.... એવં દસવિધેન વેદનાક્ખન્ધો.

૪૬. એકવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ લોકિયો, અત્થિ લોકુત્તરો.

તિવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ સંકિલિટ્ઠસંકિલેસિકો, અત્થિ અસંકિલિટ્ઠસંકિલેસિકો, અત્થિ અસંકિલિટ્ઠઅસંકિલેસિકો...પે॰.... એવં દસવિધેન વેદનાક્ખન્ધો.

૪૭. એકવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ કેનચિ વિઞ્ઞેય્યો , અત્થિ કેનચિ ન વિઞ્ઞેય્યો.

તિવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ સવિતક્કસવિચારો, અત્થિ અવિતક્કવિચારમત્તો, અત્થિ અવિતક્કઅવિચારો...પે॰.... એવં દસવિધેન વેદનાક્ખન્ધો.

૪૮. એકવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ સાસવો, અત્થિ અનાસવો.

તિવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ દસ્સનેન પહાતબ્બો, અત્થિ ભાવનાય પહાતબ્બો, અત્થિ નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બો...પે○.... એવં દસવિધેન વેદનાક્ખન્ધો.

૪૯. એકવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ આસવસમ્પયુત્તો, અત્થિ આસવવિપ્પયુત્તો.

તિવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકો, અત્થિ ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકો, અત્થિ નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકો...પે○.... એવં દસવિધેન વેદનાક્ખન્ધો.

૫૦. એકવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ આસવવિપ્પયુત્તસાસવો, અત્થિ આસવવિપ્પયુત્તઅનાસવો.

તિવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ આચયગામી, અત્થિ અપચયગામી, અત્થિ નેવાચયગામિનાપચયગામી...પે○.... એવં દસવિધેન વેદનાક્ખન્ધો.

૫૧. એકવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ સંયોજનિયો, અત્થિ અસંયોજનિયો.

તિવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ સેક્ખો, અત્થિ અસેક્ખો, અત્થિ નેવસેક્ખનાસેક્ખો...પે○.... એવં દસવિધેન વેદનાક્ખન્ધો.

૫૨. એકવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ સંયોજનસમ્પયુત્તો, અત્થિ સંયોજનવિપ્પયુત્તો .

તિવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ પરિત્તો, અત્થિ મહગ્ગતો, અત્થિ અપ્પમાણો...પે○.... એવં દસવિધેન વેદનાક્ખન્ધો.

૫૩. એકવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ સંયોજનવિપ્પયુત્તસંયોજનિયો, અત્થિ સંયોજનવિપ્પયુત્તઅસંયોજનિયો.

તિવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ પરિત્તારમ્મણો, અત્થિ મહગ્ગતારમ્મણો, અત્થિ અપ્પમાણારમ્મણો...પે○.... એવં દસવિધેન વેદનાક્ખન્ધો.

૫૪. એકવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ ગન્થનિયો, અત્થિ અગન્થનિયો.

તિવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ હીનો, અત્થિ મજ્ઝિમો, અત્થિ પણીતો…પે॰… એવં દસવિધેન વેદનાક્ખન્ધો.

૫૫. એકવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ ગન્થસમ્પયુત્તો, અત્થિ ગન્થવિપ્પયુત્તો.

તિવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ મિચ્છત્તનિયતો, અત્થિ સમ્મત્તનિયતો, અત્થિ અનિયતો…પે॰… એવં દસવિધેન વેદનાક્ખન્ધો.

૫૬. એકવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ ગન્થવિપ્પયુત્તગન્થનિયો, અત્થિ ગન્થવિપ્પયુત્તઅગન્થનિયો.

તિવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ મગ્ગારમ્મણો, અત્થિ મગ્ગહેતુકો, અત્થિ મગ્ગાધિપતિ…પે॰… એવં દસવિધેન વેદનાક્ખન્ધો.

૫૭. એકવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ ઓઘનિયો, અત્થિ અનોઘનિયો.

તિવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ ઉપ્પન્નો, અત્થિ અનુપ્પન્નો, અત્થિ ઉપ્પાદી…પે॰… એવં દસવિધેન વેદનાક્ખન્ધો.

૫૮. એકવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ ઓઘસમ્પયુત્તો, અત્થિ ઓઘવિપ્પયુત્તો.

તિવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ અતીતો, અત્થિ અનાગતો, અત્થિ પચ્ચુપ્પન્નો…પે॰… એવં દસવિધેન વેદનાક્ખન્ધો.

૫૯. એકવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ ઓઘવિપ્પયુત્તઓઘનિયો, અત્થિ ઓઘવિપ્પયુત્તઅનોઘનિયો.

તિવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ અતીતારમ્મણો, અત્થિ અનાગતારમ્મણો, અત્થિ પચ્ચુપ્પન્નારમ્મણો…પે॰… એવં દસવિધેન વેદનાક્ખન્ધો.

૬૦. એકવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ યોગનિયો, અત્થિ અયોગનિયો.

તિવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ અજ્ઝત્તો, અત્થિ બહિદ્ધો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધો...પે॰.... એવં દસવિધેન વેદનાક્ખન્ધો.

૬૧. એકવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ યોગસમ્પયુત્તો, અત્થિ યોગવિપ્પયુત્તો.

તિવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ અજ્ઝત્તારમ્મણો, અત્થિ બહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણો...પે॰.... એવં દસવિધેન વેદનાક્ખન્ધો.

ઉભતોવડ્ઢકં.

સત્તવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ કુસલો, અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો, અત્થિ કામાવચરો, અત્થિ રૂપાવચરો, અત્થિ અરૂપાવચરો, અત્થિ અપરિયાપન્નો. એવં સત્તવિધેન વેદનાક્ખન્ધો.

અપરોપિ સત્તવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ વિપાકો...પે॰... અત્થિ અજ્ઝત્તારમ્મણો, અત્થિ બહિદ્ધારમ્મણો , અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ કામાવચરો, અત્થિ રૂપાવચરો, અત્થિ અરૂપાવચરો, અત્થિ અપરિયાપન્નો. એવં સત્તવિધેન વેદનાક્ખન્ધો.

ચતુવીસતિવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – ચક્ખુસમ્ફસ્સપચ્ચયા વેદનાક્ખન્ધો અત્થિ કુસલો, અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો; સોતસમ્ફસ્સપચ્ચયા વેદનાક્ખન્ધો...પે॰... ઘાનસમ્ફસ્સપચ્ચયા વેદનાક્ખન્ધો...પે॰... જિવ્હાસમ્ફસ્સપચ્ચયા વેદનાક્ખન્ધો...પે॰... કાયસમ્ફસ્સપચ્ચયા વેદનાક્ખન્ધો...પે॰... મનોસમ્ફસ્સપચ્ચયા વેદનાક્ખન્ધો અત્થિ કુસલો, અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો; ચક્ખુસમ્ફસ્સજા વેદના, સોતસમ્ફસ્સજા વેદના, ઘાનસમ્ફસ્સજા વેદના, જિવ્હાસમ્ફસ્સજા વેદના, કાયસમ્ફસ્સજા વેદના, મનોસમ્ફસ્સજા વેદના. એવં ચતુવીસતિવિધેન વેદનાક્ખન્ધો.

અપરોપિ ચતુવીસતિવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – ચક્ખુસમ્ફસ્સપચ્ચયા વેદનાક્ખન્ધો અત્થિ વિપાકો...પે॰... અત્થિ અજ્ઝત્તારમ્મણો, અત્થિ બહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણો, ચક્ખુસમ્ફસ્સજા વેદના...પે॰... મનોસમ્ફસ્સજા વેદના; સોતસમ્ફસ્સપચ્ચયા વેદનાક્ખન્ધો...પે॰... ઘાનસમ્ફસ્સપચ્ચયા વેદનાક્ખન્ધો...પે॰... જિવ્હાસમ્ફસ્સપચ્ચયા વેદનાક્ખન્ધો...પે॰... કાયસમ્ફસ્સપચ્ચયા વેદનાક્ખન્ધો...પે॰... મનોસમ્ફસ્સપચ્ચયા વેદનાક્ખન્ધો અત્થિ વિપાકો...પે॰... અત્થિ અજ્ઝત્તારમ્મણો, અત્થિ બહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણો, ચક્ખુસમ્ફસ્સજા વેદના...પે॰... મનોસમ્ફસ્સજા વેદના. એવં ચતુવીસતિવિધેન વેદનાક્ખન્ધો.

તિંસવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – ચક્ખુસમ્ફસ્સપચ્ચયા વેદનાક્ખન્ધો અત્થિ કામાવચરો, અત્થિ રૂપાવચરો, અત્થિ અરૂપાવચરો, અત્થિ અપરિયાપન્નો; સોતસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... ઘાનસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... જિવ્હાસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... કાયસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... મનોસમ્ફસ્સપચ્ચયા વેદનાક્ખન્ધો અત્થિ કામાવચરો, અત્થિ રૂપાવચરો, અત્થિ અરૂપાવચરો, અત્થિ અપરિયાપન્નો; ચક્ખુસમ્ફસ્સજા વેદના, સોતસમ્ફસ્સજા વેદના,

ઘાનસમ્ફસ્સજા વેદના, જિવ્હાસમ્ફસ્સજા વેદના, કાયસમ્ફસ્સજા વેદના, મનોસમ્ફસ્સજા વેદના. એવં તિંસવિધેન વેદનાક્ખન્ધો.

બહુવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – ચક્ખુસમ્ફસ્સપચ્ચયા વેદનાક્ખન્ધો અત્થિ કુસલો, અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો, અત્થિ કામાવચરો, અત્થિ રૂપાવચરો, અત્થિ અરૂપાવચરો, અત્થિ અપરિયાપન્નો; સોતસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... ઘાનસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... જિવ્હાસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... કાયસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... મનોસમ્ફસ્સપચ્ચયા વેદનાક્ખન્ધો અત્થિ કુસલો , અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો, અત્થિ કામાવચરો, અત્થિ રૂપાવચરો, અત્થિ અરૂપાવચરો, અત્થિ અપરિયાપન્નો; ચક્ખુસમ્ફસ્સજા વેદના, સોતસમ્ફસ્સજા વેદના, ઘાનસમ્ફસ્સજા વેદના, જિવ્હાસમ્ફસ્સજા વેદના, કાયસમ્ફસ્સજા વેદના, મનોસમ્ફસ્સજા વેદના. એવં બહુવિધેન વેદનાક્ખન્ધો.

અપરોપિ બહુવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – ચક્ખુસમ્ફસ્સપચ્ચયા વેદનાક્ખન્ધો અત્થિ વિપાકો...પે॰... અત્થિ અજ્ઝત્તારમ્મણો, અત્થિ બહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ કામાવચરો, અત્થિ રૂપાવચરો, અત્થિ અરૂપાવચરો , અત્થિ અપરિયાપન્નો; સોતસમ્ફસ્સપચ્ચયા વેદનાક્ખન્ધો...પે॰... ઘાનસમ્ફસ્સપચ્ચયા વેદનાક્ખન્ધો...પે॰... જિવ્હાસમ્ફસ્સપચ્ચયા વેદનાક્ખન્ધો...પે॰... કાયસમ્ફસ્સપચ્ચયા વેદનાક્ખન્ધો...પે॰... મનોસમ્ફસ્સપચ્ચયા વેદનાક્ખન્ધો અત્થિ વિપાકો...પે॰... અત્થિ અજ્ઝત્તારમ્મણો , અત્થિ બહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ કામાવચરો, અત્થિ રૂપાવચરો, અત્થિ અરૂપાવચરો , અત્થિ અપરિયાપન્નો; ચક્ખુસમ્ફસ્સજા વેદના, સોતસમ્ફસ્સજા વેદના, ઘાનસમ્ફસ્સજા વેદના, જિવ્હાસમ્ફસ્સજા વેદના, કાયસમ્ફસ્સજા વેદના, મનોસમ્ફસ્સજા વેદના. એવં બહુવિધેન વેદનાક્ખન્ધો.

અયં વુચ્ચતિ વેદનાક્ખન્ધો.

૩. સઞ્ઞાક્ખન્ધો

૬૨. તત્થ કતમો સઞ્ઞાક્ખન્ધો? એકવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ સહેતુકો, અત્થિ અહેતુકો.

તિવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ કુસલો, અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો.

ચતુબ્બિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ કામાવચરો, અત્થિ રૂપાવચરો, અત્થિ અરૂપાવચરો, અત્થિ અપરિયાપન્નો.

પઞ્ચવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ સુખિન્દ્રિયસમ્પયુત્તો, અત્થિ દુક્ખિન્દ્રિયસમ્પયુત્તો, અત્થિ સોમનસ્સિન્દ્રિયસમ્પયુત્તો, અત્થિ દોમનસ્સિન્દ્રિયસમ્પયુત્તો, અત્થિ ઉપેક્ખિન્દ્રિયસમ્પયુત્તો. એવં પઞ્ચવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો.

છબ્બિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – ચક્ખુસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા, સોતસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા, ઘાનસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા, જિવ્હાસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા, કાયસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા, મનોસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા. એવં છબ્બિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો.

સત્તવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – ચક્ખુસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા, સોતસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા, ઘાનસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા, જિવ્હાસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા, કાયસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા, મનોધાતુસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા, મનોવિઞ્ઞાણધાતુસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા. એવં સત્તવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો.

અટ્ઠવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – ચક્ખુસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા...પે॰... કાયસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા અત્થિ સુખસહગતા, અત્થિ દુક્ખસહગતા, મનોધાતુસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા, મનોવિઞ્ઞાણધાતુસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા. એવં અટ્ઠવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો.

નવવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – ચક્ખુસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા...પે॰... કાયસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા, મનોધાતુસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા, મનોવિઞ્ઞાણધાતુસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા અત્થિ કુસલા, અત્થિ અકુસલા, અત્થિ અબ્યાકતા. એવં નવવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો.

દસવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – ચક્ખુસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા...પે॰... કાયસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા અત્થિ સુખસહગતા, અત્થિ દુક્ખસહગતા, મનોધાતુસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા, મનોવિઞ્ઞાણધાતુસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા અત્થિ કુસલા, અત્થિ અકુસલા, અત્થિ અબ્યાકતા. એવં દસવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો.

૬૩. એકવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ સહેતુકો, અત્થિ અહેતુકો.

તિવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો, અત્થિ દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો, અત્થિ અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો...પે॰.... એવં દસવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો.

૬૪. એકવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ સહેતુકો, અત્થિ અહેતુકો.

તિવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ વિપાકો, અત્થિ વિપાકધમ્મધમ્મો, અત્થિ નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મો. અત્થિ ઉપાદિન્નુપાદાનિયો, અત્થિ અનુપાદિન્નુપાદાનિયો, અત્થિ અનુપાદિન્નઅનુપાદાનિયો. અત્થિ સંકિલિટ્ઠસંકિલેસિકો, અત્થિ અસંકિલિટ્ઠસંકિલેસિકો, અત્થિ અસંકિલિટ્ઠઅસંકિલેસિકો. અત્થિ સવિતક્કસવિચારો, અત્થિ અવિતક્કવિચારમત્તો, અત્થિ અવિતક્કઅવિચારો. અત્થિ પીતિસહગતો, અત્થિ સુખસહગતો, અત્થિ ઉપેક્ખાસહગતો. અત્થિ દસ્સનેન પહાતબ્બો, અત્થિ ભાવનાય પહાતબ્બો, અત્થિ નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બો. અત્થિ દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકો, અત્થિ ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકો, અત્થિ નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકો. અત્થિ આચયગામી, અત્થિ અપચયગામી, અત્થિ નેવાચયગામિનાપચયગામી. અત્થિ સેક્ખો, અત્થિ અસેક્ખો, અત્થિ નેવસેક્ખનાસેક્ખો. અત્થિ પરિત્તો, અત્થિ મહગ્ગતો, અત્થિ અપ્પમાણો. અત્થિ પરિત્તારમ્મણો, અત્થિ મહગ્ગતારમ્મણો, અત્થિ અપ્પમાણારમ્મણો. અત્થિ હીનો, અત્થિ મજ્ઝિમો, અત્થિ પણીતો. અત્થિ મિચ્છત્તનિયતો, અત્થિ સમ્મત્તનિયતો, અત્થિ અનિયતો. અત્થિ મગ્ગારમ્મણો, અત્થિ મગ્ગહેતુકો, અત્થિ મગ્ગાધિપતિ. અત્થિ ઉપ્પન્નો, અત્થિ અનુપ્પન્નો, અત્થિ ઉપ્પાદી. અત્થિ અતીતો, અત્થિ અનાગતો, અત્થિ પચ્ચુપ્પન્નો. અત્થિ અતીતારમ્મણો, અત્થિ અનાગતારમ્મણો, અત્થિ પચ્ચુપ્પન્નારમ્મણો. અત્થિ અજ્ઝત્તો, અત્થિ

બહિદ્ધો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધો. અત્થિ અજ્ઝત્તારમ્મણો, અત્થિ બહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણો... પે॰... એવં દસવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

૬૫. એકવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ હેતુસમ્પયુત્તો, અત્થિ હેતુવિપ્પયુત્તો. અત્થિ ન હેતુસહેતુકો, અત્થિ ન હેતુઅહેતુકો. અત્થિ લોકિયો, અત્થિ લોકુત્તરો . અત્થિ કેનચિ વિઞ્ઞેય્યો, અત્થિ કેનચિ ન વિઞ્ઞેય્યો. અત્થિ સાસવો, અત્થિ અનાસવો. અત્થિ આસવસમ્પયુત્તો, અત્થિ આસવવિપ્પયુત્તો. અત્થિ આસવવિપ્પયુત્તસાસવો , અત્થિ આસવવિપ્પયુત્તઅનાસવો. અત્થિ સંયોજનિયો, અત્થિ અસંયોજનિયો. અત્થિ સંયોજનસમ્પયુત્તો, અત્થિ સંયોજનવિપ્પયુત્તો. અત્થિ સંયોજનવિપ્પયુત્તસંયોજનિયો, અત્થિ સંયોજનવિપ્પયુત્તઅસંયોજનિયો. અત્થિ ગન્થનિયો, અત્થિ અગન્થનિયો. અત્થિ ગન્થસમ્પયુત્તો, અત્થિ ગન્થવિપ્પયુત્તો. અત્થિ ગન્થવિપ્પયુત્તગન્થનિયો, અત્થિ ગન્થવિપ્પયુત્તઅગન્થનિયો. અત્થિ ઓઘનિયો , અત્થિ અનોઘનિયો. અત્થિ ઓઘસમ્પયુત્તો, અત્થિ ઓઘવિપ્પયુત્તો. અત્થિ ઓઘવિપ્પયુત્તઓઘનિયો, અત્થિ ઓઘવિપ્પયુત્તઅનોઘનિયો. અત્થિ યોગનિયો, અત્થિ અયોગનિયો. અત્થિ યોગસમ્પયુત્તો, અત્થિ યોગવિપ્પયુત્તો. અત્થિ યોગવિપ્પયુત્તયોગનિયો, અત્થિ યોગવિપ્પયુત્તઅયોગનિયો. અત્થિ નીવરણિયો, અત્થિ અનીવરણિયો. અત્થિ નીવરણસમ્પયુત્તો, અત્થિ નીવરણવિપ્પયુત્તો. અત્થિ નીવરણવિપ્પયુત્તનીવરણિયો, અત્થિ નીવરણવિપ્પયુત્તઅનીવરણિયો. અત્થિ પરામટ્ઠો, અત્થિ અપરામટ્ઠો. અત્થિ પરામાસસમ્પયુત્તો, અત્થિ પરામાસવિપ્પયુત્તો. અત્થિ પરામાસવિપ્પયુત્તપરામટ્ઠો, અત્થિ પરામાસવિપ્પયુત્તઅપરામટ્ઠો. અત્થિ ઉપાદિન્નો, અત્થિ અનુપાદિન્નો. અત્થિ ઉપાદાનિયો, અત્થિ અનુપાદાનિયો. અત્થિ ઉપાદાનસમ્પયુત્તો, અત્થિ ઉપાદાનવિપ્પયુત્તો. અત્થિ ઉપાદાનવિપ્પયુત્તઉપાદાનિયો, અત્થિ ઉપાદાનવિપ્પયુત્તઅનુપાદાનિયો. અત્થિ સંકિલેસિકો , અત્થિ અસંકિલેસિકો. અત્થિ સંકિલિટ્ઠો, અત્થિ અસંકિલિટ્ઠો. અત્થિ કિલેસસમ્પયુત્તો, અત્થિ કિલેસવિપ્પયુત્તો. અત્થિ કિલેસવિપ્પયુત્તસંકિલેસિકો, અત્થિ કિલેસવિપ્પયુત્તઅસંકિલેસિકો. અત્થિ દસ્સનેન પહાતબ્બો, અત્થિ ન દસ્સનેન પહાતબ્બો. અત્થિ ભાવનાય પહાતબ્બો, અત્થિ ન ભાવનાય પહાતબ્બો. અત્થિ દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકો, અત્થિ ન દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકો. અત્થિ ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકો, અત્થિ ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકો. અત્થિ સવિતક્કો, અત્થિ અવિતક્કો. અત્થિ સવિચારો, અત્થિ અવિચારો. અત્થિ સપ્પીતિકો, અત્થિ અપ્પીતિકો. અત્થિ પીતિસહગતો, અત્થિ ન પીતિસહગતો. અત્થિ સુખસહગતો, અત્થિ ન સુખસહગતો. અત્થિ ઉપેક્ખાસહગતો, અત્થિ ન ઉપેક્ખાસહગતો. અત્થિ કામાવચરો, અત્થિ ન કામાવચરો. અત્થિ રૂપાવચરો, અત્થિ ન રૂપાવચરો. અત્થિ અરૂપાવચરો, અત્થિ ન અરૂપાવચરો. અત્થિ પરિયાપન્નો , અત્થિ અપરિયાપન્નો. અત્થિ નિય્યાનિકો, અત્થિ અનિય્યાનિકો. અત્થિ નિયતો, અત્થિ અનિયતો. અત્થિ સઉત્તરો, અત્થિ અનુત્તરો. અત્થિ સરણો, અત્થિ અરણો.

તિવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ કુસલો, અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો...પે॰.... એવં દસવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

૬૬. એકવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ સરણો, અત્થિ અરણો.

તિવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો, અત્થિ દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો, અત્થિ અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો. અત્થિ વિપાકો...પે॰... અત્થિ અજ્ઝત્તારમ્મણો , અત્થિ બહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણો...પે॰.... એવં દસવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો.

(યથા કુસલત્તિકે વિત્થારો, એવં સબ્બેપિ તિકા વિત્થારેતબ્બા.)

દુકમૂલકં.

૬૭. એકવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ સહેતુકો, અત્થિ અહેતુકો.

તિવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ કુસલો, અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો...પે॰.... એવં દસવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો.

૬૮. એકવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ હેતુસમ્પયુત્તો, અત્થિ હેતુવિપ્પયુત્તો...પે॰... અત્થિ સરણો, અત્થિ અરણો.

તિવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ કુસલો, અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો...પે॰.... એવં દસવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો.

૬૯. એકવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ સહેતુકો, અત્થિ અહેતુકો.

તિવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો, અત્થિ દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો, અત્થિ અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો . અત્થિ વિપાકો...પે॰... અત્થિ અજ્ઝત્તારમ્મણો, અત્થિ બહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણો...પે॰.... એવં દસવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો.

૭૦. એકવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ હેતુસમ્પયુત્તો, અત્થિ હેતુવિપ્પયુત્તો...પે॰... અત્થિ સરણો, અત્થિ અરણો.

તિવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો...પે॰... અત્થિ અજ્ઝત્તારમ્મણો, અત્થિ બહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણો...પે॰.... એવં દસવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો.

તિકમૂલકં.

૭૧. એકવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ સહેતુકો, અત્થિ અહેતુકો.

તિવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ કુસલો, અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો…પે॰…. એવં દસવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો.

૭૨. એકવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ હેતુસમ્પયુત્તો, અત્થિ હેતુવિપ્પયુત્તો.

તિવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો, અત્થિ દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો, અત્થિ અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો…પે॰…. એવં દસવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો.

૭૩. એકવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ ન હેતુ સહેતુકો, અત્થિ ન હેતુ અહેતુકો.

તિવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ વિપાકો, અત્થિ વિપાકધમ્મધમ્મો, અત્થિ નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મો…પે॰…. એવં દસવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો.

૭૪. એકવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ લોકિયો, અત્થિ લોકુત્તરો.

તિવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ ઉપાદિન્નુપાદાનિયો, અત્થિ અનુપાદિન્નુપાદાનિયો, અત્થિ અનુપાદિન્નઅનુપાદાનિયો…પે॰…. એવં દસવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો.

૭૫. એકવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ કેનચિ વિઞ્ઞેય્યો, અત્થિ કેનચિ ન વિઞ્ઞેય્યો.

તિવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ સંકિલિટ્ઠસંકિલેસિકો, અત્થિ અસંકિલિટ્ઠસંકિલેસિકો, અત્થિ અસંકિલિટ્ઠઅસંકિલેસિકો…પે॰…. એવં દસવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો.

૭૬. એકવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ સાસવો, અત્થિ અનાસવો.

તિવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ સવિતક્કસવિચારો, અત્થિ અવિતક્કવિચારમત્તો, અત્થિ અવિતક્કઅવિચારો…પે॰…. એવં દસવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો.

૭૭. એકવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ આસવસમ્પયુત્તો, અત્થિ આસવવિપ્પયુત્તો.

તિવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ પીતિસહગતો, અત્થિ સુખસહગતો, અત્થિ ઉપેક્ખાસહગતો…પે॰…. એવં દસવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો.

૭૮. એકવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ આસવવિપ્પયુત્તસાસવો, અત્થિ આસવવિપ્પયુત્તઅનાસવો.

તિવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ દસ્સનેન પહાતબ્બો, અત્થિ ભાવનાય પહાતબ્બો, અત્થિ નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બો…પે॰…. એવં દસવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો.

૭૯. એકવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ સંયોજનિયો, અત્થિ અસંયોજનિયો.

તિવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકો, અત્થિ ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકો, અત્થિ નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકો…પે॰…. એવં દસવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો.

૮૦. એકવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ સંયોજનસમ્પયુત્તો, અત્થિ સંયોજનવિપ્પયુત્તો .

તિવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ આચયગામી, અત્થિ અપચયગામી, અત્થિ નેવાચયગામિનાપચયગામી…પે॰…. એવં દસવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો.

૮૧. એકવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ સંયોજનવિપ્પયુત્તસંયોજનિયો, અત્થિ સંયોજનવિપ્પયુત્તઅસંયોજનિયો.

તિવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ સેક્ખો, અત્થિ અસેક્ખો, અત્થિ નેવસેક્ખનાસેક્ખો…પે॰…. એવં દસવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો.

૮૨. એકવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ ગન્થનિયો, અત્થિ અગન્થનિયો.

તિવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ પરિત્તો, અત્થિ મહગ્ગતો, અત્થિ અપ્પમાણો…પે॰…. એવં દસવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો.

૮૩. એકવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ ગન્થસમ્પયુત્તો, અત્થિ ગન્થવિપ્પયુત્તો.

તિવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ પરિત્તારમ્મણો, અત્થિ મહગ્ગતારમ્મણો, અત્થિ અપ્પમાણારમ્મણો...પે.... એવં દસવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

૮૪. એકવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ ગન્થવિપ્પયુત્તગન્થનિયો, અત્થિ ગન્થવિપ્પયુત્તઅગન્થનિયો.

તિવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ હીનો, અત્થિ મજ્ઝિમો, અત્થિ પણીતો...પે.... એવં દસવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

૮૫. એકવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ ઓઘનિયો, અત્થિ અનોઘનિયો.

તિવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ મિચ્છત્તનિયતો, અત્થિ સમ્મત્તનિયતો, અત્થિ અનિયતો...પે.... એવં દસવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

૮૬. એકવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ ઓઘસમ્પયુત્તો, અત્થિ ઓઘવિપ્પયુત્તો.

તિવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ મગ્ગારમ્મણો, અત્થિ મગ્ગહેતુકો, અત્થિ મગ્ગાધિપતિ...પે.... એવં દસવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

૮૭. એકવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ ઓઘવિપ્પયુત્તઓઘનિયો, અત્થિ ઓઘવિપ્પયુત્તઅનોઘનિયો.

તિવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ ઉપ્પન્નો, અત્થિ અનુપ્પન્નો, અત્થિ ઉપ્પાદી...પે.... એવં દસવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

૮૮. એકવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ યોગનિયો, અત્થિ અયોગનિયો.

તિવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ અતીતો, અત્થિ અનાગતો, અત્થિ પચ્ચુપ્પન્નો...પે.... એવં દસવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

૮૯. એકવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ યોગસમ્પયુત્તો, અત્થિ યોગવિપ્પયુત્તો.

તિવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ અતીતારમ્મણો, અત્થિ અનાગતારમ્મણો, અત્થિ પચ્ચુપ્પન્નારમ્મણો... પે॰.... એવં દસવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો.

૯૦. એકવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ યોગવિપ્પયુત્તયોગનિયો, અત્થિ યોગવિપ્પયુત્તઅયોગનિયો.

તિવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ અજ્ઝત્તો, અત્થિ બહિદ્ધો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધો...પે॰.... એવં દસવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો.

૯૧. એકવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ નીવરણિયો, અત્થિ અનીવરણિયો.

તિવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ અજ્ઝત્તારમ્મણો, અત્થિ બહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણો... પે॰.... એવં દસવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો.

ઉભતોવડ્ઢકં.

સત્તવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ કુસલો, અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો, અત્થિ કામાવચરો, અત્થિ રૂપાવચરો, અત્થિ અરૂપાવચરો, અત્થિ અપરિયાપન્નો. એવં સત્તવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો.

અપરોપિ સત્તવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો, અત્થિ દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો, અત્થિ અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો, અત્થિ કામાવચરો, અત્થિ રૂપાવચરો, અત્થિ અરૂપાવચરો, અત્થિ અપરિયાપન્નો...પે॰... અત્થિ અજ્ઝત્તારમ્મણો, અત્થિ બહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ કામાવચરો, અત્થિ રૂપાવચરો, અત્થિ અરૂપાવચરો, અત્થિ અપરિયાપન્નો. એવં સત્તવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો.

ચતુવીસતિવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – ચક્ખુસમ્ફસ્સપચ્ચયા સઞ્ઞાક્ખન્ધો અત્થિ કુસલો, અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો; સોતસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... ઘાનસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... જિવ્હાસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... કાયસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... મનોસમ્ફસ્સપચ્ચયા સઞ્ઞાક્ખન્ધો અત્થિ કુસલો, અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો; ચક્ખુસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા, સોતસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા, ઘાનસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા, જિવ્હાસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા, કાયસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા, મનોસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા. એવં ચતુવીસતિવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો.

અપરોપિ ચતુવીસતિવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – ચક્ખુસમ્ફસ્સપચ્ચયા સઞ્ઞાક્ખન્ધો અત્થિ સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો...પે॰... અત્થિ અજ્ઝત્તારમ્મણો, અત્થિ બહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણો, ચક્ખુસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા...પે॰... મનોસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા. સોતસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... ઘાનસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... જિવ્હાસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... કાયસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... મનોસમ્ફસ્સપચ્ચયા સઞ્ઞાક્ખન્ધો અત્થિ સુખાય

વેદનાય સમ્પયુત્તો…પે॰… અત્થિ અજ્ઝત્તારમ્મણો, અત્થિ બહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણો; ચક્ખુસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા…પે॰… મનોસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા. એવં ચતુવીસતિવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો.

તિંસતિવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – ચક્ખુસમ્ફસ્સપચ્ચયા સઞ્ઞાક્ખન્ધો અત્થિ કામાવચરો, અત્થિ રૂપાવચરો, અત્થિ અરૂપાવચરો, અત્થિ અપરિયાપન્નો, સોતસમ્ફસ્સપચ્ચયા…પે॰… ઘાનસમ્ફસ્સપચ્ચયા …પે॰… જિવ્હાસમ્ફસ્સપચ્ચયા…પે॰… કાયસમ્ફસ્સપચ્ચયા…પે॰… મનોસમ્ફસ્સપચ્ચયા સઞ્ઞાક્ખન્ધો અત્થિ કામાવચરો, અત્થિ રૂપાવચરો, અત્થિ અરૂપાવચરો, અત્થિ અપરિયાપન્નો, ચક્ખુસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા…પે॰… મનોસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા. એવં તિંસતિવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો.

બહુવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – ચક્ખુસમ્ફસ્સપચ્ચયા સઞ્ઞાક્ખન્ધો અત્થિ કુસલો, અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો, અત્થિ કામાવચરો, અત્થિ રૂપાવચરો, અત્થિ અરૂપાવચરો, અત્થિ અપરિયાપન્નો, સોતસમ્ફસ્સપચ્ચયા …પે॰… ઘાનસમ્ફસ્સપચ્ચયા…પે॰… જિવ્હાસમ્ફસ્સપચ્ચયા…પે॰… કાયસમ્ફસ્સપચ્ચયા…પે॰… મનોસમ્ફસ્સપચ્ચયા સઞ્ઞાક્ખન્ધો અત્થિ કુસલો, અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો, અત્થિ કામાવચરો , અત્થિ રૂપાવચરો, અત્થિ અરૂપાવચરો, અત્થિ અપરિયાપન્નો, ચક્ખુસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા…પે॰… મનોસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા. એવં બહુવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો.

અપરોપિ બહુવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – ચક્ખુસમ્ફસ્સપચ્ચયા સઞ્ઞાક્ખન્ધો અત્થિ સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો…પે॰… અત્થિ અજ્ઝત્તારમ્મણો, અત્થિ બહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ કામાવચરો, અત્થિ રૂપાવચરો, અત્થિ અરૂપાવચરો, અત્થિ અપરિયાપન્નો, સોતસમ્ફસ્સપચ્ચયા…પે॰… ઘાનસમ્ફસ્સપચ્ચયા…પે॰… જિવ્હાસમ્ફસ્સપચ્ચયા…પે॰… કાયસમ્ફસ્સપચ્ચયા…પે॰… મનોસમ્ફસ્સપચ્ચયા સઞ્ઞાક્ખન્ધો અત્થિ અજ્ઝત્તારમ્મણો, અત્થિ બહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ કામાવચરો, અત્થિ રૂપાવચરો, અત્થિ અરૂપાવચરો, અત્થિ અપરિયાપન્નો, ચક્ખુસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા, સોતસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા, ઘાનસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા, જિવ્હાસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા, કાયસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા, મનોસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા. એવં બહુવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો.

અયં વુચ્ચતિ સઞ્ઞાક્ખન્ધો.

૪. સઙ્ખારક્ખન્ધો

૯૨. તત્થ કતમો સઙ્ખારક્ખન્ધો? એકવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ચિત્તસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ હેતુ, અત્થિ ન હેતુ.

તિવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ કુસલો , અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો.

ચતુબ્બિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ કામાવચરો, અત્થિ રૂપાવચરો, અત્થિ અરૂપાવચરો, અત્થિ અપરિયાપન્નો.

પઞ્ચવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ સુખિન્દ્રિયસમ્પયુત્તો, અત્થિ દુક્ખિન્દ્રિયસમ્પયુત્તો, અત્થિ સોમનસ્સિન્દ્રિયસમ્પયુત્તો, અત્થિ દોમનસ્સિન્દ્રિયસમ્પયુત્તો, અત્થિ ઉપેક્ખિન્દ્રિયસમ્પયુત્તો. એવં પઞ્ચવિધેન

સઙ્ખારક્ખન્ધો.

છબ્બિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ચક્ખુસમ્ફસ્સજા ચેતના, સોતસમ્ફસ્સજા ચેતના, ઘાનસમ્ફસ્સજા ચેતના, જિવ્હાસમ્ફસ્સજા ચેતના, કાયસમ્ફસ્સજા ચેતના, મનોસમ્ફસ્સજા ચેતના. એવં છબ્બિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

સત્તવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ચક્ખુસમ્ફસ્સજા ચેતના, સોતસમ્ફસ્સજા ચેતના, ઘાનસમ્ફસ્સજા ચેતના, જિવ્હાસમ્ફસ્સજા ચેતના, કાયસમ્ફસ્સજા ચેતના, મનોધાતુસમ્ફસ્સજા ચેતના, મનોવિઞ્ઞાણધાતુસમ્ફસ્સજા ચેતના. એવં સત્તવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

અટ્ઠવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ચક્ખુસમ્ફસ્સજા ચેતના…પે॰… કાયસમ્ફસ્સજા ચેતના અત્થિ સુખસહગતા, અત્થિ દુક્ખસહગતા, મનોધાતુસમ્ફસ્સજા ચેતના, મનોવિઞ્ઞાણધાતુસમ્ફસ્સજા ચેતના . એવં અટ્ઠવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

નવવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ચક્ખુસમ્ફસ્સજા ચેતના…પે॰… મનોધાતુસમ્ફસ્સજા ચેતના, મનોવિઞ્ઞાણધાતુસમ્ફસ્સજા ચેતના અત્થિ કુસલા, અત્થિ અકુસલા, અત્થિ અબ્યાકતા. એવં નવવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

દસવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ચક્ખુસમ્ફસ્સજા ચેતના…પે॰… કાયસમ્ફસ્સજા ચેતના અત્થિ સુખસહગતા, અત્થિ દુક્ખસહગતા, મનોધાતુસમ્ફસ્સજા ચેતના, મનોવિઞ્ઞાણધાતુસમ્ફસ્સજા ચેતના અત્થિ કુસલા, અત્થિ અકુસલા, અત્થિ અબ્યાકતા. એવં દસવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

૯૩. એકવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ચિત્તસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ હેતુ, અત્થિ ન હેતુ.

તિવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો, અત્થિ દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો, અત્થિ અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો. અત્થિ વિપાકો, અત્થિ વિપાકધમ્મધમ્મો, અત્થિ નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મો. અત્થિ ઉપાદિન્નુપાદાનિયો, અત્થિ અનુપાદિન્નુપાદાનિયો, અત્થિ અનુપાદિન્નઅનુપાદાનિયો. અત્થિ સંકિલિટ્ઠસંકિલેસિકો, અત્થિ અસંકિલિટ્ઠસંકિલેસિકો, અત્થિ અસંકિલિટ્ઠઅસંકિલેસિકો. અત્થિ સવિતક્કસવિચારો, અત્થિ અવિતક્કવિચારમત્તો, અત્થિ અવિતક્કઅવિચારો. અત્થિ પીતિસહગતો, અત્થિ સુખસહગતો, અત્થિ ઉપેક્ખાસહગતો. અત્થિ દસ્સનેન પહાતબ્બો, અત્થિ ભાવનાય પહાતબ્બો, અત્થિ નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બો. અત્થિ દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકો, અત્થિ ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકો, અત્થિ નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકો. અત્થિ આચયગામી, અત્થિ અપચયગામી, અત્થિ નેવાચયગામિનાપચયગામી. અત્થિ સેક્ખો, અત્થિ અસેક્ખો, અત્થિ નેવસેક્ખનાસેક્ખો. અત્થિ પરિત્તો, અત્થિ મહગ્ગતો, અત્થિ અપ્પમાણો. અત્થિ પરિત્તારમ્મણો, અત્થિ મહગ્ગતારમ્મણો, અત્થિ અપ્પમાણારમ્મણો. અત્થિ હીનો, અત્થિ મજ્ઝિમો, અત્થિ પણીતો. અત્થિ મિચ્છત્તનિયતો, અત્થિ સમ્મત્તનિયતો, અત્થિ અનિયતો. અત્થિ મગ્ગારમ્મણો, અત્થિ મગ્ગહેતુકો, અત્થિ મગ્ગાધિપતિ. અત્થિ ઉપ્પન્નો, અત્થિ અનુપ્પન્નો, અત્થિ ઉપ્પાદી. અત્થિ અતીતો, અત્થિ અનાગતો, અત્થિ પચ્ચુપ્પન્નો. અત્થિ અતીતારમ્મણો, અત્થિ અનાગતારમ્મણો, અત્થિ

પચ્ચુપ્પન્નારમ્મણો. અત્થિ અજ્ઝત્તો, અત્થિ બહિદ્ધો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધો . અત્થિ અજ્ઝત્તારમ્મણો, અત્થિ બહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણો...પે॰.... એવં દસવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

૯૪. એકવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ચિત્તસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ સહેતુકો, અત્થિ અહેતુકો. અત્થિ હેતુસમ્પયુત્તો, અત્થિ હેતુવિપ્પયુત્તો. અત્થિ હેતુ ચેવ સહેતુકો ચ, અત્થિ સહેતુકો ચેવ ન ચ હેતુ. અત્થિ હેતુ ચેવ હેતુસમ્પયુત્તો ચ, અત્થિ હેતુસમ્પયુત્તો ચેવ ન ચ હેતુ. અત્થિ ન હેતુ સહેતુકો, અત્થિ ન હેતુ અહેતુકો. અત્થિ લોકિયો, અત્થિ લોકુત્તરો. અત્થિ કેનચિ વિઞ્ઞેય્યો, અત્થિ કેનચિ ન વિઞ્ઞેય્યો. અત્થિ આસવો, અત્થિ નો આસવો. અત્થિ સાસવો, અત્થિ અનાસવો. અત્થિ આસવસમ્પયુત્તો, અત્થિ આસવવિપ્પયુત્તો. અત્થિ આસવો ચેવ સાસવો ચ, અત્થિ સાસવો ચેવ નો ચ આસવો. અત્થિ આસવો ચેવ આસવસમ્પયુત્તો ચ, અત્થિ આસવસમ્પયુત્તો ચેવ નો ચ આસવો. અત્થિ આસવવિપ્પયુત્તસાસવો, અત્થિ આસવવિપ્પયુત્તઅનાસવો. અત્થિ સંયોજનં, અત્થિ નો સંયોજનં. અત્થિ સંયોજનિયો, અત્થિ અસંયોજનિયો. અત્થિ સંયોજનસમ્પયુત્તો, અત્થિ સંયોજનવિપ્પયુત્તો. અત્થિ સંયોજનઞ્ચેવ સંયોજનિયો ચ, અત્થિ સંયોજનિયો ચેવ નો ચ સંયોજનં. અત્થિ સંયોજનઞ્ચેવ સંયોજનસમ્પયુત્તો ચ, અત્થિ સંયોજનસમ્પયુત્તો ચેવ નો ચ સંયોજનં. અત્થિ સંયોજનવિપ્પયુત્તસંયોજનિયો, અત્થિ સંયોજનવિપ્પયુત્તઅસંયોજનિયો.

અત્થિ ગન્થો, અત્થિ નો ગન્થો. અત્થિ ગન્થનિયો, અત્થિ અગન્થનિયો. અત્થિ ગન્થસમ્પયુત્તો, અત્થિ ગન્થવિપ્પયુત્તો. અત્થિ ગન્થો ચેવ ગન્થનિયો ચ, અત્થિ ગન્થનિયો ચેવ નો ચ ગન્થો. અત્થિ ગન્થો ચેવ ગન્થસમ્પયુત્તો ચ, અત્થિ ગન્થસમ્પયુત્તો ચેવ નો ચ ગન્થો. અત્થિ ગન્થવિપ્પયુત્તગન્થનિયો, અત્થિ ગન્થવિપ્પયુત્તઅગન્થનિયો. અત્થિ ઓઘો, અત્થિ નો ઓઘો. અત્થિ ઓઘનિયો, અત્થિ અનોઘનિયો. અત્થિ ઓઘસમ્પયુત્તો, અત્થિ ઓઘવિપ્પયુત્તો. અત્થિ ઓઘો ચેવ ઓઘનિયો ચ, અત્થિ ઓઘનિયો ચેવ નો ચ ઓઘો. અત્થિ ઓઘો ચેવ ઓઘસમ્પયુત્તો ચ, અત્થિ ઓઘસમ્પયુત્તો ચેવ નો ચ ઓઘો. અત્થિ ઓઘવિપ્પયુત્તઓઘનિયો, અત્થિ ઓઘવિપ્પયુત્તઅનોઘનિયો. અત્થિ યોગો, અત્થિ નો યોગો. અત્થિ યોગનિયો, અત્થિ અયોગનિયો. અત્થિ યોગસમ્પયુત્તો, અત્થિ યોગવિપ્પયુત્તો. અત્થિ યોગો ચેવ યોગનિયો ચ, અત્થિ યોગનિયો ચેવ નો ચ યોગો. અત્થિ યોગો ચેવ યોગસમ્પયુત્તો ચ, અત્થિ યોગસમ્પયુત્તો ચેવ નો ચ યોગો. અત્થિ યોગવિપ્પયુત્તયોગનિયો, અત્થિ યોગવિપ્પયુત્તઅયોગનિયો. અત્થિ નીવરણં, અત્થિ નો નીવરણં. અત્થિ નીવરણિયો, અત્થિ અનીવરણિયો. અત્થિ નીવરણસમ્પયુત્તો, અત્થિ નીવરણવિપ્પયુત્તો. અત્થિ નીવરણઞ્ચેવ નીવરણિયો ચ, અત્થિ નીવરણિયો ચેવ નો ચ નીવરણં. અત્થિ નીવરણઞ્ચેવ નીવરણસમ્પયુત્તો ચ, અત્થિ નીવરણસમ્પયુત્તો ચેવ નો ચ નીવરણં. અત્થિ નીવરણવિપ્પયુત્તનીવરણિયો, અત્થિ નીવરણવિપ્પયુત્તઅનીવરણિયો.

અત્થિ પરામાસો, અત્થિ નો પરામાસો. અત્થિ પરામટ્ઠો, અત્થિ અપરામટ્ઠો. અત્થિ પરામાસસમ્પયુત્તો, અત્થિ પરામાસવિપ્પયુત્તો. અત્થિ પરામાસો ચેવ પરામટ્ઠો ચ, અત્થિ પરામટ્ઠો ચેવ નો ચ પરામાસો. અત્થિ પરામાસવિપ્પયુત્તપરામટ્ઠો, અત્થિ પરામાસવિપ્પયુત્તઅપરામટ્ઠો. અત્થિ ઉપાદિન્નો, અત્થિ અનુપાદિન્નો. અત્થિ ઉપાદાનં, અત્થિ નો ઉપાદાનં. અત્થિ ઉપાદાનિયો, અત્થિ અનુપાદાનિયો. અત્થિ ઉપાદાનસમ્પયુત્તો, અત્થિ ઉપાદાનવિપ્પયુત્તો. અત્થિ ઉપાદાનઞ્ચેવ ઉપાદાનિયો ચ, અત્થિ ઉપાદાનિયો ચેવ નો ચ ઉપાદાનં. અત્થિ

ઉપાદાનઞ્ચેવ ઉપાદાનસમ્પયુત્તો ચ , અત્થિ ઉપાદાનસમ્પયુત્તો ચેવ નો ચ ઉપાદાનં. અત્થિ ઉપાદાનવિપ્પયુત્તઉપાદાનિયો, અત્થિ ઉપાદાનવિપ્પયુત્તઅનુપાદાનિયો.

અત્થિ કિલેસો, અત્થિ નો કિલેસો. અત્થિ સંકિલેસિકો, અત્થિ અસંકિલેસિકો. અત્થિ સંકિલિટ્ઠો, અત્થિ અસંકિલિટ્ઠો. અત્થિ કિલેસસમ્પયુત્તો, અત્થિ કિલેસવિપ્પયુત્તો. અત્થિ કિલેસો ચેવ સંકિલેસિકો ચ, અત્થિ સંકિલેસિકો ચેવ નો ચ કિલેસો. અત્થિ કિલેસો ચેવ સંકિલિટ્ઠો ચ, અત્થિ સંકિલિટ્ઠો ચેવ નો ચ કિલેસો. અત્થિ કિલેસો ચેવ કિલેસસમ્પયુત્તો ચ, અત્થિ કિલેસસમ્પયુત્તો ચેવ નો ચ કિલેસો. અત્થિ કિલેસવિપ્પયુત્તસંકિલેસિકો, અત્થિ કિલેસવિપ્પયુત્તઅસંકિલેસિકો. અત્થિ દસ્સનેન પહાતબ્બો, અત્થિ ન દસ્સનેન પહાતબ્બો. અત્થિ ભાવનાય પહાતબ્બો, અત્થિ ન ભાવનાય પહાતબ્બો. અત્થિ દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકો, અત્થિ ન દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકો. અત્થિ ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકો, અત્થિ ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકો.

અત્થિ સવિતક્કો, અત્થિ અવિતક્કો. અત્થિ સવિચારો, અત્થિ અવિચારો. અત્થિ સપ્પીતિકો , અત્થિ અપ્પીતિકો. અત્થિ પીતિસહગતો, અત્થિ ન પીતિસહગતો. અત્થિ સુખસહગતો, અત્થિ ન સુખસહગતો. અત્થિ ઉપેક્ખાસહગતો, અત્થિ ન ઉપેક્ખાસહગતો. અત્થિ કામાવચરો, અત્થિ ન કામાવચરો. અત્થિ રૂપાવચરો, અત્થિ ન રૂપાવચરો. અત્થિ અરૂપાવચરો, અત્થિ ન અરૂપાવચરો. અત્થિ પરિયાપન્નો, અત્થિ અપરિયાપન્નો. અત્થિ નિય્યાનિકો, અત્થિ અનિય્યાનિકો. અત્થિ નિયતો, અત્થિ અનિયતો. અત્થિ સઉત્તરો, અત્થિ અનુત્તરો. અત્થિ સરણો, અત્થિ અરણો.

તિવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ કુસલો, અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો...પે॰.... એવં દસવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

૯૫. એકવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ચિત્તસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ સરણો, અત્થિ અરણો.

તિવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો...પે॰... અત્થિ અજ્ઝત્તારમ્મણો, અત્થિ બહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણો...પે॰.... એવં દસવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

દુકમૂલકં.

૯૬. એકવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ચિત્તસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ હેતુ, અત્થિ ન હેતુ.

તિવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ કુસલો, અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો...પે॰.... એવં દસવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો .

૯૭. એકવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ચિત્તસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ સરણો, અત્થિ અરણો.

તિવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ કુસલો, અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો...પે॰.... એવં દસવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

૯૮. એકવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ચિત્તસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ હેતુ, અત્થિ ન હેતુ.

તિવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ અજ્ઝત્તારમ્મણો, અત્થિ બહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણો...પે॰.... એવં દસવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

૯૯. એકવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ચિત્તસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ સરણો, અત્થિ અરણો.

તિવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ અજ્ઝત્તારમ્મણો, અત્થિ બહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણો...પે॰.... એવં દસવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

તિકમૂલકં.

૧૦૦. એકવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ચિત્તસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ હેતુ, અત્થિ ન હેતુ.

તિવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ કુસલો, અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો...પે॰.... એવં દસવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

૧૦૧. એકવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો ચિત્તસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો અત્થિ સહેતુકો, અત્થિ અહેતુકો.

તિવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો, અત્થિ દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો, અત્થિ અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો...પે॰.... એવં દસવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

૧૦૨. એકવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ચિત્તસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ હેતુસમ્પયુત્તો, અત્થિ હેતુવિપ્પયુત્તો.

તિવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ વિપાકો, અત્થિ વિપાકધમ્મધમ્મો, અત્થિ નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મો...પે॰.... એવં દસવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

૧૦૩. એકવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ચિત્તસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ હેતુ ચેવ સહેતુકો ચ, અત્થિ સહેતુકો ચેવ ન ચ હેતુ.

તિવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ ઉપાદિન્નુપાદાનિયો, અત્થિ અનુપાદિન્નુપાદાનિયો, અત્થિ અનુપાદિન્નઅનુપાદાનિયો...પે॰.... એવં દસવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

૧૦૪. એકવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ચિત્તસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ હેતુ ચેવ હેતુસમ્પયુત્તો ચ, અત્થિ હેતુસમ્પયુત્તો ચેવ ન ચ હેતુ.

તિવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ સંકિલિટ્ઠસંકિલેસિકો, અત્થિ અસંકિલિટ્ઠસંકિલેસિકો, અત્થિ અસંકિલિટ્ઠઅસંકિલેસિકો...પે॰.... એવં દસવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

૧૦૫. એકવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ચિત્તસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ ન હેતુ સહેતુકો, અત્થિ ન હેતુ અહેતુકો.

તિવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ સવિતક્કસવિચારો, અત્થિ અવિતક્કવિચારમત્તો, અત્થિ અવિતક્કઅવિચારો...પે॰.... એવં દસવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

૧૦૬. એકવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ચિત્તસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ લોકિયો, અત્થિ લોકુત્તરો.

તિવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ પીતિસહગતો, અત્થિ સુખસહગતો, અત્થિ ઉપેક્ખાસહગતો...પે॰.... એવં દસવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

૧૦૭. એકવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ચિત્તસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ કેનચિ વિઞ્ઞેય્યો, અત્થિ કેનચિ ન વિઞ્ઞેય્યો.

તિવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ દસ્સનેન પહાતબ્બો, અત્થિ ભાવનાય પહાતબ્બો, અત્થિ નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બો...પે॰.... એવં દસવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

૧૦૮. એકવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ચિત્તસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ આસવો, અત્થિ નો આસવો.

તિવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકો, અત્થિ ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકો, અત્થિ નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકો...પે॰.... એવં દસવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

૧૦૯. એકવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ચિત્તસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ સાસવો, અત્થિ અનાસવો.

તિવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ આચયગામી, અત્થિ અપચયગામી, અત્થિ નેવાચયગામિનાપચયગામી... પે॰.... એવં દસવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

૧૧૦. એકવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ચિત્તસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ આસવસમ્પયુત્તો, અત્થિ આસવવિપ્પયુત્તો.

તિવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ સેક્ખો, અત્થિ અસેક્ખો, અત્થિ નેવસેક્ખનાસેક્ખો...પે॰.... એવં દસવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

૧૧૧. એકવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ચિત્તસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ આસવો ચેવ સાસવો ચ, અત્થિ સાસવો ચેવ નો ચ આસવો .

તિવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ પરિત્તો, અત્થિ મહગ્ગતો, અત્થિ અપ્પમાણો...પે॰.... એવં દસવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

૧૧૨. એકવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ચિત્તસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ આસવો ચેવ આસવસમ્પયુત્તો ચ, અત્થિ આસવસમ્પયુત્તો ચેવ નો ચ આસવો.

તિવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ પરિત્તારમ્મણો, અત્થિ મહગ્ગતારમ્મણો, અત્થિ અપ્પમાણારમ્મણો...પે॰.... એવં દસવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

૧૧૩. એકવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ચિત્તસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ આસવવિપ્પયુત્તસાસવો, અત્થિ આસવિપ્પયુત્તઅનાસવો.

તિવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ હીનો, અત્થિ મજ્ઝિમો, અત્થિ પણીતો...પે॰.... એવં દસવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

૧૧૪. એકવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ચિત્તસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ સંયોજનં, અત્થિ નો સંયોજનં.

તિવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ મિચ્છત્તનિયતો, અત્થિ સમ્મત્તનિયતો, અત્થિ અનિયતો...પે॰.... એવં દસવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

૧૧૫. એકવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ચિત્તસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ સંયોજનિયો, અત્થિ અસંયોજનિયો.

તિવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ મગ્ગારમ્મણો, અત્થિ મગ્ગહેતુકો, અત્થિ મગ્ગાધિપતિ…પે॰…. એવં દસવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

૧૧૬. એકવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ચિત્તસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ સંયોજનસમ્પયુત્તો, અત્થિ સંયોજનવિપ્પયુત્તો.

તિવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ ઉપ્પન્નો, અત્થિ અનુપ્પન્નો, અત્થિ ઉપ્પાદી…પે॰…. એવં દસવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

૧૧૭. એકવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ચિત્તસમ્પયુત્તો .

દુવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ સંયોજનઞ્ચેવ સંયોજનિયો ચ, અત્થિ સંયોજનિયો ચેવ નો ચ સંયોજનં.

તિવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ અતીતો, અત્થિ અનાગતો, અત્થિ પચ્ચુપ્પન્નો…પે॰…. એવં દસવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

૧૧૮. એકવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ચિત્તસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ સંયોજનઞ્ચેવ સંયોજનસમ્પયુત્તો ચ, અત્થિ સંયોજનસમ્પયુત્તો ચેવ નો ચ સંયોજનં.

તિવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ અતીતારમ્મણો, અત્થિ અનાગતારમ્મણો, અત્થિ પચ્ચુપ્પન્નારમ્મણો…પે॰…. એવં દસવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

૧૧૯. એકવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ચિત્તસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ સંયોજનવિપ્પયુત્તસંયોજનિયો, અત્થિ સંયોજનવિપ્પયુત્તઅસંયોજનિયો.

તિવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ અજ્ઝત્તો, અત્થિ બહિદ્ધો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધો…પે॰…. એવં દસવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

૧૨૦. એકવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ચિત્તસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ ગન્થો, અત્થિ નો ગન્થો.

તિવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ અજ્ઝત્તારમ્મણો, અત્થિ બહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણો... પે॰.... એવં દસવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

ઉભતોવડ્ઢકં.

સત્તવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ કુસલો, અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો; અત્થિ કામાવચરો, અત્થિ રૂપાવચરો, અત્થિ અરૂપાવચરો, અત્થિ અપરિયાપન્નો. એવં સત્તવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

અપરોપિ સત્તવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો, અત્થિ દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો, અત્થિ અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો; અત્થિ કામાવચરો, અત્થિ રૂપાવચરો, અત્થિ અરૂપાવચરો, અત્થિ અપરિયાપન્નો...પે॰... અત્થિ અજ્ઝત્તારમ્મણો, અત્થિ બહિદ્ધારમ્મણો અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણો; અત્થિ કામાવચરો, અત્થિ રૂપાવચરો, અત્થિ અરૂપાવચરો, અત્થિ અપરિયાપન્નો. એવં સત્તવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

ચતુવીસતિવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ચક્ખુસમ્ફસ્સપચ્ચયા સઙ્ખારક્ખન્ધો અત્થિ કુસલો, અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો; સોતસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... ઘાનસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... જિવ્હાસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... કાયસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... મનોસમ્ફસ્સપચ્ચયા સઙ્ખારક્ખન્ધો અત્થિ કુસલો, અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો; ચક્ખુસમ્ફસ્સજા ચેતના...પે॰... મનોસમ્ફસ્સજા ચેતના. એવં ચતુવીસતિવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

અપરોપિ ચતુવીસતિવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ચક્ખુસમ્ફસ્સપચ્ચયા સઙ્ખારક્ખન્ધો અત્થિ સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો...પે॰... અત્થિ અજ્ઝત્તારમ્મણો, અત્થિ બહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણો; ચક્ખુસમ્ફસ્સજા ચેતના...પે॰... મનોસમ્ફસ્સજા ચેતના; સોતસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... ઘાનસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... જિવ્હાસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... કાયસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... મનોસમ્ફસ્સપચ્ચયા સઙ્ખારક્ખન્ધો અત્થિ સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો...પે॰... અત્થિ અજ્ઝત્તારમ્મણો, અત્થિ બહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણો; ચક્ખુસમ્ફસ્સજા ચેતના, સોતસમ્ફસ્સજા ચેતના, ઘાનસમ્ફસ્સજા ચેતના, જિવ્હાસમ્ફસ્સજા ચેતના, કાયસમ્ફસ્સજા ચેતના, મનોસમ્ફસ્સજા ચેતના. એવં ચતુવીસતિવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

તિંસતિવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ચક્ખુસમ્ફસ્સપચ્ચયા સઙ્ખારક્ખન્ધો અત્થિ કામાવચરો, અત્થિ રૂપાવચરો, અત્થિ અરૂપાવચરો, અત્થિ અપરિયાપન્નો ; સોતસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... ઘાનસમ્ફસ્સપચ્ચયા ...પે॰... જિવ્હાસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... કાયસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... મનોસમ્ફસ્સપચ્ચયા સઙ્ખારક્ખન્ધો અત્થિ કામાવચરો, અત્થિ રૂપાવચરો, અત્થિ અરૂપાવચરો, અત્થિ અપરિયાપન્નો; ચક્ખુસમ્ફસ્સજા ચેતના...પે॰... મનોસમ્ફસ્સજા ચેતના. એવં તિંસતિવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

બહુવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ચક્ખુસમ્ફસ્સપચ્ચયા સઙ્ખારક્ખન્ધો અત્થિ કુસલો, અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો, અત્થિ કામાવચરો, અત્થિ રૂપાવચરો, અત્થિ અરૂપાવચરો, અત્થિ અપરિયાપન્નો; સોતસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... ઘાનસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... જિવ્હાસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... કાયસમ્ફસ્સપચ્ચયા... પે॰... મનોસમ્ફસ્સપચ્ચયા સઙ્ખારક્ખન્ધો અત્થિ કુસલો, અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો, અત્થિ કામાવચરો, અત્થિ રૂપાવચરો, અત્થિ અરૂપાવચરો, અત્થિ અપરિયાપન્નો; ચક્ખુસમ્ફસ્સજા ચેતના, સોતસમ્ફસ્સજા ચેતના,

ઘાનસમ્ફસ્સજા ચેતના, જિવ્હાસમ્ફસ્સજા ચેતના, કાયસમ્ફસ્સજા ચેતના, મનોસમ્ફસ્સજા ચેતના. એવં બહુવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

અપરોપિ બહુવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ચક્ખુસમ્ફસ્સપચ્ચયા સઙ્ખારક્ખન્ધો અત્થિ સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો, અત્થિ દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો, અત્થિ અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો...પે॰... અત્થિ અજ્ઝત્તારમ્મણો, અત્થિ બહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ કામાવચરો, અત્થિ રૂપાવચરો, અત્થિ અરૂપાવચરો, અત્થિ અપરિયાપન્નો; સોતસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... ઘાનસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... જિવ્હાસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... કાયસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... મનોસમ્ફસ્સપચ્ચયા સઙ્ખારક્ખન્ધો અત્થિ સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો ...પે॰... અત્થિ અજ્ઝત્તારમ્મણો, અત્થિ બહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ કામાવચરો, અત્થિ રૂપાવચરો, અત્થિ અરૂપાવચરો, અત્થિ અપરિયાપન્નો; ચક્ખુસમ્ફસ્સજા ચેતના, સોતસમ્ફસ્સજા ચેતના, ઘાનસમ્ફસ્સજા ચેતના, જિવ્હાસમ્ફસ્સજા ચેતના, કાયસમ્ફસ્સજા ચેતના, મનોસમ્ફસ્સજા ચેતના. એવં બહુવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો.

અયં વુચ્ચતિ સઙ્ખારક્ખન્ધો.

૫. વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો

૧૨૧. તત્થ કતમો વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો? એકવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ સહેતુકો, અત્થિ અહેતુકો.

તિવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ કુસલો, અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો.

ચતુબ્બિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ કામાવચરો, અત્થિ રૂપાવચરો, અત્થિ અરૂપાવચરો, અત્થિ અપરિયાપન્નો.

પઞ્ચવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ સુખિન્દ્રિયસમ્પયુત્તો, અત્થિ દુક્ખિન્દ્રિયસમ્પયુત્તો, અત્થિ સોમનસ્સિન્દ્રિયસમ્પયુત્તો, અત્થિ દોમનસ્સિન્દ્રિયસમ્પયુત્તો, અત્થિ ઉપેક્ખિન્દ્રિયસમ્પયુત્તો. એવં પઞ્ચવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

છબ્બિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ચક્ખુવિઞ્ઞાણં, સોતવિઞ્ઞાણં, ઘાનવિઞ્ઞાણં, જિવ્હાવિઞ્ઞાણં, કાયવિઞ્ઞાણં, મનોવિઞ્ઞાણં. એવં છબ્બિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

સત્તવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ચક્ખુવિઞ્ઞાણં, સોતવિઞ્ઞાણં, ઘાનવિઞ્ઞાણં, જિવ્હાવિઞ્ઞાણં, કાયવિઞ્ઞાણં, મનોધાતુ, મનોવિઞ્ઞાણધાતુ. એવં સત્તવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

અટ્ઠવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ચક્ખુવિઞ્ઞાણં, સોતવિઞ્ઞાણં, ઘાનવિઞ્ઞાણં, જિવ્હાવિઞ્ઞાણં, કાયવિઞ્ઞાણં અત્થિ સુખસહગતં, અત્થિ દુક્ખસહગતં, મનોધાતુ, મનોવિઞ્ઞાણધાતુ . એવં અટ્ઠવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

નવવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ચક્ખુવિઞ્ઞાણં, સોતવિઞ્ઞાણં, ઘાનવિઞ્ઞાણં, જિવ્હાવિઞ્ઞાણં, કાયવિઞ્ઞાણં, મનોધાતુ, મનોવિઞ્ઞાણધાતુ અત્થિ કુસલં, અત્થિ અકુસલં, અત્થિ અબ્યાકતં. એવં નવવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

દસવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ચક્ખુવિઞ્ઞાણં...પે॰... કાયવિઞ્ઞાણં અત્થિ સુખસહગતં, અત્થિ દુક્ખસહગતં, મનોધાતુ, મનોવિઞ્ઞાણધાતુ અત્થિ કુસલં, અત્થિ અકુસલં, અત્થિ અબ્યાકતં. એવં દસવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

૧૨૨. એકવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ સહેતુકો, અત્થિ અહેતુકો.

તિવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો, અત્થિ દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો, અત્થિ અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો. અત્થિ વિપાકો, અત્થિ વિપાકધમ્મધમ્મો, અત્થિ નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મો. અત્થિ ઉપાદિન્નુપાદાનિયો, અત્થિ અનુપાદિન્નુપાદાનિયો, અત્થિ અનુપાદિન્નઅનુપાદાનિયો. અત્થિ સંકિલિટ્ઠસંકિલેસિકો, અત્થિ અસંકિલિટ્ઠસંકિલેસિકો, અત્થિ અસંકિલિટ્ઠઅસંકિલેસિકો. અત્થિ સવિતક્કસવિચારો, અત્થિ અવિતક્કવિચારમત્તો , અત્થિ અવિતક્કઅવિચારો. અત્થિ પીતિસહગતો, અત્થિ સુખસહગતો, અત્થિ ઉપેક્ખાસહગતો. અત્થિ દસ્સનેન પહાતબ્બો, અત્થિ ભાવનાય પહાતબ્બો, અત્થિ નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બો. અત્થિ દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકો, અત્થિ ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકો, અત્થિ નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકો. અત્થિ આચયગામી, અત્થિ અપચયગામી, અત્થિ નેવાચયગામિનાપચયગામી. અત્થિ સેક્ખો, અત્થિ અસેક્ખો, અત્થિ નેવસેક્ખનાસેક્ખો. અત્થિ પરિત્તો, અત્થિ મહગ્ગતો, અત્થિ અપ્પમાણો. અત્થિ પરિત્તારમ્મણો, અત્થિ મહગ્ગતારમ્મણો, અત્થિ અપ્પમાણારમ્મણો. અત્થિ હીનો, અત્થિ મજ્ઝિમો, અત્થિ પણીતો. અત્થિ મિચ્છત્તનિયતો, અત્થિ સમ્મત્તનિયતો, અત્થિ અનિયતો. અત્થિ મગ્ગારમ્મણો, અત્થિ મગ્ગહેતુકો, અત્થિ મગ્ગાધિપતિ. અત્થિ ઉપ્પન્નો, અત્થિ અનુપ્પન્નો, અત્થિ ઉપ્પાદી. અત્થિ અતીતો, અત્થિ અનાગતો, અત્થિ પચ્ચુપ્પન્નો. અત્થિ અતીતારમ્મણો, અત્થિ અનાગતારમ્મણો, અત્થિ પચ્ચુપ્પન્નારમ્મણો. અત્થિ અજ્ઝત્તો, અત્થિ બહિદ્ધો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધો. અત્થિ અજ્ઝત્તારમ્મણો, અત્થિ બહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણો...પે॰.... એવં દસવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

૧૨૩. એકવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ હેતુસમ્પયુત્તો, અત્થિ હેતુવિપ્પયુત્તો. અત્થિ ન હેતુ સહેતુકો, અત્થિ ન હેતુ અહેતુકો. અત્થિ લોકિયો, અત્થિ લોકુત્તરો. અત્થિ કેનચિ વિઞ્ઞેય્યો, અત્થિ કેનચિ ન વિઞ્ઞેય્યો. અત્થિ સાસવો, અત્થિ અનાસવો. અત્થિ આસવસમ્પયુત્તો , અત્થિ આસવવિપ્પયુત્તો. અત્થિ આસવવિપ્પયુત્તસાસવો, અત્થિ આસવવિપ્પયુત્તઅનાસવો. અત્થિ સંયોજનિયો, અત્થિ અસંયોજનિયો. અત્થિ સંયોજનસમ્પયુત્તો , અત્થિ સંયોજનવિપ્પયુત્તો. અત્થિ સંયોજનવિપ્પયુત્તસંયોજનિયો, અત્થિ સંયોજનવિપ્પયુત્તઅસંયોજનિયો.

અત્થિ ગન્થનિયો, અત્થિ અગન્થનિયો. અત્થિ ગન્થસમ્પયુત્તો, અત્થિ ગન્થવિપ્પયુત્તો. અત્થિ ગન્થવિપ્પયુત્તગન્થનિયો, અત્થિ ગન્થવિપ્પયુત્તઅગન્થનિયો. અત્થિ ઓઘનિયો, અત્થિ અનોઘનિયો. અત્થિ ઓઘસમ્પયુત્તો, અત્થિ ઓઘવિપ્પયુત્તો. અત્થિ ઓઘવિપ્પયુત્તઓઘનિયો, અત્થિ ઓઘવિપ્પયુત્તઅનોઘનિયો. અત્થિ યોગનિયો, અત્થિ અયોગનિયો. અત્થિ યોગસમ્પયુત્તો, અત્થિ યોગવિપ્પયુત્તો . અત્થિ યોગવિપ્પયુત્તયોગનિયો, અત્થિ યોગવિપ્પયુત્તઅયોગનિયો. અત્થિ નીવરણિયો, અત્થિ અનીવરણિયો. અત્થિ નીવરણસમ્પયુત્તો, અત્થિ નીવરણવિપ્પયુત્તો. અત્થિ નીવરણવિપ્પયુત્તનીવરણિયો, અત્થિ નીવરણવિપ્પયુત્તઅનીવરણિયો.

અત્થિ પરામટ્ઠો, અત્થિ અપરામટ્ઠો. અત્થિ પરામાસસમ્પયુત્તો, અત્થિ પરામાસવિપ્પયુત્તો. અત્થિ પરામાસવિપ્પયુત્તપરામટ્ઠો, અત્થિ પરામાસવિપ્પયુત્તઅપરામટ્ઠો. અત્થિ ઉપાદિન્નો, અત્થિ અનુપાદિન્નો. અત્થિ ઉપાદાનિયો, અત્થિ અનુપાદાનિયો. અત્થિ ઉપાદાનસમ્પયુત્તો, અત્થિ ઉપાદાનવિપ્પયુત્તો. અત્થિ ઉપાદાનવિપ્પયુત્તઉપાદાનિયો, અત્થિ ઉપાદાનવિપ્પયુત્તઅનુપાદાનિયો. અત્થિ સંકિલેસિકો, અત્થિ અસંકિલેસિકો. અત્થિ સંકિલિટ્ઠો, અત્થિ અસંકિલિટ્ઠો. અત્થિ કિલેસસમ્પયુત્તો, અત્થિ કિલેસવિપ્પયુત્તો. અત્થિ કિલેસવિપ્પયુત્તસંકિલેસિકો, અત્થિ કિલેસવિપ્પયુત્તઅસંકિલેસિકો. અત્થિ દસ્સનેન પહાતબ્બો, અત્થિ ન દસ્સનેન પહાતબ્બો. અત્થિ ભાવનાય પહાતબ્બો , અત્થિ ન ભાવનાય પહાતબ્બો. અત્થિ દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકો, અત્થિ ન દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકો. અત્થિ ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકો, અત્થિ ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકો.

અત્થિ સવિતક્કો, અત્થિ અવિતક્કો. અત્થિ સવિચારો, અત્થિ અવિચારો. અત્થિ સપ્પીતિકો, અત્થિ અપ્પીતિકો. અત્થિ પીતિસહગતો, અત્થિ ન પીતિસહગતો. અત્થિ સુખસહગતો, અત્થિ ન સુખસહગતો. અત્થિ ઉપેક્ખાસહગતો, અત્થિ ન ઉપેક્ખાસહગતો. અત્થિ કામાવચરો , અત્થિ ન કામાવચરો. અત્થિ રૂપાવચરો, અત્થિ ન રૂપાવચરો. અત્થિ અરૂપાવચરો, અત્થિ ન અરૂપાવચરો, અત્થિ પરિયાપન્નો, અત્થિ અપરિયાપન્નો. અત્થિ નિય્યાનિકો, અત્થિ અનિય્યાનિકો. અત્થિ નિયતો, અત્થિ અનિયતો. અત્થિ સઉત્તરો, અત્થિ અનુત્તરો. અત્થિ સરણો, અત્થિ અરણો.

તિવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ કુસલો, અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો...પે॰.... એવં દસવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

૧૨૪. એકવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ સરણો, અત્થિ અરણો.

તિવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો, અત્થિ દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો, અત્થિ અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો. અત્થિ વિપાકો...પે॰... અત્થિ અજ્ઝત્તારમ્મણો, અત્થિ બહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણો...પે॰.... એવં દસવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

દુકમૂલકં.

૧૨૫. એકવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ સહેતુકો, અત્થિ અહેતુકો.

તિવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ કુસલો, અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો...પે॰.... એવં દસવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

૧૨૬. એકવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ હેતુસમ્પયુત્તો, અત્થિ હેતુવિપ્પયુત્તો...પે॰... અત્થિ સરણો, અત્થિ અરણો.

તિવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ કુસલો, અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો…પે॰…. એવં દસવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

૧૨૭. એકવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ સહેતુકો, અત્થિ અહેતુકો.

તિવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો, અત્થિ દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો, અત્થિ અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો . અત્થિ વિપાકો…પે॰… અત્થિ અજ્ઝત્તારમ્મણો, અત્થિ બહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણો…પે॰…. એવં દસવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

૧૨૮. એકવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ હેતુસમ્પયુત્તો, અત્થિ હેતુવિપ્પયુત્તો…પે॰… અત્થિ સરણો, અત્થિ અરણો.

તિવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ અજ્ઝત્તારમ્મણો, અત્થિ બહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણો…પે॰…. એવં દસવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

તિકમૂલકં.

૧૨૯. એકવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ સહેતુકો, અત્થિ અહેતુકો.

તિવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ કુસલો, અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો…પે॰…. એવં દસવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

૧૩૦. એકવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ હેતુસમ્પયુત્તો, અત્થિ હેતુવિપ્પયુત્તો.

તિવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો, અત્થિ દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો, અત્થિ અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો…પે॰…. એવં દસવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

૧૩૧. એકવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ ન હેતુ સહેતુકો, અત્થિ ન હેતુઅહેતુકો.

તિવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ વિપાકો, અત્થિ વિપાકધમ્મધમ્મો, અત્થિ નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મો…પે॰…. એવં દસવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

૧૩૨. એકવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ લોકિયો, અત્થિ લોકુત્તરો.

તિવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ ઉપાદિન્નુપાદાનિયો, અત્થિ અનુપાદિન્નુપાદાનિયો, અત્થિ અનુપાદિન્નઅનુપાદાનિયો...પે॰.... એવં દસવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

૧૩૩. એકવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ કેનચિ વિઞ્ઞેય્યો, અત્થિ કેનચિ ન વિઞ્ઞેય્યો.

તિવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ સંકિલિટ્ઠસંકિલેસિકો, અત્થિ અસંકિલિટ્ઠસંકિલેસિકો, અત્થિ અસંકિલિટ્ઠઅસંકિલેસિકો...પે॰.... એવં દસવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

૧૩૪. એકવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ સાસવો, અત્થિ અનાસવો.

તિવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ સવિતક્કસવિચારો, અત્થિ અવિતક્કવિચારમત્તો, અત્થિ અવિતક્કઅવિચારો...પે॰.... એવં દસવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

૧૩૫. એકવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ આસવસમ્પયુત્તો, અત્થિ આસવવિપ્પયુત્તો.

તિવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ પીતિસહગતો, અત્થિ સુખસહગતો, અત્થિ ઉપેક્ખાસહગતો...પે॰.... એવં દસવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

૧૩૬. એકવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ આસવવિપ્પયુત્તસાસવો, અત્થિ આસવવિપ્પયુત્તઅનાસવો.

તિવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ દસ્સનેન પહાતબ્બો, અત્થિ ભાવનાય પહાતબ્બો, અત્થિ નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બો...પે॰.... એવં દસવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

૧૩૭. એકવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ સંયોજનિયો, અત્થિ અસંયોજનિયો.

તિવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકો, અત્થિ ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકો, અત્થિ નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકો...પે॰.... એવં દસવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

૧૩૮. એકવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ સંયોજનસમ્પયુત્તો, અત્થિ સંયોજનવિપ્પયુત્તો.

તિવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ આચયગામી, અત્થિ અપચયગામી , અત્થિ નેવાચયગામિનાપચયગામી...પે॰.... એવં દસવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

૧૩૯. એકવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ સંયોજનવિપ્પયુત્તસંયોજનિયો, અત્થિ સંયોજનવિપ્પયુત્તઅસંયોજનિયો.

તિવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ સેક્ખો, અત્થિ અસેક્ખો, અત્થિ નેવસેક્ખનાસેક્ખો...પે॰.... એવં દસવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

૧૪૦. એકવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ ગન્થનિયો, અત્થિ અગન્થનિયો.

તિવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ પરિત્તો, અત્થિ મહગ્ગતો, અત્થિ અપ્પમાણો...પે॰.... એવં દસવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

૧૪૧. એકવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ ગન્થસમ્પયુત્તો, અત્થિ ગન્થવિપ્પયુત્તો.

તિવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ પરિત્તારમ્મણો, અત્થિ મહગ્ગતારમ્મણો, અત્થિ અપ્પમાણારમ્મણો...પે॰.... એવં દસવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

૧૪૨. એકવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ ગન્થવિપ્પયુત્તગન્થનિયો, અત્થિ ગન્થવિપ્પયુત્તઅગન્થનિયો.

તિવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ હીનો, અત્થિ મજ્ઝિમો, અત્થિ પણીતો...પે॰.... એવં દસવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

૧૪૩. એકવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ ઓઘનિયો, અત્થિ અનોઘનિયો.

તિવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ મિચ્છત્તનિયતો, અત્થિ સમ્મત્તનિયતો, અત્થિ અનિયતો...પે॰.... એવં દસવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો .

૧૪૪. એકવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ ઓઘસમ્પયુત્તો, અત્થિ ઓઘવિપ્પયુત્તો.

તિવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ મગ્ગારમ્મણો, અત્થિ મગ્ગહેતુકો, અત્થિ મગ્ગાધિપતિ…પે॰…. એવં દસવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

૧૪૫. એકવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ ઓઘવિપ્પયુત્તઓઘનિયો, અત્થિ ઓઘવિપ્પયુત્તઅનોઘનિયો.

તિવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ ઉપ્પન્નો, અત્થિ અનુપ્પન્નો, અત્થિ ઉપ્પાદી…પે॰…. એવં દસવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

૧૪૬. એકવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ યોગનિયો, અત્થિ અયોગનિયો.

તિવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ અતીતો, અત્થિ અનાગતો, અત્થિ પચ્ચુપ્પન્નો…પે॰…. એવં દસવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

૧૪૭. એકવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ યોગસમ્પયુત્તો, અત્થિ યોગવિપ્પયુત્તો.

તિવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ અતીતારમ્મણો, અત્થિ અનાગતારમ્મણો, અત્થિ પચ્ચુપ્પન્નારમ્મણો…પે॰…. એવં દસવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

૧૪૮. એકવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ યોગવિપ્પયુત્તયોગનિયો, અત્થિ યોગવિપ્પયુત્તઅયોગનિયો.

તિવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ અજ્ઝત્તો, અત્થિ બહિદ્ધો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધો…પે॰…. એવં દસવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

૧૪૯. એકવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો.

દુવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ નીવરણિયો, અત્થિ અનીવરણિયો.

તિવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ અજ્ઝત્તારમ્મણો, અત્થિ બહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણો…પે॰…. એવં દસવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

સત્તવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ કુસલો, અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો, અત્થિ કામાવચરો, અત્થિ રૂપાવચરો, અત્થિ અરૂપાવચરો, અત્થિ અપરિયાપન્નો. એવં સત્તવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

અપરોપિ સત્તવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અત્થિ સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો, અત્થિ દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો, અત્થિ અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો, અત્થિ કામાવચરો, અત્થિ રૂપાવચરો, અત્થિ અરૂપાવચરો, અત્થિ અપરિયાપન્નો...પે॰... અત્થિ અજ્ઝત્તારમ્મણો, અત્થિ બહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ કામાવચરો, અત્થિ રૂપાવચરો, અત્થિ અરૂપાવચરો, અત્થિ અપરિયાપન્નો. એવં સત્તવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

ચતુવીસતિવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ચક્ખુસમ્ફસ્સપચ્ચયા વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો અત્થિ કુસલો, અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો; સોતસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... ઘાનસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... જિવ્હાસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... કાયસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... મનોસમ્ફસ્સપચ્ચયા વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો અત્થિ કુસલો, અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો; ચક્ખુવિઞ્ઞાણં, સોતવિઞ્ઞાણં, ઘાનવિઞ્ઞાણં , જિવ્હાવિઞ્ઞાણં, કાયવિઞ્ઞાણં, મનોવિઞ્ઞાણં. એવં ચતુવીસતિવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો .

અપરોપિ ચતુવીસતિવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ચક્ખુસમ્ફસ્સપચ્ચયા વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો અત્થિ સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો, અત્થિ દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો, અત્થિ અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો...પે॰... અત્થિ અજ્ઝત્તારમ્મણો, અત્થિ બહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણો; ચક્ખુવિઞ્ઞાણં...પે॰... કાયવિઞ્ઞાણં, મનોવિઞ્ઞાણં; સોતસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... ઘાનસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... જિવ્હાસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... કાયસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... મનોસમ્ફસ્સપચ્ચયા વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો અત્થિ અજ્ઝત્તારમ્મણો, અત્થિ બહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણો; ચક્ખુવિઞ્ઞાણં, સોતવિઞ્ઞાણં, ઘાનવિઞ્ઞાણં, જિવ્હાવિઞ્ઞાણં, કાયવિઞ્ઞાણં, મનોવિઞ્ઞાણં. એવં ચતુવીસતિવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

તિંસતિવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ચક્ખુસમ્ફસ્સપચ્ચયા વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો અત્થિ કામાવચરો, અત્થિ રૂપાવચરો, અત્થિ અરૂપાવચરો, અત્થિ અપરિયાપન્નો; સોતસમ્ફસ્સપચ્ચયા ...પે॰... ઘાનસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... જિવ્હાસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... કાયસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... મનોસમ્ફસ્સપચ્ચયા વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો અત્થિ કામાવચરો, અત્થિ રૂપાવચરો, અત્થિ અરૂપાવચરો, અત્થિ અપરિયાપન્નો; ચક્ખુવિઞ્ઞાણં , સોતવિઞ્ઞાણં, ઘાનવિઞ્ઞાણં, જિવ્હાવિઞ્ઞાણં, કાયવિઞ્ઞાણં, મનોવિઞ્ઞાણં. એવં તિંસતિવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

બહુવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ચક્ખુસમ્ફસ્સપચ્ચયા વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો અત્થિ કુસલો, અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો, અત્થિ કામાવચરો, અત્થિ રૂપાવચરો, અત્થિ અરૂપાવચરો, અત્થિ અપરિયાપન્નો, ચક્ખુવિઞ્ઞાણં...પે॰... મનોવિઞ્ઞાણં; સોતસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... ઘાનસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... જિવ્હાસમ્ફસ્સપચ્ચયા ...પે॰... કાયસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... મનોસમ્ફસ્સપચ્ચયા વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો અત્થિ કુસલો, અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો, અત્થિ કામાવચરો, અત્થિ રૂપાવચરો, અત્થિ અરૂપાવચરો, અત્થિ અપરિયાપન્નો, ચક્ખુવિઞ્ઞાણં...પે॰... મનોવિઞ્ઞાણં. એવં બહુવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

અપરોપિ બહુવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ચક્ખુસમ્ફસ્સપચ્ચયા વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો અત્થિ સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો...પે॰... અત્થિ અજ્ઝત્તારમ્મણો, અત્થિ બહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ કામાવચરો, અત્થિ રૂપાવચરો, અત્થિ અરૂપાવચરો, અત્થિ અપરિયાપન્નો; સોતસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... ઘાનસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... જિવ્હાસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... કાયસમ્ફસ્સપચ્ચયા...પે॰... મનોસમ્ફસ્સપચ્ચયા વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો અત્થિ સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો...પે॰... અત્થિ અજ્ઝત્તારમ્મણો, અત્થિ બહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણો, અત્થિ કામાવચરો, અત્થિ રૂપાવચરો, અત્થિ અરૂપાવચરો, અત્થિ અપરિયાપન્નો; ચક્ખુવિઞ્ઞાણં, સોતવિઞ્ઞાણં, ઘાનવિઞ્ઞાણં, જિવ્હાવિઞ્ઞાણં, કાયવિઞ્ઞાણં, મનોવિઞ્ઞાણં. એવં બહુવિધેન વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

અયં વુચ્ચતિ વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

અભિધમ્મભાજનીયં.

૩. પઞ્હાપુચ્છકં

૧૫૦. પઞ્ચક્ખન્ધા – રૂપક્ખન્ધો, વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો, વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

૧૫૧. પઞ્ચન્નં ખન્ધાનં કતિ કુસલા, કતિ અકુસલા, કતિ અબ્યાકતા...પે॰... કતિ સરણા, કતિ અરણા?

૧. તિકં

૧૫૨. રૂપક્ખન્ધો અબ્યાકતો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા કુસલા, સિયા અકુસલા, સિયા અબ્યાકતા. દ્વે ખન્ધા ન વત્તબ્બા – ''સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા''તિપિ, ''દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા''તિપિ, ''અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા''તિપિ. તયો ખન્ધા સિયા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા, સિયા દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા, સિયા અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા. રૂપક્ખન્ધો નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા વિપાકા, સિયા વિપાકધમ્મધમ્મા, સિયા નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મા. રૂપક્ખન્ધો સિયા ઉપાદિન્નુપાદાનિયો, સિયા અનુપાદિન્નુપાદાનિયો . ચત્તારો ખન્ધા સિયા ઉપાદિન્નુપાદાનિયા, સિયા અનુપાદિન્નુપાદાનિયા, સિયા અનુપાદિન્નઅનુપાદાનિયા.

રૂપક્ખન્ધો અસંકિલિટ્ઠસંકિલેસિકો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા સંકિલિટ્ઠસંકિલેસિકા, સિયા અસંકિલિટ્ઠસંકિલેસિકા, સિયા અસંકિલિટ્ઠઅસંકિલેસિકા. રૂપક્ખન્ધો અવિતક્કઅવિચારો. તયો ખન્ધા સિયા સવિતક્કસવિચારા, સિયા અવિતક્કવિચારમત્તા, સિયા અવિતક્કઅવિચારા. સઙ્ખારક્ખન્ધો સિયા સવિતક્કસવિચારો, સિયા અવિતક્કવિચારમત્તો, સિયા અવિતક્કઅવિચારો, સિયા ન વત્તબ્બો – ''સવિતક્કસવિચારો''તિપિ, ''અવિતક્કવિચારમત્તો''તિપિ, ''અવિતક્કઅવિચારો''તિપિ. રૂપક્ખન્ધો ન વત્તબ્બો – ''પીતિસહગતો''તિપિ, ''સુખસહગતો''તિપિ, ''ઉપેક્ખાસહગતો''તિપિ. વેદનાક્ખન્ધો સિયા પીતિસહગતો ન સુખસહગતો ન ઉપેક્ખાસહગતો, સિયા ન વત્તબ્બો – ''પીતિસહગતો''તિ. તયો ખન્ધા સિયા પીતિસહગતા, સિયા સુખસહગતા, સિયા ઉપેક્ખાસહગતા, સિયા ન વત્તબ્બા – ''પીતિસહગતા''તિપિ, ''સુખસહગતા''તિપિ, ''ઉપેક્ખાસહગતા''તિપિ.

રૂપક્ખન્ધો નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા દસ્સનેન પહાતબ્બા, સિયા ભાવનાય પહાતબ્બા, સિયા નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બા. રૂપક્ખન્ધો નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય

પહાતબ્બહેતુકો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકા, સિયા ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકા, સિયા નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકા. રૂપક્ખન્ધો નેવાચયગામિનાપચયગામી. ચત્તારો ખન્ધા સિયા આચયગામિનો, સિયા અપચયગામિનો, સિયા નેવાચયગામિનાપચયગામિનો. રૂપક્ખન્ધો નેવસેક્ખનાસેક્ખો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા સેક્ખા, સિયા અસેક્ખા, સિયા નેવસેક્ખનાસેક્ખા. રૂપક્ખન્ધો પરિત્તો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા પરિત્તા, સિયા મહગ્ગતા, સિયા અપ્પમાણા. રૂપક્ખન્ધો અનારમ્મણો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા પરિત્તારમ્મણા, સિયા મહગ્ગતારમ્મણા, સિયા અપ્પમાણારમ્મણા, સિયા ન વત્તબ્બા – ''પરિત્તારમ્મણા''તિપિ , ''મહગ્ગતારમ્મણા''તિપિ, ''અપ્પમાણારમ્મણા''તિપિ. રૂપક્ખન્ધો મજ્ઝિમો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા હીના, સિયા મજ્ઝિમા, સિયા પણીતા. રૂપક્ખન્ધો અનિયતો . ચત્તારો ખન્ધા સિયા મિચ્છત્તનિયતા, સિયા સમ્મત્તનિયતા, સિયા અનિયતા.

રૂપક્ખન્ધો અનારમ્મણો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા મગ્ગારમ્મણા, સિયા મગ્ગહેતુકા, સિયા મગ્ગાધિપતિનો, સિયા ન વત્તબ્બા – ''મગ્ગારમ્મણા''તિપિ, ''મગ્ગહેતુકા''તિપિ , ''મગ્ગાધિપતિનો''તિપિ; સિયા ઉપ્પન્ના, સિયા અનુપ્પન્ના, સિયા ઉપ્પાદિનો; સિયા અતીતા, સિયા અનાગતા, સિયા પચ્ચુપ્પન્ના. રૂપક્ખન્ધો અનારમ્મણો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા અતીતારમ્મણા, સિયા અનાગતારમ્મણા, સિયા પચ્ચુપ્પન્નારમ્મણા, સિયા ન વત્તબ્બા – ''અતીતારમ્મણા''તિપિ, ''અનાગતારમ્મણા''તિપિ, ''પચ્ચુપ્પન્નારમ્મણા''તિપિ; સિયા અજ્ઝત્તા, સિયા બહિદ્ધા, સિયા અજ્ઝત્તબહિદ્ધા. રૂપક્ખન્ધો અનારમ્મણો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા અજ્ઝત્તારમ્મણા, સિયા બહિદ્ધારમ્મણા, સિયા અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણા, સિયા ન વત્તબ્બા – ''અજ્ઝત્તારમ્મણા''તિપિ, ''બહિદ્ધારમ્મણા''તિપિ, ''અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણા''તિપિ. ચત્તારો ખન્ધા અનિદસ્સનઅપ્પટિઘા. રૂપક્ખન્ધો સિયા સનિદસ્સનસપ્પટિઘો, સિયા અનિદસ્સનસપ્પટિઘો, સિયા અનિદસ્સનઅપ્પટિઘો.

૨. દુકં

૧૫૩. ચત્તારો ખન્ધા ન હેતૂ. સઙ્ખારક્ખન્ધો સિયા હેતુ, સિયા ન હેતુ. રૂપક્ખન્ધો અહેતુકો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા સહેતુકા, સિયા અહેતુકા. રૂપક્ખન્ધો હેતુવિપ્પયુત્તો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા હેતુસમ્પયુત્તા, સિયા હેતુવિપ્પયુત્તા. રૂપક્ખન્ધો ન વત્તબ્બો – ''હેતુ ચેવ સહેતુકો ચા''તિપિ, ''સહેતુકો ચેવ ન ચ હેતૂ''તિપિ. તયો ખન્ધા ન વત્તબ્બા – ''હેતૂ ચેવ સહેતુકા ચા''તિ, સિયા સહેતુકા ચેવ ન ચ હેતૂ, સિયા ન વત્તબ્બા – ''સહેતુકા ચેવ ન ચ હેતૂ''તિ. સઙ્ખારક્ખન્ધો સિયા હેતુ ચેવ સહેતુકો ચ, સિયા સહેતુકો ચેવ ન ચ હેતુ, સિયા ન વત્તબ્બો – ''હેતુ ચેવ સહેતુકો ચા''તિપિ, ''સહેતુકો ચેવ ન ચ હેતૂ''તિપિ. રૂપક્ખન્ધો ન વત્તબ્બો – ''હેતુ ચેવ હેતુસમ્પયુત્તો ચા''તિપિ, ''હેતુસમ્પયુત્તો ચેવ ન ચ હેતૂ''તિપિ. તયો ખન્ધા ન વત્તબ્બા – ''હેતૂ ચેવ હેતુસમ્પયુત્તા ચા''તિ, સિયા હેતુસમ્પયુત્તા ચેવ ન ચ હેતૂ, સિયા ન વત્તબ્બા – ''હેતુસમ્પયુત્તા ચેવ ન ચ હેતૂ''તિ. સઙ્ખારક્ખન્ધો સિયા હેતુ ચેવ હેતુસમ્પયુત્તો ચ, સિયા હેતુસમ્પયુત્તો ચેવ ન ચ હેતુ, સિયા ન વત્તબ્બો – ''હેતુ ચેવ હેતુસમ્પયુત્તો ચા''તિપિ, ''હેતુસમ્પયુત્તો ચેવ ન ચ હેતૂ''તિપિ. રૂપક્ખન્ધો ન હેતુ અહેતુકો . તયો ખન્ધા સિયા ન હેતૂ સહેતુકા, સિયા ન હેતૂ અહેતુકા. સઙ્ખારક્ખન્ધો સિયા ન હેતુ સહેતુકો, સિયા ન હેતુ અહેતુકો, સિયા ન વત્તબ્બો – ''ન હેતુ સહેતુકો''તિપિ, ''ન હેતુ અહેતુકો''તિપિ.

સપ્પચ્ચયા, સઙ્ખતા.

ચત્તારો ખન્ધા અનિદસ્સના. રૂપક્ખન્ધો સિયા સનિદસ્સનો, સિયા અનિદસ્સનો. ચત્તારો ખન્ધા અપ્પટિઘા. રૂપક્ખન્ધો સિયા સપ્પટિઘો, સિયા અપ્પટિઘો. રૂપક્ખન્ધો રૂપં. ચત્તારો ખન્ધા અરૂપા. રૂપક્ખન્ધો લોકિયો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા લોકિયા, સિયા લોકુત્તરા; કેનચિ વિઞ્ઞેય્યા, કેનચિ ન વિઞ્ઞેય્યા.

ચત્તારો ખન્ધા નો આસવા. સઙ્ખારક્ખન્ધો સિયા આસવો, સિયા નો આસવો. રૂપક્ખન્ધો સાસવો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા સાસવા, સિયા અનાસવા. રૂપક્ખન્ધો આસવવિપ્પયુત્તો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા આસવસમ્પયુત્તા, સિયા આસવવિપ્પયુત્તા. રૂપક્ખન્ધો ન વત્તબ્બો – ''આસવો ચેવ સાસવો ચા''તિ, સાસવો ચેવ નો ચ આસવો. તયો ખન્ધા ન વત્તબ્બા – ''આસવા ચેવ સાસવા ચા''તિ, સિયા સાસવા ચેવ નો ચ આસવા, સિયા ન વત્તબ્બા – ''સાસવા ચેવ નો ચ આસવા''તિ. સઙ્ખારક્ખન્ધો સિયા આસવો ચેવ સાસવો ચ, સિયા સાસવો ચેવ નો ચ આસવો, સિયા ન વત્તબ્બો – ''આસવો ચેવ સાસવો ચા''તિપિ, ''સાસવો ચેવ નો ચ આસવો''તિપિ. રૂપક્ખન્ધો ન વત્તબ્બો – ''આસવો ચેવ આસવસમ્પયુત્તો ચા''તિપિ, ''આસવસમ્પયુત્તો ચેવ નો ચ આસવો''તિપિ. તયો ખન્ધા ન વત્તબ્બા – ''આસવા ચેવ આસવસમ્પયુત્તા ચા''તિ, સિયા આસવસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ આસવા, સિયા ન વત્તબ્બા – ''આસવસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ આસવા''તિ. સઙ્ખારક્ખન્ધો સિયા આસવો ચેવ આસવસમ્પયુત્તો ચ, સિયા આસવસમ્પયુત્તો ચેવ નો ચ આસવો, સિયા ન વત્તબ્બો – ''આસવો ચેવ આસવસમ્પયુત્તો ચા''તિપિ, ''આસવસમ્પયુત્તો ચેવ નો ચ આસવો''તિપિ. રૂપક્ખન્ધો આસવવિપ્પયુત્તસાસવો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા આસવવિપ્પયુત્તસાસવા, સિયા આસવવિપ્પયુત્તઅનાસવા, સિયા ન વત્તબ્બા – ''આસવવિપ્પયુત્તસાસવા''તિપિ, ''આસવવિપ્પયુત્તઅનાસવા''તિપિ.

ચત્તારો ખન્ધા નો સંયોજના. સઙ્ખારક્ખન્ધો સિયા સંયોજનં, સિયા નો સંયોજનં. રૂપક્ખન્ધો સંયોજનિયો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા સંયોજનિયા, સિયા અસંયોજનિયા. રૂપક્ખન્ધો સંયોજનવિપ્પયુત્તો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા સંયોજનસમ્પયુત્તા, સિયા સંયોજનવિપ્પયુત્તા. રૂપક્ખન્ધો ન વત્તબ્બો – ''સંયોજનઞ્ચેવ સંયોજનિયો ચા''તિ, ''સંયોજનિયો ચેવ નો ચ સંયોજનં''. તયો ખન્ધા ન વત્તબ્બા – ''સંયોજના ચેવ સંયોજનિયા ચા''તિ, સિયા સંયોજનિયા ચેવ નો ચ સંયોજના, સિયા ન વત્તબ્બા – ''સંયોજનિયા ચેવ નો ચ સંયોજના''તિ. સઙ્ખારક્ખન્ધો સિયા સંયોજનઞ્ચેવ સંયોજનિયો ચ, સિયા સંયોજનિયો ચેવ નો ચ સંયોજનં, સિયા ન વત્તબ્બો – ''સંયોજનઞ્ચેવ સંયોજનિયો ચા''તિપિ, ''સંયોજનિયો ચેવ નો ચ સંયોજન''ન્તિપિ. રૂપક્ખન્ધો ન વત્તબ્બો – ''સંયોજનઞ્ચેવ સંયોજનસમ્પયુત્તો ચા''તિપિ, ''સંયોજનસમ્પયુત્તો ચેવ નો ચ સંયોજન''ન્તિપિ. તયો ખન્ધા ન વત્તબ્બા – ''સંયોજના ચેવ સંયોજનસમ્પયુત્તા ચા''તિ, સિયા સંયોજનસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ સંયોજના, સિયા ન વત્તબ્બા – ''સંયોજનસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ સંયોજના''તિ. સઙ્ખારક્ખન્ધો સિયા સંયોજનઞ્ચેવ સંયોજનસમ્પયુત્તો ચ, સિયા સંયોજનસમ્પયુત્તો ચેવ નો ચ સંયોજનં, સિયા ન વત્તબ્બો – ''સંયોજનઞ્ચેવ સંયોજનસમ્પયુત્તો ચા''તિપિ, ''સંયોજનસમ્પયુત્તો ચેવ નો ચ સંયોજન''ન્તિપિ. રૂપક્ખન્ધો સંયોજનવિપ્પયુત્તસંયોજનિયો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા સંયોજનવિપ્પયુત્તસંયોજનિયા, સિયા સંયોજનવિપ્પયુત્તઅસંયોજનિયા, સિયા ન વત્તબ્બા – ''સંયોજનવિપ્પયુત્તસંયોજનિયા''તિપિ, ''સંયોજનવિપ્પયુત્તઅસંયોજનિયા''તિપિ.

ચત્તારો ખન્ધા નો ગન્થા. સઙ્ખારક્ખન્ધો સિયા ગન્થો, સિયા નો ગન્થો. રૂપક્ખન્ધો ગન્થનિયો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા ગન્થનિયા, સિયા અગન્થનિયા. રૂપક્ખન્ધો ગન્થવિપ્પયુત્તો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા ગન્થસમ્પયુત્તા, સિયા ગન્થવિપ્પયુત્તા. રૂપક્ખન્ધો ન વત્તબ્બો – ''ગન્થો ચેવ ગન્થનિયો ચા''તિ, ''ગન્થનિયો ચેવ નો ચ ગન્થો''. તયો ખન્ધા ન વત્તબ્બા – ''ગન્થા ચેવ ગન્થનિયા ચા''તિ, સિયા ગન્થનિયા ચેવ નો ચ ગન્થા, સિયા ન વત્તબ્બા –

‘‘ગન્થનિયા ચેવ નો ચ ગન્થા’’તિ. સઙ્ખારક્ખન્ધો સિયા ગન્થો ચેવ ગન્થનિયો ચ, સિયા ગન્થનિયો ચેવ નો ચ ગન્થો, સિયા ન વત્તબ્બો – ‘‘ગન્થો ચેવ ગન્થનિયો ચા’’તિપિ, ‘‘ગન્થનિયો ચેવ નો ચ ગન્થો’’તિપિ. રૂપક્ખન્ધો ન વત્તબ્બો – ‘‘ગન્થો ચેવ ગન્થસમ્પયુત્તો ચા’’તિપિ, ‘‘ગન્થસમ્પયુત્તો ચેવ નો ચ ગન્થો’’તિપિ. તયો ખન્ધા ન વત્તબ્બા – ‘‘ગન્થા ચેવ ગન્થસમ્પયુત્તા ચા’’તિ, સિયા ગન્થસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ ગન્થા, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘ગન્થસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ ગન્થા’’તિ. સઙ્ખારક્ખન્ધો સિયા ગન્થો ચેવ ગન્થસમ્પયુત્તો ચ, સિયા ગન્થસમ્પયુત્તો ચેવ નો ચ ગન્થો, સિયા ન વત્તબ્બો – ‘‘ગન્થો ચેવ ગન્થસમ્પયુત્તો ચા’’તિપિ, ‘‘ગન્થસમ્પયુત્તો ચેવ નો ચ ગન્થો’’તિ પિ. રૂપક્ખન્ધો ગન્થવિપ્પયુત્તગન્થનિયો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા ગન્થવિપ્પયુત્તગન્થનિયા , સિયા ગન્થવિપ્પયુત્તઅગન્થનિયા, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘ગન્થવિપ્પયુત્તગન્થનિયા’’તિપિ, ‘‘ગન્થવિપ્પયુત્તઅગન્થનિયા’’તિપિ.

ચત્તારો ખન્ધા નો ઓઘા…પે॰… નો યોગા…પે॰… નો નીવરણા. સઙ્ખારક્ખન્ધો સિયા નીવરણં, સિયા નો નીવરણં. રૂપક્ખન્ધો નીવરણિયો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા નીવરણિયા, સિયા અનીવરણિયા. રૂપક્ખન્ધો નીવરણવિપ્પયુત્તો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા નીવરણસમ્પયુત્તા, સિયા નીવરણવિપ્પયુત્તા. રૂપક્ખન્ધો ન વત્તબ્બો – ‘‘નીવરણઞ્ચેવ નીવરણિયો ચા’’તિ, ‘‘નીવરણિયો ચેવ નો ચ નીવરણં’’. તયો ખન્ધા ન વત્તબ્બા – ‘‘નીવરણા ચેવ નીવરણિયા ચા’’તિ, સિયા નીવરણિયા ચેવ નો ચ નીવરણા, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘નીવરણિયા ચેવ નો ચ નીવરણા’’તિ. સઙ્ખારક્ખન્ધો સિયા નીવરણઞ્ચેવ નીવરણિયો ચ, સિયા નીવરણિયો ચેવ નો ચ નીવરણં, સિયા ન વત્તબ્બો – ‘‘નીવરણઞ્ચેવ નીવરણિયો ચા’’તિપિ, ‘‘નીવરણિયો ચેવ નો ચ નીવરણ’’ન્તિપિ. રૂપક્ખન્ધો ન વત્તબ્બો – ‘‘નીવરણઞ્ચેવ નીવરણસમ્પયુત્તો ચા’’તિપિ, ‘‘નીવરણસમ્પયુત્તો ચેવ નો ચ નીવરણ’’ન્તિપિ. તયો ખન્ધા ન વત્તબ્બા – ‘‘નીવરણા ચેવ નીવરણસમ્પયુત્તા ચા’’તિ, સિયા નીવરણસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ નીવરણા, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘નીવરણસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ નીવરણા’’તિ. સઙ્ખારક્ખન્ધો સિયા નીવરણઞ્ચેવ નીવરણસમ્પયુત્તો ચ, સિયા નીવરણસમ્પયુત્તો ચેવ નો ચ નીવરણં, સિયા ન વત્તબ્બો – ‘‘નીવરણઞ્ચેવ નીવરણસમ્પયુત્તો ચા’’તિપિ, ‘‘નીવરણસમ્પયુત્તો ચેવ નો ચ નીવરણ’’ન્તિપિ. રૂપક્ખન્ધો નીવરણવિપ્પયુત્તનીવરણિયો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા નીવરણવિપ્પયુત્તનીવરણિયા, સિયા નીવરણવિપ્પયુત્તઅનીવરણિયા, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘નીવરણવિપ્પયુત્તનીવરણિયા’’તિપિ, ‘‘નીવરણવિપ્પયુત્તઅનીવરણિયા’’તિપિ.

ચત્તારો ખન્ધા નો પરામાસા. સઙ્ખારક્ખન્ધો સિયા પરામાસો, સિયા નો પરામાસો. રૂપક્ખન્ધો પરામટ્ઠો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા પરામટ્ઠા, સિયા અપરામટ્ઠા. રૂપક્ખન્ધો પરામાસવિપ્પયુત્તો. તયો ખન્ધા સિયા પરામાસસમ્પયુત્તા, સિયા પરામાસવિપ્પયુત્તા. સઙ્ખારક્ખન્ધો સિયા પરામાસસમ્પયુત્તો, સિયા પરામાસવિપ્પયુત્તો, સિયા ન વત્તબ્બો – ‘‘પરામાસસમ્પયુત્તો’’તિપિ, ‘‘પરામાસવિપ્પયુત્તો’’તિપિ. રૂપક્ખન્ધો ન વત્તબ્બો – ‘‘પરામાસો ચેવ પરામટ્ઠો ચા’’તિ, ‘‘પરામટ્ઠો ચેવ નો ચ પરામાસો’’. તયો ખન્ધા ન વત્તબ્બા – ‘‘પરામાસા ચેવ પરામટ્ઠા ચા’’તિ, સિયા પરામટ્ઠા ચેવ નો ચ પરામાસા, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘પરામટ્ઠા ચેવ નો ચ પરામાસા’’તિ. સઙ્ખારક્ખન્ધો સિયા પરામાસો ચેવ પરામટ્ઠો ચ, સિયા પરામટ્ઠો ચેવ નો ચ પરામાસો, સિયા ન વત્તબ્બો – ‘‘પરામાસો ચેવ પરામટ્ઠો ચા’’તિપિ, ‘‘પરામટ્ઠો ચેવ નો ચ પરામાસો’’તિપિ. રૂપક્ખન્ધો પરામાસવિપ્પયુત્તપરામટ્ઠો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા પરામાસવિપ્પયુત્તપરામટ્ઠા, સિયા પરામાસવિપ્પયુત્તઅપરામટ્ઠા , સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘પરામાસવિપ્પયુત્તપરામટ્ઠા’’તિપિ, ‘‘પરામાસવિપ્પયુત્તઅપરામટ્ઠા’’તિપિ.

રૂપક્ખન્ધો અનારમ્મણો. ચત્તારો ખન્ધા સારમ્મણા. વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો ચિત્તં. ચત્તારો ખન્ધા નો ચિત્તા. તયો ખન્ધા ચેતસિકા. દ્વે ખન્ધા અચેતસિકા. તયો ખન્ધા ચિત્તસમ્પયુત્તા . રૂપક્ખન્ધો ચિત્તવિપ્પયુત્તો. વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો ન વત્તબ્બો – ''ચિત્તેન સમ્પયુત્તો''તિપિ, ''ચિત્તેન વિપ્પયુત્તો''તિપિ. તયો ખન્ધા ચિત્તસંસટ્ઠા. રૂપક્ખન્ધો ચિત્તવિસંસટ્ઠો. વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો ન વત્તબ્બો – ''ચિત્તેન સંસટ્ઠો''તિપિ, ''ચિત્તેન વિસંસટ્ઠો''તિપિ. તયો ખન્ધા ચિત્તસમુટ્ઠાના. વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો નો ચિત્તસમુટ્ઠાનો. રૂપક્ખન્ધો સિયા ચિત્તસમુટ્ઠાનો, સિયા નો ચિત્તસમુટ્ઠાનો. તયો ખન્ધા ચિત્તસહભુનો. વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો નો ચિત્તસહભૂ. રૂપક્ખન્ધો સિયા ચિત્તસહભૂ, સિયા નો ચિત્તસહભૂ. તયો ખન્ધા ચિત્તાનુપરિવત્તિનો. વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો નો ચિત્તાનુપરિવત્તિ. રૂપક્ખન્ધો સિયા ચિત્તાનુપરિવત્તિ, સિયા નો ચિત્તાનુપરિવત્તિ. તયો ખન્ધા ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાના. દ્વે ખન્ધા નો ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાના. તયો ખન્ધા ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનસહભુનો. દ્વે ખન્ધા નો ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનસહભુનો. તયો ખન્ધા ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનાનુપરિવત્તિનો. દ્વે ખન્ધા નો ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનાનુપરિવત્તિનો.

વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો અજ્ઝત્તિકો. તયો ખન્ધા બાહિરા. રૂપક્ખન્ધો સિયા અજ્ઝત્તિકો, સિયા બાહિરો. ચત્તારો ખન્ધા નો ઉપાદા. રૂપક્ખન્ધો સિયા ઉપાદા, સિયા નો ઉપાદા, સિયા ઉપાદિન્ના, સિયા અનુપાદિન્ના. ચત્તારો ખન્ધા નો ઉપાદાના. સઙ્ખારક્ખન્ધો સિયા ઉપાદાનં, સિયા નો ઉપાદાનં. રૂપક્ખન્ધો ઉપાદાનિયો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા ઉપાદાનિયા, સિયા અનુપાદાનિયા. રૂપક્ખન્ધો ઉપાદાનવિપ્પયુત્તો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા ઉપાદાનસમ્પયુત્તા, સિયા ઉપાદાનવિપ્પયુત્તા. રૂપક્ખન્ધો ન વત્તબ્બો – ''ઉપાદાનઞ્ચેવ ઉપાદાનિયો ચા''તિ, ''ઉપાદાનિયો ચેવ નો ચ ઉપાદાનં''. તયો ખન્ધા ન વત્તબ્બા – ''ઉપાદાનઞ્ચેવ ઉપાદાનિયા ચા''તિ, સિયા ઉપાદાનિયા ચેવ નો ચ ઉપાદાના, સિયા ન વત્તબ્બા – ''ઉપાદાનિયા ચેવ નો ચ ઉપાદાના''તિ. સઙ્ખારક્ખન્ધો સિયા ઉપાદાનઞ્ચેવ ઉપાદાનિયો ચ, સિયા ઉપાદાનિયો ચેવ નો ચ ઉપાદાનં, સિયા ન વત્તબ્બો – ''ઉપાદાનઞ્ચેવ ઉપાદાનિયો ચા''તિપિ, ''ઉપાદાનિયો ચેવ નો ચ ઉપાદાન''ન્તિપિ. રૂપક્ખન્ધો ન વત્તબ્બો – ''ઉપાદાનઞ્ચેવ ઉપાદાનસમ્પયુત્તો ચા''તિપિ, ''ઉપાદાનસમ્પયુત્તો ચેવ નો ચ ઉપાદાન''ન્તિપિ. તયો ખન્ધા ન વત્તબ્બા – ''ઉપાદાના ચેવ ઉપાદાનસમ્પયુત્તા ચા''તિ, સિયા ઉપાદાનસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ ઉપાદાના, સિયા ન વત્તબ્બા – ''ઉપાદાનસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ ઉપાદાના''તિ. સઙ્ખારક્ખન્ધો સિયા ઉપાદાનઞ્ચેવ ઉપાદાનસમ્પયુત્તો ચ, સિયા ઉપાદાનસમ્પયુત્તો ચેવ નો ચ ઉપાદાનં, સિયા ન વત્તબ્બો – ''ઉપાદાનઞ્ચેવ ઉપાદાનસમ્પયુત્તો ચા''તિપિ, ''ઉપાદાનસમ્પયુત્તો ચેવ નો ચ ઉપાદાન''ન્તિપિ. રૂપક્ખન્ધો ઉપાદાનવિપ્પયુત્તઉપાદાનિયો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા ઉપાદાનવિપ્પયુત્તઉપાદાનિયા, સિયા ઉપાદાનવિપ્પયુત્તઅનુપાદાનિયા , સિયા ન વત્તબ્બા – ''ઉપાદાનવિપ્પયુત્તઉપાદાનિયા''તિપિ, ''ઉપાદાનવિપ્પયુત્તઅનુપાદાનિયા''તિપિ.

ચત્તારો ખન્ધા નો કિલેસા. સઙ્ખારક્ખન્ધો સિયા કિલેસો, સિયા નો કિલેસો. રૂપક્ખન્ધો સંકિલેસિકો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા સંકિલેસિકા , સિયા અસંકિલેસિકા. રૂપક્ખન્ધો અસંકિલિટ્ઠો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા સંકિલિટ્ઠા, સિયા અસંકિલિટ્ઠા. રૂપક્ખન્ધો કિલેસવિપ્પયુત્તો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા કિલેસસમ્પયુત્તા, સિયા કિલેસવિપ્પયુત્તા. રૂપક્ખન્ધો ન વત્તબ્બો – ''કિલેસો ચેવ સંકિલેસિકો ચા''તિ, ''સંકિલેસિકો ચેવ નો ચ કિલેસો''. તયો ખન્ધા ન વત્તબ્બા – ''કિલેસા ચેવ સંકિલેસિકા ચા''તિ, સિયા સંકિલેસિકા ચેવ નો ચ કિલેસા, સિયા ન વત્તબ્બા – ''સંકિલેસિકા ચેવ નો ચ કિલેસા''તિ. સઙ્ખારક્ખન્ધો સિયા કિલેસો ચેવ સંકિલેસિકો ચ, સિયા સંકિલેસિકો ચેવ નો ચ કિલેસો, સિયા ન વત્તબ્બો – ''કિલેસો ચેવ સંકિલેસિકો ચા''તિપિ, ''સંકિલેસિકો ચેવ નો ચ કિલેસો''તિપિ. રૂપક્ખન્ધો ન વત્તબ્બો – ''કિલેસો ચેવ સંકિલિટ્ઠો ચા''તિપિ, ''સંકિલિટ્ઠો ચેવ નો ચ કિલેસો''તિપિ. તયો ખન્ધા ન

વત્તબ્બા – ‘‘કિલેસો ચેવ સંકિલિટ્ઠા ચા’’તિ, સિયા સંકિલિટ્ઠા ચેવ નો ચ કિલેસા, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘સંકિલિટ્ઠા ચેવ નો ચ કિલેસા’’તિ. સઙ્ખારક્ખન્ધો સિયા કિલેસો ચેવ સંકિલિટ્ઠો ચ, સિયા સંકિલિટ્ઠો ચેવ નો ચ કિલેસો, સિયા ન વત્તબ્બો – ‘‘કિલેસો ચેવ સંકિલિટ્ઠો ચા’’તિપિ, ‘‘સંકિલિટ્ઠો ચેવ નો ચ કિલેસો’’તિપિ.

રૂપક્ખન્ધો ન વત્તબ્બો – ‘‘કિલેસો ચેવ કિલેસસમ્પયુત્તો ચા’’તિપિ, ‘‘કિલેસસમ્પયુત્તો ચેવ નો ચ કિલેસો’’તિપિ. તયો ખન્ધા ન વત્તબ્બા – ‘‘કિલેસા ચેવ કિલેસસમ્પયુત્તા ચા’’તિ, સિયા કિલેસસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ કિલેસા, સિયા ન વત્તબ્બા – કિલેસસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ કિલેસા’’તિ. સઙ્ખારક્ખન્ધો સિયા કિલેસો ચેવ કિલેસસમ્પયુત્તો ચ, સિયા કિલેસસમ્પયુત્તો ચેવ નો ચ કિલેસો, સિયા ન વત્તબ્બો – ‘‘કિલેસો ચેવ કિલેસસમ્પયુત્તો ચા’’તિપિ, ‘‘કિલેસસમ્પયુત્તો ચેવ નો ચ કિલેસો’’તિપિ. રૂપક્ખન્ધો કિલેસવિપ્પયુત્તસંકિલેસિકો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા કિલેસવિપ્પયુત્તસંકિલેસિકા , સિયા કિલેસવિપ્પયુત્તઅસંકિલેસિકા, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘કિલેસવિપ્પયુત્તસંકિલેસિકા’’તિપિ, ‘‘કિલેસવિપ્પયુત્તઅસંકિલેસિકા’’તિપિ.

રૂપક્ખન્ધો ન દસ્સનેન પહાતબ્બો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા દસ્સનેન પહાતબ્બા, સિયા ન દસ્સનેન પહાતબ્બા. રૂપક્ખન્ધો ન ભાવનાય પહાતબ્બો . ચત્તારો ખન્ધા સિયા ભાવનાય પહાતબ્બા, સિયા ન ભાવનાય પહાતબ્બા. રૂપક્ખન્ધો ન દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકા, સિયા ન દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકા. રૂપક્ખન્ધો ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકા, સિયા ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકા. રૂપક્ખન્ધો અવિતક્કો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા સવિતક્કા, સિયા અવિતક્કા. રૂપક્ખન્ધો અવિચારો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા સવિચારા, સિયા અવિચારા. રૂપક્ખન્ધો અપ્પીતિકો, ચત્તારો ખન્ધા સિયા સપ્પીતિકા, સિયા અપ્પીતિકા. રૂપક્ખન્ધો ન પીતિસહગતો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા પીતિસહગતા, સિયા ન પીતિસહગતા. દ્વે ખન્ધા ન સુખસહગતા. તયો ખન્ધા સિયા સુખસહગતા, સિયા ન સુખસહગતા. દ્વે ખન્ધા ન ઉપેક્ખાસહગતા. તયો ખન્ધા સિયા ઉપેક્ખાસહગતા, સિયા ન ઉપેક્ખાસહગતા.

રૂપક્ખન્ધો કામાવચરો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા કામાવચરા, સિયા ન કામાવચરા. રૂપક્ખન્ધો ન રૂપાવચરો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા રૂપાવચરા, સિયા ન રૂપાવચરા. રૂપક્ખન્ધો ન અરૂપાવચરો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા અરૂપાવચરા, સિયા ન અરૂપાવચરા. રૂપક્ખન્ધો પરિયાપન્નો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા પરિયાપન્ના, સિયા અપરિયાપન્ના. રૂપક્ખન્ધો અનિય્યાનિકો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા નિય્યાનિકા, સિયા અનિય્યાનિકા. રૂપક્ખન્ધો અનિયતો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા નિયતા, સિયા અનિયતા. રૂપક્ખન્ધો સઉત્તરો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા સઉત્તરા, સિયા અનુત્તરા. રૂપક્ખન્ધો અરણો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા સરણા, સિયા અરણાતિ.

પઞ્હાપુચ્છકં.

ખન્ધવિભઙ્ગો નિટ્ઠિતો.

૨. આયતનવિભઙ્ગો

૧. સુત્તન્તભાજનીયં

૧૫૪. દ્વાદસાયતનાનિ – ચક્ખાયતનં, રૂપાયતનં, સોતાયતનં, સદ્દાયતનં, ઘાનાયતનં, ગન્ધાયતનં, જિવ્હાયતનં, રસાયતનં, કાયાયતનં, ફોટ્ઠબ્બાયતનં, મનાયતનં, ધમ્માયતનં.

ચક્ખું અનિચ્ચં દુક્ખં અનત્તા વિપરિણામધમ્મં. રૂપા અનિચ્ચા દુક્ખા અનત્તા વિપરિણામધમ્મા. સોતં અનિચ્ચં દુક્ખં અનત્તા વિપરિણામધમ્મં. સદ્દા અનિચ્ચા દુક્ખા અનત્તા વિપરિણામધમ્મા. ઘાનં અનિચ્ચં દુક્ખં અનત્તા વિપરિણામધમ્મં. ગન્ધા અનિચ્ચા દુક્ખા અનત્તા વિપરિણામધમ્મા. જિવ્હા અનિચ્ચા દુક્ખા અનત્તા વિપરિણામધમ્મા. રસા અનિચ્ચા દુક્ખા અનત્તા વિપરિણામધમ્મા. કાયો અનિચ્ચો દુક્ખો અનત્તા વિપરિણામધમ્મો. ફોટ્ઠબ્બા અનિચ્ચા દુક્ખા અનત્તા વિપરિણામધમ્મા. મનો અનિચ્ચો દુક્ખો અનત્તા વિપરિણામધમ્મો. ધમ્મા અનિચ્ચા દુક્ખા અનત્તા વિપરિણામધમ્મા.

સુત્તન્તભાજનીયં.

૨. અભિધમ્મભાજનીયં

૧૫૫. દ્વાદસાયતનાનિ – ચક્ખાયતનં, સોતાયતનં, ઘાનાયતનં, જિવ્હાયતનં, કાયાયતનં, મનાયતનં, રૂપાયતનં, સદ્દાયતનં, ગન્ધાયતનં, રસાયતનં, ફોટ્ઠબ્બાયતનં, ધમ્માયતનં.

૧૫૬. તત્થ કતમં ચક્ખાયતનં? યં ચક્ખુ [ચક્ખું (સી॰ સ્યા॰ ક॰) ધ॰ સ॰ ૫૯૬-૫૯૯] ચતુન્નં મહાભૂતાનં ઉપાદાય પસાદો અત્તભાવપરિયાપન્નો અનિદસ્સનો સપ્પટિઘો, યેન ચક્ખુના અનિદસ્સનેન સપ્પટિઘેન રૂપં સનિદસ્સનં સપ્પટિઘં પસ્સિ વા પસ્સતિ વા પસ્સિસ્સતિ વા પસ્સે વા, ચક્ખુમ્પેતં ચક્ખાયતનમ્પેતં ચક્ખુધાતુપેસા ચક્ખુન્દ્રિયમ્પેતં લોકોપેસો દ્વારાપેસા સમુદ્દોપેસો પણ્ડરમ્પેતં ખેત્તમ્પેતં વત્થુમ્પેતં નેત્તમ્પેતં નયનમ્પેતં ઓરિમં તીરમ્પેતં સુઞ્ઞો ગામોપેસો. ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘ચક્ખાયતનં’’ .

૧૫૭. તત્થ કતમં સોતાયતનં? યં સોતં ચતુન્નં મહાભૂતાનં ઉપાદાય પસાદો અત્તભાવપરિયાપન્નો અનિદસ્સનો સપ્પટિઘો, યેન સોતેન અનિદસ્સનેન સપ્પટિઘેન સદ્દં અનિદસ્સનં સપ્પટિઘં સુણિ વા સુણાતિ વા સુણિસ્સતિ વા સુણે વા, સોતમ્પેતં સોતાયતનમ્પેતં સોતધાતુપેસા સોતિન્દ્રિયમ્પેતં લોકોપેસો દ્વારાપેસા સમુદ્દોપેસો પણ્ડરમ્પેતં ખેત્તમ્પેતં વત્થુમ્પેતં ઓરિમં તીરમ્પેતં સુઞ્ઞો ગામોપેસો. ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘સોતાયતનં’’.

૧૫૮. તત્થ કતમં ઘાનાયતનં? યં ઘાનં ચતુન્નં મહાભૂતાનં ઉપાદાય પસાદો અત્તભાવપરિયાપન્નો અનિદસ્સનો સપ્પટિઘો, યેન ઘાનેન અનિદસ્સનેન સપ્પટિઘેન ગન્ધં અનિદસ્સનં સપ્પટિઘં ઘાયિ વા ઘાયતિ વા ઘાયિસ્સતિ વા ઘાયે વા, ઘાનમ્પેતં ઘાનાયતનમ્પેતં ઘાનધાતુપેસા ઘાનિન્દ્રિયમ્પેતં લોકોપેસો દ્વારાપેસા સમુદ્દોપેસો પણ્ડરમ્પેતં ખેત્તમ્પેતં વત્થુમ્પેતં ઓરિમં તીરમ્પેતં સુઞ્ઞો ગામોપેસો. ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘ઘાનાયતનં’’.

૧૫૯. તત્થ કતમં જિવ્હાયતનં? યા જિવ્હા ચતુન્નં મહાભૂતાનં ઉપાદાય પસાદો અત્તભાવપરિયાપન્નો અનિદસ્સનો સપ્પટિઘો, યાય જિવ્હાય અનિદસ્સનાય સપ્પટિઘાય રસં અનિદસ્સનં સપ્પટિઘં સાયિ વા સાયતિ વા સાયિસ્સતિ વા સાયે વા, જિવ્હાપેસા જિવ્હાયતનમ્પેતં જિવ્હાધાતુપેસા જીવ્હિન્દ્રિયમ્પેતં લોકોપેસો દ્વારાપેસા સમુદ્દોપેસો પણ્ડરમ્પેતં ખેત્તમ્પેતં વત્થુમ્પેતં ઓરિમં તીરમ્પેતં સુઞ્ઞો ગામોપેસો. ઇદં વુચ્ચતિ ''જિવ્હાયતનં''.

૧૬૦. તત્થ કતમં કાયાયતનં? યો કાયો ચતુન્નં મહાભૂતાનં ઉપાદાય પસાદો અત્તભાવપરિયાપન્નો અનિદસ્સનો સપ્પટિઘો, યેન કાયેન અનિદસ્સનેન સપ્પટિઘેન ફોટ્ઠબ્બં અનિદસ્સનં સપ્પટિઘં ફુસિ વા ફુસતિ વા ફુસિસ્સતિ વા ફુસે વા, કાયોપેસો કાયાયતનમ્પેતં કાયધાતુપેસા કાયિન્દ્રિયમ્પેતં લોકોપેસો દ્વારાપેસા સમુદ્દોપેસો પણ્ડરમ્પેતં ખેત્તમ્પેતં વત્થુમ્પેતં ઓરિમં તીરમ્પેતં સુઞ્ઞો ગામોપેસો. ઇદં વુચ્ચતિ ''કાયાયતનં''.

૧૬૧. તત્થ કતમં મનાયતનં? એકવિધેન મનાયતનં – ફસ્સસમ્પયુત્તં.

દુવિધેન મનાયતનં – અત્થિ સહેતુકં, અત્થિ અહેતુકં.

તિવિધેન મનાયતનં – અત્થિ કુસલં, અત્થિ અકુસલં, અત્થિ અબ્યાકતં.

ચતુબ્બિધેન મનાયતનં – અત્થિ કામાવચરં, અત્થિ રૂપાવચરં, અત્થિ અરૂપાવચરં, અત્થિ અપરિયાપન્નં.

પઞ્ચવિધેન મનાયતનં – અત્થિ સુખિન્દ્રિયસમ્પયુત્તં, અત્થિ દુક્ખિન્દ્રિયસમ્પયુત્તં, અત્થિ સોમનસ્સિન્દ્રિયસમ્પયુત્તં, અત્થિ દોમનસ્સિન્દ્રિયસમ્પયુત્તં, અત્થિ ઉપેક્ખિન્દ્રિયસમ્પયુત્તં.

છબ્બિધેન મનાયતનં – ચક્ખુવિઞ્ઞાણં, સોતવિઞ્ઞાણં, ઘાનવિઞ્ઞાણં, જિવ્હાવિઞ્ઞાણં, કાયવિઞ્ઞાણં, મનોવિઞ્ઞાણં. એવં છબ્બિધેન મનાયતનં.

સત્તવિધેન મનાયતનં – ચક્ખુવિઞ્ઞાણં, સોતવિઞ્ઞાણં, ઘાનવિઞ્ઞાણં, જિવ્હાવિઞ્ઞાણં, કાયવિઞ્ઞાણં, મનોધાતુ, મનોવિઞ્ઞાણધાતુ. એવં સત્તવિધેન મનાયતનં.

અટ્ઠવિધેન મનાયતનં – ચક્ખુવિઞ્ઞાણં, સોતવિઞ્ઞાણં, ઘાનવિઞ્ઞાણં, જિવ્હાવિઞ્ઞાણં, કાયવિઞ્ઞાણં અત્થિ સુખસહગતં, અત્થિ દુક્ખસહગતં, મનોધાતુ, મનોવિઞ્ઞાણધાતુ. એવં અટ્ઠવિધેન મનાયતનં.

નવવિધેન મનાયતનં – ચક્ખુવિઞ્ઞાણં, સોતવિઞ્ઞાણં, ઘાનવિઞ્ઞાણં, જિવ્હાવિઞ્ઞાણં, કાયવિઞ્ઞાણં, મનોધાતુ, મનોવિઞ્ઞાણધાતુ અત્થિ કુસલં, અત્થિ અકુસલં, અત્થિ અબ્યાકતં. એવં નવવિધેન મનાયતનં.

દસવિધેન મનાયતનં – ચક્ખુવિઞ્ઞાણં, સોતવિઞ્ઞાણં, ઘાનવિઞ્ઞાણં, જિવ્હાવિઞ્ઞાણં, કાયવિઞ્ઞાણં અત્થિ સુખસહગતં, અત્થિ દુક્ખસહગતં, મનોધાતુ, મનોવિઞ્ઞાણધાતુ અત્થિ કુસલં, અત્થિ અકુસલં, અત્થિ અબ્યાકતં. એવં દસવિધેન મનાયતનં.

એકવિધેન મનાયતનં – ફસ્સસમ્પયુત્તં.

દુવિધેન મનાયતનં – અત્થિ સહેતુકં, અત્થિ અહેતુકં.

તિવિધેન મનાયતનં – અત્થિ સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તં, અત્થિ દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તં, અત્થિ અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તં...પે॰.... એવં બહુવિધેન મનાયતનં. ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘મનાયતનં’’.

૧૬૨. તત્થ કતમં રૂપાયતનં? યં રૂપં ચતુન્નં મહાભૂતાનં ઉપાદાય વણ્ણનિભા સનિદસ્સનં સપ્પટિઘં નીલં પીતકં લોહિતકં [પીતં લોહિતં (સી॰)] ઓદાતં કાળકં મઞ્જિટ્ઠકં [મઞ્જેટ્ઠકં (સી॰ સ્યા॰)] હરિ હરિવણ્ણં અમ્બઙ્કુરવણ્ણં દીઘં રસ્સં અણું થૂલં વટ્ટં પરિમણ્ડલં ચતુરસ્સં છળંસં અટ્ઠંસં સોળસંસં નિન્નં થલં છાયા આતપો આલોકો અન્ધકારો અબ્ભા મહિકા ધૂમો રજો ચન્દમણ્ડલસ્સ વણ્ણનિભા સૂરિયમણ્ડલસ્સ [સુરિયમણ્ડલસ્સ (સી॰ સ્યા॰ કં॰)] વણ્ણનિભા તારકરૂપાનં વણ્ણનિભા આદાસમણ્ડલસ્સ વણ્ણનિભા મણિસઙ્ખમુત્તવેળુરિયસ્સ વણ્ણનિભા જાતરૂપરજતસ્સ વણ્ણનિભા, યં વા પનઞ્ઞમ્પિ અત્થિ રૂપં ચતુન્નં મહાભૂતાનં ઉપાદાય વણ્ણનિભા સનિદસ્સનં સપ્પટિઘં, યં રૂપં સનિદસ્સનં સપ્પટિઘં ચક્ખુના અનિદસ્સનેન સપ્પટિઘેન પસ્સિ વા પસ્સતિ વા પસ્સિસ્સતિ વા પસ્સે વા, રૂપમ્પેતં રૂપાયતનમ્પેતં રૂપધાતુપેસા. ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘રૂપાયતનં’’.

૧૬૩. તત્થ કતમં સદ્દાયતનં? યો સદ્દો ચતુન્નં મહાભૂતાનં ઉપાદાય અનિદસ્સનો સપ્પટિઘો ભેરિસદ્દો મુદિઙ્ગસદ્દો [મુતિઙ્ગસદ્દો (સી॰)] સઙ્ખસદ્દો પણવસદ્દો ગીતસદ્દો વાદિતસદ્દો સમ્મસદ્દો પાણિસદ્દો સત્તાનં નિગ્ઘોસસદ્દો ધાતૂનં સન્નિઘાતસદ્દો વાતસદ્દો ઉદકસદ્દો મનુસ્સસદ્દો અમનુસ્સસદ્દો, યો વા પનઞ્ઞોપિ અત્થિ સદ્દો ચતુન્નં મહાભૂતાનં ઉપાદાય અનિદસ્સનો સપ્પટિઘો, યં સદ્દં અનિદસ્સનં સપ્પટિઘં સોતેન અનિદસ્સનેન સપ્પટિઘેન સુણિ વા સુણાતિ વા સુણિસ્સતિ વા સુણે વા, સદ્દોપેસો સદ્દાયતનમ્પેતં સદ્દધાતુપેસા. ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘સદ્દાયતનં’’.

૧૬૪. તત્થ કતમં ગન્ધાયતનં? યો ગન્ધો ચતુન્નં મહાભૂતાનં ઉપાદાય અનિદસ્સનો સપ્પટિઘો મૂલગન્ધો સારગન્ધો તચગન્ધો પત્તગન્ધો પુપ્ફગન્ધો ફલગન્ધો આમગન્ધો વિસ્સગન્ધો સુગન્ધો દુગ્ગન્ધો, યો વા પનઞ્ઞોપિ અત્થિ ગન્ધો ચતુન્નં મહાભૂતાનં ઉપાદાય અનિદસ્સનો સપ્પટિઘો , યં ગન્ધં અનિદસ્સનં સપ્પટિઘં ઘાનેન અનિદસ્સનેન સપ્પટિઘેન ઘાયિ વા ઘાયતિ વા ઘાયિસ્સતિ વા ઘાયે વા, ગન્ધોપેસો ગન્ધાયતનમ્પેતં ગન્ધધાતુપેસા. ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘ગન્ધાયતનં’’.

૧૬૫. તત્થ કતમં રસાયતનં? યો રસો ચતુન્નં મહાભૂતાનં ઉપાદાય અનિદસ્સનો સપ્પટિઘો મૂલરસો ખન્ધરસો તચરસો પત્તરસો પુપ્ફરસો ફલરસો અમ્બિલં મધુરં તિત્તકં કટુકં લોણિકં [લપિલકં (સી॰), લમ્પિકં (ક॰ સી॰)] ખારિકં લમ્બિકં કસાવો સાદુ અસાદુ, યો વા પનઞ્ઞોપિ અત્થિ રસો ચતુન્નં મહાભૂતાનં ઉપાદાય અનિદસ્સનો સપ્પટિઘો, યં રસં અનિદસ્સનં સપ્પટિઘં જિવ્હાય અનિદસ્સનાય સપ્પટિઘાય સાયિ વા સાયતિ વા સાયિસ્સતિ વા સાયે વા, રસોપેસો રસાયતનમ્પેતં રસધાતુપેસા. ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘રસાયતનં’’.

૧૬૬. તત્થ કતમં ફોટ્ઠબ્બાયતનં? પથવીધાતુ તેજોધાતુ વાયોધાતુ કક્ખળં મુદુકં સણ્હં ફરુસં સુખસમ્ફસ્સં દુક્ખસમ્ફસ્સં ગરુકં લહુકં, યં ફોટ્ઠબ્બં અનિદસ્સનં સપ્પટિઘં કાયેન અનિદસ્સનેન સપ્પટિઘેન ફુસિ વા ફુસતિ વા ફુસિસ્સતિ વા ફુસે વા, ફોટ્ઠબ્બોપેસો ફોટ્ઠબ્બાયતનમ્પેતં ફોટ્ઠબ્બધાતુપેસા. ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘ફોટ્ઠબ્બાયતનં’’.

૧૬૭. તત્થ કતમં ધમ્માયતનં? વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો, યઞ્ચ રૂપં અનિદસ્સનઅપ્પટિઘં ધમ્માયતનપરિયાપન્નં, અસઙ્ખતા ચ ધાતુ.

તત્થ કતમો વેદનાક્ખન્ધો? એકવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો. દુવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ સહેતુકો, અત્થિ અહેતુકો. તિવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ કુસલો, અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો...પે॰... એવં દસવિધેન વેદનાક્ખન્ધો...પે॰... એવં બહુવિધેન વેદનાક્ખન્ધો. અયં વુચ્ચતિ ''વેદનાક્ખન્ધો''.

તત્થ કતમો સઞ્ઞાક્ખન્ધો? એકવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો. દુવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ સહેતુકો, અત્થિ અહેતુકો. તિવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ કુસલો, અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો...પે॰... એવં દસવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો...પે॰... એવં બહુવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો. અયં વુચ્ચતિ ''સઞ્ઞાક્ખન્ધો''.

તત્થ કતમો સઙ્ખારક્ખન્ધો? એકવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ચિત્તસમ્પયુત્તો. દુવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ હેતુ, અત્થિ ન હેતુ. તિવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ કુસલો, અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો...પે॰... એવં દસવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો...પે॰... એવં બહુવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો. અયં વુચ્ચતિ ''સઙ્ખારક્ખન્ધો''.

તત્થ કતમં રૂપં અનિદસ્સનઅપ્પટિઘં ધમ્માયતનપરિયાપન્નં? ઇત્થિન્દ્રિયં પુરિસિન્દ્રિયં...પે॰... કબળીકારો આહારો. ઇદં વુચ્ચતિ રૂપં ''અનિદસ્સનઅપ્પટિઘં ધમ્માયતનપરિયાપન્નં''.

તત્થ કતમા અસઙ્ખતા ધાતુ? રાગક્ખયો , દોસક્ખયો, મોહક્ખયો – અયં વુચ્ચતિ ''અસઙ્ખતા ધાતુ''.

ઇદં વુચ્ચતિ ધમ્માયતનં.

અભિધમ્મભાજનીયં.

૩. પઞ્હાપુચ્છકં

૧૬૮. દ્વાદસાયતનાનિ – ચક્ખાયતનં, રૂપાયતનં, સોતાયતનં, સદ્દાયતનં, ઘાનાયતનં, ગન્ધાયતનં, જિવ્હાયતનં, રસાયતનં, કાયાયતનં, ફોટ્ઠબ્બાયતનં, મનાયતનં, ધમ્માયતનં.

૧૬૯. દ્વાદસન્નં આયતનાનં કતિ કુસલા, કતિ અકુસલા, કતિ અબ્યાકતા...પે॰... કતિ સરણા, કતિ અરણા?

૧. તિકં

૧૭૦. દસાયતના અબ્યાકતા. દ્વાયતના સિયા કુસલા, સિયા અકુસલા, સિયા અબ્યાકતા. દસાયતના ન વત્તબ્બા – ''સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા''તિપિ, ''દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા''તિપિ, ''અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા''તિપિ. મનાયતનં સિયા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તં, સિયા દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તં, સિયા અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તં. ધમ્માયતનં સિયા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તં, સિયા દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તં, સિયા અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તં, સિયા ન વત્તબ્બં – ''સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્ત''ન્તિપિ, ''દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્ત''ન્તિપિ, ''અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્ત''ન્તિપિ. દસાયતના નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મા. દ્વાયતના સિયા વિપાકા, સિયા વિપાકધમ્મધમ્મા, સિયા નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મા.

પઞ્ચાયતના ઉપાદિન્નુપાદાનિયા. સદ્દાયતનં અનુપાદિન્નુપાદાનિયં. ચત્તારો આયતના સિયા ઉપાદિન્નુપાદાનિયા, સિયા અનુપાદિન્નુપાદાનિયા, સિયા અનુપાદાનિયા. દ્વાયતના સિયા ઉપાદિન્નુપાદાનિયા, સિયા અનુપાદિન્નુપાદાનિયા, સિયા અનુપાદિન્નઅનુપાદાનિયા. દસાયતના અસંકિલિટ્ઠસંકિલેસિકા. દ્વાયતના સિયા સંકિલિટ્ઠસંકિલેસિકા, સિયા અસંકિલિટ્ઠસંકિલેસિકા, સિયા અસંકિલિટ્ઠઅસંકિલેસિકા. દસાયતના અવિતક્કઅવિચારા. મનાયતનં સિયા સવિતક્કસવિચારં, સિયા અવિતક્કવિચારમત્તં, સિયા અવિતક્કઅવિચારં. ધમ્માયતનં સિયા સવિતક્કસવિચારં, સિયા અવિતક્કવિચારમત્તં, સિયા અવિતક્કઅવિચારં , સિયા ન વત્તબ્બં – ''સવિતક્કસવિચાર''ન્તિપિ, ''અવિતક્કવિચારમત્ત''ન્તિપિ, ''અવિતક્કઅવિચાર''ન્તિપિ. દસાયતના ન વત્તબ્બા – ''પીતિસહગતા''તિપિ, ''સુખસહગતા''તિપિ, ''ઉપેક્ખાસહગતા''તિપિ. દ્વાયતના સિયા પીતિસહગતા, સિયા સુખસહગતા, સિયા ઉપેક્ખાસહગતા, સિયા ન વત્તબ્બા – ''પીતિસહગતા''તિપિ, ''સુખસહગતા''તિપિ, ''ઉપેક્ખાસહગતા''તિપિ.

દસાયતના નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બા. દ્વાયતના સિયા દસ્સનેન પહાતબ્બા, સિયા ભાવનાય પહાતબ્બા, સિયા નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બા. દસાયતના નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકા. દ્વાયતના સિયા દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકા, સિયા ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકા, સિયા નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકા. દસાયતના નેવાચયગામિનાપચયગામિનો. દ્વાયતના સિયા આચયગામિનો, સિયા અપચયગામિનો, સિયા નેવાચયગામિનાપચયગામિનો. દસાયતના નેવસેક્ખનાસેક્ખા. દ્વાયતના સિયા સેક્ખા, સિયા અસેક્ખા , સિયા નેવસેક્ખનાસેક્ખા. દસાયતના પરિત્તા. દ્વાયતના સિયા પરિત્તા, સિયા મહગ્ગતા, સિયા અપ્પમાણા. દસાયતના અનારમ્મણા. દ્વાયતના સિયા પરિત્તારમ્મણા, સિયા મહગ્ગતારમ્મણા, સિયા અપ્પમાણારમ્મણા, સિયા ન વત્તબ્બા – ''પરિત્તારમ્મણા''તિપિ, ''મહગ્ગતારમ્મણા''તિપિ, ''અપ્પમાણારમ્મણા''તિપિ. દસાયતના મજ્ઝિમા. દ્વાયતના સિયા હીના, સિયા મજ્ઝિમા, સિયા પણીતા. દસાયતના અનિયતા. દ્વાયતના સિયા મિચ્છત્તનિયતા, સિયા સમ્મત્તનિયતા, સિયા અનિયતા.

દસાયતના અનારમ્મણા. દ્વાયતના સિયા મગ્ગારમ્મણા, સિયા મગ્ગહેતુકા, સિયા મગ્ગાધિપતિનો, સિયા ન વત્તબ્બા – ''મગ્ગારમ્મણા''તિપિ, ''મગ્ગહેતુકા''તિપિ, ''મગ્ગાધિપતિનો''તિપિ. પઞ્ચાયતના સિયા ઉપ્પન્ના, સિયા ઉપ્પાદિનો, ન વત્તબ્બા – ''અનુપ્પન્ના''તિ. સદ્દાયતનં સિયા ઉપ્પન્નં, સિયા અનુપ્પન્નં, ન વત્તબ્બં – ''ઉપ્પાદી''તિ. પઞ્ચાયતના સિયા ઉપ્પન્ના, સિયા અનુપ્પન્ના, સિયા ઉપ્પાદિનો. ધમ્માયતનં સિયા ઉપ્પન્નં, સિયા અનુપ્પન્નં, સિયા ઉપ્પાદિ, સિયા ન વત્તબ્બં – ''ઉપ્પન્ન''ન્તિપિ, ''અનુપ્પન્ન''ન્તિપિ, ''ઉપ્પાદી''તિપિ. એકાદસાયતના સિયા અતીતા, સિયા અનાગતા, સિયા પચ્ચુપ્પન્ના. ધમ્માયતનં સિયા અતીતં, સિયા અનાગતં, સિયા પચ્ચુપ્પન્નં, સિયા ન વત્તબ્બં – ''અતીત''ન્તિપિ, ''અનાગત''ન્તિપિ, ''પચ્ચુપ્પન્ન''ન્તિપિ. દસાયતના અનારમ્મણા. દ્વાયતના સિયા અતીતારમ્મણા, સિયા અનાગતારમ્મણા , સિયા પચ્ચુપ્પન્નારમ્મણા, સિયા ન વત્તબ્બા – ''અતીતારમ્મણા''તિપિ, ''અનાગતારમ્મણા''તિપિ, ''પચ્ચુપ્પન્નારમ્મણા''તિપિ; સિયા અજ્ઝત્તા, સિયા બહિદ્ધા, સિયા અજ્ઝત્તબહિદ્ધા. દસાયતના અનારમ્મણા. દ્વાયતના સિયા અજ્ઝત્તારમ્મણા, સિયા બહિદ્ધારમ્મણા, સિયા અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણા, સિયા ન વત્તબ્બા – ''અજ્ઝત્તારમ્મણા''તિપિ, ''બહિદ્ધારમ્મણા''તિપિ, ''અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણા''તિપિ. રૂપાયતનં સનિદસ્સનસપ્પટિઘં. નવાયતના અનિદસ્સનસપ્પટિઘા. દ્વાયતના અનિદસ્સનઅપ્પટિઘા.

૨. દુકં

૧૭૧. એકાદસાયતના ન હેતૂ. ધમ્માયતનં સિયા હેતુ, સિયા ન હેતુ. દસાયતના અહેતુકા. દ્વાયતના સિયા સહેતુકા, સિયા અહેતુકા. દસાયતના હેતુવિપ્પયુત્તા. દ્વાયતના સિયા હેતુસમ્પયુત્તા, સિયા હેતુવિપ્પયુત્તા. દસાયતના ન વત્તબ્બા – ''હેતૂ ચેવ સહેતુકા ચા''તિપિ, ''સહેતુકા ચેવ ન ચ હેતૂ''તિપિ. મનાયતનં ન વત્તબ્બં – ''હેતુ ચેવ સહેતુકઞ્ચા''તિ, સિયા સહેતુકઞ્ચેવ ન ચ હેતુ, સિયા ન વત્તબ્બં – ''સહેતુકઞ્ચેવ ન ચ હેતૂ''તિ. ધમ્માયતનં સિયા હેતુ ચેવ સહેતુકઞ્ચ, સિયા સહેતુકઞ્ચેવ ન ચ હેતુ, સિયા ન વત્તબ્બં – ''હેતુ ચેવ સહેતુકઞ્ચા''તિપિ, ''સહેતુકઞ્ચેવ ન ચ હેતૂ''તિપિ. દસાયતના ન વત્તબ્બા – ''હેતૂ ચેવ હેતુસમ્પયુત્તા ચા''તિપિ, ''હેતુસમ્પયુત્તા ચેવ ન ચ હેતૂ''તિપિ. મનાયતનં ન વત્તબ્બં – ''હેતુ ચેવ હેતુસમ્પયુત્તઞ્ચા''તિ, સિયા હેતુસમ્પયુત્તઞ્ચેવ ન ચ હેતુ, સિયા ન વત્તબ્બં – ''હેતુસમ્પયુત્તઞ્ચેવ ન ચ હેતૂ''તિ. ધમ્માયતનં સિયા હેતુ ચેવ હેતુસમ્પયુત્તઞ્ચ, સિયા હેતુસમ્પયુત્તઞ્ચેવ ન ચ હેતુ, સિયા ન વત્તબ્બં – ''હેતુ ચેવ હેતુસમ્પયુત્તઞ્ચા''તિપિ, ''હેતુસમ્પયુત્તઞ્ચેવ ન ચ હેતૂ''તિપિ. દસાયતના ન હેતૂઅહેતુકા. મનાયતનં સિયા ન હેતુસહેતુકં, સિયા ન હેતુઅહેતુકં. ધમ્માયતનં સિયા ન હેતુસહેતુકં, સિયા ન હેતુઅહેતુકં, સિયા ન વત્તબ્બં – ''ન હેતુસહેતુક''ન્તિપિ, ''ન હેતુઅહેતુક''ન્તિપિ.

એકાદસાયતના સપ્પચ્ચયા. ધમ્માયતનં સિયા સપ્પચ્ચયં, સિયા અપ્પચ્ચયં. એકાદસાયતના સઙ્ખતા. ધમ્માયતનં સિયા સઙ્ખતં, સિયા અસઙ્ખતં. રૂપાયતનં સનિદસ્સનં. એકાદસાયતના અનિદસ્સના. દસાયતના સપ્પટિઘા. દ્વાયતના અપ્પટિઘા. દસાયતના રૂપા. મનાયતનં અરૂપં. ધમ્માયતનં સિયા રૂપં, સિયા અરૂપં. દસાયતના લોકિયા. દ્વાયતના સિયા લોકિયા, સિયા લોકુત્તરા; કેનચિ વિઞ્ઞેય્યા, કેનચિ ન વિઞ્ઞેય્યા.

એકાદસાયતના નો આસવા. ધમ્માયતનં સિયા આસવો, સિયા નો આસવો. દસાયતના સાસવા. દ્વાયતના સિયા સાસવા, સિયા અનાસવા. દસાયતના આસવવિપ્પયુત્તા. દ્વાયતના સિયા આસવસમ્પયુત્તા, સિયા આસવવિપ્પયુત્તા. દસાયતના ન વત્તબ્બા – ''આસવા ચેવ સાસવા ચા''તિ, ''સાસવા ચેવ નો ચ આસવા''. મનાયતનં ન વત્તબ્બં – ''આસવો ચેવ સાસવઞ્ચા''તિ, સિયા સાસવઞ્ચેવ નો ચ આસવો, સિયા ન વત્તબ્બં – ''સાસવઞ્ચેવ નો ચ આસવો''તિ. ધમ્માયતનં સિયા આસવો ચેવ સાસવઞ્ચ, સિયા સાસવઞ્ચેવ નો ચ આસવો, સિયા ન વત્તબ્બં – ''આસવો ચેવ સાસવઞ્ચા''તિપિ, ''સાસવઞ્ચેવ નો ચ આસવો''તિપિ. દસાયતના ન વત્તબ્બા – ''આસવા ચેવ આસવસમ્પયુત્તા ચા''તિપિ, ''આસવસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ આસવા''તિપિ. મનાયતનં ન વત્તબ્બં – ''આસવો ચેવ આસવસમ્પયુત્તઞ્ચા''તિ, સિયા આસવસમ્પયુત્તઞ્ચેવ નો ચ આસવો, સિયા ન વત્તબ્બં – ''આસવસમ્પયુત્તઞ્ચેવ નો ચ આસવો''તિ. ધમ્માયતનં સિયા આસવો ચેવ આસવસમ્પયુત્તઞ્ચ, સિયા આસવસમ્પયુત્તઞ્ચેવ નો ચ આસવો, સિયા ન વત્તબ્બં – ''આસવો ચેવ આસવસમ્પયુત્તઞ્ચા''તિપિ, ''આસવસમ્પયુત્તઞ્ચેવ નો ચ આસવો''તિપિ. દસાયતના આસવવિપ્પયુત્તસાસવા. દ્વાયતના સિયા આસવવિપ્પયુત્તસાસવા, સિયા આસવવિપ્પયુત્તઅનાસવા, સિયા ન વત્તબ્બા – ''આસવવિપ્પયુત્તસાસવા''તિપિ, ''આસવવિપ્પયુત્તઅનાસવા''તિપિ.

એકાદસાયતના નો સંયોજના. ધમ્માયતનં સિયા સંયોજનં, સિયા નો સંયોજનં. દસાયતના સંયોજનિયા. દ્વાયતના સિયા સંયોજનિયા, સિયા અસંયોજનિયા. દસાયતના સંયોજનવિપ્પયુત્તા. દ્વાયતના સિયા સંયોજનસમ્પયુત્તા, સિયા સંયોજનવિપ્પયુત્તા. દસાયતના ન વત્તબ્બા – ''સંયોજના ચેવ સંયોજનિયા ચા''તિ, સંયોજનિયા ચેવ નો ચ સંયોજના. મનાયતનં ન વત્તબ્બં – ''સંયોજનઞ્ચેવ સંયોજનિયઞ્ચા''તિ, સિયા સંયોજનિયઞ્ચેવ નો ચ સંયોજનં, સિયા ન વત્તબ્બં – ''સંયોજનિયઞ્ચેવ નો ચ સંયોજન''ન્તિ. ધમ્માયતનં સિયા

સંયોજનઞ્ચેવ સંયોજનિયઞ્ચ, સિયા સંયોજનિયઞ્ચેવ નો ચ સંયોજનં, સિયા ન વત્તબ્બં – ‘‘સંયોજનઞ્ચેવ સંયોજનિય’’ન્તિપિ, ‘‘સંયોજનિયઞ્ચેવ નો ચ સંયોજન’’ન્તિપિ. દસાયતના ન વત્તબ્બા – ‘‘સંયોજના ચેવ સંયોજનસમ્પયુત્તા ચા’’તિપિ, ‘‘સંયોજનસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ સંયોજના’’તિપિ. મનાયતનં ન વત્તબ્બં – ‘‘સંયોજનઞ્ચેવ સંયોજનસમ્પયુત્તઞ્ચા’’તિ, સિયા સંયોજનસમ્પયુત્તઞ્ચેવ નો ચ સંયોજનં, સિયા ન વત્તબ્બં – ‘‘સંયોજનસમ્પયુત્તઞ્ચેવ નો ચ સંયોજન’’ન્તિ. ધમ્માયતનં સિયા સંયોજનઞ્ચેવ સંયોજનસમ્પયુત્તઞ્ચ, સિયા સંયોજનસમ્પયુત્તઞ્ચેવ નો ચ સંયોજનં, સિયા ન વત્તબ્બં – ‘‘સંયોજનઞ્ચેવ સંયોજનસમ્પયુત્તઞ્ચા’’તિપિ, ‘‘સંયોજનસમ્પયુત્તઞ્ચેવ નો ચ સંયોજન’’ન્તિપિ. દસાયતના સંયોજનવિપ્પયુત્તસંયોજનિયા . દ્વાયતના સિયા સંયોજનવિપ્પયુત્તસંયોજનિયા, સિયા સંયોજનવિપ્પયુત્તઅસંયોજનિયા, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘સંયોજનવિપ્પયુત્તસંયોજનિયા’’તિપિ, ‘‘સંયોજનવિપ્પયુત્તઅસંયોજનિયા’’તિપિ.

એકાદસાયતના નો ગન્થા. ધમ્માયતનં સિયા ગન્થો, સિયા નો ગન્થો. દસાયતના ગન્થનિયા. દ્વાયતના સિયા ગન્થનિયા, સિયા અગન્થનિયા. દસાયતના ગન્થવિપ્પયુત્તા. દ્વાયતના સિયા ગન્થસમ્પયુત્તા, સિયા ગન્થવિપ્પયુત્તા. દસાયતના ન વત્તબ્બા – ‘‘ગન્થા ચેવ ગન્થનિયા ચા’’તિ, ગન્થનિયા ચેવ નો ચ ગન્થા. મનાયતનં ન વત્તબ્બં – ‘‘ગન્થો ચેવ ગન્થનિયઞ્ચા’’તિ, સિયા ગન્થનિયઞ્ચેવ નો ચ ગન્થો, સિયા ન વત્તબ્બં – ‘‘ગન્થનિયઞ્ચેવ નો ચ ગન્થો’’તિ. ધમ્માયતનં સિયા ગન્થો ચેવ ગન્થનિયઞ્ચ, સિયા ગન્થનિયઞ્ચેવ નો ચ ગન્થો, સિયા ન વત્તબ્બં – ‘‘ગન્થો ચેવ ગન્થનિયઞ્ચા’’તિપિ, ‘‘ગન્થનિયઞ્ચેવ નો ચ ગન્થો’’તિપિ. દસાયતના ન વત્તબ્બા – ‘‘ગન્થા ચેવ ગન્થસમ્પયુત્તા ચા’’તિપિ, ‘‘ગન્થસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ ગન્થા’’તિપિ. મનાયતનં ન વત્તબ્બં – ‘‘ગન્થો ચેવ ગન્થસમ્પયુત્તઞ્ચા’’તિ, સિયા ગન્થસમ્પયુત્તઞ્ચેવ નો ચ ગન્થો, સિયા ન વત્તબ્બં – ‘‘ગન્થસમ્પયુત્તઞ્ચેવ નો ચ ગન્થો’’તિ. ધમ્માયતનં સિયા ગન્થો ચેવ ગન્થસમ્પયુત્તઞ્ચ, સિયા ગન્થસમ્પયુત્તઞ્ચેવ નો ચ ગન્થો, સિયા ન વત્તબ્બં – ‘‘ગન્થો ચેવ ગન્થસમ્પયુત્તઞ્ચા’’તિપિ, ‘‘ગન્થસમ્પયુત્તઞ્ચેવ નો ચ ગન્થો’’તિપિ. દસાયતના ગન્થવિપ્પયુત્તગન્થનિયા. દ્વાયતના સિયા ગન્થવિપ્પયુત્તગન્થનિયા, સિયા ગન્થવિપ્પયુત્તઅગન્થનિયા, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘ગન્થવિપ્પયુત્તગન્થનિયા’’તિપિ, ‘‘ગન્થવિપ્પયુત્તઅગન્થનિયા’’તિપિ.

એકાદસાયતના નો ઓઘા...પે॰... નો યોગા...પે॰... નો નીવરણા. ધમ્માયતનં સિયા નીવરણં, સિયા નો નીવરણં. દસાયતના નીવરણિયા. દ્વાયતના સિયા નીવરણિયા, સિયા અનીવરણિયા. દસાયતના નીવરણવિપ્પયુત્તા. દ્વાયતના સિયા નીવરણસમ્પયુત્તા, સિયા નીવરણવિપ્પયુત્તા. દસાયતના ન વત્તબ્બા – ‘‘નીવરણા ચેવ નીવરણિયા ચા’’તિ, નીવરણિયા ચેવ નો ચ નીવરણા. મનાયતનં ન વત્તબ્બં – ‘‘નીવરણઞ્ચેવ નીવરણિયઞ્ચા’’તિ , સિયા નીવરણિયઞ્ચેવ નો ચ નીવરણં, સિયા ન વત્તબ્બં – ‘‘નીવરણિયઞ્ચેવ નો ચ નીવરણ’’ન્તિ. ધમ્માયતનં સિયા નીવરણઞ્ચેવ નીવરણિયઞ્ચ, સિયા નીવરણિયઞ્ચેવ નો ચ નીવરણં, સિયા ન વત્તબ્બં – ‘‘નીવરણઞ્ચેવ નીવરણિયઞ્ચા’’તિપિ, ‘‘નીવરણિયઞ્ચેવ નો ચ નીવરણ’’ન્તિપિ. દસાયતના ન વત્તબ્બા – ‘‘નીવરણા ચેવ નીવરણસમ્પયુત્તા ચા’’તિપિ, ‘‘નીવરણસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ નીવરણા’’તિપિ. મનાયતનં ન વત્તબ્બં – ‘‘નીવરણઞ્ચેવ નીવરણસમ્પયુત્તઞ્ચા’’તિ, સિયા નીવરણસમ્પયુત્તઞ્ચેવ નો ચ નીવરણં, સિયા ન વત્તબ્બં – ‘‘નીવરણસમ્પયુત્તઞ્ચેવ નો ચ નીવરણ’’ન્તિ. ધમ્માયતનં સિયા નીવરણઞ્ચેવ નીવરણસમ્પયુત્તઞ્ચ, સિયા નીવરણસમ્પયુત્તઞ્ચેવ નો ચ નીવરણં, સિયા ન વત્તબ્બં – ‘‘નીવરણઞ્ચેવ નીવરણસમ્પયુત્તઞ્ચા’’તિપિ, ‘‘નીવરણસમ્પયુત્તઞ્ચેવ નો ચ નીવરણ’’ન્તિપિ. દસાયતના નીવરણવિપ્પયુત્તનીવરણિયા. દ્વાયતના સિયા

નીવરણવિપ્પયુત્તનીવરણિયા, સિયા નીવરણવિપ્પયુત્તઅનીવરણિયા, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘નીવરણવિપ્પયુત્તનીવરણિયા’’તિપિ, ‘‘નીવરણવિપ્પયુત્તઅનીવરણિયા’’તિપિ.

એકાદસાયતના નો પરામાસા. ધમ્માયતનં સિયા પરામાસો, સિયા નો પરામાસો. દસાયતના પરામટ્ઠા. દ્વાયતના સિયા પરામટ્ઠા, સિયા અપરામટ્ઠા. દસાયતના પરામાસવિપ્પયુત્તા. મનાયતનં સિયા પરામાસસમ્પયુત્તં, સિયા પરામાસવિપ્પયુત્તં. ધમ્માયતનં સિયા પરામાસસમ્પયુત્તં, સિયા પરામાસવિપ્પયુત્તં, સિયા ન વત્તબ્બં – ‘‘પરામાસસમ્પયુત્ત’’ન્તિપિ, ‘‘પરામાસવિપ્પયુત્ત’’ન્તિપિ. દસાયતના ન વત્તબ્બા – ‘‘પરામાસા ચેવ પરામટ્ઠા ચા’’તિ, ‘‘પરામટ્ઠા ચેવ નો ચ પરામાસા’’. મનાયતનં ન વત્તબ્બં – ‘‘પરામાસો ચેવ પરામટ્ઠઞ્ચા’’તિ, સિયા પરામટ્ઠઞ્ચેવ નો ચ પરામાસો, સિયા ન વત્તબ્બં – ‘‘પરામટ્ઠઞ્ચેવ નો ચ પરામાસો’’તિ. ધમ્માયતનં સિયા પરામાસો ચેવ પરામટ્ઠઞ્ચ, સિયા પરામટ્ઠઞ્ચેવ નો ચ પરામાસો, સિયા ન વત્તબ્બં – ‘‘પરામાસો ચેવ પરામટ્ઠઞ્ચા’’તિપિ, ‘‘પરામટ્ઠઞ્ચેવ નો ચ પરામાસો’’તિપિ. દસાયતના પરામાસવિપ્પયુત્તપરામટ્ઠા. દ્વાયતના સિયા પરામાસવિપ્પયુત્તપરામટ્ઠા , સિયા પરામાસવિપ્પયુત્તઅપરામટ્ઠા, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘પરામાસવિપ્પયુત્તપરામટ્ઠા’’તિપિ , ‘‘પરામાસવિપ્પયુત્તઅપરામટ્ઠા’’તિપિ.

દસાયતના અનારમ્મણા. મનાયતનં સારમ્મણં. ધમ્માયતનં સિયા સારમ્મણં, સિયા અનારમ્મણં. મનાયતનં ચિત્તં. એકાદસાયતના નો ચિત્તા. એકાદસાયતના અચેતસિકા. ધમ્માયતનં સિયા ચેતસિકં, સિયા અચેતસિકં. દસાયતના ચિત્તવિપ્પયુત્તા. ધમ્માયતનં સિયા ચિત્તસમ્પયુત્તં, સિયા ચિત્તવિપ્પયુત્તં. મનાયતનં ન વત્તબ્બં – ‘‘ચિત્તેન સમ્પયુત્ત’’ન્તિપિ , ‘‘ચિત્તેન વિપ્પયુત્ત’’ન્તિપિ. દસાયતના ચિત્તવિસંસટ્ઠા. ધમ્માયતનં સિયા ચિત્તસંસટ્ઠં, સિયા ચિત્તવિસંસટ્ઠં. મનાયતનં ન વત્તબ્બં – ‘‘ચિત્તેન સંસટ્ઠ’’ન્તિપિ, ‘‘ચિત્તેન વિસંસટ્ઠ’’ન્તિપિ. છાયતના નો ચિત્તસમુટ્ઠાના. છાયતના સિયા ચિત્તસમુટ્ઠાના, સિયા નો ચિત્તસમુટ્ઠાના. એકાદસાયતના નો ચિત્તસહભુનો. ધમ્માયતનં સિયા ચિત્તસહભૂ , સિયા નો ચિત્તસહભૂ. એકાદસાયતના નો ચિત્તાનુપરિવત્તિનો. ધમ્માયતનં સિયા ચિત્તાનુપરિવત્તિ, સિયા નો ચિત્તાનુપરિવત્તિ. એકાદસાયતના નો ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાના. ધમ્માયતનં સિયા ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનં, સિયા નો ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનં. એકાદસાયતના નો ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનસહભુનો. ધમ્માયતનં સિયા ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનસહભૂ, સિયા નો ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનસહભૂ. એકાદસાયતના નો ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનાનુપરિવત્તિનો. ધમ્માયતનં સિયા ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનાનુપરિવત્તિ, સિયા નો ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનાનુપરિવત્તિ.

છાયતના અજ્ઝત્તિકા. છાયતના બાહિરા. નવાયતના ઉપાદા. દ્વાયતના નો ઉપાદા. ધમ્માયતનં સિયા ઉપાદા, સિયા નો ઉપાદા. પઞ્ચાયતના ઉપાદિન્ના. સદ્દાયતનં અનુપાદિન્નં. છાયતના સિયા ઉપાદિન્ના, સિયા અનુપાદિન્ના. એકાદસાયતના નો ઉપાદાના. ધમ્માયતનં સિયા ઉપાદાનં, સિયા નો ઉપાદાનં. દસાયતના ઉપાદાનિયા. દ્વાયતના સિયા ઉપાદાનિયા, સિયા અનુપાદાનિયા. દસાયતના ઉપાદાનવિપ્પયુત્તા. દ્વાયતના સિયા ઉપાદાનસમ્પયુત્તા, સિયા ઉપાદાનવિપ્પયુત્તા. દસાયતના ન વત્તબ્બા – ‘‘ઉપાદાના ચેવ ઉપાદાનિયા ચા’’તિ, ઉપાદાનિયા ચેવ નો ચ ઉપાદાના. મનાયતનં ન વત્તબ્બં – ‘‘ઉપાદાનઞ્ચેવ ઉપાદાનિયઞ્ચા’’તિ, સિયા ઉપાદાનિયઞ્ચેવ નો ચ ઉપાદાનં, સિયા ન વત્તબ્બં – ‘‘ઉપાદાનિયઞ્ચેવ નો ચ ઉપાદાન’’ન્તિ. ધમ્માયતનં સિયા ઉપાદાનઞ્ચેવ ઉપાદાનિયઞ્ચ, સિયા ઉપાદાનિયઞ્ચેવ નો ચ ઉપાદાનં, સિયા ન વત્તબ્બં – ‘‘ઉપાદાનઞ્ચેવ ઉપાદાનિયઞ્ચા’’તિપિ, ‘‘ઉપાદાનિયઞ્ચેવ નો ચ ઉપાદાન’’ન્તિપિ. દસાયતના ન વત્તબ્બા – ‘‘ઉપાદાના ચેવ ઉપાદાનસમ્પયુત્તા ચા’’તિપિ, ‘‘ઉપાદાનસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ ઉપાદાના’’તિપિ. મનાયતનં ન વત્તબ્બં –

‘‘ઉપાદાનિયઞ્ચેવ ઉપાદાનસમ્પયુત્તઞ્ચા’’તિ, સિયા ઉપાદાનસમ્પયુત્તઞ્ચેવ નો ચ ઉપાદાનં, સિયા ન વત્તબ્બં – ‘‘ઉપાદાનસમ્પયુત્તઞ્ચેવ નો ચ ઉપાદાન’’ન્તિ. ધમ્માયતનં સિયા ઉપાદાનઞ્ચેવ ઉપાદાનસમ્પયુત્તઞ્ચ, સિયા ઉપાદાનસમ્પયુત્તઞ્ચેવ નો ચ ઉપાદાનં , સિયા ન વત્તબ્બં – ‘‘ઉપાદાનઞ્ચેવ ઉપાદાનસમ્પયુત્તઞ્ચા’’તિપિ, ‘‘ઉપાદાનસમ્પયુત્તઞ્ચેવ નો ચ ઉપાદાન’’ન્તિપિ. દસાયતના ઉપાદાનવિપ્પયુત્તઉપાદાનિયા. દ્વાયતના સિયા ઉપાદાનસમ્પયુત્તઉપાદાનિયા, સિયા ઉપાદાનવિપ્પયુત્તઅનુપાદાનિયા, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘ઉપાદાનવિપ્પયુત્તઉપાદાનિયા’’તિપિ, ‘‘ઉપાદાનવિપ્પયુત્તઅનુપાદાનિયા’’તિપિ.

એકાદસાયતના નો કિલેસા. ધમ્માયતનં સિયા કિલેસો, સિયા નો કિલેસો. દસાયતના સંકિલેસિકા. દ્વાયતના સિયા સંકિલેસિકા, સિયા અસંકિલેસિકા. દસાયતના અસંકિલિટ્ઠા. દ્વાયતના સિયા સંકિલિટ્ઠા, સિયા અસંકિલિટ્ઠા. દસાયતના કિલેસવિપ્પયુત્તા. દ્વાયતના સિયા કિલેસસમ્પયુત્તા, સિયા કિલેસવિપ્પયુત્તા. દસાયતના ન વત્તબ્બા – ‘‘કિલેસા ચેવ સંકિલેસિકા ચા’’તિ, ‘‘સંકિલેસિકા ચેવ નો ચ કિલેસા’’. મનાયતનં ન વત્તબ્બં – ‘‘કિલેસો ચેવ સંકિલેસિકઞ્ચા’’તિ, સિયા સંકિલેસિકઞ્ચેવ નો ચ કિલેસો, સિયા ન વત્તબ્બં – ‘‘સંકિલેસિકઞ્ચેવ નો ચ કિલેસો’’તિ. ધમ્માયતનં સિયા કિલેસો ચેવ સંકિલેસિકઞ્ચ, સિયા સંકિલેસિકઞ્ચેવ નો ચ કિલેસો, સિયા ન વત્તબ્બં – ‘‘કિલેસો ચેવ સંકિલેસિકઞ્ચા’’તિપિ, ‘‘સંકિલેસિકઞ્ચેવ નો ચ કિલેસો’’તિપિ. દસાયતના ન વત્તબ્બા – ‘‘કિલેસા ચેવ સંકિલિટ્ઠા ચા’’તિપિ, ‘‘સંકિલિટ્ઠા ચેવ નો ચ કિલેસા’’તિપિ. મનાયતનં ન વત્તબ્બં – ‘‘કિલેસો ચેવ સંકિલિટ્ઠઞ્ચા’’તિ, સિયા સંકિલિટ્ઠઞ્ચેવ નો ચ કિલેસો, સિયા ન વત્તબ્બં – ‘‘સંકિલિટ્ઠઞ્ચેવ નો ચ કિલેસો’’તિ. ધમ્માયતનં સિયા કિલેસો ચેવ સંકિલિટ્ઠઞ્ચ, સિયા સંકિલિટ્ઠઞ્ચેવ નો ચ કિલેસો, સિયા ન વત્તબ્બં – ‘‘કિલેસો ચેવ સંકિલિટ્ઠઞ્ચા’’તિપિ, ‘‘સંકિલિટ્ઠઞ્ચેવ નો ચ કિલેસો’’તિપિ.

દસાયતના ન વત્તબ્બા – ‘‘કિલેસા ચેવ કિલેસસમ્પયુત્તા ચા’’તિપિ, ‘‘કિલેસસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ ન કિલેસા’’તિપિ. મનાયતનં ન વત્તબ્બં – ‘‘કિલેસો ચેવ કિલેસસમ્પયુત્તઞ્ચા’’તિ , સિયા કિલેસસમ્પયુત્તઞ્ચેવ નો ચ કિલેસો, સિયા ન વત્તબ્બં – ‘‘કિલેસસમ્પયુત્તઞ્ચેવ નો ચ કિલેસો’’તિ. ધમ્માયતનં સિયા કિલેસો ચેવ કિલેસસમ્પયુત્તઞ્ચ, સિયા કિલેસસમ્પયુત્તઞ્ચેવ નો ચ કિલેસો, સિયા ન વત્તબ્બં – ‘‘કિલેસો ચેવ કિલેસસમ્પયુત્તઞ્ચા’’તિપિ, ‘‘કિલેસસમ્પયુત્તઞ્ચેવ નો ચ કિલેસો’’તિપિ. દસાયતના કિલેસવિપ્પયુત્તસંકિલેસિકા. દ્વાયતના સિયા કિલેસવિપ્પયુત્તસંકિલેસિકા, સિયા કિલેસવિપ્પયુત્તઅસંકિલેસિકા , સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘કિલેસવિપ્પયુત્તસંકિલેસિકા’’તિપિ, ‘‘કિલેસવિપ્પયુત્તઅસંકિલેસિકા’’તિપિ .

દસાયતના ન દસ્સનેન પહાતબ્બા. દ્વાયતના સિયા દસ્સનેન પહાતબ્બા, સિયા ન દસ્સનેન પહાતબ્બા. દસાયતના ન ભાવનાય પહાતબ્બા. દ્વાયતના સિયા ભાવનાય પહાતબ્બા, સિયા ન ભાવનાય પહાતબ્બા. દસાયતના ન દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકા. દ્વાયતના સિયા દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકા, સિયા ન દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકા. દસાયતના ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકા. દ્વાયતના સિયા ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકા, સિયા ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકા. દસાયતના અવિતક્કા. દ્વાયતના સિયા સવિતક્કા, સિયા અવિતક્કા. દસાયતના અવિચારા. દ્વાયતના સિયા સવિચારા, સિયા અવિચારા. દસાયતના અપ્પીતિકા. દ્વાયતના સિયા સપ્પીતિકા, સિયા અપ્પીતિકા. દસાયતના ન પીતિસહગતા. દ્વાયતના સિયા પીતિસહગતા, સિયા ન પીતિસહગતા. દસાયતના ન સુખસહગતા. દ્વાયતના સિયા સુખસહગતા, સિયા ન સુખસહગતા. દસાયતના ન ઉપેક્ખાસહગતા. દ્વાયતના સિયા ઉપેક્ખાસહગતા, સિયા ન ઉપેક્ખાસહગતા.

દસાયતના કામાવચરા. દ્વાયતના સિયા કામાવચરા, સિયા ન કામાવચરા. દસાયતના ન રૂપાવચરા. દ્વાયતના સિયા રૂપાવચરા, સિયા ન રૂપાવચરા. દસાયતના ન અરૂપાવચરા. દ્વાયતના સિયા અરૂપાવચરા, સિયા ન અરૂપાવચરા. દસાયતના પરિયાપન્ના. દ્વાયતના સિયા પરિયાપન્ના, સિયા અપરિયાપન્ના. દસાયતના અનિય્યાનિકા. દ્વાયતના સિયા નિય્યાનિકા , સિયા અનિય્યાનિકા. દસાયતના અનિયતા. દ્વાયતના સિયા નિયતા, સિયા અનિયતા. દસાયતના સઉત્તરા. દ્વાયતના સિયા સઉત્તરા, સિયા અનુત્તરા. દસાયતના અરણા. દ્વાયતના સિયા સરણા, સિયા અરણાતિ.

પઞ્હાપુચ્છકં.

આયતનવિભઙ્ગો નિટ્ઠિતો.

૩. ધાતુવિભઙ્ગો

૧. સુત્તન્તભાજનીયં

૧૭૨. છ ધાતુયો – પથવીધાતુ [પઠવીધાતુ (સી॰ સ્યા॰) એવમુપરિપિ], આપોધાતુ, તેજોધાતુ, વાયોધાતુ, આકાસધાતુ, વિઞ્ઞાણધાતુ.

૧૭૩. તત્થ કતમા પથવીધાતુ? પથવીધાતુદ્વયં – અત્થિ અજ્ઝત્તિકા, અત્થિ બાહિરા. તત્થ કતમા અજ્ઝત્તિકા પથવીધાતુ? યં અજ્ઝત્તં પચ્ચત્તં કક્ખળં ખરિગતં કક્ખળત્તં કક્ખળભાવો અજ્ઝત્તં ઉપાદિન્નં, સેય્યથિદં – કેસા લોમા નખા દન્તા તચો મંસં ન્હારુ [નહારુ (સી॰)] અટ્ઠિ અટ્ઠિમિઞ્જં [અટ્ઠિમિઞ્જા (સી॰)] વક્કં હદયં યકનં કિલોમકં પિહકં પપ્ફાસં અન્તં અન્તગુણં ઉદરિયં કરીસં, યં વા પનઞ્ઞમ્પિ અત્થિ અજ્ઝત્તં પચ્ચત્તં કક્ખળં ખરિગતં કક્ખળત્તં કક્ખળભાવો અજ્ઝત્તં ઉપાદિન્નં – અયં વુચ્ચતિ 'અજ્ઝત્તિકા પથવીધાતુ'.

તત્થ કતમા બાહિરા પથવીધાતુ? યં બાહિરં કક્ખળં ખરિગતં કક્ખળત્તં કક્ખળભાવો બહિદ્ધા અનુપાદિન્નં, સેય્યથિદં – અયો લોહં તિપુ સીસં સજ્ઝં [સજ્ઝુ (સ્યા॰)] મુત્તા મણિ વેળુરિયો સઙ્ખો સિલા પવાળં રજતં જાતરૂપં લોહિતઙ્કો [લોહિતઙ્ગો (સ્યા॰ ક॰), લોહિતકો (?)] મસારગલ્લં તિણં કટ્ઠં સક્ખરા કઠલં [કથલં (ક॰)] ભૂમિ પાસાણો પબ્બતો, યં વા પનઞ્ઞમ્પિ અત્થિ બાહિરં કક્ખળં ખરિગતં કક્ખળત્તં કક્ખળભાવો બહિદ્ધા અનુપાદિન્નં – અયં વુચ્ચતિ 'બાહિરા પથવીધાતુ'. યા ચ અજ્ઝત્તિકા પથવીધાતુ યા ચ બાહિરા પથવીધાતુ, તદેકજ્ઝં અભિસઞ્ઞૂહિત્વા અભિસઙ્ખિપિત્વા – અયં વુચ્ચતિ ''પથવીધાતુ''.

૧૭૪. તત્થ કતમા આપોધાતુ? આપોધાતુદ્વયં – અત્થિ અજ્ઝત્તિકા, અત્થિ બાહિરા. તત્થ કતમા અજ્ઝત્તિકા આપોધાતુ? યં અજ્ઝત્તં પચ્ચત્તં આપો આપોગતં સિનેહો સિનેહગતં [સ્નેહો સ્નેહગતં (સ્યા॰)] બન્ધનત્તં રૂપસ્સ અજ્ઝત્તં ઉપાદિન્નં, સેય્યથિદં – પિત્તં સેમ્હં પુબ્બો લોહિતં સેદો મેદો અસ્સુ વસા ખેળો સિઙ્ઘાણિકા લસિકા મુત્તં, યં વા પનઞ્ઞમ્પિ અત્થિ અજ્ઝત્તં પચ્ચત્તં આપો આપોગતં સિનેહો સિનેહગતં બન્ધનત્તં રૂપસ્સ અજ્ઝત્તં ઉપાદિન્નં – અયં વુચ્ચતિ 'અજ્ઝત્તિકા આપોધાતુ'.

તત્થ કતમા બાહિરા આપોધાતુ? યં બાહિરં આપો આપોગતં સિનેહો સિનેહગતં બન્ધનત્તં રૂપસ્સ બહિદ્ધા અનુપાદિન્નં, સેય્યથિદં – મૂલરસો ખન્ધરસો તચરસો પત્તરસો પુપ્ફરસો ફલરસો ખીરં દધિ સપ્પિ નવનીતં તેલં મધુ ફાણિતં ભુમ્માનિ વા ઉદકાનિ અન્તલિક્ખાનિ વા, યં વા પનઞ્ઞમ્પિ અત્થિ બાહિરં આપો આપોગતં સિનેહો સિનેહગતં બન્ધનત્તં રૂપસ્સ બહિદ્ધા અનુપાદિન્નં – અયં વુચ્ચતિ 'બાહિરા આપોધાતુ'. યા ચ અજ્ઝત્તિકા આપોધાતુ યા ચ બાહિરા આપોધાતુ, તદેકજ્ઝં અભિસઞ્ઞૂહિત્વા અભિસઙ્ખિપિત્વા – અયં વુચ્ચતિ ''આપોધાતુ''.

૧૭૫. તત્થ કતમા તેજોધાતુ? તેજોધાતુદ્વયં – અત્થિ અજ્ઝત્તિકા, અત્થિ બાહિરા. તત્થ કતમા અજ્ઝત્તિકા તેજોધાતુ? યં અજ્ઝત્તં પચ્ચત્તં તેજો તેજોગતં ઉસ્મા ઉસ્માગતં ઉસુમં ઉસુમગતં અજ્ઝત્તં ઉપાદિન્નં, સેય્યથિદં – યેન ચ સન્તપ્પતિ યેન ચ જીરીયતિ યેન ચ પરિડય્હતિ યેન ચ અસિતપીતખાયિતસાયિતં સમ્મા પરિણામં ગચ્છતિ, યં વા પનઞ્ઞમ્પિ અત્થિ અજ્ઝત્તં પચ્ચત્તં તેજો તેજોગતં ઉસ્મા ઉસ્માગતં ઉસુમં ઉસુમગતં અજ્ઝત્તં ઉપાદિન્નં – અયં વુચ્ચતિ 'અજ્ઝત્તિકા તેજોધાતુ'.

તત્થ કતમા બાહિરા તેજોધાતુ? યં બાહિરં તેજો તેજોગતં ઉસ્મા ઉસ્માગતં ઉસુમં ઉસુમગતં બહિદ્ધા અનુપાદિન્નં, સેય્યથિદં – કટ્ઠગ્ગિ પલાલગ્ગિ [સકલિકગ્ગિ (સબ્બત્થ)] તિણગ્ગિ ગોમયગ્ગિ થુસગ્ગિ સઙ્કારગ્ગિ ઇન્દગ્ગિ અગ્ગિસન્તાપો સૂરિયસન્તાપો કટ્ઠસન્નિચયસન્તાપો તિણસન્નિચયસન્તાપો ધઞ્ઞસન્નિચયસન્તાપો ભણ્ડસન્નિચયસન્તાપો, યં વા પનઞ્ઞમ્પિ અત્થિ બાહિરં તેજો તેજોગતં ઉસ્મા ઉસ્માગતં ઉસુમં ઉસુમગતં બહિદ્ધા અનુપાદિન્નં – અયં વુચ્ચતિ 'બાહિરા તેજોધાતુ'. યા ચ અજ્ઝત્તિકા તેજોધાતુ યા ચ બાહિરા તેજોધાતુ, તદેકજ્ઝં અભિસઞ્ઞૂહિત્વા અભિસઙ્ખિપિત્વા – અયં વુચ્ચતિ ''તેજોધાતુ''.

૧૭૬. તત્થ કતમા વાયોધાતુ? વાયોધાતુદ્વયં – અત્થિ અજ્ઝત્તિકા, અત્થિ બાહિરા. તત્થ કતમા અજ્ઝત્તિકા વાયોધાતુ? યં અજ્ઝત્તં પચ્ચત્તં વાયો વાયોગતં થમ્ભિતત્તં રૂપસ્સ અજ્ઝત્તં ઉપાદિન્નં, સેય્યથિદં – ઉદ્ધઙ્ગમા વાતા અધોગમા વાતા કુચ્છિસયા વાતા કોટ્ઠાસયા [કોટ્ઠસયા (સી॰ સ્યા॰)] વાતા અઙ્ગમઙ્ગાનુસારિનો વાતા સત્થકવાતા ખુરકવાતા ઉપ્પલકવાતા અસ્સાસો પસ્સાસો ઇતિ વા, યં વા પનઞ્ઞમ્પિ અત્થિ અજ્ઝત્તં પચ્ચત્તં વાયો વાયોગતં થમ્ભિતત્તં રૂપસ્સ અજ્ઝત્તં ઉપાદિન્નં – અયં વુચ્ચતિ 'અજ્ઝત્તિકા વાયોધાતુ'.

તત્થ કતમા બાહિરા વાયોધાતુ? યં બાહિરં વાયો વાયોગતં થમ્ભિતત્તં રૂપસ્સ બહિદ્ધા અનુપાદિન્નં, સેય્યથિદં – પુરત્થિમા વાતા પચ્છિમા વાતા ઉત્તરા વાતા દક્ખિણા વાતા સરજા વાતા અરજા વાતા સીતા વાતા ઉણ્હા વાતા પરિત્તા વાતા અધિમત્તા વાતા કાળવાતા વેરમ્ભવાતા પક્ખવાતા સુપણ્ણવાતા તાલવણ્ટવાતા વિધૂપનવાતા, યં વા પનઞ્ઞમ્પિ અત્થિ બાહિરં વાયો વાયોગતં થમ્ભિતત્તં રૂપસ્સ બહિદ્ધા અનુપાદિન્નં – અયં વુચ્ચતિ 'બાહિરા વાયોધાતુ'. યા ચ અજ્ઝત્તિકા વાયોધાતુ યા ચ બાહિરા વાયોધાતુ, તદેકજ્ઝં અભિસઞ્ઞૂહિત્વા અભિસઙ્ખિપિત્વા – અયં વુચ્ચતિ ''વાયોધાતુ''.

૧૭૭. તત્થ કતમા આકાસધાતુ? આકાસધાતુદ્વયં – અત્થિ અજ્ઝત્તિકા, અત્થિ બાહિરા. તત્થ કતમા અજ્ઝત્તિકા આકાસધાતુ? યં અજ્ઝત્તં પચ્ચત્તં આકાસો આકાસગતં અઘં અઘગતં વિવરો વિવરગતં અસમ્ફુટ્ઠં મંસલોહિતેહિ અજ્ઝત્તં ઉપાદિન્નં, સેય્યથિદં – કણ્ણચ્છિદ્દં નાસચ્છિદ્દં મુખદ્વારં, યેન ચ અસિતપીતખાયિતસાયિતં અજ્ઝોહરતિ, યત્થ ચ અસિતપીતખાયિતસાયિતં સન્તિટ્ઠતિ, યેન ચ અસિતપીતખાયિતસાયિતં અધોભાગં નિક્ખમતિ, યં વા પનઞ્ઞમ્પિ અત્થિ અજ્ઝત્તં પચ્ચત્તં આકાસો આકાસગતં અઘં અઘગતં વિવરો વિવરગતં અસમ્ફુટ્ઠં મંસલોહિતેહિ અજ્ઝત્તં ઉપાદિન્નં – અયં વુચ્ચતિ 'અજ્ઝત્તિકા આકાસધાતુ'.

તત્થ કતમા બાહિરા આકાસધાતુ? યં બાહિરં આકાસો આકાસગતં અઘં અઘગતં વિવરો વિવરગતં અસમ્ફુટ્ઠં ચતૂહિ મહાભૂતેહિ બહિદ્ધા અનુપાદિન્નં – અયં વુચ્ચતિ 'બાહિરા આકાસધાતુ'. યા ચ અજ્ઝત્તિકા આકાસધાતુ યા ચ બાહિરા આકાસધાતુ, તદેકજ્ઝં અભિસઞ્ઞૂહિત્વા અભિસઙ્ખિપિત્વા – અયં વુચ્ચતિ ''આકાસધાતુ''.

૧૭૮. તત્થ કતમા વિઞ્ઞાણધાતુ? ચક્ખુવિઞ્ઞાણધાતુ, સોતવિઞ્ઞાણધાતુ, ઘાનવિઞ્ઞાણધાતુ, જિવ્હાવિઞ્ઞાણધાતુ, કાયવિઞ્ઞાણધાતુ, મનોવિઞ્ઞાણધાતુ – અયં વુચ્ચતિ ''વિઞ્ઞાણધાતુ''.

ઇમા છ ધાતુયો.

૧૭૯. અપરાપિ છ ધાતુયો – સુખધાતુ, દુક્ખધાતુ, સોમનસ્સધાતુ, દોમનસ્સધાતુ, ઉપેક્ખાધાતુ, અવિજ્જાધાતુ.

૧૮૦. તત્થ કતમા સુખધાતુ? યં કાયિકં સાતં કાયિકં સુખં કાયસમ્ફસ્સજં સાતં સુખં વેદયિતં કાયસમ્ફસ્સજા સાતા સુખા વેદના – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સુખધાતુ’’.

તત્થ કતમા દુક્ખધાતુ? યં કાયિકં અસાતં કાયિકં દુક્ખં કાયસમ્ફસ્સજં અસાતં દુક્ખં વેદયિતં કાયસમ્ફસ્સજા અસાતા દુક્ખા વેદના – અયં વુચ્ચતિ ‘‘દુક્ખધાતુ’’.

તત્થ કતમા સોમનસ્સધાતુ? યં ચેતસિકં સાતં ચેતસિકં સુખં ચેતોસમ્ફસ્સજં સાતં સુખં વેદયિતં ચેતોસમ્ફસ્સજા સાતા સુખા વેદના – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સોમનસ્સધાતુ’’.

તત્થ કતમા દોમનસ્સધાતુ? યં ચેતસિકં અસાતં ચેતસિકં દુક્ખં ચેતોસમ્ફસ્સજં અસાતં દુક્ખં વેદયિતં ચેતોસમ્ફસ્સજા અસાતા દુક્ખા વેદના – અયં વુચ્ચતિ ‘‘દોમનસ્સધાતુ’’.

તત્થ કતમા ઉપેક્ખાધાતુ? યં ચેતસિકં નેવ સાતં નાસાતં ચેતોસમ્ફસ્સજં અદુક્ખમસુખં વેદયિતં ચેતોસમ્ફસ્સજા અદુક્ખમસુખા વેદના – અયં વુચ્ચતિ ‘‘ઉપેક્ખાધાતુ’’.

તત્થ કતમા અવિજ્જાધાતુ? યં અઞ્ઞાણં અદસ્સનં અનભિસમયો અનનુબોધો અસમ્બોધો અપ્પટિવેધો અસઙ્ગાહણા અપરિયોગાહણા અસમપેક્ખના અપચ્ચવેક્ખણા અપચ્ચક્ખકમ્મં દુમ્મેજ્ઝં બાલ્યં અસમ્પજઞ્ઞં મોહો પમોહો સમ્મોહો અવિજ્જા અવિજ્જોઘો અવિજ્જાયોગો અવિજ્જાનુસયો અવિજ્જાપરિયુટ્ઠાનં અવિજ્જાલઙ્ગી મોહો અકુસલમૂલં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અવિજ્જાધાતુ’’.

ઇમા છ ધાતુયો.

૧૮૧. અપરાપિ છ ધાતુયો – કામધાતુ, બ્યાપાદધાતુ, વિહિંસાધાતુ, નેક્ખમ્મધાતુ, અબ્યાપાદધાતુ, અવિહિંસાધાતુ.

૧૮૨. તત્થ કતમા કામધાતુ? કામપટિસંયુત્તો તક્કો વિતક્કો સઙ્કપ્પો અપ્પના બ્યપ્પના ચેતસો અભિનિરોપના મિચ્છાસઙ્કપ્પો – અયં વુચ્ચતિ કામધાતુ. હેટ્ઠતો અવીચિનિરયં પરિયન્તં કરિત્વા ઉપરિતો પરનિમ્મિતવસવત્તી દેવે અન્તો કરિત્વા યં એતસ્મિં અન્તરે એત્થાવચરા એત્થ પરિયાપન્ના ખન્ધધાતુઆયતના રૂપા [રૂપં (સ્યા॰)] વેદના સઞ્ઞા સઙ્ખારા વિઞ્ઞાણં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘કામધાતુ’’.

તત્થ કતમા બ્યાપાદધાતુ? બ્યાપાદપટિસંયુત્તો તક્કો વિતક્કો…પે॰… મિચ્છાસઙ્કપ્પો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘બ્યાપાદધાતુ’’. દસસુ વા આઘાતવત્થૂસુ ચિત્તસ્સ આઘાતો પટિઘાતો પટિઘં પટિવિરોધો કોપો પકોપો સમ્પકોપો દોસો પદોસો સમ્પદોસો ચિત્તસ્સ બ્યાપત્તિ મનોપદોસો કોધો કુજ્ઝના કુજ્ઝિતત્તં દોસો દુસ્સના દુસ્સિતત્તં બ્યાપત્તિ બ્યાપજ્જના વિરોધો પટિવિરોધો ચણ્ડિક્કં અસુરોપો અનત્તમનતા ચિત્તસ્સ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘બ્યાપાદધાતુ’’.

તત્થ કતમા વિહિંસાધાતુ? વિહિંસાપટિસંયુત્તો તક્કો વિતક્કો…પે॰… મિચ્છાસઙ્કપ્પો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘વિહિંસાધાતુ’’. ઇધેકચ્ચો પાણિના વા લેડ્ડુના વા દણ્ડેન વા સત્થેન વા રજ્જુયા વા અઞ્ઞતરઞ્ઞતરેન સત્તે

વિહેઠેતિ, યા એવરૂપા હેઠના વિહેઠના હિંસના વિહિંસના રોસના વિરોસના પરૂપઘાતો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘વિહિંસાધાતુ’’.

તત્થ કતમા નેક્ખમ્મધાતુ? નેક્ખમ્મપટિસંયુત્તો તક્કો વિતક્કો…પે॰… સમ્માસઙ્કપ્પો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘નેક્ખમ્મધાતુ’’. સબ્બેપિ કુસલા ધમ્મા ‘‘નેક્ખમ્મધાતુ’’.

તત્થ કતમા અબ્યાપાદધાતુ? અબ્યાપાદપટિસંયુત્તો તક્કો વિતક્કો…પે॰… સમ્માસઙ્કપ્પો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અબ્યાપાદધાતુ’’. યા સત્તેસુ મેત્તિ મેત્તાયના મેત્તાયિતત્તં મેત્તાચેતોવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અબ્યાપાદધાતુ’’.

તત્થ કતમા અવિહિંસાધાતુ? અવિહિંસાપટિસંયુત્તો તક્કો વિતક્કો સઙ્કપ્પો અપ્પના બ્યપ્પના ચેતસો અભિનિરોપના સમ્માસઙ્કપ્પો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અવિહિંસાધાતુ’’ . યા સત્તેસુ કરુણા કરુણાયના કરુણાયિતત્તં કરુણાચેતોવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અવિહિંસાધાતુ’’.

ઇમા છ ધાતુયો.

ઇતિ ઇમાનિ તીણિ છક્કાનિ તદેકજ્ઝં અભિસઞ્ઞૂહિત્વા અભિસઙ્ખિપિત્વા અટ્ઠારસ ધાતુયો હોન્તિ.

સુત્તન્તભાજનીયં.

૨. અભિધમ્મભાજનીયં

૧૮૩. અટ્ઠારસ ધાતુયો – ચક્ખુધાતુ, રૂપધાતુ, ચક્ખુવિઞ્ઞાણધાતુ, સોતધાતુ, સદ્દધાતુ, સોતવિઞ્ઞાણધાતુ, ઘાનધાતુ, ગન્ધધાતુ, ઘાનવિઞ્ઞાણધાતુ, જિવ્હાધાતુ, રસધાતુ, જિવ્હાવિઞ્ઞાણધાતુ , કાયધાતુ, ફોટ્ઠબ્બધાતુ, કાયવિઞ્ઞાણધાતુ, મનોધાતુ, ધમ્મધાતુ, મનોવિઞ્ઞાણધાતુ.

૧૮૪. તત્થ કતમા ચક્ખુધાતુ? યં ચક્ખુ ચતુન્નં મહાભૂતાનં ઉપાદાય પસાદો…પે॰… સુઞ્ઞો ગામોપેસો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘ચક્ખુધાતુ’’.

તત્થ કતમા રૂપધાતુ? યં રૂપં ચતુન્નં મહાભૂતાનં ઉપાદાય વણ્ણનિભા…પે॰… રૂપધાતુપેસા – અયં વુચ્ચતિ ‘‘રૂપધાતુ’’.

તત્થ કતમા ચક્ખુવિઞ્ઞાણધાતુ? ચક્ખુઞ્ચ પટિચ્ચ રૂપે ચ ઉપ્પજ્જતિ ચિત્તં મનો માનસં હદયં પણ્ડરં મનો મનાયતનં મનિન્દ્રિયં વિઞ્ઞાણં વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો તજ્જાચક્ખુવિઞ્ઞાણધાતુ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘ચક્ખુવિઞ્ઞાણધાતુ’’.

તત્થ કતમા સોતધાતુ? યં સોતં ચતુન્નં મહાભૂતાનં ઉપાદાય પસાદો…પે॰… સુઞ્ઞો ગામોપેસો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સોતધાતુ’’ .

તત્થ કતમા સદ્દધાતુ? યો સદ્દો ચતુન્નં મહાભૂતાનં ઉપાદાય અનિદસ્સનો સપ્પટિઘો…પે॰… સદ્દધાતુપેસા – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સદ્દધાતુ’’.

તત્થ કતમા સોતવિઞ્ઞાણધાતુ? સોતઞ્ચ પટિચ્ચ સદ્દે ચ ઉપ્પજ્જતિ ચિત્તં મનો માનસં હદયં પણ્ડરં મનો મનાયતનં મનિન્દ્રિયં વિઞ્ઞાણં વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો તજ્જાસોતવિઞ્ઞાણધાતુ – અયં વુચ્ચતિ ''સોતવિઞ્ઞાણધાતુ''.

તત્થ કતમા ઘાનધાતુ? યં ઘાનં ચતુન્નં મહાભૂતાનં ઉપાદાય પસાદો…પે॰… સુઞ્ઞો ગામોપેસો – અયં વુચ્ચતિ ''ઘાનધાતુ''.

તત્થ કતમા ગન્ધધાતુ? યો ગન્ધો ચતુન્નં મહાભૂતાનં ઉપાદાય અનિદસ્સનો સપ્પટિઘો…પે॰… ગન્ધધાતુપેસા – અયં વુચ્ચતિ ''ગન્ધધાતુ''.

તત્થ કતમા ઘાનવિઞ્ઞાણધાતુ? ઘાનઞ્ચ પટિચ્ચ ગન્ધે ચ ઉપ્પજ્જતિ ચિત્તં મનો માનસં હદયં પણ્ડરં મનો મનાયતનં મનિન્દ્રિયં વિઞ્ઞાણં વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો તજ્જાઘાનવિઞ્ઞાણધાતુ – અયં વુચ્ચતિ ''ઘાનવિઞ્ઞાણધાતુ''.

તત્થ કતમા જિવ્હાધાતુ? યા જિવ્હા ચતુન્નં મહાભૂતાનં ઉપાદાય પસાદો…પે॰… સુઞ્ઞો ગામોપેસો – અયં વુચ્ચતિ ''જિવ્હાધાતુ''.

તત્થ કતમા રસધાતુ? યો રસો ચતુન્નં મહાભૂતાનં ઉપાદાય અનિદસ્સનો સપ્પટિઘો…પે॰… રસધાતુપેસા – અયં વુચ્ચતિ ''રસધાતુ''.

તત્થ કતમા જિવ્હાવિઞ્ઞાણધાતુ? જિવ્હઞ્ચ પટિચ્ચ રસે ચ ઉપ્પજ્જતિ ચિત્તં મનો માનસં હદયં પણ્ડરં મનો મનાયતનં મનિન્દ્રિયં વિઞ્ઞાણં વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો તજ્જાજિવ્હાવિઞ્ઞાણધાતુ – અયં વુચ્ચતિ ''જિવ્હાવિઞ્ઞાણધાતુ''.

તત્થ કતમા કાયધાતુ? યો કાયો ચતુન્નં મહાભૂતાનં ઉપાદાય પસાદો…પે॰… સુઞ્ઞો ગામોપેસો – અયં વુચ્ચતિ ''કાયધાતુ''.

તત્થ કતમા ફોટ્ઠબ્બધાતુ? પથવીધાતુ…પે॰… ફોટ્ઠબ્બધાતુપેસા – અયં વુચ્ચતિ ''ફોટ્ઠબ્બધાતુ''.

તત્થ કતમા કાયવિઞ્ઞાણધાતુ? કાયઞ્ચ પટિચ્ચ ફોટ્ઠબ્બે ચ ઉપ્પજ્જતિ ચિત્તં મનો માનસં હદયં પણ્ડરં મનો મનાયતનં મનિન્દ્રિયં વિઞ્ઞાણં વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો તજ્જાકાયવિઞ્ઞાણધાતુ – અયં વુચ્ચતિ ''કાયવિઞ્ઞાણધાતુ''.

તત્થ કતમા મનોધાતુ? ચક્ખુવિઞ્ઞાણધાતુયા ઉપ્પજ્જિત્વા નિરુદ્ધસમનન્તરા ઉપ્પજ્જતિ ચિત્તં મનો માનસં હદયં પણ્ડરં મનો મનાયતનં મનિન્દ્રિયં વિઞ્ઞાણં વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો તજ્જામનોધાતુ; સોતવિઞ્ઞાણધાતુયા…પે॰… ઘાનવિઞ્ઞાણધાતુયા…પે॰… જિવ્હાવિઞ્ઞાણધાતુયા…પે॰… કાયવિઞ્ઞાણધાતુયા ઉપ્પજ્જિત્વા નિરુદ્ધસમનન્તરા ઉપ્પજ્જતિ ચિત્તં મનો માનસં હદયં પણ્ડરં મનો મનાયતનં મનિન્દ્રિયં વિઞ્ઞાણં વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો તજ્જામનોધાતુ સબ્બધમ્મેસુ વા પન પઠમસમન્નાહારો ઉપ્પજ્જતિ ચિત્તં મનો માનસં હદયં પણ્ડરં મનો મનાયતનં મનિન્દ્રિયં વિઞ્ઞાણં વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો તજ્જામનોધાતુ – અયં વુચ્ચતિ ''મનોધાતુ''.

તત્થ કતમા ધમ્મધાતુ? વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો, યઞ્ચ રૂપં અનિદસ્સનઅપ્પટિઘં ધમ્માયતનપરિયાપન્નં, અસઙ્ખતા ચ ધાતુ.

તત્થ કતમો વેદનાક્ખન્ધો? એકવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો . દુવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ સહેતુકો, અત્થિ અહેતુકો. તિવિધેન વેદનાક્ખન્ધો – અત્થિ કુસલો, અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો...પે॰... એવં દસવિધેન વેદનાક્ખન્ધો...પે॰... એવં બહુવિધેન વેદનાક્ખન્ધો. અયં વુચ્ચતિ ''વેદનાક્ખન્ધો''.

તત્થ કતમો સઞ્ઞાક્ખન્ધો? એકવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – ફસ્સસમ્પયુત્તો. દુવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ સહેતુકો, અત્થિ અહેતુકો. તિવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો – અત્થિ કુસલો, અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો...પે॰... એવં દસવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો...પે॰... એવં બહુવિધેન સઞ્ઞાક્ખન્ધો. અયં વુચ્ચતિ ''સઞ્ઞાક્ખન્ધો''.

તત્થ કતમો સઙ્ખારક્ખન્ધો? એકવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – ચિત્તસમ્પયુત્તો. દુવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ હેતુ, અત્થિ અહેતુ. તિવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અત્થિ કુસલો, અત્થિ અકુસલો, અત્થિ અબ્યાકતો...પે॰... એવં દસવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો...પે॰... એવં બહુવિધેન સઙ્ખારક્ખન્ધો – અયં વુચ્ચતિ ''સઙ્ખારક્ખન્ધો''.

તત્થ કતમં રૂપં અનિદસ્સનઅપ્પટિઘં ધમ્માયતનપરિયાપન્નં? ઇત્થિન્દ્રિયં...પે॰... કબળીકારો આહારો – ઇદં વુચ્ચતિ રૂપં ''અનિદસ્સનઅપ્પટિઘં ધમ્માયતનપરિયાપન્નં''.

તત્થ કતમા અસઙ્ખતા ધાતુ? રાગક્ખયો, દોસક્ખયો, મોહક્ખયો – અયં વુચ્ચતિ ''અસઙ્ખતા ધાતુ''. અયં વુચ્ચતિ ''ધમ્મધાતુ''.

તત્થ કતમા મનોવિઞ્ઞાણધાતુ? ચક્ખુવિઞ્ઞાણધાતુયા ઉપ્પજ્જિત્વા નિરુદ્ધસમનન્તરા ઉપ્પજ્જતિ મનોધાતુ, મનોધાતુયા ઉપ્પજ્જિત્વા નિરુદ્ધસમનન્તરા ઉપ્પજ્જતિ ચિત્તં મનો માનસં...પે॰... તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ; સોતવિઞ્ઞાણધાતુયા...પે॰... ઘાનવિઞ્ઞાણધાતુયા ...પે॰... જિવ્હાવિઞ્ઞાણધાતુયા...પે॰... કાયવિઞ્ઞાણધાતુયા ઉપ્પજ્જિત્વા નિરુદ્ધસમનન્તરા ઉપ્પજ્જતિ મનોધાતુ, મનોધાતુયાપિ ઉપ્પજ્જિત્વા નિરુદ્ધસમનન્તરા ઉપ્પજ્જતિ ચિત્તં મનો માનસં...પે॰... તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ મનઞ્ચ પટિચ્ચ ધમ્મે ચ ઉપ્પજ્જતિ ચિત્તં મનો માનસં હદયં પણ્ડરં મનો મનાયતનં મનિન્દ્રિયં વિઞ્ઞાણં વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – અયં વુચ્ચતિ ''મનોવિઞ્ઞાણધાતુ''.

અભિધમ્મભાજનીયં.

૩. પઞ્હાપુચ્છકં

અટ્ઠારસ ધાતુયો – ચક્ખુધાતુ, રૂપધાતુ, ચક્ખુવિઞ્ઞાણધાતુ, સોતધાતુ, સદ્દધાતુ, સોતવિઞ્ઞાણધાતુ, ઘાનધાતુ, ગન્ધધાતુ, ઘાનવિઞ્ઞાણધાતુ, જિવ્હાધાતુ, રસધાતુ, જિવ્હાવિઞ્ઞાણધાતુ, કાયધાતુ, ફોટ્ઠબ્બધાતુ, કાયવિઞ્ઞાણધાતુ, મનોધાતુ, ધમ્મધાતુ, મનોવિઞ્ઞાણધાતુ.

૧૮૬. અટ્ઠારસન્નં ધાતૂનં કતિ કુસલા, કતિ અકુસલા, કતિ અબ્યાકતા...પે॰... કતિ સરણા, કતિ અરણા?

૧. તિકં

૧૮૭. સોળસ ધાતુયો અબ્યાકતા. દ્વે ધાતુયો સિયા કુસલા, સિયા અકુસલા, સિયા અબ્યાકતા. દસ ધાતુયો ન વત્તબ્બા – ''સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા''તિપિ, ''દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા''તિપિ, ''અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા''તિપિ. પઞ્ચ ધાતુયો અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા. કાયવિઞ્ઞાણધાતુ સિયા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા, સિયા દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા. મનોવિઞ્ઞાણધાતુ સિયા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા, સિયા દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા, સિયા અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા. ધમ્મધાતુ સિયા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા, સિયા દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા, સિયા અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા, સિયા ન વત્તબ્બા – ''સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા''તિપિ, ''દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા''તિપિ, ''અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા''તિપિ.

દસ ધાતુયો નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મા. પઞ્ચ ધાતુયો વિપાકા. મનોધાતુ સિયા વિપાકા, સિયા નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મા. દ્વે ધાતુયો સિયા વિપાકા, સિયા વિપાકધમ્મધમ્મા, સિયા નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મા.

દસ ધાતુયો ઉપાદિન્નુપાદાનિયા. સદ્દધાતુ અનુપાદિન્નુપાદાનિયા. પઞ્ચ ધાતુયો સિયા ઉપાદિન્નુપાદાનિયા, સિયા અનુપાદિન્નુપાદાનિયા. દ્વે ધાતુયો સિયા ઉપાદિન્નુપાદાનિયા, સિયા અનુપાદિન્નુપાદાનિયા, સિયા અનુપાદિન્નઅનુપાદાનિયા.

સોળસ ધાતુયો અસંકિલિટ્ઠસંકિલેસિકા. દ્વે ધાતુયો સિયા સંકિલિટ્ઠસંકિલેસિકા, સિયા અસંકિલિટ્ઠસંકિલેસિકા, સિયા અસંકિલિટ્ઠઅસંકિલેસિકા. પન્નરસ ધાતુયો અવિતક્કઅવિચારા. મનોધાતુ સવિતક્કસવિચારા. મનોવિઞ્ઞાણધાતુ સિયા સવિતક્કસવિચારા, સિયા અવિતક્કવિચારમત્તા, સિયા અવિતક્કઅવિચારા. ધમ્મધાતુ સિયા સવિતક્કસવિચારા, સિયા અવિતક્કવિચારમત્તા, સિયા અવિતક્કઅવિચારા, સિયા ન વત્તબ્બા – ''સવિતક્કસવિચારા''તિપિ, ''અવિતક્કવિચારમત્તા''તિપિ, ''અવિતક્કઅવિચારા''તિપિ. દસ ધાતુયો ન વત્તબ્બા – ''પીતિસહગતા''તિપિ, ''સુખસહગતા''તિપિ, ''ઉપેક્ખાસહગતા''તિપિ . પઞ્ચ ધાતુયો ઉપેક્ખાસહગતા. કાયવિઞ્ઞાણધાતુ ન પીતિસહગતા, સિયા સુખસહગતા, ન ઉપેક્ખાસહગતા, સિયા ન વત્તબ્બા – ''સુખસહગતા''તિ. દ્વે ધાતુયો સિયા પીતિસહગતા, સિયા સુખસહગતા, સિયા ઉપેક્ખાસહગતા, સિયા ન વત્તબ્બા – ''પીતિસહગતા''તિપિ, ''સુખસહગતા''તિપિ, ''ઉપેક્ખાસહગતા''તિપિ.

સોળસ ધાતુયો નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બા. દ્વે ધાતુયો સિયા દસ્સનેન પહાતબ્બા, સિયા ભાવનાય પહાતબ્બા, સિયા નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બા. સોળસ ધાતુયો નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકા. દ્વે ધાતુયો સિયા દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકા, સિયા ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકા, સિયા નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકા. સોળસ ધાતુયો નેવાચયગામિનાપચયગામિનો. દ્વે ધાતુયો સિયા આચયગામિનો, સિયા અપચયગામિનો, સિયા નેવાચયગામિનાપચયગામિનો. સોળસ ધાતુયો નેવસેક્ખનાસેક્ખા. દ્વે ધાતુયો સિયા સેક્ખા, સિયા અસેક્ખા, સિયા નેવસેક્ખનાસેક્ખા.

સોળસ ધાતુયો પરિત્તા. દ્વે ધાતુયો સિયા પરિત્તા, સિયા મહગ્ગતા, સિયા અપ્પમાણા. દસ ધાતુયો અનારમ્મણા. છ ધાતુયો પરિત્તારમ્મણા. દ્વે ધાતુયો સિયા પરિત્તારમ્મણા, સિયા મહગ્ગતારમ્મણા, સિયા અપ્પમાણારમ્મણા, સિયા ન વત્તબ્બા – ''પરિત્તારમ્મણા''તિપિ, ''મહગ્ગતારમ્મણા''તિપિ,

‘‘અપ્પમાણારમ્મણા’’તિપિ. સોળસ ધાતુયો મજ્ઝિમા. દ્વે ધાતુયો સિયા હીના, સિયા મજ્ઝિમા, સિયા પણીતા. સોળસ ધાતુયો અનિયતા. દ્વે ધાતુયો સિયા મિચ્છત્તનિયતા, સિયા સમ્મત્તનિયતા, સિયા અનિયતા.

દસ ધાતુયો અનારમ્મણા. છ ધાતુયો ન વત્તબ્બા – ‘‘મગ્ગારમ્મણા’’તિપિ, ‘‘મગ્ગહેતુકા’’તિપિ, ‘‘મગ્ગાધિપતિનો’’તિપિ. દ્વે ધાતુયો સિયા મગ્ગારમ્મણા, સિયા મગ્ગહેતુકા, સિયા મગ્ગાધિપતિનો, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘મગ્ગારમ્મણા’’તિપિ, ‘‘મગ્ગહેતુકા’’તિપિ, ‘‘મગ્ગાધિપતિનો’’તિપિ. દસ ધાતુયો સિયા ઉપ્પન્ના, સિયા ઉપ્પાદિનો, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘અનુપ્પન્ના’’તિ. સદ્દધાતુ સિયા ઉપ્પન્ના, સિયા અનુપ્પન્ના, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘ઉપ્પાદિની’’તિ. છ ધાતુયો સિયા ઉપ્પન્ના, સિયા અનુપ્પન્ના, સિયા ઉપ્પાદિનો. ધમ્મધાતુ સિયા ઉપ્પન્ના, સિયા અનુપ્પન્ના, સિયા ઉપ્પાદિની, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘ઉપ્પન્ના’’તિપિ, ‘‘અનુપ્પન્ના’’તિપિ, ‘‘ઉપ્પાદિની’’તિપિ.

સત્તરસ ધાતુયો સિયા અતીતા, સિયા અનાગતા, સિયા પચ્ચુપ્પન્ના. ધમ્મધાતુ સિયા અતીતા, સિયા અનાગતા, સિયા પચ્ચુપ્પન્ના, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘અતીતા’’તિપિ, ‘‘અનાગતા’’તિપિ, ‘‘પચ્ચુપ્પન્ના’’તિપિ. દસ ધાતુયો અનારમ્મણા. છ ધાતુયો પચ્ચુપ્પન્નારમ્મણા. દ્વે ધાતુયો સિયા અતીતારમ્મણા, સિયા અનાગતારમ્મણા, સિયા પચ્ચુપ્પન્નારમ્મણા , સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘અતીતારમ્મણા’’તિપિ, ‘‘અનાગતારમ્મણા’’તિપિ, ‘‘પચ્ચુપ્પન્નારમ્મણા’’તિપિ; સિયા અજ્ઝત્તા, સિયા બહિદ્ધા, સિયા અજ્ઝત્તબહિદ્ધા.

દસ ધાતુયો અનારમ્મણા. છ ધાતુયો સિયા અજ્ઝત્તારમ્મણા, સિયા બહિદ્ધારમ્મણા, સિયા અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણા. દ્વે ધાતુયો સિયા અજ્ઝત્તારમ્મણા, સિયા બહિદ્ધારમ્મણા, સિયા અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણા, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘અજ્ઝત્તારમ્મણા’’તિપિ, ‘‘બહિદ્ધારમ્મણા’’તિપિ, ‘‘અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણા’’તિપિ. રૂપધાતુ સનિદસ્સનસપ્પટિઘા. નવ ધાતુયો અનિદસ્સનઅપ્પટિઘા. અટ્ઠ ધાતુયો અનિદસ્સનઅપ્પટિઘા.

૨. દુકં

૧૮૮. સત્તરસ ધાતુયો ન હેતૂ. ધમ્મધાતુ સિયા હેતુ, સિયા ન હેતુ. સોળસ ધાતુયો અહેતુકા. દ્વે ધાતુયો સિયા સહેતુકા, સિયા અહેતુકા. સોળસ ધાતુયો અહેતુકા. દ્વે ધાતુયો સિયા સહેતુકા, સિયા અહેતુકા. સોળસ ધાતુયો હેતુવિપ્પયુત્તા . દ્વે ધાતુયો સિયા હેતુસમ્પયુત્તા, સિયા હેતુવિપ્પયુત્તા. સોળસ ધાતુયો ન વત્તબ્બા – ‘‘હેતુ ચેવ સહેતુકા ચા’’તિપિ, ‘‘સહેતુકા ચેવ ન ચ હેતૂ’’તિપિ. મનોવિઞ્ઞાણધાતુ ન વત્તબ્બા – ‘‘હેતુ ચેવ સહેતુકા ચા’’તિ, સિયા સહેતુકા ચેવ ન ચ હેતુ, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘સહેતુકા ચેવ ન ચ હેતૂ’’તિ. ધમ્મધાતુ સિયા હેતુ ચેવ સહેતુકા ચ, સિયા સહેતુકા ચેવ ન ચ હેતુ, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘હેતુ ચેવ સહેતુકા ચા’’તિપિ, ‘‘સહેતુકા ચેવ ન ચ હેતૂ’’તિપિ. સોળસ ધાતુયો ન વત્તબ્બા – ‘‘હેતૂ ચેવ હેતુસમ્પયુત્તા ચા’’તિપિ, ‘‘હેતુસમ્પયુત્તા ચેવ ન ચ હેતૂ’’તિપિ. મનોવિઞ્ઞાણધાતુ ન વત્તબ્બા – ‘‘હેતુ ચેવ હેતુસમ્પયુત્તા ચા’’તિ, સિયા હેતુસમ્પયુત્તા ચેવ ન ચ હેતુ, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘હેતુસમ્પયુત્તા ચેવ ન ચ હેતૂ’’તિ. ધમ્મધાતુ સિયા હેતુ ચેવ હેતુસમ્પયુત્તા ચ, સિયા હેતુસમ્પયુત્તા ચેવ ન ચ હેતુ, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘હેતુ ચેવ હેતુસમ્પયુત્તા ચા’’તિપિ, ‘‘હેતુસમ્પયુત્તા ચેવ ન ચ હેતૂ’’તિપિ. સોળસ ધાતુયો ન હેતુઅહેતુકા. મનોવિઞ્ઞાણધાતુ સિયા ન હેતુસહેતુકા, સિયા ન હેતુઅહેતુકા. ધમ્મધાતુ સિયા ન હેતુસહેતુકા, સિયા ન હેતુઅહેતુકા, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘ન હેતુસહેતુકા’’તિપિ, ‘‘ન હેતુઅહેતુકા’’તિપિ.

સત્તરસ ધાતુયો સપ્પચ્ચયા. ધમ્મધાતુ સિયા સપ્પચ્ચયા, સિયા અપ્પચ્ચયા. સત્તરસ ધાતુયો સઙ્ખતા. ધમ્મધાતુ સિયા સઙ્ખતા, સિયા અસઙ્ખતા. રૂપધાતુ સનિદસ્સના. સત્તરસ ધાતુયો અનિદસ્સના. દસ ધાતુયો સપ્પટિઘા. અટ્ઠ ધાતુયો અપ્પટિઘા. દસ ધાતુયો રૂપા. સત્ત ધાતુયો અરૂપા. ધમ્મધાતુ સિયા રૂપા, સિયા અરૂપા. સોળસ ધાતુયો લોકિયા. દ્વે ધાતુયો સિયા લોકિયા, સિયા લોકુત્તરા; કેનચિ વિઞ્ઞેય્યા, કેનચિ ન વિઞ્ઞેય્યા.

સત્તરસ ધાતુયો નો આસવા. ધમ્મધાતુ સિયા આસવા, સિયા નો આસવા. સોળસ ધાતુયો સાસવા. દ્વે ધાતુયો સિયા સાસવા, સિયા અનાસવા. સોળસ ધાતુયો આસવવિપ્પયુત્તા. દ્વે ધાતુયો સિયા આસવસમ્પયુત્તા, સિયા આસવવિપ્પયુત્તા. સોળસ ધાતુયો ન વત્તબ્બા – ''આસવા ચેવ સાસવા ચા''તિ, ''સાસવા ચેવ નો ચ આસવા''. મનોવિઞ્ઞાણધાતુ ન વત્તબ્બા – ''આસવો ચેવ સાસવા ચા''તિ, સિયા સાસવા ચેવ નો ચ આસવો, સિયા ન વત્તબ્બા – ''સાસવા ચેવ નો ચ આસવો''તિ. ધમ્મધાતુ સિયા આસવો ચેવ સાસવા ચ, સિયા સાસવા ચેવ નો ચ આસવો, સિયા ન વત્તબ્બા – ''આસવો ચેવ સાસવા ચા''તિપિ, ''સાસવા ચેવ નો ચ આસવો''તિપિ.

સોળસ ધાતુયો ન વત્તબ્બા – ''આસવા ચેવ આસવસમ્પયુત્તા ચા''તિપિ, ''આસવસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ આસવા''તિપિ. મનોવિઞ્ઞાણધાતુ ન વત્તબ્બા – ''આસવો ચેવ આસવસમ્પયુત્તા ચા''તિ, સિયા આસવસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ આસવો, સિયા ન વત્તબ્બા – ''આસવસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ આસવો''તિ. ધમ્મધાતુ સિયા આસવો ચેવ આસવસમ્પયુત્તા ચ, સિયા આસવસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ આસવો, સિયા ન વત્તબ્બા – ''આસવો ચેવ આસવસમ્પયુત્તા ચા''તિપિ, ''આસવસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ આસવો''તિપિ. સોળસ ધાતુયો આસવવિપ્પયુત્તસાસવા. દ્વે ધાતુયો સિયા આસવવિપ્પયુત્તસાસવા, સિયા આસવવિપ્પયુત્તઅનાસવા , સિયા ન વત્તબ્બા – ''આસવવિપ્પયુત્તસાસવા''તિપિ, ''આસવવિપ્પયુત્તઅનાસવા''તિપિ.

સત્તરસ ધાતુયો નો સંયોજના. ધમ્મધાતુ સિયા સંયોજનં, સિયા નો સંયોજનં. સોળસ ધાતુયો સંયોજનિયા. દ્વે ધાતુયો સિયા સંયોજનિયા, સિયા અસંયોજનિયા. સોળસ ધાતુયો સંયોજનવિપ્પયુત્તા. દ્વે ધાતુયો સિયા સંયોજનસમ્પયુત્તા, સિયા સંયોજનવિપ્પયુત્તા. સોળસ ધાતુયો ન વત્તબ્બા – ''સંયોજના ચેવ સંયોજનિયા ચા''તિ, સંયોજનિયા ચેવ નો ચ સંયોજના. મનોવિઞ્ઞાણધાતુ ન વત્તબ્બા – ''સંયોજનઞ્ચેવ સંયોજનિયા ચા''તિ, સિયા સંયોજનિયા ચેવ નો ચ સંયોજનં, સિયા ન વત્તબ્બા – ''સંયોજનિયા ચેવ નો ચ સંયોજન''ન્તિ. ધમ્મધાતુ સિયા સંયોજનઞ્ચેવ સંયોજનિયા ચ, સિયા સંયોજનિયા ચેવ નો ચ સંયોજનં, સિયા ન વત્તબ્બા – ''સંયોજનઞ્ચેવ સંયોજનિયા ચા''તિપિ, ''સંયોજનિયા ચેવ નો ચ સંયોજન''ન્તિપિ. સોળસ ધાતુયો ન વત્તબ્બા – ''સંયોજના ચેવ સંયોજનસમ્પયુત્તા ચા''તિપિ, ''સંયોજનસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ સંયોજના''તિપિ. મનોવિઞ્ઞાણધાતુ ન વત્તબ્બા – ''સંયોજનઞ્ચેવ સંયોજનસમ્પયુત્તા ચા''તિ, સિયા સંયોજનસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ સંયોજનં, સિયા ન વત્તબ્બા – ''સંયોજનસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ સંયોજન''ન્તિ. ધમ્મધાતુ સિયા સંયોજનઞ્ચેવ સંયોજનસમ્પયુત્તા ચ, સિયા સંયોજનસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ સંયોજનં, સિયા ન વત્તબ્બા – ''સંયોજનઞ્ચેવ સંયોજનસમ્પયુત્તા ચા''તિપિ, ''સંયોજનસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ સંયોજન''ન્તિપિ. સોળસ ધાતુયો સંયોજનવિપ્પયુત્તસંયોજનિયા. દ્વે ધાતુયો સિયા સંયોજનવિપ્પયુત્તસંયોજનિયા, સિયા સંયોજનવિપ્પયુત્તઅસંયોજનિયા, સિયા ન વત્તબ્બા – ''સંયોજનવિપ્પયુત્તસંયોજનિયા''તિપિ, ''સંયોજનવિપ્પયુત્તઅસંયોજનિયા''તિપિ.

સત્તરસ ધાતુયો નો ગન્થા. ધમ્મધાતુ સિયા ગન્થો, સિયા નો ગન્થો. સોળસ ધાતુયો ગન્થનિયા. દ્વે ધાતુયો સિયા ગન્થનિયા, સિયા અગન્થનિયા. સોળસ ધાતુયો ગન્થવિપ્પયુત્તા. દ્વે ધાતુયો સિયા ગન્થસમ્પયુત્તા, સિયા

ગન્થવિપ્પયુત્તા. સોળસ ધાતુયો ન વત્તબ્બા – ‘‘ગન્થા ચેવ ગન્થનિયા ચા’’તિ, ગન્થનિયા ચેવ નો ચ ગન્થા. મનોવિઞ્ઞાણધાતુ ન વત્તબ્બા – ‘‘ગન્થો ચેવ ગન્થનિયા ચા’’તિ, સિયા ગન્થનિયા ચેવ નો ચ ગન્થો, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘ગન્થનિયા ચેવ નો ચ ગન્થો’’તિ. ધમ્મધાતુ સિયા ગન્થો ચેવ ગન્થનિયા ચ, સિયા ગન્થનિયા ચેવ નો ચ ગન્થો, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘ગન્થો ચેવ ગન્થનિયા ચા’’તિપિ, ‘‘ગન્થનિયા ચેવ નો ચ ગન્થો’’તિપિ. સોળસ ધાતુયો ન વત્તબ્બા – ‘‘ગન્થા ચેવ ગન્થસમ્પયુત્તા ચા’’તિપિ, ‘‘ગન્થસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ ગન્થા’’તિપિ. મનોવિઞ્ઞાણધાતુ ન વત્તબ્બા – ‘‘ગન્થો ચેવ ગન્થસમ્પયુત્તા ચા’’તિ, સિયા ગન્થસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ ગન્થો, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘ગન્થસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ ગન્થો’’તિ. ધમ્મધાતુ સિયા ગન્થો ચેવ ગન્થસમ્પયુત્તા ચ, સિયા ગન્થસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ ગન્થો, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘ગન્થો ચેવ ગન્થસમ્પયુત્તા ચા’’તિપિ, ‘‘ગન્થસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ ગન્થો’’તિપિ. સોળસ ધાતુયો ગન્થવિપ્પયુત્તગન્થનિયા. દ્વે ધાતુયો સિયા ગન્થવિપ્પયુત્તગન્થનિયા, સિયા ગન્થવિપ્પયુત્તઅગન્થનિયા, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘ગન્થવિપ્પયુત્તગન્થનિયા’’તિપિ, ‘‘ગન્થવિપ્પયુત્તઅગન્થનિયા’’તિપિ.

સત્તરસ ધાતુયો નો ઓઘા…પે॰… નો યોગા…પે॰… નો નીવરણા. ધમ્મધાતુ સિયા નીવરણં, સિયા નો નીવરણં. સોળસ ધાતુયો નીવરણિયા. દ્વે ધાતુયો સિયા નીવરણિયા, સિયા અનીવરણિયા. સોળસ ધાતુયો નીવરણવિપ્પયુત્તા. દ્વે ધાતુયો સિયા નીવરણસમ્પયુત્તા, સિયા નીવરણવિપ્પયુત્તા. સોળસ ધાતુયો ન વત્તબ્બા – ‘‘નીવરણા ચેવ નીવરણિયા ચા’’તિ, નીવરણિયા ચેવ નો ચ નીવરણા. મનોવિઞ્ઞાણધાતુ ન વત્તબ્બા – ‘‘નીવરણઞ્ચેવ નીવરણિયા ચા’’તિ, સિયા નીવરણિયા ચેવ નો ચ નીવરણં, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘નીવરણિયા ચેવ નો ચ નીવરણ’’ન્તિ. ધમ્મધાતુ સિયા નીવરણઞ્ચેવ નીવરણિયા ચ, સિયા નીવરણિયા ચેવ નો ચ નીવરણં , સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘નીવરણઞ્ચેવ નીવરણિયા ચા’’તિપિ, ‘‘નીવરણિયા ચેવ નો ચ નીવરણ’’ન્તિપિ. સોળસ ધાતુયો ન વત્તબ્બા – ‘‘નીવરણા ચેવ નીવરણસમ્પયુત્તા ચા’’તિપિ, ‘‘નીવરણસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ નીવરણા’’તિપિ. મનોવિઞ્ઞાણધાતુ ન વત્તબ્બા – ‘‘નીવરણઞ્ચેવ નીવરણસમ્પયુત્તા ચા’’તિ, સિયા નીવરણસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ નીવરણં, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘નીવરણસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ નીવરણ’’ન્તિ. ધમ્મધાતુ સિયા નીવરણઞ્ચેવ નીવરણસમ્પયુત્તા ચ, સિયા નીવરણસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ નીવરણં, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘નીવરણઞ્ચેવ નીવરણસમ્પયુત્તા ચા’’તિપિ, ‘‘નીવરણસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ નીવરણ’’ન્તિપિ. સોળસ ધાતુયો નીવરણવિપ્પયુત્તનીવરણિયા. દ્વે ધાતુયો સિયા નીવરણવિપ્પયુત્તનીવરણિયા, સિયા નીવરણવિપ્પયુત્તઅનીવરણિયા, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘નીવરણવિપ્પયુત્તનીવરણિયા’’તિપિ, ‘‘નીવરણવિપ્પયુત્તઅનીવરણિયા’’તિપિ.

સત્તરસ ધાતુયો નો પરામાસા. ધમ્મધાતુ સિયા પરામાસો, સિયા નો પરામાસો. સોળસ ધાતુયો પરામટ્ઠા. દ્વે ધાતુયો સિયા પરામટ્ઠા, સિયા અપરામટ્ઠા. સોળસ ધાતુયો પરામાસવિપ્પયુત્તા. મનોવિઞ્ઞાણધાતુ સિયા પરામાસસમ્પયુત્તા, સિયા પરામાસવિપ્પયુત્તા. ધમ્મધાતુ સિયા પરામાસસમ્પયુત્તા, સિયા પરામાસવિપ્પયુત્તા, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘પરામાસસમ્પયુત્તા’’તિપિ , ‘‘પરામાસવિપ્પયુત્તા’’તિપિ. સોળસ ધાતુયો ન વત્તબ્બા – ‘‘પરામાસા ચેવ પરામટ્ઠા ચાતિ પરામટ્ઠા ચેવ નો ચ પરામાસા’’. મનોવિઞ્ઞાણધાતુ ન વત્તબ્બા – ‘‘પરામાસો ચેવ પરામટ્ઠા ચા’’તિ, સિયા પરામટ્ઠા ચેવ નો ચ પરામાસો, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘પરામટ્ઠા ચેવ નો ચ પરામાસો’’તિ. ધમ્મધાતુ સિયા પરામાસો ચેવ પરામટ્ઠા ચ, સિયા પરામટ્ઠા ચેવ નો ચ પરામાસો, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘પરામાસો ચેવ પરામટ્ઠા ચા’’તિપિ, ‘‘પરામટ્ઠા ચેવ નો ચ પરામાસો’’તિપિ. સોળસ ધાતુયો

પરામાસવિપ્પયુત્તપરામટ્ઠા. દ્વે ધાતુયો સિયા પરામાસવિપ્પયુત્તપરામટ્ઠા, સિયા પરામાસવિપ્પયુત્તઅપરામટ્ઠા, સિયા ન વત્તબ્બા – ''પરામાસવિપ્પયુત્તપરામટ્ઠા''તિપિ, ''પરામાસવિપ્પયુત્તઅપરામટ્ઠા''તિપિ.

દસ ધાતુયો અનારમ્મણા. સત્ત ધાતુયો સારમ્મણા. ધમ્મધાતુ સિયા સારમ્મણા, સિયા અનારમ્મણા. સત્ત ધાતુયો ચિત્તા. એકાદસ ધાતુયો નો ચિત્તા. સત્તરસ ધાતુયો અચેતસિકા. ધમ્મધાતુ સિયા ચેતસિકા, સિયા અચેતસિકા. દસ ધાતુયો ચિત્તવિપ્પયુત્તા. ધમ્મધાતુ સિયા ચિત્તસમ્પયુત્તા, સિયા ચિત્તવિપ્પયુત્તા. સત્ત ધાતુયો ન વત્તબ્બા – ''ચિત્તેન સમ્પયુત્તા''તિપિ, ''ચિત્તેન વિપ્પયુત્તા''તિપિ. દસ ધાતુયો ચિત્તવિસંસટ્ઠા. ધમ્મધાતુ સિયા ચિત્તસંસટ્ઠા , સિયા ચિત્તવિસંસટ્ઠા. સત્ત ધાતુયો ન વત્તબ્બા – ''ચિત્તેન સંસટ્ઠા''તિપિ, ''ચિત્તેન વિસંસટ્ઠા''તિપિ.

દ્વાદસ ધાતુયો નો ચિત્તસમુટ્ઠાના. છ ધાતુયો સિયા ચિત્તસમુટ્ઠાના, સિયા નો ચિત્તસમુટ્ઠાના. સત્તરસ ધાતુયો નો ચિત્તસહભુનો. ધમ્મધાતુ સિયા ચિત્તસહભૂ, સિયા નો ચિત્તસહભૂ. સત્તરસ ધાતુયો નો ચિત્તાનુપરિવત્તિનો. ધમ્મધાતુ સિયા ચિત્તાનુપરિવત્તી, સિયા નો ચિત્તાનુપરિવત્તી. સત્તરસ ધાતુયો નો ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાના. ધમ્મધાતુ સિયા ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાના, સિયા નો ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાના. સત્તરસ ધાતુયો નો ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનસહભુનો. ધમ્મધાતુ સિયા ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનસહભૂ, સિયા નો ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનસહભૂ. સત્તરસ ધાતુયો નો ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનાનુપરિવત્તિનો. ધમ્મધાતુ સિયા ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનાનુપરિવત્તી, સિયા નો ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનાનુપરિવત્તી. દ્વાદસ ધાતુયો અજ્ઝત્તિકા. છ ધાતુયો બાહિરા.

નવ ધાતુયો ઉપાદા. અટ્ઠ ધાતુયો નો ઉપાદા. ધમ્મધાતુ સિયા ઉપાદા, સિયા નો ઉપાદા. દસ ધાતુયો ઉપાદિન્ના. સદ્દધાતુ અનુપાદિન્ના. સત્તધાતુયો સિયા ઉપાદિન્ના, સિયા અનુપાદિન્ના. સત્તરસ ધાતુયો નો ઉપાદાના. ધમ્મધાતુ સિયા ઉપાદાનં, સિયા નો ઉપાદાનં. સોળસ ધાતુયો ઉપાદાનિયા. દ્વે ધાતુયો સિયા ઉપાદાનિયા, સિયા અનુપાદાનિયા. સોળસ ધાતુયો ઉપાદાનવિપ્પયુત્તા. દ્વે ધાતુયો સિયા ઉપાદાનસમ્પયુત્તા, સિયા ઉપાદાનવિપ્પયુત્તા. સોળસ ધાતુયો ન વત્તબ્બા – ''ઉપાદાના ચેવ ઉપાદાનિયા ચા''તિ, ''ઉપાદાનિયા ચેવ નો ચ ઉપાદાના''. મનોવિઞ્ઞાણધાતુ ન વત્તબ્બા – ''ઉપાદાનઞ્ચેવ ઉપાદાનિયા ચા''તિ, સિયા ઉપાદાનિયા ચેવ નો ચ ઉપાદાનં, સિયા ન વત્તબ્બા – ''ઉપાદાનિયા ચેવ નો ચ ઉપાદાન''ન્તિ. ધમ્મધાતુ સિયા ઉપાદાનઞ્ચેવ ઉપાદાનિયા ચ, સિયા ઉપાદાનિયા ચેવ નો ચ ઉપાદાનં, સિયા ન વત્તબ્બા – ''ઉપાદાનઞ્ચેવ ઉપાદાનિયા ચા''તિપિ, ''ઉપાદાનિયા ચેવ નો ચ ઉપાદાન''ન્તિપિ.

સોળસ ધાતુયો ન વત્તબ્બા – ''ઉપાદાના ચેવ ઉપાદાનસમ્પયુત્તા ચા''તિપિ, ''ઉપાદાનસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ ઉપાદાના''તિપિ. મનોવિઞ્ઞાણધાતુ ન વત્તબ્બા – ''ઉપાદાનઞ્ચેવ ઉપાદાનસમ્પયુત્તા ચા''તિ, સિયા ઉપાદાનસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ ઉપાદાનં, સિયા ન વત્તબ્બા – ''ઉપાદાનસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ ઉપાદાન''ન્તિ. ધમ્મધાતુ સિયા ઉપાદાનઞ્ચેવ ઉપાદાનસમ્પયુત્તા ચ, સિયા ઉપાદાનસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ ઉપાદાનં, સિયા ન વત્તબ્બા – ''ઉપાદાનઞ્ચેવ ઉપાદાનસમ્પયુત્તા ચા''તિપિ, ''ઉપાદાનસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ ઉપાદાન''ન્તિપિ. સોળસ ધાતુયો ઉપાદાનવિપ્પયુત્તઉપાદાનિયા. દ્વે ધાતુયો સિયા ઉપાદાનવિપ્પયુત્તઉપાદાનિયા, સિયા ઉપાદાનવિપ્પયુત્તઅનુપાદાનિયા, સિયા ન વત્તબ્બા – ''ઉપાદાનવિપ્પયુત્તઉપાદાનિયા''તિપિ, ''ઉપાદાનવિપ્પયુત્તઅનુપાદાનિયા''તિપિ.

સત્તરસ ધાતુયો નો કિલેસા. ધમ્મધાતુ સિયા કિલેસા, સિયા નો કિલેસા. સોળસ ધાતુયો સંકિલેસિકા. દ્વે ધાતુયો સિયા સંકિલેસિકા, સિયા અસંકિલેસિકા. સોળસ ધાતુયો અસંકિલિટ્ઠા. દ્વે ધાતુયો સિયા સંકિલિટ્ઠા, સિયા અસંકિલિટ્ઠા. સોળસ ધાતુયો કિલેસવિપ્પયુત્તા. દ્વે ધાતુયો સિયા કિલેસસમ્પયુત્તા, સિયા કિલેસવિપ્પયુત્તા. સોળસ ધાતુયો ન વત્તબ્બા – ''કિલેસા ચેવ સંકિલેસિકા ચા''તિ, સંકિલેસિકા ચેવ નો ચ કિલેસા. મનોવિઞ્ઞાણધાતુ ન વત્તબ્બા – ''કિલેસો ચેવ સંકિલેસિકા ચા''તિ, સિયા સંકિલેસિકા ચેવ નો ચ કિલેસો, સિયા ન વત્તબ્બા – ''સંકિલેસિકા ચેવ નો ચ કિલેસો''તિ. ધમ્મધાતુ સિયા કિલેસો ચેવ સંકિલેસિકા ચ, સિયા સંકિલેસિકા ચેવ નો ચ કિલેસો, સિયા ન વત્તબ્બા – ''કિલેસો ચેવ સંકિલેસિકા ચા''તિપિ, ''સંકિલેસિકા ચેવ નો ચ કિલેસો''તિપિ.

સોળસ ધાતુયો ન વત્તબ્બા – ''કિલેસા ચેવ સંકિલિટ્ઠા ચા''તિપિ, ''સંકિલિટ્ઠા ચેવ નો ચ કિલેસા''તિપિ. મનોવિઞ્ઞાણધાતુ ન વત્તબ્બા – ''કિલેસો ચેવ સંકિલિટ્ઠા ચા''તિ, સિયા સંકિલિટ્ઠા ચેવ નો ચ કિલેસો, સિયા ન વત્તબ્બા – ''સંકિલિટ્ઠા ચેવ નો ચ કિલેસો''તિ. ધમ્મધાતુ સિયા કિલેસો ચેવ સંકિલિટ્ઠા ચ, સિયા સંકિલિટ્ઠા ચેવ નો ચ કિલેસો, સિયા ન વત્તબ્બા – ''કિલેસો ચેવ સંકિલિટ્ઠા ચા''તિપિ, ''સંકિલિટ્ઠા ચેવ નો ચ કિલેસો''તિપિ. સોળસ ધાતુયો ન વત્તબ્બા – ''કિલેસા ચેવ કિલેસસમ્પયુત્તા ચા''તિપિ, ''કિલેસસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ કિલેસા''તિપિ. મનોવિઞ્ઞાણધાતુ ન વત્તબ્બા – ''કિલેસો ચેવ કિલેસસમ્પયુત્તા ચા''તિ, સિયા કિલેસસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ કિલેસો, સિયા ન વત્તબ્બા – ''કિલેસસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ કિલેસો''તિ. ધમ્મધાતુ સિયા કિલેસો ચેવ કિલેસસમ્પયુત્તા ચ, સિયા કિલેસસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ કિલેસો, સિયા ન વત્તબ્બા – ''કિલેસો ચેવ કિલેસસમ્પયુત્તા ચા''તિપિ, ''કિલેસસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ કિલેસો''તિપિ. સોળસ ધાતુયો કિલેસવિપ્પયુત્તસંકિલેસિકા. દ્વે ધાતુયો સિયા કિલેસવિપ્પયુત્તસંકિલેસિકા, સિયા કિલેસવિપ્પયુત્તઅસંકિલેસિકા, સિયા ન વત્તબ્બા – ''કિલેસવિપ્પયુત્તસંકિલેસિકા''તિપિ, ''કિલેસવિપ્પયુત્તઅસંકિલેસિકા''તિપિ.

સોળસ ધાતુયો ન દસ્સનેન પહાતબ્બા. દ્વે ધાતુયો સિયા દસ્સનેન પહાતબ્બા, સિયા ન દસ્સનેન પહાતબ્બા. સોળસ ધાતુયો ન ભાવનાય પહાતબ્બા. દ્વે ધાતુયો સિયા ભાવનાય પહાતબ્બા, સિયા ન ભાવનાય પહાતબ્બા. સોળસ ધાતુયો ન દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકા. દ્વે ધાતુયો સિયા દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકા, સિયા ન દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકા. સોળસ ધાતુયો ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકા. દ્વે ધાતુયો સિયા ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકા, સિયા ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકા.

પન્નરસ ધાતુયો અવિતક્કા. મનોધાતુ સવિતક્કા. દ્વે ધાતુયો સિયા સવિતક્કા, સિયા અવિતક્કા. પન્નરસ ધાતુયો અવિચારા. મનોધાતુ સવિચારા. દ્વે ધાતુયો સિયા સવિચારા, સિયા અવિચારા. સોળસ ધાતુયો અપ્પીતિકા. દ્વે ધાતુયો સિયા સપ્પીતિકા, સિયા અપ્પીતિકા. સોળસ ધાતુયો ન પીતિસહગતા. દ્વે ધાતુયો સિયા પીતિસહગતા, સિયા ન પીતિસહગતા. પન્નરસ ધાતુયો ન સુખસહગતા. તિસ્સો ધાતુયો સિયા સુખસહગતા, સિયા ન સુખસહગતા. એકાદસ ધાતુયો ન ઉપેક્ખાસહગતા. પઞ્ચ ધાતુયો ઉપેક્ખાસહગતા. દ્વે ધાતુયો સિયા ઉપેક્ખાસહગતા, સિયા ન ઉપેક્ખાસહગતા.

સોળસ ધાતુયો કામાવચરા. દ્વે ધાતુયો સિયા કામાવચરા, સિયા ન કામાવચરા. સોળસ ધાતુયો ન રૂપાવચરા. દ્વે ધાતુયો સિયા રૂપાવચરા, સિયા ન રૂપાવચરા. સોળસ ધાતુયો ન અરૂપાવચરા. દ્વે ધાતુયો સિયા અરૂપાવચરા, સિયા ન અરૂપાવચરા. સોળસ ધાતુયો પરિયાપન્ના. દ્વે ધાતુયો સિયા પરિયાપન્ના, સિયા અપરિયાપન્ના. સોળસ ધાતુયો અનિય્યાનિકા. દ્વે ધાતુયો સિયા નિય્યાનિકા, સિયા અનિય્યાનિકા. સોળસ ધાતુયો

અનિયતા. દ્વે ધાતુયો સિયા નિયતા, સિયા અનિયતા. સોળસ ધાતુયો સઉત્તરા. દ્વે ધાતુયો સિયા સઉત્તરા, સિયા અનુત્તરા. સોળસ ધાતુયો અરણા. દ્વે ધાતુયો સિયા સરણા, સિયા અરણાતિ.

પઞ્હાપુચ્છકં.

ધાતુવિભઙ્ગો નિટ્ઠિતો.

૪. સચ્ચવિભઙ્ગો

૧. સુત્તન્તભાજનીયં

૧૮૯. ચત્તારિ અરિયસચ્ચાનિ – દુક્ખં અરિયસચ્ચં, દુક્ખસમુદયં [દુક્ખસમુદયો (સ્યા॰)] અરિયસચ્ચં, દુક્ખનિરોધં [દુક્ખનિરોધો (સ્યા॰)] અરિયસચ્ચં, દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા અરિયસચ્ચં.

૧. દુક્ખસચ્ચં

૧૯૦. તત્થ કતમં દુક્ખં અરિયસચ્ચં? જાતિપિ દુક્ખા, જરાપિ દુક્ખા, મરણમ્પિ દુક્ખં, સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સુપાયાસાપિ દુક્ખા, અપ્પિયેહિ સમ્પયોગો દુક્ખો, પિયેહિ વિપ્પયોગો દુક્ખો, યં પિચ્છં ન લભતિ તમ્પિ દુક્ખં, સંખિત્તેન પઞ્ચુપાદાનક્ખન્ધા દુક્ખા.

૧૯૧. તત્થ કતમા જાતિ? યા તેસં તેસં સત્તાનં તમ્હિ તમ્હિ સત્તનિકાયે જાતિ સઞ્જાતિ ઓક્કન્તિ અભિનિબ્બત્તિ ખન્ધાનં પાતુભાવો આયતનાનં પટિલાભો – અયં વુચ્ચતિ ''જાતિ''.

૧૯૨. તત્થ કતમા જરા? યા તેસં તેસં સત્તાનં તમ્હિ તમ્હિ સત્તનિકાયે જરા જીરણતા ખણ્ડિચ્ચં પાલિચ્ચં વલિત્તચતા આયુનો સંહાનિ ઇન્દ્રિયાનં પરિપાકો – અયં વુચ્ચતિ ''જરા''.

૧૯૩. તત્થ કતમં મરણં? યા તેસં તેસં સત્તાનં તમ્હા તમ્હા સત્તનિકાયા ચુતિ ચવનતા ભેદો અન્તરધાનં મચ્ચુ મરણં કાલકિરિયા ખન્ધાનં ભેદો કળેવરસ્સ નિક્ખેપો જીવિતિન્દ્રિયસ્સુપચ્છેદો – ઇદં વુચ્ચતિ ''મરણં''.

૧૯૪. તત્થ કતમો સોકો? ઞાતિબ્યસનેન વા ફુટ્ઠસ્સ ભોગબ્યસનેન વા ફુટ્ઠસ્સ રોગબ્યસનેન વા ફુટ્ઠસ્સ સીલબ્યસનેન વા ફુટ્ઠસ્સ દિટ્ઠિબ્યસનેન વા ફુટ્ઠસ્સ અઞ્ઞતરઞ્ઞતરેન બ્યસનેન સમન્નાગતસ્સ અઞ્ઞતરઞ્ઞતરેન દુક્ખધમ્મેન ફુટ્ઠસ્સ સોકો સોચના સોચિતત્તં અન્તોસોકો અન્તોપરિસોકો ચેતસો પરિજ્ઝાયના દોમનસ્સં સોકસલ્લં – અયં વુચ્ચતિ ''સોકો''.

૧૯૫. તત્થ કતમો પરિદેવો? ઞાતિબ્યસનેન વા ફુટ્ઠસ્સ ભોગબ્યસનેન વા ફુટ્ઠસ્સ રોગબ્યસનેન વા ફુટ્ઠસ્સ સીલબ્યસનેન વા ફુટ્ઠસ્સ દિટ્ઠિબ્યસનેન વા ફુટ્ઠસ્સ અઞ્ઞતરઞ્ઞતરેન બ્યસનેન સમન્નાગતસ્સ અઞ્ઞતરઞ્ઞતરેન દુક્ખધમ્મેન ફુટ્ઠસ્સ આદેવો પરિદેવો આદેવના પરિદેવના આદેવિતત્તં પરિદેવિતત્તં વાચા પલાપો વિપ્પલાપો લાલપ્પો લાલપ્પના લાલપ્પિતત્તં [લાલપો લાલપના લાલપિતત્તં (સ્યા॰)] – અયં વુચ્ચતિ ''પરિદેવો''.

૧૯૬. તત્થ કતમં દુક્ખં? યં કાયિકં અસાતં કાયિકં દુક્ખં કાયસમ્ફસ્સજં અસાતં દુક્ખં વેદયિતં કાયસમ્ફસ્સજા અસાતા દુક્ખા વેદના – ઇદં વુચ્ચતિ ''દુક્ખં''.

૧૯૭. તત્થ કતમં દોમનસ્સં? યં ચેતસિકં અસાતં ચેતસિકં દુક્ખં ચેતોસમ્ફસ્સજં અસાતં દુક્ખં વેદયિતં ચેતોસમ્ફસ્સજા અસાતા દુક્ખા વેદના – ઇદં વુચ્ચતિ ''દોમનસ્સં''.

૧૯૮. તત્થ કતમો ઉપાયાસો? ઞાતિબ્યસનેન વા ફુટ્ઠસ્સ ભોગબ્યસનેન વા ફુટ્ઠસ્સ રોગબ્યસનેન વા ફુટ્ઠસ્સ સીલબ્યસનેન વા ફુટ્ઠસ્સ દિટ્ઠિબ્યસનેન વા ફુટ્ઠસ્સ અઞ્ઞતરઞ્ઞતરેન બ્યસનેન સમન્નાગતસ્સ અઞ્ઞતરઞ્ઞતરેન દુક્ખધમ્મેન ફુટ્ઠસ્સ આયાસો ઉપાયાસો આયાસિતત્તં ઉપાયાસિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ''ઉપાયાસો''.

૧૯૯. તત્થ કતમો અપ્પિયેહિ સમ્પયોગો દુક્ખો? ઇધ યસ્સ તે હોન્તિ અનિટ્ઠા અકન્તા અમનાપા રૂપા સદ્દા ગન્ધા રસા ફોટ્ઠબ્બા, યે વા પનસ્સ તે હોન્તિ અનત્થકામા અહિતકામા અફાસુકકામા અયોગક્ખેમકામા; યા તેહિ સઙ્ગતિ સમાગમો સમોધાનં મિસ્સીભાવો – અયં વુચ્ચતિ ''અપ્પિયેહિ સમ્પયોગો દુક્ખો''.

૨૦૦. તત્થ કતમો પિયેહિ વિપ્પયોગો દુક્ખો? ઇધ યસ્સ તે હોન્તિ ઇટ્ઠા કન્તા મનાપા રૂપા સદ્દા ગન્ધા રસા ફોટ્ઠબ્બા, યે વા પનસ્સ તે હોન્તિ અત્થકામા હિતકામા ફાસુકકામા યોગક્ખેમકામા માતા વા પિતા વા ભાતા વા ભગિની વા મિત્તા વા અમચ્ચા વા ઞાતી વા સાલોહિતા વા; યા તેહિ અસઙ્ગતિ અસમાગમો અસમોધાનં અમિસ્સીભાવો – અયં વુચ્ચતિ ''પિયેહિ વિપ્પયોગો દુક્ખો''.

૨૦૧. તત્થ કતમં યમ્પિચ્છં ન લભતિ તમ્પિ દુક્ખં? જાતિધમ્માનં સત્તાનં એવં ઇચ્છા ઉપ્પજ્જતિ – ''અહો વત, મયં ન જાતિધમ્મા અસ્સામ; ન ચ, વત, નો જાતિ આગચ્છેય્યા''તિ! ન ખો પનેતં ઇચ્છાય પત્તબ્બં. ઇદમ્પિ ''યમ્પિચ્છં ન લભતિ તમ્પિ દુક્ખં''.

જરાધમ્માનં સત્તાનં...પે॰... બ્યાધિધમ્માનં સત્તાનં...પે॰... મરણધમ્માનં સત્તાનં...પે॰... સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સુપાયાસધમ્માનં સત્તાનં એવં ઇચ્છા ઉપ્પજ્જતિ – ''અહો વત, મયં ન સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સુપાયાસધમ્મા અસ્સામ; ન ચ, વત, નો સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સુપાયાસા આગચ્છેય્યુ''ન્તિ! ન ખો પનેતં ઇચ્છાય પત્તબ્બં. ઇદમ્પિ ''યમ્પિચ્છં ન લભતિ તમ્પિ દુક્ખં''.

૨૦૨. તત્થ કતમે સંખિત્તેન પઞ્ચુપાદાનક્ખન્ધા દુક્ખા? સેય્યથિદં – રૂપુપાદાનક્ખન્ધો, વેદનુપાદાનક્ખન્ધો, સઞ્ઞુપાદાનક્ખન્ધો, સઙ્ખારુપાદાનક્ખન્ધો, વિઞ્ઞાણુપાદાનક્ખન્ધો. ઇમે વુચ્ચન્તિ ''સંખિત્તેન પઞ્ચુપાદાનક્ખન્ધા દુક્ખા''.

ઇદં વુચ્ચતિ ''દુક્ખં અરિયસચ્ચં''.

૨. સમુદયસચ્ચં

૨૦૩. તત્થ કતમં દુક્ખસમુદયં અરિયસચ્ચં? યાયં તણ્હા પોનોભવિકા [પોનોબ્ભવિકા (સ્યા॰ ક॰)] નન્દિરાગસહગતા તત્રતત્રાભિનન્દિની, સેય્યથિદં – કામતણ્હા, ભવતણ્હા, વિભવતણ્હા.

સા ખો પનેસા તણ્હા કત્થ ઉપ્પજ્જમાના ઉપ્પજ્જતિ, કત્થ નિવિસમાના નિવિસતિ? યં લોકે પિયરૂપં સાતરૂપં, એત્થેસા તણ્હા ઉપ્પજ્જમાના ઉપ્પજ્જતિ, એત્થ નિવિસમાના નિવિસતિ.

કિઞ્ચ લોકે પિયરૂપં સાતરૂપં? ચક્ખું લોકે પિયરૂપં સાતરૂપં. એત્થેસા તણ્હા ઉપ્પજ્જમાના ઉપ્પજ્જતિ, એત્થ નિવિસમાના નિવિસતિ. સોતં લોકે...પે॰... ઘાનં લોકે... જિવ્હા લોકે... કાયો લોકે... મનો લોકે પિયરૂપં સાતરૂપં. એત્થેસા તણ્હા ઉપ્પજ્જમાના ઉપ્પજ્જતિ, એત્થ નિવિસમાના નિવિસતિ.

રૂપા લોકે પિયરૂપં સાતરૂપં. એત્થેસા તણ્હા ઉપ્પજ્જમાના ઉપ્પજ્જતિ, એત્થ નિવિસમાના નિવિસતિ. સદ્દા લોકે...પે॰... ગન્ધા લોકે... રસા લોકે... ફોટ્ઠબ્બા લોકે... ધમ્મા લોકે પિયરૂપં સાતરૂપં. એત્થેસા તણ્હા ઉપ્પજ્જમાના ઉપ્પજ્જતિ, એત્થ નિવિસમાના નિવિસતિ.

ચક્ખુવિઞ્ઞાણં લોકે પિયરૂપં સાતરૂપં. એત્થેસા તણ્હા ઉપ્પજ્જમાના ઉપ્પજ્જતિ, એત્થ નિવિસમાના નિવિસતિ. સોતવિઞ્ઞાણં લોકે...પે॰... ઘાનવિઞ્ઞાણં લોકે... જિવ્હાવિઞ્ઞાણં લોકે... કાયવિઞ્ઞાણં લોકે... મનોવિઞ્ઞાણં લોકે પિયરૂપં સાતરૂપં. એત્થેસા તણ્હા ઉપ્પજ્જમાના ઉપ્પજ્જતિ, એત્થ નિવિસમાના નિવિસતિ.

ચક્ખુસમ્ફસ્સો લોકે પિયરૂપં સાતરૂપં. એત્થેસા તણ્હા ઉપ્પજ્જમાના ઉપ્પજ્જતિ, એત્થ નિવિસમાના નિવિસતિ. સોતસમ્ફસ્સો લોકે...પે॰... ઘાનસમ્ફસ્સો લોકે... જિવ્હાસમ્ફસ્સો લોકે... કાયસમ્ફસ્સો લોકે... મનોસમ્ફસ્સો લોકે પિયરૂપં સાતરૂપં. એત્થેસા તણ્હા ઉપ્પજ્જમાના ઉપ્પજ્જતિ, એત્થ નિવિસમાના નિવિસતિ.

ચક્ખુસમ્ફસ્સજા વેદના લોકે પિયરૂપં સાતરૂપં. એત્થેસા તણ્હા ઉપ્પજ્જમાના ઉપ્પજ્જતિ, એત્થ નિવિસમાના નિવિસતિ. સોતસમ્ફસ્સજા વેદના લોકે...પે॰... ઘાનસમ્ફસ્સજા વેદના લોકે... જિવ્હાસમ્ફસ્સજા વેદના લોકે... કાયસમ્ફસ્સજા વેદના લોકે... મનોસમ્ફસ્સજા વેદના લોકે પિયરૂપં સાતરૂપં. એત્થેસા તણ્હા ઉપ્પજ્જમાના ઉપ્પજ્જતિ, એત્થ નિવિસમાના નિવિસતિ.

રૂપસઞ્ઞા લોકે પિયરૂપં સાતરૂપં. એત્થેસા તણ્હા ઉપ્પજ્જમાના ઉપ્પજ્જતિ, એત્થ નિવિસમાના નિવિસતિ. સદ્દસઞ્ઞા લોકે...પે॰... ગન્ધસઞ્ઞા લોકે... રસસઞ્ઞા લોકે... ફોટ્ઠબ્બસઞ્ઞા લોકે... ધમ્મસઞ્ઞા લોકે પિયરૂપં સાતરૂપં. એત્થેસા તણ્હા ઉપ્પજ્જમાના ઉપ્પજ્જતિ, એત્થ નિવિસમાના નિવિસતિ.

રૂપસઞ્ચેતના લોકે પિયરૂપં સાતરૂપં. એત્થેસા તણ્હા ઉપ્પજ્જમાના ઉપ્પજ્જતિ, એત્થ નિવિસમાના નિવિસતિ. સદ્દસઞ્ચેતના લોકે...પે॰... ગન્ધસઞ્ચેતના લોકે... રસસઞ્ચેતના લોકે... ફોટ્ઠબ્બસઞ્ચેતના લોકે... ધમ્મસઞ્ચેતના લોકે પિયરૂપં સાતરૂપં. એત્થેસા તણ્હા ઉપ્પજ્જમાના ઉપ્પજ્જતિ, એત્થ નિવિસમાના નિવિસતિ.

રૂપતણ્હા લોકે પિયરૂપં સાતરૂપં. એત્થેસા તણ્હા ઉપ્પજ્જમાના ઉપ્પજ્જતિ, એત્થ નિવિસમાના નિવિસતિ. સદ્દતણ્હા લોકે...પે॰... ગન્ધતણ્હા લોકે... રસતણ્હા લોકે... ફોટ્ઠબ્બતણ્હા લોકે... ધમ્મતણ્હા લોકે પિયરૂપં સાતરૂપં. એત્થેસા તણ્હા ઉપ્પજ્જમાના ઉપ્પજ્જતિ, એત્થ નિવિસમાના નિવિસતિ.

રૂપવિતક્કો લોકે પિયરૂપં સાતરૂપં. એત્થેસા તણ્હા ઉપ્પજ્જમાના ઉપ્પજ્જતિ, એત્થ નિવિસમાના નિવિસતિ . સદ્દવિતક્કો લોકે...પે॰... ગન્ધવિતક્કો લોકે... રસવિતક્કો લોકે... ફોટ્ઠબ્બવિતક્કો લોકે... ધમ્મવિતક્કો લોકે પિયરૂપં સાતરૂપં. એત્થેસા તણ્હા ઉપ્પજ્જમાના ઉપ્પજ્જતિ, એત્થ નિવિસમાના નિવિસતિ.

રૂપવિચારો લોકે પિયરૂપં સાતરૂપં. એત્થેસા તણ્હા ઉપ્પજ્જમાના ઉપ્પજ્જતિ, એત્થ નિવિસમાના નિવિસતિ. સદ્દવિચારો લોકે પિયરૂપં સાતરૂપં. એત્થેસા તણ્હા ઉપ્પજ્જમાના ઉપ્પજ્જતિ , એત્થ નિવિસમાના નિવિસતિ. ગન્ધવિચારો લોકે પિયરૂપં સાતરૂપં. એત્થેસા તણ્હા ઉપ્પજ્જમાના ઉપ્પજ્જતિ, એત્થ નિવિસમાના નિવિસતિ. રસવિચારો લોકે પિયરૂપં સાતરૂપં. એત્થેસા તણ્હા ઉપ્પજ્જમાના ઉપ્પજ્જતિ, એત્થ નિવિસમાના નિવિસતિ.

ફોટ્ઠબ્બવિચારો લોકે પિયરૂપં સાતરૂપં. એત્થેસા તણ્હા ઉપ્પજ્જમાના ઉપ્પજ્જતિ, એત્થ નિવિસમાના નિવિસતિ. ધમ્મવિચારો લોકે પિયરૂપં સાતરૂપં. એત્થેસા તણ્હા ઉપ્પજ્જમાના ઉપ્પજ્જતિ, એત્થ નિવિસમાના નિવિસતિ.

ઇદં વુચ્ચતિ ''દુક્ખસમુદયં અરિયસચ્ચં''.

૩. નિરોધસચ્ચં

૨૦૪. તત્થ કતમં દુક્ખનિરોધં અરિયસચ્ચં? યો તસ્સાયેવ તણ્હાય અસેસવિરાગનિરોધો ચાગો પટિનિસ્સગ્ગો મુત્તિ અનાલયો.

સા ખો પનેસા તણ્હા કત્થ પહીયમાના પહીયતિ, કત્થ નિરુજ્ઝમાના નિરુજ્ઝતિ? યં લોકે પિયરૂપં સાતરૂપં, એત્થેસા તણ્હા પહીયમાના પહીયતિ, એત્થ નિરુજ્ઝમાના નિરુજ્ઝતિ.

કિઞ્ચ લોકે પિયરૂપં સાતરૂપં? ચક્ખું લોકે પિયરૂપં સાતરૂપં. એત્થેસા તણ્હા પહીયમાના પહીયતિ, એત્થ નિરુજ્ઝમાના નિરુજ્ઝતિ. સોતં લોકે...પે॰... ઘાનં લોકે... જિવ્હા લોકે... કાયો લોકે... મનો લોકે પિયરૂપં સાતરૂપં. એત્થેસા તણ્હા પહીયમાના પહીયતિ, એત્થ નિરુજ્ઝમાના નિરુજ્ઝતિ.

રૂપા લોકે પિયરૂપં સાતરૂપં. એત્થેસા તણ્હા પહીયમાના પહીયતિ, એત્થ નિરુજ્ઝમાના નિરુજ્ઝતિ. સદ્દા લોકે...પે॰... ગન્ધા લોકે... રસા લોકે... ફોટ્ઠબ્બા લોકે... ધમ્મા લોકે પિયરૂપં સાતરૂપં. એત્થેસા તણ્હા પહીયમાના પહીયતિ, એત્થ નિરુજ્ઝમાના નિરુજ્ઝતિ.

ચક્ખુવિઞ્ઞાણં લોકે પિયરૂપં સાતરૂપં. એત્થેસા તણ્હા પહીયમાના પહીયતિ, એત્થ નિરુજ્ઝમાના નિરુજ્ઝતિ. સોતવિઞ્ઞાણં લોકે...પે॰... ઘાનવિઞ્ઞાણં લોકે... જિવ્હાવિઞ્ઞાણં લોકે... કાયવિઞ્ઞાણં લોકે... મનોવિઞ્ઞાણં લોકે પિયરૂપં સાતરૂપં. એત્થેસા તણ્હા પહીયમાના પહીયતિ, એત્થ નિરુજ્ઝમાના નિરુજ્ઝતિ.

ચક્ખુસમ્ફસ્સો લોકે પિયરૂપં સાતરૂપં. એત્થેસા તણ્હા પહીયમાના પહીયતિ, એત્થ નિરુજ્ઝમાના નિરુજ્ઝતિ. સોતસમ્ફસ્સો લોકે...પે॰... ઘાનસમ્ફસ્સો લોકે... જિવ્હાસમ્ફસ્સો લોકે... કાયસમ્ફસ્સો લોકે... મનોસમ્ફસ્સો લોકે પિયરૂપં સાતરૂપં. એત્થેસા તણ્હા પહીયમાના પહીયતિ, એત્થ નિરુજ્ઝમાના નિરુજ્ઝતિ.

ચક્ખુસમ્ફસ્સજા વેદના લોકે પિયરૂપં સાતરૂપં. એત્થેસા તણ્હા પહીયમાના પહીયતિ, એત્થ નિરુજ્ઝમાના નિરુજ્ઝતિ. સોતસમ્ફસ્સજા વેદના લોકે...પે॰... ઘાનસમ્ફસ્સજા વેદના લોકે... જિવ્હાસમ્ફસ્સજા વેદના લોકે... કાયસમ્ફસ્સજા વેદના લોકે... મનોસમ્ફસ્સજા વેદના લોકે પિયરૂપં સાતરૂપં. એત્થેસા તણ્હા પહીયમાના પહીયતિ, એત્થ નિરુજ્ઝમાના નિરુજ્ઝતિ.

રૂપસઞ્ઞા લોકે... સદ્દસઞ્ઞા લોકે... ગન્ધસઞ્ઞા લોકે... રસસઞ્ઞા લોકે... ફોટ્ઠબ્બસઞ્ઞા લોકે... ધમ્મસઞ્ઞા લોકે પિયરૂપં સાતરૂપં. એત્થેસા તણ્હા પહીયમાના પહીયતિ, એત્થ નિરુજ્ઝમાના નિરુજ્ઝતિ.

રૂપસઞ્ચેતના લોકે... સદ્દસઞ્ચેતના લોકે... ગન્ધસઞ્ચેતના લોકે... રસસઞ્ચેતના લોકે... ફોટ્ઠબ્બસઞ્ચેતના લોકે... ધમ્મસઞ્ચેતના લોકે પિયરૂપં સાતરૂપં. એત્થેસા તણ્હા પહીયમાના પહીયતિ, એત્થ નિરુજ્ઝમાના નિરુજ્ઝતિ.

રૂપતણ્હા લોકે… સદ્દતણ્હા લોકે… ગન્ધતણ્હા લોકે… રસતણ્હા લોકે… ફોટ્ઠબ્બતણ્હા લોકે… ધમ્મતણ્હા લોકે પિયરૂપં સાતરૂપં. એત્થેસા તણ્હા પહીયમાના પહીયતિ, એત્થ નિરુજ્ઝમાના નિરુજ્ઝતિ.

રૂપવિતક્કો લોકે… સદ્દવિતક્કો લોકે… ગન્ધવિતક્કો લોકે… રસવિતક્કો લોકે… ફોટ્ઠબ્બવિતક્કો લોકે… ધમ્મવિતક્કો લોકે પિયરૂપં સાતરૂપં. એત્થેસા તણ્હા પહીયમાના પહીયતિ, એત્થ નિરુજ્ઝમાના નિરુજ્ઝતિ.

રૂપવિચારો લોકે… સદ્દવિચારો લોકે… ગન્ધવિચારો લોકે… રસવિચારો લોકે… ફોટ્ઠબ્બવિચારો લોકે… ધમ્મવિચારો લોકે પિયરૂપં સાતરૂપં. એત્થેસા તણ્હા પહીયમાના પહીયતિ, એત્થ નિરુજ્ઝમાના નિરુજ્ઝતિ.

ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘દુક્ખનિરોધં અરિયસચ્ચં’’.

૪. મગ્ગસચ્ચં

૨૦૫. તત્થ કતમં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા અરિયસચ્ચં? અયમેવ અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો, સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ, સમ્માસઙ્કપ્પો, સમ્માવાચા, સમ્માકમ્મન્તો, સમ્માઆજીવો, સમ્માવાયામો, સમ્માસતિ, સમ્માસમાધિ.

તત્થ કતમા સમ્માદિટ્ઠિ? દુક્ખે ઞાણં, દુક્ખસમુદયે ઞાણં, દુક્ખનિરોધે ઞાણં, દુક્ખનિરોધગામિનિયા પટિપદાય ઞાણં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સમ્માદિટ્ઠિ’’.

તત્થ કતમો સમ્માસઙ્કપ્પો? નેક્ખમ્મસઙ્કપ્પો, અબ્યાપાદસઙ્કપ્પો, અવિહિંસાસઙ્કપ્પો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સમ્માસઙ્કપ્પો’’.

તત્થ કતમા સમ્માવાચા? મુસાવાદા વેરમણી, પિસુણાય વાચાય વેરમણી, ફરુસાય વાચાય વેરમણી, સમ્ફપ્પલાપા વેરમણી – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સમ્માવાચા’’.

તત્થ કતમો સમ્માકમ્મન્તો? પાણાતિપાતા વેરમણી, અદિન્નાદાના વેરમણી, કામેસુમિચ્છાચારા વેરમણી – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સમ્માકમ્મન્તો’’.

તત્થ કતમો સમ્માઆજીવો? ઇધ અરિયસાવકો મિચ્છાઆજીવં પહાય સમ્માઆજીવેન જીવિકં કપ્પેતિ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સમ્માઆજીવો’’.

તત્થ કતમો સમ્માવાયામો? ઇધ ભિક્ખુ અનુપ્પન્નાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં અનુપ્પાદાય છન્દં જનેતિ, વાયમતિ, વીરિયં આરભતિ, ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ, પદહતિ. ઉપ્પન્નાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય છન્દં જનેતિ, વાયમતિ, વીરિયં આરભતિ, ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ, પદહતિ. અનુપ્પન્નાનં કુસલાનં ધમ્માનં ઉપ્પાદાય છન્દં જનેતિ, વાયમતિ, વીરિયં આરભતિ, ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ, પદહતિ. ઉપ્પન્નાનં કુસલાનં ધમ્માનં ઠિતિયા અસમ્મોસાય ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય ભાવનાય પારિપૂરિયા છન્દં જનેતિ, વાયમતિ, વીરિયં આરભતિ, ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ, પદહતિ. અયં વુચ્ચતિ ‘‘સમ્માવાયામો’’.

તત્થ કતમા સમ્માસતિ? ઇધ ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. વેદનાસુ…પે॰… ચિત્તે…પે॰… ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા,

વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. અયં વુચ્ચતિ ‘‘સમ્માસતિ’’.

તત્થ કતમો સમ્માસમાધિ? ઇધ ભિક્ખુ વિવિચ્ચેવ કામેહિ, વિવિચ્ચ અકુસલેહિ ધમ્મેહિ, સવિતક્કં સવિચારં વિવેકજં પીતિસુખં પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા, અજ્ઝત્તં સમ્પસાદનં, ચેતસો એકોદિભાવં અવિતક્કં અવિચારં સમાધિજં પીતિસુખં દુતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. પીતિયા ચ વિરાગા, ઉપેક્ખકો ચ વિહરતિ, સતો ચ સમ્પજાનો, સુખઞ્ચ કાયેન પટિસંવેદેતિ, યં તં અરિયા આચિક્ખન્તિ – ‘‘ઉપેક્ખકો સતિમા સુખવિહારી’’તિ, તતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. સુખસ્સ ચ પહાના, દુક્ખસ્સ ચ પહાના, પુબ્બેવ સોમનસ્સદોમનસ્સાનં અત્થઙ્ગમા, અદુક્ખમસુખં ઉપેક્ખાસતિપારિસુદ્ધિં ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. અયં વુચ્ચતિ ‘‘સમ્માસમાધિ’’.

ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા અરિયસચ્ચં’’.

સુત્તન્તભાજનીયં.

૨. અભિધમ્મભાજનીયં

૨૦૬. ચત્તારિ સચ્ચાનિ – દુક્ખં, દુક્ખસમુદયો, દુક્ખનિરોધો, દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા.

તત્થ કતમો દુક્ખસમુદયો? તણ્હા – અયં વુચ્ચતિ ‘‘દુક્ખસમુદયો’’.

તત્થ કતમં દુક્ખં? અવસેસા ચ કિલેસા, અવસેસા ચ અકુસલા ધમ્મા, તીણિ ચ કુસલમૂલાનિ સાસવાનિ, અવસેસા ચ સાસવા કુસલા ધમ્મા, સાસવા ચ કુસલાકુસલાનં ધમ્માનં વિપાકા, યે ચ ધમ્મા કિરિયા નેવ કુસલા નાકુસલા ન ચ કમ્મવિપાકા, સબ્બઞ્ચ રૂપં – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘દુક્ખં’’.

તત્થ કતમો દુક્ખનિરોધો? તણ્હાય પહાનં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘દુક્ખનિરોધો’’.

તત્થ કતમા દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા, વિવિચ્ચેવ કામેહિ…પે॰… પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો હોતિ સમ્માદિટ્ઠિ…પે॰… સમ્માસમાધિ.

તત્થ કતમા સમ્માદિટ્ઠિ? યા પઞ્ઞા પજાનના…પે॰… અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સમ્માદિટ્ઠિ’’.

તત્થ કતમો સમ્માસઙ્કપ્પો? યો તક્કો વિતક્કો…પે॰… સમ્માસઙ્કપ્પો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સમ્માસઙ્કપ્પો’’.

તત્થ કતમા સમ્માવાચા? યા ચતૂહિ વચીદુચ્ચરિતેહિ આરતિ વિરતિ પટિવિરતિ વેરમણી [વેરમણિ (ક॰) એવમુપરિપિ] અકિરિયા અકરણં અનજ્ઝાપત્તિ વેલાઅનતિક્કમો સેતુઘાતો સમ્માવાચા મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સમ્માવાચા’’.

તત્થ કતમો સમ્માકમ્મન્તો? યા તીહિ કાયદુચ્ચરિતેહિ આરતિ વિરતિ પટિવિરતિ વેરમણી અકિરિયા અકરણં અનજ્ઝાપત્તિ વેલાઅનતિક્કમો સેતુઘાતો સમ્માકમ્મન્તો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ''સમ્માકમ્મન્તો''.

તત્થ કતમો સમ્માઆજીવો? યા મિચ્છા આજીવા આરતિ વિરતિ પટિવિરતિ વેરમણી અકિરિયા અકરણં અનજ્ઝાપત્તિ વેલાઅનતિક્કમો સેતુઘાતો સમ્માઆજીવો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ''સમ્માઆજીવો''.

તત્થ કતમો સમ્માવાયામો? યો ચેતસિકો વીરિયારમ્ભો [વિરિયારમ્ભો (સી॰ સ્યા॰)] ...પે॰... સમ્માવાયામો વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ''સમ્માવાયામો''.

તત્થ કતમા સમ્માસતિ? યા સતિ અનુસ્સતિ...પે॰... સમ્માસતિ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ''સમ્માસતિ''.

તત્થ કતમો સમ્માસમાધિ? યા ચિત્તસ્સ ઠિતિ સણ્ઠિતિ...પે॰... સમ્માસમાધિ સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ''સમ્માસમાધિ''. અયં વુચ્ચતિ ''દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા''. અવસેસા ધમ્મા દુક્ખનિરોધગામિનિયા પટિપદાય સમ્પયુત્તા.

૨૦૭. તત્થ કતમો દુક્ખસમુદયો? તણ્હા ચ અવસેસા ચ કિલેસા – અયં વુચ્ચતિ ''દુક્ખસમુદયો''.

તત્થ કતમં દુક્ખં? અવસેસા ચ અકુસલા ધમ્મા, તીણિ ચ કુસલમૂલાનિ સાસવાનિ, અવસેસા ચ સાસવા કુસલા ધમ્મા, સાસવા ચ કુસલાકુસલાનં ધમ્માનં વિપાકા, યે ચ ધમ્મા કિરિયા નેવ કુસલા નાકુસલા ન ચ કમ્મવિપાકા, સબ્બઞ્ચ રૂપં – ઇદં વુચ્ચતિ ''દુક્ખં''.

તત્થ કતમો દુક્ખનિરોધો? તણ્હાય ચ, અવસેસાનઞ્ચ કિલેસાનં પહાનં – અયં વુચ્ચતિ ''દુક્ખનિરોધો''.

તત્થ કતમા દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા, વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો હોતિ – સમ્માદિટ્ઠિ...પે॰... સમ્માસમાધિ. અયં વુચ્ચતિ – ''દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા''. અવસેસા ધમ્મા દુક્ખનિરોધગામિનિયા પટિપદાય સમ્પયુત્તા.

૨૦૮. તત્થ કતમો દુક્ખસમુદયો? તણ્હા ચ અવસેસા ચ કિલેસા, અવસેસા ચ અકુસલા ધમ્મા – અયં વુચ્ચતિ ''દુક્ખસમુદયો''.

તત્થ કતમં દુક્ખં? તીણિ ચ કુસલમૂલાનિ સાસવાનિ, અવસેસા ચ સાસવા કુસલા ધમ્મા, સાસવા ચ કુસલાકુસલાનં ધમ્માનં વિપાકા, યે ચ ધમ્મા કિરિયા નેવ કુસલા નાકુસલા ન ચ કમ્મવિપાકા, સબ્બઞ્ચ રૂપં – ઇદં વુચ્ચતિ ''દુક્ખં''.

તત્થ કતમો દુક્ખનિરોધો? તણ્હાય ચ, અવસેસાનઞ્ચ કિલેસાનં, અવસેસાનઞ્ચ અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનં – અયં વુચ્ચતિ ''દુક્ખનિરોધો''.

તત્થ કતમા દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ…પે॰… પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો હોતિ – સમ્માદિટ્ઠિ…પે॰… સમ્માસમાધિ. અયં વુચ્ચતિ ''દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા''. અવસેસા ધમ્મા દુક્ખનિરોધગામિનિયા પટિપદાય સમ્પયુત્તા.

૨૦૯. તત્થ કતમો દુક્ખસમુદયો? તણ્હા ચ અવસેસા ચ કિલેસા, અવસેસા ચ અકુસલા ધમ્મા, તીણિ ચ કુસલમૂલાનિ સાસવાનિ – અયં વુચ્ચતિ ''દુક્ખસમુદયો''.

તત્થ કતમં દુક્ખં? અવસેસા ચ સાસવા કુસલા ધમ્મા, સાસવા ચ કુસલાકુસલાનં ધમ્માનં વિપાકા, યે ચ ધમ્મા કિરિયા નેવ કુસલા નાકુસલા ન ચ કમ્મવિપાકા, સબ્બઞ્ચ રૂપં – ઇદં વુચ્ચતિ ''દુક્ખં''.

તત્થ કતમો દુક્ખનિરોધો? તણ્હાય ચ, અવસેસાનઞ્ચ કિલેસાનં, અવસેસાનઞ્ચ અકુસલાનં ધમ્માનં, તિણ્ણઞ્ચ કુસલમૂલાનં સાસવાનં પહાનં – અયં વુચ્ચતિ ''દુક્ખનિરોધો''.

તત્થ કતમા દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ…પે॰… પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો હોતિ – સમ્માદિટ્ઠિ…પે॰… સમ્માસમાધિ. અયં વુચ્ચતિ ''દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા''. અવસેસા ધમ્મા દુક્ખનિરોધગામિનિયા પટિપદાય સમ્પયુત્તા.

૨૧૦. તત્થ કતમો દુક્ખસમુદયો? તણ્હા ચ, અવસેસા ચ કિલેસા, અવસેસા ચ અકુસલા ધમ્મા, તીણિ ચ કુસલમૂલાનિ સાસવાનિ, અવસેસા ચ સાસવા કુસલા ધમ્મા – અયં વુચ્ચતિ ''દુક્ખસમુદયો''.

તત્થ કતમં દુક્ખં? સાસવા કુસલાકુસલાનં ધમ્માનં વિપાકા, યે ચ ધમ્મા કિરિયા નેવ કુસલા નાકુસલા ન ચ કમ્મવિપાકા, સબ્બઞ્ચ રૂપં – ઇદં વુચ્ચતિ ''દુક્ખં''.

તત્થ કતમો દુક્ખનિરોધો? તણ્હાય ચ, અવસેસાનઞ્ચ કિલેસાનં, અવસેસાનઞ્ચ અકુસલાનં ધમ્માનં, તિણ્ણઞ્ચ કુસલમૂલાનં સાસવાનં, અવસેસાનઞ્ચ સાસવાનં કુસલાનં ધમ્માનં પહાનં – અયં વુચ્ચતિ ''દુક્ખનિરોધો''.

તત્થ કતમા દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા, વિવિચ્ચેવ કામેહિ…પે॰… પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો હોતિ – સમ્માદિટ્ઠિ…પે॰… સમ્માસમાધિ. અયં વુચ્ચતિ ''દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા''. અવસેસા ધમ્મા દુક્ખનિરોધગામિનિયા પટિપદાય સમ્પયુત્તા.

૨૧૧. ચત્તારિ સચ્ચાનિ – દુક્ખં, દુક્ખસમુદયો, દુક્ખનિરોધો, દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા.

તત્થ કતમો દુક્ખસમુદયો? તણ્હા – અયં વુચ્ચતિ ''દુક્ખસમુદયો''.

તત્થ કતમં દુક્ખં? અવસેસા ચ કિલેસા, અવસેસા ચ અકુસલા ધમ્મા, તીણિ ચ કુસલમૂલાનિ સાસવાનિ, અવસેસા ચ સાસવા કુસલા ધમ્મા, સાસવા ચ કુસલાકુસલાનં ધમ્માનં વિપાકા, યે ચ ધમ્મા કિરિયા નેવ કુસલા નાકુસલા ન ચ કમ્મવિપાકા, સબ્બઞ્ચ રૂપં – ઇદં વુચ્ચતિ ''દુક્ખં''.

તત્થ કતમો દુક્ખનિરોધો? તણ્હાય પહાનં – અયં વુચ્ચતિ ''દુક્ખનિરોધો''.

તત્થ કતમા દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા, વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે પઞ્ચઙ્ગિકો મગ્ગો હોતિ – સમ્માદિટ્ઠિ, સમ્માસઙ્કપ્પો, સમ્માવાયામો, સમ્માસતિ, સમ્માસમાધિ.

તત્થ કતમા સમ્માદિટ્ઠિ? યા પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ''સમ્માદિટ્ઠિ''.

તત્થ કતમો સમ્માસઙ્કપ્પો? યો તક્કો વિતક્કો...પે॰... સમ્માસઙ્કપ્પો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ''સમ્માસઙ્કપ્પો''.

તત્થ કતમો સમ્માવાયામો? યો ચેતસિકો વીરિયારમ્ભો...પે॰... સમ્માવાયામો વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ''સમ્માવાયામો''.

તત્થ કતમા સમ્માસતિ? યા સતિ અનુસ્સતિ...પે॰... સમ્માસતિ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ''સમ્માસતિ''.

તત્થ કતમો સમ્માસમાધિ? યા ચિત્તસ્સ ઠિતિ...પે॰... સમ્માસમાધિ સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ''સમ્માસમાધિ''. અયં વુચ્ચતિ ''દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા''. અવસેસા ધમ્મા દુક્ખનિરોધગામિનિયા પટિપદાય સમ્પયુત્તા.

૨૧૨. તત્થ કતમો દુક્ખસમુદયો? તણ્હા ચ, અવસેસા ચ કિલેસા, અવસેસા ચ અકુસલા ધમ્મા, તીણિ ચ કુસલમૂલાનિ સાસવાનિ , અવસેસા ચ સાસવા કુસલા ધમ્મા – અયં વુચ્ચતિ ''દુક્ખસમુદયો''.

તત્થ કતમં દુક્ખં? સાસવા કુસલાકુસલાનં ધમ્માનં વિપાકા, યે ચ ધમ્મા કિરિયા નેવ કુસલા નાકુસલા ન ચ કમ્મવિપાકા, સબ્બઞ્ચ રૂપં – ઇદં વુચ્ચતિ ''દુક્ખં''.

તત્થ કતમો દુક્ખનિરોધો? તણ્હાય ચ, અવસેસાનઞ્ચ કિલેસાનં, અવસેસાનઞ્ચ અકુસલાનં ધમ્માનં, તિણ્ણઞ્ચ કુસલમૂલાનં સાસવાનં, અવસેસાનઞ્ચ સાસવાનં કુસલાનં ધમ્માનં પહાનં – અયં વુચ્ચતિ ''દુક્ખનિરોધો''.

તત્થ કતમા દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા, વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે પઞ્ચઙ્ગિકો મગ્ગો હોતિ – સમ્માદિટ્ઠિ, સમ્માસઙ્કપ્પો, સમ્માવાયામો,

સમ્માસતિ, સમ્માસમાધિ. અયં વુચ્ચતિ ''દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા''. અવસેસા ધમ્મા દુક્ખનિરોધગામિનિયા પટિપદાય સમ્પયુત્તા.

૨૧૩. ચત્તારિ સચ્ચાનિ – દુક્ખં, દુક્ખસમુદયો, દુક્ખનિરોધો, દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા.

તત્થ કતમો દુક્ખસમુદયો? તણ્હા – અયં વુચ્ચતિ ''દુક્ખસમુદયો''.

તત્થ કતમં દુક્ખં? અવસેસા ચ કિલેસા, અવસેસા ચ અકુસલા ધમ્મા, તીણિ ચ કુસલમૂલાનિ સાસવાનિ, અવસેસા ચ સાસવા કુસલા ધમ્મા, સાસવા ચ કુસલાકુસલાનં ધમ્માનં વિપાકા, યે ચ ધમ્મા કિરિયા નેવ કુસલા નાકુસલા ન ચ કમ્મવિપાકા, સબ્બઞ્ચ રૂપં – ઇદં વુચ્ચતિ ''દુક્ખં''.

તત્થ કતમો દુક્ખનિરોધો? તણ્હાય પહાનં – અયં વુચ્ચતિ ''દુક્ખનિરોધો''.

તત્થ કતમા દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ...પે॰... અવિક્ખેપો હોતિ. અયં વુચ્ચતિ ''દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા''.

૨૧૪. તત્થ કતમો દુક્ખસમુદયો? તણ્હા ચ, અવસેસા ચ કિલેસા, અવસેસા ચ અકુસલા ધમ્મા, તીણિ ચ કુસલમૂલાનિ સાસવાનિ, અવસેસા ચ સાસવા કુસલા ધમ્મા – અયં વુચ્ચતિ ''દુક્ખસમુદયો''.

તત્થ કતમં દુક્ખં? સાસવા કુસલાકુસલાનં ધમ્માનં વિપાકા, યે ચ ધમ્મા કિરિયા નેવ કુસલા નાકુસલા ન ચ કમ્મવિપાકા, સબ્બઞ્ચ રૂપં – ઇદં વુચ્ચતિ ''દુક્ખં''.

તત્થ કતમો દુક્ખનિરોધો? તણ્હાય ચ, અવસેસાનઞ્ચ કિલેસાનં, અવસેસાનઞ્ચ અકુસલાનં ધમ્માનં, તિણ્ણઞ્ચ કુસલમૂલાનં સાસવાનં, અવસેસાનઞ્ચ સાસવાનં કુસલાનં ધમ્માનં પહાનં – અયં વુચ્ચતિ ''દુક્ખનિરોધો''.

તત્થ કતમા દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ...પે॰... અવિક્ખેપો હોતિ. અયં વુચ્ચતિ ''દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા''.

અભિધમ્મભાજનીયં.

૩. પઞ્હાપુચ્છકં

૨૧૫. ચત્તારિ અરિયસચ્ચાનિ – દુક્ખં અરિયસચ્ચં, દુક્ખસમુદયં અરિયસચ્ચં, દુક્ખનિરોધં અરિયસચ્ચં, દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા અરિયસચ્ચં.

૨૧૬. ચતુન્નં અરિયસચ્ચાનં કતિ કુસલા, કતિ અકુસલા, કતિ અબ્યાકતા...પે॰... કતિ સરણા, કતિ અરણા?

૨૧૭. સમુદયસચ્ચં અકુસલં. મગ્ગસચ્ચં કુસલં. નિરોધસચ્ચં અબ્યાકતં. દુક્ખસચ્ચં સિયા કુસલં, સિયા અકુસલં, સિયા અબ્યાકતં. દ્વે સચ્ચા સિયા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા, સિયા અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા. નિરોધસચ્ચં ન વત્તબ્બં – ''સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્ત''ન્તિપિ, ''દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્ત''ન્તિપિ, ''અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્ત''ન્તિપિ. દુક્ખસચ્ચં સિયા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તં, સિયા દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તં, સિયા અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તં, સિયા ન વત્તબ્બં – ''સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્ત''ન્તિપિ, ''દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્ત''ન્તિપિ, ''અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્ત''ન્તિપિ. દ્વે સચ્ચા વિપાકધમ્મધમ્મા. નિરોધસચ્ચં નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મં. દુક્ખસચ્ચં સિયા વિપાકં, સિયા વિપાકધમ્મધમ્મં, સિયા નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મં. સમુદયસચ્ચં અનુપાદિન્નુપાદાનિયં. દ્વે સચ્ચા અનુપાદિન્નઅનુપાદાનિયા. દુક્ખસચ્ચં સિયા ઉપાદિન્નુપાદાનિયં, સિયા અનુપાદિન્નુપાદાનિયં.

સમુદયસચ્ચં સંકિલિટ્ઠસંકિલેસિકં. દ્વે સચ્ચા અસંકિલિટ્ઠઅસંકિલેસિકા. દુક્ખસચ્ચં સિયા સંકિલિટ્ઠસંકિલેસિકં, સિયા અસંકિલિટ્ઠસંકિલેસિકં. સમુદયસચ્ચં સવિતક્કસવિચારં. નિરોધસચ્ચં અવિતક્કઅવિચારં. મગ્ગસચ્ચં સિયા સવિતક્કસવિચારં, સિયા અવિતક્કવિચારમત્તં, સિયા અવિતક્કઅવિચારં. દુક્ખસચ્ચં સિયા સવિતક્કસવિચારં, સિયા અવિતક્કવિચારમત્તં, સિયા અવિતક્કઅવિચારં, સિયા ન વત્તબ્બં – ''સવિતક્કસવિચાર''ન્તિપિ, ''અવિતક્કવિચારમત્ત''ન્તિપિ, ''અવિતક્કઅવિચાર''ન્તિપિ. દ્વે સચ્ચા સિયા પીતિસહગતા, સિયા સુખસહગતા, સિયા ઉપેક્ખાસહગતા. નિરોધસચ્ચં ન વત્તબ્બં – ''પીતિસહગત''ન્તિપિ, ''સુખસહગત''ન્તિપિ, ''ઉપેક્ખાસહગત''ન્તિપિ. દુક્ખસચ્ચં સિયા પીતિસહગતં, સિયા સુખસહગતં, સિયા ઉપેક્ખાસહગતં, સિયા ન વત્તબ્બં – ''પીતિસહગત''ન્તિપિ, ''સુખસહગત''ન્તિપિ, ''ઉપેક્ખાસહગત''ન્તિપિ.

દ્વે સચ્ચા નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બા. સમુદયસચ્ચં સિયા દસ્સનેન પહાતબ્બં, સિયા ભાવનાય પહાતબ્બં. દુક્ખસચ્ચં સિયા દસ્સનેન પહાતબ્બં, સિયા ભાવનાય પહાતબ્બં, સિયા નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બં. દ્વે સચ્ચા નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકા. સમુદયસચ્ચં સિયા દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકં, સિયા ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકં . દુક્ખસચ્ચં સિયા દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકં, સિયા ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકં, સિયા નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકં. સમુદયસચ્ચં આચયગામિ. મગ્ગસચ્ચં અપચયગામિ. નિરોધસચ્ચં નેવાચયગામિનાપચયગામિ. દુક્ખસચ્ચં સિયા આચયગામિ, સિયા નેવાચયગામિનાપચયગામિ. મગ્ગસચ્ચં સેક્ખં. તીણિ સચ્ચાનિ નેવસેક્ખનાસેક્ખા. સમુદયસચ્ચં પરિત્તં . દ્વે સચ્ચા અપ્પમાણા. દુક્ખસચ્ચં સિયા પરિત્તં, સિયા મહગ્ગતં. નિરોધસચ્ચં અનારમ્મણં. મગ્ગસચ્ચં અપ્પમાણારમ્મણં. સમુદયસચ્ચં સિયા પરિત્તારમ્મણં, સિયા મહગ્ગતારમ્મણં ન અપ્પમાણારમ્મણં, સિયા ન વત્તબ્બં – ''પરિત્તારમ્મણ''ન્તિપિ, ''મહગ્ગતારમ્મણ''ન્તિપિ. દુક્ખસચ્ચં સિયા પરિત્તારમ્મણં, સિયા મહગ્ગતારમ્મણં, સિયા અપ્પમાણારમ્મણં, સિયા ન વત્તબ્બં – ''પરિત્તારમ્મણ''ન્તિપિ, ''મહગ્ગતારમ્મણ''ન્તિપિ, ''અપ્પમાણારમ્મણ''ન્તિપિ.

સમુદયસચ્ચં હીનં. દ્વે સચ્ચા પણીતા. દુક્ખસચ્ચં સિયા હીનં, સિયા મજ્ઝિમં. નિરોધસચ્ચં અનિયતં. મગ્ગસચ્ચં સમ્મત્તનિયતં. દ્વે સચ્ચા સિયા મિચ્છત્તનિયતા, સિયા અનિયતા. નિરોધસચ્ચં અનારમ્મણં. સમુદયસચ્ચં ન વત્તબ્બં – ''મગ્ગારમ્મણ''ન્તિપિ, ''મગ્ગહેતુક''ન્તિપિ, ''મગ્ગાધિપતી''તિપિ. મગ્ગસચ્ચં ન મગ્ગારમ્મણં મગ્ગહેતુકં, સિયા મગ્ગાધિપતિ, સિયા ન વત્તબ્બં – ''મગ્ગાધિપતી''તિ. દુક્ખસચ્ચં સિયા

મગ્ગારમ્મણં ન મગ્ગહેતુકં, સિયા મગ્ગાધિપતિ, સિયા ન વત્તબ્બં – ‘‘મગ્ગારમ્મણ’’ન્તિપિ, ‘‘મગ્ગાધિપતી’’તિપિ. દ્વે સચ્ચા સિયા ઉપ્પન્ના, સિયા અનુપ્પન્ના, ન વત્તબ્બા – ‘‘ઉપ્પાદિનો’’તિ. નિરોધસચ્ચં ન વત્તબ્બં – ‘‘ઉપ્પન્ન’’ન્તિપિ, ‘‘અનુપ્પન્ન’’ન્તિપિ, ‘‘ઉપ્પાદી’’તિપિ. દુક્ખસચ્ચં સિયા ઉપ્પન્નં, સિયા અનુપ્પન્નં, સિયા ઉપ્પાદિ. તીણિ સચ્ચાનિ સિયા અતીતા, સિયા અનાગતા, સિયા પચ્ચુપ્પન્ના. નિરોધસચ્ચં ન વત્તબ્બં – ‘‘અતીત’’ન્તિપિ, ‘‘અનાગત’’ન્તિપિ, ‘‘પચ્ચુપ્પન્ન’’ન્તિપિ. નિરોધસચ્ચં અનારમ્મણં. મગ્ગસચ્ચં ન વત્તબ્બં – ‘‘અતીતારમ્મણ’’ન્તિપિ, ‘‘અનાગતારમ્મણ’’ન્તિપિ, ‘‘પચ્ચુપ્પન્નારમ્મણ’’ન્તિપિ. દ્વે સચ્ચા સિયા અતીતારમ્મણા, સિયા અનાગતારમ્મણા, સિયા પચ્ચુપ્પન્નારમ્મણા, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘અતીતારમ્મણા’’તિપિ, ‘‘અનાગતારમ્મણા’’તિપિ, ‘‘પચ્ચુપ્પન્નારમ્મણા’’તિપિ. નિરોધસચ્ચં બહિદ્ધા. તીણિ સચ્ચાનિ સિયા અજ્ઝત્તા, સિયા બહિદ્ધા, સિયા અજ્ઝત્તબહિદ્ધા. નિરોધસચ્ચં અનારમ્મણં. મગ્ગસચ્ચં બહિદ્ધારમ્મણં. સમુદયસચ્ચં સિયા અજ્ઝત્તારમ્મણં, સિયા બહિદ્ધારમ્મણં, સિયા અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણં. દુક્ખસચ્ચં સિયા અજ્ઝત્તારમ્મણં, સિયા બહિદ્ધારમ્મણં, સિયા અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણં , સિયા ન વત્તબ્બં – ‘‘અજ્ઝત્તારમ્મણ’’ન્તિપિ, ‘‘બહિદ્ધારમ્મણ’’ન્તિપિ, ‘‘અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણ’’ન્તિપિ. તીણિ સચ્ચાનિ અનિદસ્સનઅપ્પટિઘા. દુક્ખસચ્ચં સિયા સનિદસ્સનસપ્પટિઘં, સિયા અનિદસ્સનસપ્પટિઘં, સિયા અનિદસ્સનઅપ્પટિઘં.

૨. દુકં

૨૧૮. સમુદયસચ્ચં હેતુ. નિરોધસચ્ચં ન હેતુ. દ્વે સચ્ચા સિયા હેતૂ, સિયા ન હેતૂ. દ્વે સચ્ચા સહેતુકા. નિરોધસચ્ચં અહેતુકં. દુક્ખસચ્ચં સિયા સહેતુકં, સિયા અહેતુકં. દ્વે સચ્ચા હેતુસમ્પયુત્તા. નિરોધસચ્ચં હેતુવિપ્પયુત્તં. દુક્ખસચ્ચં સિયા હેતુસમ્પયુત્તં, સિયા હેતુવિપ્પયુત્તં. સમુદયસચ્ચં હેતુ ચેવ સહેતુકઞ્ચ. નિરોધસચ્ચં ન વત્તબ્બં – ‘‘હેતુ ચેવ સહેતુકઞ્ચા’’તિપિ, ‘‘સહેતુકઞ્ચેવ ન ચ હેતૂ’’તિપિ. મગ્ગસચ્ચં સિયા હેતુ ચેવ સહેતુકઞ્ચ, સિયા સહેતુકઞ્ચેવ ન ચ હેતુ. દુક્ખસચ્ચં સિયા હેતુ ચેવ સહેતુકઞ્ચ, સિયા સહેતુકઞ્ચેવ ન ચ હેતુ, સિયા ન વત્તબ્બં – ‘‘હેતુ ચેવ સહેતુકઞ્ચા’’તિપિ, ‘‘સહેતુકઞ્ચેવ ન ચ હેતૂ’’તિપિ. સમુદયસચ્ચં હેતુ ચેવ હેતુસમ્પયુત્તઞ્ચ. નિરોધસચ્ચં ન વત્તબ્બં – ‘‘હેતુ ચેવ હેતુસમ્પયુત્તઞ્ચા’’તિપિ, ‘‘હેતુસમ્પયુત્તઞ્ચેવ ન ચ હેતૂ’’તિપિ. મગ્ગસચ્ચં સિયા હેતુ ચેવ હેતુસમ્પયુત્તઞ્ચ, સિયા હેતુસમ્પયુત્તઞ્ચેવ ન ચ હેતુ. દુક્ખસચ્ચં સિયા હેતુ ચેવ હેતુસમ્પયુત્તઞ્ચ, સિયા હેતુસમ્પયુત્તઞ્ચેવ ન ચ હેતુ, સિયા ન વત્તબ્બં – ‘‘હેતુ ચેવ હેતુસમ્પયુત્તઞ્ચા’’તિપિ, ‘‘હેતુસમ્પયુત્તઞ્ચેવ ન ચ હેતૂ’’તિપિ. નિરોધસચ્ચં ન હેતુઅહેતુકં. સમુદયસચ્ચં ન વત્તબ્બં – ‘‘ન હેતુસહેતુક’’ન્તિપિ, ‘‘ન હેતુઅહેતુક’’ન્તિપિ. મગ્ગસચ્ચં સિયા ન હેતુસહેતુકં, સિયા ન વત્તબ્બં – ‘‘ન હેતુસહેતુક’’ન્તિપિ, ‘‘ન હેતુઅહેતુક’’ન્તિપિ. દુક્ખસચ્ચં સિયા ન હેતુસહેતુકં, સિયા ન હેતુઅહેતુકં, સિયા ન વત્તબ્બં – ‘‘ન હેતુસહેતુક’’ન્તિપિ, ‘‘ન હેતુઅહેતુક’’ન્તિપિ.

તીણિ સચ્ચાનિ સપ્પચ્ચયા. નિરોધસચ્ચં અપ્પચ્ચયં. તીણિ સચ્ચાનિ સઙ્ખતા. નિરોધસચ્ચં અસઙ્ખતં. તીણિ સચ્ચાનિ અનિદસ્સના. દુક્ખસચ્ચં સિયા સનિદસ્સનં, સિયા અનિદસ્સનં. તીણિ સચ્ચાનિ અપ્પટિઘા. દુક્ખસચ્ચં સિયા સપ્પટિઘં, સિયા અપ્પટિઘં. તીણિ સચ્ચાનિ અરૂપાનિ. દુક્ખસચ્ચં સિયા રૂપં, સિયા અરૂપં. દ્વે સચ્ચા લોકિયા. દ્વે સચ્ચા લોકુત્તરા; કેનચિ વિઞ્ઞેય્યા, કેનચિ ન વિઞ્ઞેય્યા.

સમુદયસચ્ચં આસવો. દ્વે સચ્ચા નો આસવા. દુક્ખસચ્ચં સિયા આસવો, સિયા નો આસવો. દ્વે સચ્ચા સાસવા. દ્વે સચ્ચા અનાસવા . સમુદયસચ્ચં આસવસમ્પયુત્તં. દ્વે સચ્ચા આસવવિપ્પયુત્તા. દુક્ખસચ્ચં સિયા આસવસમ્પયુત્તં, સિયા આસવવિપ્પયુત્તં. સમુદયસચ્ચં આસવો ચેવ સાસવઞ્ચ. દ્વે સચ્ચા ન વત્તબ્બા – ‘‘આસવા

ચેવ સાસવા ચા''તિપિ, ''સાસવા ચેવ નો ચ આસવા''તિપિ. દુક્ખસચ્ચં સિયા આસવો ચેવ સાસવઞ્ચ, સિયા સાસવઞ્ચેવ નો ચ આસવો. સમુદયસચ્ચં આસવો ચેવ આસવસમ્પયુત્તઞ્ચ. દ્વે સચ્ચા ન વત્તબ્બા – ''આસવા ચેવ આસવસમ્પયુત્તા ચા''તિપિ, ''આસવસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ આસવા''તિપિ. દુક્ખસચ્ચં સિયા આસવો ચેવ આસવસમ્પયુત્તઞ્ચ , સિયા આસવસમ્પયુત્તઞ્ચેવ નો ચ આસવો, સિયા ન વત્તબ્બં – ''આસવો ચેવ આસવસમ્પયુત્તઞ્ચા''તિપિ, ''આસવસમ્પયુત્તઞ્ચેવ નો ચ આસવો''તિપિ. દ્વે સચ્ચા આસવવિપ્પયુત્તઅનાસવા. સમુદયસચ્ચં ન વત્તબ્બં – ''આસવવિપ્પયુત્તસાસવ''ન્તિપિ, ''આસવવિપ્પયુત્તઅનાસવ''ન્તિપિ. દુક્ખસચ્ચં સિયા આસવવિપ્પયુત્તસાસવં, સિયા ન વત્તબ્બં – ''આસવવિપ્પયુત્તસાસવ''ન્તિપિ, ''આસવવિપ્પયુત્તઅનાસવ''ન્તિપિ.

સમુદયસચ્ચં સંયોજનં. દ્વે સચ્ચા નો સંયોજના. દુક્ખસચ્ચં સિયા સંયોજનં, સિયા નો સંયોજનં. દ્વે સચ્ચા સંયોજનિયા. દ્વે સચ્ચા અસંયોજનિયા. સમુદયસચ્ચં સંયોજનસમ્પયુત્તં. દ્વે સચ્ચા સંયોજનવિપ્પયુત્તા. દુક્ખસચ્ચં સિયા સંયોજનસમ્પયુત્તં, સિયા સંયોજનવિપ્પયુત્તં. સમુદયસચ્ચં સંયોજનઞ્ચેવ સંયોજનિયઞ્ચ. દ્વે સચ્ચા ન વત્તબ્બા – ''સંયોજના ચેવ સંયોજનિયા ચા''તિપિ, ''સંયોજનિયા ચેવ નો ચ સંયોજના''તિપિ. દુક્ખસચ્ચં સિયા સંયોજનઞ્ચેવ સંયોજનિયઞ્ચ, સિયા સંયોજનિયઞ્ચેવ નો ચ સંયોજનં. સમુદયસચ્ચં સંયોજનઞ્ચેવ સંયોજનસમ્પયુત્તઞ્ચ. દ્વે સચ્ચા ન વત્તબ્બા – ''સંયોજના ચેવ સંયોજનસમ્પયુત્તા ચા''તિપિ, ''સંયોજનસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ સંયોજના''તિપિ. દુક્ખસચ્ચં સિયા સંયોજનઞ્ચેવ સંયોજનસમ્પયુત્તઞ્ચ, સિયા સંયોજનસમ્પયુત્તઞ્ચેવ નો ચ સંયોજનં, સિયા ન વત્તબ્બં – ''સંયોજનઞ્ચેવ સંયોજનસમ્પયુત્તઞ્ચા''તિપિ, ''સંયોજનસમ્પયુત્તઞ્ચેવ નો ચ સંયોજન''ન્તિપિ . દ્વે સચ્ચા સંયોજનવિપ્પયુત્તઅસંયોજનિયા. સમુદયસચ્ચં ન વત્તબ્બં – ''સંયોજનવિપ્પયુત્તસંયોજનિય''ન્તિપિ, ''સંયોજનવિપ્પયુત્તઅસંયોજનિય''ન્તિપિ. દુક્ખસચ્ચં સિયા સંયોજનવિપ્પયુત્તસંયોજનિયં, સિયા ન વત્તબ્બં – ''સંયોજનવિપ્પયુત્તસંયોજનિય''ન્તિપિ, ''સંયોજનવિપ્પયુત્તઅસંયોજનિય''ન્તિપિ.

સમુદયસચ્ચં ગન્થો. દ્વે સચ્ચા નો ગન્થા. દુક્ખસચ્ચં સિયા ગન્થો, સિયા નો ગન્થો. દ્વે સચ્ચા ગન્થનિયા. દ્વે સચ્ચા અગન્થનિયા. દ્વે સચ્ચા ગન્થવિપ્પયુત્તા. દ્વે સચ્ચા સિયા ગન્થસમ્પયુત્તા, સિયા ગન્થવિપ્પયુત્તા. સમુદયસચ્ચં ગન્થો ચેવ ગન્થનિયઞ્ચ. દ્વે સચ્ચા ન વત્તબ્બા – ''ગન્થા ચેવ ગન્થનિયા ચા''તિપિ, ''ગન્થનિયા ચેવ નો ચ ગન્થા''તિપિ. દુક્ખસચ્ચં સિયા ગન્થો ચેવ ગન્થનિયઞ્ચ, સિયા ગન્થનિયઞ્ચેવ નો ચ ગન્થો. સમુદયસચ્ચં ગન્થો ચેવ ગન્થસમ્પયુત્તઞ્ચ , સિયા ન વત્તબ્બં – ''ગન્થો ચેવ ગન્થસમ્પયુત્તઞ્ચા''તિપિ, ''ગન્થસમ્પયુત્તઞ્ચેવ નો ચ ગન્થો''તિપિ. દ્વે સચ્ચા ન વત્તબ્બા – ''ગન્થા ચેવ ગન્થસમ્પયુત્તા ચા''તિપિ, ''ગન્થસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ ગન્થા''તિપિ. દુક્ખસચ્ચં સિયા ગન્થો ચેવ ગન્થસમ્પયુત્તઞ્ચ, સિયા ગન્થસમ્પયુત્તઞ્ચેવ નો ચ ગન્થો, સિયા ન વત્તબ્બં – ''ગન્થો ચેવ ગન્થસમ્પયુત્તઞ્ચા''તિપિ, ''ગન્થસમ્પયુત્તઞ્ચેવ નો ચ ગન્થો''તિપિ. દ્વે સચ્ચા ગન્થવિપ્પયુત્તઅગન્થનિયા. દ્વે સચ્ચા સિયા ગન્થવિપ્પયુત્તગન્થનિયા, સિયા ન વત્તબ્બા – ''ગન્થવિપ્પયુત્તગન્થનિયા''તિપિ, ''ગન્થવિપ્પયુત્તઅગન્થનિયા''તિપિ.

સમુદયસચ્ચં ઓઘો…પે॰… યોગો…પે॰… નીવરણં. દ્વે સચ્ચા નો નીવરણા. દુક્ખસચ્ચં સિયા નીવરણં, સિયા નો નીવરણં. દ્વે સચ્ચા નીવરણિયા દ્વે સચ્ચા અનીવરણિયા. સમુદયસચ્ચં નીવરણસમ્પયુત્તં. દ્વે સચ્ચા નીવરણવિપ્પયુત્તા. દુક્ખસચ્ચં સિયા નીવરણસમ્પયુત્તં, સિયા નીવરણવિપ્પયુત્તં. સમુદયસચ્ચં નીવરણઞ્ચેવ નીવરણિયઞ્ચ. દ્વે સચ્ચા ન વત્તબ્બા – ''નીવરણા ચેવ નીવરણિયા ચા''તિપિ, ''નીવરણિયા ચેવ નો ચ

નીવરણા’’તિપિ. દુક્ખસચ્ચં સિયા નીવરણઞ્ચેવ નીવરણિયઞ્ચ, સિયા નીવરણિયઞ્ચેવ નો ચ નીવરણં. સમુદયસચ્ચં નીવરણઞ્ચેવ નીવરણસમ્પયુત્તઞ્ચ. દ્વે સચ્ચા ન વત્તબ્બા – ‘‘નીવરણા ચેવ નીવરણસમ્પયુત્તા ચા’’તિપિ, ‘‘નીવરણસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ નીવરણા’’તિપિ. દુક્ખસચ્ચં સિયા નીવરણઞ્ચેવ નીવરણસમ્પયુત્તઞ્ચ, સિયા નીવરણસમ્પયુત્તઞ્ચેવ નો ચ નીવરણં, સિયા ન વત્તબ્બં – ‘‘નીવરણઞ્ચેવ નીવરણસમ્પયુત્તઞ્ચા’’તિપિ , ‘‘નીવરણસમ્પયુત્તઞ્ચેવ નો ચ નીવરણ’’ન્તિપિ. દ્વે સચ્ચા નીવરણવિપ્પયુત્તઅનીવરણિયા. સમુદયસચ્ચં ન વત્તબ્બં – ‘‘નીવરણવિપ્પયુત્તનીવરણિય’’ન્તિપિ, ‘‘નીવરણવિપ્પયુત્તઅનીવરણિય’’ન્તિપિ. દુક્ખસચ્ચં સિયા નીવરણવિપ્પયુત્તનીવરણિયં, સિયા ન વત્તબ્બં – ‘‘નીવરણવિપ્પયુત્તનીવરણિય’’ન્તિપિ, ‘‘નીવરણવિપ્પયુત્તઅનીવરણિય’’ન્તિપિ.

તીણિ સચ્ચાનિ નો પરામાસા. દુક્ખસચ્ચં સિયા પરામાસો, સિયા નો પરામાસો. દ્વે સચ્ચા પરામટ્ઠા. દ્વે સચ્ચા અપરામટ્ઠા. દ્વે સચ્ચા પરામાસવિપ્પયુત્તા. સમુદયસચ્ચં સિયા પરામાસસમ્પયુત્તં, સિયા પરામાસવિપ્પયુત્તં. દુક્ખસચ્ચં સિયા પરામાસસમ્પયુત્તં, સિયા પરામાસવિપ્પયુત્તં, સિયા ન વત્તબ્બં – ‘‘પરામાસસમ્પયુત્ત’’ન્તિપિ, ‘‘પરામાસવિપ્પયુત્ત’’ન્તિપિ. સમુદયસચ્ચં ન વત્તબ્બં – ‘‘પરામાસો ચેવ પરામટ્ઠઞ્ચા’’તિ, પરામટ્ઠઞ્ચેવ નો ચ પરામાસો. દ્વે સચ્ચા ન વત્તબ્બા – ‘‘પરામાસા ચેવ પરામટ્ઠા ચા’’તિપિ , ‘‘પરામટ્ઠા ચેવ નો ચ પરામાસા’’તિપિ. દુક્ખસચ્ચં સિયા પરામાસો ચેવ પરામટ્ઠઞ્ચ, સિયા પરામટ્ઠઞ્ચેવ નો ચ પરામાસો. દ્વે સચ્ચા પરામાસવિપ્પયુત્તઅપરામટ્ઠા. દ્વે સચ્ચા સિયા પરામાસવિપ્પયુત્તપરામટ્ઠા, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘પરામાસવિપ્પયુત્તપરામટ્ઠા’’તિપિ, ‘‘પરામાસવિપ્પયુત્તઅપરામટ્ઠા’’તિપિ.

દ્વે સચ્ચા સારમ્મણા. નિરોધસચ્ચં અનારમ્મણં. દુક્ખસચ્ચં સિયા સારમ્મણં, સિયા અનારમ્મણં. તીણિ સચ્ચાનિ નો ચિત્તા. દુક્ખસચ્ચં સિયા ચિત્તં, સિયા નો ચિત્તં. દ્વે સચ્ચા ચેતસિકા. નિરોધસચ્ચં અચેતસિકં. દુક્ખસચ્ચં સિયા ચેતસિકં, સિયા અચેતસિકં. દ્વે સચ્ચા ચિત્તસમ્પયુત્તા . નિરોધસચ્ચં ચિત્તવિપ્પયુત્તં. દુક્ખસચ્ચં સિયા ચિત્તસમ્પયુત્તં, સિયા ચિત્તવિપ્પયુત્તં, સિયા ન વત્તબ્બં – ‘‘ચિત્તેન સમ્પયુત્ત’’ન્તિપિ, ‘‘ચિત્તેન વિપ્પયુત્ત’’ન્તિપિ. દ્વે સચ્ચા ચિત્તસંસટ્ઠા. નિરોધસચ્ચં ચિત્તવિસંસટ્ઠં. દુક્ખસચ્ચં સિયા ચિત્તસંસટ્ઠં, સિયા ચિત્તવિસંસટ્ઠં, સિયા ન વત્તબ્બં – ‘‘ચિત્તેન સંસટ્ઠ’’ન્તિપિ, ‘‘ચિત્તેન વિસંસટ્ઠ’’ન્તિપિ. દ્વે સચ્ચા ચિત્તસમુટ્ઠાના. નિરોધસચ્ચં નો ચિત્તસમુટ્ઠાનં. દુક્ખસચ્ચં સિયા ચિત્તસમુટ્ઠાનં, સિયા નો ચિત્તસમુટ્ઠાનં. દ્વે સચ્ચા ચિત્તસહભુનો. નિરોધસચ્ચં નો ચિત્તસહભૂ. દુક્ખસચ્ચં સિયા ચિત્તસહભૂ, સિયા નો ચિત્તસહભૂ. દ્વે સચ્ચા ચિત્તાનુપરિવત્તિનો. નિરોધસચ્ચં નો ચિત્તાનુપરિવત્તિ. દુક્ખસચ્ચં સિયા ચિત્તાનુપરિવત્તિ, સિયા નો ચિત્તાનુપરિવત્તિ. દ્વે સચ્ચા ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાના. નિરોધસચ્ચં નો ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનં . દુક્ખસચ્ચં સિયા ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનં, સિયા નો ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનં. દ્વે સચ્ચા ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનસહભુનો. નિરોધસચ્ચં નો ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનસહભૂ. દુક્ખસચ્ચં સિયા ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનસહભૂ, સિયા નો ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનસહભૂ. દ્વે સચ્ચા ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનાનુપરિવત્તિનો. નિરોધસચ્ચં નો ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનાનુપરિવત્તિ . દુક્ખસચ્ચં સિયા ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનાનુપરિવત્તિ, સિયા નો ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનાનુપરિવત્તિ. તીણિ સચ્ચાનિ બાહિરા. દુક્ખસચ્ચં સિયા અજ્ઝત્તં, સિયા બાહિરં.

તીણિ સચ્ચાનિ નો ઉપાદા. દુક્ખસચ્ચં સિયા ઉપાદા, સિયા નો ઉપાદા. તીણિ સચ્ચાનિ અનુપાદિન્ના. દુક્ખસચ્ચં સિયા ઉપાદિન્નં, સિયા અનુપાદિન્નં. સમુદયસચ્ચં ઉપાદાનં. દ્વે સચ્ચા નો ઉપાદાના. દુક્ખસચ્ચં સિયા ઉપાદાનં, સિયા નો ઉપાદાનં. દ્વે સચ્ચા ઉપાદાનિયા. દ્વે સચ્ચા અનુપાદાનિયા. દ્વે સચ્ચા ઉપાદાનવિપ્પયુત્તા. દ્વે સચ્ચા સિયા ઉપાદાનસમ્પયુત્તા, સિયા ઉપાદાનવિપ્પયુત્તા. સમુદયસચ્ચં ઉપાદાનઞ્ચેવ ઉપાદાનિયઞ્ચ. દ્વે સચ્ચા

ન વત્તબ્બા – ‘‘ઉપાદાના ચેવ ઉપાદાનિયા ચા’’તિપિ, ‘‘ઉપાદાનિયા ચેવ નો ચ ઉપાદાના’’તિપિ. દુક્ખસચ્ચં સિયા ઉપાદાનઞ્ચેવ ઉપાદાનિયઞ્ચ, સિયા ઉપાદાનિયઞ્ચેવ નો ચ ઉપાદાનં. સમુદયસચ્ચં સિયા ઉપાદાનઞ્ચેવ ઉપાદાનસમ્પયુત્તઞ્ચ, સિયા ન વત્તબ્બં – ‘‘ઉપાદાનઞ્ચેવ ઉપાદાનસમ્પયુત્તઞ્ચા’’તિપિ, ‘‘ઉપાદાનસમ્પયુત્તઞ્ચેવ નો ચ ઉપાદાન’’ન્તિપિ. દ્વે સચ્ચા ન વત્તબ્બા – ‘‘ઉપાદાના ચેવ ઉપાદાનસમ્પયુત્તા ચા’’તિપિ, ‘‘ઉપાદાનસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ ઉપાદાના’’તિપિ. દુક્ખસચ્ચં સિયા ઉપાદાનઞ્ચેવ ઉપાદાનસમ્પયુત્તઞ્ચ, સિયા ઉપાદાનસમ્પયુત્તઞ્ચેવ નો ચ ઉપાદાનં, સિયા ન વત્તબ્બં – ‘‘ઉપાદાનઞ્ચેવ ઉપાદાનસમ્પયુત્તઞ્ચા’’ તિપિ, ‘‘ઉપાદાનસમ્પયુત્તઞ્ચેવ નો ચ ઉપાદાન’’ન્તિપિ. દ્વે સચ્ચા ઉપાદાનવિપ્પયુત્તઅનુપાદાનિયા. દ્વે સચ્ચા સિયા ઉપાદાનવિપ્પયુત્તઉપાદાનિયા, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘ઉપાદાનવિપ્પયુત્તઉપાદાનિયા’’તિપિ, ‘‘ઉપાદાનવિપ્પયુત્તઅનુપાદાનિયા’’તિપિ.

સમુદયસચ્ચં કિલેસો. દ્વે સચ્ચા નો કિલેસા. દુક્ખસચ્ચં સિયા કિલેસો, સિયા નો કિલેસો. દ્વે સચ્ચા સંકિલેસિકા. દ્વે સચ્ચા અસંકિલેસિકા. સમુદયસચ્ચં સંકિલિટ્ઠં. દ્વે સચ્ચા અસંકિલિટ્ઠા. દુક્ખસચ્ચં સિયા સંકિલિટ્ઠં, સિયા અસંકિલિટ્ઠં. સમુદયસચ્ચં કિલેસસમ્પયુત્તં. દ્વે સચ્ચા કિલેસવિપ્પયુત્તા. દુક્ખસચ્ચં સિયા કિલેસસમ્પયુત્તં, સિયા કિલેસવિપ્પયુત્તં. સમુદયસચ્ચં કિલેસો ચેવ સંકિલેસિકઞ્ચ. દ્વે સચ્ચા ન વત્તબ્બા – ‘‘કિલેસા ચેવ સંકિલેસિકા ચા’’તિપિ, ‘‘સંકિલેસિકા ચેવ નો ચ કિલેસા’’તિપિ. દુક્ખસચ્ચં સિયા કિલેસો ચેવ સંકિલેસિકઞ્ચ, સિયા સંકિલેસિકઞ્ચેવ નો ચ કિલેસો. સમુદયસચ્ચં કિલેસો ચેવ સંકિલિટ્ઠઞ્ચ. દ્વે સચ્ચા ન વત્તબ્બા – ‘‘કિલેસા ચેવ સંકિલિટ્ઠા ચા’’તિપિ, ‘‘સંકિલિટ્ઠા ચેવ નો ચ કિલેસા’’તિપિ. દુક્ખસચ્ચં સિયા કિલેસો ચેવ સંકિલિટ્ઠઞ્ચ, સિયા સંકિલિટ્ઠઞ્ચેવ નો ચ કિલેસો, સિયા ન વત્તબ્બં – ‘‘કિલેસો ચેવ સંકિલિટ્ઠઞ્ચા’’તિપિ, ‘‘સંકિલિટ્ઠઞ્ચેવ નો ચ કિલેસો’’તિપિ. સમુદયસચ્ચં કિલેસો ચેવ કિલેસસમ્પયુત્તઞ્ચ. દ્વે સચ્ચા ન વત્તબ્બા – ‘‘કિલેસા ચેવ કિલેસસમ્પયુત્તા ચા’’તિપિ, ‘‘કિલેસસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ કિલેસા’’તિપિ. દુક્ખસચ્ચં સિયા કિલેસો ચેવ કિલેસસમ્પયુત્તઞ્ચ , સિયા કિલેસસમ્પયુત્તઞ્ચેવ નો ચ કિલેસો, સિયા ન વત્તબ્બં – ‘‘કિલેસો ચેવ કિલેસસમ્પયુત્તઞ્ચા’’ તિપિ, ‘‘કિલેસસમ્પયુત્તઞ્ચેવ નો ચ કિલેસો’’તિપિ. દ્વે સચ્ચા કિલેસવિપ્પયુત્તઅસંકિલેસિકા. સમુદયસચ્ચં ન વત્તબ્બં – ‘‘કિલેસવિપ્પયુત્તસંકિલેસિક’’ન્તિપિ, ‘‘કિલેસવિપ્પયુત્તઅસંકિલેસિક’’ન્તિપિ. દુક્ખસચ્ચં સિયા કિલેસવિપ્પયુત્તસંકિલેસિકં, સિયા ન વત્તબ્બં – ‘‘કિલેસવિપ્પયુત્તસંકિલેસિક’’ન્તિપિ, ‘‘કિલેસવિપ્પયુત્તઅસંકિલેસિક’’ન્તિપિ.

દ્વે સચ્ચા ન દસ્સનેન પહાતબ્બા. દ્વે સચ્ચા સિયા દસ્સનેન પહાતબ્બા, સિયા ન દસ્સનેન પહાતબ્બા. દ્વે સચ્ચા ન ભાવનાય પહાતબ્બા. દ્વે સચ્ચા સિયા ભાવનાય પહાતબ્બા, સિયા ન ભાવનાય પહાતબ્બા. દ્વે સચ્ચા ન દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકા. દ્વે સચ્ચા સિયા દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકા, સિયા ન દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકા. દ્વે સચ્ચા ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકા. દ્વે સચ્ચા સિયા ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકા, સિયા ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકા. સમુદયસચ્ચં સવિતક્કં. નિરોધસચ્ચં અવિતક્કં. દ્વે સચ્ચા સિયા સવિતક્કા, સિયા અવિતક્કા. સમુદયસચ્ચં સવિચારં. નિરોધસચ્ચં અવિચારં. દ્વે સચ્ચા સિયા સવિચારા, સિયા અવિચારા. નિરોધસચ્ચં અપ્પીતિકં. તીણિ સચ્ચાનિ સિયા સપ્પીતિકા, સિયા અપ્પીતિકા. નિરોધસચ્ચં ન પીતિસહગતં. તીણિ સચ્ચાનિ સિયા પીતિસહગતા, સિયા ન પીતિસહગતા. નિરોધસચ્ચં ન સુખસહગતં. તીણિ સચ્ચાનિ સિયા સુખસહગતા, સિયા ન સુખસહગતા. નિરોધસચ્ચં ન ઉપેક્ખાસહગતં. તીણિ સચ્ચાનિ સિયા ઉપેક્ખાસહગતા, સિયા ન ઉપેક્ખાસહગતા.

સમુદયસચ્ચં કામાવચરં. દ્વે સચ્ચા ન કામાવચરા. દુક્ખસચ્ચં સિયા કામાવચરં, સિયા ન કામાવચરં. તીણિ સચ્ચાનિ ન રૂપાવચરા. દુક્ખસચ્ચં સિયા રૂપાવચરં, સિયા ન રૂપાવચરં. તીણિ સચ્ચાનિ ન અરૂપાવચરા. દુક્ખસચ્ચં સિયા અરૂપાવચરં, સિયા ન અરૂપાવચરં. દ્વે સચ્ચા પરિયાપન્ના. દ્વે સચ્ચા અપરિયાપન્ના. મગ્ગસચ્ચં નિય્યાનિકં. તીણિ સચ્ચાનિ અનિય્યાનિકા. મગ્ગસચ્ચં નિયતં. નિરોધસચ્ચં અનિયતં. દ્વે સચ્ચા સિયા નિયતા, સિયા અનિયતા. દ્વે સચ્ચા સઉત્તરા. દ્વે સચ્ચા અનુત્તરા. સમુદયસચ્ચં સરણં. દ્વે સચ્ચા અરણા. દુક્ખસચ્ચં સિયા સરણં, સિયા અરણન્તિ.

પઞ્હાપુચ્છકં.

સચ્ચવિભઙ્ગો નિટ્ઠિતો.

૫. ઇન્દ્રિયવિભઙ્ગો

૧. અભિધમ્મભાજનીયં

૨૧૯. બાવીસતિન્દ્રિયાનિ – ચક્ખુન્દ્રિયં, સોતિન્દ્રિયં, ઘાનિન્દ્રિયં, જિવ્હિન્દ્રિયં, કાયિન્દ્રિયં, મનિન્દ્રિયં, ઇત્થિન્દ્રિયં, પુરિસિન્દ્રિયં, જીવિતિન્દ્રિયં, સુખિન્દ્રિયં, દુક્ખિન્દ્રિયં, સોમનસ્સિન્દ્રિયં, દોમનસ્સિન્દ્રિયં, ઉપેક્ખિન્દ્રિયં, સદ્ધિન્દ્રિયં , વીરિયિન્દ્રિયં [વિરિયિન્દ્રિયં (સી॰ સ્યા॰)], સતિન્દ્રિયં, સમાધિન્દ્રિયં, પઞ્ઞિન્દ્રિયં, અનઞ્ઞાતઞ્ઞસ્સામીતિન્દ્રિયં, અઞ્ઞિન્દ્રિયં, અઞ્ઞાતાવિન્દ્રિયં.

૨૨૦. તત્થ કતમં ચક્ખુન્દ્રિયં? યં ચક્ખુ ચતુન્નં મહાભૂતાનં ઉપાદાય પસાદો…પે॰… સુઞ્ઞો ગામોપેસો – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘ચક્ખુન્દ્રિયં’’.

તત્થ કતમં સોતિન્દ્રિયં…પે॰… ઘાનિન્દ્રિયં…પે॰… જિવ્હિન્દ્રિયં…પે॰… કાયિન્દ્રિયં? યો કાયો ચતુન્નં મહાભૂતાનં ઉપાદાય પસાદો…પે॰… સુઞ્ઞો ગામોપેસો – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘કાયિન્દ્રિયં’’.

તત્થ કતમં મનિન્દ્રિયં? એકવિધેન મનિન્દ્રિયં – ફસ્સસમ્પયુત્તં. દુવિધેન મનિન્દ્રિયં – અત્થિ સહેતુકં, અત્થિ અહેતુકં. તિવિધેન મનિન્દ્રિયં – અત્થિ કુસલં, અત્થિ અકુસલં, અત્થિ અબ્યાકતં. ચતુબ્બિધેન મનિન્દ્રિયં – અત્થિ કામાવચરં, અત્થિ રૂપાવચરં, અત્થિ અરૂપાવચરં, અત્થિ અપરિયાપન્નં. પઞ્ચવિધેન મનિન્દ્રિયં – અત્થિ સુખિન્દ્રિયસમ્પયુત્તં, અત્થિ દુક્ખિન્દ્રિયસમ્પયુત્તં, અત્થિ સોમનસ્સિન્દ્રિયસમ્પયુત્તં, અત્થિ દોમનસ્સિન્દ્રિયસમ્પયુત્તં, અત્થિ ઉપેક્ખિન્દ્રિયસમ્પયુત્તં . છબ્બિધેન મનિન્દ્રિયં – ચક્ખુવિઞ્ઞાણં…પે॰… મનોવિઞ્ઞાણં. એવં છબ્બિધેન મનિન્દ્રિયં.

સત્તવિધેન મનિન્દ્રિયં – ચક્ખુવિઞ્ઞાણં…પે॰… કાયવિઞ્ઞાણં, મનોધાતુ, મનોવિઞ્ઞાણધાતુ. એવં સત્તવિધેન મનિન્દ્રિયં.

અટ્ઠવિધેન મનિન્દ્રિયં – ચક્ખુવિઞ્ઞાણં…પે॰… કાયવિઞ્ઞાણં અત્થિ સુખસહગતં, અત્થિ દુક્ખસહગતં, મનોધાતુ, મનોવિઞ્ઞાણધાતુ. એવં અટ્ઠવિધેન મનિન્દ્રિયં.

નવવિધેન મનિન્દ્રિયં – ચક્ખુવિઞ્ઞાણં…પે॰… કાયવિઞ્ઞાણં, મનોધાતુ, મનોવિઞ્ઞાણધાતુ અત્થિ કુસલા, અત્થિ અકુસલા, અત્થિ અબ્યાકતા. એવં નવવિધેન મનિન્દ્રિયં.

દસવિધેન મનિન્દ્રિયં – ચક્ખુવિઞ્ઞાણં…પે॰… કાયવિઞ્ઞાણં અત્થિ સુખસહગતં, અત્થિ દુક્ખસહગતં, મનોધાતુ, મનોવિઞ્ઞાણધાતુ અત્થિ કુસલા, અત્થિ અકુસલા, અત્થિ અબ્યાકતા. એવં દસવિધેન મનિન્દ્રિયં…પે॰… એવં બહુવિધેન મનિન્દ્રિયં. ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘મનિન્દ્રિયં’’.

તત્થ કતમં ઇત્થિન્દ્રિયં? યં ઇત્થિયા ઇત્થિલિઙ્ગં ઇત્થિનિમિત્તં ઇત્થિકુત્તં ઇત્થાકપ્પો ઇત્થત્તં ઇત્થિભાવો – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘ઇત્થિન્દ્રિયં’’.

તત્થ કતમં પુરિસિન્દ્રિયં? યં પુરિસસ્સ પુરિસલિઙ્ગં પુરિસનિમિત્તં પુરિસકુત્તં પુરિસાકપ્પો પુરિસત્તં પુરિસભાવો – ઇદં વુચ્ચતિ ''પુરિસિન્દ્રિયં''.

તત્થ કતમં જીવિતિન્દ્રિયં? જીવિતિન્દ્રિયં દુવિધેન – અત્થિ રૂપજીવિતિન્દ્રિયં, અત્થિ અરૂપજીવિતિન્દ્રિયં.

તત્થ કતમં રૂપજીવિતિન્દ્રિયં? યો તેસં રૂપીનં ધમ્માનં આયુ ઠિતિ યપના યાપના ઇરિયના વત્તના પાલના જીવિતં જીવિતિન્દ્રિયં – ઇદં વુચ્ચતિ ''રૂપજીવિતિન્દ્રિયં''.

તત્થ કતમં અરૂપજીવિતિન્દ્રિયં? યો તેસં અરૂપીનં ધમ્માનં આયુ ઠિતિ યપના યાપના ઇરિયના વત્તના પાલના જીવિતં જીવિતિન્દ્રિયં – ઇદં વુચ્ચતિ ''અરૂપજીવતિન્દ્રિયં''. ઇદં વુચ્ચતિ ''જીવિતિન્દ્રિયં''.

તત્થ કતમં સુખિન્દ્રિયં? યં કાયિકં સાતં કાયિકં સુખં કાયસમ્ફસ્સજં સાતં સુખં વેદયિતં કાયસમ્ફસ્સજા સાતા સુખા વેદના – ઇદં વુચ્ચતિ ''સુખિન્દ્રિયં''.

તત્થ કતમં દુક્ખિન્દ્રિયં? યં કાયિકં અસાતં કાયિકં દુક્ખં કાયસમ્ફસ્સજં અસાતં દુક્ખં વેદયિતં કાયસમ્ફસ્સજા અસાતા દુક્ખા વેદના – ઇદં વુચ્ચતિ ''દુક્ખિન્દ્રિયં''.

તત્થ કતમં સોમનસ્સિન્દ્રિયં? યં ચેતસિકં સાતં ચેતસિકં સુખં ચેતોસમ્ફસ્સજં સાતં સુખં વેદયિતં ચેતોસમ્ફસ્સજા સાતા સુખા વેદના – ઇદં વુચ્ચતિ ''સોમનસ્સિન્દ્રિયં''.

તત્થ કતમં દોમનસ્સિન્દ્રિયં? યં ચેતસિકં અસાતં ચેતસિકં દુક્ખં ચેતોસમ્ફસ્સજં અસાતં દુક્ખં વેદયિતં ચેતોસમ્ફસ્સજા અસાતા દુક્ખા વેદના – ઇદં વુચ્ચતિ ''દોમનસ્સિન્દ્રિયં''.

તત્થ કતમં ઉપેક્ખિન્દ્રિયં? યં ચેતસિકં નેવ સાતં નાસાતં ચેતોસમ્ફસ્સજં અદુક્ખમસુખં વેદયિતં ચેતોસમ્ફસ્સજા અદુક્ખમસુખા વેદના – ઇદં વુચ્ચતિ ''ઉપેક્ખિન્દ્રિયં''.

તત્થ કતમં સદ્ધિન્દ્રિયં? યા સદ્ધા સદ્દહના ઓકપ્પના અભિપ્પસાદો સદ્ધા સદ્ધિન્દ્રિયં સદ્ધાબલં – ઇદં વુચ્ચતિ ''સદ્ધિન્દ્રિયં''.

તત્થ કતમં વીરિયિન્દ્રિયં? યો ચેતસિકો વીરિયારમ્ભો નિક્કમો પરક્કમો ઉય્યામો વાયામો ઉસ્સાહો ઉસ્સોળ્હી થામો ઠિતિ અસિથિલપરક્કમતા અનિક્ખિત્તછન્દતા અનિક્ખિત્તધુરતા ધુરસમ્પગ્ગાહો વીરિયં વીરિયિન્દ્રિયં વીરિયબલં – ઇદં વુચ્ચતિ ''વીરિયિન્દ્રિયં''.

તત્થ કતમં સતિન્દ્રિયં? યા સતિ અનુસ્સતિ પટિસ્સતિ સતિ સરણતા ધારણતા અપિલાપનતા અસમ્મુસ્સનતા સતિ સતિન્દ્રિયં સતિબલં સમ્માસતિ – ઇદં વુચ્ચતિ ''સતિન્દ્રિયં''.

તત્થ કતમં સમાધિન્દ્રિયં? યા ચિત્તસ્સ ઠિતિ સણ્ઠિતિ અવટ્ઠિતિ અવિસાહારો અવિક્ખેપો અવિસાહટમાનસતા સમથો સમાધિન્દ્રિયં સમાધિબલં સમ્માસમાધિ – ઇદં વુચ્ચતિ ''સમાધિન્દ્રિયં''.

તત્થ કતમં પઞ્ઞિન્દ્રિયં? યા પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘પઞ્ઞિન્દ્રિયં’’.

તત્થ કતમં અનઞ્ઞાતઞ્ઞસ્સામીતિન્દ્રિયં? યા તેસં ધમ્માનં અનઞ્ઞાતાનં અદિટ્ઠાનં અપ્પત્તાનં અવિદિતાનં અસચ્છિકતાનં સચ્છિકિરિયાય પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘અનઞ્ઞાતઞ્ઞસ્સામીતિન્દ્રિયં’’.

તત્થ કતમં અઞ્ઞિન્દ્રિયં? યા તેસં ધમ્માનં ઞાતાનં દિટ્ઠાનં પત્તાનં વિદિતાનં સચ્છિકતાનં સચ્છિકિરિયાય પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – ઇદં વુચ્ચતિ અઞ્ઞિન્દ્રિયં.

તત્થ કતમં અઞ્ઞાતાવિન્દ્રિયં? યા તેસં ધમ્માનં અઞ્ઞાતાવીનં દિટ્ઠાનં પત્તાનં વિદિતાનં સચ્છિકતાનં સચ્છિકિરિયાય પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘અઞ્ઞાતાવિન્દ્રિયં’’.

અભિધમ્મભાજનીયં.

૨. પઞ્હાપુચ્છકં

૨૨૧. બાવીસતિન્દ્રિયાનિ – ચક્ખુન્દ્રિયં, સોતિન્દ્રિયં, ઘાનિન્દ્રિયં, જિવ્હિન્દ્રિયં, કાયિન્દ્રિયં, મનિન્દ્રિયં, ઇત્થિન્દ્રિયં, પુરિસિન્દ્રિયં, જીવિતિન્દ્રિયં, સુખિન્દ્રિયં, દુક્ખિન્દ્રિયં, સોમનસ્સિન્દ્રિયં, દોમનસ્સિન્દ્રિયં, ઉપેક્ખિન્દ્રિયં, સદ્ધિન્દ્રિયં, વીરિયિન્દ્રિયં, સતિન્દ્રિયં, સમાધિન્દ્રિયં, પઞ્ઞિન્દ્રિયં , અનઞ્ઞાતઞ્ઞસ્સામીતિન્દ્રિયં, અઞ્ઞિન્દ્રિયં, અઞ્ઞાતાવિન્દ્રિયં.

૨૨૨. બાવીસતીનં ઇન્દ્રિયાનં કતિ કુસલા, કતિ અકુસલા, કતિ અબ્યાકતા...પે॰... કતિ સરણા, કતિ અરણા?

૧. તિકં

૨૨૩. દસિન્દ્રિયા અબ્યાકતા. દોમનસ્સિન્દ્રિયં અકુસલં. અનઞ્ઞાતઞ્ઞસ્સામીતિન્દ્રિયં કુસલં. ચત્તારિન્દ્રિયા સિયા કુસલા, સિયા અબ્યાકતા. છ ઇન્દ્રિયા સિયા કુસલા, સિયા અકુસલા, સિયા અબ્યાકતા.

દ્વાદસિન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા’’તિપિ, ‘‘દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા’’તિપિ, ‘‘અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા’’તિપિ. છ ઇન્દ્રિયા સિયા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા, સિયા અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા. તીણિન્દ્રિયા સિયા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા, સિયા દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા, સિયા અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા. જીવિતિન્દ્રિયં સિયા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તં, સિયા દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તં, સિયા અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તં, સિયા ન વત્તબ્બં – ‘‘સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્ત’’ન્તિપિ , ‘‘દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્ત’’ન્તિપિ, ‘‘અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્ત’’ન્તિપિ.

સત્તિન્દ્રિયા નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મા. તીણિન્દ્રિયા વિપાકા. દ્વિન્દ્રિયા વિપાકધમ્મધમ્મા. અઞ્ઞિન્દ્રિયં સિયા વિપાકં, સિયા વિપાકધમ્મધમ્મં. નવિન્દ્રિયા સિયા વિપાકા, સિયા વિપાકધમ્મધમ્મા, સિયા નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મા. નવિન્દ્રિયા ઉપાદિન્નુપાદાનિયા . દોમનસ્સિન્દ્રિયં અનુપાદિન્નુપાદાનિયં. તીણિન્દ્રિયા અનુપાદિન્નઅનુપાદાનિયા. નવિન્દ્રિયા સિયા ઉપાદિન્નુપાદાનિયા, સિયા અનુપાદિન્નુપાદાનિયા, સિયા અનુપાદિન્નઅનુપાદાનિયા.

નવિન્દ્રિયા અસંકિલિટ્ઠસંકિલેસિકા. દોમનસ્સિન્દ્રિયં સંકિલિટ્ઠસંકિલેસિકં. તીણિન્દ્રિયા અસંકિલિટ્ઠઅસંકિલેસિકા. તીણિન્દ્રિયા સિયા અસંકિલિટ્ઠસંકિલેસિકા, સિયા અસંકિલિટ્ઠઅસંકિલેસિકા. છ ઇન્દ્રિયા સિયા સંકિલિટ્ઠસંકિલેસિકા, સિયા અસંકિલિટ્ઠસંકિલેસિકા, સિયા અસંકિલિટ્ઠઅસંકિલેસિકા. નવિન્દ્રિયા અવિતક્કઅવિચારા. દોમનસ્સિન્દ્રિયં સવિતક્કસવિચારં. ઉપેક્ખિન્દ્રિયં સિયા સવિતક્કસવિચારં, સિયા અવિતક્કઅવિચારં. એકાદસિન્દ્રિયા સિયા સવિતક્કસવિચારા, સિયા અવિતક્કવિચારમત્તા, સિયા અવિતક્કઅવિચારા.

એકાદસિન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા – ''પીતિસહગતા''તિપિ, ''સુખસહગતા''તિપિ, ''ઉપેક્ખાસહગતા''તિપિ. સોમનસ્સિન્દ્રિયં સિયા પીતિસહગતં ન સુખસહગતં ન ઉપેક્ખાસહગતં, સિયા ન વત્તબ્બં – ''પીતિસહગત''ન્તિ. છ ઇન્દ્રિયા સિયા પીતિસહગતા, સિયા સુખસહગતા, સિયા ઉપેક્ખાસહગતા. ચત્તારિન્દ્રિયા સિયા પીતિસહગતા, સિયા સુખસહગતા, સિયા ઉપેક્ખાસહગતા , સિયા ન વત્તબ્બા – ''પીતિસહગતા''તિપિ, ''સુખસહગતા''તિપિ, ''ઉપેક્ખાસહગતા''તિપિ.

પન્નરસિન્દ્રિયા નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બા. દોમનસ્સિન્દ્રિયં સિયા દસ્સનેન પહાતબ્બં, સિયા ભાવનાય પહાતબ્બં. છ ઇન્દ્રિયા સિયા દસ્સનેન પહાતબ્બા, સિયા ભાવનાય પહાતબ્બા, સિયા નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બા. પન્નરસિન્દ્રિયા નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકા. દોમનસ્સિન્દ્રિયં સિયા દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકં, સિયા ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકં. છ ઇન્દ્રિયા સિયા દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકા, સિયા ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકા, સિયા નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકા.

દસિન્દ્રિયા નેવાચયગામિનાપચયગામિનો. દોમનસ્સિન્દ્રિયં આચયગામિ. અનઞ્ઞાતઞ્ઞસ્સામીતિન્દ્રિયં અપચયગામિ. અઞ્ઞિન્દ્રિયં સિયા અપચયગામિ, સિયા નેવાચયગામિનાપચયગામિ . નવિન્દ્રિયા સિયા આચયગામિનો, સિયા અપચયગામિનો, સિયા નેવાચયગામિનાપચયગામિનો. દસિન્દ્રિયા નેવસેક્ખનાસેક્ખા. દ્વિન્દ્રિયા સેક્ખા. અઞ્ઞાતાવિન્દ્રિયં અસેક્ખં. નવિન્દ્રિયા સિયા સેક્ખા, સિયા અસેક્ખા, સિયા નેવસેક્ખનાસેક્ખા.

દસિન્દ્રિયા પરિત્તા. તીણિન્દ્રિયા અપ્પમાણા. નવિન્દ્રિયા સિયા પરિત્તા, સિયા મહગ્ગતા, સિયા અપ્પમાણા. સત્તિન્દ્રિયા અનારમ્મણા. દ્વિન્દ્રિયા પરિત્તારમ્મણા. તીણિન્દ્રિયા અપ્પમાણારમ્મણા. દોમનસ્સિન્દ્રિયં સિયા પરિત્તારમ્મણં સિયા મહગ્ગતારમ્મણં, ન અપ્પમાણારમ્મણં, સિયા ન વત્તબ્બં – ''પરિત્તારમ્મણ''ન્તિપિ , ''મહગ્ગતારમ્મણ''ન્તિ પિ. નવિન્દ્રિયા સિયા પરિત્તારમ્મણા, સિયા મહગ્ગતારમ્મણા, સિયા અપ્પમાણારમ્મણા, સિયા ન વત્તબ્બા – ''પરિત્તારમ્મણા''તિપિ, ''મહગ્ગતારમ્મણા''તિપિ, ''અપ્પમાણારમ્મણા''તિપિ.

નવિન્દ્રિયા મજ્ઝિમા. દોમનસ્સિન્દ્રિયં હીનં. તીણિન્દ્રિયા પણીતા. તીણિન્દ્રિયા સિયા મજ્ઝિમા, સિયા પણીતા. છ ઇન્દ્રિયા સિયા હીના, સિયા મજ્ઝિમા, સિયા પણીતા. દસિન્દ્રિયા અનિયતા. અનઞ્ઞાતઞ્ઞસ્સામીતિન્દ્રિયં સમ્મત્તનિયતં. ચત્તારિન્દ્રિયા સિયા સમ્મત્તનિયતા, સિયા અનિયતા. દોમનસ્સિન્દ્રિયં સિયા મિચ્છત્તનિયતં, સિયા

અનિયતં . છ ઇન્દ્રિયા સિયા મિચ્છત્તનિયતા, સિયા સમ્મત્તનિયતા, સિયા અનિયતા. સત્તિન્દ્રિયા અનારમ્મણા. ચત્તારિન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા – ''મગ્ગારમ્મણા''તિપિ, ''મગ્ગહેતુકા''તિપિ, ''મગ્ગાધિપતિનો''તિપિ. અનઞ્ઞાતઞ્ઞસ્સામીતિન્દ્રિયં ન મગ્ગારમ્મણં, સિયા મગ્ગહેતુકં, સિયા મગ્ગાધિપતિ, સિયા ન વત્તબ્બં – ''મગ્ગહેતુક''ન્તિપિ, ''મગ્ગાધિપતી''તિપિ. અઞ્ઞિન્દ્રિયં ન મગ્ગારમ્મણં, સિયા મગ્ગહેતુકં, સિયા મગ્ગાધિપતિ, સિયા ન વત્તબ્બં – ''મગ્ગહેતુક''ન્તિપિ, ''મગ્ગાધિપતી''તિપિ. નવિન્દ્રિયા સિયા મગ્ગારમ્મણા, સિયા મગ્ગહેતુકા, સિયા મગ્ગાધિપતિનો, સિયા ન વત્તબ્બા – ''મગ્ગારમ્મણા''તિપિ, ''મગ્ગહેતુકા''તિપિ, ''મગ્ગાધિપતિનો''તિપિ.

દસિન્દ્રિયા સિયા ઉપ્પન્ના, સિયા ઉપ્પાદિનો, ન વત્તબ્બા – ''અનુપ્પન્ના''તિ. દ્વિન્દ્રિયા સિયા ઉપ્પન્ના, સિયા અનુપ્પન્ના, ન વત્તબ્બા – ''ઉપ્પાદિનો''તિ. દસિન્દ્રિયા સિયા ઉપ્પન્ના, સિયા અનુપ્પન્ના, સિયા ઉપ્પાદિનો ; સિયા અતીતા, સિયા અનાગતા, સિયા પચ્ચુપ્પન્ના. સત્તિન્દ્રિયા અનારમ્મણા. દ્વિન્દ્રિયા પચ્ચુપ્પન્નારમ્મણા. તીણિન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા – ''અતીતારમ્મણા''તિપિ, ''અનાગતારમ્મણા''તિપિ , ''પચ્ચુપ્પન્નારમ્મણા''તિપિ. દસિન્દ્રિયા સિયા અતીતારમ્મણા, સિયા અનાગતારમ્મણા, સિયા પચ્ચુપ્પન્નારમ્મણા, સિયા ન વત્તબ્બા – ''અતીતારમ્મણા''તિપિ, ''અનાગતારમ્મણા''તિપિ, ''પચ્ચુપ્પન્નારમ્મણા''તિપિ; સિયા અજ્ઝત્તા, સિયા બહિદ્ધા, સિયા અજ્ઝત્તબહિદ્ધા. સત્તિન્દ્રિયા અનારમ્મણા. તીણિન્દ્રિયા બહિદ્ધારમ્મણા. ચત્તારિન્દ્રિયા સિયા અજ્ઝત્તારમ્મણા, સિયા બહિદ્ધારમ્મણા, સિયા અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણા, અટ્ઠિન્દ્રિયા સિયા અજ્ઝત્તારમ્મણા, સિયા બહિદ્ધારમ્મણા, સિયા અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણા, સિયા ન વત્તબ્બા – ''અજ્ઝત્તારમ્મણા''તિપિ, ''બહિદ્ધારમ્મણા''તિપિ, ''અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણા''તિપિ. પઞ્ચિન્દ્રિયા અનિદસ્સનસપ્પટિઘા. સત્તરસિન્દ્રિયા અનિદસ્સનઅપ્પટિઘા.

૨. દુકં

૨૨૪. ચત્તારિન્દ્રિયા હેતૂ. અટ્ઠારસિન્દ્રિયા ન હેતૂ. સત્તિન્દ્રિયા સહેતુકા. નવિન્દ્રિયા અહેતુકા. છ ઇન્દ્રિયા સિયા સહેતુકા, સિયા અહેતુકા. સત્તિન્દ્રિયા હેતુસમ્પયુત્તા. નવિન્દ્રિયા હેતુવિપ્પયુત્તા. છ ઇન્દ્રિયા સિયા હેતુસમ્પયુત્તા, સિયા હેતુવિપ્પયુત્તા. ચત્તારિન્દ્રિયા હેતૂ ચેવ સહેતુકા ચ. નવિન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા – ''હેતૂ ચેવ સહેતુકા ચા''તિપિ, ''સહેતુકા ચેવ ન ચ હેતૂ''તિપિ. તીણિન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા – ''હેતૂ ચેવ સહેતુકા ચા''તિ. સહેતુકા ચેવ ન ચ હેતૂ. છ ઇન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા – ''હેતૂ ચેવ સહેતુકા ચા''તિ, સિયા સહેતુકા ચેવ ન ચ હેતૂ, સિયા ન વત્તબ્બા – ''સહેતુકા ચેવ ન ચ હેતૂ''તિ.

ચત્તારિન્દ્રિયા હેતૂ ચેવ હેતુસમ્પયુત્તા ચ . નવિન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા – ''હેતૂ ચેવ હેતુસમ્પયુત્તા ચા''તિપિ, ''હેતુસમ્પયુત્તા ચેવ ન ચ હેતૂ''તિપિ. તીણિન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા – ''હેતૂ ચેવ હેતુસમ્પયુત્તા ચા''તિ, ''હેતુસમ્પયુત્તા ચેવ ન ચ હેતૂ''. છ ઇન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા – ''હેતૂ ચેવ હેતુસમ્પયુત્તા ચા''તિ, સિયા હેતુસમ્પયુત્તા ચેવ ન ચ હેતૂ, સિયા ન વત્તબ્બા – ''હેતુસમ્પયુત્તા ચેવ ન ચ હેતૂ''તિ.

નવિન્દ્રિયા ન હેતૂ અહેતુકા. તીણિન્દ્રિયા ન હેતૂ સહેતુકા. ચત્તારિન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા – ''ન હેતૂ સહેતુકા''તિપિ, ''ન હેતૂ અહેતુકા''તિપિ . છ ઇન્દ્રિયા સિયા ન હેતૂ સહેતુકા, સિયા ન હેતૂ અહેતુકા.

સપ્પચ્ચયા. સઙ્ખતા. અનિદસ્સના. પઞ્ચિન્દ્રિયા સપ્પટિઘા. સત્તરસિન્દ્રિયા અપ્પટિઘા. સત્તિન્દ્રિયા રૂપા. ચુદ્દસિન્દ્રિયા અરૂપા. જીવિતિન્દ્રિયં સિયા રૂપં, સિયા અરૂપં. દસિન્દ્રિયા લોકિયા. તીણિન્દ્રિયા લોકુત્તરા. નવિન્દ્રિયા સિયા લોકિયા, સિયા લોકુત્તરા; કેનચિ વિઞ્ઞેય્યા, કેનચિ ન વિઞ્ઞેય્યા.

નો આસવા. દસિન્દ્રિયા સાસવા. તીણિન્દ્રિયા અનાસવા. નવિન્દ્રિયા સિયા સાસવા, સિયા અનાસવા. પન્નરસિન્દ્રિયા આસવવિપ્પયુત્તા. દોમનસ્સિન્દ્રિયં આસવસમ્પયુત્તં. છ ઇન્દ્રિયા સિયા આસવસમ્પયુત્તા, સિયા આસવવિપ્પયુત્તા. દસિન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા – ''આસવા ચેવ સાસવા ચા''તિ, ''સાસવા ચેવ નો ચ આસવા''. તીણિન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા – ''આસવા ચેવ સાસવા ચા''તિપિ, ''સાસવા ચેવ નો ચ આસવા''તિપિ. નવિન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા – ''આસવા ચેવ સાસવા ચા''તિ, સિયા સાસવા ચેવ નો ચ આસવા, સિયા ન વત્તબ્બા – ''સાસવા ચેવ નો ચ આસવા''તિ.

પન્નરસિન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા – ''આસવા ચેવ આસવસમ્પયુત્તા ચા''તિપિ, ''આસવસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ આસવા''તિપિ. દોમનસ્સિન્દ્રિયં ન વત્તબ્બં – ''આસવો ચેવ આસવસમ્પયુત્તઞ્ચા''તિ, ''આસવસમ્પયુત્તઞ્ચેવ નો ચ આસવો''. છ ઇન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા – ''આસવા ચેવ આસવસમ્પયુત્તા ચા''તિ, સિયા આસવસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ આસવા, સિયા ન વત્તબ્બા – ''આસવસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ આસવા''તિ. નવિન્દ્રિયા આસવવિપ્પયુત્તસાસવા. તીણિન્દ્રિયા આસવવિપ્પયુત્તઅનાસવા. દોમનસ્સિન્દ્રિયં ન વત્તબ્બં – ''આસવવિપ્પયુત્તસાસવ''ન્તિપિ, ''આસવવિપ્પયુત્તઅનાસવ''ન્તિપિ. તીણિન્દ્રિયા સિયા આસવવિપ્પયુત્તસાસવા, સિયા આસવવિપ્પયુત્તઅનાસવા. છ ઇન્દ્રિયા સિયા આસવવિપ્પયુત્તસાસવા, સિયા આસવવિપ્પયુત્તઅનાસવા, સિયા ન વત્તબ્બા – ''આસવવિપ્પયુત્તસાસવા''તિપિ, ''આસવવિપ્પયુત્તઅનાસવા''તિપિ.

નો સંયોજના. દસિન્દ્રિયા સંયોજનિયા. તીણિન્દ્રિયા અસંયોજનિયા. નવિન્દ્રિયા સિયા સંયોજનિયા, સિયા અસંયોજનિયા. પન્નરસિન્દ્રિયા સંયોજનવિપ્પયુત્તા. દોમનસ્સિન્દ્રિયં સંયોજનસમ્પયુત્તં . છ ઇન્દ્રિયા સિયા સંયોજનસમ્પયુત્તા , સિયા સંયોજનવિપ્પયુત્તા. દસિન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા – ''સંયોજના ચેવ સંયોજનિયા ચા''તિ, સંયોજનિયા ચેવ નો ચ સંયોજના. તીણિન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા – ''સંયોજના ચેવ સંયોજનિયા ચા''તિપિ, ''સંયોજનિયા ચેવ નો ચ સંયોજના''તિપિ. નવિન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા – ''સંયોજના ચેવ સંયોજનિયા ચા''તિ, સિયા સંયોજનિયા ચેવ નો ચ સંયોજના, સિયા ન વત્તબ્બા – ''સંયોજનિયા ચેવ નો ચ સંયોજના''તિ.

પન્નરસિન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા – ''સંયોજના ચેવ સંયોજનસમ્પયુત્તા ચા''તિપિ, ''સંયોજનસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ સંયોજના''તિપિ. દોમનસ્સિન્દ્રિયં ન વત્તબ્બં – ''સંયોજનઞ્ચેવ સંયોજનસમ્પયુત્તઞ્ચા''તિ, સંયોજનસમ્પયુત્તઞ્ચેવ નો ચ સંયોજનં. છ ઇન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા – ''સંયોજના ચેવ સંયોજનસમ્પયુત્તા ચા''તિ, સિયા સંયોજનસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ સંયોજના, સિયા ન વત્તબ્બા – ''સંયોજનસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ સંયોજના''તિ.

નવિન્દ્રિયા સંયોજનવિપ્પયુત્તસંયોજનિયા. તીણિન્દ્રિયા સંયોજનવિપ્પયુત્તઅસંયોજનિયા. દોમનસ્સિન્દ્રિયં ન વત્તબ્બં – ''સંયોજનવિપ્પયુત્તસંયોજનિય''ન્તિપિ, ''સંયોજનવિપ્પયુત્તઅસંયોજનિય''ન્તિપિ. તીણિન્દ્રિયા સિયા સંયોજનવિપ્પયુત્તસંયોજનિયા, સિયા સંયોજનવિપ્પયુત્તઅસંયોજનિયા. છ ઇન્દ્રિયા સિયા સંયોજનવિપ્પયુત્તસંયોજનિયા, સિયા સંયોજનવિપ્પયુત્તઅસંયોજનિયા, સિયા ન વત્તબ્બા – ''સંયોજનવિપ્પયુત્તસંયોજનિયા''તિપિ, ''સંયોજનવિપ્પયુત્તઅસંયોજનિયા''તિપિ .

નો ગન્થા. દસિન્દ્રિયા ગન્થનિયા. તીણિન્દ્રિયા અગન્થનિયા. નવિન્દ્રિયા સિયા ગન્થનિયા, સિયા અગન્થનિયા. પન્નરસિન્દ્રિયા ગન્થવિપ્પયુત્તા. દોમનસ્સિન્દ્રિયં ગન્થસમ્પયુત્તં. છ ઇન્દ્રિયા સિયા ગન્થસમ્પયુત્તા, સિયા ગન્થવિપ્પયુત્તા. દસિન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા – ''ગન્થા ચેવ ગન્થનિયા ચા''તિ, ગન્થનિયા ચેવ નો ચ ગન્થા.

તીણિન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘ગન્થા ચેવ ગન્થનિયા ચા’’તિપિ, ‘‘ગન્થનિયા ચેવ નો ચ ગન્થા’’તિપિ. નવિન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘ગન્થા ચેવ ગન્થનિયા ચા’’તિ, સિયા ગન્થનિયા ચેવ નો ચ ગન્થા, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘ગન્થનિયા ચેવ નો ચ ગન્થા’’તિ.

પન્નરસિન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘ગન્થા ચેવ ગન્થસમ્પયુત્તા ચા’’તિપિ, ‘‘ગન્થસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ ગન્થા’’તિપિ. દોમનસ્સિન્દ્રિયં ન વત્તબ્બં – ‘‘ગન્થો ચેવ ગન્થસમ્પયુત્ત’’ઞ્ચાતિ, ગન્થસમ્પયુત્તઞ્ચેવ નો ચ ગન્થો. છ ઇન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘ગન્થા ચેવ ગન્થસમ્પયુત્તા ચા’’તિ, સિયા ગન્થસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ ગન્થા, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘ગન્થસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ ગન્થા’’તિ.

નવિન્દ્રિયા ગન્થવિપ્પયુત્તગન્થનિયા. તીણિન્દ્રિયા ગન્થવિપ્પયુત્તઅગન્થનિયા . દોમનસ્સિન્દ્રિયં ન વત્તબ્બં – ‘‘ગન્થવિપ્પયુત્તગન્થનિય’’ન્તિપિ, ‘‘ગન્થવિપ્પયુત્તઅગન્થનિય’’ન્તિપિ. તીણિન્દ્રિયા સિયા ગન્થવિપ્પયુત્તગન્થનિયા, સિયા ગન્થવિપ્પયુત્તઅગન્થનિયા. છ ઇન્દ્રિયા સિયા ગન્થવિપ્પયુત્તગન્થનિયા, સિયા ગન્થવિપ્પયુત્તઅગન્થનિયા, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘ગન્થવિપ્પયુત્તગન્થનિયા’’તિપિ, ‘‘ગન્થવિપ્પયુત્તઅગન્થનિયા’’તિપિ.

નો ઓઘા…પે॰… નો યોગા…પે॰… નો નીવરણા. દસિન્દ્રિયા નીવરણિયા. તીણિન્દ્રિયા અનીવરણિયા. નવિન્દ્રિયા સિયા નીવરણિયા, સિયા અનીવરણિયા. પન્નરસિન્દ્રિયા નીવરણવિપ્પયુત્તા. દોમનસ્સિન્દ્રિયં નીવરણસમ્પયુત્તં. છ ઇન્દ્રિયા સિયા નીવરણસમ્પયુત્તા, સિયા નીવરણવિપ્પયુત્તા. દસિન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘નીવરણા ચેવ નીવરણિયા ચા’’તિ, નીવરણિયા ચેવ નો ચ નીવરણા. તીણિન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘નીવરણા ચેવ નીવરણિયા ચા’’તિપિ, ‘‘નીવરણિયા ચેવ નો ચ નીવરણા’’તિપિ. નવિન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘નીવરણા ચેવ નીવરણિયા ચા’’તિ, સિયા નીવરણિયા ચેવ નો ચ નીવરણા, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘નીવરણિયા ચેવ નો ચ નીવરણા’’તિ.

પન્નરસિન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘નીવરણા ચેવ નીવરણસમ્પયુત્તા ચા’’તિપિ, ‘‘નીવરણસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ નીવરણા’’તિપિ. દોમનસ્સિન્દ્રિયં ન વત્તબ્બં – ‘‘નીવરણઞ્ચેવ નીવરણસમ્પયુત્તઞ્ચા’’તિ, નીવરણસમ્પયુત્તઞ્ચેવ નો ચ નીવરણં. છ ઇન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘નીવરણા ચેવ નીવરણસમ્પયુત્તા ચા’’તિ, સિયા નીવરણસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ નીવરણા, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘નીવરણસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ નીવરણા’’તિ.

નવિન્દ્રિયા નીવરણવિપ્પયુત્તનીવરણિયા. તીણિન્દ્રિયા નીવરણવિપ્પયુત્તઅનીવરણિયા. દોમનસ્સિન્દ્રિયં ન વત્તબ્બં – ‘‘નીવરણવિપ્પયુત્તનીવરણિય’’ન્તિપિ, ‘‘નીવરણવિપ્પયુત્તઅનીવરણિય’’ન્તિપિ. તીણિન્દ્રિયા સિયા નીવરણવિપ્પયુત્તનીવરણિયા, સિયા નીવરણવિપ્પયુત્તઅનીવરણિયા . છ ઇન્દ્રિયા સિયા નીવરણવિપ્પયુત્તનીવરણિયા , સિયા નીવરણવિપ્પયુત્તઅનીવરણિયા, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘નીવરણવિપ્પયુત્તનીવરણિયા’’તિપિ, ‘‘નીવરણવિપ્પયુત્તઅનીવરણિયા’’તિપિ.

નો પરામાસા. દસિન્દ્રિયા પરામટ્ઠા. તીણિન્દ્રિયા અપરામટ્ઠા. નવિન્દ્રિયા સિયા પરામટ્ઠા, સિયા અપરામટ્ઠા. સોળસિન્દ્રિયા પરામાસવિપ્પયુત્તા. છ ઇન્દ્રિયા સિયા પરામાસસમ્પયુત્તા, સિયા પરામાસવિપ્પયુત્તા. દસિન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘પરામાસા ચેવ પરામટ્ઠા ચા’’તિ, પરામટ્ઠા ચેવ નો ચ પરામાસા. તીણિન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘પરામાસા ચેવ પરામટ્ઠા ચા’’તિપિ, ‘‘પરામટ્ઠા ચેવ નો ચ પરામાસા’’તિપિ. નવિન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા –

‘‘પરામાસા ચેવ પરામટ્ઠા ચા’’તિ, સિયા પરામટ્ઠા ચેવ નો ચ પરામાસા, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘પરામટ્ઠા ચેવ નો ચ પરામાસા’’તિ. દસિન્દ્રિયા પરામાસવિપ્પયુત્તપરામટ્ઠા. તીણિન્દ્રિયા પરામાસવિપ્પયુત્તઅપરામટ્ઠા. તીણિન્દ્રિયા સિયા પરામાસવિપ્પયુત્તપરામટ્ઠા, સિયા પરામાસવિપ્પયુત્તઅપરામટ્ઠા. છ ઇન્દ્રિયા સિયા પરામાસવિપ્પયુત્તપરામટ્ઠા, સિયા પરામાસવિપ્પયુત્તઅપરામટ્ઠા, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘પરામાસવિપ્પયુત્તપરામટ્ઠા’’તિપિ, ‘‘પરામાસવિપ્પયુત્તઅપરામટ્ઠા’’તિપિ.

સત્તિન્દ્રિયા અનારમ્મણા. ચુદ્દસિન્દ્રિયા સારમ્મણા. જીવિતિન્દ્રિયં સિયા સારમ્મણં, સિયા અનારમ્મણં. એકવીસતિન્દ્રિયા નો ચિત્તા. મનિન્દ્રિયં ચિત્તં. તેરસિન્દ્રિયા ચેતસિકા. અટ્ઠિન્દ્રિયા અચેતસિકા. જીવિતિન્દ્રિયં સિયા ચેતસિકં, સિયા અચેતસિકં. તેરસિન્દ્રિયા ચિત્તસમ્પયુત્તા. સત્તિન્દ્રિયા ચિત્તવિપ્પયુત્તા. જીવિતિન્દ્રિયં સિયા ચિત્તસમ્પયુત્તં, સિયા ચિત્તવિપ્પયુત્તં. મનિન્દ્રિયં ન વત્તબ્બં – ‘‘ચિત્તેન સમ્પયુત્ત’’ન્તિપિ, ‘‘ચિત્તેન વિપ્પયુત્ત’’ન્તિપિ.

તેરસિન્દ્રિયા ચિત્તસંસટ્ઠા. સત્તિન્દ્રિયા ચિત્તવિસંસટ્ઠા. જીવિતિન્દ્રિયં સિયા ચિત્તસંસટ્ઠં, સિયા ચિત્તવિસંસટ્ઠં. મનિન્દ્રિયં ન વત્તબ્બં – ‘‘ચિત્તેન સંસટ્ઠ’’ન્તિપિ, ‘‘ચિત્તેન વિસંસટ્ઠ’’ન્તિપિ. તેરસિન્દ્રિયા ચિત્તસમુટ્ઠાના. અટ્ઠિન્દ્રિયા નો ચિત્તસમુટ્ઠાના. જીવિતિન્દ્રિયં સિયા ચિત્તસમુટ્ઠાનં, સિયા નો ચિત્તસમુટ્ઠાનં.

તેરસિન્દ્રિયા ચિત્તસહભુનો. અટ્ઠિન્દ્રિયા નો ચિત્તસહભુનો. જીવિતિન્દ્રિયં સિયા ચિત્તસહભૂ, સિયા નો ચિત્તસહભૂ. તેરસિન્દ્રિયા ચિત્તાનુપરિવત્તિનો. અટ્ઠિન્દ્રિયા નો ચિત્તાનુપરિવત્તિનો. જીવિતિન્દ્રિયં સિયા ચિત્તાનુપરિવત્તિ, સિયા નો ચિત્તાનુપરિવત્તિ.

તેરસિન્દ્રિયા ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાના. અટ્ઠિન્દ્રિયા નો ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાના. જીવિતિન્દ્રિયં સિયા ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનં, સિયા નો ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનં. તેરસિન્દ્રિયા ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનસહભુનો. અટ્ઠિન્દ્રિયા નો ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનસહભુનો. જીવિતિન્દ્રિયં સિયા ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનસહભૂ, સિયા નો ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનસહભૂ. તેરસિન્દ્રિયા ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનાનુપરિવત્તિનો. અટ્ઠિન્દ્રિયા નો ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનાનુપરિવત્તિનો. જીવિતિન્દ્રિયં સિયા ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનાનુપરિવત્તિ , સિયા નો ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનાનુપરિવત્તિ. છ ઇન્દ્રિયા અજ્ઝત્તિકા. સોળસિન્દ્રિયા બાહિરા.

સત્તિન્દ્રિયા ઉપાદા. ચુદ્દસિન્દ્રિયા નો ઉપાદા. જીવિતિન્દ્રિયં સિયા ઉપાદા, સિયા નો ઉપાદા. નવિન્દ્રિયા ઉપાદિન્ના. ચત્તારિન્દ્રિયા અનુપાદિન્ના. નવિન્દ્રિયા સિયા ઉપાદિન્ના, સિયા અનુપાદિન્ના. નો ઉપાદાના. દસિન્દ્રિયા ઉપાદાનિયા. તીણિન્દ્રિયા અનુપાદાનિયા. નવિન્દ્રિયા સિયા ઉપાદાનિયા, સિયા અનુપાદાનિયા. સોળસિન્દ્રિયા ઉપાદાનવિપ્પયુત્તા. છ ઇન્દ્રિયા સિયા ઉપાદાનસમ્પયુત્તા, સિયા ઉપાદાનવિપ્પયુત્તા. દસિન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘ઉપાદાના ચેવ ઉપાદાનિયા ચા’’તિ, ઉપાદાનિયા ચેવ નો ચ ઉપાદાના. તીણિન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘ઉપાદાના ચેવ ઉપાદાનિયા ચા’’તિપિ, ‘‘ઉપાદાનિયા ચેવ નો ચ ઉપાદાના’’તિપિ. નવિન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘ઉપાદાના ચેવ ઉપાદાનિયા ચા’’તિ, સિયા ઉપાદાનિયા ચેવ નો ચ ઉપાદાના. દસિન્દ્રિયા સિયા ઉપાદાનિયા ચેવ નો ચ ઉપાદાના, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘ઉપાદાનિયા ચેવ નો ચ ઉપાદાના’’તિ.

સોળસિન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘ઉપાદાના ચેવ ઉપાદાનસમ્પયુત્તા ચા’’તિપિ, ‘‘ઉપાદાનસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ ઉપાદાના’’તિપિ. છ ઇન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘ઉપાદાના ચેવ ઉપાદાનસમ્પયુત્તા ચા’’તિ, સિયા ઉપાદાનસમ્પયુત્તા

ચેવ નો ચ ઉપાદાના, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘ઉપાદાનસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ ઉપાદાના’’તિ. દસિન્દ્રિયા ઉપાદાનવિપ્પયુત્તઉપાદાનિયા. તીણિન્દ્રિયા ઉપાદાનવિપ્પયુત્તઅનુપાદાનિયા. તીણિન્દ્રિયા સિયા ઉપાદાનવિપ્પયુત્તઉપાદાનિયા, સિયા ઉપાદાનવિપ્પયુત્તઅનુપાદાનિયા. છ ઇન્દ્રિયા સિયા ઉપાદાનવિપ્પયુત્તઉપાદાનિયા, સિયા ઉપાદાનવિપ્પયુત્તઅનુપાદાનિયા, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘ઉપાદાનવિપ્પયુત્તઉપાદાનિયા’’તિપિ, ‘‘ઉપાદાનવિપ્પયુત્તઅનુપાદાનિયા’’તિપિ.

નો કિલેસા. દસિન્દ્રિયા સંકિલેસિકા. તીણિન્દ્રિયા અસંકિલેસિકા. નવિન્દ્રિયા સિયા સંકિલેસિકા, સિયા અસંકિલેસિકા. પન્નરસિન્દ્રિયા અસંકિલિટ્ઠા. દોમનસ્સિન્દ્રિયં સંકિલિટ્ઠં. છ ઇન્દ્રિયા સિયા સંકિલિટ્ઠા, સિયા અસંકિલિટ્ઠા. પન્નરસિન્દ્રિયા કિલેસવિપ્પયુત્તા. દોમનસ્સિન્દ્રિયં કિલેસસમ્પયુત્તં. છ ઇન્દ્રિયા સિયા કિલેસસમ્પયુત્તા, સિયા કિલેસવિપ્પયુત્તા. દસિન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘કિલેસા ચેવ સંકિલેસિકા ચા’’તિ, સંકિલેસિકા ચેવ નો ચ કિલેસા. તીણિન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘કિલેસા ચેવ સંકિલેસિકા ચા’’તિપિ, ‘‘સંકિલેસિકા ચેવ નો ચ કિલેસા’’તિપિ. નવિન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘કિલેસા ચેવ સંકિલેસિકા ચા’’તિ, સિયા સંકિલેસિકા ચેવ નો ચ કિલેસા, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘સંકિલેસિકા ચેવ નો ચ કિલેસા’’તિ.

પન્નરસિન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘કિલેસા ચેવ સંકિલિટ્ઠા ચા’’તિપિ, ‘‘સંકિલિટ્ઠા ચેવ નો ચ કિલેસા’’તિપિ. દોમનસ્સિન્દ્રિયં ન વત્તબ્બં – ‘‘કિલેસો ચેવ સંકિલિટ્ઠઞ્ચા’’તિ, સંકિલિટ્ઠઞ્ચેવ નો ચ કિલેસો. છ ઇન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘કિલેસા ચેવ સંકિલિટ્ઠા ચા’’તિ, સિયા સંકિલિટ્ઠા ચેવ નો ચ કિલેસા, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘સંકિલિટ્ઠા ચેવ નો ચ કિલેસા’’તિ.

પન્નરસિન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘કિલેસા ચેવ કિલેસસમ્પયુત્તા ચા’’તિપિ, ‘‘કિલેસસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ કિલેસા’’તિપિ. દોમનસ્સિન્દ્રિયં ન વત્તબ્બં – ‘‘કિલેસો ચેવ કિલેસસમ્પયુત્તઞ્ચા’’તિ, કિલેસસમ્પયુત્તઞ્ચેવ નો ચ કિલેસો. છ ઇન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘કિલેસા ચેવ કિલેસસમ્પયુત્તા ચા’’તિ, સિયા કિલેસસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ કિલેસા, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘કિલેસસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ કિલેસા’’તિ. નવિન્દ્રિયા કિલેસવિપ્પયુત્તસંકિલેસિકા. તીણિન્દ્રિયા કિલેસવિપ્પયુત્તઅસંકિલેસિકા. દોમનસ્સિન્દ્રિયં ન વત્તબ્બં – ‘‘કિલેસવિપ્પયુત્તસંકિલેસિક’’ન્તિપિ, ‘‘કિલેસવિપ્પયુત્તઅસંકિલેસિક’’ન્તિપિ. તીણિન્દ્રિયા સિયા કિલેસવિપ્પયુત્તસંકિલેસિકા, સિયા કિલેસવિપ્પયુત્તઅસંકિલેસિકા. છ ઇન્દ્રિયા સિયા કિલેસવિપ્પયુત્તસંકિલેસિકા, સિયા કિલેસવિપ્પયુત્તઅસંકિલેસિકા, સિયા ન વત્તબ્બા – ‘‘કિલેસવિપ્પયુત્તસંકિલેસિકા’’તિપિ, ‘‘કિલેસવિપ્પયુત્તઅસંકિલેસિકા’’તિપિ.

પન્નરસિન્દ્રિયા ન દસ્સનેન પહાતબ્બા. સત્તિન્દ્રિયા સિયા દસ્સનેન પહાતબ્બા, સિયા ન દસ્સનેન પહાતબ્બા. પન્નરસિન્દ્રિયા ન ભાવનાય પહાતબ્બા. સત્તિન્દ્રિયા સિયા ભાવનાય પહાતબ્બા, સિયા ન ભાવનાય પહાતબ્બા. પન્નરસિન્દ્રિયા ન દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકા. સત્તિન્દ્રિયા સિયા દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકા, સિયા ન દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકા. પન્નરસિન્દ્રિયા ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકા. સત્તિન્દ્રિયા સિયા ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકા , સિયા ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકા.

નવિન્દ્રિયા અવિતક્કા. દોમનસ્સિન્દ્રિયં સવિતક્કં. દ્વાદસિન્દ્રિયા સિયા સવિતક્કા, સિયા અવિતક્કા. નવિન્દ્રિયા અવિચારા. દોમનસ્સિન્દ્રિયં સવિચારં. દ્વાદસિન્દ્રિયા સિયા સવિચારા, સિયા અવિચારા. એકાદસિન્દ્રિયા અપ્પીતિકા. એકાદસિન્દ્રિયા સિયા સપ્પીતિકા, સિયા અપ્પીતિકા. એકાદસિન્દ્રિયા ન પીતિસહગતા. એકાદસિન્દ્રિયા સિયા

પીતિસહગતા, સિયા ન પીતિસહગતા. દ્વાદસિન્દ્રિયા ન સુખસહગતા. દસિન્દ્રિયા સિયા સુખસહગતા, સિયા ન સુખસહગતા. દ્વાદસિન્દ્રિયા ન ઉપેક્ખાસહગતા. દસિન્દ્રિયા સિયા ઉપેક્ખાસહગતા, સિયા ન ઉપેક્ખાસહગતા.

દસિન્દ્રિયા કામાવચરા. તીણિન્દ્રિયા ન કામાવચરા. નવિન્દ્રિયા સિયા કામાવચરા, સિયા ન કામાવચરા. તેરસિન્દ્રિયા ન રૂપાવચરા. નવિન્દ્રિયા સિયા રૂપાવચરા, સિયા ન રૂપાવચરા. ચુદ્દસિન્દ્રિયા ન અરૂપાવચરા. અટ્ઠિન્દ્રિયા સિયા અરૂપાવચરા, સિયા ન અરૂપાવચરા. દસિન્દ્રિયા પરિયાપન્ના. તીણિન્દ્રિયા અપરિયાપન્ના. નવિન્દ્રિયા સિયા પરિયાપન્ના, સિયા અપરિયાપન્ના. એકાદસિન્દ્રિયા અનિય્યાનિકા. અનઞ્ઞાતઞ્ઞસ્સામીતિન્દ્રિયં નિય્યાનિકં. દસિન્દ્રિયા સિયા નિય્યાનિકા, સિયા અનિય્યાનિકા. દસિન્દ્રિયા અનિયતા. અનઞ્ઞાતઞ્ઞસ્સામીતિન્દ્રિયં નિયતં. એકાદસિન્દ્રિયા સિયા નિયતા, સિયા અનિયતા. દસિન્દ્રિયા સઉત્તરા. તીણિન્દ્રિયા અનુત્તરા. નવિન્દ્રિયા સિયા સઉત્તરા, સિયા અનુત્તરા. પન્નરસિન્દ્રિયા અરણા. દોમનસ્સિન્દ્રિયં સરણં. છ ઇન્દ્રિયા સિયા સરણા, સિયા અરણાતિ.

પઞ્હાપુચ્છકં.

ઇન્દ્રિયવિભઙ્ગો નિટ્ઠિતો.

૬. પટિચ્ચસમુપ્પાદવિભઙ્ગો

૧. સુત્તન્તભાજનીયં

૨૨૫. અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારા, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામરૂપં, નામરૂપપચ્ચયા સળાયતનં, સળાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા તણ્હા, તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં, ઉપાદાનપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સુપાયાસા સમ્ભવન્તિ. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૨૨૬. તત્થ કતમા અવિજ્જા? દુક્ખે અઞ્ઞાણં, દુક્ખસમુદયે અઞ્ઞાણં, દુક્ખનિરોધે અઞ્ઞાણં, દુક્ખનિરોધગામિનિયા પટિપદાય અઞ્ઞાણં – અયં વુચ્ચતિ ''અવિજ્જા''.

તત્થ કતમે અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારા? પુઞ્ઞાભિસઙ્ખારો, અપુઞ્ઞાભિસઙ્ખારો, આનેઞ્જાભિસઙ્ખારો, કાયસઙ્ખારો, વચીસઙ્ખારો, ચિત્તસઙ્ખારો.

તત્થ કતમો પુઞ્ઞાભિસઙ્ખારો? કુસલા ચેતના કામાવચરા રૂપાવચરા દાનમયા સીલમયા ભાવનામયા – અયં વુચ્ચતિ ''પુઞ્ઞાભિસઙ્ખારો''.

તત્થ કતમો અપુઞ્ઞાભિસઙ્ખારો? અકુસલા ચેતના કામાવચરા – અયં વુચ્ચતિ ''અપુઞ્ઞાભિસઙ્ખારો''.

તત્થ કતમો આનેઞ્જાભિસઙ્ખારો? કુસલા ચેતના અરૂપાવચરા – અયં વુચ્ચતિ ''આનેઞ્જાભિસઙ્ખારો''.

તત્થ કતમો કાયસઙ્ખારો? કાયસઞ્ચેતના કાયસઙ્ખારો, વચીસઞ્ચેતના વચીસઙ્ખારો, મનોસઞ્ચેતના ચિત્તસઙ્ખારો. ઇમે વુચ્ચન્તિ ''અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારા''.

૨૨૭. તત્થ કતમં સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં? ચક્ખુવિઞ્ઞાણં, સોતવિઞ્ઞાણં, ઘાનવિઞ્ઞાણં, જિવ્હાવિઞ્ઞાણં, કાયવિઞ્ઞાણં, મનોવિઞ્ઞાણં – ઇદં વુચ્ચતિ ''સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં''.

૨૨૮. તત્થ કતમં વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામરૂપં? અત્થિ નામં, અત્થિ રૂપં. તત્થ કતમં નામં? વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો – ઇદં વુચ્ચતિ ''નામં'' . તત્થ કતમં રૂપં? ચત્તારો મહાભૂતા, ચતુન્નઞ્ચ મહાભૂતાનં ઉપાદાય રૂપં – ઇદં વુચ્ચતિ ''રૂપં''. ઇતિ ઇદઞ્ચ નામં, ઇદઞ્ચ રૂપં. ઇદં વુચ્ચતિ ''વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામરૂપં''.

૨૨૯. તત્થ કતમં નામરૂપપચ્ચયા સળાયતનં? ચક્ખાયતનં, સોતાયતનં, ઘાનાયતનં, જિવ્હાયતનં, કાયાયતનં, મનાયતનં – ઇદં વુચ્ચતિ ''નામરૂપપચ્ચયા સળાયતનં''.

૨૩૦. તત્થ કતમો સળાયતનપચ્ચયા ફસ્સો? ચક્ખુસમ્ફસ્સો સોતસમ્ફસ્સો ઘાનસમ્ફસ્સો જિવ્હાસમ્ફસ્સો કાયસમ્ફસ્સો મનોસમ્ફસ્સો – અયં વુચ્ચતિ ''સળાયતનપચ્ચયા ફસ્સો''.

૨૩૧. તત્થ કતમા ફસ્સપચ્ચયા વેદના? ચક્ખુસમ્ફસ્સજા વેદના, સોતસમ્ફસ્સજા વેદના, ઘાનસમ્ફસ્સજા વેદના, જિવ્હાસમ્ફસ્સજા વેદના, કાયસમ્ફસ્સજા વેદના, મનોસમ્ફસ્સજા વેદના – અયં વુચ્ચતિ ''ફસ્સપચ્ચયા વેદના''.

૨૩૨. તત્થ કતમા વેદનાપચ્ચયા તણ્હા? રૂપતણ્હા, સદ્દતણ્હા, ગન્ધતણ્હા, રસતણ્હા, ફોટ્ઠબ્બતણ્હા, ધમ્મતણ્હા – અયં વુચ્ચતિ ''વેદનાપચ્ચયા તણ્હા''.

૨૩૩. તત્થ કતમં તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં? કામુપાદાનં, દિટ્ઠુપાદાનં, સીલબ્બતુપાદાનં, અત્તવાદુપાદાનં – ઇદં વુચ્ચતિ ''તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં''.

૨૩૪. તત્થ કતમો ઉપાદાનપચ્ચયા ભવો? ભવો દુવિધેન – અત્થિ કમ્મભવો, અત્થિ ઉપપત્તિભવો. તત્થ કતમો કમ્મભવો? પુઞ્ઞાભિસઙ્ખારો, અપુઞ્ઞાભિસઙ્ખારો, આનેઞ્જાભિસઙ્ખારો – અયં વુચ્ચતિ ''કમ્મભવો''. સબ્બમ્પિ ભવગામિકમ્મં કમ્મભવો.

તત્થ કતમો ઉપપત્તિભવો? કામભવો, રૂપભવો, અરૂપભવો, સઞ્ઞાભવો, અસઞ્ઞાભવો, નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાભવો, એકવોકારભવો, ચતુવોકારભવો, પઞ્ચવોકારભવો – અયં વુચ્ચતિ ''ઉપપત્તિભવો''. ઇતિ અયઞ્ચ કમ્મભવો, અયઞ્ચ ઉપપત્તિભવો. અયં વુચ્ચતિ ''ઉપાદાનપચ્ચયા ભવો''.

૨૩૫. તત્થ કતમા ભવપચ્ચયા જાતિ? યા તેસં તેસં સત્તાનં તમ્હિ તમ્હિ સત્તનિકાયે જાતિ સઞ્જાતિ ઓક્કન્તિ અભિનિબ્બત્તિ, ખન્ધાનં પાતુભાવો , આયતનાનં પટિલાભો – અયં વુચ્ચતિ ''ભવપચ્ચયા જાતિ''.

૨૩૬. તત્થ કતમં જાતિપચ્ચયા જરામરણં? અત્થિ જરા, અત્થિ મરણં. તત્થ કતમા જરા? યા તેસં તેસં સત્તાનં તમ્હિ તમ્હિ સત્તનિકાયે જરા જીરણતા ખણ્ડિચ્ચં પાલિચ્ચં વલિત્તચતા આયુનો સંહાનિ ઇન્દ્રિયાનં પરિપાકો – અયં વુચ્ચતિ ''જરા''.

તત્થ કતમં મરણં? યા તેસં તેસં સત્તાનં તમ્હા તમ્હા સત્તનિકાયા ચુતિ ચવનતા ભેદો અન્તરધાનં મચ્ચુ મરણં કાલકિરિયા [કાલંકિરિયા (ક॰)] ખન્ધાનં ભેદો કળેવરસ્સ નિક્ખેપો જીવિતિન્દ્રિયસ્સુપચ્છેદો – ઇદં વુચ્ચતિ ''મરણં''. ઇતિ અયઞ્ચ જરા, ઇદઞ્ચ મરણં. ઇદં વુચ્ચતિ ''જાતિપચ્ચયા જરામરણં''.

૨૩૭. તત્થ કતમો સોકો? ઞાતિબ્યસનેન વા ફુટ્ઠસ્સ, ભોગબ્યસનેન વા ફુટ્ઠસ્સ, રોગબ્યસનેન વા ફુટ્ઠસ્સ, સીલબ્યસનેન વા ફુટ્ઠસ્સ, દિટ્ઠિબ્યસનેન વા ફુટ્ઠસ્સ, અઞ્ઞતરઞ્ઞતરેન બ્યસનેન સમન્નાગતસ્સ, અઞ્ઞતરઞ્ઞતરેન દુક્ખધમ્મેન ફુટ્ઠસ્સ સોકો સોચના સોચિતત્તં અન્તોસોકો અન્તોપરિસોકો ચેતસો પરિજ્ઝાયના દોમનસ્સં સોકસલ્લં – અયં વુચ્ચતિ ''સોકો''.

૨૩૮. તત્થ કતમો પરિદેવો? ઞાતિબ્યસનેન વા ફુટ્ઠસ્સ, ભોગબ્યસનેન વા ફુટ્ઠસ્સ , રોગબ્યસનેન વા ફુટ્ઠસ્સ, સીલબ્યસનેન વા ફુટ્ઠસ્સ, દિટ્ઠિબ્યસનેન વા ફુટ્ઠસ્સ, અઞ્ઞતરઞ્ઞતરેન બ્યસનેન સમન્નાગતસ્સ, અઞ્ઞતરઞ્ઞતરેન દુક્ખધમ્મેન ફુટ્ઠસ્સ આદેવો પરિદેવો આદેવના પરિદેવના આદેવિતત્તં પરિદેવિતત્તં વાચા પલાપો વિપ્પલાપો લાલપ્પો લાલપ્પના લાલપ્પિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ પરિદેવો''.

૨૩૯. તત્થ કતમં દુક્ખં? યં કાયિકં અસાતં કાયિકં દુક્ખં કાયસમ્ફસ્સજં અસાતં દુક્ખં વેદયિતં કાયસમ્ફસ્સજા અસાતા દુક્ખા વેદના – ઇદં વુચ્ચતિ ''દુક્ખં''.

૨૪૦. તત્થ કતમં દોમનસ્સં? યં ચેતસિકં અસાતં, ચેતસિકં દુક્ખં, ચેતોસમ્ફસ્સજં અસાતં દુક્ખં વેદયિતં, ચેતોસમ્ફસ્સજા અસાતા દુક્ખા વેદના – ઇદં વુચ્ચતિ ''દોમનસ્સં''.

૨૪૧. તત્થ કતમો ઉપાયાસો? ઞાતિબ્યસનેન વા ફુટ્ઠસ્સ, ભોગબ્યસનેન વા ફુટ્ઠસ્સ, રોગબ્યસનેન વા ફુટ્ઠસ્સ, સીલબ્યસનેન વા ફુટ્ઠસ્સ, દિટ્ઠિબ્યસનેન વા ફુટ્ઠસ્સ, અઞ્ઞતરઞ્ઞતરેન બ્યસનેન સમન્નાગતસ્સ, અઞ્ઞતરઞ્ઞતરેન દુક્ખધમ્મેન ફુટ્ઠસ્સ આયાસો ઉપાયાસો આયાસિતત્તં ઉપાયાસિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ''ઉપાયાસો''.

૨૪૨. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતીતિ, એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સઙ્ગતિ હોતિ, સમાગમો હોતિ, સમોધાનં હોતિ, પાતુભાવો હોતિ. તેન વુચ્ચતિ ''એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતી''તિ.

સુત્તન્તભાજનીયં.

૨. અભિધમ્મભાજનીયં

૧. પચ્ચયચતુક્કં

૨૪૩. અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા તણ્હા, તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં, ઉપાદાનપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા તણ્હા, તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં, ઉપાદાનપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામરૂપં, નામરૂપપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા તણ્હા, તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં, ઉપાદાનપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામરૂપં, નામરૂપપચ્ચયા સળાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા તણ્હા, તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં, ઉપાદાનપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

પચ્ચયચતુક્કં.

૨. હેતુચતુક્કં

૨૪૪. અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો અવિજ્જાહેતુકો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં સઙ્ખારહેતુકં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં વિઞ્ઞાણહેતુકં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં નામહેતુકં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો છટ્ઠાયતનહેતુકો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના ફસ્સહેતુકા, વેદનાપચ્ચયા તણ્હા વેદનાહેતુકા, તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં તણ્હાહેતુકં; ઉપાદાનપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો અવિજ્જાહેતુકો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં સઙ્ખારહેતુકં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં વિઞ્ઞાણહેતુકં, નામપચ્ચયા ફસ્સો નામહેતુકો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના ફસ્સહેતુકા, વેદનાપચ્ચયા તણ્હા વેદનાહેતુકા, તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં તણ્હાહેતુકં; ઉપાદાનપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો અવિજ્જાહેતુકો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં સઙ્ખારહેતુકં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામરૂપં વિઞ્ઞાણહેતુકં , નામરૂપપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં નામરૂપહેતુકં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો છટ્ઠાયતનહેતુકો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના ફસ્સહેતુકા, વેદનાપચ્ચયા તણ્હા વેદનાહેતુકા, તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં તણ્હાહેતુકં; ઉપાદાનપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો અવિજ્જાહેતુકો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં સઙ્ખારહેતુકં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામરૂપં વિઞ્ઞાણહેતુકં, નામરૂપપચ્ચયા સળાયતનં નામરૂપહેતુકં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો છટ્ઠાયતનહેતુકો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના ફસ્સહેતુકા, વેદનાપચ્ચયા તણ્હા વેદનાહેતુકા, તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં તણ્હાહેતુકં; ઉપાદાનપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

હેતુચતુક્કં.

૩. સમ્પયુત્તચતુક્કં

૨૪૫. અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો અવિજ્જાસમ્પયુત્તો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં સઙ્ખારસમ્પયુત્તં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં વિઞ્ઞાણસમ્પયુત્તં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં નામસમ્પયુત્તં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો છટ્ઠાયતનસમ્પયુત્તો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના ફસ્સસમ્પયુત્તા, વેદનાપચ્ચયા તણ્હા વેદનાસમ્પયુત્તા, તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં તણ્હાસમ્પયુત્તં; ઉપાદાનપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો અવિજ્જાસમ્પયુત્તો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં સઙ્ખારસમ્પયુત્તં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં વિઞ્ઞાણસમ્પયુત્તં , નામપચ્ચયા ફસ્સો નામસમ્પયુત્તો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના ફસ્સસમ્પયુત્તા, વેદનાપચ્ચયા તણ્હા વેદનાસમ્પયુત્તા, તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં તણ્હાસમ્પયુત્તં; ઉપાદાનપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો અવિજ્જાસમ્પયુત્તો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં સઙ્ખારસમ્પયુત્તં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામરૂપં વિઞ્ઞાણસમ્પયુત્તં નામં, નામરૂપપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં નામરૂપસમ્પયુત્તં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો છટ્ઠાયતનસમ્પયુત્તો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના ફસ્સસમ્પયુત્તા, વેદનાપચ્ચયા તણ્હા વેદનાસમ્પયુત્તા, તણ્હાપચ્ચયા

ઉપાદાનં તણ્હાસમ્પયુત્તં; ઉપાદાનપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો અવિજ્જાસમ્પયુત્તો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં સઙ્ખારસમ્પયુત્તં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામરૂપં વિઞ્ઞાણસમ્પયુત્તં નામં, નામરૂપપચ્ચયા સળાયતનં નામસમ્પયુત્તં છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો છટ્ઠાયતનસમ્પયુત્તો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના ફસ્સસમ્પયુત્તા, વેદનાપચ્ચયા તણ્હા વેદનાસમ્પયુત્તા, તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં ઉપાદાનસમ્પયુત્તં; ઉપાદાનપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

સમ્પયુત્તચતુક્કં.

૪. અઞ્ઞમઞ્ઞચતુક્કં

૨૪૬. અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો, સઙ્ખારપચ્ચયાપિ અવિજ્જા; સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયાપિ સઙ્ખારો; વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયાપિ વિઞ્ઞાણં; નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયાપિ નામં; છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયાપિ છટ્ઠાયતનં; ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયાપિ ફસ્સો; વેદનાપચ્ચયા તણ્હા, તણ્હાપચ્ચયાપિ વેદના; તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં, ઉપાદાનપચ્ચયાપિ તણ્હા; ઉપાદાનપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો, સઙ્ખારપચ્ચયાપિ અવિજ્જા; સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયાપિ સઙ્ખારો; વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયાપિ વિઞ્ઞાણં; નામપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયાપિ નામં; ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયાપિ ફસ્સો; વેદનાપચ્ચયા તણ્હા, તણ્હાપચ્ચયાપિ વેદના; તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં, ઉપાદાનપચ્ચયાપિ તણ્હા; ઉપાદાનપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો, સઙ્ખારપચ્ચયાપિ અવિજ્જા; સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયાપિ સઙ્ખારો; વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામરૂપં, નામરૂપપચ્ચયાપિ વિઞ્ઞાણં; નામરૂપપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયાપિ નામરૂપં; છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયાપિ છટ્ઠાયતનં; ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયાપિ ફસ્સો; વેદનાપચ્ચયા તણ્હા, તણ્હાપચ્ચયાપિ વેદના; તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં, ઉપાદાનપચ્ચયાપિ તણ્હા; ઉપાદાનપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો, સઙ્ખારપચ્ચયાપિ અવિજ્જા; સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયાપિ સઙ્ખારો; વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામરૂપં, નામરૂપપચ્ચયાપિ વિઞ્ઞાણં; નામરૂપપચ્ચયા સળાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયાપિ નામરૂપં; છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયાપિ છટ્ઠાયતનં; ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયાપિ ફસ્સો; વેદનાપચ્ચયા તણ્હા, તણ્હાપચ્ચયાપિ વેદના; તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં, ઉપાદાનપચ્ચયાપિ તણ્હા;

ઉપાદાનપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

અઞ્ઞમઞ્ઞચતુક્કં.

માતિકા

૨૪૭. સઙ્ખારપચ્ચયા અવિજ્જા...પે॰... વિઞ્ઞાણપચ્ચયા અવિજ્જા...પે॰... નામપચ્ચયા અવિજ્જા...પે॰... છટ્ઠાયતનપચ્ચયા અવિજ્જા...પે॰... ફસ્સપચ્ચયા અવિજ્જા...પે॰... વેદનાપચ્ચયા અવિજ્જા...પે॰... તણ્હાપચ્ચયા અવિજ્જા...પે॰... ઉપાદાનપચ્ચયા અવિજ્જા...પે॰... અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા તણ્હા, તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં, ઉપાદાનપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

માતિકા.

૫. પચ્ચયચતુક્કં

૨૪૮. કતમે ધમ્મા અકુસલા? યસ્મિં સમયે અકુસલં ચિત્તં ઉપ્પન્નં હોતિ સોમનસ્સસહગતં દિટ્ઠિગતસમ્પયુત્તં રૂપારમ્મણં વા સદ્દારમ્મણં વા ગન્ધારમ્મણં વા રસારમ્મણં વા ફોટ્ઠબ્બારમ્મણં વા ધમ્મારમ્મણં વા યં યં વા પનારબ્ભ, તસ્મિં સમયે અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા તણ્હા, તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં, ઉપાદાનપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૨૪૯. તત્થ કતમા અવિજ્જા? યં અઞ્ઞાણં અદસ્સનં...પે॰... અવિજ્જાલઙ્ગી મોહો અકુસલમૂલં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અવિજ્જા’’.

તત્થ કતમો અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો? યા ચેતના સઞ્ચેતના સઞ્ચેતયિતત્તં [ચેતયિતત્તં (સી॰ ક॰)] – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો’’.

તત્થ કતમં સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં? યં ચિત્તં મનો માનસં હદયં પણ્ડરં મનો મનાયતનં મનિન્દ્રિયં વિઞ્ઞાણં વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં’’.

તત્થ કતમં વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં? વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં’’.

તત્થ કતમં નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં? યં ચિત્તં મનો માનસં હદયં પણ્ડરં મનો મનાયતનં મનિન્દ્રિયં વિઞ્ઞાણં વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં’’.

તત્થ કતમો છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો? યો ફસ્સો ફુસના સમ્ફુસના સમ્ફુસિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ “છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો”.

તત્થ કતમા ફસ્સપચ્ચયા વેદના? યં ચેતસિકં સાતં ચેતસિકં સુખં ચેતોસમ્ફસ્સજં સાતં સુખં વેદયિતં ચેતોસમ્ફસ્સજા સાતા સુખા વેદના – અયં વુચ્ચતિ “ફસ્સપચ્ચયા વેદના”.

તત્થ કતમા વેદનાપચ્ચયા તણ્હા? યો રાગો સારાગો અનુનયો અનુરોધો નન્દી નન્દિરાગો ચિત્તસ્સ સારાગો – અયં વુચ્ચતિ “વેદનાપચ્ચયા તણ્હા”.

તત્થ કતમં તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં? યા દિટ્ઠિ દિટ્ઠિગતં દિટ્ઠિગહનં દિટ્ઠિકન્તારો દિટ્ઠિવિસૂકાયિકં દિટ્ઠિવિપ્ફન્દિતં દિટ્ઠિસંયોજનં ગાહો પતિટ્ઠાહો અભિનિવેસો પરામાસો કુમ્મગ્ગો મિચ્છાપથો મિચ્છત્તં તિત્થાયતનં વિપરિયાસગ્ગાહો [વિપરિયેસગ્ગાહો (બહૂસુ)] – ઇદં વુચ્ચતિ “તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં”.

તત્થ કતમો ઉપાદાનપચ્ચયા ભવો? ઠપેત્વા ઉપાદાનં, વેદનાક્ખન્ધો સઞ્ઞાક્ખન્ધો સઙ્ખારક્ખન્ધો વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અયં વુચ્ચતિ “ઉપાદાનપચ્ચયા ભવો”.

તત્થ કતમા ભવપચ્ચયા જાતિ? યા તેસં તેસં ધમ્માનં જાતિ સઞ્જાતિ નિબ્બત્તિ અભિનિબ્બત્તિ પાતુભાવો – અયં વુચ્ચતિ “ભવપચ્ચયા જાતિ”.

તત્થ કતમં જાતિપચ્ચયા જરામરણં? અત્થિ જરા, અત્થિ મરણં. તત્થ કતમા જરા? યા તેસં તેસં ધમ્માનં જરા જીરણતા આયુનો સંહાનિ – અયં વુચ્ચતિ “જરા”. તત્થ કતમં મરણં? યો તેસં તેસં ધમ્માનં ખયો વયો ભેદો પરિભેદો અનિચ્ચતા અન્તરધાનં – ઇદં વુચ્ચતિ “મરણં”. ઇતિ અયઞ્ચ જરા, ઇદઞ્ચ મરણં. ઇદં વુચ્ચતિ “જાતિપચ્ચયા જરામરણં”.

એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતીતિ. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સઙ્ગતિ હોતિ, સમાગમો હોતિ, સમોધાનં હોતિ, પાતુભાવો હોતિ. તેન વુચ્ચતિ “એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતી”તિ.

૨૫૦. તસ્મિં સમયે અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા તણ્હા, તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં, ઉપાદાનપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૨૫૧. તત્થ કતમા અવિજ્જા? યં અઞ્ઞાણં અદસ્સનં...પે॰... અવિજ્જાલઙ્ગી મોહો અકુસલમૂલં – અયં વુચ્ચતિ “અવિજ્જા”.

તત્થ કતમો અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો? યા ચેતના સઞ્ચેતના સઞ્ચેતયિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ “અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો”.

તત્થ કતમં સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં? યં ચિત્તં મનો માનસં...પે॰... તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં’’.

તત્થ કતમં વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં? વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં’’.

નામપચ્ચયા ફસ્સોતિ. તત્થ કતમં નામં? ઠપેત્વા ફસ્સં, વેદનાક્ખન્ધો સઞ્ઞાક્ખન્ધો સઙ્ખારક્ખન્ધો વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘નામં’’.

તત્થ કતમો નામપચ્ચયા ફસ્સો? યો ફસ્સો ફુસના સમ્ફુસના સમ્ફુસિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘નામપચ્ચયા ફસ્સો’’...પે॰... તેન વુચ્ચતિ ‘‘એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતી’’તિ.

તસ્મિં સમયે અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામરૂપં , નામરૂપપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા તણ્હા, તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં, ઉપાદાનપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ , જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૨૫૩. તત્થ કતમા અવિજ્જા? યં અઞ્ઞાણં અદસ્સનં...પે॰... અવિજ્જાલઙ્ગી મોહો અકુસલમૂલં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અવિજ્જા’’.

તત્થ કતમો અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો? યા ચેતના સઞ્ચેતના સઞ્ચેતયિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો’’.

તત્થ કતમં સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં? યં ચિત્તં મનો માનસં...પે॰... તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં’’.

તત્થ કતમં વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામરૂપં? અત્થિ નામં, અત્થિ રૂપં. તત્થ કતમં નામં? વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘નામં’’. તત્થ કતમં રૂપં? ચક્ખાયતનસ્સ ઉપચયો, સોતાયતનસ્સ ઉપચયો, ઘાનાયતનસ્સ ઉપચયો, જિવ્હાયતનસ્સ ઉપચયો, કાયાયતનસ્સ ઉપચયો, યં વા પનઞ્ઞમ્પિ અત્થિ રૂપં ચિત્તજં ચિત્તહેતુકં ચિત્તસમુટ્ઠાનં – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘રૂપં’’. ઇતિ ઇદઞ્ચ નામં, ઇદઞ્ચ રૂપં. ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામરૂપં’’.

નામરૂપપચ્ચયા છટ્ઠાયતનન્તિ. અત્થિ નામં, અત્થિ રૂપં. તત્થ કતમં નામં? વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘નામં’’. તત્થ કતમં રૂપં? યં રૂપં નિસ્સાય મનોવિઞ્ઞાણધાતુ વત્તતિ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘રૂપં’’. ઇતિ ઇદઞ્ચ નામં, ઇદઞ્ચ રૂપં. ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘નામરૂપં’’.

તત્થ કતમં નામરૂપપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં? યં ચિત્તં મનો માનસં...પે॰... તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘નામરૂપપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં’’.

તત્થ કતમો છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો? યો ફસ્સો ફુસના સમ્ફુસના સમ્ફુસિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો’’…પે॰… તેન વુચ્ચતિ ‘‘એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતી’’તિ.

૨૫૪. તસ્મિં સમયે અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામરૂપં, નામરૂપપચ્ચયા સળાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા તણ્હા, તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં, ઉપાદાનપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૨૫૫. તત્થ કતમા અવિજ્જા? યં અઞ્ઞાણં અદસ્સનં…પે॰… અવિજ્જાલઙ્ગી મોહો અકુસલમૂલં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અવિજ્જા’’.

તત્થ કતમો અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો? યા ચેતના સઞ્ચેતના સઞ્ચેતયિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો’’.

તત્થ કતમં સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં? યં ચિત્તં મનો માનસં…પે॰… તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં’’.

તત્થ કતમં વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામરૂપં? અત્થિ નામં, અત્થિ રૂપં. તત્થ કતમં નામં? વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘નામં’’. તત્થ કતમં રૂપં? ચક્ખાયતનસ્સ ઉપચયો, સોતાયતનસ્સ ઉપચયો, ઘાનાયતનસ્સ ઉપચયો, જિવ્હાયતનસ્સ ઉપચયો, કાયાયતનસ્સ ઉપચયો , યં વા પનઞ્ઞમ્પિ અત્થિ રૂપં ચિત્તજં ચિત્તહેતુકં ચિત્તસમુટ્ઠાનં – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘રૂપં’’. ઇતિ ઇદઞ્ચ નામં, ઇદઞ્ચ રૂપં. ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામરૂપં’’.

નામરૂપપચ્ચયા સળાયતનન્તિ. અત્થિ નામં, અત્થિ રૂપં. તત્થ કતમં નામં? વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘નામં’’. તત્થ કતમં રૂપં? ચત્તારો ચ મહાભૂતા, યઞ્ચ રૂપં નિસ્સાય મનોવિઞ્ઞાણધાતુ વત્તતિ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘રૂપં’’. ઇતિ ઇદઞ્ચ નામં, ઇદઞ્ચ રૂપં. ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘નામરૂપં’’.

તત્થ કતમં નામરૂપપચ્ચયા સળાયતનં? ચક્ખાયતનં, સોતાયતનં, ઘાનાયતનં, જિવ્હાયતનં, કાયાયતનં, મનાયતનં – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘નામરૂપપચ્ચયા સળાયતનં’’.

તત્થ કતમો છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો? યો ફસ્સો ફુસના સમ્ફુસના સમ્ફુસિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો’’…પે॰… તેન વુચ્ચતિ ‘‘એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતી’’તિ.

પચ્ચયચતુક્કં.

૬. હેતુચતુક્કં

૨૫૬. તસ્મિં સમયે અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો અવિજ્જાહેતુકો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં સઙ્ખારહેતુકં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં વિઞ્ઞાણહેતુકં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં નામહેતુકં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો

છળાયતનહેતુકો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના ફસ્સહેતુકા, વેદનાપચ્ચયા તણ્હા વેદનાહેતુકા, તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં તણ્હાહેતુકં; ઉપાદાનપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં . એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૨૫૭. તત્થ કતમા અવિજ્જા? યં અઞ્ઞાણં અદસ્સનં...પે॰... અવિજ્જાલઙ્ગી મોહો અકુસલમૂલં – અયં વુચ્ચતિ ''અવિજ્જા''.

તત્થ કતમો અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો અવિજ્જાહેતુકો? યા ચેતના સઞ્ચેતના સઞ્ચેતયિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ''અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો અવિજ્જાહેતુકો''.

તત્થ કતમં સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં સઙ્ખારહેતુકં? યં ચિત્તં મનો માનસં...પે॰... તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ''સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં સઙ્ખારહેતુકં''.

તત્થ કતમં વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં વિઞ્ઞાણહેતુકં? વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો – ઇદં વુચ્ચતિ ''વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં વિઞ્ઞાણહેતુકં''.

તત્થ કતમં નામપચ્ચયા છળાયતનં નામહેતુકં? યં ચિત્તં મનો માનસં...પે॰... તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ''નામપચ્ચયા છળાયતનં નામહેતુકં''.

તત્થ કતમો છળાયતનપચ્ચયા ફસ્સો છળાયતનહેતુકો? યો ફસ્સો ફુસના સમ્ફુસના સમ્ફુસિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ''છળાયતનપચ્ચયા ફસ્સો છળાયતનહેતુકો''.

તત્થ કતમા ફસ્સપચ્ચયા વેદના ફસ્સહેતુકા? યં ચેતસિકં સાતં ચેતસિકં સુખં ચેતોસમ્ફસ્સજં સાતં સુખં વેદયિતં ચેતોસમ્ફસ્સજા સાતા સુખા વેદના – અયં વુચ્ચતિ ''ફસ્સપચ્ચયા વેદના ફસ્સહેતુકા''.

તત્થ કતમા વેદનાપચ્ચયા તણ્હા વેદનાહેતુકા? યો રાગો સારાગો...પે॰... ચિત્તસ્સ સારાગો – અયં વુચ્ચતિ ''વેદનાપચ્ચયા તણ્હા વેદનાહેતુકા''.

તત્થ કતમં તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં તણ્હાહેતુકં? યા દિટ્ઠિ દિટ્ઠિગતં...પે॰... તિત્થાયતનં વિપરિયાસગ્ગાહો – ઇદં વુચ્ચતિ ''તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં તણ્હાહેતુકં''...પે॰... તેન વુચ્ચતિ ''એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ''તિ.

૨૫૮. તસ્મિં સમયે અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો અવિજ્જાહેતુકો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં સઙ્ખારહેતુકં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં વિઞ્ઞાણહેતુકં, નામપચ્ચયા ફસ્સો નામહેતુકો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના ફસ્સહેતુકા, વેદનાપચ્ચયા તણ્હા વેદનાહેતુકા, તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં તણ્હાહેતુકં; ઉપાદાનપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૨૫૯. તત્થ કતમા અવિજ્જા? યં અઞ્ઞાણં અદસ્સનં...પે॰... અવિજ્જાલઙ્ગી મોહો અકુસલમૂલં – અયં વુચ્ચતિ ''અવિજ્જા''.

તત્થ કતમો અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો અવિજ્જાહેતુકો? યા ચેતના સઞ્ચેતના સઞ્ચેતયિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો અવિજ્જાહેતુકો’’.

તત્થ કતમં સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં સઙ્ખારહેતુકં? યં ચિત્તં મનો માનસં…પે॰… તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં સઙ્ખારહેતુકં.

તત્થ કતમં વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં વિઞ્ઞાણહેતુકં ? વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં વિઞ્ઞાણહેતુકં’’.

નામપચ્ચયા ફસ્સો નામહેતુકોતિ. તત્થ કતમં નામં? ઠપેત્વા ફસ્સં, વેદનાક્ખન્ધો સઞ્ઞાક્ખન્ધો સઙ્ખારક્ખન્ધો વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘નામં’’.

તત્થ કતમો નામપચ્ચયા ફસ્સો નામહેતુકો? યો ફસ્સો ફુસના સમ્ફુસના સમ્ફુસિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘નામપચ્ચયા ફસ્સો નામહેતુકો’’…પે॰… તેન વુચ્ચતિ ‘‘એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતી’’તિ.

૨૬૦. તસ્મિં સમયે અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો અવિજ્જાહેતુકો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં સઙ્ખારહેતુકં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામરૂપં વિઞ્ઞાણહેતુકં, નામરૂપપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં નામરૂપહેતુકં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો છટ્ઠાયતનહેતુકો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના ફસ્સહેતુકા, વેદનાપચ્ચયા તણ્હા વેદનાહેતુકા, તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં તણ્હાહેતુકં; ઉપાદાનપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૨૬૧. તત્થ કતમા અવિજ્જા? યં અઞ્ઞાણં અદસ્સનં…પે॰… અવિજ્જાલઙ્ગી મોહો અકુસલમૂલં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અવિજ્જા’’.

તત્થ કતમો અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો અવિજ્જાહેતુકો? યા ચેતના સઞ્ચેતના સઞ્ચેતયિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો અવિજ્જાહેતુકો’’.

તત્થ કતમં સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં સઙ્ખારહેતુકં? યં ચિત્તં મનો માનસં…પે॰… તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં સઙ્ખારહેતુકં’’.

તત્થ કતમં વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામરૂપં વિઞ્ઞાણહેતુકં? અત્થિ નામં, અત્થિ રૂપં. તત્થ કતમં નામં? વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘નામં’’. તત્થ કતમં રૂપં? ચક્ખાયતનસ્સ ઉપચયો, સોતાયતનસ્સ ઉપચયો, ઘાનાયતનસ્સ ઉપચયો, જિવ્હાયતનસ્સ ઉપચયો, કાયાયતનસ્સ ઉપચયો, યં વા પનઞ્ઞમ્પિ અત્થિ રૂપં ચિત્તજં ચિત્તહેતુકં ચિત્તસમુટ્ઠાનં – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘રૂપં’’. ઇતિ ઇદઞ્ચ નામં, ઇદઞ્ચ રૂપં. ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામરૂપં વિઞ્ઞાણહેતુકં’’.

નામરૂપપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં નામરૂપહેતુકન્તિ. અત્થિ નામં, અત્થિ રૂપં. તત્થ કતમં નામં? વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘નામં’’. તત્થ કતમં રૂપં? યં રૂપં નિસ્સાય મનોવિઞ્ઞાણધાતુ વત્તતિ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘રૂપં’’. ઇતિ ઇદઞ્ચ નામં, ઇદઞ્ચ રૂપં. ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘નામરૂપં’’.

તત્થ કતમં નામરૂપપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં નામરૂપહેતુકં? યં ચિત્તં મનો માનસં...પે॰... તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ''નામરૂપપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં નામરૂપહેતુકં''.

તત્થ કતમો છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો છટ્ઠાયતનહેતુકો? યો ફસ્સો ફુસના સમ્ફુસના સમ્ફુસિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ''છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો છટ્ઠાયતનહેતુકો''...પે॰... તેન વુચ્ચતિ ''એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતી''તિ.

૨૬૨. તસ્મિં સમયે અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો અવિજ્જાહેતુકો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં સઙ્ખારહેતુકં વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામરૂપં વિઞ્ઞાણહેતુકં, નામરૂપપચ્ચયા સળાયતનં નામરૂપહેતુકં , છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો છટ્ઠાયતનહેતુકો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના ફસ્સહેતુકા, વેદનાપચ્ચયા તણ્હા વેદનાહેતુકા, તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં તણ્હાહેતુકં; ઉપાદાનપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૨૬૩. તત્થ કતમા અવિજ્જા? યં અઞ્ઞાણં અદસ્સનં...પે॰... અવિજ્જાલઙ્ગી મોહો અકુસલમૂલં – અયં વુચ્ચતિ ''અવિજ્જા''.

તત્થ કતમો અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો અવિજ્જાહેતુકો? યા ચેતના સઞ્ચેતના સઞ્ચેતયિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ''અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો અવિજ્જાહેતુકો''.

તત્થ કતમં સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં સઙ્ખારહેતુકં? યં ચિત્તં મનો માનસં...પે॰... તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ''સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં સઙ્ખારહેતુકં''.

તત્થ કતમં વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામરૂપં વિઞ્ઞાણહેતુકં? અત્થિ નામં, અત્થિ રૂપં. તત્થ કતમં નામં? વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો – ઇદં વુચ્ચતિ ''નામં''. તત્થ કતમં રૂપં? ચક્ખાયતનસ્સ ઉપચયો, સોતાયતનસ્સ ઉપચયો, ઘાનાયતનસ્સ ઉપચયો, જિવ્હાયતનસ્સ ઉપચયો, કાયાયતનસ્સ ઉપચયો, યં વા પનઞ્ઞમ્પિ અત્થિ રૂપં ચિત્તજં ચિત્તહેતુકં ચિત્તસમુટ્ઠાનં – ઇદં વુચ્ચતિ ''રૂપં''. ઇતિ ઇદઞ્ચ નામં, ઇદઞ્ચ રૂપં. ઇદં વુચ્ચતિ ''વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામરૂપં વિઞ્ઞાણહેતુકં''.

નામરૂપપચ્ચયા સળાયતનં નામરૂપહેતુકન્તિ. અત્થિ નામં, અત્થિ રૂપં. તત્થ કતમં નામં? વેદનાક્ખન્ધો , સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો – ઇદં વુચ્ચતિ ''નામં''. તત્થ કતમં રૂપં? ચત્તારો ચ મહાભૂતા, યઞ્ચ રૂપં નિસ્સાય મનોવિઞ્ઞાણધાતુ વત્તતિ – ઇદં વુચ્ચતિ ''રૂપં''. ઇતિ ઇદઞ્ચ નામં, ઇદઞ્ચ રૂપં. ઇદં વુચ્ચતિ ''નામરૂપં''.

તત્થ કતમં નામરૂપપચ્ચયા સળાયતનં નામરૂપહેતુકં? ચક્ખાયતનં , સોતાયતનં, ઘાનાયતનં , જિવ્હાયતનં, કાયાયતનં, મનાયતનં – ઇદં વુચ્ચતિ ''નામરૂપપચ્ચયા સળાયતનં નામરૂપહેતુકં''.

તત્થ કતમો છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો છટ્ઠાયતનહેતુકો? યો ફસ્સો ફુસના સમ્ફુસના સમ્ફુસિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ''છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો છટ્ઠાયતનહેતુકો''.

તત્થ કતમા ફસ્સપચ્ચયા વેદના ફસ્સહેતુકા? યં ચેતસિકં સાતં ચેતસિકં સુખં ચેતોસમ્ફસ્સજં સાતં સુખં વેદયિતં ચેતોસમ્ફસ્સજા સાતા સુખા વેદના – અયં વુચ્ચતિ ‘‘ફસ્સપચ્ચયા વેદના ફસ્સહેતુકા’’.

તત્થ કતમા વેદનાપચ્ચયા તણ્હા વેદનાહેતુકા? યો રાગો સારાગો...પે॰... ચિત્તસ્સ સારાગો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘વેદનાપચ્ચયા તણ્હા વેદનાહેતુકા’’.

તત્થ કતમં તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં તણ્હાહેતુકં? યા દિટ્ઠિ દિટ્ઠિગતં...પે॰... તિત્થાયતનં વિપરિયાસગ્ગાહો – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં તણ્હાહેતુકં’’...પે॰... તેન વુચ્ચતિ ‘‘એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતી’’તિ.

હેતુચતુક્કં.

૭. સમ્પયુત્તચતુક્કં

તસ્મિં સમયે અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો અવિજ્જાસમ્પયુત્તો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં સઙ્ખારસમ્પયુત્તં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં વિઞ્ઞાણસમ્પયુત્તં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં નામસમ્પયુત્તં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો છટ્ઠાયતનસમ્પયુત્તો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના ફસ્સસમ્પયુત્તા, વેદનાપચ્ચયા તણ્હા વેદનાસમ્પયુત્તા, તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં તણ્હાસમ્પયુત્તં; ઉપાદાનપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૨૬૫. તત્થ કતમા અવિજ્જા? યં અઞ્ઞાણં અદસ્સનં...પે॰... અવિજ્જાલઙ્ગી મોહો અકુસલમૂલં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અવિજ્જા’’.

તત્થ કતમો અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો અવિજ્જાસમ્પયુત્તો? યા ચેતના સઞ્ચેતના સઞ્ચેતયિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો અવિજ્જાસમ્પયુત્તો’’.

તત્થ કતમં સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં સઙ્ખારસમ્પયુત્તં? યં ચિત્તં મનો માનસં...પે॰... તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં સઙ્ખારસમ્પયુત્તં’’.

તત્થ કતમં વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં વિઞ્ઞાણસમ્પયુત્તં? વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં વિઞ્ઞાણસમ્પયુત્તં’’.

તત્થ કતમં નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં નામસમ્પયુત્તં? યં ચિત્તં મનો માનસં...પે॰... તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં નામસમ્પયુત્તં’’.

તત્થ કતમો છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો છટ્ઠાયતનસમ્પયુત્તો? યો ફસ્સો ફુસના સમ્ફુસના સમ્ફુસિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો છટ્ઠાયતનસમ્પયુત્તો’’.

તત્થ કતમા ફસ્સપચ્ચયા વેદના ફસ્સસમ્પયુત્તા? યં ચેતસિકં સાતં ચેતસિકં સુખં ચેતોસમ્ફસ્સજં સાતં સુખં વેદયિતં ચેતોસમ્ફસ્સજા સાતા સુખા વેદના – અયં વુચ્ચતિ ‘‘ફસ્સપચ્ચયા વેદના ફસ્સસમ્પયુત્તા’’.

તત્થ કતમા વેદનાપચ્ચયા તણ્હા વેદનાસમ્પયુત્તા? યો રાગો સારાગો...પે॰... ચિત્તસ્સ સારાગો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘વેદનાપચ્ચયા તણ્હા વેદનાસમ્પયુત્તા’’.

તત્થ કતમં તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં તણ્હાસમ્પયુત્તં? યા દિટ્ઠિ દિટ્ઠિગતં...પે॰... તિત્થાયતનં વિપરિયાસગ્ગાહો – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં તણ્હાસમ્પયુત્તં’’ ...પે॰... તેન વુચ્ચતિ ‘‘એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતી’’તિ.

૨૬૬. તસ્મિં સમયે અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો અવિજ્જાસમ્પયુત્તો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં સઙ્ખારસમ્પયુત્તં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં વિઞ્ઞાણસમ્પયુત્તં, નામપચ્ચયા ફસ્સો નામસમ્પયુત્તો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના ફસ્સસમ્પયુત્તા , વેદનાપચ્ચયા તણ્હા વેદનાસમ્પયુત્તા, તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં તણ્હાસમ્પયુત્તં; ઉપાદાનપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૨૬૭. તત્થ કતમા અવિજ્જા? યં અઞ્ઞાણં અદસ્સનં...પે॰... અવિજ્જાલઙ્ગી મોહો અકુસલમૂલં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અવિજ્જા’’.

તત્થ કતમો અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો અવિજ્જાસમ્પયુત્તો? યા ચેતના સઞ્ચેતના સઞ્ચેતયિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો અવિજ્જાસમ્પયુત્તો’’.

તત્થ કતમં સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં સઙ્ખારસમ્પયુત્તં? યં ચિત્તં મનો માનસં...પે॰... તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં સઙ્ખારસમ્પયુત્તં’’.

તત્થ કતમં વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં વિઞ્ઞાણસમ્પયુત્તં? વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં વિઞ્ઞાણસમ્પયુત્તં’’.

નામપચ્ચયા ફસ્સો નામસમ્પયુત્તોતિ. તત્થ કતમં નામં? ઠપેત્વા ફસ્સં, વેદનાક્ખન્ધો સઞ્ઞાક્ખન્ધો સઙ્ખારક્ખન્ધો વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘નામં’’.

તત્થ કતમો નામપચ્ચયા ફસ્સો નામસમ્પયુત્તો? યો ફસ્સો ફુસના સમ્ફુસના સમ્ફુસિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘નામપચ્ચયા ફસ્સો નામસમ્પયુત્તો’’...પે॰... તેન વુચ્ચતિ ‘‘એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતી’’તિ.

૨૬૮. તસ્મિં સમયે અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો અવિજ્જાસમ્પયુત્તો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં સઙ્ખારસમ્પયુત્તં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામરૂપં વિઞ્ઞાણસમ્પયુત્તં નામં, નામરૂપપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં નામસમ્પયુત્તં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો છટ્ઠાયતનસમ્પયુત્તો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના ફસ્સસમ્પયુત્તા, વેદનાપચ્ચયા તણ્હા વેદનાસમ્પયુત્તા, તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં તણ્હાસમ્પયુત્તં; ઉપાદાનપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૨૬૯. તત્થ કતમા અવિજ્જા? યં અઞ્ઞાણં અદસ્સનં...પે॰... અવિજ્જાલઙ્ગી મોહો અકુસલમૂલં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અવિજ્જા’’.

તત્થ કતમો અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો અવિજ્જાસમ્પયુત્તો? યા ચેતના સઞ્ચેતના સઞ્ચેતયિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો અવિજ્જાસમ્પયુત્તો’’.

તત્થ કતમં સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં સઙ્ખારસમ્પયુત્તં? યં ચિત્તં મનો માનસં ...પે॰... તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં સઙ્ખારસમ્પયુત્તં’’.

તત્થ કતમં વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામરૂપં વિઞ્ઞાણસમ્પયુત્તં નામં? અત્થિ નામં, અત્થિ રૂપં. તત્થ કતમં નામં? વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘નામં’’. તત્થ કતમં રૂપં? ચક્ખાયતનસ્સ ઉપચયો, સોતાયતનસ્સ ઉપચયો, ઘાનાયતનસ્સ ઉપચયો, જિવ્હાયતનસ્સ ઉપચયો, કાયાયતનસ્સ ઉપચયો, યં વા પનઞ્ઞમ્પિ અત્થિ રૂપં ચિત્તજં ચિત્તહેતુકં ચિત્તસમુટ્ઠાનં – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘રૂપં’’. ઇતિ ઇદઞ્ચ નામં, ઇદઞ્ચ રૂપં. ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામરૂપં વિઞ્ઞાણસમ્પયુત્તં નામં’’.

નામરૂપપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં નામસમ્પયુત્તન્તિ. અત્થિ નામં, અત્થિ રૂપં. તત્થ કતમં નામં? વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘નામં’’. તત્થ કતમં રૂપં? યં રૂપં નિસ્સાય મનોવિઞ્ઞાણધાતુ વત્તતિ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘રૂપં’’. ઇતિ ઇદઞ્ચ નામં, ઇદઞ્ચ રૂપં. ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘નામરૂપં’’.

તત્થ કતમં નામરૂપપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં નામસમ્પયુત્તં? યં ચિત્તં મનો માનસં...પે॰... તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘નામરૂપપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં નામસમ્પયુત્તં’’.

તત્થ કતમો છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો છટ્ઠાયતનસમ્પયુત્તો? યો ફસ્સો ફુસના સમ્ફુસના સમ્ફુસિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો છટ્ઠાયતનસમ્પયુત્તો’’...પે॰... તેન વુચ્ચતિ ‘‘એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતી’’તિ.

૨૭૦. તસ્મિં સમયે અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો અવિજ્જાસમ્પયુત્તો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં સઙ્ખારસમ્પયુત્તં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામરૂપં વિઞ્ઞાણસમ્પયુત્તં નામં, નામરૂપપચ્ચયા સળાયતનં નામસમ્પયુત્તં છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો છટ્ઠાયતનસમ્પયુત્તો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના ફસ્સસમ્પયુત્તા, વેદનાપચ્ચયા તણ્હા વેદનાસમ્પયુત્તા, તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં તણ્હાસમ્પયુત્તં; ઉપાદાનપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૨૭૧. તત્થ કતમા અવિજ્જા? યં અઞ્ઞાણં અદસ્સનં...પે॰... અવિજ્જાલઙ્ગી મોહો અકુસલમૂલં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અવિજ્જા’’.

તત્થ કતમો અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો અવિજ્જાસમ્પયુત્તો? યા ચેતના સઞ્ચેતના સઞ્ચેતયિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો અવિજ્જાસમ્પયુત્તો’’.

તત્થ કતમં સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં સઙ્ખારસમ્પયુત્તં? યં ચિત્તં મનો માનસં...પે॰... તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં સઙ્ખારસમ્પયુત્તં’’.

તત્થ કતમં વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામરૂપં વિઞ્ઞાણસમ્પયુત્તં નામં? અત્થિ નામં, અત્થિ રૂપં. તત્થ કતમં નામં? વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો – ઇદં વુચ્ચતિ ''નામં''. તત્થ કતમં રૂપં? ચક્ખાયતનસ્સ ઉપચયો, સોતાયતનસ્સ ઉપચયો, ઘાનાયતનસ્સ ઉપચયો, જિવ્હાયતનસ્સ ઉપચયો, કાયાયતનસ્સ ઉપચયો, યં વા પનઞ્ઞમ્પિ અત્થિ રૂપં ચિત્તજં ચિત્તહેતુકં ચિત્તસમુટ્ઠાનં – ઇદં વુચ્ચતિ ''રૂપં''. ઇતિ ઇદઞ્ચ નામં, ઇદઞ્ચ રૂપં. ઇદં વુચ્ચતિ ''વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામરૂપં વિઞ્ઞાણસમ્પયુત્તં નામં''.

નામરૂપપચ્ચયા સળાયતનં નામસમ્પયુત્તં છટ્ઠાયતનન્તિ. અત્થિ નામં, અત્થિ રૂપં. તત્થ કતમં નામં? વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો – ઇદં વુચ્ચતિ ''નામં''. તત્થ કતમં રૂપં? ચત્તારો ચ મહાભૂતા, યઞ્ચ રૂપં નિસ્સાય મનોવિઞ્ઞાણધાતુ વત્તતિ – ઇદં વુચ્ચતિ ''રૂપં''. ઇતિ ઇદઞ્ચ નામં, ઇદઞ્ચ રૂપં. ઇદં વુચ્ચતિ ''નામરૂપં''.

તત્થ કતમં નામરૂપપચ્ચયા સળાયતનં નામસમ્પયુત્તં છટ્ઠાયતનં? ચક્ખાયતનં, સોતાયતનં, ઘાનાયતનં, જિવ્હાયતનં, કાયાયતનં, મનાયતનં – ઇદં વુચ્ચતિ ''નામરૂપપચ્ચયા સળાયતનં નામસમ્પયુત્તં છટ્ઠાયતનં''.

તત્થ કતમો છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો છટ્ઠાયતનસમ્પયુત્તો? યો ફસ્સો ફુસના સમ્ફુસના સમ્ફુસિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ''છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો છટ્ઠાયતનસમ્પયુત્તો''...પે॰... તેન વુચ્ચતિ ''એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતી''તિ.

સમ્પયુત્તચતુક્કં.

૮. અઞ્ઞમઞ્ઞચતુક્કં

૨૭૨. તસ્મિં સમયે અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો, સઙ્ખારપચ્ચયાપિ અવિજ્જા; સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયાપિ સઙ્ખારો; વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયાપિ વિઞ્ઞાણં; નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયાપિ નામં; છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયાપિ છટ્ઠાયતનં; ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયાપિ ફસ્સો; વેદનાપચ્ચયા તણ્હા, તણ્હાપચ્ચયાપિ વેદના; તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં, ઉપાદાનપચ્ચયાપિ તણ્હા; ઉપાદાનપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૨૭૩. તત્થ કતમા અવિજ્જા? યં અઞ્ઞાણં અદસ્સનં...પે॰... અવિજ્જાલઙ્ગી મોહો અકુસલમૂલં – અયં વુચ્ચતિ ''અવિજ્જા''.

તત્થ કતમો અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો? યા ચેતના સઞ્ચેતના સઞ્ચેતયિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ''અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો''.

તત્થ કતમા સઙ્ખારપચ્ચયાપિ અવિજ્જા? યં અઞ્ઞાણં અદસ્સનં...પે॰... અવિજ્જાલઙ્ગી મોહો અકુસલમૂલં – અયં વુચ્ચતિ ''સઙ્ખારપચ્ચયાપિ અવિજ્જા''.

તત્થ કતમં સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં? યં ચિત્તં મનો માનસં...પે॰... તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં.

તત્થ કતમો વિઞ્ઞાણપચ્ચયાપિ સઙ્ખારો? યા ચેતના સઞ્ચેતના સઞ્ચેતયિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ''વિઞ્ઞાણપચ્ચયાપિ સઙ્ખારો''.

તત્થ કતમં વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં? વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો – ઇદં વુચ્ચતિ ''વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં''.

તત્થ કતમં નામપચ્ચયાપિ વિઞ્ઞાણં? યં ચિત્તં મનો માનસં...પે॰... તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ''નામપચ્ચયાપિ વિઞ્ઞાણં''.

તત્થ કતમં નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં? યં ચિત્તં મનો માનસં...પે॰... તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ''નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં''.

તત્થ કતમં છટ્ઠાયતનપચ્ચયાપિ નામં? વેદનાક્ખન્ધો , સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો – ઇદં વુચ્ચતિ ''છટ્ઠાયતનપચ્ચયાપિ નામં''.

તત્થ કતમો છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો? યો ફસ્સો ફુસના સમ્ફુસના સમ્ફુસિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ''છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો''.

તત્થ કતમં ફસ્સપચ્ચયાપિ છટ્ઠાયતનં? યં ચિત્તં મનો માનસં...પે॰... તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ''ફસ્સપચ્ચયાપિ છટ્ઠાયતનં''.

તત્થ કતમા ફસ્સપચ્ચયા વેદના? યં ચેતસિકં સાતં ચેતસિકં સુખં ચેતોસમ્ફસ્સજં સાતં સુખં વેદયિતં ચેતોસમ્ફસ્સજા સાતા સુખા વેદના – અયં વુચ્ચતિ ''ફસ્સપચ્ચયા વેદના''.

તત્થ કતમો વેદનાપચ્ચયાપિ ફસ્સો? યો ફસ્સો ફુસના સમ્ફુસના સમ્ફુસિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ''વેદનાપચ્ચયાપિ ફસ્સો''.

તત્થ કતમા વેદનાપચ્ચયા તણ્હા? યો રાગો સારાગો...પે॰... ચિત્તસ્સ સારાગો – અયં વુચ્ચતિ ''વેદનાપચ્ચયા તણ્હા''.

તત્થ કતમા તણ્હાપચ્ચયાપિ વેદના? યં ચેતસિકં સાતં ચેતસિકં સુખં ચેતોસમ્ફસ્સજં સાતં સુખં વેદયિતં ચેતોસમ્ફસ્સજા સાતા સુખા વેદના – અયં વુચ્ચતિ ''તણ્હાપચ્ચયાપિ વેદના''.

તત્થ કતમં તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં? યા દિટ્ઠિ દિટ્ઠિગતં...પે॰... તિત્થાયતનં વિપરિયાસગ્ગાહો – ઇદં વુચ્ચતિ ''તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં''.

તત્થ કતમા ઉપાદાનપચ્ચયાપિ તણ્હા? યો રાગો…પે॰… ચિત્તસ્સ સારાગો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘ઉપાદાનપચ્ચયાપિ તણ્હા’’.

તત્થ કતમો ઉપાદાનપચ્ચયા ભવો? ઠપેત્વા ઉપાદાનં, વેદનાક્ખન્ધો સઞ્ઞાક્ખન્ધો સઙ્ખારક્ખન્ધો વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘ઉપાદાનપચ્ચયા ભવો’’.

તત્થ કતમા ભવપચ્ચયા જાતિ? યા તેસં તેસં ધમ્માનં જાતિ સઞ્જાતિ નિબ્બત્તિ અભિનિબ્બતિ પાતુભાવો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘ભવપચ્ચયા જાતિ’’.

તત્થ કતમં જાતિપચ્ચયા જરામરણં? અત્થિ જરા, અત્થિ મરણં. તત્થ કતમા જરા? યા તેસં તેસં ધમ્માનં જરા જીરણતા આયુનો સંહાનિ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘જરા’’. તત્થ કતમં મરણં? યો તેસં તેસં ધમ્માનં ખયો વયો ભેદો પરિભેદો અનિચ્ચતા અન્તરધાનં – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘મરણં’’. ઇતિ અયઞ્ચ જરા, ઇદઞ્ચ મરણં. ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘જાતિપચ્ચયા જરામરણં’’.

એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતીતિ. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સઙ્ગતિ હોતિ, સમાગમો હોતિ, સમોધાનં હોતિ, પાતુભાવો હોતિ. તેન વુચ્ચતિ ‘‘એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતી’’તિ.

૨૭૪. તસ્મિં સમયે અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો, સઙ્ખારપચ્ચયાપિ અવિજ્જા; સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયાપિ સઙ્ખારો; વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયાપિ વિઞ્ઞાણં; નામપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયાપિ નામં; ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયાપિ ફસ્સો; વેદનાપચ્ચયા તણ્હા, તણ્હાપચ્ચયાપિ વેદના; તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં , ઉપાદાનપચ્ચયાપિ તણ્હા; ઉપાદાનપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૨૭૫. તત્થ કતમા અવિજ્જા? યં અઞ્ઞાણં અદસ્સનં…પે॰… અવિજ્જાલઙ્ગી મોહો અકુસલમૂલં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અવિજ્જા’’.

તત્થ કતમો અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો? યા ચેતના સઞ્ચેતના સઞ્ચેતયિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો’’.

તત્થ કતમા સઙ્ખારપચ્ચયાપિ અવિજ્જા? યં અઞ્ઞાણં અદસ્સનં…પે॰… અવિજ્જાલઙ્ગી મોહો અકુસલમૂલં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સઙ્ખારપચ્ચયાપિ અવિજ્જા’’.

તત્થ કતમં સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં? યં ચિત્તં મનો માનસં…પે॰… તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં’’.

તત્થ કતમો વિઞ્ઞાણપચ્ચયાપિ સઙ્ખારો? યા ચેતના સઞ્ચેતના સઞ્ચેતયિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘વિઞ્ઞાણપચ્ચયાપિ સઙ્ખારો’’.

તત્થ કતમં વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં? વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં’’.

તત્થ કતમં નામપચ્ચયાપિ વિઞ્ઞાણં? યં ચિત્તં મનો માનસં...પે॰... તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘નામપચ્ચયાપિ વિઞ્ઞાણં’’.

નામપચ્ચયા ફસ્સોતિ. તત્થ કતમં નામં? ઠપેત્વા ફસ્સં, વેદનાક્ખન્ધો સઞ્ઞાક્ખન્ધો સઙ્ખારક્ખન્ધો વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘નામં’’.

તત્થ કતમો નામપચ્ચયા ફસ્સો? યો ફસ્સો ફુસના સમ્ફુસના સમ્ફુસિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘નામપચ્ચયા ફસ્સો’’ .

તત્થ કતમં ફસ્સપચ્ચયાપિ નામં? વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો, વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘ફસ્સપચ્ચયાપિ નામં’’...પે॰... તેન વુચ્ચતિ ‘‘એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતી’’તિ.

૨૭૬. તસ્મિં સમયે અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો, સઙ્ખારપચ્ચયાપિ અવિજ્જા; સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયાપિ સઙ્ખારો; વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામરૂપં, નામરૂપપચ્ચયાપિ વિઞ્ઞાણં; નામરૂપપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયાપિ નામરૂપં; છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયાપિ છટ્ઠાયતનં; ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયાપિ ફસ્સો; વેદનાપચ્ચયા તણ્હા, તણ્હાપચ્ચયાપિ વેદના; તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં, ઉપાદાનપચ્ચયાપિ તણ્હા; ઉપાદાનપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૨૭૭. તત્થ કતમા અવિજ્જા? યં અઞ્ઞાણં અદસ્સનં...પે॰... અવિજ્જાલઙ્ગી મોહો અકુસમૂલં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અવિજ્જા’’.

તત્થ કતમો અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો? યા ચેતના સઞ્ચેતના સઞ્ચેતયિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો.

તત્થ કતમા સઙ્ખારપચ્ચયાપિ અવિજ્જા? યં અઞ્ઞાણં અદસ્સનં...પે॰... અવિજ્જાલઙ્ગી મોહો અકુસલમૂલં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સઙ્ખારપચ્ચયાપિ અવિજ્જા’’.

તત્થ કતમં સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં? યં ચિત્તં મનો માનસં...પે॰... તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં’’.

તત્થ કતમો વિઞ્ઞાણપચ્ચયાપિ સઙ્ખારો? યા ચેતના સઞ્ચેતના સઞ્ચેતયિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘વિઞ્ઞાણપચ્ચયાપિ સઙ્ખારો’’.

તત્થ કતમં વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામરૂપં? અત્થિ નામં, અત્થિ રૂપં. તત્થ કતમં નામં? વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘નામં’’. તત્થ કતમં રૂપં? ચક્ખાયતનસ્સ ઉપચયો, સોતાયતનસ્સ

ઉપચયો, ઘાનાયતનસ્સ ઉપચયો, જિવ્હાયતનસ્સ ઉપચયો , કાયાયતનસ્સ ઉપચયો, યં વા પનઞ્ઞમ્પિ અત્થિ રૂપં ચિત્તજં ચિત્તહેતુકં ચિત્તસમુટ્ઠાનં – ઇદં વુચ્ચતિ ''રૂપં''. ઇતિ ઇદઞ્ચ નામં, ઇદઞ્ચ રૂપં. ઇદં વુચ્ચતિ ''વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામરૂપં''.

નામરૂપપચ્ચયાપિ વિઞ્ઞાણન્તિ. અત્થિ નામં, અત્થિ રૂપં. તત્થ કતમં નામં? વેદનાક્ખન્ધો , સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો – ઇદં વુચ્ચતિ ''નામં''. તત્થ કતમં રૂપં? યં રૂપં નિસ્સાય મનોવિઞ્ઞાણધાતુ વત્તતિ – ઇદં વુચ્ચતિ ''રૂપં''. ઇતિ ઇદઞ્ચ નામં, ઇદઞ્ચ રૂપં. ઇદં વુચ્ચતિ ''નામરૂપં''.

તત્થ કતમં નામરૂપપચ્ચયાપિ વિઞ્ઞાણં? યં ચિત્તં મનો માનસં...પે॰... તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ''નામરૂપપચ્ચયાપિ વિઞ્ઞાણં''.

નામરૂપપચ્ચયા છટ્ઠાયતનન્તિ. અત્થિ નામં, અત્થિ રૂપં. તત્થ કતમં નામં? વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો – ઇદં વુચ્ચતિ ''નામં''. તત્થ કતમં રૂપં? યં રૂપં નિસ્સાય મનોવિઞ્ઞાણધાતુ વત્તતિ – ઇદં વુચ્ચતિ ''રૂપં''. ઇતિ ઇદઞ્ચ નામં, ઇદઞ્ચ રૂપં. ઇદં વુચ્ચતિ ''નામરૂપં''.

તત્થ કતમં નામરૂપપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં? યં ચિત્તં મનો માનસં...પે॰... તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ''નામરૂપપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં''.

તત્થ કતમં છટ્ઠાયતનપચ્ચયાપિ નામરૂપં? અત્થિ નામં, અત્થિ રૂપં. તત્થ કતમં નામં? વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો – ઇદં વુચ્ચતિ ''નામં''. તત્થ કતમં રૂપં? ચક્ખાયતનસ્સ ઉપચયો, સોતાયતનસ્સ ઉપચયો, ઘાનાયતનસ્સ ઉપચયો, જિવ્હાયતનસ્સ ઉપચયો, કાયાયતનસ્સ ઉપચયો, યં વા પનઞ્ઞમ્પિ અત્થિ રૂપં ચિત્તજં ચિત્તહેતુકં ચિત્તસમુટ્ઠાનં – ઇદં વુચ્ચતિ ''રૂપં''. ઇતિ ઇદઞ્ચ નામં, ઇદઞ્ચ રૂપં. ઇદં વુચ્ચતિ ''છટ્ઠાયતનપચ્ચયાપિ નામરૂપં''.

તત્થ કતમો છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો? યો ફસ્સો ફુસના સમ્ફુસના સમ્ફુસિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ''છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો''.

તત્થ કતમં ફસ્સપચ્ચયાપિ છટ્ઠાયતનં? યં ચિત્તં મનો માનસં...પે॰... તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ''ફસ્સપચ્ચયાપિ છટ્ઠાયતનં''...પે॰... તેન વુચ્ચતિ ''એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતી''તિ.

૨૭૮. તસ્મિં સમયે અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો, સઙ્ખારપચ્ચયાપિ અવિજ્જા; સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયાપિ સઙ્ખારો; વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામરૂપં, નામરૂપપચ્ચયાપિ વિઞ્ઞાણં; નામરૂપપચ્ચયા સળાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયાપિ નામરૂપં; છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયાપિ છટ્ઠાયતનં; ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયાપિ ફસ્સો; વેદનાપચ્ચયા તણ્હા, તણ્હાપચ્ચયાપિ વેદના; તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં, ઉપાદાનપચ્ચયાપિ તણ્હા; ઉપાદાનપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૨૭૯. તત્થ કતમા અવિજ્જા? યં અઞ્ઞાણં અદસ્સનં…પે॰… અવિજ્જાલઙ્ગી મોહો અકુસલમૂલં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અવિજ્જા’’.

તત્થ કતમો અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો? યા ચેતના સઞ્ચેતના સઞ્ચેતયિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો’’.

તત્થ કતમા સઙ્ખારપચ્ચયાપિ અવિજ્જા? યં અઞ્ઞાણં અદસ્સનં…પે॰… અવિજ્જાલઙ્ગી મોહો અકુસલમૂલં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સઙ્ખારપચ્ચયાપિ અવિજ્જા’’.

તત્થ કતમં સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં? યં ચિત્તં મનો માનસં…પે॰… તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં’’.

તત્થ કતમો વિઞ્ઞાણપચ્ચયાપિ સઙ્ખારો? યા ચેતના સઞ્ચેતના સઞ્ચેતયિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘વિઞ્ઞાણપચ્ચયાપિ સઙ્ખારો’’.

તત્થ કતમં વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામરૂપં? અત્થિ નામં, અત્થિ રૂપં. તત્થ કતમં નામં? વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો – ઇદં વુચ્ચતિ નામં. તત્થ કતમં રૂપં? ચક્ખાયતનસ્સ ઉપચયો, સોતાયતનસ્સ ઉપચયો, ઘાનાયતનસ્સ ઉપચયો, જિવ્હાયતનસ્સ ઉપચયો, કાયાયતનસ્સ ઉપચયો, યં વા પનઞ્ઞમ્પિ અત્થિ રૂપં ચિત્તજં ચિત્તહેતુકં ચિત્તસમુટ્ઠાનં – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘રૂપં’’. ઇતિ ઇદઞ્ચ નામં, ઇદઞ્ચ રૂપં. ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામરૂપં’’.

નામરૂપપચ્ચયાપિ વિઞ્ઞાણન્તિ. અત્થિ નામં, અત્થિ રૂપં. તત્થ કતમં નામં? વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘નામં’’. તત્થ કતમં રૂપં? યં રૂપં નિસ્સાય મનોવિઞ્ઞાણધાતુ વત્તતિ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘રૂપં’’. ઇતિ ઇદઞ્ચ નામં, ઇદઞ્ચ રૂપં. ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘નામરૂપં’’.

તત્થ કતમં નામરૂપપચ્ચયાપિ વિઞ્ઞાણં? યં ચિત્તં મનો માનસં…પે॰… તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘નામરૂપપચ્ચયાપિ વિઞ્ઞાણં’’.

નામરૂપપચ્ચયા સળાયતનન્તિ. અત્થિ નામં, અત્થિ રૂપં. તત્થ કતમં નામં? વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘નામં’’. તત્થ કતમં રૂપં? ચત્તારો ચ મહાભૂતા, યઞ્ચ રૂપં નિસ્સાય મનોવિઞ્ઞાણધાતુ વત્તતિ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘રૂપં’’. ઇતિ ઇદઞ્ચ નામં, ઇદઞ્ચ રૂપં. ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘નામરૂપં’’.

તત્થ કતમં નામરૂપપચ્ચયા સળાયતનં? ચક્ખાયતનં, સોતાયતનં, ઘાનાયતનં, જિવ્હાયતનં, કાયાયતનં, મનાયતનં – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘નામરૂપપચ્ચયા સળાયતનં’’.

તત્થ કતમં છટ્ઠાયતનપચ્ચયાપિ નામરૂપં? અત્થિ નામં, અત્થિ રૂપં. તત્થ કતમં નામં? વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘નામં’’. તત્થ કતમં રૂપં? ચક્ખાયતનસ્સ ઉપચયો, સોતાયતનસ્સ ઉપચયો, ઘાનાયતનસ્સ ઉપચયો, જિવ્હાયતનસ્સ ઉપચયો, કાયાયતનસ્સ ઉપચયો, યં વા પનઞ્ઞમ્પિ અત્થિ

રૂપં ચિત્તજં ચિત્તહેતુકં ચિત્તસમુટ્ઠાનં – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘રૂપં’’. ઇતિ ઇદઞ્ચ નામં, ઇદઞ્ચ રૂપં. ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘છટ્ઠાયતનપચ્ચયાપિ નામરૂપં’’.

તત્થ કતમો છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો? યો ફસ્સો ફુસના સમ્ફુસના સમ્ફુસિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો’’.

તત્થ કતમં ફસ્સપચ્ચયાપિ છટ્ઠાયતનં? યં ચિત્તં મનો માનસં…પે॰… તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘ફસ્સપચ્ચયાપિ છટ્ઠાયતનં’’.

તત્થ કતમા ફસ્સપચ્ચયા વેદના? યં ચેતસિકં સાતં ચેતસિકં સુખં ચેતોસમ્ફસ્સજં સાતં સુખં વેદયિતં ચેતોસમ્ફસ્સજા સાતા સુખા વેદના – અયં વુચ્ચતિ ‘‘ફસ્સપચ્ચયા વેદના’’…પે॰… તેન વુચ્ચતિ ‘‘એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતી’’તિ.

અઞ્ઞમઞ્ઞચતુક્કં.

૯. અકુસલનિદ્દેસો

૨૮૦. કતમે ધમ્મા અકુસલા? યસ્મિં સમયે અકુસલં ચિત્તં ઉપ્પન્નં હોતિ સોમનસ્સસહગતં દિટ્ઠિગતસમ્પયુત્તં સસઙ્ખારેન…પે॰… સોમનસ્સસહગતં દિટ્ઠિગતવિપ્પયુત્તં રૂપારમ્મણં વા…પે॰… સોમનસ્સસહગતં દિટ્ઠિગતવિપ્પયુત્તં સસઙ્ખારેન રૂપારમ્મણં વા સદ્દારમ્મણં વા ગન્ધારમ્મણં વા રસારમ્મણં વા ફોટ્ઠબ્બારમ્મણં વા ધમ્મારમ્મણં વા યં યં વા પનારબ્ભ, તસ્મિં સમયે અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા તણ્હા, તણ્હાપચ્ચયા અધિમોક્ખો, અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૨૮૧. તત્થ કતમા અવિજ્જા? યં અઞ્ઞાણં અદસ્સનં…પે॰… અવિજ્જાલઙ્ગી મોહો અકુસલમૂલં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અવિજ્જા’’.

તત્થ કતમો અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો? યા ચેતના સઞ્ચેતના સઞ્ચેતયિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો…પે॰….

તત્થ કતમો તણ્હાપચ્ચયા અધિમોક્ખો? યો ચિત્તસ્સ અધિમોક્ખો અધિમુચ્ચના તદધિમુત્તતા – અયં વુચ્ચતિ ‘‘તણ્હાપચ્ચયા અધિમોક્ખો’’.

તત્થ કતમો અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો? ઠપેત્વા અધિમોક્ખં, વેદનાક્ખન્ધો સઞ્ઞાક્ખન્ધો સઙ્ખારક્ખન્ધો વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો’’…પે॰… તેન વુચ્ચતિ ‘‘એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતી’’તિ.

૨૮૨. કતમે ધમ્મા અકુસલા? યસ્મિં સમયે અકુસલં ચિત્તં ઉપ્પન્નં હોતિ ઉપેક્ખાસહગતં દિટ્ઠિગતસમ્પયુત્તં રૂપારમ્મણં વા સદ્દારમ્મણં વા ગન્ધારમ્મણં વા રસારમ્મણં વા ફોટ્ઠબ્બારમ્મણં વા ધમ્મારમ્મણં વા યં યં વા પનારબ્ભ, તસ્મિં સમયે અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા તણ્હા, તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં, ઉપાદાનપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૨૮૩. તત્થ કતમા અવિજ્જા? યં અઞ્ઞાણં અદસ્સનં…પે॰… અવિજ્જાલઙ્ગી મોહો અકુસલમૂલં – અયં વુચ્ચતિ અવિજ્જા…પે॰….

તત્થ કતમા ફસ્સપચ્ચયા વેદના? યં ચેતસિકં નેવ સાતં નાસાતં ચેતોસમ્ફસ્સજં અદુક્ખમસુખં વેદયિતં ચેતોસમ્ફસ્સજા અદુક્ખમસુખા વેદના – અયં વુચ્ચતિ ''ફસ્સપચ્ચયા વેદના''…પે॰… તેન વુચ્ચતિ ''એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતી''તિ.

૨૮૪. કતમે ધમ્મા અકુસલા? યસ્મિં સમયે અકુસલં ચિત્તં ઉપ્પન્નં હોતિ ઉપેક્ખાસહગતં દિટ્ઠિગતસમ્પયુત્તં સસઙ્ખારેન…પે॰… ઉપેક્ખાસહગતં દિટ્ઠિગતવિપ્પયુત્તં રૂપારમ્મણં વા…પે॰… ઉપેક્ખાસહગતં દિટ્ઠિગતવિપ્પયુત્તં સસઙ્ખારેન રૂપારમ્મણં વા સદ્દારમ્મણં વા ગન્ધારમ્મણં વા રસારમ્મણં વા ફોટ્ઠબ્બારમ્મણં વા ધમ્મારમ્મણં વા યં યં વા પનારબ્ભ, તસ્મિં સમયે અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં , છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા તણ્હા , તણ્હાપચ્ચયા અધિમોક્ખો, અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૨૮૫. તત્થ કતમા અવિજ્જા…પે॰… તેન વુચ્ચતિ ''એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતી''તિ.

૨૮૬. કતમે ધમ્મા અકુસલા? યસ્મિં સમયે અકુસલં ચિત્તં ઉપ્પન્નં હોતિ દોમનસ્સસહગતં પટિઘસમ્પયુત્તં રૂપારમ્મણં વા…પે॰… દોમનસ્સસહગતં પટિઘસમ્પયુત્તં સસઙ્ખારેન રૂપારમ્મણં વા સદ્દારમ્મણં વા ગન્ધારમ્મણં વા રસારમ્મણં વા ફોટ્ઠબ્બારમ્મણં વા ધમ્મારમ્મણં વા યં યં વા પનારબ્ભ, તસ્મિં સમયે અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા પટિઘં, પટિઘપચ્ચયા અધિમોક્ખો, અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૨૮૭. તત્થ કતમા અવિજ્જા? યં અઞ્ઞાણં અદસ્સનં…પે॰… અવિજ્જાલઙ્ગી મોહો અકુસલમૂલં – અયં વુચ્ચતિ ''અવિજ્જા''…પે॰… અયં વુચ્ચતિ ''છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો''.

તત્થ કતમા ફસ્સપચ્ચયા વેદના? યં ચેતસિકં અસાતં ચેતસિકં દુક્ખં ચેતોસમ્ફસ્સજં અસાતં દુક્ખં વેદયિતં ચેતોસમ્ફસ્સજા અસાતા દુક્ખા વેદના – અયં વુચ્ચતિ ''ફસ્સપચ્ચયા વેદના''.

તત્થ કતમં વેદનાપચ્ચયા પટિઘં? યો ચિત્તસ્સ આઘાતો…પે॰… ચણ્ડિક્કં અસુરોપો [અસુલોપો (સ્યા॰)] અનત્તમનતા ચિત્તસ્સ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘વેદનાપચ્ચયા પટિઘં’’ .

તત્થ કતમો પટિઘપચ્ચયા અધિમોક્ખો? યો ચિત્તસ્સ અધિમોક્ખો અધિમુચ્ચના તદધિમુત્તતા – અયં વુચ્ચતિ ‘‘પટિઘપચ્ચયા અધિમોક્ખો’’.

તત્થ કતમો અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો? ઠપેત્વા અધિમોક્ખં, વેદનાક્ખન્ધો સઞ્ઞાક્ખન્ધો સઙ્ખારક્ખન્ધો વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો’’…પે॰… તેન વુચ્ચતિ ‘‘એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતી’’તિ.

૨૮૮. કતમે ધમ્મા અકુસલા? યસ્મિં સમયે અકુસલં ચિત્તં ઉપ્પન્નં હોતિ ઉપેક્ખાસહગતં વિચિકિચ્છાસમ્પયુત્તં રૂપારમ્મણં વા સદ્દારમ્મણં વા ગન્ધારમ્મણં વા રસારમ્મણં વા ફોટ્ઠબ્બારમ્મણં વા ધમ્મારમ્મણં વા યં યં વા પનારબ્ભ , તસ્મિં સમયે અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા વિચિકિચ્છા, વિચિકિચ્છાપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૨૮૯. તત્થ કતમા અવિજ્જા? યં અઞ્ઞાણં અદસ્સનં…પે॰… અવિજ્જાલઙ્ગી મોહો અકુસલમૂલં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અવિજ્જા’’…પે॰… અયં વુચ્ચતિ ‘‘છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો’’.

તત્થ કતમા ફસ્સપચ્ચયા વેદના? યં ચેતસિકં નેવ સાતં નાસાતં ચેતોસમ્ફસ્સજં અદુક્ખમસુખં વેદયિતં, ચેતોસમ્ફસ્સજા અદુક્ખમસુખા વેદના – અયં વુચ્ચતિ ‘‘ફસ્સપચ્ચયા વેદના’’.

તત્થ કતમા વેદનાપચ્ચયા વિચિકિચ્છા? યા કઙ્ખા કઙ્ખાયના કઙ્ખાયિતત્તં વિમતિ વિચિકિચ્છા દ્વેળ્હકં દ્વિધાપથો [દ્વેધાપથો (સી॰ સ્યા॰)] સંસયો અનેકંસગ્ગાહો આસપ્પના પરિસપ્પના અપરિયોગાહણા [અપરિયોગાહના (સી॰ સ્યા॰ ક॰)] છમ્ભિતત્તં ચિત્તસ્સ મનોવિલેખો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘વેદનાપચ્ચયા વિચિકિચ્છા’’.

તત્થ કતમો વિચિકિચ્છાપચ્ચયા ભવો? ઠપેત્વા વિચિકિચ્છં, વેદનાક્ખન્ધો સઞ્ઞાક્ખન્ધો સઙ્ખારક્ખન્ધો વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘વિચિકિચ્છાપચ્ચયા ભવો’’…પે॰… તેન વુચ્ચતિ ‘‘એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતી’’તિ.

૨૯૦. કતમે ધમ્મા અકુસલા? યસ્મિં સમયે અકુસલં ચિત્તં ઉપ્પન્નં હોતિ ઉપેક્ખાસહગતં ઉદ્ધચ્ચસમ્પયુત્તં રૂપારમ્મણં વા સદ્દારમ્મણં વા ગન્ધારમ્મણં વા રસારમ્મણં વા ફોટ્ઠબ્બારમ્મણં વા ધમ્મારમ્મણં વા યં યં વા પનારબ્ભ, તસ્મિં સમયે અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા ઉદ્ધચ્ચં, ઉદ્ધચ્ચપચ્ચયા અધિમોક્ખો, અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૨૯૧. તત્થ કતમા અવિજ્જા? યં અઞ્ઞાણં અદસ્સનં…પે॰… અવિજ્જાલઙ્ગી મોહો અકુસલમૂલં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અવિજ્જા’’…પે॰… અયં વુચ્ચતિ ‘‘છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો’’.

તત્થ કતમા ફસ્સપચ્ચયા વેદના? યં ચેતસિકં નેવ સાતં નાસાતં ચેતોસમ્ફસ્સજં અદુક્ખમસુખં વેદયિતં ચેતોસમ્ફસ્સજા અદુક્ખમસુખા વેદના – અયં વુચ્ચતિ ‘‘ફસ્સપચ્ચયા વેદના’’.

તત્થ કતમં વેદનાપચ્ચયા ઉદ્ધચ્ચં? યં ચિત્તસ્સ ઉદ્ધચ્ચં અવૂપસમો ચેતસો વિક્ખેપો ભન્તત્તં ચિત્તસ્સ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘વેદનાપચ્ચયા ઉદ્ધચ્ચં’’.

તત્થ કતમો ઉદ્ધચ્ચપચ્ચયા અધિમોક્ખો? યો ચિત્તસ્સ અધિમોક્ખો અધિમુચ્ચના તદધિમુત્તતા – અયં વુચ્ચતિ ‘‘ઉદ્ધચ્ચપચ્ચયા અધિમોક્ખો’’.

તત્થ કતમો અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો? ઠપેત્વા અધિમોક્ખં, વેદનાક્ખન્ધો સઞ્ઞાક્ખન્ધો સઙ્ખારક્ખન્ધો વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો’’…પે॰… તેન વુચ્ચતિ ‘‘એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતી’’તિ.

અકુસલનિદ્દેસો.

૧૦. કુસલનિદ્દેસો

૨૯૨. કતમે ધમ્મા કુસલા? યસ્મિં સમયે કામાવચરં કુસલં ચિત્તં ઉપ્પન્નં હોતિ સોમનસ્સસહગતં ઞાણસમ્પયુત્તં રૂપારમ્મણં વા સદ્દારમ્મણં વા ગન્ધારમ્મણં વા રસારમ્મણં વા ફોટ્ઠબ્બારમ્મણં વા ધમ્મારમ્મણં વા યં યં વા પનારબ્ભ, તસ્મિં સમયે કુસલમૂલપચ્ચયા સઙ્ખારો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા પસાદો, પસાદપચ્ચયા અધિમોક્ખો, અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૨૯૩. તત્થ કતમે કુસલમૂલા? અલોભો, અદોસો, અમોહો.

તત્થ કતમો અલોભો? યો અલોભો અલુબ્ભના અલુબ્ભિતત્તં અસારાગો અસારજ્જના અસારજ્જિતત્તં અનભિજ્ઝા અલોભો કુસલમૂલં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અલોભો’’.

તત્થ કતમો અદોસો? યો અદોસો અદુસ્સના અદુસ્સિતત્તં અબ્યાપાદો અબ્યાપજ્જો અદોસો કુસલમૂલં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અદોસો’’.

તત્થ કતમો અમોહો? યા પઞ્ઞા પજાનના…પે॰… અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અમોહો’’. ઇમે વુચ્ચન્તિ ‘‘કુસલમૂલા’’.

તત્થ કતમો કુસલમૂલપચ્ચયા સઙ્ખારો? યા ચેતના સઞ્ચેતના સઞ્ચેતયિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘કુસલમૂલપચ્ચયા સઙ્ખારો’’.

તત્થ કતમં સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં...પે॰... વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં...પે॰... નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં...પે॰... છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો...પે॰... ફસ્સપચ્ચયા વેદના...પે॰... અયં વુચ્ચતિ ''ફસ્સપચ્ચયા વેદના''.

તત્થ કતમો વેદનાપચ્ચયા પસાદો? યા સદ્ધા સદ્દહના ઓકપ્પના અભિપ્પસાદો – અયં વુચ્ચતિ ''વેદનાપચ્ચયા પસાદો''.

તત્થ કતમો પસાદપચ્ચયા અધિમોક્ખો? યો ચિત્તસ્સ અધિમોક્ખો અધિમુચ્ચના તદધિમુત્તતા – અયં વુચ્ચતિ ''પસાદપચ્ચયા અધિમોક્ખો''.

તત્થ કતમો અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો? ઠપેત્વા અધિમોક્ખં, વેદનાક્ખન્ધો સઞ્ઞાક્ખન્ધો સઙ્ખારક્ખન્ધો વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અયં વુચ્ચતિ ''અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો''...પે॰... તેન વુચ્ચતિ ''એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતી''તિ.

૨૯૪. કતમે ધમ્મા કુસલા? યસ્મિં સમયે કામાવચરં કુસલં ચિત્તં ઉપ્પન્નં હોતિ સોમનસ્સસહગતં ઞાણસમ્પયુત્તં સસઙ્ખારેન રૂપારમ્મણં વા...પે॰... સોમનસ્સસહગતં ઞાણવિપ્પયુત્તં રૂપારમ્મણં વા...પે॰... સોમનસ્સસહગતં ઞાણવિપ્પયુત્તં સસઙ્ખારેન રૂપારમ્મણં વા સદ્દારમ્મણં વા ગન્ધારમ્મણં વા રસારમ્મણં વા ફોટ્ઠબ્બારમ્મણં વા ધમ્મારમ્મણં વા યં યં વા પનારબ્ભ, તસ્મિં સમયે કુસલમૂલપચ્ચયા સઙ્ખારો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં , વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા પસાદો, પસાદપચ્ચયા અધિમોક્ખો, અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૨૯૫. તત્થ કતમે કુસલમૂલા? અલોભો, અદોસો.

તત્થ કતમો અલોભો? યો અલોભો અલુબ્ભના અલુબ્ભિતત્તં અસારાગો અસારજ્જના અસારજ્જિતત્તં અનભિજ્ઝા અલોભો કુસલમૂલં – અયં વુચ્ચતિ ''અલોભો''.

તત્થ કતમો અદોસો? યો અદોસો અદુસ્સના અદુસ્સિતત્તં અબ્યાપાદો અબ્યાપજ્જો અદોસો કુસલમૂલં – અયં વુચ્ચતિ ''અદોસો''. ઇમે વુચ્ચન્તિ ''કુસલમૂલા''.

તત્થ કતમો કુસલમૂલપચ્ચયા સઙ્ખારો? યા ચેતના સઞ્ચેતના સઞ્ચેતયિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ''કુસલમૂલપચ્ચયા સઙ્ખારો''...પે॰... અયં વુચ્ચતિ ''છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો''.

તત્થ કતમા ફસ્સપચ્ચયા વેદના? યં ચેતસિકં સાતં ચેતસિકં સુખં ચેતોસમ્ફસ્સજં સાતં સુખં વેદયિતં ચેતોસમ્ફસ્સજા સાતા સુખા વેદના – અયં વુચ્ચતિ ''ફસ્સપચ્ચયા વેદના''...પે॰... તેન વુચ્ચતિ ''એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતી''તિ.

૨૯૬. કતમે ધમ્મા કુસલા? યસ્મિં સમયે કામાવચરં કુસલં ચિત્તં ઉપ્પન્નં હોતિ ઉપેક્ખાસહગતં ઞાણસમ્પયુત્તં રૂપારમ્મણં વા...પે॰... ઉપેક્ખાસહગતં ઞાણસમ્પયુત્તં સસઙ્ખારેન રૂપારમ્મણં વા સદ્દારમ્મણં વા ગન્ધારમ્મણં વા રસારમ્મણં વા ફોટ્ઠબ્બારમ્મણં વા ધમ્મારમ્મણં વા યં યં વા પનારબ્ભ, તસ્મિં સમયે

કુસલમૂલપચ્ચયા સઙ્ખારો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા પસાદો, પસાદપચ્ચયા અધિમોક્ખો, અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૨૯૭. તત્થ કતમે કુસલમૂલા? અલોભો, અદોસો, અમોહો – ઇમે વુચ્ચન્તિ ‘‘કુસલમૂલા’’.

તત્થ કતમો કુસલમૂલપચ્ચયા સઙ્ખારો? યા ચેતના સઞ્ચેતના સઞ્ચેતયિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘કુસલમૂલપચ્ચયા સઙ્ખારો’’...પે॰... અયં વુચ્ચતિ – ‘‘છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો’’.

તત્થ કતમા ફસ્સપચ્ચયા વેદના? યં ચેતસિકં નેવ સાતં નાસાતં ચેતોસમ્ફસ્સજં અદુક્ખમસુખં વેદયિતં ચેતોસમ્ફસ્સજા અદુક્ખમસુખા વેદના – અયં વુચ્ચતિ ‘‘ફસ્સપચ્ચયા વેદના’’...પે॰... તેન વુચ્ચતિ ‘‘એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતી’’તિ.

કતમે ધમ્મા કુસલા? યસ્મિં સમયે કામાવચરં કુસલં ચિત્તં ઉપ્પન્નં હોતિ ઉપેક્ખાસહગતં ઞાણવિપ્પયુત્તં રૂપારમ્મણં વા...પે॰... ઉપેક્ખાસહગતં ઞાણવિપ્પયુત્તં સસઙ્ખારેન રૂપારમ્મણં વા સદ્દારમ્મણં વા ગન્ધારમ્મણં વા રસારમ્મણં વા ફોટ્ઠબ્બારમ્મણં વા ધમ્મારમ્મણં વા યં યં વા પનારબ્ભ, તસ્મિં સમયે કુસલમૂલપચ્ચયા સઙ્ખારો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા પસાદો, પસાદપચ્ચયા અધિમોક્ખો, અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૨૯૯. તત્થ કતમે કુસલમૂલા? અલોભો, અદોસો – ઇમે વુચ્ચન્તિ ‘‘કુસલમૂલા’’.

તત્થ કતમો કુસલમૂલપચ્ચયા સઙ્ખારો? યા ચેતના સઞ્ચેતના સઞ્ચેતયિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘કુસલમૂલપચ્ચયા સઙ્ખારો’’...પે॰... તેન વુચ્ચતિ ‘‘એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતી’’તિ.

૩૦૦. કતમે ધમ્મા કુસલા? યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ પથવીકસિણં [પઠવીકસિણં (સી॰ સ્યા॰)], તસ્મિં સમયે કુસલમૂલપચ્ચયા સઙ્ખારો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં , વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા પસાદો, પસાદપચ્ચયા અધિમોક્ખો, અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૩૦૧. તત્થ કતમે કુસલમૂલા? અલોભો, અદોસો, અમોહો – ઇમે વુચ્ચન્તિ ‘‘કુસલમૂલા’’.

તત્થ કતમો કુસલમૂલપચ્ચયા સઙ્ખારો? યા ચેતના સઞ્ચેતના સઞ્ચેતયિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘કુસલમૂલપચ્ચયા સઙ્ખારો’’...પે॰... તેન વુચ્ચતિ ‘‘એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતી’’તિ.

૩૦૨. કતમે ધમ્મા કુસલા? યસ્મિં સમયે અરૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ સબ્બસો આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનં સમતિક્કમ્મ નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનસઞ્ઞાસહગતં સુખસ્સ ચ પહાના...પે॰... ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ

વિહરતિ, તસ્મિં સમયે કુસલમૂલપચ્ચયા સઙ્ખારો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા પસાદો, પસાદપચ્ચયા અધિમોક્ખો, અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૩૦૩. તત્થ કતમે કુસલમૂલા? અલોભો, અદોસો, અમોહો – ઇમે વુચ્ચન્તિ ‘‘કુસલમૂલા’’.

તત્થ કતમો કુસલમૂલપચ્ચયા સઙ્ખારો? યા ચેતના સઞ્ચેતના સઞ્ચેતયિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘કુસલમૂલપચ્ચયા સઙ્ખારો’’…પે॰… અયં વુચ્ચતિ ‘‘છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો’’.

તત્થ કતમા ફસ્સપચ્ચયા વેદના? યં ચેતસિકં સાતં ચેતસિકં સુખં ચેતોસમ્ફસ્સજં સાતં સુખં વેદયિતં ચેતોસમ્ફસ્સજા સાતા સુખા વેદના – અયં વુચ્ચતિ ‘‘ફસ્સપચ્ચયા વેદના’’…પે॰… તેન વુચ્ચતિ ‘‘એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતી’’તિ.

૩૦૪. કતમે ધમ્મા કુસલા? યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ…પે॰… પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે કુસલમૂલપચ્ચયા સઙ્ખારો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા પસાદો, પસાદપચ્ચયા અધિમોક્ખો, અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતેસં ધમ્માનં સમુદયો હોતિ.

૩૦૫. તત્થ કતમે કુસલમૂલા? અલોભો, અદોસો, અમોહો.

તત્થ કતમો અલોભો…પે॰… અદોસો…પે॰… અમોહો? યા પઞ્ઞા પજાનના…પે॰… અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અમોહો’’. ઇમે વુચ્ચન્તિ ‘‘કુસલમૂલા’’.

તત્થ કતમો કુસલમૂલપચ્ચયા સઙ્ખારો? યા ચેતના સઞ્ચેતના સઞ્ચેતયિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘કુસલમૂલપચ્ચયા સઙ્ખારો’’…પે॰… અયં વુચ્ચતિ ‘‘છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો’’.

તત્થ કતમા ફસ્સપચ્ચયા વેદના? યં ચેતસિકં સાતં ચેતસિકં સુખં ચેતોસમ્ફસ્સજં સાતં સુખં વેદયિતં ચેતોસમ્ફસ્સજા સાતા સુખા વેદના – અયં વુચ્ચતિ ‘‘ફસ્સપચ્ચયા વેદના’’.

તત્થ કતમો વેદનાપચ્ચયા પસાદો? યા સદ્ધા સદ્દહના ઓકપ્પના અભિપ્પસાદો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘વેદનાપચ્ચયા પસાદો’’.

તત્થ કતમો પસાદપચ્ચયા અધિમોક્ખો? યો ચિત્તસ્સ અધિમોક્ખો અધિમુચ્ચના તદધિમુત્તતા – અયં વુચ્ચતિ ‘‘પસાદપચ્ચયા અધિમોક્ખો’’.

તત્થ કતમો અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો? ઠપેત્વા અધિમોક્ખં, વેદનાક્ખન્ધો સઞ્ઞાક્ખન્ધો સઙ્ખારક્ખન્ધો વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અયં વુચ્ચતિ ''અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો''…પે॰… અયં વુચ્ચતિ ''જાતિપચ્ચયા જરામરણં''.

એવમેતેસં ધમ્માનં સમુદયો હોતીતિ. એવમેતેસં ધમ્માનં સઙ્ગતિ હોતિ, સમાગમો હોતિ, સમોધાનં હોતિ, પાતુભાવો હોતિ. તેન વુચ્ચતિ ''એવમેતેસં ધમ્માનં સમુદયો હોતી''તિ.

કુસલનિદ્દેસો.

૧૧. અબ્યાકતનિદ્દેસો

૩૦૬. કતમે ધમ્મા અબ્યાકતા? યસ્મિં સમયે કામાવચરસ્સ કુસલસ્સ કમ્મસ્સ કતત્તા ઉપચિતત્તા વિપાકં ચક્ખુવિઞ્ઞાણં ઉપ્પન્નં હોતિ ઉપેક્ખાસહગતં રૂપારમ્મણં, તસ્મિં સમયે સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૩૦૭. તત્થ કતમો સઙ્ખારો? યા ચેતના સઞ્ચેતના સઞ્ચેતયિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ''સઙ્ખારો''.

તત્થ કતમં સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં? યં ચિત્તં મનો માનસં…પે॰… તજ્જાચક્ખુવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ''સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં''.

તત્થ કતમં વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં? વેદનાક્ખન્ધો , સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો – ઇદં વુચ્ચતિ ''વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં''.

તત્થ કતમં નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં? યં ચિત્તં મનો માનસં…પે॰… તજ્જાચક્ખુવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ''નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં''.

તત્થ કતમો છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો? યો ફસ્સો ફુસના સમ્ફુસના સમ્ફુસિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ''છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો''.

તત્થ કતમા ફસ્સપચ્ચયા વેદના? યં ચેતસિકં નેવ સાતં નાસાતં ચેતોસમ્ફસ્સજં અદુક્ખમસુખં વેદયિતં ચેતોસમ્ફસ્સજા અદુક્ખમસુખા વેદના – અયં વુચ્ચતિ ''ફસ્સપચ્ચયા વેદના''.

તત્થ કતમો વેદનાપચ્ચયા ભવો? ઠપેત્વા વેદનં, સઞ્ઞાક્ખન્ધો સઙ્ખારક્ખન્ધો વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અયં વુચ્ચતિ ''વેદનાપચ્ચયા ભવો''…પે॰… તેન વુચ્ચતિ ''એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતી''તિ.

૩૦૮. તસ્મિં સમયે સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં સઙ્ખારહેતુકં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં વિઞ્ઞાણહેતુકં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં નામહેતુકં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો છટ્ઠાયતનહેતુકો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના ફસ્સહેતુકા, વેદનાપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૩૦૯. તસ્મિં સમયે સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં સઙ્ખારસમ્પયુત્તં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં વિઞ્ઞાણસમ્પયુત્તં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં નામસમ્પયુત્તં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો છટ્ઠાયતનસમ્પયુત્તો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના ફસ્સસમ્પયુત્તા, વેદનાપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૩૧૦. તસ્મિં સમયે સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયાપિ સઙ્ખારો; વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયાપિ વિઞ્ઞાણં; નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયાપિ નામં; છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયાપિ છટ્ઠાયતનં; ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયાપિ ફસ્સો; વેદનાપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૩૧૧. કતમે ધમ્મા અબ્યાકતા? યસ્મિં સમયે કામાવચરસ્સ કુસલસ્સ કમ્મસ્સ કતત્તા ઉપચિતત્તા વિપાકં સોતવિઞ્ઞાણં ઉપ્પન્નં હોતિ ઉપેક્ખાસહગતં સદ્દારમ્મણં…પે॰… ઘાનવિઞ્ઞાણં ઉપ્પન્નં હોતિ ઉપેક્ખાસહગતં ગન્ધારમ્મણં…પે॰… જિવ્હાવિઞ્ઞાણં ઉપ્પન્નં હોતિ ઉપેક્ખાસહગતં રસારમ્મણં…પે॰… કાયવિઞ્ઞાણં ઉપ્પન્નં હોતિ સુખસહગતં ફોટ્ઠબ્બારમ્મણં, તસ્મિં સમયે સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૩૧૨. તત્થ કતમો સઙ્ખારો? યા ચેતના સઞ્ચેતના સઞ્ચેતયિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સઙ્ખારો’’…પે॰… અયં વુચ્ચતિ ‘‘છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો’’.

તત્થ કતમા ફસ્સપચ્ચયા વેદના? યં કાયિકં સાતં કાયિકં સુખં કાયસમ્ફસ્સજં સાતં સુખં વેદયિતં કાયસમ્ફસ્સજા સાતા સુખા વેદના – અયં વુચ્ચતિ ‘‘ફસ્સપચ્ચયા વેદના’’.

તત્થ કતમો વેદનાપચ્ચયા ભવો? ઠપેત્વા વેદનં, સઞ્ઞાક્ખન્ધો સઙ્ખારક્ખન્ધો વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘વેદનાપચ્ચયા ભવો’’…પે॰… તેન વુચ્ચતિ ‘‘એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતી’’તિ.

૩૧૩. કતમે ધમ્મા અબ્યાકતા? યસ્મિં સમયે કામાવચરસ્સ કુસલસ્સ કમ્મસ્સ કતત્તા ઉપચિતત્તા વિપાકા મનોધાતુ ઉપ્પન્ના હોતિ ઉપેક્ખાસહગતા રૂપારમ્મણા વા સદ્દારમ્મણા વા ગન્ધારમ્મણા વા રસારમ્મણા વા ફોટ્ઠબ્બારમ્મણા વા યં યં વા પનારબ્ભ, તસ્મિં સમયે સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા અધિમોક્ખો, અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૩૧૪. તત્થ કતમો સઙ્ખારો? યા ચેતના સઞ્ચેતના સઞ્ચેતયિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સઙ્ખારો’’.

તત્થ કતમં સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં? યં ચિત્તં મનો માનસં…પે॰… તજ્જામનોધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં’’…પે॰… અયં વુચ્ચતિ ‘‘છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો’’.

તત્થ કતમા ફસ્સપચ્ચયા વેદના? યં ચેતસિકં નેવ સાતં નાસાતં ચેતોસમ્ફસ્સજં અદુક્ખમસુખં વેદયિતં ચેતોસમ્ફસ્સજા અદુક્ખમસુખા વેદના – અયં વુચ્ચતિ ‘‘ફસ્સપચ્ચયા વેદના’’.

તત્થ કતમો વેદનાપચ્ચયા અધિમોક્ખો? યો ચિત્તસ્સ અધિમોક્ખો અધિમુચ્ચના તદધિમુત્તતા – અયં વુચ્ચતિ ‘‘વેદનાપચ્ચયા અધિમોક્ખો’’.

તત્થ કતમો અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો? ઠપેત્વા અધિમોક્ખં, વેદનાક્ખન્ધો સઞ્ઞાક્ખન્ધો સઙ્ખારક્ખન્ધો વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો’’…પે॰… તેન વુચ્ચતિ ‘‘એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતી’’તિ.

૩૧૫. કતમે ધમ્મા અબ્યાકતા? યસ્મિં સમયે કામાવચરસ્સ કુસલસ્સ કમ્મસ્સ કતત્તા ઉપચિતત્તા વિપાકા મનોવિઞ્ઞાણધાતુ ઉપ્પન્ના હોતિ સોમનસ્સસહગતા રૂપારમ્મણા વા સદ્દારમ્મણા વા ગન્ધારમ્મણા વા રસારમ્મણા વા ફોટ્ઠબ્બારમ્મણા વા ધમ્મારમ્મણા વા યં યં વા પનારબ્ભ, તસ્મિં સમયે સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા અધિમોક્ખો, અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૩૧૬. તત્થ કતમો સઙ્ખારો? યા ચેતના સઞ્ચેતના સઞ્ચેતયિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સઙ્ખારો’’.

તત્થ કતમં સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં? યં ચિત્તં મનો માનસં…પે॰… તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં’’…પે॰… અયં વુચ્ચતિ ‘‘છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો’’.

તત્થ કતમા ફસ્સપચ્ચયા વેદના? યં ચેતસિકં સાતં ચેતસિકં સુખં ચેતોસમ્ફસ્સજં સાતં સુખં વેદયિતં ચેતોસમ્ફસ્સજા સાતા સુખા વેદના – અયં વુચ્ચતિ ‘‘ફસ્સપચ્ચયા વેદના’’.

તત્થ કતમો વેદનાપચ્ચયા અધિમોક્ખો? યો ચિત્તસ્સ અધિમોક્ખો અધિમુચ્ચના તદધિમુત્તતા – અયં વુચ્ચતિ ‘‘વેદનાપચ્ચયા અધિમોક્ખો’’.

તત્થ કતમો અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો? ઠપેત્વા અધિમોક્ખં, વેદનાક્ખન્ધો સઞ્ઞાક્ખન્ધો સઙ્ખારક્ખન્ધો વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો’’…પે॰… તેન વુચ્ચતિ ‘‘એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતી’’તિ.

૩૧૭. કતમે ધમ્મા અબ્યાકતા? યસ્મિં સમયે કામાવચરસ્સ કુસલસ્સ કમ્મસ્સ કતત્તા ઉપચિતત્તા વિપાકા મનોવિઞ્ઞાણધાતુ ઉપ્પન્ના હોતિ ઉપેક્ખાસહગતા રૂપારમ્મણા વા સદ્દારમ્મણા વા ગન્ધારમ્મણા વા રસારમ્મણા વા ફોટ્ઠબ્બારમ્મણા વા ધમ્મારમ્મણા વા યં યં વા પનારબ્ભ, તસ્મિં સમયે સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા અધિમોક્ખો, અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૩૧૮. તત્થ કતમો સઙ્ખારો? યા ચેતના સઞ્ચેતના સઞ્ચેતયિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સઙ્ખારો’’.

તત્થ કતમં સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં? યં ચિત્તં મનો માનસં...પે॰... તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં’’...પે॰... અયં વુચ્ચતિ ‘‘છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો’’.

તત્થ કતમા ફસ્સપચ્ચયા વેદના? યં ચેતસિકં નેવ સાતં નાસાતં ચેતોસમ્ફસ્સજં અદુક્ખમસુખં વેદયિતં ચેતોસમ્ફસ્સજા અદુક્ખમસુખા વેદના – અયં વુચ્ચતિ ‘‘ફસ્સપચ્ચયા વેદના’’.

તત્થ કતમો વેદનાપચ્ચયા અધિમોક્ખો? યો ચિત્તસ્સ અધિમોક્ખો અધિમુચ્ચના તદધિમુત્તતા – અયં વુચ્ચતિ ‘‘વેદનાપચ્ચયા અધિમોક્ખો’’.

તત્થ કતમો અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો? ઠપેત્વા અધિમોક્ખં, વેદનાક્ખન્ધો સઞ્ઞાક્ખન્ધો સઙ્ખારક્ખન્ધો, વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો’’...પે॰... તેન વુચ્ચતિ ‘‘એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતી’’તિ.

૩૧૯. કતમે ધમ્મા અબ્યાકતા? યસ્મિં સમયે કામાવચરસ્સ કુસલસ્સ કમ્મસ્સ કતત્તા ઉપચિતત્તા વિપાકા મનોવિઞ્ઞાણધાતુ ઉપ્પન્ના હોતિ સોમનસ્સસહગતા ઞાણસમ્પયુત્તા...પે॰... સોમનસ્સસહગતા ઞાણસમ્પયુત્તા સસઙ્ખારેન...પે॰... સોમનસ્સસહગતા ઞાણવિપ્પયુત્તા...પે॰... સોમનસ્સસહગતા ઞાણવિપ્પયુત્તા સસઙ્ખારેન...પે॰... ઉપેક્ખાસહગતા ઞાણસમ્પયુત્તા...પે॰... ઉપેક્ખાસહગતા ઞાણસમ્પયુત્તા સસઙ્ખારેન...પે॰... ઉપેક્ખાસહગતા ઞાણવિપ્પયુત્તા...પે॰... ઉપેક્ખાસહગતા ઞાણવિપ્પયુત્તા સસઙ્ખારેન રૂપારમ્મણા વા...પે॰... ધમ્મારમ્મણા વા યં યં વા પનારબ્ભ, તસ્મિં સમયે સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા પસાદો, પસાદપચ્ચયા અધિમોક્ખો, અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૩૨૦. તત્થ કતમો સઙ્ખારો? યા ચેતના સઞ્ચેતના સઞ્ચેતયિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સઙ્ખારો’’.

તત્થ કતમં સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં? યં ચિત્તં મનો માનસં...પે॰... તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં’’...પે॰... અયં વુચ્ચતિ ‘‘ફસ્સપચ્ચયા વેદના’’.

તત્થ કતમો વેદનાપચ્ચયા પસાદો? યા સદ્ધા સદ્દહના ઓકપ્પના અભિપ્પસાદો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘વેદનાપચ્ચયા પસાદો’’.

તત્થ કતમો પસાદપચ્ચયા અધિમોક્ખો ? યો ચિત્તસ્સ અધિમોક્ખો અધિમુચ્ચના તદધિમુત્તતા – અયં વુચ્ચતિ ‘‘પસાદપચ્ચયા અધિમોક્ખો’’.

તત્થ કતમો અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો? ઠપેત્વા અધિમોક્ખં, વેદનાક્ખન્ધો સઞ્ઞાક્ખન્ધો સઙ્ખારક્ખન્ધો વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો’’...પે॰... તેન વુચ્ચતિ ‘‘એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતી’’તિ.

૩૨૧. કતમે ધમ્મા અબ્યાકતા? યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ પથવીકસિણં, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ...પે॰... અવિક્ખેપો હોતિ – ઇમે ધમ્મા કુસલા.

તસ્સેવ રૂપાવચરસ્સ કુસલસ્સ કમ્મસ્સ કતત્તા ઉપચિતત્તા વિપાકં વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ પથવીકસિણં, તસ્મિં સમયે સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં , છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા પસાદો, પસાદપચ્ચયા અધિમોક્ખો, અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો , ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૩૨૨. કતમે ધમ્મા અબ્યાકતા? યસ્મિં સમયે અરૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ સબ્બસો આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનં સમતિક્કમ્મ નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનસઞ્ઞાસહગતં સુખસ્સ ચ પહાના...પે॰... ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ...પે॰... અવિક્ખેપો હોતિ – ઇમે ધમ્મા કુસલા.

તસ્સેવ અરૂપાવચરસ્સ કુસલસ્સ કમ્મસ્સ કતત્તા ઉપચિતત્તા વિપાકં સબ્બસો આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનં સમતિક્કમ્મ નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનસઞ્ઞાસહગતં સુખસ્સ ચ પહાના...પે॰... ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ, તસ્મિં સમયે સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા પસાદો, પસાદપચ્ચયા અધિમોક્ખો, અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૩૨૩. કતમે ધમ્મા અબ્યાકતા? યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ...પે॰... અવિક્ખેપો હોતિ – ઇમે ધમ્મા કુસલા.

તસ્સેવ લોકુત્તરસ્સ કુસલસ્સ ઝાનસ્સ કતત્તા ભાવિતત્તા વિપાકં વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા પસાદો, પસાદપચ્ચયા અધિમોક્ખો, અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો , ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતેસં ધમ્માનં સમુદયો હોતિ.

૩૨૪. કતમે ધમ્મા અબ્યાકતા? યસ્મિં સમયે અકુસલસ્સ કમ્મસ્સ કતત્તા ઉપચિતત્તા વિપાકં ચક્ખુવિઞ્ઞાણં ઉપ્પન્નં હોતિ ઉપેક્ખાસહગતં રૂપારમ્મણં...પે॰... સોતવિઞ્ઞાણં ઉપ્પન્નં હોતિ ઉપેક્ખાસહગતં સદ્દારમ્મણં...પે॰... ઘાનવિઞ્ઞાણં ઉપ્પન્નં હોતિ ઉપેક્ખાસહગતં ગન્ધારમ્મણં...પે॰... જિવ્હાવિઞ્ઞાણં ઉપ્પન્નં હોતિ ઉપેક્ખાસહગતં રસારમ્મણં...પે॰... કાયવિઞ્ઞાણં ઉપ્પન્નં હોતિ દુક્ખસહગતં ફોટ્ઠબ્બારમ્મણં, તસ્મિં સમયે સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૩૨૫. તત્થ કતમો સઙ્ખારો? યા ચેતના સઞ્ચેતના સઞ્ચેતયિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સઙ્ખારો’’.

તત્થ કતમં સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં? યં ચિત્તં મનો માનસં...પે॰... તજ્જાકાયવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં’’...પે॰... અયં વુચ્ચતિ ‘‘છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો’’.

તત્થ કતમા ફસ્સપચ્ચયા વેદના? યં કાયિકં અસાતં કાયિકં દુક્ખં કાયસમ્ફસ્સજં અસાતં દુક્ખં વેદયિતં કાયસમ્ફસ્સજા અસાતા દુક્ખા વેદના – અયં વુચ્ચતિ ‘‘ફસ્સપચ્ચયા વેદના’’.

તત્થ કતમો વેદનાપચ્ચયા ભવો? ઠપેત્વા વેદનં, સઞ્ઞાક્ખન્ધો સઙ્ખારક્ખન્ધો વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘વેદનાપચ્ચયા ભવો’’...પે॰... તેન વુચ્ચતિ ‘‘એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતી’’તિ.

૩૨૬. કતમે ધમ્મા અબ્યાકતા? યસ્મિં સમયે અકુસલસ્સ કમ્મસ્સ કતત્તા ઉપચિતત્તા વિપાકા મનોધાતુ ઉપ્પન્ના હોતિ ઉપેક્ખાસહગતા રૂપારમ્મણા વા સદ્દારમ્મણા વા ગન્ધારમ્મણા વા રસારમ્મણા વા ફોટ્ઠબ્બારમ્મણા વા યં યં વા પનારબ્ભ, તસ્મિં સમયે સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા અધિમોક્ખો, અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૩૨૭. તત્થ કતમો સઙ્ખારો? યા ચેતના સઞ્ચેતના સઞ્ચેતયિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ સઙ્ખારો.

તત્થ કતમં સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં? યં ચિત્તં મનો માનસં...પે॰... તજ્જામનોધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં’’...પે॰... અયં વુચ્ચતિ ‘‘છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો’’.

તત્થ કતમા ફસ્સપચ્ચયા વેદના? યં ચેતસિકં નેવ સાતં નાસાતં ચેતોસમ્ફસ્સજં અદુક્ખમસુખં વેદયિતં ચેતોસમ્ફસ્સજા અદુક્ખમસુખા વેદના – અયં વુચ્ચતિ ‘‘ફસ્સપચ્ચયા વેદના’’.

તત્થ કતમો વેદનાપચ્ચયા અધિમોક્ખો? યો ચિત્તસ્સ અધિમોક્ખો અધિમુચ્ચના તદધિમુત્તતા – અયં વુચ્ચતિ ‘‘વેદનાપચ્ચયા અધિમોક્ખો’’.

તત્થ કતમો અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો? ઠપેત્વા અધિમોક્ખં , વેદનાક્ખન્ધો સઞ્ઞાક્ખન્ધો સઙ્ખારક્ખન્ધો વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો’’...પે॰... તેન વુચ્ચતિ ‘‘એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતી’’તિ.

૩૨૮. કતમે ધમ્મા અબ્યાકતા? યસ્મિં સમયે અકુસલસ્સ કમ્મસ્સ કતત્તા ઉપચિતત્તા વિપાકા મનોવિઞ્ઞાણધાતુ ઉપ્પન્ના હોતિ ઉપેક્ખાસહગતા રૂપારમ્મણા વા...પે॰... ધમ્મારમ્મણા વા યં યં વા પનારબ્ભ, તસ્મિં સમયે સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા અધિમોક્ખો, અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૩૨૯. તત્થ કતમો સઙ્ખારો? યા ચેતના સઞ્ચેતના સઞ્ચેતયિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સઙ્ખારો’’.

તત્થ કતમં સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં? યં ચિત્તં મનો માનસં...પે॰... તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં’’...પે॰... તેન વુચ્ચતિ ‘‘એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતી’’તિ.

૩૩૦. કતમે ધમ્મા અબ્યાકતા? યસ્મિં સમયે મનોધાતુ ઉપ્પન્ના હોતિ કિરિયા નેવ કુસલા નાકુસલા ન ચ કમ્મવિપાકા ઉપેક્ખાસહગતા રૂપારમ્મણા વા...પે॰... ફોટ્ઠબ્બારમ્મણા વા...પે॰... મનોવિઞ્ઞાણધાતુ ઉપ્પન્ના હોતિ કિરિયા નેવ કુસલા નાકુસલા ન ચ કમ્મવિપાકા સોમનસ્સસહગતા રૂપારમ્મણા વા...પે॰... ધમ્મારમ્મણા વા...પે॰... મનોવિઞ્ઞાણધાતુ ઉપ્પન્ના હોતિ કિરિયા નેવ કુસલા નાકુસલા ન ચ કમ્મવિપાકા ઉપેક્ખાસહગતા રૂપારમ્મણા વા...પે॰... ધમ્મારમ્મણા વા યં યં વા પનારબ્ભ, તસ્મિં સમયે સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા અધિમોક્ખો, અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૩૩૧. કતમે ધમ્મા અબ્યાકતા? યસ્મિં સમયે મનોવિઞ્ઞાણધાતુ ઉપ્પન્ના હોતિ કિરિયા નેવ કુસલા નાકુસલા ન ચ કમ્મવિપાકા સોમનસ્સસહગતા ઞાણસમ્પયુત્તા...પે॰... સોમનસ્સસહગતા ઞાણસમ્પયુત્તા સસઙ્ખારેન...પે॰... સોમનસ્સસહગતા ઞાણવિપ્પયુત્તા...પે॰... સોમનસ્સસહગતા ઞાણવિપ્પયુત્તા સસઙ્ખારેન...પે॰... ઉપેક્ખાસહગતા ઞાણસમ્પયુત્તા...પે॰... ઉપેક્ખાસહગતા ઞાણસમ્પયુત્તા સસઙ્ખારેન...પે॰... ઉપેક્ખાસહગતા ઞાણવિપ્પયુત્તા...પે॰... ઉપેક્ખાસહગતા ઞાણવિપ્પયુત્તા સસઙ્ખારેન રૂપારમ્મણા વા...પે॰... ધમ્મારમ્મણા વા યં યં વા પનારબ્ભ, તસ્મિં સમયે સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા પસાદો, પસાદપચ્ચયા અધિમોક્ખો, અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૩૩૨. કતમે ધમ્મા અબ્યાકતા? યસ્મિં સમયે રૂપાવચરં ઝાનં ભાવેતિ કિરિયં નેવ કુસલં નાકુસલં ન ચ કમ્મવિપાકં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારં વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ પથવીકસિણં, તસ્મિં સમયે સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા પસાદો, પસાદપચ્ચયા અધિમોક્ખો, અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૩૩૩. કતમે ધમ્મા અબ્યાકતા? યસ્મિં સમયે અરૂપાવચરં ઝાનં ભાવેતિ કિરિયં નેવ કુસલં નાકુસલં ન ચ કમ્મવિપાકં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારં સબ્બસો આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનં સમતિક્કમ્મ નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનસઞ્ઞાસહગતં સુખસ્સ ચ પહાના...પે॰... ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ, તસ્મિં સમયે સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં , વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા પસાદો, પસાદપચ્ચયા અધિમોક્ખો, અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

અબ્યાકતનિદ્દેસો.

૧૨. અવિજ્જામૂલકકુસલનિદ્દેસો

૩૩૪. કતમે ધમ્મા કુસલા? યસ્મિં સમયે કામાવચરં કુસલં ચિત્તં ઉપ્પન્નં હોતિ સોમનસ્સસહગતં ઞાણસમ્પયુત્તં રૂપારમ્મણં વા…પે॰… ધમ્મારમ્મણં વા યં યં વા પનારબ્ભ, તસ્મિં સમયે અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા પસાદો, પસાદપચ્ચયા અધિમોક્ખો, અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૩૩૫. તત્થ કતમો અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો? યા ચેતના સઞ્ચેતના સઞ્ચેતયિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ''અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો''…પે॰… અયં વુચ્ચતિ ''છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો''.

તત્થ કતમા ફસ્સપચ્ચયા વેદના? યં ચેતસિકં સાતં ચેતસિકં સુખં ચેતોસમ્ફસ્સજં સાતં સુખં વેદયિતં ચેતોસમ્ફસ્સજા સાતા સુખા વેદના – અયં વુચ્ચતિ ''ફસ્સપચ્ચયા વેદના''.

તત્થ કતમો વેદનાપચ્ચયા પસાદો? યા સદ્ધા સદ્દહના ઓકપ્પના અભિપ્પસાદો – અયં વુચ્ચતિ ''વેદનાપચ્ચયા પસાદો''.

તત્થ કતમો પસાદપચ્ચયા અધિમોક્ખો? યો ચિત્તસ્સ અધિમોક્ખો અધિમુચ્ચના તદધિમુત્તતા – અયં વુચ્ચતિ ''પસાદપચ્ચયા અધિમોક્ખો''.

તત્થ કતમો અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો? ઠપેત્વા અધિમોક્ખં, વેદનાક્ખન્ધો સઞ્ઞાક્ખન્ધો સઙ્ખારક્ખન્ધો વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અયં વુચ્ચતિ ''અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો''…પે॰… તેન વુચ્ચતિ ''એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતી''તિ.

૩૩૬. તસ્મિં સમયે અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા પસાદો, પસાદપચ્ચયા અધિમોક્ખો, અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૩૩૭. તસ્મિં સમયે અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામરૂપં, નામરૂપપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા પસાદો, પસાદપચ્ચયા અધિમોક્ખો, અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૩૩૮. તસ્મિં સમયે અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામરૂપં, નામરૂપપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા પસાદો, પસાદપચ્ચયા અધિમોક્ખો, અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૩૩૯. કતમે ધમ્મા કુસલા? યસ્મિં સમયે કામાવચરં કુસલં ચિત્તં ઉપ્પન્નં હોતિ સોમનસ્સસહગતં ઞાણસમ્પયુત્તં સસઙ્ખારેન…પે॰… સોમનસ્સસહગતં ઞાણવિપ્પયુત્તં…પે॰… સોમનસ્સસહગતં ઞાણવિપ્પયુત્તં સસઙ્ખારેન…પે॰… ઉપેક્ખાસહગતં ઞાણસમ્પયુત્તં…પે॰… ઉપેક્ખાસહગતં ઞાણસમ્પયુત્તં સસઙ્ખારેન…પે॰…

ઉપેક્ખાસહગતં ઞાણવિપ્પયુત્તં…પે॰… ઉપેક્ખાસહગતં ઞાણવિપ્પયુત્તં સસઙ્ખારેન રૂપારમ્મણં વા…પે॰… ધમ્મારમ્મણં વા યં યં વા પનારબ્ભ, તસ્મિં સમયે અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા પસાદો, પસાદપચ્ચયા અધિમોક્ખો, અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૩૪૦. કતમે ધમ્મા કુસલા? યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ વિવિચ્ચેવ કામેહિ …પે॰… પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ પથવીકસિણં, તસ્મિં સમયે અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા પસાદો, પસાદપચ્ચયા અધિમોક્ખો, અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૩૪૧. કતમે ધમ્મા કુસલા? યસ્મિં સમયે અરૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ સબ્બસો આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનં સમતિક્કમ્મ નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનસઞ્ઞાસહગતં સુખસ્સ ચ પહાના…પે॰… ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ, તસ્મિં સમયે અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા પસાદો, પસાદપચ્ચયા અધિમોક્ખો, અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૩૪૨. કતમે ધમ્મા કુસલા? યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ…પે॰… પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના , વેદનાપચ્ચયા પસાદો, પસાદપચ્ચયા અધિમોક્ખો , અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતેસં ધમ્માનં સમુદયો હોતિ.

અવિજ્જામૂલકકુસલનિદ્દેસો.

૧૩. કુસલમૂલકવિપાકનિદ્દેસો

૩૪૩. કતમે ધમ્મા અબ્યાકતા? યસ્મિં સમયે કામાવચરસ્સ કુસલસ્સ કમ્મસ્સ કતત્તા ઉપચિતત્તા વિપાકં ચક્ખુવિઞ્ઞાણં ઉપ્પન્નં હોતિ ઉપેક્ખાસહગતં રૂપારમ્મણં, તસ્મિં સમયે કુસલમૂલપચ્ચયા સઙ્ખારો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૩૪૪. તત્થ કતમો કુસલમૂલપચ્ચયા સઙ્ખારો? યા ચેતના સઞ્ચેતના સઞ્ચેતયિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘કુસલમૂલપચ્ચયા સઙ્ખારો’’…પે॰… તેન વુચ્ચતિ ‘‘એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતી’’તિ.

૩૪૫. કતમે ધમ્મા અબ્યાકતા? યસ્મિં સમયે કામાવચરસ્સ કુસલસ્સ કમ્મસ્સ કતત્તા ઉપચિતત્તા વિપાકં સોતવિઞ્ઞાણં ઉપ્પન્નં હોતિ ઉપેક્ખાસહગતં સદ્દારમ્મણં...પે॰... ઘાનવિઞ્ઞાણં ઉપ્પન્નં હોતિ ઉપેક્ખાસહગતં ગન્ધારમ્મણં...પે॰... જિવ્હાવિઞ્ઞાણં ઉપ્પન્નં હોતિ ઉપેક્ખાસહગતં રસારમ્મણં...પે॰... કાયવિઞ્ઞાણં ઉપ્પન્નં હોતિ સુખસહગતં ફોટ્ઠબ્બારમ્મણં...પે॰... મનોધાતુ ઉપ્પન્ના હોતિ ઉપેક્ખાસહગતા રૂપારમ્મણા વા...પે॰... ફોટ્ઠબ્બારમ્મણા વા...પે॰... મનોવિઞ્ઞાણધાતુ ઉપ્પન્ના હોતિ સોમનસ્સસહગતા રૂપારમ્મણા વા...પે॰... ધમ્મારમ્મણા વા...પે॰... મનોવિઞ્ઞાણધાતુ ઉપ્પન્ના હોતિ ઉપેક્ખાસહગતા રૂપારમ્મણા વા...પે॰... ધમ્મારમ્મણા વા યં યં વા પનારબ્ભ, તસ્મિં સમયે કુસલમૂલપચ્ચયા સઙ્ખારો , સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના , વેદનાપચ્ચયા અધિમોક્ખો, અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૩૪૬. કતમે ધમ્મા અબ્યાકતા? યસ્મિં સમયે કામાવચરસ્સ કુસલસ્સ કમ્મસ્સ કતત્તા ઉપચિતત્તા વિપાકા મનોવિઞ્ઞાણધાતુ ઉપ્પન્ના હોતિ સોમનસ્સસહગતા ઞાણસમ્પયુત્તા...પે॰... સોમનસ્સસહગતા ઞાણસમ્પયુત્તા સસઙ્ખારેન...પે॰... સોમનસ્સસહગતા ઞાણવિપ્પયુત્તા...પે॰... સોમનસ્સસહગતા ઞાણવિપ્પયુત્તા સસઙ્ખારેન...પે॰... ઉપેક્ખાસહગતા ઞાણસમ્પયુત્તા...પે॰... ઉપેક્ખાસહગતા ઞાણસમ્પયુત્તા સસઙ્ખારેન...પે॰... ઉપેક્ખાસહગતા ઞાણવિપ્પયુત્તા...પે॰... ઉપેક્ખાસહગતા ઞાણવિપ્પયુત્તા સસઙ્ખારેન રૂપારમ્મણા વા...પે॰... ધમ્મારમ્મણા વા યં યં વા પનારબ્ભ, તસ્મિં સમયે કુસલમૂલપચ્ચયા સઙ્ખારો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા પસાદો, પસાદપચ્ચયા અધિમોક્ખો, અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૩૪૭. કતમે ધમ્મા અબ્યાકતા? યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ પથવીકસિણં, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ...પે॰... અવિક્ખેપો હોતિ – ઇમે ધમ્મા કુસલા.

તસ્સેવ રૂપાવચરસ્સ કુસલસ્સ કમ્મસ્સ કતત્તા ઉપચિતત્તા વિપાકં વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ પથવીકસિણં, તસ્મિં સમયે કુસલમૂલપચ્ચયા સઙ્ખારો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા પસાદો, પસાદપચ્ચયા અધિમોક્ખો, અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં . એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૩૪૮. કતમે ધમ્મા અબ્યાકતા? યસ્મિં સમયે અરૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ સબ્બસો આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનં સમતિક્કમ્મ નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનસઞ્ઞાસહગતં સુખસ્સ ચ પહાના...પે॰... ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ...પે॰... અવિક્ખેપો હોતિ – ઇમે ધમ્મા કુસલા.

તસ્સેવ અરૂપાવચરસ્સ કુસલસ્સ કમ્મસ્સ કતત્તા ઉપચિતત્તા વિપાકં સબ્બસો આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનં સમતિક્કમ્મ નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનસઞ્ઞાસહગતં સુખસ્સ ચ પહાના...પે॰... ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ, તસ્મિં સમયે કુસલમૂલપચ્ચયા સઙ્ખારો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં ,

છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા પસાદો, પસાદપચ્ચયા અધિમોક્ખો, અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો , ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૩૪૯. કતમે ધમ્મા અબ્યાકતા? યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ...પે॰... અવિક્ખેપો હોતિ – ઇમે ધમ્મા કુસલા.

તસ્સેવ લોકુત્તરસ્સ કુસલસ્સ ઝાનસ્સ કતત્તા ભાવિતત્તા વિપાકં વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં સુઞ્ઞતં, તસ્મિં સમયે કુસલમૂલપચ્ચયા સઙ્ખારો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા પસાદો, પસાદપચ્ચયા અધિમોક્ખો, અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતેસં ધમ્માનં સમુદયો હોતિ.

કુસલમૂલકવિપાકનિદ્દેસો.

૧૪. અકુસલમૂલકવિપાકનિદ્દેસો

૩૫૦. કતમે ધમ્મા અબ્યાકતા? યસ્મિં સમયે અકુસલસ્સ કમ્મસ્સ કતત્તા ઉપચિતત્તા વિપાકં ચક્ખુવિઞ્ઞાણં ઉપ્પન્નં હોતિ ઉપેક્ખાસહગતં રૂપારમ્મણં, તસ્મિં સમયે અકુસલમૂલપચ્ચયા સઙ્ખારો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૩૫૧. તત્થ કતમો અકુસલમૂલપચ્ચયા સઙ્ખારો? યા ચેતના સઞ્ચેતના સઞ્ચેતયિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અકુસલમૂલપચ્ચયા સઙ્ખારો’’...પે॰... તેન વુચ્ચતિ ‘‘એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતી’’તિ.

૩૫૨. કતમે ધમ્મા અબ્યાકતા? યસ્મિં સમયે અકુસલસ્સ કમ્મસ્સ કતત્તા ઉપચિતત્તા વિપાકં સોતવિઞ્ઞાણં ઉપ્પન્નં હોતિ ઉપેક્ખાસહગતં સદ્દારમ્મણં...પે॰... ઘાનવિઞ્ઞાણં ઉપ્પન્નં હોતિ ઉપેક્ખાસહગતં ગન્ધારમ્મણં...પે॰... જિવ્હાવિઞ્ઞાણં ઉપ્પન્નં હોતિ ઉપેક્ખાસહગતં રસારમ્મણં...પે॰... કાયવિઞ્ઞાણં ઉપ્પન્નં હોતિ દુક્ખસહગતં ફોટ્ઠબ્બારમ્મણં...પે॰... મનોધાતુ ઉપ્પન્ના હોતિ ઉપેક્ખાસહગતા રૂપારમ્મણા વા...પે॰... ફોટ્ઠબ્બારમ્મણા વા યં યં વા પનારબ્ભ, તસ્મિં સમયે અકુસલમૂલપચ્ચયા સઙ્ખારો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા અધિમોક્ખો, અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૩૫૩. કતમે ધમ્મા અબ્યાકતા? યસ્મિં સમયે અકુસલસ્સ કમ્મસ્સ કતત્તા ઉપચિતત્તા વિપાકા મનોવિઞ્ઞાણધાતુ ઉપ્પન્ના હોતિ ઉપેક્ખાસહગતા રૂપારમ્મણા વા...પે॰... ધમ્મારમ્મણા વા યં યં વા પનારબ્ભ, તસ્મિં સમયે અકુસલમૂલપચ્ચયા સઙ્ખારો, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં, નામપચ્ચયા

છટ્ઠાયતનં, છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો , ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા અધિમોક્ખો, અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ , જાતિપચ્ચયા જરામરણં. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ.

૩૫૪. તત્થ કતમો અકુસલમૂલપચ્ચયા સઙ્ખારો? યા ચેતના સઞ્ચેતના સઞ્ચેતયિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ''અકુસલમૂલપચ્ચયા સઙ્ખારો''.

તત્થ કતમં સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં? યં ચિત્તં મનો માનસં...પે॰... તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ''સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં''.

તત્થ કતમં વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં? વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો – ઇદં વુચ્ચતિ ''વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામં''.

તત્થ કતમં નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં? યં ચિત્તં મનો માનસં...પે॰... તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ''નામપચ્ચયા છટ્ઠાયતનં''.

તત્થ કતમો છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો? યો ફસ્સો ફુસના સમ્ફુસના સમ્ફુસિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ''છટ્ઠાયતનપચ્ચયા ફસ્સો''.

તત્થ કતમા ફસ્સપચ્ચયા વેદના? યં ચેતસિકં નેવ સાતં નાસાતં ચેતોસમ્ફસ્સજં અદુક્ખમસુખં વેદયિતં ચેતોસમ્ફસ્સજા અદુક્ખમસુખા વેદના – અયં વુચ્ચતિ ''ફસ્સપચ્ચયા વેદના''.

તત્થ કતમો વેદનાપચ્ચયા અધિમોક્ખો? યો ચિત્તસ્સ અધિમોક્ખો અધિમુચ્ચના તદધિમુત્તતા – અયં વુચ્ચતિ ''વેદનાપચ્ચયા અધિમોક્ખો''.

તત્થ કતમો અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો? ઠપેત્વા અધિમોક્ખં, વેદનાક્ખન્ધો સઞ્ઞાક્ખન્ધો સઙ્ખારક્ખન્ધો વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અયં વુચ્ચતિ ''અધિમોક્ખપચ્ચયા ભવો''.

તત્થ કતમા ભવપચ્ચયા જાતિ? યા તેસં તેસં ધમ્માનં જાતિ સઞ્જાતિ નિબ્બત્તિ અભિનિબ્બત્તિ પાતુભાવો – અયં વુચ્ચતિ ''ભવપચ્ચયા જાતિ''.

તત્થ કતમં જાતિપચ્ચયા જરામરણં? અત્થિ જરા, અત્થિ મરણં. તત્થ કતમા જરા? યા તેસં તેસં ધમ્માનં જરા જીરણતા આયુનો સંહાનિ – અયં વુચ્ચતિ જરા. તત્થ કતમં મરણં? યો તેસં તેસં ધમ્માનં ખયો વયો ભેદો પરિભેદો અનિચ્ચતા અન્તરધાનં – ઇદં વુચ્ચતિ ''મરણં''. ઇતિ અયઞ્ચ જરા, ઇદઞ્ચ મરણં. ઇદં વુચ્ચતિ ''જાતિપચ્ચયા જરામરણં''.

એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતીતિ. એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સઙ્ગતિ હોતિ, સમાગમો હોતિ, સમોધાનં હોતિ, પાતુભાવો હોતિ. તેન વુચ્ચતિ એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતી''તિ.

અકુસલમૂલકવિપાકનિદ્દેસો.

અભિધમ્મભાજનીયં.

પટિચ્ચસમુપ્પાદવિભઙ્ગો [પચ્ચયાકારવિભઙ્ગો (સી॰ સ્યા॰)] નિટ્ઠિતો.

૭. સતિપટ્ઠાનવિભઙ્ગો

૧. સુત્તન્તભાજનીયં

૩૫૫. ચત્તારો સતિપટ્ઠાના – ઇધ ભિક્ખુ અજ્ઝત્તં કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ બહિદ્ધા કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધા કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં, અજ્ઝત્તં વેદનાસુ વેદનાનુપસ્સી વિહરતિ બહિદ્ધા વેદનાસુ વેદનાનુપસ્સી વિહરતિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધા વેદનાસુ વેદનાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં, અજ્ઝત્તં ચિત્તે ચિત્તાનુપસ્સી વિહરતિ બહિદ્ધા ચિત્તે ચિત્તાનુપસ્સી વિહરતિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધા ચિત્તે ચિત્તાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં, અજ્ઝત્તં ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ બહિદ્ધા ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધા ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં.

૧. કાયાનુપસ્સનાનિદ્દેસો

૩૫૬. કથઞ્ચ ભિક્ખુ અજ્ઝત્તં કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ? ઇધ ભિક્ખુ અજ્ઝત્તં કાયં ઉદ્ધં પાદતલા અધો કેસમત્થકા તચપરિયન્તં પૂરં નાનપ્પકારસ્સ અસુચિનો પચ્ચવેક્ખતિ – ‘‘અત્થિ ઇમસ્મિં કાયે કેસા લોમા નખા દન્તા તચો મંસં ન્હારુ [નહારુ (સી॰)] અટ્ઠિ અટ્ઠિમિઞ્જં [અટ્ઠિમિઞ્જા (સી॰)] વક્કં હદયં યકનં કિલોમકં પિહકં પપ્ફાસં અન્તં અન્તગુણં ઉદરિયં કરીસં પિત્તં સેમ્હં પુબ્બો લોહિતં સેદો મેદો અસ્સુ વસા ખેળો સિઙ્ઘાણિકા લસિકા મુત્ત’’ન્તિ. સો તં નિમિત્તં આસેવતિ ભાવેતિ બહુલીકરોતિ સ્વાવત્થિતં વવત્થપેતિ. સો તં નિમિત્તં આસેવિત્વા ભાવેત્વા બહુલીકરિત્વા સ્વાવત્થિતં વવત્થપેત્વા બહિદ્ધા કાયે ચિત્તં ઉપસંહરતિ.

કથઞ્ચ ભિક્ખુ બહિદ્ધા કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ? ઇધ ભિક્ખુ બહિદ્ધા કાયં ઉદ્ધં પાદતલા અધો કેસમત્થકા તચપરિયન્તં પૂરં નાનપ્પકારસ્સ અસુચિનો પચ્ચવેક્ખતિ – ‘‘અત્થિસ્સ કાયે કેસા લોમા નખા દન્તા તચો મંસં ન્હારુ અટ્ઠિ અટ્ઠિમિઞ્જં વક્કં હદયં યકનં કિલોમકં પિહકં પપ્ફાસં અન્તં અન્તગુણં ઉદરિયં કરીસં પિત્તં સેમ્હં પુબ્બો લોહિતં સેદો મેદો અસ્સુ વસા ખેળો સિઙ્ઘાણિકા લસિકા મુત્ત’’ન્તિ. સો તં નિમિત્તં આસેવતિ ભાવેતિ બહુલીકરોતિ સ્વાવત્થિતં વવત્થપેતિ. સો તં નિમિત્તં આસેવિત્વા ભાવેત્વા બહુલીકરિત્વા સ્વાવત્થિતં વવત્થપેત્વા અજ્ઝત્તબહિદ્ધા કાયે ચિત્તં ઉપસંહરતિ.

કથઞ્ચ ભિક્ખુ અજ્ઝત્તબહિદ્ધા કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ? ઇધ ભિક્ખુ અજ્ઝત્તબહિદ્ધા કાયં ઉદ્ધં પાદતલા અધો કેસમત્થકા તચપરિયન્તં પૂરં નાનપ્પકારસ્સ અસુચિનો પચ્ચવેક્ખતિ – ‘‘અત્થિ ઇમસ્મિં કાયે કેસા લોમા નખા દન્તા તચો મંસં ન્હારુ અટ્ઠિ અટ્ઠિમિઞ્જં વક્કં હદયં યકનં કિલોમકં પિહકં પપ્ફાસં અન્તં અન્તગુણં ઉદરિયં કરીસં પિત્તં સેમ્હં પુબ્બો લોહિતં સેદો મેદો અસ્સુ વસા ખેળો સિઙ્ઘાણિકા લસિકા મુત્ત’’ન્તિ. એવં ભિક્ખુ અજ્ઝત્તબહિદ્ધા કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં.

૩૫૭. અનુપસ્સીતિ. તત્થ કતમા અનુપસ્સના? યા પઞ્ઞા પજાનના…પે॰… અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અનુપસ્સના’’. ઇમાય અનુપસ્સનાય ઉપેતો હોતિ સમુપેતો ઉપાગતો સમુપાગતો ઉપપન્નો

સમ્પન્નો સમન્નાગતો. તેન વુચ્ચતિ ‘‘અનુપસ્સી’’તિ.

૩૫૮. વિહરતીતિ. ઇરિયતિ વત્તતિ પાલેતિ યપેતિ યાપેતિ ચરતિ વિહરતિ. તેન વુચ્ચતિ ‘‘વિહરતી’’તિ.

૩૫૯. આતાપીતિ. તત્થ કતમો આતાપો [કતમં આતાપં (સબ્બત્થ)]? યો ચેતસિકો વીરિયારમ્ભો…પે॰… સમ્માવાયામો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘આતાપો’’. ઇમિના આતાપેન ઉપેતો હોતિ સમુપેતો ઉપાગતો સમુપાગતો ઉપપન્નો સમ્પન્નો સમન્નાગતો. તેન વુચ્ચતિ ‘‘આતાપી’’તિ.

૩૬૦. સમ્પજાનોતિ . તત્થ કતમં સમ્પજઞ્ઞં? યા પઞ્ઞા પજાનના…પે॰… અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘સમ્પજઞ્ઞં’’. ઇમિના સમ્પજઞ્ઞેન ઉપેતો હોતિ સમુપેતો ઉપાગતો સમુપાગતો ઉપપન્નો સમ્પન્નો સમન્નાગતો. તેન વુચ્ચતિ ‘‘સમ્પજાનો’’તિ.

૩૬૧. સતિમાતિ. તત્થ કતમા સતિ? યા સતિ અનુસ્સતિ…પે॰… સમ્માસતિ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સતિ’’. ઇમાય સતિયા ઉપેતો હોતિ સમુપેતો ઉપાગતો સમુપાગતો ઉપપન્નો સમ્પન્નો સમન્નાગતો. તેન વુચ્ચતિ ‘‘સતિમા’’તિ.

૩૬૨. વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સન્તિ. તત્થ કતમો લોકો? સ્વેવ કાયો લોકો. પઞ્ચપિ ઉપાદાનક્ખન્ધા લોકો. અયં વુચ્ચતિ ‘‘લોકો’’. તત્થ કતમા અભિજ્ઝા? યો રાગો સારાગો…પે॰… ચિત્તસ્સ સારાગો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અભિજ્ઝા’’. તત્થ કતમં દોમનસ્સં? યં ચેતસિકં અસાતં ચેતસિકં દુક્ખં ચેતોસમ્ફસ્સજં અસાતં દુક્ખં વેદયિતં ચેતોસમ્ફસ્સજા અસાતા દુક્ખા વેદના – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘દોમનસ્સં’’. ઇતિ અયઞ્ચ અભિજ્ઝા ઇદઞ્ચ દોમનસ્સં ઇમમ્હિ લોકે વિનીતા હોન્તિ પટિવિનીતા સન્તા સમિતા વૂપસન્તા અત્થઙ્ગતા અબ્ભત્થઙ્ગતા અપ્પિતા બ્યપ્પિતા સોસિતા વિસોસિતા બ્યન્તીકતા. તેન વુચ્ચતિ ‘‘વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સ’’ન્તિ.

કાયાનુપસ્સનાનિદ્દેસો.

૨. વેદનાનુપસ્સનાનિદ્દેસો

૩૬૩. કથઞ્ચ ભિક્ખુ અજ્ઝત્તં વેદનાસુ વેદનાનુપસ્સી વિહરતિ? ઇધ ભિક્ખુ સુખં વેદનં વેદયમાનો ‘‘સુખં વેદનં વેદયામી’’તિ પજાનાતિ, દુક્ખં વેદનં વેદયમાનો ‘‘દુક્ખં વેદનં વેદયામી’’તિ પજાનાતિ, અદુક્ખમસુખં વેદનં વેદયમાનો ‘‘અદુક્ખમસુખં વેદનં વેદયામી’’તિ પજાનાતિ, સામિસં વા સુખં વેદનં વેદયમાનો ‘‘સામિસં સુખં વેદનં વેદયામી’’તિ પજાનાતિ, નિરામિસં વા સુખં વેદનં વેદયમાનો ‘‘નિરામિસં સુખં વેદનં વેદયામી’’તિ પજાનાતિ, સામિસં વા દુક્ખં વેદનં વેદયમાનો ‘‘સામિસં દુક્ખં વેદનં વેદયામી’’તિ પજાનાતિ, નિરામિસં વા દુક્ખં વેદનં વેદયમાનો ‘‘નિરામિસં દુક્ખં વેદનં વેદયામી’’તિ પજાનાતિ, સામિસં વા અદુક્ખમસુખં વેદનં વેદયમાનો ‘‘સામિસં અદુક્ખમસુખં વેદનં વેદયામી’’તિ પજાનાતિ, નિરામિસં વા અદુક્ખમસુખં વેદનં વેદયમાનો ‘‘નિરામિસં અદુક્ખમસુખં વેદનં વેદયામી’’તિ પજાનાતિ. સો તં નિમિત્તં આસેવતિ ભાવેતિ બહુલીકરોતિ સ્વાવત્થિતં વવત્થપેતિ. સો તં નિમિત્તં આસેવિત્વા ભાવેત્વા બહુલીકરિત્વા સ્વાવત્થિતં વવત્થપેત્વા બહિદ્ધા વેદનાસુ ચિત્તં ઉપસંહરતિ.

કથઞ્ચ ભિક્ખુ બહિદ્ધા વેદનાસુ વેદનાનુપસ્સી વિહરતિ? ઇધ ભિક્ખુ સુખં વેદનં વેદયમાનં ‘‘સુખં વેદનં વેદયતી’’તિ પજાનાતિ, દુક્ખં વેદનં વેદયમાનં ‘‘દુક્ખં વેદનં વેદયતી’’તિ પજાનાતિ, અદુક્ખમસુખં વેદનં

વેદયમાનં ‘‘અદુક્ખમસુખં વેદનં વેદયતી’’તિ પજાનાતિ, સામિસં વા સુખં વેદનં વેદયમાનં ‘‘સામિસં સુખં વેદનં વેદયતી’’તિ પજાનાતિ, નિરામિસં વા સુખં વેદનં વેદયમાનં ‘‘નિરામિસં સુખં વેદનં વેદયતી’’તિ પજાનાતિ, સામિસં વા દુક્ખં વેદનં વેદયમાનં ‘‘સામિસં દુક્ખં વેદનં વેદયતી’’તિ પજાનાતિ, નિરામિસં વા દુક્ખં વેદનં વેદયમાનં ‘‘નિરામિસં દુક્ખં વેદનં વેદયતી’’તિ પજાનાતિ, સામિસં વા અદુક્ખમસુખં વેદનં વેદયમાનં ‘‘સામિસં અદુક્ખમસુખં વેદનં વેદયતી’’તિ પજાનાતિ, નિરામિસં વા અદુક્ખમસુખં વેદનં વેદયમાનં ‘‘નિરામિસં અદુક્ખમસુખં વેદનં વેદયતી’’તિ પજાનાતિ. સો તં નિમિત્તં આસેવતિ ભાવેતિ બહુલીકરોતિ સ્વાવત્થિતં વવત્થપેતિ. સો તં નિમિત્તં આસેવિત્વા ભાવેત્વા બહુલીકરિત્વા સ્વાવત્થિતં વવત્થપેત્વા અજ્ઝત્તબહિદ્ધા વેદનાસુ ચિત્તં ઉપસંહરતિ.

કથઞ્ચ ભિક્ખુ અજ્ઝત્તબહિદ્ધા વેદનાસુ વેદનાનુપસ્સી વિહરતિ? ઇધ ભિક્ખુ સુખં વેદનં ‘‘સુખા વેદના’’તિ પજાનાતિ, દુક્ખં વેદનં ‘‘દુક્ખા વેદના’’તિ પજાનાતિ, અદુક્ખમસુખં વેદનં ‘‘અદુક્ખમસુખા વેદના’’તિ પજાનાતિ, સામિસં વા સુખં વેદનં ‘‘સામિસા સુખા વેદના’’તિ પજાનાતિ, નિરામિસં વા સુખં વેદનં ‘‘નિરામિસા સુખા વેદના’’તિ પજાનાતિ, સામિસં વા દુક્ખં વેદનં ‘‘સામિસા દુક્ખા વેદના’’તિ પજાનાતિ, નિરામિસં વા દુક્ખં વેદનં ‘‘નિરામિસા દુક્ખા વેદના’’તિ પજાનાતિ, સામિસં વા અદુક્ખમસુખં વેદનં ‘‘સામિસા અદુક્ખમસુખા વેદના’’તિ પજાનાતિ, નિરામિસં વા અદુક્ખમસુખં વેદનં ‘‘નિરામિસા અદુક્ખમસુખા વેદના’’તિ પજાનાતિ. એવં ભિક્ખુ અજ્ઝત્તબહિદ્ધા વેદનાસુ વેદનાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં.

૩૬૪. અનુપસ્સીતિ ...પે॰... વિહરતીતિ...પે॰... આતાપીતિ...પે॰... સમ્પજાનોતિ...પે॰... સતિમાતિ...પે॰... વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સન્તિ. તત્થ કતમો લોકો? સાયેવ વેદના લોકો. પઞ્ચપિ ઉપાદાનક્ખન્ધા લોકો. અયં વુચ્ચતિ ‘‘લોકો’’. તત્થ કતમા અભિજ્ઝા? યો રાગો સારાગો...પે॰... ચિત્તસ્સ સારાગો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અભિજ્ઝા’’. તત્થ કતમં દોમનસ્સં? યં ચેતસિકં અસાતં ચેતસિકં દુક્ખં ચેતોસમ્ફસ્સજં અસાતં દુક્ખં વેદયિતં ચેતોસમ્ફસ્સજા અસાતા દુક્ખા વેદના – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘દોમનસ્સં’’. ઇતિ અયઞ્ચ અભિજ્ઝા ઇદઞ્ચ દોમનસ્સં ઇમમ્હિ લોકે વિનીતા હોન્તિ પટિવિનીતા સન્તા સમિતા વૂપસન્તા અત્થઙ્ગતા અબ્ભત્થઙ્ગતા અપ્પિતા બ્યપ્પિતા સોસિતા વિસોસિતા બ્યન્તીકતા. તેન વુચ્ચતિ ‘‘વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સ’’ન્તિ.

વેદનાનુપસ્સનાનિદ્દેસો.

૩. ચિત્તાનુપસ્સનાનિદ્દેસો

૩૬૫. કથઞ્ચ ભિક્ખુ અજ્ઝત્તં ચિત્તે ચિત્તાનુપસ્સી વિહરતિ? ઇધ ભિક્ખુ સરાગં વા ચિત્તં ‘‘સરાગં મે ચિત્ત’’ન્તિ પજાનાતિ, વીતરાગં વા ચિત્તં ‘‘વીતરાગં મે ચિત્ત’’ન્તિ પજાનાતિ, સદોસં વા ચિત્તં ‘‘સદોસં મે ચિત્ત’’ન્તિ પજાનાતિ, વીતદોસં વા ચિત્તં ‘‘વીતદોસં મે ચિત્ત’’ન્તિ પજાનાતિ, સમોહં વા ચિત્તં ‘‘સમોહં મે ચિત્ત’’ન્તિ પજાનાતિ, વીતમોહં વા ચિત્તં ‘‘વીતમોહં મે ચિત્ત’’ન્તિ પજાનાતિ, સંખિત્તં વા ચિત્તં ‘‘સંખિત્તં મે ચિત્ત’’ન્તિ પજાનાતિ, વિક્ખિત્તં વા ચિત્તં ‘‘વિક્ખિત્તં મે ચિત્ત’’ન્તિ પજાનાતિ, મહગ્ગતં વા ચિત્તં ‘‘મહગ્ગતં મે ચિત્ત’’ન્તિ પજાનાતિ, અમહગ્ગતં વા ચિત્તં ‘‘અમહગ્ગતં મે ચિત્ત’’ન્તિ પજાનાતિ, સઉત્તરં વા ચિત્તં ‘‘સઉત્તરં મે ચિત્ત’’ન્તિ પજાનાતિ, અનુત્તરં વા ચિત્તં ‘‘અનુત્તરં મે ચિત્ત’’ન્તિ પજાનાતિ, સમાહિતં વા ચિત્તં ‘‘સમાહિતં મે ચિત્ત’’ન્તિ પજાનાતિ, અસમાહિતં વા ચિત્તં ‘‘અસમાહિતં મે ચિત્ત’’ન્તિ પજાનાતિ, વિમુત્તં વા ચિત્તં ‘‘વિમુત્તં મે

ચિત્ત''ન્તિ પજાનાતિ, અવિમુત્તં વા ચિત્તં ''અવિમુત્તં મે ચિત્ત''ન્તિ પજાનાતિ. સો તં નિમિત્તં આસેવતિ ભાવેતિ બહુલીકરોતિ સ્વાવત્થિતં વવત્થપેતિ. સો તં નિમિત્તં આસેવિત્વા ભાવેત્વા બહુલીકરિત્વા સ્વાવત્થિતં વવત્થપેત્વા બહિદ્ધા ચિત્તે ચિત્તં ઉપસંહરતિ.

કથઞ્ચ ભિક્ખુ બહિદ્ધા ચિત્તે ચિત્તાનુપસ્સી વિહરતિ? ઇધ ભિક્ખુ સરાગં વાસ્સ ચિત્તં ''સરાગમસ્સ ચિત્ત''ન્તિ પજાનાતિ, વીતરાગં વાસ્સ ચિત્તં ''વીતરાગમસ્સ ચિત્ત''ન્તિ પજાનાતિ, સદોસં વાસ્સ ચિત્તં ''સદોસમસ્સ ચિત્ત''ન્તિ પજાનાતિ, વીતદોસં વાસ્સ ચિત્તં ''વીતદોસમસ્સ ચિત્ત''ન્તિ પજાનાતિ, સમોહં વાસ્સ ચિત્તં ''સમોહમસ્સ ચિત્ત''ન્તિ પજાનાતિ, વીતમોહં વાસ્સ ચિત્તં ''વીતમોહમસ્સ ચિત્ત''ન્તિ પજાનાતિ, સંખિત્તં વાસ્સ ચિત્તં ''સંખિત્તમસ્સ ચિત્ત''ન્તિ પજાનાતિ, વિક્ખિત્તં વાસ્સ ચિત્તં ''વિક્ખિત્તમસ્સ ચિત્ત''ન્તિ પજાનાતિ, મહગ્ગતં વાસ્સ ચિત્તં ''મહગ્ગતમસ્સ ચિત્ત''ન્તિ પજાનાતિ, અમહગ્ગતં વાસ્સ ચિત્તં ''અમહગ્ગતમસ્સ ચિત્ત''ન્તિ પજાનાતિ, સઉત્તરં વાસ્સ ચિત્તં ''સઉત્તરમસ્સ ચિત્ત''ન્તિ પજાનાતિ, અનુત્તરં વાસ્સ ચિત્તં ''અનુત્તરમસ્સ ચિત્ત''ન્તિ પજાનાતિ, સમાહિતં વાસ્સ ચિત્તં ''સમાહિતમસ્સ ચિત્ત''ન્તિ પજાનાતિ, અસમાહિતં વાસ્સ ચિત્તં ''અસમાહિતમસ્સ ચિત્ત''ન્તિ પજાનાતિ, વિમુત્તં વાસ્સ ચિત્તં ''વિમુત્તમસ્સ ચિત્ત''ન્તિ પજાનાતિ, અવિમુત્તં વાસ્સ ચિત્તં ''અવિમુત્તમસ્સ ચિત્ત''ન્તિ પજાનાતિ. સો તં નિમિત્તં આસેવતિ ભાવેતિ બહુલીકરોતિ સ્વાવત્થિતં વવત્થપેતિ. સો તં નિમિત્તં આસેવિત્વા ભાવેત્વા બહુલીકરિત્વા સ્વાવત્થિતં વવત્થપેત્વા અજ્ઝત્તબહિદ્ધા ચિત્તે ચિત્તં ઉપસંહરતિ.

કથઞ્ચ ભિક્ખુ અજ્ઝત્તબહિદ્ધા ચિત્તે ચિત્તાનુપસ્સી વિહરતિ? ઇધ ભિક્ખુ સરાગં વા ચિત્તં ''સરાગં ચિત્ત''ન્તિ પજાનાતિ, વીતરાગં વા ચિત્તં ''વીતરાગં ચિત્ત''ન્તિ પજાનાતિ, સદોસં વા ચિત્તં ''સદોસં ચિત્ત''ન્તિ પજાનાતિ, વીતદોસં વા ચિત્તં ''વીતદોસં ચિત્ત''ન્તિ પજાનાતિ, સમોહં વા ચિત્તં ''સમોહં ચિત્ત''ન્તિ પજાનાતિ, વીતમોહં વા ચિત્તં ''વીતમોહં ચિત્ત''ન્તિ પજાનાતિ, સંખિત્તં વા ચિત્તં ''સંખિત્તં ચિત્ત''ન્તિ પજાનાતિ, વિક્ખિત્તં વા ચિત્તં ''વિક્ખિત્તં ચિત્ત''ન્તિ પજાનાતિ, મહગ્ગતં વા ચિત્તં ''મહગ્ગતં ચિત્ત''ન્તિ પજાનાતિ, અમહગ્ગતં વા ચિત્તં ''અમહગ્ગતં ચિત્ત''ન્તિ પજાનાતિ, સઉત્તરં વા ચિત્તં ''સઉત્તરં ચિત્ત''ન્તિ પજાનાતિ, અનુત્તરં વા ચિત્તં ''અનુત્તરં ચિત્ત''ન્તિ પજાનાતિ , સમાહિતં વા ચિત્તં ''સમાહિતં ચિત્ત''ન્તિ પજાનાતિ, અસમાહિતં વા ચિત્તં ''અસમાહિતં ચિત્ત''ન્તિ પજાનાતિ, વિમુત્તં વા ચિત્તં ''વિમુત્તં ચિત્ત''ન્તિ પજાનાતિ, અવિમુત્તં વા ચિત્તં ''અવિમુત્તં ચિત્ત''ન્તિ પજાનાતિ. એવં ભિક્ખુ અજ્ઝત્તબહિદ્ધા ચિત્તે ચિત્તાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં.

૩૬૬. અનુપસ્સીતિ...પે॰... વિહરતીતિ...પે॰... આતાપીતિ...પે॰... સમ્પજાનોતિ...પે॰... સતિમાતિ...પે॰... વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સન્તિ. તત્થ કતમો લોકો? તંયેવ ચિત્તં લોકો. પઞ્ચપિ ઉપાદાનક્ખન્ધા લોકો – તત્થ કતમા અભિજ્ઝા? યો રાગો સારાગો...પે॰... ચિત્તસ્સ સારાગો – અયં વુચ્ચતિ ''અભિજ્ઝા''. તત્થ કતમં દોમનસ્સં? યં ચેતસિકં અસાતં ચેતસિકં દુક્ખં ચેતોસમ્ફસ્સજં અસાતં દુક્ખં વેદયિતં ચેતોસમ્ફસ્સજા અસાતા દુક્ખા વેદના – ઇદં વુચ્ચતિ ''દોમનસ્સં''. ઇતિ અયઞ્ચ અભિજ્ઝા ઇદઞ્ચ દોમનસ્સં ઇમમ્હિ લોકે વિનીતા હોન્તિ પટિવિનીતા સન્તા સમિતા વૂપસન્તા અત્થઙ્ગતા અબ્ભત્થઙ્ગતા અપ્પિતા બ્યપ્પિતા સોસિતા વિસોસિતા બ્યન્તીકતા. તેન વુચ્ચતિ ''વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સ''ન્તિ.

ચિત્તાનુપસ્સનાનિદ્દેસો.

૪. ધમ્માનુપસ્સનાનિદ્દેસો

૩૬૭. કથઞ્ચ ભિક્ખુ અજ્ઝત્તં ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ? ઇધ ભિક્ખુ સન્તં વા અજ્ઝત્તં કામચ્છન્દં ‘‘અત્થિ મે અજ્ઝત્તં કામચ્છન્દો’’તિ પજાનાતિ, અસન્તં વા અજ્ઝત્તં કામચ્છન્દં ‘‘નત્થિ મે અજ્ઝત્તં કામચ્છન્દો’’તિ પજાનાતિ, યથા ચ અનુપ્પન્નસ્સ કામચ્છન્દસ્સ ઉપ્પાદો હોતિ તઞ્ચ પજાનાતિ, યથા ચ ઉપ્પન્નસ્સ કામચ્છન્દસ્સ પહાનં હોતિ તઞ્ચ પજાનાતિ, યથા ચ પહીનસ્સ કામચ્છન્દસ્સ આયતિં અનુપ્પાદો હોતિ તઞ્ચ પજાનાતિ. સન્તં વા અજ્ઝત્તં બ્યાપાદં…પે॰… સન્તં વા અજ્ઝત્તં થિનમિદ્ધં [થીનમિદ્ધં (સી॰ સ્યા॰)] …પે॰… સન્તં વા અજ્ઝત્તં ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચં…પે॰… સન્તં વા અજ્ઝત્તં વિચિકિચ્છં ‘‘અત્થિ મે અજ્ઝત્તં વિચિકિચ્છા’’તિ પજાનાતિ, અસન્તં વા અજ્ઝત્તં વિચિકિચ્છં ‘‘નત્થિ મે અજ્ઝત્તં વિચિકિચ્છા’’તિ પજાનાતિ, યથા ચ અનુપ્પન્નાય વિચિકિચ્છાય ઉપ્પાદો હોતિ તઞ્ચ પજાનાતિ, યથા ચ ઉપ્પન્નાય વિચિકિચ્છાય પહાનં હોતિ તઞ્ચ પજાનાતિ, યથા ચ પહીનાય વિચિકિચ્છાય આયતિં અનુપ્પાદો હોતિ તઞ્ચ પજાનાતિ.

સન્તં વા અજ્ઝત્તં સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ‘‘અત્થિ મે અજ્ઝત્તં સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો’’તિ પજાનાતિ, અસન્તં વા અજ્ઝત્તં સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ‘‘નત્થિ મે અજ્ઝત્તં સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો’’તિ પજાનાતિ, યથા ચ અનુપ્પન્નસ્સ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદો હોતિ તઞ્ચ પજાનાતિ, યથા ચ ઉપ્પન્નસ્સ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરી હોતિ તઞ્ચ પજાનાતિ, સન્તં વા અજ્ઝત્તં ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગં…પે॰… સન્તં વા અજ્ઝત્તં વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગં [વિરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગં (સી॰ સ્યા॰)] …પે॰… સન્તં વા અજ્ઝત્તં પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં …પે॰… સન્તં વા અજ્ઝત્તં પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં…પે॰… સન્તં વા અજ્ઝત્તં સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં…પે॰… સન્તં વા અજ્ઝત્તં ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ‘‘અત્થિ મે અજ્ઝત્તં ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો’’તિ પજાનાતિ, અસન્તં વા અજ્ઝત્તં ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ‘‘નત્થિ મે અજ્ઝત્તં ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો’’તિ પજાનાતિ, યથા ચ અનુપ્પન્નસ્સ ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદો હોતિ તઞ્ચ પજાનાતિ, યથા ચ ઉપ્પન્નસ્સ ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરી હોતિ તઞ્ચ પજાનાતિ. સો તં નિમિત્તં આસેવતિ ભાવેતિ બહુલીકરોતિ સ્વાવત્થિતં વવત્થપેતિ. સો તં નિમિત્તં આસેવિત્વા ભાવેત્વા બહુલીકરિત્વા સ્વાવત્થિતં વવત્થપેત્વા બહિદ્ધા ધમ્મેસુ ચિત્તં ઉપસંહરતિ.

કથઞ્ચ ભિક્ખુ બહિદ્ધા ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ? ઇધ ભિક્ખુ સન્તં વાસ્સ કામચ્છન્દં ‘‘અત્થિસ્સ કામચ્છન્દો’’તિ પજાનાતિ, અસન્તં વાસ્સ કામચ્છન્દં ‘‘નત્થિસ્સ કામચ્છન્દો’’તિ પજાનાતિ, યથા ચ અનુપ્પન્નસ્સ કામચ્છન્દસ્સ ઉપ્પાદો હોતિ તઞ્ચ પજાનાતિ , યથા ચ ઉપ્પન્નસ્સ કામચ્છન્દસ્સ પહાનં હોતિ તઞ્ચ પજાનાતિ, યથા ચ પહીનસ્સ કામચ્છન્દસ્સ આયતિં અનુપ્પાદો હોતિ તઞ્ચ પજાનાતિ. સન્તં વાસ્સ બ્યાપાદં…પે॰… સન્તં વાસ્સ થિનમિદ્ધં…પે॰… સન્તં વાસ્સ ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચં…પે॰… સન્તં વાસ્સ વિચિકિચ્છં ‘‘અત્થિસ્સ વિચિકિચ્છા’’તિ પજાનાતિ, અસન્તં વાસ્સ વિચિકિચ્છં ‘‘નત્થિસ્સ વિચિકિચ્છા’’તિ પજાનાતિ, યથા ચ અનુપ્પન્નાય વિચિકિચ્છાય ઉપ્પાદો હોતિ તઞ્ચ પજાનાતિ, યથા ચ ઉપ્પન્નાય વિચિકિચ્છાય પહાનં હોતિ તઞ્ચ પજાનાતિ, યથા ચ પહીનાય વિચિકિચ્છાય આયતિં અનુપ્પાદો હોતિ તઞ્ચ પજાનાતિ.

સન્તં વાસ્સ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ‘‘અત્થિસ્સ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો’’તિ પજાનાતિ, અસન્તં વાસ્સ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ‘‘નત્થિસ્સ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો’’તિ પજાનાતિ, યથા ચ અનુપ્પન્નસ્સ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદો હોતિ તઞ્ચ પજાનાતિ, યથા ચ ઉપ્પન્નસ્સ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરી હોતિ તઞ્ચ પજાનાતિ. સન્તં વાસ્સ ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગં…પે॰… સન્તં વાસ્સ વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગં…પે॰… સન્તં વાસ્સ પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં…પે॰… સન્તં

વાસ્સ પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં…પે॰… સન્તં વાસ્સ સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં…પે॰… સન્તં વાસ્સ ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ‘‘અત્થિસ્સ ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો’’તિ પજાનાતિ, અસન્તં વાસ્સ ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ‘‘નત્થિસ્સ ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો’’તિ પજાનાતિ, યથા ચ અનુપ્પન્નસ્સ ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદો હોતિ તઞ્ચ પજાનાતિ, યથા ચ ઉપ્પન્નસ્સ ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરી હોતિ તઞ્ચ પજાનાતિ. સો તં નિમિત્તં આસેવતિ ભાવેતિ બહુલીકરોતિ સ્વાવત્થિતં વવત્થપેતિ. સો તં નિમિત્તં આસેવિત્વા ભાવેત્વા બહુલીકરિત્વા સ્વાવત્થિતં વવત્થપેત્વા અજ્ઝત્તબહિદ્ધા ધમ્મેસુ ચિત્તં ઉપસંહરતિ.

કથઞ્ચ ભિક્ખુ અજ્ઝત્તબહિદ્ધા ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ? ઇધ ભિક્ખુ સન્તં વા કામચ્છન્દં ‘‘અત્થિ કામચ્છન્દો’’તિ પજાનાતિ, અસન્તં વા કામચ્છન્દં ‘‘નત્થિ કામચ્છન્દો’’તિ પજાનાતિ, યથા ચ અનુપ્પન્નસ્સ કામચ્છન્દસ્સ ઉપ્પાદો હોતિ તઞ્ચ પજાનાતિ, યથા ચ ઉપ્પન્નસ્સ કામચ્છન્દસ્સ પહાનં હોતિ તઞ્ચ પજાનાતિ , યથા ચ પહીનસ્સ કામચ્છન્દસ્સ આયતિં અનુપ્પાદો હોતિ તઞ્ચ પજાનાતિ. સન્તં વા બ્યાપાદં…પે॰… સન્તં વા થિનમિદ્ધં…પે॰… સન્તં વા ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચં…પે॰… સન્તં વા વિચિકિચ્છં ‘‘અત્થિ વિચિકિચ્છા’’તિ પજાનાતિ, અસન્તં વા વિચિકિચ્છં ‘‘નત્થિ વિચિકિચ્છા’’તિ પજાનાતિ, યથા ચ અનુપ્પન્નાય વિચિકિચ્છાય ઉપ્પાદો હોતિ તઞ્ચ પજાનાતિ, યથા ચ ઉપ્પન્નાય વિચિકિચ્છાય પહાનં હોતિ તઞ્ચ પજાનાતિ, યથા ચ પહીનાય વિચિકિચ્છાય આયતિં અનુપ્પાદો હોતિ તઞ્ચ પજાનાતિ.

સન્તં વા સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ‘‘અત્થિ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો’’તિ પજાનાતિ, અસન્તં વા સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ‘‘નત્થિ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો’’તિ પજાનાતિ, યથા ચ અનુપ્પન્નસ્સ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદો હોતિ તઞ્ચ પજાનાતિ, યથા ચ ઉપ્પન્નસ્સ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરી હોતિ તઞ્ચ પજાનાતિ. સન્તં વા ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગં…પે॰… સન્તં વા વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગં…પે॰… સન્તં વા પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં…પે॰… સન્તં વા પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં…પે॰… સન્તં વા સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં…પે॰… સન્તં વા ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ‘‘અત્થિ ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો’’તિ પજાનાતિ, અસન્તં વા ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ‘‘નત્થિ ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો’’તિ પજાનાતિ, યથા ચ અનુપ્પન્નસ્સ ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદો હોતિ તઞ્ચ પજાનાતિ, યથા ચ ઉપ્પન્નસ્સ ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરી હોતિ તઞ્ચ પજાનાતિ. એવં ભિક્ખુ અજ્ઝત્તબહિદ્ધા ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં.

૩૬૮. અનુપસ્સીતિ. તત્થ કતમા અનુપસ્સના? યા પઞ્ઞા પજાનના…પે॰… અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ અનુપસ્સના. ઇમાય અનુપસ્સનાય ઉપેતો હોતિ સમુપેતો ઉપાગતો સમુપાગતો ઉપપન્નો સમ્પન્નો સમન્નાગતો. તેન વુચ્ચતિ ‘‘અનુપસ્સી’’તિ.

૩૬૯. વિહરતીતિ. ઇરિયતિ વત્તતિ પાલેતિ યપેતિ યાપેતિ ચરતિ વિહરતિ. તેન વુચ્ચતિ ‘‘વિહરતી’’તિ.

૩૭૦. આતાપીતિ. તત્થ કતમો આતાપો? યો ચેતસિકો વીરિયારમ્ભો…પે॰… સમ્માવાયામો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘આતાપો’’. ઇમિના આતાપેન ઉપેતો હોતિ…પે॰… સમન્નાગતો. તેન વુચ્ચતિ ‘‘આતાપી’’તિ.

૩૭૧. સમ્પજાનોતિ . તત્થ કતમં સમ્પજઞ્ઞં? યા પઞ્ઞા પજાનના…પે॰… અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘સમ્પજઞ્ઞં’’. ઇમિના સમ્પજઞ્ઞેન ઉપેતો હોતિ…પે॰… સમન્નાગતો. તેન વુચ્ચતિ ‘‘સમ્પજાનો’’તિ.

૩૭૨. સતિમાતિ . તત્થ કતમા સતિ? યા સતિ અનુસ્સતિ...પે॰... સમ્માસતિ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સતિ’’. ઇમાય સતિયા ઉપેતો હોતિ...પે॰... સમન્નાગતો. તેન વુચ્ચતિ ‘‘સતિમા’’તિ.

૩૭૩. વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સન્તિ. તત્થ કતમો લોકો? તેવ ધમ્મા લોકો. પઞ્ચપિ ઉપાદાનક્ખન્ધા લોકો. અયં વુચ્ચતિ ‘‘લોકો’’. તત્થ કતમા અભિજ્ઝા? યો રાગો સારાગો...પે॰... ચિત્તસ્સ સારાગો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અભિજ્ઝા’’. તત્થ કતમં દોમનસ્સં? યં ચેતસિકં અસાતં ચેતસિકં દુક્ખં ચેતોસમ્ફસ્સજં અસાતં દુક્ખં વેદયિતં ચેતોસમ્ફસ્સજા અસાતા દુક્ખા વેદના – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘દોમનસ્સં’’. ઇતિ અયઞ્ચ અભિજ્ઝા ઇદઞ્ચ દોમનસ્સં ઇમમ્હિ લોકે વિનીતા હોન્તિ પટિવિનીતા સન્તા સમિતા વૂપસન્તા અત્થઙ્ગતા અબ્ભત્થઙ્ગતા અપ્પિતા બ્યપ્પિતા સોસિતા વિસોસિતા બ્યન્તીકતા. તેન વુચ્ચતિ ‘‘વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સ’’ન્તિ.

ધમ્માનુપસ્સનાનિદ્દેસો.

સુત્તન્તભાજનીયં.

૨. અભિધમ્મભાજનીયં

૩૭૪. ચત્તારો સતિપટ્ઠાના – ઇધ ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ, વેદનાસુ વેદનાનુપસ્સી વિહરતિ, ચિત્તે ચિત્તાનુપસ્સી વિહરતિ, ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ.

૩૭૫. કથઞ્ચ ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં કાયે કાયાનુપસ્સી, યા તસ્મિં સમયે સતિ અનુસ્સતિ સમ્માસતિ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘સતિપટ્ઠાનં’’. અવસેસા ધમ્મા સતિપટ્ઠાનસમ્પયુત્તા.

૩૭૬. કથઞ્ચ ભિક્ખુ વેદનાસુ વેદનાનુપસ્સી વિહરતિ? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં વેદનાસુ વેદનાનુપસ્સી, યા તસ્મિં સમયે સતિ અનુસ્સતિ સમ્માસતિ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – ઇદં વુચ્ચતિ સતિપટ્ઠાનં. અવસેસા ધમ્મા સતિપટ્ઠાનસમ્પયુત્તા.

૩૭૭. કથઞ્ચ ભિક્ખુ ચિત્તે ચિત્તાનુપસ્સી વિહરતિ? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં ચિત્તે ચિત્તાનુપસ્સી, યા તસ્મિં સમયે સતિ અનુસ્સતિ સમ્માસતિ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘સતિપટ્ઠાનં’’. અવસેસા ધમ્મા સતિપટ્ઠાનસમ્પયુત્તા.

૩૭૮. કથઞ્ચ ભિક્ખુ ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી, યા તસ્મિં સમયે સતિ અનુસ્સતિ

સમ્માસતિ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘સતિપટ્ઠાનં’’. અવસેસા ધમ્મા સતિપટ્ઠાનસમ્પયુત્તા.

૩૭૯. તત્થ કતમં સતિપટ્ઠાનં? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ…પે॰… પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી, યા તસ્મિં સમયે સતિ અનુસ્સતિ સમ્માસતિ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘સતિપટ્ઠાનં’’. અવસેસા ધમ્મા સતિપટ્ઠાનસમ્પયુત્તા.

૩૮૦. ચત્તારો સતિપટ્ઠાના – ઇધ ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ, વેદનાસુ વેદનાનુપસ્સી વિહરતિ, ચિત્તે ચિત્તાનુપસ્સી વિહરતિ, ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ.

૩૮૧. કથઞ્ચ ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ…પે॰… પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ…પે॰… અવિક્ખેપો હોતિ. ઇમે ધમ્મા કુસલા. તસ્સેવ લોકુત્તરસ્સ કુસલસ્સ ઝાનસ્સ કતત્તા ભાવિતત્તા વિપાકં વિવિચ્ચેવ કામેહિ…પે॰… પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં સુઞ્ઞતં કાયે કાયાનુપસ્સી, યા તસ્મિં સમયે સતિ અનુસ્સતિ સમ્માસતિ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘સતિપટ્ઠાનં’’. અવસેસા ધમ્મા સતિપટ્ઠાનસમ્પયુત્તા.

૩૮૨. કથઞ્ચ ભિક્ખુ વેદનાસુ વેદનાનુપસ્સી વિહરતિ? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ…પે॰… પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ…પે॰… અવિક્ખેપો હોતિ. ઇમે ધમ્મા કુસલા. તસ્સેવ લોકુત્તરસ્સ કુસલસ્સ ઝાનસ્સ કતત્તા ભાવિતત્તા વિપાકં વિવિચ્ચેવ કામેહિ…પે॰… પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં સુઞ્ઞતં વેદનાસુ વેદનાનુપસ્સી, યા તસ્મિં સમયે સતિ અનુસ્સતિ સમ્માસતિ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘સતિપટ્ઠાનં’’. અવસેસા ધમ્મા સતિપટ્ઠાનસમ્પયુત્તા.

૩૮૩. કથઞ્ચ ભિક્ખુ ચિત્તે ચિત્તાનુપસ્સી વિહરતિ? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ…પે॰… પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ…પે॰… અવિક્ખેપો હોતિ. ઇમે ધમ્મા કુસલા. તસ્સેવ લોકુત્તરસ્સ કુસલસ્સ ઝાનસ્સ કતત્તા ભાવિતત્તા વિપાકં વિવિચ્ચેવ કામેહિ…પે॰… પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં સુઞ્ઞતં ચિત્તે ચિત્તાનુપસ્સી, યા તસ્મિં સમયે સતિ અનુસ્સતિ સમ્માસતિ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘સતિપટ્ઠાનં’’. અવસેસા ધમ્મા સતિપટ્ઠાનસમ્પયુત્તા.

૩૮૪. કથઞ્ચ ભિક્ખુ ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ…પે॰… પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ…પે॰… અવિક્ખેપો હોતિ. ઇમે ધમ્મા કુસલા. તસ્સેવ લોકુત્તરસ્સ કુસલસ્સ ઝાનસ્સ કતત્તા ભાવિતત્તા વિપાકં વિવિચ્ચેવ કામેહિ…પે॰… પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં સુઞ્ઞતં ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી, યા તસ્મિં સમયે સતિ અનુસ્સતિ

સમ્માસતિ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘સતિપટ્ઠાનં’’. અવસેસા ધમ્મા સતિપટ્ઠાનસમ્પયુત્તા.

૩૮૫. તત્થ કતમં સતિપટ્ઠાનં? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ...પે॰... અવિક્ખેપો હોતિ. ઇમે ધમ્મા કુસલા. તસ્સેવ લોકુત્તરસ્સ કુસલસ્સ ઝાનસ્સ કતત્તા ભાવિતત્તા વિપાકં વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં સુઞ્ઞતં, યા તસ્મિં સમયે સતિ અનુસ્સતિ સમ્માસતિ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘સતિપટ્ઠાનં’’. અવસેસા ધમ્મા સતિપટ્ઠાનસમ્પયુત્તા.

અભિધમ્મભાજનીયં.

૩. પઞ્હાપુચ્છકં

૩૮૬. ચત્તારો સતિપટ્ઠાના – ઇધ ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં, વેદનાસુ વેદનાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં, ચિત્તે ચિત્તાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં, ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં.

૩૮૭. ચતુન્નં સતિપટ્ઠાનાનં કતિ કુસલા, કતિ અકુસલા, કતિ અબ્યાકતા...પે॰... કતિ સરણા, કતિ અરણા?

૧. તિકં

૩૮૮. સિયા કુસલા, સિયા અબ્યાકતા. સિયા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા, સિયા અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા. સિયા વિપાકા સિયા વિપાકધમ્મધમ્મા. અનુપાદિન્નઅનુપાદાનિયા. અસંકિલિટ્ઠઅસંકિલેસિકા. સિયા સવિતક્કસવિચારા, સિયા અવિતક્કવિચારમત્તા, સિયા અવિતક્કઅવિચારા. સિયા પીતિસહગતા, સિયા સુખસહગતા, સિયા ઉપેક્ખાસહગતા. નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બા. નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકા. સિયા અપચયગામિનો, સિયા નેવાચયગામિનાપચયગામિનો. સિયા સેક્ખા, સિયા અસેક્ખા. અપ્પમાણા. અપ્પમાણારમ્મણા. પણીતા. સિયા સમ્મત્તનિયતા, સિયા અનિયતા. ન મગ્ગારમ્મણા , સિયા મગ્ગહેતુકા, સિયા મગ્ગાધિપતિનો, સિયા ન વત્તબ્બા મગ્ગહેતુકાતિપિ, મગ્ગાધિપતિનોતિપિ. સિયા ઉપ્પન્ના, સિયા અનુપ્પન્ના, સિયા ઉપ્પાદિનો. સિયા અતીતા, સિયા અનાગતા, સિયા પચ્ચુપ્પન્ના. ન વત્તબ્બા અતીતારમ્મણાતિપિ, અનાગતારમ્મણાતિપિ, પચ્ચુપ્પન્નારમ્મણાતિપિ. સિયા અજ્ઝત્તા, સિયા બહિદ્ધા, સિયા અજ્ઝત્તબહિદ્ધા. બહિદ્ધારમ્મણા. અનિદસ્સનઅપ્પટિઘા.

૨. દુકં

૩૮૯. ન હેતૂ. સહેતુકા. હેતુસમ્પયુત્તા. ન વત્તબ્બા હેતૂ ચેવ સહેતુકા ચાતિ, સહેતુકા ચેવ ન ચ હેતૂ. ન વત્તબ્બા હેતૂ ચેવ હેતુસમ્પયુત્તા ચાતિ, હેતુસમ્પયુત્તા ચેવ ન ચ હેતૂ. ન હેતૂ સહેતુકા.

સપ્પચ્ચયા. સઙ્ખતા. અનિદસ્સના. અપ્પટિઘા. અરૂપા. લોકુત્તરા. કેનચિ વિઞ્ઞેય્યા, કેનચિ ન વિઞ્ઞેય્યા. નો આસવા. અનાસવા. આસવવિપ્પયુત્તા. ન વત્તબ્બા આસવા ચેવ સાસવા ચાતિપિ, સાસવા ચેવ નો ચ આસવાતિપિ. ન વત્તબ્બા આસવા ચેવ આસવસમ્પયુત્તા ચાતિપિ, આસવસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ આસવાતિપિ. આસવવિપ્પયુત્તા. અનાસવા. નો સંયોજના...પે॰... નો ગન્થા...પે॰... નો ઓઘા...પે॰... નો યોગા...પે॰... નો નીવરણા...પે॰... નો પરામાસા...પે॰... સારમ્મણા. નો ચિત્તા. ચેતસિકા. ચિત્તસમ્પયુત્તા. ચિત્તસંસટ્ઠા. ચિત્તસમુટ્ઠાના. ચિત્તસહભુનો. ચિત્તાનુપરિવત્તિનો. ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાના. ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનસહભુનો. ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનાનુપરિવત્તિનો. બાહિરા. નો ઉપાદા. અનુપાદિન્ના . નો ઉપાદાના...પે॰... નો કિલેસા...પે॰... ન દસ્સનેન પહાતબ્બા, ન ભાવનાય પહાતબ્બા. ન દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકા. ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકા.

સિયા સવિતક્કા, સિયા અવિતક્કા. સિયા સવિચારા, સિયા અવિચારા. સિયા સપ્પીતિકા, સિયા અપ્પીતિકા . સિયા પીતિસહગતા, સિયા ન પીતિસહગતા. સિયા સુખસહગતા, સિયા ન સુખસહગતા. સિયા ઉપેક્ખાસહગતા, સિયા ન ઉપેક્ખાસહગતા. ન કામાવચરા. ન રૂપાવચરા. ન અરૂપાવચરા. અપરિયાપન્ના. સિયા નિય્યાનિકા, સિયા અનિય્યાનિકા. સિયા નિયતા, સિયા અનિયતા. અનુત્તરા. અરણાતિ.

પઞ્હાપુચ્છકં.

સતિપટ્ઠાનવિભઙ્ગો નિટ્ઠિતો.

૮. સમ્મપ્પધાનવિભઙ્ગો

૧. સુત્તન્તભાજનીયં

૩૯૦. ચત્તારો સમ્મપ્પધાના – ઇધ ભિક્ખુ અનુપ્પન્નાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં અનુપ્પાદાય છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ, ઉપ્પન્નાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ, અનુપ્પન્નાનં કુસલાનં ધમ્માનં ઉપ્પાદાય છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ, ઉપ્પન્નાનં કુસલાનં ધમ્માનં ઠિતિયા અસમ્મોસાય ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય ભાવનાય પારિપૂરિયા છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ.

૩૯૧. કથઞ્ચ ભિક્ખુ અનુપ્પન્નાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં અનુપ્પાદાય છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ? તત્થ કતમે અનુપ્પન્ના પાપકા અકુસલા ધમ્મા? તીણિ અકુસલમૂલાનિ – લોભો, દોસો, મોહો. તદેકટ્ઠા ચ કિલેસા. તંસમ્પયુત્તો વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો, વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો, તંસમુટ્ઠાનં કાયકમ્મં વચીકમ્મં મનોકમ્મં – ઇમે વુચ્ચન્તિ ''અનુપ્પન્ના પાપકા અકુસલા ધમ્મા''. ઇતિ ઇમેસં અનુપ્પન્નાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં અનુપ્પાદાય છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ.

૩૯૨. છન્દં જનેતીતિ. તત્થ કતમો છન્દો? યો છન્દો છન્દિકતા [છન્દીકતા (સ્યા॰)] કત્તુકમ્યતા કુસલો ધમ્મચ્છન્દો – અયં વુચ્ચતિ ''છન્દો''. ઇમં છન્દં જનેતિ સઞ્જનેતિ ઉટ્ઠપેતિ સમુટ્ઠપેતિ [ઉટ્ઠાપેતિ સમુટ્ઠાપેતિ (સ્યા॰) એવમુપરિપિ] નિબ્બત્તેતિ અભિનિબ્બત્તેતિ. તેન વુચ્ચતિ ''છન્દં જનેતી''તિ.

૩૯૩. વાયમતીતિ. તત્થ કતમો વાયામો? યો ચેતસિકો વીરિયારમ્ભો...પે॰... સમ્માવાયામો – અયં વુચ્ચતિ ''વાયામો''. ઇમિના વાયામેન ઉપેતો હોતિ સમુપેતો ઉપાગતો સમુપાગતો ઉપપન્નો સમ્પન્નો સમન્નાગતો. તેન વુચ્ચતિ ''વાયમતી''તિ.

૩૯૪. વીરિયં આરભતીતિ. તત્થ કતમં વીરિયં? યો ચેતસિકો વીરિયારમ્ભો...પે॰... સમ્માવાયામો – ઇદં વુચ્ચતિ ''વીરિયં''. ઇમં વીરિયં આરભતિ સમારભતિ આસેવતિ ભાવેતિ બહુલીકરોતિ. તેન વુચ્ચતિ ''વીરિયં આરભતી''તિ.

૩૯૫. ચિત્તં પગ્ગણ્હાતીતિ. તત્થ કતમં ચિત્તં? યં ચિત્તં મનો માનસં...પે॰... તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ''ચિત્તં''. ઇમં ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ સમ્પગ્ગણ્હાતિ ઉપત્થમ્ભેતિ પચ્ચુપત્થમ્ભેતિ. તેન વુચ્ચતિ ''ચિત્તં પગ્ગણ્હાતી''તિ.

૩૯૬. પદહતીતિ. તત્થ કતમં પધાનં? યો ચેતસિકો વીરિયારમ્ભો...પે॰... સમ્માવાયામો – ઇદં વુચ્ચતિ ''પધાનં''. ઇમિના પધાનેન ઉપેતો હોતિ...પે॰... સમન્નાગતો. તેન વુચ્ચતિ ''પદહતી''તિ.

૩૯૭. કથઞ્ચ ભિક્ખુ ઉપ્પન્નાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ? તત્થ કતમે ઉપ્પન્ના પાપકા અકુસલા ધમ્મા? તીણિ અકુસલમૂલાનિ – લોભો, દોસો, મોહો. તદેકટ્ઠા ચ કિલેસા. તંસમ્પયુત્તો વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો, વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો, તંસમુટ્ઠાનં કાયકમ્મં વચીકમ્મં મનોકમ્મં – ઇમે વુચ્ચન્તિ ''ઉપ્પન્ના પાપકા અકુસલા ધમ્મા''. ઇતિ ઇમેસં ઉપ્પન્નાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ.

૩૯૮. છન્દં જનેતીતિ. તત્થ કતમો છન્દો? યો છન્દો છન્દિકતા કત્તુકમ્યતા કુસલો ધમ્મચ્છન્દો – અયં વુચ્ચતિ ''છન્દો''. ઇમં છન્દં જનેતિ સઞ્જનેતિ ઉટ્ઠપેતિ સમુટ્ઠપેતિ નિબ્બત્તેતિ અભિનિબ્બત્તેતિ. તેન વુચ્ચતિ ''છન્દં જનેતી''તિ.

૩૯૯. વાયમતીતિ. તત્થ કતમો વાયામો? યો ચેતસિકો વીરિયારમ્ભો...પે॰... સમ્માવાયામો – અયં વુચ્ચતિ ''વાયામો''. ઇમિના વાયામેન ઉપેતો હોતિ...પે॰... સમન્નાગતો. તેન વુચ્ચતિ ''વાયમતી''તિ.

૪૦૦. વીરિયં આરભતીતિ. તત્થ કતમં વીરિયં? યો ચેતસિકો વીરિયારમ્ભો...પે॰... સમ્માવાયામો – ઇદં વુચ્ચતિ ''વીરિયં''. ઇમં વીરિયં આરભતિ સમારભતિ આસેવતિ ભાવેતિ બહુલીકરોતિ. તેન વુચ્ચતિ ''વીરિયં આરભતી''તિ.

૪૦૧. ચિત્તં પગ્ગણ્હાતીતિ. તત્થ કતમં ચિત્તં? યં ચિત્તં મનો માનસં...પે॰... તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ''ચિત્તં''. ઇમં ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ સમ્પગ્ગણ્હાતિ ઉપત્થમ્ભેતિ પચ્ચુપત્થમ્ભેતિ. તેન વુચ્ચતિ ''ચિત્તં પગ્ગણ્હાતી''તિ.

૪૦૨. પદહતીતિ. તત્થ કતમં પધાનં? યો ચેતસિકો વીરિયારમ્ભો...પે॰... સમ્માવાયામો – ઇદં વુચ્ચતિ ''પધાનં''. ઇમિના પધાનેન ઉપેતો હોતિ...પે॰... સમન્નાગતો. તેન વુચ્ચતિ ''પદહતી''તિ.

૪૦૩. કથઞ્ચ ભિક્ખુ અનુપ્પન્નાનં કુસલાનં ધમ્માનં ઉપ્પાદાય છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ? તત્થ કતમે અનુપ્પન્ના કુસલા ધમ્મા? તીણિ કુસલમૂલાનિ – અલોભો, અદોસો, અમોહો. તંસમ્પયુત્તો વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો, વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો. તંસમુટ્ઠાનં કાયકમ્મં, વચીકમ્મં, મનોકમ્મં – ઇમે વુચ્ચન્તિ ''અનુપ્પન્ના કુસલા ધમ્મા''. ઇતિ ઇમેસં અનુપ્પન્નાનં કુસલાનં ધમ્માનં ઉપ્પાદાય છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ.

૪૦૪. છન્દં જનેતીતિ...પે॰... વાયમતીતિ...પે॰... વીરિયં આરભતીતિ...પે॰... ચિત્તં પગ્ગણ્હાતીતિ...પે॰... પદહતીતિ. તત્થ કતમં પધાનં? યો ચેતસિકો વીરિયારમ્ભો ...પે॰... સમ્માવાયામો – ઇદં વુચ્ચતિ ''પધાનં''. ઇમિના પધાનેન ઉપેતો હોતિ...પે॰... સમન્નાગતો. તેન વુચ્ચતિ ''પદહતી''તિ.

૪૦૫. કથઞ્ચ ભિક્ખુ ઉપ્પન્નાનં કુસલાનં ધમ્માનં ઠિતિયા અસમ્મોસાય ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય ભાવનાય પારિપૂરિયા છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ? તત્થ કતમે ઉપ્પન્ના કુસલા ધમ્મા? તીણિ કુસલમૂલાનિ – અલોભો, અદોસો, અમોહો. તંસમ્પયુત્તો વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો,

વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો , તંસમુટ્ઠાનં કાયકમ્મં વચીકમ્મં મનોકમ્મં – ઇમે વુચ્ચન્તિ ‘‘ઉપ્પન્ના કુસલા ધમ્મા’’. ઇતિ ઇમેસં ઉપ્પન્નાનં કુસલાનં ધમ્માનં ઠિતિયા અસમ્મોસાય ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય ભાવનાય પારિપૂરિયા છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ.

૪૦૬. ઠિતિયાતિ. યા ઠિતિ સો અસમ્મોસો, યો અસમ્મોસો સો ભિય્યોભાવો , યો ભિય્યોભાવો તં વેપુલ્લં, યં વેપુલ્લં સા ભાવના, યા ભાવના સા પારિપૂરી.

૪૦૭. છન્દં જનેતીતિ...પે॰... વાયમતીતિ...પે॰... વીરિયં આરભતીતિ...પે॰... ચિત્તં પગ્ગણ્હાતીતિ...પે॰... પદહતીતિ. તત્થ કતમં પધાનં? યો ચેતસિકો વીરિયારમ્ભો...પે॰... સમ્માવાયામો – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘પધાનં’’. ઇમિના પધાનેન ઉપેતો હોતિ...પે॰... સમન્નાગતો. તેન વુચ્ચતિ ‘‘પદહતી’’તિ.

સુત્તન્તભાજનીયં.

૨. અભિધમ્મભાજનીયં

૪૦૮. ચત્તારો સમ્મપ્પધાના – ઇધ ભિક્ખુ અનુપ્પન્નાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં અનુપ્પાદાય છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ, ઉપ્પન્નાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ, અનુપ્પન્નાનં કુસલાનં ધમ્માનં ઉપ્પાદાય છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ, ઉપ્પન્નાનં કુસલાનં ધમ્માનં ઠિતિયા અસમ્મોસાય ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય ભાવનાય પારિપૂરિયા છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ.

૪૦૯. કથઞ્ચ ભિક્ખુ અનુપ્પન્નાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં અનુપ્પાદાય છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે અનુપ્પન્નાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં અનુપ્પાદાય છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ.

૪૧૦. છન્દં જનેતીતિ. તત્થ કતમો છન્દો? યો છન્દો છન્દિકતા કત્તુકમ્યતા કુસલો ધમ્મચ્છન્દો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘છન્દો’’. ઇમં છન્દં જનેતિ સઞ્જનેતિ ઉટ્ઠપેતિ સમુટ્ઠપેતિ નિબ્બત્તેતિ અભિનિબ્બત્તેતિ. તેન વુચ્ચતિ ‘‘છન્દં જનેતી’’તિ.

૪૧૧. વાયમતીતિ. તત્થ કતમો વાયામો? યો ચેતસિકો વીરિયારમ્ભો...પે॰... સમ્માવાયામો વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘વાયામો’’. ઇમિના વાયામેન ઉપેતો હોતિ સમુપેતો ઉપાગતો સમુપાગતો ઉપપન્નો સમ્પન્નો સમન્નાગતો. તેન વુચ્ચતિ ‘‘વાયમતી’’તિ.

૪૧૨. વીરિયં આરભતીતિ. તત્થ કતમં વીરિયં? યો ચેતસિકો વીરિયારમ્ભો...પે॰... સમ્માવાયામો વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘વીરિયં’’. ઇમં વીરિયં આરભતિ સમારભતિ આસેવતિ ભાવેતિ બહુલીકરોતિ. તેન વુચ્ચતિ ‘‘વીરિયં આરભતી’’તિ.

૪૧૩. ચિત્તં પગ્ગણ્હાતીતિ. તત્થ કતમં ચિત્તં? યં ચિત્તં મનો માનસં...પે॰... તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ''ચિત્તં''. ઇમં ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ સમ્પગ્ગણ્હાતિ ઉપત્થમ્ભેતિ પચ્ચુપત્થમ્ભેતિ. તેન વુચ્ચતિ ''ચિત્તં પગ્ગણ્હાતી''તિ.

૪૧૪. પદહતીતિ. તત્થ કતમં સમ્મપ્પધાનં? યો ચેતસિકો વીરિયારમ્ભો...પે॰... સમ્માવાયામો વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – ઇદં વુચ્ચતિ ''સમ્મપ્પધાનં''. અવસેસા ધમ્મા સમ્મપ્પધાનસમ્પયુત્તા.

૪૧૫. કથઞ્ચ ભિક્ખુ ઉપ્પન્નાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે ઉપ્પન્નાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ.

૪૧૬. છન્દં જનેતીતિ...પે॰... વાયમતીતિ...પે॰... વીરિયં આરભતીતિ...પે॰... ચિત્તં પગ્ગણ્હાતીતિ...પે॰... પદહતીતિ. તત્થ કતમં સમ્મપ્પધાનં? યો ચેતસિકો વીરિયારમ્ભો...પે॰... સમ્માવાયામો વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – ઇદં વુચ્ચતિ ''સમ્મપ્પધાનં''. અવસેસા ધમ્મા સમ્મપ્પધાનસમ્પયુત્તા.

૪૧૭. કથઞ્ચ ભિક્ખુ અનુપ્પન્નાનં કુસલાનં ધમ્માનં ઉપ્પાદાય છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે અનુપ્પન્નાનં કુસલાનં ધમ્માનં ઉપ્પાદાય છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ.

૪૧૮. છન્દં જનેતીતિ...પે॰... વાયમતીતિ...પે॰... વીરિયં આરભતીતિ...પે॰... ચિત્તં પગ્ગણ્હાતીતિ...પે॰... પદહતીતિ. તત્થ કતમં સમ્મપ્પધાનં? યો ચેતસિકો વીરિયારમ્ભો ...પે॰... સમ્માવાયામો વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – ઇદં વુચ્ચતિ ''સમ્મપ્પધાનં''. અવસેસા ધમ્મા સમ્મપ્પધાનસમ્પયુત્તા.

૪૧૯. કથઞ્ચ ભિક્ખુ ઉપ્પન્નાનં કુસલાનં ધમ્માનં ઠિતિયા અસમ્મોસાય ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય ભાવનાય પારિપૂરિયા છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે ઉપ્પન્નાનં કુસલાનં ધમ્માનં ઠિતિયા અસમ્મોસાય ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય ભાવનાય પારિપૂરિયા છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ.

૪૨૦. ઠિતિયાતિ . યા ઠિતિ સો અસમ્મોસો, યો અસમ્મોસો સો ભિય્યોભાવો, યો ભિય્યોભાવો તં વેપુલ્લં, યં વેપુલ્લં સા ભાવના, યા ભાવના સા પારિપૂરી.

૪૨૧. છન્દં જનેતીતિ. તત્થ કતમો છન્દો? યો છન્દો છન્દિકતા કત્તુકમ્યતા કુસલો ધમ્મચ્છન્દો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘છન્દો’’. ઇમં છન્દં જનેતિ સઞ્જનેતિ ઉટ્ઠપેતિ સમુટ્ઠપેતિ નિબ્બત્તેતિ અભિનિબ્બત્તેતિ. તેન વુચ્ચતિ ‘‘છન્દં જનેતી’’તિ.

૪૨૨. વાયમતીતિ. તત્થ કતમો વાયામો? યો ચેતસિકો વીરિયારમ્ભો...પે॰... સમ્માવાયામો વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘વાયામો’’. ઇમિના વાયામેન ઉપેતો હોતિ...પે॰... સમન્નાગતો. તેન વુચ્ચતિ ‘‘વાયમતી’’તિ.

૪૨૩. વીરિયં આરભતીતિ. તત્થ કતમં વીરિયં? યો ચેતસિકો વીરિયારમ્ભો...પે॰... સમ્માવાયામો વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘વીરિયં’’. ઇમં વીરિયં આરભતિ સમારભતિ આસેવતિ ભાવેતિ બહુલીકરોતિ. તેન વુચ્ચતિ ‘‘વીરિયં આરભતી’’તિ.

૪૨૪. ચિત્તં પગ્ગણ્હાતીતિ. તત્થ કતમં ચિત્તં? યં ચિત્તં મનો માનસં...પે॰... તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘ચિત્તં’’. ઇમં ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ સમ્પગ્ગણ્હાતિ ઉપત્થમ્ભેતિ પચ્ચુપત્થમ્ભેતિ. તેન વુચ્ચતિ ‘‘ચિત્તં પગ્ગણ્હાતી’’તિ.

૪૨૫. પદહતીતિ. તત્થ કતમં સમ્મપ્પધાનં? યો ચેતસિકો વીરિયારમ્ભો...પે॰... સમ્માવાયામો વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘સમ્મપ્પધાનં’’. અવસેસા ધમ્મા સમ્મપ્પધાનસમ્પયુત્તા.

૪૨૬. તત્થ કતમં સમ્મપ્પધાનં? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, યો તસ્મિં સમયે ચેતસિકો વીરિયારમ્ભો...પે॰... સમ્માવાયામો વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘સમ્મપ્પધાનં’’. અવસેસા ધમ્મા સમ્મપ્પધાનસમ્પયુત્તા.

અભિધમ્મભાજનીયં.

૩. પઞ્હાપુચ્છકં

૪૨૭. ચત્તારો સમ્મપ્પધાના – ઇધ ભિક્ખુ અનુપ્પન્નાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં અનુપ્પાદાય છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ, ઉપ્પન્નાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય...પે॰... અનુપ્પન્નાનં કુસલાનં ધમ્માનં ઉપ્પાદાય...પે॰... ઉપ્પન્નાનં કુસલાનં ધમ્માનં ઠિતિયા અસમ્મોસાય ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય ભાવનાય પારિપૂરિયા છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ.

૪૨૮. ચતુન્નં સમ્મપ્પધાનાનં કતિ કુસલા, કતિ અકુસલા, કતિ અબ્યાકતા...પે॰... કતિ સરણા, કતિ અરણા?

૧. તિકં

૪૨૯. કુસલાયેવ . સિયા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા, સિયા અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા. વિપાકધમ્મધમ્મા . અનુપાદિન્નઅનુપાદાનિયા. અસંકિલિટ્ઠઅસંકિલેસિકા. સિયા સવિતક્કસવિચારા, સિયા અવિતક્કવિચારમત્તા, સિયા અવિતક્કઅવિચારા. સિયા પીતિસહગતા, સિયા સુખસહગતા, સિયા ઉપેક્ખાસહગતા. નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બા. નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકા. અપચયગામિનો. સેક્ખા. અપ્પમાણા. અપ્પમાણારમ્મણા. પણીતા. સમ્મત્તનિયતા. ન મગ્ગારમ્મણા. મગ્ગહેતુકા. સિયા મગ્ગાધિપતિનો, સિયા ન વત્તબ્બા મગ્ગાધિપતિનોતિ. સિયા ઉપ્પન્ના, સિયા અનુપ્પન્ના, ન વત્તબ્બા ઉપ્પાદિનોતિ. સિયા અતીતા, સિયા અનાગતા, સિયા પચ્ચુપ્પન્ના. ન વત્તબ્બા અતીતારમ્મણાતિપિ, અનાગતારમ્મણાતિપિ, પચ્ચુપ્પન્નારમ્મણાતિપિ. સિયા અજ્ઝત્તા, સિયા બહિદ્ધા, સિયા અજ્ઝત્તબહિદ્ધા. બહિદ્ધારમ્મણા. અનિદસ્સનઅપ્પટિઘા.

૨. દુકં

૪૩૦. ન હેતૂ. સહેતુકા. હેતુસમ્પયુત્તા. ન વત્તબ્બા હેતૂ ચેવ સહેતુકા ચાતિ, સહેતુકા ચેવ ન ચ હેતૂ. ન વત્તબ્બા હેતૂ ચેવ હેતુસમ્પયુત્તા ચાતિ, હેતુસમ્પયુત્તા ચેવ ન ચ હેતૂ. ન હેતૂ સહેતુકા. સપ્પચ્ચયા. સઙ્ખતા. અનિદસ્સના. અપ્પટિઘા. અરૂપા . લોકુત્તરા. કેનચિ વિઞ્ઞેય્યા, કેનચિ ન વિઞ્ઞેય્યા. નો આસવા. અનાસવા. આસવવિપ્પયુત્તા. ન વત્તબ્બા આસવા ચેવ સાસવા ચાતિપિ, સાસવા ચેવ નો ચ આસવાતિપિ. ન વત્તબ્બા આસવા ચેવ આસવસમ્પયુત્તા ચાતિપિ, આસવસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ આસવાતિપિ. આસવવિપ્પયુત્તા. અનાસવા. નો સંયોજના...પે॰... નો ગન્થા...પે॰... નો ઓઘા...પે॰... નો યોગા...પે॰... નો નીવરણા...પે॰... નો પરામાસા...પે॰... સારમ્મણા. નો ચિત્તા. ચેતસિકા. ચિત્તસમ્પયુત્તા. ચિત્તસંસટ્ઠા. ચિત્તસમુટ્ઠાના. ચિત્તસહભુનો. ચિત્તાનુપરિવત્તિનો. ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાના. ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનસહભુનો. ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનાનુપરિવત્તિનો. બાહિરા. નો ઉપાદા. અનુપાદિન્ના. નો ઉપાદાના...પે॰... નો કિલેસા...પે॰... ન દસ્સનેન પહાતબ્બા. ન ભાવનાય પહાતબ્બા. ન દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકા. ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકા. સિયા સવિતક્કા, સિયા અવિતક્કા . સિયા સવિચારા, સિયા અવિચારા. સિયા સપ્પીતિકા, સિયા અપ્પીતિકા. સિયા પીતિસહગતા, સિયા ન પીતિસહગતા. સિયા સુખસહગતા, સિયા ન સુખસહગતા. સિયા ઉપેક્ખાસહગતા, સિયા ન ઉપેક્ખાસહગતા. ન કામાવચરા. ન રૂપાવચરા. ન અરૂપાવચરા. અપરિયાપન્ના. નિય્યાનિકા. નિયતા. અનુત્તરા. અરણાતિ.

પઞ્હાપુચ્છકં.

સમ્મપ્પધાનવિભઙ્ગો નિટ્ઠિતો.

૯. ઇદ્ધિપાદવિભઙ્ગો

૧. સુત્તન્તભાજનીયં

૪૩૧. ચત્તારો ઇદ્ધિપાદા – ઇધ ભિક્ખુ છન્દસમાધિપધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ, વીરિયસમાધિપધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ, ચિત્તસમાધિપધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ, વીમંસાસમાધિપધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ.

૧. છન્દિદ્ધિપાદો

૪૩૨. કથઞ્ચ ભિક્ખુ છન્દસમાધિપધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ? છન્દં ચે ભિક્ખુ અધિપતિં કરિત્વા લભતિ સમાધિં, લભતિ ચિત્તસ્સેકગ્ગતં [ચિત્તસ્સ એકગ્ગતં (સી॰ સ્યા॰)] – અયં વુચ્ચતિ ''છન્દસમાધિ''. સો અનુપ્પન્નાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં અનુપ્પાદાય છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ, ઉપ્પન્નાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ, અનુપ્પન્નાનં કુસલાનં ધમ્માનં ઉપ્પાદાય છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ, ઉપ્પન્નાનં કુસલાનં ધમ્માનં ઠિતિયા અસમ્મોસાય ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય ભાવનાય પારિપૂરિયા છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ. ઇમે વુચ્ચન્તિ ''પધાનસઙ્ખારા''. ઇતિ અયઞ્ચ છન્દસમાધિ, ઇમે ચ પધાનસઙ્ખારા. તદેકજ્ઝં અભિસઞ્ઞૂહિત્વા અભિસઙ્ખિપિત્વા છન્દસમાધિપધાનસઙ્ખારોત્વેવ સઙ્ખ્યં [સઙ્ખં (સી॰)] ગચ્છતિ.

૪૩૩. તત્થ કતમો છન્દો? યો છન્દો છન્દિકતા કત્તુકમ્યતા કુસલો ધમ્મચ્છન્દો – અયં વુચ્ચતિ ''છન્દો''.

તત્થ કતમો સમાધિ? યા ચિત્તસ્સ ઠિતિ સણ્ઠિતિ અવટ્ઠિતિ અવિસાહારો અવિક્ખેપો અવિસાહટમાનસતા સમથો સમાધિન્દ્રિયં સમાધિબલં સમ્માસમાધિ – અયં વુચ્ચતિ ''સમાધિ''.

તત્થ કતમો પધાનસઙ્ખારો? યો ચેતસિકો વીરિયારમ્ભો નિક્કમો પરક્કમો ઉય્યામો વાયામો ઉસ્સાહો ઉસ્સોળ્હી થામો ઠિતિ અસિથિલપરક્કમતા અનિક્ખિત્તછન્દતા અનિક્ખિત્તધુરતા ધુરસમ્પગ્ગાહો વીરિયં વીરિયિન્દ્રિયં વીરિયબલં સમ્માવાયામો – અયં વુચ્ચતિ ''પધાનસઙ્ખારો''. ઇતિ ઇમિના ચ છન્દેન, ઇમિના ચ સમાધિના, ઇમિના ચ પધાનસઙ્ખારેન ઉપેતો હોતિ સમુપેતો ઉપાગતો સમુપાગતો ઉપપન્નો સમ્પન્નો સમન્નાગતો. તેન વુચ્ચતિ ''છન્દસમાધિપધાનસઙ્ખારસમન્નાગતો''તિ.

૪૩૪. ઇદ્ધીતિ. યા તેસં ધમ્માનં ઇદ્ધિ સમિદ્ધિ ઇજ્ઝના સમિજ્ઝના લાભો પટિલાભો પત્તિ સમ્પત્તિ ફુસના સચ્છિકિરિયા ઉપસમ્પદા.

''ઇદ્ધિપાદો''તિ. તથાભૂતસ્સ વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો, વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

''ઇદ્ધિપાદં ભાવેતી''તિ. તે ધમ્મે આસેવતિ ભાવેતિ બહુલીકરોતિ. તેન વુચ્ચતિ ''ઇદ્ધિપાદં ભાવેતી''તિ.

૨. વીરિયિદ્ધિપાદો

૪૩૫. કથઞ્ચ ભિક્ખુ વીરિયસમાધિપધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ? વીરિયં ચે ભિક્ખુ અધિપતિં કરિત્વા લભતિ સમાધિં લભતિ ચિત્તસ્સેકગ્ગતં – અયં વુચ્ચતિ ''વીરિયસમાધિ''. સો અનુપ્પન્નાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં અનુપ્પાદાય છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ, ઉપ્પન્નાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય...પે॰... અનુપ્પન્નાનં કુસલાનં ધમ્માનં ઉપ્પાદાય...પે॰... ઉપ્પન્નાનં કુસલાનં ધમ્માનં ઠિતિયા અસમ્મોસાય ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય ભાવનાય પારિપૂરિયા છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ. ઇમે વુચ્ચન્તિ ''પધાનસઙ્ખારા''. ઇતિ અયઞ્ચ વીરિયસમાધિ, ઇમે ચ પધાનસઙ્ખારા; તદેકજ્ઝં અભિસઞ્ઞૂહિત્વા અભિસઙ્ખિપિત્વા વીરિયસમાધિપધાનસઙ્ખારોત્વેવ સઙ્ખ્યં ગચ્છતિ.

૪૩૬. તત્થ કતમં વીરિયં? યો ચેતસિકો વીરિયારમ્ભો...પે॰... સમ્માવાયામો – ઇદં વુચ્ચતિ ''વીરિયં''.

તત્થ કતમો સમાધિ? યા ચિત્તસ્સ ઠિતિ સણ્ઠિતિ અવટ્ઠિતિ અવિસાહારો અવિક્ખેપો અવિસાહટમાનસતા સમથો સમાધિન્દ્રિયં સમાધિબલં સમ્માસમાધિ – અયં વુચ્ચતિ ''સમાધિ''.

તત્થ કતમો પધાનસઙ્ખારો? યો ચેતસિકો વીરિયારમ્ભો...પે॰... સમ્માવાયામો – અયં વુચ્ચતિ ''પધાનસઙ્ખારો''. ઇતિ ઇમિના ચ વીરિયેન, ઇમિના ચ સમાધિના, ઇમિના ચ પધાનસઙ્ખારેન ઉપેતો હોતિ...પે॰... સમન્નાગતો. તેન વુચ્ચતિ ''વીરિયસમાધિપધાનસઙ્ખારસમન્નાગતો''તિ.

૪૩૭. ઇદ્ધીતિ. યા તેસં ધમ્માનં ઇદ્ધિ સમિદ્ધિ ઇજ્ઝના સમિજ્ઝના લાભો પટિલાભો પત્તિ સમ્પત્તિ ફુસના સચ્છિકિરિયા ઉપસમ્પદા.

ઇદ્ધિપાદોતિ. તથાભૂતસ્સ વેદનાક્ખન્ધો...પે॰... વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

ઇદ્ધિપાદં ભાવેતીતિ. તે ધમ્મે આસેવતિ ભાવેતિ બહુલીકરોતિ. તેન વુચ્ચતિ ''ઇદ્ધિપાદં ભાવેતી''તિ.

૩. ચિત્તિદ્ધિપાદો

૪૩૮. કથઞ્ચ ભિક્ખુ ચિત્તસમાધિપધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ? ચિત્તં ચે ભિક્ખુ અધિપતિં કરિત્વા લભતિ સમાધિં લભતિ ચિત્તસ્સેકગ્ગતં – અયં વુચ્ચતિ ''ચિત્તસમાધિ''. સો અનુપ્પન્નાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં અનુપ્પાદાય છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ, ઉપ્પન્નાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય...પે॰... અનુપ્પન્નાનં કુસલાનં ધમ્માનં ઉપ્પાદાય...પે॰... ઉપ્પન્નાનં કુસલાનં ધમ્માનં ઠિતિયા અસમ્મોસાય ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય ભાવનાય પારિપૂરિયા છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ. ઇમે વુચ્ચન્તિ ''પધાનસઙ્ખારા''. ઇતિ અયઞ્ચ ચિત્તસમાધિ, ઇમે ચ પધાનસઙ્ખારા; તદેકજ્ઝં અભિસઞ્ઞૂહિત્વા અભિસઙ્ખિપિત્વા ચિત્તસમાધિપધાનસઙ્ખારોત્વેવ સઙ્ખ્યં ગચ્છતિ.

૪૩૯. તત્થ કતમં ચિત્તં? યં ચિત્તં મનો માનસં...પે॰... તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ''ચિત્તં''.

તત્થ કતમો સમાધિ? યા ચિત્તસ્સ ઠિતિ સણ્ઠિતિ...પે॰... સમ્માસમાધિ – અયં વુચ્ચતિ ''સમાધિ''.

તત્થ કતમો પધાનસઙ્ખારો? યો ચેતસિકો વીરિયારમ્ભો...પે॰... સમ્માવાયામો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘પધાનસઙ્ખારો’’. ઇતિ ઇમિના ચ ચિત્તેન, ઇમિના ચ સમાધિના, ઇમિના ચ પધાનસઙ્ખારેન ઉપેતો હોતિ...પે॰... સમન્નાગતો. તેન વુચ્ચતિ ‘‘ચિત્તસમાધિપધાનસઙ્ખારસમન્નાગતો’’તિ.

૪૪૦. ઇદ્ધીતિ . યા તેસં ધમ્માનં ઇદ્ધિ સમિદ્ધિ ઇજ્ઝના સમિજ્ઝના લાભો પટિલાભો પત્તિ સમ્પત્તિ ફુસના સચ્છિકિરિયા ઉપસમ્પદા.

ઇદ્ધિપાદોતિ. તથાભૂતસ્સ વેદનાક્ખન્ધો...પે॰... વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો.

ઇદ્ધિપાદં ભાવેતીતિ. તે ધમ્મે આસેવતિ ભાવેતિ બહુલીકરોતિ. તેન વુચ્ચતિ ‘‘ઇદ્ધિપાદં ભાવેતી’’તિ.

૪. વીમંસિદ્ધિપાદો

૪૪૧. કથઞ્ચ ભિક્ખુ વીમંસાસમાધિપધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ? વીમંસં ચે ભિક્ખુ અધિપતિં કરિત્વા લભતિ સમાધિં લભતિ ચિત્તસ્સેકગ્ગતં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘વીમંસાસમાધિ’’. સો અનુપ્પન્નાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં અનુપ્પાદાય છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ, ઉપ્પન્નાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય...પે॰... અનુપ્પન્નાનં કુસલાનં ધમ્માનં ઉપ્પાદાય...પે॰... ઉપ્પન્નાનં કુસલાનં ધમ્માનં ઠિતિયા અસમ્મોસાય ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય ભાવનાય પારિપૂરિયા છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ. ઇમે વુચ્ચન્તિ ‘‘પધાનસઙ્ખારા’’. ઇતિ અયઞ્ચ વીમંસાસમાધિ, ઇમે ચ પધાનસઙ્ખારા; તદેકજ્ઝં અભિસઞ્ઞૂહિત્વા અભિસઙ્ખિપિત્વા વીમંસાસમાધિપધાનસઙ્ખારોત્વેવ સઙ્ખ્યં ગચ્છતિ.

૪૪૨. તત્થ કતમા વીમંસા? યા પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘વીમંસા’’.

તત્થ કતમો સમાધિ? યા ચિત્તસ્સ ઠિતિ સણ્ઠિતિ...પે॰... સમ્માસમાધિ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સમાધિ’’.

તત્થ કતમો પધાનસઙ્ખારો? યો ચેતસિકો વીરિયારમ્ભો ...પે॰... સમ્માવાયામો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘પધાનસઙ્ખારો’’. ઇતિ ઇમાય ચ વીમંસાય, ઇમિના ચ સમાધિના, ઇમિના ચ પધાનસઙ્ખારેન ઉપેતો હોતિ...પે॰... સમન્નાગતો. તેન વુચ્ચતિ ‘‘વીમંસાસમાધિપધાનસઙ્ખારસમન્નાગતો’’તિ.

૪૪૩. ઇદ્ધીતિ. યા તેસં ધમ્માનં ઇદ્ધિ સમિદ્ધિ ઇજ્ઝના સમિજ્ઝના લાભો પટિલાભો પત્તિ સમ્પત્તિ ફુસના સચ્છિકિરિયા ઉપસમ્પદા.

ઇદ્ધિપાદોતિ . તથાભૂતસ્સ વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો, વિઞ્ઞાણખન્ધો.

ઇદ્ધિપાદં ભાવેતીતિ. તે ધમ્મે આસેવતિ ભાવેતિ બહુલીકરોતિ. તેન વુચ્ચતિ ‘‘ઇદ્ધિપાદં ભાવેતી’’તિ.

સુત્તન્તભાજનીયં.

૨. અભિધમ્મભાજનીયં

૪૪૪. ચત્તારો ઇદ્ધિપાદા – ઇધ ભિક્ખુ છન્દસમાધિપધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ, વીરિયસમાધિપધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ, ચિત્તસમાધિપધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ, વીમંસાસમાધિપધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ.

૧. છન્દિદ્ધિપાદો

૪૪૫. કથઞ્ચ ભિક્ખુ છન્દસમાધિપધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ…પે॰… પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે છન્દસમાધિપધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ.

૪૪૬. તત્થ કતમો છન્દો? યો છન્દો છન્દિકતા કત્તુકમ્યતા કુસલો ધમ્મચ્છન્દો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘છન્દો’’.

તત્થ કતમો સમાધિ? યા ચિત્તસ્સ ઠિતિ સણ્ઠિતિ…પે॰… સમ્માસમાધિ સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સમાધિ’’.

તત્થ કતમો પધાનસઙ્ખારો? યો ચેતસિકો વીરિયારમ્ભો…પે॰… સમ્માવાયામો વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘પધાનસઙ્ખારો’’. ઇતિ ઇમિના ચ છન્દેન, ઇમિના ચ સમાધિના, ઇમિના ચ પધાનસઙ્ખારેન ઉપેતો હોતિ…પે॰… સમન્નાગતો. તેન વુચ્ચતિ ‘‘છન્દસમાધિપધાનસઙ્ખારસમન્નાગતો’’તિ.

૪૪૭. ઇદ્ધીતિ . યા તેસં ધમ્માનં ઇદ્ધિ સમિદ્ધિ ઇજ્ઝના સમિજ્ઝના લાભો પટિલાભો પત્તિ સમ્પત્તિ ફુસના સચ્છિકિરિયા ઉપસમ્પદા.

ઇદ્ધિપાદોતિ . તથાભૂતસ્સ ફસ્સો…પે॰… પગ્ગાહો અવિક્ખેપો.

ઇદ્ધિપાદં ભાવેતીતિ. તે ધમ્મે આસેવતિ ભાવેતિ બહુલીકરોતિ. તેન વુચ્ચતિ ‘‘ઇદ્ધિપાદં ભાવેતી’’તિ.

૨. વીરિયિદ્ધિપાદો

૪૪૮. કથઞ્ચ ભિક્ખુ વીરિયસમાધિપધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ…પે॰… પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે વીરિયસમાધિપધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ.

૪૪૯. તત્થ કતમં વીરિયં? યો ચેતસિકો વીરિયારમ્ભો…પે॰… સમ્માવાયામો વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘વીરિયં’’.

તત્થ કતમો સમાધિ? યા ચિત્તસ્સ ઠિતિ સણ્ઠિતિ…પે॰… સમ્માસમાધિ સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સમાધિ’’.

તત્થ કતમો પધાનસઙ્ખારો? યો ચેતસિકો વીરિયારમ્ભો...પે॰... સમ્માવાયામો વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ''પધાનસઙ્ખારો''. ઇતિ ઇમિના ચ વીરિયેન , ઇમિના ચ સમાધિના, ઇમિના ચ પધાનસઙ્ખારેન ઉપેતો હોતિ...પે॰... સમન્નાગતો. તેન વુચ્ચતિ ''વીરિયસમાધિપધાનસઙ્ખારસમન્નાગતો''તિ.

૪૫૦. ઇદ્ધીતિ. યા તેસં ધમ્માનં ઇદ્ધિ સમિદ્ધિ ઇજ્ઝના સમિજ્ઝના લાભો પટિલાભો પત્તિ સમ્પત્તિ ફુસના સચ્છિકિરિયા ઉપસમ્પદા.

ઇદ્ધિપાદોતિ. તથાભૂતસ ફસ્સો...પે॰... પગ્ગાહો અવિક્ખેપો.

ઇદ્ધિપાદં ભાવેતીતિ. તે ધમ્મે આસેવતિ ભાવેતિ બહુલીકરોતિ. તેન વુચ્ચતિ ''ઇદ્ધિપાદં ભાવેતી''તિ.

૩. ચિત્તિદ્ધિપાદો

૪૫૧. કથઞ્ચ ભિક્ખુ ચિત્તસમાધિપધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે ચિત્તસમાધિપધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ.

૪૫૨. તત્થ કતમં ચિત્તં? યં ચિત્તં મનો માનસં...પે॰... તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ''ચિત્તં''.

તત્થ કતમો સમાધિ? યા ચિત્તસ્સ ઠિતિ સણ્ઠિતિ...પે॰... સમ્માસમાધિ સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ''સમાધિ''.

તત્થ કતમો પધાનસઙ્ખારો? યો ચેતસિકો વીરિયારમ્ભો...પે॰... સમ્માવાયામો વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ''પધાનસઙ્ખારો''. ઇતિ ઇમિના ચ ચિત્તેન , ઇમિના ચ સમાધિના, ઇમિના ચ પધાનસઙ્ખારેન ઉપેતો હોતિ...પે॰... સમન્નાગતો. તેન વુચ્ચતિ ''ચિત્તસમાધિપધાનસઙ્ખારસમન્નાગતો''તિ.

૪૫૩. ઇદ્ધીતિ. યા તેસં ધમ્માનં ઇદ્ધિ સમિદ્ધિ ઇજ્ઝના સમિજ્ઝના લાભો પટિલાભો પત્તિ સમ્પત્તિ ફુસના સચ્છિકિરિયા ઉપસમ્પદા.

ઇદ્ધિપાદોતિ. તથાભૂતસ્સ ફસ્સો...પે॰... પગ્ગાહો અવિક્ખેપો.

ઇદ્ધિપાદં ભાવેતીતિ. તે ધમ્મે આસેવતિ ભાવેતિ બહુલીકરોતિ. તેન વુચ્ચતિ ''ઇદ્ધિપાદં ભાવેતી''તિ.

૪. વીમંસિદ્ધિપાદો

૪૫૪. કથઞ્ચ ભિક્ખુ વીમંસાસમાધિપધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે વીમંસાસમાધિપધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ.

૪૫૫. તત્થ કતમા વીમંસા? યા પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘વીમંસા’’.

તત્થ કતમો સમાધિ? યા ચિત્તસ્સ ઠિતિ સણ્ઠિતિ...પે॰... સમ્માસમાધિ સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સમાધિ’’.

તત્થ કતમો પધાનસઙ્ખારો? યો ચેતસિકો વીરિયારમ્ભો...પે॰... સમ્માવાયામો વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘પધાનસઙ્ખારો’’. ઇતિ ઇમાય ચ વીમંસાય, ઇમિના ચ સમાધિના, ઇમિના ચ પધાનસઙ્ખારેન ઉપેતો હોતિ સમુપેતો ઉપાગતો સમુપાગતો ઉપપન્નો સમ્પન્નો સમન્નાગતો. તેન વુચ્ચતિ ‘‘વીમંસાસમાધિપધાનસઙ્ખારસમન્નાગતો’’તિ

૪૫૬. ઇદ્ધીતિ. યા તેસં ધમ્માનં ઇદ્ધિ સમિદ્ધિ ઇજ્ઝના સમિજ્ઝના લાભો પટિલાભો પત્તિ સમ્પત્તિ ફુસના સચ્છિકિરિયા ઉપસમ્પદા.

ઇદ્ધિપાદોતિ. તથાભૂતસ્સ ફસ્સો...પે॰... પગ્ગાહો અવિક્ખેપો.

ઇદ્ધિપાદં ભાવેતીતિ. તે ધમ્મે આસેવતિ ભાવેતિ બહુલીકરોતિ. તેન વુચ્ચતિ ‘‘ઇદ્ધિપાદં ભાવેતી’’તિ.

૪૫૭. ચત્તારો ઇદ્ધિપાદા – છન્દિદ્ધિપાદો, વીરિયિદ્ધિપાદો, ચિત્તિદ્ધિપાદો, વીમંસિદ્ધિપાદો.

૪૫૮. તત્થ કતમો છન્દિદ્ધિપાદો? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, યો તસ્મિં સમયે છન્દો છન્દિકતા કત્તુકમ્યતા કુસલો ધમ્મચ્છન્દો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘છન્દિદ્ધિપાદો’’. અવસેસા ધમ્મા છન્દિદ્ધિપાદસમ્પયુત્તા.

૪૫૯. તત્થ કતમો વીરિયિદ્ધિપાદો? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, યો તસ્મિં સમયે ચેતસિકો વીરિયારમ્ભો...પે॰... સમ્માવાયામો વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘વીરિયિદ્ધિપાદો’’. અવસેસા ધમ્મા વીરિયિદ્ધિપાદસમ્પયુત્તા.

૪૬૦. તત્થ કતમો ચિત્તિદ્ધિપાદો? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, યં તસ્મિં સમયે ચિત્તં મનો માનસં...પે॰... તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘ચિત્તિદ્ધિપાદો’’. અવસેસા ધમ્મા ચિત્તિદ્ધિપાદસમ્પયુત્તા.

૪૬૧. તત્થ કતમો વીમંસિદ્ધિપાદો? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, યા તસ્મિં સમયે પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ

ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘વીમંસિદ્ધિપાદો’’. અવસેસા ધમ્મા વીમંસિદ્ધિપાદસમ્પયુત્તા.

અભિધમ્મભાજનીયં.

૩. પઞ્હાપુચ્છકં

૪૬૨. ચત્તારો ઇદ્ધિપાદા – ઇધ ભિક્ખુ છન્દસમાધિપધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ, વીરિયસમાધિ...પે॰... ચિત્તસમાધિ...પે॰... વીમંસાસમાધિપધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ.

૪૬૩. ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં કતિ કુસલા, કતિ અકુસલા, કતિ અબ્યાકતા...પે॰... કતિ સરણા, કતિ અરણા?

૧. તિકં

૪૬૪. કુસલાયેવ. સિયા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા, સિયા અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા. વિપાકધમ્મધમ્મા. અનુપાદિન્નઅનુપાદાનિયા. અસંકિલિટ્ઠઅસંકિલેસિકા. સિયા સવિતક્કસવિચારા, સિયા અવિતક્કવિચારમત્તા , સિયા અવિતક્કઅવિચારા. સિયા પીતિસહગતા, સિયા સુખસહગતા, સિયા ઉપેક્ખાસહગતા. નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બા. નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકા. અપચયગામિનો. સેક્ખા. અપ્પમાણા. અપ્પમાણારમ્મણા. પણીતા. સમ્મત્તનિયતા. ન મગ્ગારમ્મણા, મગ્ગહેતુકા, ન મગ્ગાધિપતિનો. સિયા ઉપ્પન્ના, સિયા અનુપ્પન્ના, ન વત્તબ્બા ઉપ્પાદિનોતિ. સિયા અતીતા, સિયા અનાગતા, સિયા પચ્ચુપ્પન્ના. ન વત્તબ્બા અતીતારમ્મણાતિપિ, અનાગતારમ્મણાતિપિ , પચ્ચુપ્પન્નારમ્મણાતિપિ. સિયા અજ્ઝત્તા, સિયા બહિદ્ધા, સિયા અજ્ઝત્તબહિદ્ધા. બહિદ્ધારમ્મણા. અનિદસ્સનઅપ્પટિઘા.

૨. દુકં

૪૬૫. વીમંસિદ્ધિપાદો હેતુ, તયો ઇદ્ધિપાદા ન હેતૂ. સહેતુકા. હેતુસમ્પયુત્તા. વીમંસિદ્ધિપાદો હેતુ ચેવ સહેતુકો ચ, તયો ઇદ્ધિપાદા ન વત્તબ્બા હેતૂ ચેવ સહેતુકા ચાતિ, સહેતુકા ચેવ ન ચ હેતૂ. વીમંસિદ્ધિપાદો હેતુ ચેવ હેતુસમ્પયુત્તો ચ, તયો ઇદ્ધિપાદા ન વત્તબ્બા હેતૂ ચેવ હેતુસમ્પયુત્તા ચાતિ, હેતુસમ્પયુત્તા ચેવ ન ચ હેતૂ. તયો ઇદ્ધિપાદા ન હેતૂ સહેતુકા, વીમંસિદ્ધિપાદો ન વત્તબ્બો ન હેતુ સહેતુકોતિપિ, ન હેતુ અહેતુકોતિપિ. સપ્પચ્ચયા. સઙ્ખતા. અનિદસ્સના. અપ્પટિઘા. અરૂપા. લોકુત્તરા. કેનચિ વિઞ્ઞેય્યા, કેનચિ ન વિઞ્ઞેય્યા. નો આસવા. અનાસવા. આસવવિપ્પયુત્તા. ન વત્તબ્બા આસવા ચેવ સાસવા ચાતિપિ, સાસવા ચેવ નો ચ આસવાતિપિ. ન વત્તબ્બા આસવા ચેવ આસવસમ્પયુત્તા ચાતિપિ, આસવસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ આસવાતિપિ. આસવવિપ્પયુત્તા. અનાસવા.

નો સંયોજના...પે॰... નો ગન્થા...પે॰... નો ઓઘા...પે॰... નો યોગા...પે॰... નો નીવરણા...પે॰... નો પરામાસા...પે॰... સારમ્મણા. તયો ઇદ્ધિપાદા નો ચિત્તા, ચિત્તિદ્ધિપાદો ચિત્તં. તયો ઇદ્ધિપાદા ચેતસિકા, ચિત્તિદ્ધિપાદો અચેતસિકો. તયો ઇદ્ધિપાદા ચિત્તસમ્પયુત્તા, ચિત્તિદ્ધિપાદો ન વત્તબ્બો ચિત્તેન સમ્પયુત્તોતિપિ, ચિત્તેન વિપ્પયુત્તોતિપિ. તયો ઇદ્ધિપાદા ચિત્તસંસટ્ઠા, ચિત્તિદ્ધિપાદો ન વત્તબ્બો ચિત્તેન સંસટ્ઠોતિપિ, ચિત્તેન વિસંસટ્ઠોતિપિ. તયો ઇદ્ધિપાદા ચિત્તસમુટ્ઠાના, ચિત્તિદ્ધિપાદો નો ચિત્તસમુટ્ઠાનો . તયો ઇદ્ધિપાદા ચિત્તસહભુનો,

ચિત્તિદ્ધિપાદો નો ચિત્તસહભૂ. તયો ઇદ્ધિપાદા ચિત્તાનુપરિવત્તિનો , ચિત્તિદ્ધિપાદો નો ચિત્તાનુપરિવત્તિ. તયો ઇદ્ધિપાદા ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાના, ચિત્તિદ્ધિપાદો નો ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનો. તયો ઇદ્ધિપાદા ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનસહભુનો, ચિત્તિદ્ધિપાદો નો ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનસહભૂ. તયો ઇદ્ધિપાદા ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનાનુપરિવત્તિનો, ચિત્તિદ્ધિપાદો નો ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનાનુપરિવત્તિ.

તયો ઇદ્ધિપાદા બાહિરા, ચિત્તિદ્ધિપાદો અજ્ઝત્તિકો. નો ઉપાદા. અનુપાદિન્ના. નો ઉપાદાના...પે॰... નો કિલેસા...પે॰... ન દસ્સનેન પહાતબ્બા. ન ભાવનાય પહાતબ્બા. ન દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકા. ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકા. સિયા સવિતક્કા, સિયા અવિતક્કા. સિયા સવિચારા, સિયા અવિચારા . સિયા સપ્પીતિકા, સિયા અપ્પીતિકા. સિયા પીતિસહગતા, સિયા ન પીતિસહગતા. સિયા સુખસહગતા, સિયા ન સુખસહગતા. સિયા ઉપેક્ખાસહગતા, સિયા ન ઉપેક્ખાસહગતા. ન કામાવચરા . ન રૂપાવચરા. ન અરૂપાવચરા. અપરિયાપન્ના. નિય્યાનિકા. નિયતા. અનુત્તરા. અરણાતિ.

પઞ્હાપુચ્છકં.

ઇદ્ધિપાદવિભઙ્ગો નિટ્ઠિતો.

૧૦. બોજ્ઝઙ્ગવિભઙ્ગો

૧. સુત્તન્તભાજનીયં

૪૬૬. સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા – સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો.

૪૬૭. તત્થ કતમો સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો? ઇધ ભિક્ખુ સતિમા હોતિ પરમેન સતિનેપક્કેન સમન્નાગતો, ચિરકતમ્પિ ચિરભાસિતમ્પિ સરિતા હોતિ અનુસ્સરિતા – અયં વુચ્ચતિ ''સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો''.

સો તથા સતો વિહરન્તો તં ધમ્મં પઞ્ઞાય પવિચિનતિ પવિચરતિ પરિવીમંસમાપજ્જતિ – અયં વુચ્ચતિ ''ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો''.

તસ્સ તં ધમ્મં પઞ્ઞાય પવિચિનતો પવિચરતો પરિવીમંસમાપજ્જતો આરદ્ધં હોતિ વીરિયં અસલ્લીનં – અયં વુચ્ચતિ ''વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો''.

આરદ્ધવીરિયસ્સ ઉપ્પજ્જતિ પીતિ નિરામિસા – અયં વુચ્ચતિ ''પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો''.

પીતિમનસ્સ કાયોપિ પસ્સમ્ભતિ, ચિત્તમ્પિ પસ્સમ્ભતિ – અયં વુચ્ચતિ ''પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો''.

પસ્સદ્ધકાયસ્સ સુખિનો ચિત્તં સમાધિયતિ – અયં વુચ્ચતિ ''સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો'' .

સો તથા સમાહિતં ચિત્તં સાધુકં અજ્ઝુપેક્ખિતા હોતિ – અયં વુચ્ચતિ ''ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો''.

૪૬૮. સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા – સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો.

૪૬૯. તત્થ કતમો સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો? અત્થિ અજ્ઝત્તં ધમ્મેસુ સતિ, અત્થિ બહિદ્ધા ધમ્મેસુ સતિ. યદપિ અજ્ઝત્તં ધમ્મેસુ સતિ તદપિ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તતિ. યદપિ બહિદ્ધા ધમ્મેસુ સતિ તદપિ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તતિ.

તત્થ કતમો ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો? અત્થિ અજ્ઝત્તં ધમ્મેસુ પવિચયો, અત્થિ બહિદ્ધા ધમ્મેસુ પવિચયો. યદપિ અજ્ઝત્તં ધમ્મેસુ પવિચયો તદપિ ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તતિ. યદપિ બહિદ્ધા ધમ્મેસુ પવિચયો તદપિ ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તતિ.

તત્થ કતમો વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો? અત્થિ કાયિકં વીરિયં, અત્થિ ચેતસિકં વીરિયં. યદપિ કાયિકં વીરિયં તદપિ વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તતિ. યદપિ ચેતસિકં વીરિયં તદપિ વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તતિ .

તત્થ કતમો પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો? અત્થિ સવિતક્કસવિચારા પીતિ, અત્થિ અવિતક્કઅવિચારા પીતિ. યદપિ સવિતક્કસવિચારા પીતિ તદપિ પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તતિ. યદપિ અવિતક્કઅવિચારા પીતિ તદપિ પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તતિ.

તત્થ કતમો પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો? અત્થિ કાયપસ્સદ્ધિ [કાયપ્પસ્સદ્ધિ (સ્યા॰ ક॰)], અત્થિ ચિત્તપસ્સદ્ધિ [ચિત્તપ્પસ્સદ્ધિ (સ્યા॰ ક॰)]. યદપિ કાયપસ્સદ્ધિ તદપિ પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તતિ. યદપિ ચિત્તપસ્સદ્ધિ તદપિ પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તતિ.

તત્થ કતમો સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો? અત્થિ સવિતક્કો સવિચારો સમાધિ, અત્થિ અવિતક્કો અવિચારો સમાધિ. યદપિ સવિતક્કો સવિચારો સમાધિ તદપિ સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તતિ. યદપિ અવિતક્કો અવિચારો સમાધિ તદપિ સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તતિ.

તત્થ કતમો ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો? અત્થિ અજ્ઝત્તં ધમ્મેસુ ઉપેક્ખા, અત્થિ બહિદ્ધા ધમ્મેસુ ઉપેક્ખા. યદપિ અજ્ઝત્તં ધમ્મેસુ ઉપેક્ખા તદપિ ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તતિ. યદપિ બહિદ્ધા ધમ્મેસુ ઉપેક્ખા તદપિ ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તતિ.

૪૭૦. સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા – સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો.

૪૭૧. તત્થ કતમો સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો? ઇધ ભિક્ખુ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં, ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ…પે॰… વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ… પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ… પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ… સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ… ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં.

સુત્તન્તભાજનીયં.

૨. અભિધમ્મભાજનીયં

૪૭૨. સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા – સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો.

૪૭૩. તત્થ કતમે સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ…પે॰… પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા હોન્તિ – સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો…પે॰… ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો.

૪૭૪. તત્થ કતમો સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો? યા સતિ અનુસ્સતિ…પે॰… સમ્માસતિ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો’’.

તત્થ કતમો ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો? યા પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ''ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો''.

તત્થ કતમો વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો? યો ચેતસિકો વીરિયારમ્ભો...પે॰... સમ્માવાયામો વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ''વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો''.

તત્થ કતમો પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો? યા પીતિ પામોજ્જં આમોદના પમોદના હાસો પહાસો વિત્તિ ઓદગ્યં [ઓદગ્ગં (સી॰) ધ॰ સ॰ ૯] અત્તમનતા ચિત્તસ્સ પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો – અયં વુચ્ચતિ ''પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો''.

તત્થ કતમો પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો? યા વેદનાક્ખન્ધસ્સ સઞ્ઞાક્ખન્ધસ્સ સઙ્ખારક્ખન્ધસ્સ વિઞ્ઞાણક્ખન્ધસ્સ પસ્સદ્ધિ પટિપ્પસ્સદ્ધિ પસ્સમ્ભના પટિપ્પસ્સમ્ભના પટિપ્પસ્સમ્ભિતત્તં પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો – અયં વુચ્ચતિ ''પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો''.

તત્થ કતમો સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો? યા ચિત્તસ્સ ઠિતિ...પે॰... સમ્માસમાધિ સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ''સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો''.

તત્થ કતમો ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો? યા ઉપેક્ખા ઉપેક્ખના અજ્ઝુપેક્ખના મજ્ઝત્તતા ચિત્તસ્સ ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો – અયં વુચ્ચતિ ''ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો''. ઇમે વુચ્ચન્તિ સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા. અવસેસા ધમ્મા સત્તહિ બોજ્ઝઙ્ગેહિ સમ્પયુત્તા.

૪૭૫. સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા – સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો...પે॰... ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો.

૪૭૬. તત્થ કતમો સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, યા તસ્મિં સમયે સતિ અનુસ્સતિ સમ્માસતિ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ''સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો''. અવસેસા ધમ્મા સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસમ્પયુત્તા...પે॰... અવસેસા ધમ્મા ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગસમ્પયુત્તા...પે॰... અવસેસા ધમ્મા વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગસમ્પયુત્તા...પે॰... અવસેસા ધમ્મા પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસમ્પયુત્તા...પે॰... અવસેસા ધમ્મા પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસમ્પયુત્તા...પે॰... અવસેસા ધમ્મા સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસમ્પયુત્તા.

તત્થ કતમો ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, યા તસ્મિં સમયે ઉપેક્ખા ઉપેક્ખના અજ્ઝુપેક્ખના મજ્ઝત્તતા ચિત્તસ્સ ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો – અયં વુચ્ચતિ ''ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો''. અવસેસા ધમ્મા ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગસમ્પયુત્તા.

૪૭૭. સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા – સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો...પે॰... ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો.

૪૭૮. તત્થ કતમે સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ

દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, યો તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ…પે॰… અવિક્ખેપો હોતિ – ઇમે ધમ્મા કુસલા. તસ્સેવ લોકુત્તરસ્સ કુસલસ્સ ઝાનસ્સ કતત્તા ભાવિતત્તા વિપાકં વિવિચ્ચેવ કામેહિ…પે॰… પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં સુઞ્ઞતં, તસ્મિં સમયે સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા હોન્તિ – સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો…પે॰… ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો.

૪૭૯. તત્થ કતમો સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો? યા સતિ અનુસ્સતિ…પે॰… સમ્માસતિ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ''સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો''…પે॰….

તત્થ કતમો ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો? યા ઉપેક્ખા ઉપેક્ખના અજ્ઝુપેક્ખના મજ્ઝત્તતા ચિત્તસ્સ ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો – અયં વુચ્ચતિ ''ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો''. ઇમે વુચ્ચન્તિ ''સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા''. અવસેસા ધમ્મા સત્તહિ બોજ્ઝઙ્ગેહિ સમ્પયુત્તા.

૪૮૦. સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા – સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો…પે॰… ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો.

૪૮૧. તત્થ કતમો સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ…પે॰… પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ…પે॰… અવિક્ખેપો હોતિ. ઇમે ધમ્મા કુસલા. તસ્સેવ લોકુત્તરસ્સ કુસલસ્સ ઝાનસ્સ કતત્તા ભાવિતત્તા વિપાકં વિવિચ્ચેવ કામેહિ…પે॰… પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, યા તસ્મિં સમયે સતિ અનુસ્સતિ સમ્માસતિ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ''સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો''. અવસેસા ધમ્મા સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસમ્પયુત્તા…પે॰… અવસેસા ધમ્મા ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગસમ્પયુત્તા …પે॰… અવસેસા ધમ્મા વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગસમ્પયુત્તા…પે॰… અવસેસા ધમ્મા પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસમ્પયુત્તા…પે॰… અવસેસા ધમ્મા પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસમ્પયુત્તા…પે॰… અવસેસા ધમ્મા સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસમ્પયુત્તા.

તત્થ કતમો ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ…પે॰… પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ…પે॰… અવિક્ખેપો હોતિ. ઇમે ધમ્મા કુસલા. તસ્સેવ લોકુત્તરસ્સ કુસલસ્સ ઝાનસ્સ કતત્તા ભાવિતત્તા વિપાકં વિવિચ્ચેવ કામેહિ…પે॰… પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં સુઞ્ઞતં, યા તસ્મિં સમયે ઉપેક્ખા ઉપેક્ખના અજ્ઝુપેક્ખના મજ્ઝત્તતા ચિત્તસ્સ ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો – અયં વુચ્ચતિ ''ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો'' . અવસેસા ધમ્મા ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગસમ્પયુત્તા.

અભિધમ્મભાજનીયં.

૩. પઞ્હાપુચ્છકં

૪૮૨. સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા – સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો.

૪૮૩. સત્તન્નં બોજ્ઝઙ્ગાનં કતિ કુસલા, કતિ અકુસલા, કતિ અબ્યાકતા...પે॰... કતિ સરણા, કતિ અરણા?

૧. તિકં

૪૮૪. સિયા કુસલા, સિયા અબ્યાકતા. પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો; છ બોજ્ઝઙ્ગા સિયા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા, સિયા અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા. સિયા વિપાકા, સિયા વિપાકધમ્મધમ્મા. અનુપાદિન્નઅનુપાદાનિયા. અસંકિલિટ્ઠઅસંકિલેસિકા. સિયા સવિતક્કસવિચારા, સિયા અવિતક્કવિચારમત્તા, સિયા અવિતક્કઅવિચારા. પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો ન પીતિસહગતો, સુખસહગતો, ન ઉપેક્ખાસહગતો; છ બોજ્ઝઙ્ગા સિયા પીતિસહગતા, સિયા સુખસહગતા, સિયા ઉપેક્ખાસહગતા. નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બા. નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકા. સિયા અપચયગામિનો, સિયા નેવાચયગામિનાપચયગામિનો. સિયા સેક્ખા, સિયા અસેક્ખા. અપ્પમાણા. અપ્પમાણારમ્મણા. પણીતા. સિયા સમ્મત્તનિયતા , સિયા અનિયતા. ન મગ્ગારમ્મણા, સિયા મગ્ગહેતુકા, સિયા મગ્ગાધિપતિનો; સિયા ન વત્તબ્બા મગ્ગહેતુકાતિપિ, મગ્ગાધિપતિનોતિપિ. સિયા ઉપ્પન્ના, સિયા અનુપ્પન્ના, સિયા ઉપ્પાદિનો. સિયા અતીતા, સિયા અનાગતા, સિયા પચ્ચુપ્પન્ના. ન વત્તબ્બા અતીતારમ્મણાતિપિ, અનાગતારમ્મણાતિપિ, પચ્ચુપ્પન્નારમ્મણાતિપિ. સિયા અજ્ઝત્તા, સિયા બહિદ્ધા, સિયા અજ્ઝત્તબહિદ્ધા. બહિદ્ધારમ્મણા. અનિદસ્સનઅપ્પટિઘા.

૨. દુકં

૪૮૫. ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો હેતુ, છ બોજ્ઝઙ્ગા હેતુસમ્પયુત્તા. ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો હેતુ ચેવ સહેતુકો ચ, છ બોજ્ઝઙ્ગા ન વત્તબ્બા હેતૂ ચેવ સહેતુકા ચાતિ, સહેતુકા ચેવ ન ચ હેતૂ. ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો હેતુ ચેવ હેતુસમ્પયુત્તો ચ, છ બોજ્ઝઙ્ગા ન વત્તબ્બા હેતૂ ચેવ હેતુસમ્પયુત્તા ચાતિ, હેતુસમ્પયુત્તા ચેવ ન ચ હેતૂ. છ બોજ્ઝઙ્ગા ન હેતૂ સહેતુકા, ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો ન વત્તબ્બો ન હેતુસહેતુકોતિપિ, ન હેતુઅહેતુકોતિપિ. સપ્પચ્ચયા. સઙ્ખતા. અનિદસ્સના. અપ્પટિઘા. અરૂપા. લોકુત્તરા. કેનચિ વિઞ્ઞેય્યા, કેનચિ ન વિઞ્ઞેય્યા. નો આસવા. અનાસવા આસવવિપ્પયુત્તા. ન વત્તબ્બા આસવા ચેવ સાસવા ચાતિપિ, સાસવા ચેવ નો ચ આસવાતિપિ. આસવા ચેવ આસવસમ્પયુત્તા ચાતિપિ, આસવસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ આસવાતિપિ. આસવવિપ્પયુત્તા. અનાસવા. નો સંયોજના...પે॰... નો ગન્થા...પે॰... નો ઓઘા...પે॰... નો યોગા...પે॰... નો નીવરણા...પે॰... નો પરામાસા...પે॰... સારમ્મણા. નો ચિત્તા. ચેતસિકા. ચિત્તસમ્પયુત્તા. ચિત્તસંસટ્ઠા . ચિત્તસમુટ્ઠાના. ચિત્તસહભુનો. ચિત્તાનુપરિવત્તિનો. ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાના. ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનસહભુનો. ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનાનુપરિવત્તિનો. બાહિરા. નો ઉપાદા. અનુપાદિન્ના. નો ઉપાદાના...પે॰... નો કિલેસા...પે॰... ન દસ્સનેન પહાતબ્બા. ન ભાવનાય પહાતબ્બા. ન દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકા. ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકા. સિયા સવિતક્કા, સિયા અવિતક્કા. સિયા સવિચારા, સિયા અવિચારા.

પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો અપ્પીતિકો, છ બોજ્ઝઙ્ગા સિયા સપ્પીતિકા, સિયા અપ્પીતિકા. પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો ન પીતિસહગતો, છ બોજ્ઝઙ્ગા સિયા પીતિસહગતા, સિયા ન પીતિસહગતા. પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો સુખસહગતો, છ બોજ્ઝઙ્ગા સિયા સુખસહગતા, સિયા ન સુખસહગતા. પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો ન ઉપેક્ખાસહગતો, છ બોજ્ઝઙ્ગા સિયા ઉપેક્ખાસહગતા, સિયા ન ઉપેક્ખાસહગતા. ન કામાવચરા. ન રૂપાવચરા. ન અરૂપાવચરા. અપરિયાપન્ના. સિયા નિય્યાનિકા, સિયા અનિય્યાનિકા. સિયા નિયતા, સિયા અનિયતા. અનુત્તરા. અરણાતિ.

પઞ્હાપુચ્છકં.

બોજ્ઝઙ્ગવિભઙ્ગો નિટ્ઠિતો.

૧૧. મગ્ગઙ્ગવિભઙ્ગો

૧. સુત્તન્તભાજનીયં

૪૮૬. અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો, સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ, સમ્માસઙ્કપ્પો, સમ્માવાચા, સમ્માકમ્મન્તો, સમ્માઆજીવો, સમ્માવાયામો, સમ્માસતિ, સમ્માસમાધિ.

૪૮૭. તત્થ કતમા સમ્માદિટ્ઠિ? દુક્ખે ઞાણં, દુક્ખસમુદયે ઞાણં, દુક્ખનિરોધે ઞાણં, દુક્ખનિરોધગામિનિયા પટિપદાય ઞાણં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સમ્માદિટ્ઠિ’’.

તત્થ કતમો સમ્માસઙ્કપ્પો? નેક્ખમ્મસઙ્કપ્પો, અબ્યાપાદસઙ્કપ્પો, અવિહિંસાસઙ્કપ્પો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સમ્માસઙ્કપ્પો’’.

તત્થ કતમા સમ્માવાચા? મુસાવાદા વેરમણી, પિસુણાય વાચાય વેરમણી, ફરુસાય વાચાય વેરમણી, સમ્ફપ્પલાપા વેરમણી – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સમ્માવાચા’’.

તત્થ કતમો સમ્માકમ્મન્તો? પાણાતિપાતા વેરમણી, અદિન્નાદાના વેરમણી, કામેસુમિચ્છાચારા વેરમણી – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સમ્માકમ્મન્તો’’.

તત્થ કતમો સમ્માઆજીવો? ઇધ અરિયસાવકો મિચ્છાઆજીવં પહાય સમ્માઆજીવેન જીવિકં કપ્પેતિ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સમ્માઆજીવો’’.

તત્થ કતમો સમ્માવાયામો? ઇધ ભિક્ખુ અનુપ્પન્નાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં અનુપ્પાદાય છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ, ઉપ્પન્નાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ, અનુપ્પન્નાનં કુસલાનં ધમ્માનં ઉપ્પાદાય છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ, ઉપ્પન્નાનં કુસલાનં ધમ્માનં ઠિતિયા અસમ્મોસાય ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય ભાવનાય પારિપૂરિયા છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સમ્માવાયામો’’.

તત્થ કતમા સમ્માસતિ? ઇધ ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં, વેદનાસુ વેદનાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં, ચિત્તે ચિત્તાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં, ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સમ્માસતિ’’.

તત્થ કતમો સમ્માસમાધિ? ઇધ ભિક્ખુ વિવિચ્ચેવ કામેહિ વિવિચ્ચ અકુસલેહિ ધમ્મેહિ સવિતક્કં સવિચારં વિવેકજં પીતિસુખં પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ; વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા અજ્ઝત્તં સમ્પસાદનં ચેતસો એકોદિભાવં અવિતક્કં અવિચારં સમાધિજં પીતિસુખં દુતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ; પીતિયા ચ વિરાગા

ઉપેક્ખકો ચ વિહરતિ સતો ચ સમ્પજાનો સુખઞ્ચ કાયેન પટિસંવેદેતિ, યં તં અરિયા આચિક્ખન્તિ ‘‘ઉપેક્ખકો સતિમા સુખવિહારી’’તિ તતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ; સુખસ્સ ચ પહાના દુક્ખસ્સ ચ પહાના પુબ્બેવ સોમનસ્સદોમનસ્સાનં અત્થઙ્ગમા અદુક્ખમસુખં ઉપેક્ખાસતિપારિસુદ્ધિં ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સમ્માસમાધિ’’.

૪૮૮. અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો, સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ, સમ્માસઙ્કપ્પો, સમ્માવાચા, સમ્માકમ્મન્તો, સમ્માઆજીવો, સમ્માવાયામો, સમ્માસતિ, સમ્માસમાધિ.

૪૮૯. તત્થ કતમા સમ્માદિટ્ઠિ? ઇધ ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં, સમ્માસઙ્કપ્પં ભાવેતિ…પે॰… સમ્માવાચં ભાવેતિ…પે॰… સમ્માકમ્મન્તં ભાવેતિ…પે॰… સમ્માઆજીવં ભાવેતિ…પે॰… સમ્માવાયામં ભાવેતિ…પે॰… સમ્માસતિં ભાવેતિ…પે॰… સમ્માસમાધિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં.

સુત્તન્તભાજનીયં.

૨. અભિધમ્મભાજનીયં

૪૯૦. અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો – સમ્માદિટ્ઠિ, સમ્માસઙ્કપ્પો, સમ્માવાચા, સમ્માકમ્મન્તો, સમ્માઆજીવો, સમ્માવાયામો, સમ્માસતિ, સમ્માસમાધિ.

૪૯૧. તત્થ કતમો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ…પે॰… પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો હોતિ – સમ્માદિટ્ઠિ…પે॰… સમ્માસમાધિ.

૪૯૨. તત્થ કતમા સમ્માદિટ્ઠિ? યા પઞ્ઞા પજાનના…પે॰… અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સમ્માદિટ્ઠિ’’.

તત્થ કતમો સમ્માસઙ્કપ્પો? યો તક્કો વિતક્કો સઙ્કપ્પો અપ્પના બ્યપ્પના ચેતસો અભિનિરોપના સમ્માસઙ્કપ્પો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સમ્માસઙ્કપ્પો’’.

તત્થ કતમા સમ્માવાચા? યા ચતૂહિ વચીદુચ્ચરિતેહિ આરતિ વિરતિ પટિવિરતિ વેરમણી અકિરિયા અકરણં અનજ્ઝાપત્તિ વેલાઅનતિક્કમો સેતુઘાતો સમ્માવાચા મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સમ્માવાચા’’.

તત્થ કતમો સમ્માકમ્મન્તો? યા તીહિ કાયદુચ્ચરિતેહિ આરતિ વિરતિ પટિવિરતિ વેરમણી અકિરિયા અકરણં અનજ્ઝાપત્તિ વેલાઅનતિક્કમો સેતુઘાતો સમ્માકમ્મન્તો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સમ્માકમ્મન્તો’’.

તત્થ કતમો સમ્માઆજીવો? યા મિચ્છાઆજીવા આરતિ વિરતિ પટિવિરતિ વેરમણી અકિરિયા અકરણં અનજ્ઝાપત્તિ વેલાઅનતિક્કમો સેતુઘાતો સમ્માઆજીવો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ

‘‘સમ્માઆજીવો’’.

તત્થ કતમો સમ્માવાયામો? યો ચેતસિકો વીરિયારમ્ભો…પે॰… સમ્માવાયામો વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સમ્માવાયામો’’.

તત્થ કતમા સમ્માસતિ? યા સતિ અનુસ્સતિ…પે॰… સમ્માસતિ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સમ્માસતિ’’.

તત્થ કતમો સમ્માસમાધિ? યા ચિત્તસ્સ ઠિતિ…પે॰… સમ્માસમાધિ સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સમ્માસમાધિ’’. અયં વુચ્ચતિ ‘‘અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો’’. અવસેસા ધમ્મા અટ્ઠઙ્ગિકેન મગ્ગેન સમ્પયુત્તા.

૪૯૩. પઞ્ચઙ્ગિકો મગ્ગો – સમ્માદિટ્ઠિ, સમ્માસઙ્કપ્પો, સમ્માવાયામો, સમ્માસતિ, સમ્માસમાધિ.

૪૯૪. તત્થ કતમો પઞ્ચઙ્ગિકો મગ્ગો? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ…પે॰… પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે પઞ્ચઙ્ગિકો મગ્ગો હોતિ – સમ્માદિટ્ઠિ, સમ્માસઙ્કપ્પો, સમ્માવાયામો, સમ્માસતિ, સમ્માસમાધિ.

૪૯૫. તત્થ કતમા સમ્માદિટ્ઠિ? યા પઞ્ઞા પજાનના…પે॰… અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સમ્માદિટ્ઠિ’’.

તત્થ કતમો સમ્માસઙ્કપ્પો? યો તક્કો વિતક્કો…પે॰… સમ્માસઙ્કપ્પો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સમ્માસઙ્કપ્પો’’.

તત્થ કતમો સમ્માવાયામો? યો ચેતસિકો વીરિયારમ્ભો…પે॰… સમ્માવાયામો વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સમ્માવાયામો’’.

તત્થ કતમા સમ્માસતિ? યા સતિ અનુસ્સતિ…પે॰… સમ્માસતિ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સમ્માસતિ’’.

તત્થ કતમો સમ્માસમાધિ? યા ચિત્તસ્સ ઠિતિ…પે॰… સમ્માસમાધિ સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સમ્માસમાધિ’’. અયં વુચ્ચતિ ‘‘પઞ્ચઙ્ગિકો મગ્ગો’’. અવસેસા ધમ્મા પઞ્ચઙ્ગિકેન મગ્ગેન સમ્પયુત્તા.

૪૯૬. પઞ્ચઙ્ગિકો મગ્ગો – સમ્માદિટ્ઠિ, સમ્માસઙ્કપ્પો, સમ્માવાયામો, સમ્માસતિ, સમ્માસમાધિ.

૪૯૭. તત્થ કતમા સમ્માદિટ્ઠિ? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ…પે॰… પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, યા તસ્મિં સમયે પઞ્ઞા પજાનના…પે॰… અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ

ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સમ્માદિટ્ઠિ’’. અવસેસા ધમ્મા સમ્માદિટ્ઠિયા સમ્પયુત્તા...પે॰... અવસેસા ધમ્મા સમ્માસઙ્કપ્પેન સમ્પયુત્તા...પે॰... અવસેસા ધમ્મા સમ્માવાયામેન સમ્પયુત્તા...પે॰... અવસેસા ધમ્મા સમ્માસતિયા સમ્પયુત્તા.

તત્થ કતમો સમ્માસમાધિ? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, યા તસ્મિં સમયે ચિત્તસ્સ ઠિતિ...પે॰... સમ્માસમાધિ સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સમ્માસમાધિ’’. અવસેસા ધમ્મા સમ્માસમાધિના સમ્પયુત્તા.

૪૯૮. અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો – સમ્માદિટ્ઠિ...પે॰... સમ્માસમાધિ.

૪૯૯. તત્થ કતમો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ...પે॰... અવિક્ખેપો હોતિ. ઇમે ધમ્મા કુસલા. તસ્સેવ લોકુત્તરસ્સ કુસલસ્સ ઝાનસ્સ કતત્તા ભાવિતત્તા વિપાકં વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં સુઞ્ઞતં, તસ્મિં સમયે અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો હોતિ – સમ્માદિટ્ઠિ...પે॰... સમ્માસમાધિ. અયં વુચ્ચતિ ‘‘અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો’’. અવસેસા ધમ્મા અટ્ઠઙ્ગિકેન મગ્ગેન સમ્પયુત્તા.

૫૦૦. પઞ્ચઙ્ગિકો મગ્ગો – સમ્માદિટ્ઠિ, સમ્માસઙ્કપ્પો, સમ્માવાયામો, સમ્માસતિ, સમ્માસમાધિ.

૫૦૧. તત્થ કતમો પઞ્ચઙ્ગિકો મગ્ગો? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ...પે॰... અવિક્ખેપો હોતિ. ઇમે ધમ્મા કુસલા. તસ્સેવ લોકુત્તરસ્સ કુસલસ્સ ઝાનસ્સ કતત્તા ભાવિતત્તા વિપાકં વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં સુઞ્ઞતં, તસ્મિં સમયે પઞ્ચઙ્ગિકો મગ્ગો હોતિ – સમ્માદિટ્ઠિ, સમ્માસઙ્કપ્પો, સમ્માવાયામો, સમ્માસતિ, સમ્માસમાધિ. અયં વુચ્ચતિ ‘‘પઞ્ચઙ્ગિકો મગ્ગો’’. અવસેસા ધમ્મા પઞ્ચઙ્ગિકેન મગ્ગેન સમ્પયુત્તા.

૫૦૨. પઞ્ચઙ્ગિકો મગ્ગો – સમ્માદિટ્ઠિ, સમ્માસઙ્કપ્પો, સમ્માવાયામો, સમ્માસતિ, સમ્માસમાધિ.

૫૦૩. તત્થ કતમા સમ્માદિટ્ઠિ? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ...પે॰... અવિક્ખેપો હોતિ. ઇમે ધમ્મા કુસલા. તસ્સેવ લોકુત્તરસ્સ કુસલસ્સ ઝાનસ્સ કતત્તા ભાવિતત્તા વિપાકં વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં સુઞ્ઞતં, યા તસ્મિં સમયે પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સમ્માદિટ્ઠિ’’. અવસેસા ધમ્મા સમ્માદિટ્ઠિયા સમ્પયુત્તા...પે॰... અવસેસા ધમ્મા સમ્માસઙ્કપ્પેન સમ્પયુત્તા...પે॰... અવસેસા ધમ્મા સમ્માવાયામેન સમ્પયુત્તા...પે॰... અવસેસા ધમ્મા સમ્માસતિયા સમ્પયુત્તા.

તત્થ કતમો સમ્માસમાધિ? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ...પે॰... અવિક્ખેપો હોતિ. ઇમે ધમ્મા કુસલા. તસ્સેવ લોકુત્તરસ્સ કુસલસ્સ ઝાનસ્સ કતત્તા ભાવિતત્તા વિપાકં વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં સુઞ્ઞતં, યા તસ્મિં સમયે ચિત્તસ્સ ઠિતિ સણ્ઠિતિ અવટ્ઠિતિ અવિસાહારો અવિક્ખેપો અવિસાહટમાનસતા સમથો સમાધિન્દ્રિયં સમાધિબલં સમ્માસમાધિ સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મગ્ગઙ્ગં મગ્ગપરિયાપન્નં – અયં વુચ્ચતિ ''સમ્માસમાધિ''. અવસેસા ધમ્મા સમ્માસમાધિના સમ્પયુત્તા.

અભિધમ્મભાજનીયં.

૩. પઞ્હાપુચ્છકં

૫૦૪. અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો, સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ, સમ્માસઙ્કપ્પો, સમ્માવાચા, સમ્માકમ્મન્તો, સમ્માઆજીવો, સમ્માવાયામો, સમ્માસતિ, સમ્માસમાધિ.

૫૦૫. અટ્ઠન્નં મગ્ગઙ્ગાનં કતિ કુસલા, કતિ અકુસલા, કતિ અબ્યાકતા...પે॰... કતિ સરણા, કતિ અરણા?

૧. તિકં

૫૦૬. સિયા કુસલા, સિયા અબ્યાકતા. સમ્માસઙ્કપ્પો સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો; સત્ત મગ્ગઙ્ગા સિયા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા , સિયા અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા. સિયા વિપાકા, સિયા વિપાકધમ્મધમ્મા. અનુપાદિન્નઅનુપાદાનિયા. અસંકિલિટ્ઠઅસંકિલેસિકા. સમ્માસઙ્કપ્પો અવિતક્કવિચારમત્તો; સત્ત મગ્ગઙ્ગા સિયા સવિતક્કસવિચારા, સિયા અવિતક્કવિચારમત્તા, સિયા અવિતક્કઅવિચારા. સમ્માસઙ્કપ્પો પીતિસહગતો, સુખસહગતો, ન ઉપેક્ખાસહગતો; સત્ત મગ્ગઙ્ગા સિયા પીતિસહગતા, સિયા સુખસહગતા, સિયા ઉપેક્ખાસહગતા. નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બા. નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકા. સિયા અપચયગામિનો, સિયા નેવાચયગામિનાપચયગામિનો. સિયા સેક્ખા, સિયા અસેક્ખા. અપ્પમાણા. અપ્પમાણારમ્મણા. પણીતા. સિયા સમ્મત્તનિયતા, સિયા અનિયતા. ન મગ્ગારમ્મણા, સિયા મગ્ગહેતુકા, સિયા મગ્ગાધિપતિનો; સિયા ન વત્તબ્બા મગ્ગહેતુકાતિપિ, મગ્ગાધિપતિનોતિપિ. સિયા ઉપ્પન્ના, સિયા અનુપ્પન્ના, સિયા ઉપ્પાદિનો. સિયા અતીતા, સિયા અનાગતા, સિયા પચ્ચુપ્પન્ના. ન વત્તબ્બા અતીતારમ્મણાતિપિ, અનાગતારમ્મણાતિપિ, પચ્ચુપ્પન્નારમ્મણાતિપિ. સિયા અજ્ઝત્તા, સિયા બહિદ્ધા, સિયા અજ્ઝત્તબહિદ્ધા. બહિદ્ધારમ્મણા. અનિદસ્સનઅપ્પટિઘા.

૨. દુકં

૫૦૭. સમ્માદિટ્ઠિ હેતુ, સત્ત મગ્ગઙ્ગા ન હેતૂ. સહેતુકા. હેતુસમ્પયુત્તા. સમ્માદિટ્ઠિ હેતુ ચેવ સહેતુકા ચ, સત્ત મગ્ગઙ્ગા ન વત્તબ્બા હેતૂ ચેવ સહેતુકા ચાતિ, સહેતુકા ચેવ ન ચ હેતૂ. સમ્માદિટ્ઠિ હેતુ ચેવ હેતુસમ્પયુત્તા ચ, સત્ત મગ્ગઙ્ગા ન વત્તબ્બા હેતૂ ચેવ હેતુસમ્પયુત્તા ચાતિ, હેતુસમ્પયુત્તા ચેવ ન ચ હેતૂ. સત્ત મગ્ગઙ્ગા ન હેતૂ સહેતુકા, સમ્માદિટ્ઠિ ન વત્તબ્બા ન હેતુ સહેતુકાતિપિ, ન હેતુ અહેતુકાતિપિ.

સપ્પચ્ચયા . સઙ્ખતા. અનિદસ્સના. અપ્પટિઘા. અરૂપા. લોકુત્તરા. કેનચિ વિઞ્ઞેય્યા, કેનચિ ન વિઞ્ઞેય્યા.

નો આસવા. અનાસવા. આસવવિપ્પયુત્તા. ન વત્તબ્બા આસવા ચેવ સાસવા ચાતિપિ, સાસવા ચેવ નો ચ આસવાતિપિ. ન વત્તબ્બા આસવા ચેવ આસવસમ્પયુત્તા ચાતિપિ, આસવસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ આસવાતિપિ. આસવવિપ્પયુત્તા. અનાસવા.

નો સંયોજના...પે॰... નો ગન્થા...પે॰... નો ઓઘા...પે॰... નો યોગા...પે॰... નો નીવરણા...પે॰... નો પરામાસા...પે॰... સારમ્મણા. નો ચિત્તા. ચેતસિકા. ચિત્તસમ્પયુત્તા. ચિત્તસંસટ્ઠા. ચિત્તસમુટ્ઠાના. ચિત્તસહભુનો. ચિત્તાનુપરિવત્તિનો. ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાના. ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનસહભુનો. ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનાનુપરિવત્તિનો. બાહિરા. નો ઉપાદા. અનુપાદિન્ના.

નો ઉપાદાના...પે॰... નો કિલેસા...પે॰... ન દસ્સનેન પહાતબ્બા. ન ભાવનાય પહાતબ્બા. ન દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકા. ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકા. સમ્માસઙ્કપ્પો અવિતક્કો, સત્ત મગ્ગઙ્ગા સિયા સવિતક્કા, સિયા અવિતક્કા. સમ્માસઙ્કપ્પો સવિચારો, સત્ત મગ્ગઙ્ગા સિયા સવિચારા, સિયા અવિચારા. સમ્માસઙ્કપ્પો સપ્પીતિકો , સત્ત મગ્ગઙ્ગા સિયા સપ્પીતિકા, સિયા અપ્પીતિકા. સમ્માસઙ્કપ્પો પીતિસહગતો, સત્ત મગ્ગઙ્ગા સિયા પીતિસહગતા, સિયા ન પીતિસહગતા. સમ્માસઙ્કપ્પો સુખસહગતો, સત્ત મગ્ગઙ્ગા સિયા સુખસહગતા, સિયા ન સુખસહગતા. સમ્માસઙ્કપ્પો ન ઉપેક્ખાસહગતો, સત્ત મગ્ગઙ્ગા સિયા ઉપેક્ખાસહગતા, સિયા ન ઉપેક્ખાસહગતા. ન કામાવચરા. ન રૂપાવચરા. ન અરૂપાવચરા. અપરિયાપન્ના. સિયા નિય્યાનિકા, સિયા અનિય્યાનિકા. સિયા નિયતા, સિયા અનિયતા. અનુત્તરા. અરણાતિ.

પઞ્હાપુચ્છકં.

મગ્ગઙ્ગવિભઙ્ગો નિટ્ઠિતો.

૧૨. ઝાનવિભઙ્ગો

૧. સુત્તન્તભાજનીયં

૫૦૮. ઇધ ભિક્ખુ પાતિમોક્ખસંવરસંવુતો વિહરતિ, આચારગોચરસમ્પન્નો, અણુમત્તેસુ વજ્જેસુ ભયદસ્સાવી, સમાદાય સિક્ખતિ સિક્ખાપદેસુ ઇન્દ્રિયેસુ ગુત્તદ્વારો ભોજને મત્તઞ્ઞૂ પુબ્બરત્તાપરરત્તં જાગરિયાનુયોગમનુયુત્તો સાતચ્ચં નેપક્કં બોધિપક્ખિકાનં ધમ્માનં ભાવનાનુયોગમનુયુત્તો. સો અભિક્કન્તે પટિક્કન્તે સમ્પજાનકારી હોતિ, આલોકિતે વિલોકિતે સમ્પજાનકારી હોતિ, સમિઞ્જિતે [સમ્મિઞ્જિતે (સી॰ સ્યા॰)] પસારિતે સમ્પજાનકારી હોતિ, સઙ્ઘાટિપત્તચીવરધારણે સમ્પજાનકારી હોતિ, અસિતે પીતે ખાયિતે સાયિતે સમ્પજાનકારી હોતિ, ઉચ્ચારપસ્સાવકમ્મે સમ્પજાનકારી હોતિ, ગતે ઠિતે નિસિન્ને સુત્તે જાગરિતે ભાસિતે તુણ્હીભાવે સમ્પજાનકારી હોતિ. સો વિવિત્તં સેનાસનં ભજતિ અરઞ્ઞં રુક્ખમૂલં પબ્બતં કન્દરં ગિરિગુહં સુસાનં વનપત્થં અબ્ભોકાસં પલાલપુઞ્જં અપ્પસદ્દં અપ્પનિગ્ઘોસં વિજનવાતં મનુસ્સરાહસ્સેય્યકં [મનુસ્સરાહસેય્યકં (સી॰ સ્યા॰)] પટિસલ્લાનસારુપ્પં. સો અરઞ્ઞગતો વા રુક્ખમૂલગતો વા સુઞ્ઞાગારગતો વા નિસીદતિ પલ્લઙ્કં આભુજિત્વા ઉજું કાયં પણિધાય પરિમુખં સતિં ઉપટ્ઠપેત્વા. સો અભિજ્ઝં લોકે પહાય વિગતાભિજ્ઝેન ચેતસા વિહરતિ, અભિજ્ઝાય ચિત્તં પરિસોધેતિ. બ્યાપાદપદોસં પહાય અબ્યાપન્નચિત્તો વિહરતિ સબ્બપાણભૂતહિતાનુકમ્પી, બ્યાપાદપદોસા ચિત્તં પરિસોધેતિ. થિનમિદ્ધં પહાય વિગતથિનમિદ્ધો વિહરતિ આલોકસઞ્ઞી સતો સમ્પજાનો, થિનમિદ્ધા ચિત્તં પરિસોધેતિ. ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચં પહાય અનુદ્ધતો વિહરતિ અજ્ઝત્તં વૂપસન્તચિત્તો , ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચા ચિત્તં પરિસોધેતિ. વિચિકિચ્છં પહાય તિણ્ણવિચિકિચ્છો વિહરતિ અકથંકથી કુસલેસુ ધમ્મેસુ, વિચિકિચ્છાય ચિત્તં પરિસોધેતિ. સો ઇમે પઞ્ચ નીવરણે પહાય ચેતસો ઉપક્કિલેસે પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણે વિવિચ્ચેવ કામેહિ વિવિચ્ચ અકુસલેહિ ધમ્મેહિ સવિતક્કં સવિચારં વિવેકજં પીતિસુખં પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ; વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા અજ્ઝત્તં સમ્પસાદનં ચેતસો એકોદિભાવં અવિતક્કં અવિચારં સમાધિજં પીતિસુખં દુતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ; પીતિયા ચ વિરાગા ઉપેક્ખકો ચ વિહરતિ સતો ચ સમ્પજાનો સુખઞ્ચ કાયેન પટિસંવેદેતિ, યં તં અરિયા આચિક્ખન્તિ – ''ઉપેક્ખકો સતિમા સુખવિહારી''તિ તતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ; સુખસ્સ ચ પહાના દુક્ખસ્સ ચ પહાના પુબ્બેવ સોમનસ્સદોમનસ્સાનં અત્થઙ્ગમા અદુક્ખમસુખં ઉપેક્ખાસતિપારિસુદ્ધિં ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ; સબ્બસો રૂપસઞ્ઞાનં સમતિક્કમા પટિઘસઞ્ઞાનં અત્થઙ્ગમા નાનત્તસઞ્ઞાનં અમનસિકારા ''અનન્તો આકાસો''તિ આકાસાનઞ્ચાયતનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ; સબ્બસો આકાસાનઞ્ચાયતનં સમતિક્કમ્મ ''અનન્તં વિઞ્ઞાણ''ન્તિ વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ; સબ્બસો વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનં સમતિક્કમ્મ ''નત્થિ કિઞ્ચી''તિ આકિઞ્ચાયતનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ; સબ્બસો આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનં સમતિક્કમ્મ નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ.

માતિકા

૫૦૯. ''ઇધા''તિ ઇમિસ્સા દિટ્ઠિયા, ઇમિસ્સા ખન્તિયા, ઇમિસ્સા રુચિયા, ઇમસ્મિં આદાયે, ઇમસ્મિં ધમ્મે, ઇમસ્મિં વિનયે, ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે, ઇમસ્મિં પાવચને, ઇમસ્મિં બ્રહ્મચરિયે, ઇમસ્મિં સત્થુસાસને. તેન વુચ્ચતિ ''ઇધા''તિ.

૫૧૦. ‘‘ભિક્ખૂ’’તિ સમઞ્ઞાય ભિક્ખુ, પટિઞ્ઞાય ભિક્ખુ, ભિક્ખતીતિ ભિક્ખુ, ભિક્ખકોતિ ભિક્ખુ, ભિક્ખાચરિયં અજ્ઝુપગતોતિ ભિક્ખુ, ભિન્નપટધરોતિ ભિક્ખુ, ભિન્દતિ પાપકે અકુસલે ધમ્મેતિ ભિક્ખુ, ભિન્નત્તા પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં ભિક્ખુ, ઓધિસો કિલેસાનં પહાના ભિક્ખુ, અનોધિસો કિલેસાનં પહાના ભિક્ખુ, સેક્ખો ભિક્ખુ, અસેક્ખો ભિક્ખુ, નેવસેક્ખનાસેક્ખો ભિક્ખુ, અગ્ગો ભિક્ખુ, ભદ્રો ભિક્ખુ, મણ્ડો ભિક્ખુ, સારો ભિક્ખુ, સમગ્ગેન સઙ્ઘેન ઞત્તિચતુત્થેન કમ્મેન અકુપ્પેન ઠાનારહેન ઉપસમ્પન્નો ભિક્ખુ.

૫૧૧. ‘‘પાતિમોક્ખ’’ન્તિ સીલં પતિટ્ઠા આદિ ચરણં સંયમો સંવરો મોક્ખં પામોક્ખં કુસલાનં ધમ્માનં સમાપત્તિયા. સંવરોતિ. કાયિકો અવીતિક્કમો, વાચસિકો અવીતિક્કમો , કાયિકવાચસિકો અવીતિક્કમો. સંવુતોતિ. ઇમિના પાતિમોક્ખસંવરેન ઉપેતો હોતિ સમુપેતો ઉપાગતો સમુપાગતો ઉપપન્નો સમ્પન્નો સમન્નાગતો. તેન વુચ્ચતિ ‘‘પાતિમોક્ખસંવરસંવુતો’’તિ.

૫૧૨. ‘‘વિહરતી’’તિ ઇરિયતિ વત્તતિ પાલેતિ યપેતિ યાપેતિ ચરતિ વિહરતિ. તેન વુચ્ચતિ ‘‘વિહરતી’’તિ.

૫૧૩. ‘‘આચારગોચરસમ્પન્નો’’તિ અત્થિ આચારો, અત્થિ અનાચારો.

તત્થ કતમો અનાચારો? કાયિકો વીતિક્કમો, વાચસિકો વીતિક્કમો, કાયિકવાચસિકો વીતિક્કમો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અનાચારો’’. સબ્બમ્પિ દુસ્સીલ્યં અનાચારો. ઇધેકચ્ચો વેળુદાનેન વા પત્તદાનેન વા પુપ્ફદાનેન વા ફલદાનેન વા સિનાનદાનેન વા દન્તકટ્ઠદાનેન વા ચાટુકમ્યતાય વા મુગ્ગસૂપ્યતાય [મુગ્ગસુપ્પતાય (સી॰)] વા પારિભટયતાય વા જઙ્ઘપેસનિકેન વા અઞ્ઞતરઞ્ઞતરેન વા બુદ્ધપટિકુટ્ઠેન મિચ્છાઆજીવેન જીવિકં કપ્પેતિ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અનાચારો’’.

તત્થ કતમો આચારો? કાયિકો અવીતિક્કમો, વાચસિકો અવીતિક્કમો, કાયિકવાચસિકો અવીતિક્કમો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘આચારો’’ . સબ્બોપિ સીલસંવરો આચારો. ઇધેકચ્ચો ન વેળુદાનેન ન પત્તદાનેન ન પુપ્ફદાનેન ન ફલદાનેન ન સિનાનદાનેન ન દન્તકટ્ઠદાનેન ન ચાટુકમ્યતાય ન મુગ્ગસૂપ્યતાય ન પારિભટયતાય ન જઙ્ઘપેસનિકેન ન અઞ્ઞતરઞ્ઞતરેન બુદ્ધપટિકુટ્ઠેન મિચ્છાઆજીવેન જીવિકં કપ્પેતિ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘આચારો’’.

૫૧૪. ‘‘ગોચરો’’તિ અત્થિ ગોચરો, અત્થિ અગોચરો.

તત્થ કતમો અગોચરો? ઇધેકચ્ચો વેસિયાગોચરો વા હોતિ વિધવાગોચરો વા થુલ્લકુમારિગોચરો વા પણ્ડકગોચરો વા ભિક્ખુનિગોચરો વા પાનાગારગોચરો વા, સંસટ્ઠો વિહરતિ રાજૂહિ રાજમહામત્તેહિ તિત્થિયેહિ તિત્થિયસાવકેહિ અનનુલોમિકેન સંસગ્ગેન ; યાનિ વા પન તાનિ કુલાનિ અસ્સદ્ધાનિ અપ્પસન્નાનિ અનોપાનભૂતાનિ અક્કોસકપરિભાસકાનિ અનત્થકામાનિ અહિતકામાનિ અફાસુકકામાનિ અયોગક્ખેમકામાનિ ભિક્ખૂનં ભિક્ખુનીનં ઉપાસકાનં ઉપાસિકાનં, તથારૂપાનિ કુલાનિ સેવતિ ભજતિ પયિરુપાસતિ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અગોચરો’’.

તત્થ કતમો ગોચરો? ઇધેકચ્ચો ન વેસિયાગોચરો હોતિ ન વિધવાગોચરો ન થુલ્લકુમારિગોચરો ન પણ્ડકગોચરો ન ભિક્ખુનિગોચરો ન પાનાગારગોચરો, અસંસટ્ઠો વિહરતિ રાજૂહિ રાજમહામત્તેહિ તિત્થિયેહિ તિત્થિયસાવકેહિ અનનુલોમિકેન સંસગ્ગેન; યાનિ વા પન તાનિ કુલાનિ સદ્ધાનિ પસન્નાનિ ઓપાનભૂતાનિ

કાસાવપજ્જોતાનિ ઇસિવાતપટિવાતાનિ અત્થકામાનિ હિતકામાનિ ફાસુકકામાનિ યોગક્ખેમકામાનિ ભિક્ખૂનં ભિક્ખુનીનં ઉપાસકાનં ઉપાસિકાનં, તથારૂપાનિ કુલાનિ સેવતિ ભજતિ પયિરુપાસતિ – અયં વુચ્ચતિ ''ગોચરો''. ઇતિ ઇમિના ચ આચારેન ઇમિના ચ ગોચરેન ઉપેતો હોતિ...પે॰... સમન્નાગતો. તેન વુચ્ચતિ ''આચારગોચરસમ્પન્નો''તિ.

૫૧૫. ''અણુમત્તેસુ વજ્જેસુ ભયદસ્સાવી''તિ તત્થ કતમે અણુમત્તા વજ્જા? યાનિ તાનિ વજ્જાનિ અપ્પમત્તકાનિ ઓરમત્તકાનિ લહુસાનિ લહુસમ્મતાનિ સંયમકરણીયાનિ સંવરકરણીયાનિ ચિત્તુપ્પાદકરણીયાનિ મનસિકારપટિબદ્ધાનિ – ઇમે વુચ્ચન્તિ ''અણુમત્તા વજ્જા''. ઇતિ ઇમેસુ અણુમત્તેસુ વજ્જેસુ વજ્જદસ્સાવી ચ હોતિ ભયદસ્સાવી ચ આદીનવદસ્સાવી ચ નિસ્સરણદસ્સાવી ચ. તેન વુચ્ચતિ ''અણુમત્તેસુ વજ્જેસુ ભયદસ્સાવી''તિ.

૫૧૬. ''સમાદાય સિક્ખતિ સિક્ખાપદેસૂ''તિ તત્થ કતમા સિક્ખા? ચતસ્સો સિક્ખા – ભિક્ખૂનં ભિક્ખુસિક્ખા, ભિક્ખુનીનં ભિક્ખુનિસિક્ખા, ઉપાસકાનં ઉપાસકસિક્ખા, ઉપાસિકાનં ઉપાસિકસિક્ખા. ઇમા વુચ્ચન્તિ ''સિક્ખાયો''. ઇતિ ઇમાસુ સિક્ખાસુ સબ્બેન સબ્બં સબ્બથા સબ્બં અસેસં નિસ્સેસં સમાદાય વત્તતિ. તેન વુચ્ચતિ ''સમાદાય સિક્ખતિ સિક્ખાપદેસૂ''તિ.

૫૧૭. ''ઇન્દ્રિયેસુ ગુત્તદ્વારો''તિ અત્થિ ઇન્દ્રિયેસુ ગુત્તદ્વારતા, અત્થિ અગુત્તદ્વારતા.

તત્થ કતમા ઇન્દ્રિયેસુ અગુત્તદ્વારતા? ઇધેકચ્ચો ચક્ખુના રૂપં દિસ્વા નિમિત્તગ્ગાહી હોતિ અનુબ્યઞ્જનગ્ગાહી. યત્વાધિકરણમેનં ચક્ખુન્દ્રિયં અસંવુતં વિહરન્તં અભિજ્ઝાદોમનસ્સા પાપકા અકુસલા ધમ્મા અન્વાસ્સવેય્યું, તસ્સ સંવરાય ન પટિપજ્જતિ, ન રક્ખતિ ચક્ખુન્દ્રિયં, ચક્ખુન્દ્રિયે ન સંવરં આપજ્જતિ. સોતેન સદ્દં સુત્વા...પે॰... ઘાનેન ગન્ધં ઘાયિત્વા...પે॰... જિવ્હાય રસં સાયિત્વા...પે॰... કાયેન ફોટ્ઠબ્બં ફુસિત્વા...પે॰... મનસા ધમ્મં વિઞ્ઞાય નિમિત્તગ્ગાહી હોતિ અનુબ્યઞ્જનગ્ગાહી. યત્વાધિકરણમેનં મનિન્દ્રિયં અસંવુતં વિહરન્તં અભિજ્ઝાદોમનસ્સા પાપકા અકુસલા ધમ્મા અન્વાસ્સવેય્યું, તસ્સ સંવરાય ન પટિપજ્જતિ, ન રક્ખતિ મનિન્દ્રિયં, મનિન્દ્રિયે ન સંવરં આપજ્જતિ. યા ઇમેસં છન્નં ઇન્દ્રિયાનં અગુત્તિ અગોપના અનારક્ખો અસંવરો – અયં વુચ્ચતિ ''ઇન્દ્રિયેસુ અગુત્તદ્વારતા''.

તત્થ કતમા ઇન્દ્રિયેસુ ગુત્તદ્વારતા? ઇધેકચ્ચો ચક્ખુના રૂપં દિસ્વા ન નિમિત્તગ્ગાહી હોતિ નાનુબ્યઞ્જનગ્ગાહી. યત્વાધિકરણમેનં ચક્ખુન્દ્રિયં અસંવુતં વિહરન્તં અભિજ્ઝાદોમનસ્સા પાપકા અકુસલા ધમ્મા અન્વાસ્સવેય્યું, તસ્સ સંવરાય પટિપજ્જતિ, રક્ખતિ ચક્ખુન્દ્રિયં, ચક્ખુન્દ્રિયે સંવરં આપજ્જતિ. સોતેન સદ્દં સુત્વા...પે॰... ઘાનેન ગન્ધં ઘાયિત્વા...પે॰... જિવ્હાય રસં સાયિત્વા...પે॰... કાયેન ફોટ્ઠબ્બં ફુસિત્વા...પે॰... મનસા ધમ્મં વિઞ્ઞાય ન નિમિત્તગ્ગાહી હોતિ નાનુબ્યઞ્જનગ્ગાહી. યત્વાધિકરણમેનં મનિન્દ્રિયં અસંવુતં વિહરન્તં અભિજ્ઝાદોમનસ્સા પાપકા અકુસલા ધમ્મા અન્વાસ્સવેય્યું, તસ્સ સંવરાય પટિપજ્જતિ, રક્ખતિ મનિન્દ્રિયં, મનિન્દ્રિયે સંવરં આપજ્જતિ. યા ઇમેસં છન્નં ઇન્દ્રિયાનં ગુત્તિ ગોપના આરક્ખો સંવરો – અયં વુચ્ચતિ ''ઇન્દ્રિયેસુ ગુત્તદ્વારતા''. ઇમાય ઇન્દ્રિયેસુ ગુત્તદ્વારતાય ઉપેતો હોતિ સમુપેતો...પે॰... સમન્નાગતો. તેન વુચ્ચતિ ''ઇન્દ્રિયેસુ ગુત્તદ્વારો''તિ.

૫૧૮. ''ભોજને મત્તઞ્ઞૂ''તિ અત્થિ ભોજને મત્તઞ્ઞુતા, અત્થિ ભોજને અમત્તઞ્ઞુતા.

તત્થ કતમા ભોજને અમત્તઞ્ઞુતા? ઇધેકચ્ચો અપ્પટિસઙ્ખા અયોનિસો આહારં આહારેતિ દવાય મદાય મણ્ડનાય વિભૂસનાય. યા તત્થ અસન્તુટ્ઠિતા અમત્તઞ્ઞુતા અપ્પટિસઙ્ખા ભોજને – અયં વુચ્ચતિ ''ભોજને અમત્તઞ્ઞુતા''તિ.

તત્થ કતમા ભોજને મત્તઞ્ઞુતા? ઇધેકચ્ચો પટિસઙ્ખા યોનિસો આહારં આહારેતિ – ''નેવ દવાય ન મદાય ન મણ્ડનાય ન વિભૂસનાય, યાવદેવ ઇમસ્સ કાયસ્સ ઠિતિયા યાપનાય વિહિંસૂપરતિયા બ્રહ્મચરિયાનુગ્ગહાય, ઇતિ પુરાણઞ્ચ વેદનં પટિહઙ્ખામિ નવઞ્ચ વેદનં ન ઉપ્પાદેસ્સામિ યાત્રા ચ મે ભવિસ્સતિ અનવજ્જતા ચ ફાસુ વિહારો ચા''તિ. યા તત્થ સન્તુટ્ઠિતા મત્તઞ્ઞુતા પટિસઙ્ખા ભોજને – અયં વુચ્ચતિ ''ભોજને મત્તઞ્ઞુતા''. ઇમાય ભોજને મત્તઞ્ઞુતાય ઉપેતો હોતિ...પે॰... સમન્નાગતો. તેન વુચ્ચતિ ''ભોજને મત્તઞ્ઞૂ''તિ.

૫૧૯. કથઞ્ચ ભિક્ખુ પુબ્બરત્તાપરરત્તં જાગરિયાનુયોગમનુયુત્તો હોતિ? ઇધ ભિક્ખુ દિવસં ચઙ્કમેન નિસજ્જાય આવરણીયેહિ ધમ્મેહિ ચિત્તં પરિસોધેતિ, રત્તિયા પઠમયામં ચઙ્કમેન નિસજ્જાય આવરણીયેહિ ધમ્મેહિ ચિત્તં પરિસોધેતિ, રત્તિયા મજ્ઝિમયામં દક્ખિણેન પસ્સેન સીહસેય્યં કપ્પેતિ પાદે પાદં [પાદેન પાદં (સ્યા॰)] અચ્ચાધાય સતો સમ્પજાનો ઉટ્ઠાનસઞ્ઞં મનસિકરિત્વા, રત્તિયા પચ્છિમયામં પચ્ચુટ્ઠાય ચઙ્કમેન નિસજ્જાય આવરણીયેહિ ધમ્મેહિ ચિત્તં પરિસોધેતિ. એવં ભિક્ખુ પુબ્બરત્તાપરરત્તં જાગરિયાનુયોગમનુયુત્તો.

૫૨૦. ''સાતચ્ચ''ન્તિ. યો ચેતસિકો વીરિયારમ્ભો...પે॰... સમ્માવાયામો.

૫૨૧. ''નેપક્ક''ન્તિ. યા પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ.

૫૨૨. ''બોધિપક્ખિકાનં ધમ્માનં ભાવનાનુયોગમનુયુત્તો''તિ. તત્થ કતમે બોધિપક્ખિકા ધમ્મા? સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા – સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો . ઇમે વુચ્ચન્તિ ''બોધિપક્ખિકા ધમ્મા''. ઇતિ તે બોધિપક્ખિકે ધમ્મે આસેવતિ ભાવેતિ બહુલીકરોતિ. તેન વુચ્ચતિ ''બોધિપક્ખિકાનં ધમ્માનં ભાવનાનુયોગમનુયુત્તો''તિ.

૫૨૩. કથઞ્ચ ભિક્ખુ અભિક્કન્તે પટિક્કન્તે સમ્પજાનકારી હોતિ, આલોકિતે વિલોકિતે સમ્પજાનકારી હોતિ, સમિઞ્જિતે પસારિતે સમ્પજાનકારી હોતિ, સઙ્ઘાટિપત્તચીવરધારણે સમ્પજાનકારી હોતિ, અસિતે પીતે ખાયિતે સાયિતે સમ્પજાનકારી હોતિ , ઉચ્ચારપસ્સાવકમ્મે સમ્પજાનકારી હોતિ; ગતે ઠિતે નિસિન્ને સુત્તે જાગરિતે ભાસિતે તુણ્હીભાવે સમ્પજાનકારી હોતિ? ઇધ ભિક્ખુ સતો સમ્પજાનો અભિક્કમતિ, સતો સમ્પજાનો પટિક્કમતિ, સતો સમ્પજાનો આલોકેતિ, સતો સમ્પજાનો વિલોકેતિ, સતો સમ્પજાનો સમિઞ્જેતિ, સતો સમ્પજાનો પસારેતિ, સતો સમ્પજાનકારી હોતિ, સઙ્ઘાટિપત્તચીવરધારણે સતો સમ્પજાનકારી હોતિ, અસિતે પીતે ખાયિતે સાયિતે સતો સમ્પજાનકારી હોતિ, ઉચ્ચારપસ્સાવકમ્મે સતો સમ્પજાનકારી હોતિ, ગતે ઠિતે નિસિન્ને સુત્તે જાગરિતે ભાસિતે તુણ્હીભાવે સતો સમ્પજાનકારી હોતીતિ.

૫૨૪. તત્થ કતમા સતિ? યા સતિ અનુસ્સતિ પટિસ્સતિ સતિ સરણતા ધારણતા અપિલાપનતા અસમ્મુસનતા સતિ સતિન્દ્રિયં સતિબલં સમ્માસતિ – અયં વુચ્ચતિ ''સતિ''.

૫૨૫. ‘‘સમ્પજાનો’’તિ તત્થ કતમં સમ્પજઞ્ઞં? યા પઞ્ઞા પજાનના વિચયો પવિચયો ધમ્મવિચયો સલ્લક્ખણા ઉપલક્ખણા પચ્ચુપલક્ખણા પણ્ડિચ્ચં કોસલ્લં નેપુઞ્ઞં વેભબ્યા ચિન્તા ઉપપરિક્ખા ભૂરીમેધા પરિણાયિકા વિપસ્સના સમ્પજઞ્ઞં પતોદો પઞ્ઞા પઞ્ઞિન્દ્રિયં પઞ્ઞાબલં પઞ્ઞાસત્થં પઞ્ઞાપાસાદો પઞ્ઞાઆલોકો પઞ્ઞાઓભાસો પઞ્ઞાપજ્જોતો પઞ્ઞારતનં અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘સમ્પજઞ્ઞં’’. ઇતિ ઇમાય ચ સતિયા ઇમિના ચ સમ્પજઞ્ઞેન ઉપેતો હોતિ…પે॰… સમન્નાગતો. એવં ભિક્ખુ સતો સમ્પજાનો અભિક્કમતિ, સતો સમ્પજાનો પટિક્કમતિ, સતો સમ્પજાનો આલોકેતિ, સતો સમ્પજાનો વિલોકેતિ, સતો સમ્પજાનો સમિઞ્જેતિ, સતો સમ્પજાનો પસારેતિ, સતો સમ્પજાનકારી હોતિ, સઙ્ઘાટિપત્તચીવરધારણે સતો સમ્પજાનકારી હોતિ, અસિતે પીતે ખાયિતે સાયિતે સતો સમ્પજાનકારી હોતિ, ઉચ્ચારપસ્સાવકમ્મે સતો સમ્પજાનકારી હોતિ, ગતે ઠિતે નિસિન્ને સુત્તે જાગરિતે ભાસિતે તુણ્હીભાવે સમ્પજાનકારી હોતિ.

૫૨૬. ‘‘વિવિત્ત’’ન્તિ સન્તિકે ચેપિ સેનાસનં હોતિ, તઞ્ચ અનાકિણ્ણં ગહટ્ઠેહિ પબ્બજિતેહિ. તેન તં વિવિત્તં. દૂરે ચેપિ સેનાસનં હોતિ, તઞ્ચ અનાકિણ્ણં ગહટ્ઠેહિ પબ્બજિતેહિ. તેન તં વિવિત્તં.

૫૨૭. ‘‘સેનાસન’’ન્તિ મઞ્ચોપિ સેનાસનં, પીઠમ્પિ સેનાસનં, ભિસિપિ સેનાસનં, બિબ્બોહનમ્પિ [બિમ્બોહનમ્પિ (સી॰ સ્યા॰)] સેનાસનં, વિહારોપિ સેનાસનં, અડ્ઢયોગોપિ સેનાસનં, પાસાદોપિ સેનાસનં, અટ્ટોપિ સેનાસનં, માળોપિ સેનાસનં, લેણમ્પિ સેનાસનં, ગુહાપિ સેનાસનં, રુક્ખમૂલમ્પિ સેનાસનં, વેળુગુમ્બોપિ સેનાસનં. યત્થ વા પન ભિક્ખૂ પટિક્કમન્તિ સબ્બમેતં સેનાસનં.

૫૨૮. ‘‘વિવિત્તં સેનાસનં ભજતી’’તિ ઇમં વિવિત્તં સેનાસનં ભજતિ સમ્ભજતિ સેવતિ નિસેવતિ સંસેવતિ. તેન વુચ્ચતિ ‘‘વિવિત્તં સેનાસનં ભજતી’’તિ.

૫૨૯. ‘‘અરઞ્ઞ’’ન્તિ નિક્ખમિત્વા બહિ ઇન્દખીલા સબ્બમેતં અરઞ્ઞં.

૫૩૦. ‘‘રુક્ખમૂલ’’ન્તિ રુક્ખમૂલંયેવ રુક્ખમૂલં. પબ્બતોયેવ પબ્બતો. કન્દરાયેવ કન્દરા. ગિરિગુહાયેવ ગિરિગુહા. સુસાનંયેવ સુસાનં. અબ્ભોકાસોયેવ અબ્ભોકાસો. પલાલપુઞ્જોયેવ પલાલપુઞ્જો.

૫૩૧. ‘‘વનપત્થ’’ન્તિ દૂરાનમેતં સેનાસનાનં અધિવચનં. ‘‘વનપત્થ’’ન્તિ વનસણ્ડાનમેતં સેનાસનાનં અધિવચનં. ‘‘વનપત્થ’’ન્તિ ભીસનકાનમેતં [ભિંસનકાનમેતં (સી॰ સ્યા॰)] સેનાસનાનં અધિવચનં. ‘‘વનપત્થ’’ન્તિ સલોમહંસાનમેતં સેનાસનાનં અધિવચનં. ‘‘વનપત્થ’’ન્તિ પરિયન્તાનમેતં સેનાસનાનં અધિવચનં. ‘‘વનપત્થ’’ન્તિ ન મનુસ્સૂપચારાનમેતં સેનાસનાનં અધિવચનં. ‘‘વનપત્થ’’ન્તિ દુરભિસમ્ભવાનમેતં સેનાસનાનં અધિવચનં.

૫૩૨. ‘‘અપ્પસદ્દ’’ન્તિ સન્તિકે ચેપિ સેનાસનં હોતિ, તઞ્ચ અનાકિણ્ણં ગહટ્ઠેહિ પબ્બજિતેહિ. તેન તં અપ્પસદ્દં. દૂરે ચેપિ સેનાસનં હોતિ, તઞ્ચ અનાકિણ્ણં ગહટ્ઠેહિ પબ્બજિતેહિ. તેન તં અપ્પસદ્દં.

૫૩૩. ‘‘અપ્પનિગ્ઘોસ’’ન્તિ યદેવ તં અપ્પસદ્દં તદેવ તં અપ્પનિગ્ઘોસં. યદેવ તં અપ્પનિગ્ઘોસં તદેવ તં વિજનવાતં. યદેવ તં વિજનવાતં તદેવ તં મનુસ્સરાહસ્સેય્યકં. યદેવ તં મનુસ્સરાહસ્સેય્યકં તદેવ તં પટિસલ્લાનસારુપ્પં.

૫૩૪. ‘‘અરઞ્ઞગતો વા રુક્ખમૂલગતો વા સુઞ્ઞાગારગતો વા’’તિ અરઞ્ઞગતો વા હોતિ રુક્ખમૂલગતો વા સુઞ્ઞાગારગતો વા.

૫૩૫. ‘‘નિસીદતિ પલ્લઙ્કં આભુજિત્વા’’તિ નિસિન્નો હોતિ પલ્લઙ્કં આભુજિત્વા.

૫૩૬. ‘‘ઉજું કાયં પણિધાયા’’તિ ઉજુકો હોતિ કાયો ઠિતો પણિહિતો.

૫૩૭. ‘‘પરિમુખં સતિં ઉપટ્ઠપેત્વા’’તિ તત્થ કતમા સતિ? યા સતિ અનુસ્સતિ પટિસ્સતિ...પે॰... સમ્માસતિ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સતિ’’. અયં સતિ ઉપટ્ઠિતા હોતિ સુપટ્ઠિતા નાસિકગ્ગે વા મુખનિમિત્તે વા. તેન વુચ્ચતિ ‘‘પરિમુખં સતિં ઉપટ્ઠપેત્વા’’તિ.

૫૩૮. ‘‘અભિજ્ઝં લોકે પહાયા’’તિ તત્થ કતમા અભિજ્ઝા? યો રાગો સારાગો...પે॰... ચિત્તસ્સ સારાગો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અભિજ્ઝા’’.

તત્થ કતમો લોકો? પઞ્ચુપાદાનક્ખન્ધા લોકો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘લોકો’’. અયં અભિજ્ઝા ઇમમ્હિ લોકે સન્તા હોતિ સમિતા વૂપસન્તા અત્થઙ્ગતા અબ્ભત્થઙ્ગતા અપ્પિતા બ્યપ્પિતા સોસિતા વિસોસિતા બ્યન્તીકતા. તેન વુચ્ચતિ ‘‘અભિજ્ઝં લોકે પહાયા’’તિ.

૫૩૯. ‘‘વિગતાભિજ્ઝેન ચેતસા’’તિ તત્થ કતમં ચિત્તં? યં ચિત્તં મનો માનસં...પે॰... તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘ચિત્તં’’. ઇદં ચિત્તં વિગતાભિજ્ઝં હોતિ. તેન વુચ્ચતિ ‘‘વિગતાભિજ્ઝેન ચેતસા’’તિ.

૫૪૦. ‘‘વિહરતી’’તિ ઇરિયતિ વત્તતિ પાલેતિ યપેતિ યાપેતિ ચરતિ વિહરતિ. તેન વુચ્ચતિ ‘‘વિહરતી’’તિ.

૫૪૧. ‘‘અભિજ્ઝાય ચિત્તં પરિસોધેતી’’તિ તત્થ કતમા અભિજ્ઝા? યો રાગો સારાગો...પે॰... ચિત્તસ્સ સારાગો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અભિજ્ઝા’’.

તત્થ કતમં ચિત્તં? યં ચિત્તં મનો માનસં...પે॰... તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘ચિત્તં’’. ઇદં ચિત્તં ઇમાય અભિજ્ઝાય સોધેતિ વિસોધેતિ પરિસોધેતિ મોચેતિ વિમોચેતિ પરિમોચેતિ. તેન વુચ્ચતિ ‘‘અભિજ્ઝાય ચિત્તં પરિસોધેતી’’તિ.

૫૪૨. ‘‘બ્યાપાદપદોસં પહાયા’’તિ અત્થિ બ્યાપાદો, અત્થિ પદોસો.

તત્થ કતમો બ્યાપાદો? યો ચિત્તસ્સ આઘાતો પટિઘાતો પટિઘં પટિવિરોધો કોપો પકોપો સમ્પકોપો દોસો પદોસો સમ્પદોસો ચિત્તસ્સ બ્યાપત્તિ મનોપદોસો કોધો કુજ્ઝના કુજ્ઝિતત્તં દોસો દુસ્સના દુસ્સિતત્તં [દૂસના દૂસિતત્તં (સ્યા॰)] બ્યાપત્તિ બ્યાપજ્જના બ્યાપજ્જિતત્તં વિરોધો પટિવિરોધો ચણ્ડિક્કં અસુરોપો અનત્તમનતા ચિત્તસ્સ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘બ્યાપાદો’’.

તત્થ કતમો પદોસો? યો બ્યાપાદો સો પદોસો, યો પદોસો સો બ્યાપાદો. ઇતિ અયઞ્ચ બ્યાપાદો અયઞ્ચ પદોસો સન્તા હોન્તિ સમિતા વૂપસન્તા અત્થઙ્ગતા અબ્ભત્થઙ્ગતા અપ્પિતા બ્યપ્પિતા સોસિતા વિસોસિતા

બ્યન્તીકતા. તેન વુચ્ચતિ ‘‘બ્યાપાદપદોસં પહાયા’’તિ.

૫૪૩. ‘‘અબ્યાપન્નચિત્તો’’તિ તત્થ કતમં ચિત્તં? યં ચિત્તં મનો માનસં…પે॰… તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘ચિત્તં’’. ઇદં ચિત્તં અબ્યાપન્નં હોતિ. તેન વુચ્ચતિ ‘‘અબ્યાપન્નચિત્તો’’તિ.

૫૪૪. ‘‘વિહરતી’’તિ…પે॰… તેન વુચ્ચતિ ‘‘વિહરતી’’તિ.

૫૪૫. ‘‘બ્યાપાદપદોસા ચિત્તં પરિસોધેતી’’તિ. અત્થિ બ્યાપાદો અત્થિ પદોસો.

તત્થ કતમો બ્યાપાદો? યો ચિત્તસ્સ આઘાતો…પે॰… ચણ્ડિક્કં અસુરોપો અનત્તમનતા ચિત્તસ્સ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘બ્યાપાદો’’.

તત્થ કતમો પદોસો? યો બ્યાપાદો સો પદોસો, યો પદોસો સો બ્યાપાદો.

તત્થ કતમં ચિત્તં? યં ચિત્તં મનો માનસં…પે॰… તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘ચિત્તં’’. ઇદં ચિત્તં ઇમમ્હા બ્યાપાદપદોસા સોધેતિ વિસોધેતિ પરિસોધેતિ મોચેતિ વિમોચેતિ પરિમોચેતિ. તેન વુચ્ચતિ ‘‘બ્યાપાદપદોસા ચિત્તં પરિસોધેતી’’તિ.

૫૪૬. ‘‘થિનમિદ્ધં પહાયા’’તિ અત્થિ થિનં [થીનં (સી॰ સ્યા॰)], અત્થિ મિદ્ધં.

તત્થ કતમં થિનં? યા ચિત્તસ્સ અકલ્યતા અકમ્મઞ્ઞતા ઓલીયના સલ્લીયના લીનં લીયના લીયિતત્તં થિનં થિયના થિયિતત્તં [થીયના થીયિતત્તં (સી॰ સ્યા॰)] ચિત્તસ્સ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘થિનં’’.

તત્થ કતમં મિદ્ધં? યા કાયસ્સ અકલ્યતા અકમ્મઞ્ઞતા ઓનાહો પરિયોનાહો અન્તોસમોરોધો મિદ્ધં સુપ્પં પચલાયિકા સુપ્પં સુપ્પના સુપ્પિતત્તં – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘મિદ્ધં’’. ઇતિ ઇદઞ્ચ થિનં ઇદઞ્ચ મિદ્ધં સન્તા હોન્તિ સમિતા વૂપસન્તા અત્થઙ્ગતા અબ્ભત્થઙ્ગતા અપ્પિતા બ્યપ્પિતા સોસિતા વિસોસિતા બ્યન્તીકતા. તેન વુચ્ચતિ ‘‘થિનમિદ્ધં પહાયા’’તિ.

૫૪૭. ‘‘વિગતથિનમિદ્ધો’’તિ. તસ્સ થિનમિદ્ધસ્સ ચત્તત્તા વન્તત્તા મુત્તત્તા પહીનત્તા પટિનિસ્સટ્ઠત્તા પહીનપટિનિસ્સટ્ઠત્તા. તેન વુચ્ચતિ ‘‘વિગતથિનમિદ્ધો’’તિ.

૫૪૮. ‘‘વિહરતી’’તિ…પે॰… તેન વુચ્ચતિ ‘‘વિહરતી’’તિ.

૫૪૯. ‘‘આલોકસઞ્ઞી’’તિ. તત્થ કતમા સઞ્ઞા? યા સઞ્ઞા સઞ્જાનના સઞ્જાનિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સઞ્ઞા’’. અયં સઞ્ઞા આલોકા હોતિ વિવટા પરિસુદ્ધા પરિયોદાતા. તેન વુચ્ચતિ ‘‘આલોકસઞ્ઞી’’તિ.

૫૫૦. ‘‘સતો સમ્પજાનો’’તિ. તત્થ કતમા સતિ? યા સતિ અનુસ્સતિ …પે॰… સમ્માસતિ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સતિ’’.

તત્થ કતમં સમ્પજઞ્ઞં? યા પઞ્ઞા પજાનના…પે॰… અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘સમ્પજઞ્ઞં’’. ઇતિ ઇમાય ચ સતિયા ઇમિના ચ સમ્પજઞ્ઞેન ઉપેતો હોતિ…પે॰… સમન્નાગતો. તેન વુચ્ચતિ ‘‘સતો સમ્પજાનો’’તિ.

૫૫૧. ‘‘થિનમિદ્ધા ચિત્તં પરિસોધેતી’’તિ. અત્થિ થિનં, અત્થિ મિદ્ધં.

તત્થ કતમં થિનં…પે॰… ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘થિનં’’.

તત્થ કતમં મિદ્ધં…પે॰… ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘મિદ્ધં’’.

તત્થ કતમં ચિત્તં…પે॰… ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘ચિત્તં’’. ઇદં ચિત્તં ઇમમ્હા થિનમિદ્ધા સોધેતિ વિસોધેતિ પરિસોધેતિ મોચેતિ વિમોચેતિ પરિમોચેતિ. તેન વુચ્ચતિ ‘‘થિનમિદ્ધા ચિત્તં પરિસોધેતી’’તિ.

૫૫૨. ‘‘ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચં પહાયા’’તિ અત્થિ ઉદ્ધચ્ચં, અત્થિ કુક્કુચ્ચં.

તત્થ કતમં ઉદ્ધચ્ચં? યં ચિત્તસ્સ ઉદ્ધચ્ચં અવૂપસમો ચેતસો વિક્ખેપો ભન્તત્તં ચિત્તસ્સ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘ઉદ્ધચ્ચં’’.

તત્થ કતમં કુક્કુચ્ચં? અકપ્પિયે કપ્પિયસઞ્ઞિતા, કપ્પિયે અકપ્પિયસઞ્ઞિતા, અવજ્જે વજ્જસઞ્ઞિતા, વજ્જે અવજ્જસઞ્ઞિતા, યં એવરૂપં કુક્કુચ્ચં કુક્કુચ્ચાયના કુક્કુચ્ચાયિતત્તં ચેતસો વિપ્પટિસારો મનોવિલેખા – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘કુક્કુચ્ચં’’. ઇતિ ઇદઞ્ચ ઉદ્ધચ્ચં ઇદઞ્ચ કુક્કુચ્ચં સન્તા હોન્તિ સમિતા વૂપસન્તા અત્થઙ્ગતા અબ્ભત્થઙ્ગતા અપ્પિતા બ્યપ્પિતા સોસિતા વિસોસિતા બ્યન્તીકતા. તેન વુચ્ચતિ ‘‘ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચં પહાયા’’તિ.

૫૫૩. ‘‘અનુદ્ધતો’’તિ તસ્સ ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચસ્સ ચત્તત્તા વન્તત્તા મુત્તત્તા પહીનત્તા પટિનિસ્સટ્ઠત્તા પહીનપટિનિસ્સટ્ઠત્તા. તેન વુચ્ચતિ ‘‘અનુદ્ધતો’’તિ.

૫૫૪. ‘‘વિહરતી’’તિ …પે॰… તેન વુચ્ચતિ ‘‘વિહરતી’’તિ.

૫૫૫. ‘‘વૂપસન્તચિત્તો’’તિ . તત્થ કતમં ચિત્તં? યં ચિત્તં મનો માનસં…પે॰… તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘ચિત્તં’’. ઇદં ચિત્તં અજ્ઝત્તં સન્તં હોતિ સમિતં વૂપસન્તં. તેન વુચ્ચતિ ‘‘અજ્ઝત્તં વૂપસન્તચિત્તો’’તિ.

૫૫૬. ‘‘ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચા ચિત્તં પરિસોધેતી’’તિ અત્થિ ઉદ્ધચ્ચં, અત્થિ કુક્કુચ્ચં.

તત્થ કતમં ઉદ્ધચ્ચં? યં ચિત્તસ્સ ઉદ્ધચ્ચં અવૂપસમો ચેતસો વિક્ખેપો ભન્તત્તં ચિત્તસ્સ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘ઉદ્ધચ્ચં’’.

તત્થ કતમં કુક્કુચ્ચં…પે॰… ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘કુક્કુચ્ચં’’.

તત્થ કતમં ચિત્તં…પે॰… ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘ચિત્તં’’. ઇદં ચિત્તં ઇમમ્હા ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચા સોધેતિ વિસોધેતિ પરિસોધેતિ મોચેતિ વિમોચેતિ પરિમોચેતિ. તેન વુચ્ચતિ ‘‘ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચા ચિત્તં પરિસોધેતી’’તિ.

૫૫૭. ''વિચિકિચ્છં પહાયા''તિ, તત્થ કતમા વિચિકિચ્છા? યા કઙ્ખા કઙ્ખાયના કઙ્ખાયિતત્તં વિમતિ વિચિકિચ્છા દ્વેળ્હકં દ્વિધાપથો સંસયો અનેકંસગ્ગાહો આસપ્પના પરિસપ્પના અપરિયોગાહણા છમ્ભિતત્તં ચિત્તસ્સ મનોવિલેખો – અયં વુચ્ચતિ ''વિચિકિચ્છા''. અયં વિચિકિચ્છા સન્તા હોતિ સમિતા વૂપસન્તા અત્થઙ્ગતા અબ્ભત્થઙ્ગતા અપ્પિતા બ્યપ્પિતા સોસિતા વિસોસિતા બ્યન્તીકતા. તેન વુચ્ચતિ ''વિચિકિચ્છં પહાયા''તિ.

૫૫૮. ''તિણ્ણવિચિકિચ્છો''તિ, ઇમં વિચિકિચ્છં તિણ્ણો હોતિ ઉત્તિણ્ણો નિત્તિણ્ણો પારઙ્ગતો પારમનુપ્પત્તો. તેન વુચ્ચતિ ''તિણ્ણવિચિકિચ્છો''તિ.

૫૫૯. ''અકથંકથી કુસલેસુ ધમ્મેસૂ''તિ ઇમાય વિચિકિચ્છાય કુસલેસુ ધમ્મેસુ ન કઙ્ખતિ ન વિચિકિચ્છતિ અકથંકથી હોતિ નિક્કથંકથી વિકથંકથો. તેન વુચ્ચતિ ''અકથંકથી કુસલેસુ ધમ્મેસૂ''તિ.

૫૬૦. ''વિચિકિચ્છાય ચિત્તં પરિસોધેતી''તિ, તત્થ કતમા વિચિકિચ્છા? યા કઙ્ખા કઙ્ખાયના કઙ્ખાયિતત્તં છમ્ભિતત્તં ચિત્તસ્સ મનોવિલેખો – અયં વુચ્ચતિ ''વિચિકિચ્છા''.

તત્થ કતમં ચિત્તં? યં ચિત્તં મનો માનસં…પે॰… તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ''ચિત્તં''. ઇદં ચિત્તં ઇમાય વિચિકિચ્છાય સોધેતિ વિસોધેતિ પરિસોધેતિ મોચેતિ વિમોચેતિ પરિમોચેતિ. તેન વુચ્ચતિ ''વિચિકિચ્છાય ચિત્તં પરિસોધેતી''તિ.

૫૬૧. ''ઇમે પઞ્ચ નીવરણે પહાયા''તિ ઇમે પઞ્ચ નીવરણા સન્તા હોન્તિ સમિતા વૂપસન્તા અત્થઙ્ગતા અબ્ભત્થઙ્ગતા અપ્પિતા બ્યપ્પિતા સોસિતા વિસોસિતા બ્યન્તીકતા. તેન વુચ્ચતિ ''ઇમે પઞ્ચ નીવરણે પહાયા''તિ.

૫૬૨. ''ચેતસો ઉપક્કિલેસે''તિ ઇમે પઞ્ચ નીવરણા ચિત્તસ્સ ઉપક્કિલેસા.

૫૬૩. ''પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણે''તિ ઇમેહિ પઞ્ચહિ નીવરણેહિ અનુપ્પન્ના ચેવ પઞ્ઞા ન ઉપ્પજ્જતિ ઉપ્પન્ના ચ પઞ્ઞા નિરુજ્ઝતિ. તેન વુચ્ચતિ ''પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણે''તિ.

૫૬૪. ''વિવિચ્ચેવ કામેહિ વિવિચ્ચ અકુસલેહિ ધમ્મેહી''તિ તત્થ કતમે કામા? છન્દો કામો, રાગો કામો, છન્દરાગો કામો, સઙ્કપ્પો કામો, રાગો કામો, સઙ્કપ્પરાગો કામો – ઇમે વુચ્ચન્તિ ''કામા''.

તત્થ કતમે અકુસલા ધમ્મા? કામચ્છન્દો, બ્યાપાદો, થિનં, મિદ્ધં, ઉદ્ધચ્ચં, કુક્કુચ્ચં, વિચિકિચ્છા – ઇમે વુચ્ચન્તિ ''અકુસલા ધમ્મા''. ઇતિ ઇમેહિ ચ કામેહિ ઇમેહિ ચ અકુસલેહિ ધમ્મેહિ વિવિત્તો હોતિ. તેન વુચ્ચતિ ''વિવિચ્ચેવ કામેહિ વિવિચ્ચ અકુસલેહિ ધમ્મેહી''તિ.

૫૬૫. ''સવિતક્કં સવિચાર''ન્તિ અત્થિ વિતક્કો, અત્થિ વિચારો.

તત્થ કતમો વિતક્કો? યો તક્કો વિતક્કો સઙ્કપ્પો અપ્પના બ્યપ્પના ચેતસો અભિનિરોપના સમ્માસઙ્કપ્પો – અયં વુચ્ચતિ ''વિતક્કો''.

તત્થ કતમો વિચારો? યો ચારો વિચારો અનુવિચારો ઉપવિચારો ચિત્તસ્સ અનુસન્ધનતા અનુપેક્ખનતા – અયં વુચ્ચતિ વિચારો. ઇતિ ઇમિના ચ વિતક્કેન ઇમિના ચ વિચારેન ઉપેતો હોતિ…પે॰… સમન્નાગતો. તેન

વુચ્ચતિ ‘‘સવિતક્કં સવિચાર’’ન્તિ.

૫૬૬. ‘‘વિવેકજ’’ન્તિ વિતક્કો, વિચારો, પીતિ, સુખં, ચિત્તસ્સેકગ્ગતા – તે ઇમસ્મિં વિવેકે જાતા હોન્તિ સઞ્જાતા નિબ્બત્તા અભિનિબ્બત્તા પાતુભૂતા. તેન વુચ્ચતિ ‘‘વિવેકજ’’ન્તિ.

૫૬૭. ‘‘પીતિસુખ’’ન્તિ અત્થિ પીતિ, અત્થિ સુખં.

તત્થ કતમા પીતિ? યા પીતિ પામોજ્જં આમોદના પમોદના હાસો પહાસો વિત્તિ ઓદગ્યં અત્તમનતા ચિત્તસ્સ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘પીતિ’’.

તત્થ કતમં સુખં? યં ચેતસિકં સાતં ચેતસિકં સુખં ચેતોસમ્ફસ્સજં સાતં સુખં વેદયિતં ચેતોસમ્ફસ્સજા સાતા સુખા વેદના – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘સુખં’’. ઇદં સુખં ઇમાય પીતિયા સહગતં હોતિ સહજાતં સંસટ્ઠં સમ્પયુત્તં. તેન વુચ્ચતિ ‘‘પીતિસુખ’’ન્તિ.

૫૬૮. ‘‘પઠમ’’ન્તિ ગણનાનુપુબ્બતા [ગણનાનુપુબ્બતો (સ્યા॰) એવમુપરિપિ] પઠમં. ઇદં પઠમં સમાપજ્જતીતિ પઠમં.

૫૬૯. ‘‘ઝાન’’ન્તિ વિતક્કો, વિચારો, પીતિ, સુખં, ચિત્તસ્સેકગ્ગતા.

૫૭૦. ‘‘ઉપસમ્પજ્જા’’તિ યો પઠમસ્સ ઝાનસ્સ લાભો પટિલાભો પત્તિ સમ્પત્તિ ફુસના સચ્છિકિરિયા ઉપસમ્પદા.

૫૭૧. ‘‘વિહરતી’’તિ ...પે॰... તેન વુચ્ચતિ ‘‘વિહરતી’’તિ.

૫૭૨. ‘‘વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા’’તિ, અત્થિ વિતક્કો, અત્થિ વિચારો.

તત્થ કતમો વિતક્કો? યો તક્કો વિતક્કો...પે॰... સમ્માસઙ્કપ્પો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘વિતક્કો’’.

તત્થ કતમો વિચારો? યો ચારો વિચારો અનુવિચારો ઉપવિચારો ચિત્તસ્સ અનુસન્ધનતા અનુપેક્ખનતા – અયં વુચ્ચતિ ‘‘વિચારો’’. ઇતિ અયઞ્ચ વિતક્કો અયઞ્ચ વિચારો સન્તા હોન્તિ સમિતા વૂપસન્તા અત્થઙ્ગતા અબ્ભત્થઙ્ગતા અપ્પિતા બ્યપ્પિતા સોસિતા વિસોસિતા બ્યન્તીકતા. તેન વુચ્ચતિ ‘‘વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા’’તિ.

૫૭૩. ‘‘અજ્ઝત્ત’’ન્તિ યં અજ્ઝત્તં પચ્ચત્તં.

૫૭૪. ‘‘સમ્પસાદન’’ન્તિ યા સદ્ધા સદ્દહના ઓકપ્પના અભિપ્પસાદો.

૫૭૫. ‘‘ચેતસો એકોદિભાવ’’ન્તિ યા ચિત્તસ્સ ઠિતિ...પે॰... સમ્માસમાધિ.

૫૭૬. ‘‘અવિતક્કં અવિચાર’’ન્તિ અત્થિ વિતક્કો, અત્થિ વિચારો.

તત્થ કતમો વિતક્કો? યો તક્કો વિતક્કો...પે॰... સમ્માસઙ્કપ્પો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘વિતક્કો’’.

તત્થ કતમો વિચારો? યો ચારો અનુચારો વિચારો અનુવિચારો ઉપવિચારો ચિત્તસ્સ અનુસન્ધનતા અનુપેક્ખનતા – અયં વુચ્ચતિ ‘‘વિચારો’’. ઇતિ અયઞ્ચ વિતક્કો અયઞ્ચ વિચારો સન્તા હોતિ સમિતા વૂપસન્તા અત્થઙ્ગતા અબ્ભત્થઙ્ગતા અપ્પિતા બ્યપ્પિતા સોસિતા વિસોસિતા બ્યન્તીકતા. તેન વુચ્ચતિ ‘‘અવિતક્કં અવિચાર’’ન્તિ.

૫૭૭. ‘‘સમાધિજ’’ન્તિ સમ્પસાદો પીતિસુખં – તે ઇમસ્મિં સમાધિમ્હિ જાતા હોન્તિ સઞ્જાતા નિબ્બત્તા અભિનિબ્બત્તા પાતુભૂતા. તેન વુચ્ચતિ ‘‘સમાધિજ’’ન્તિ.

૫૭૮. ‘‘પીતિસુખ’’ન્તિ અત્થિ પીતિ, અત્થિ સુખં.

તત્થ કતમા પીતિ…પે॰… અયં વુચ્ચતિ ‘‘પીતિ’’.

તત્થ કતમં સુખં…પે॰… ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘સુખં’’. ઇદં સુખં ઇમાય પીતિયા સહગતં હોતિ સહજાતં સંસટ્ઠં સમ્પયુત્તં. તેન વુચ્ચતિ ‘‘પીતિસુખ’’ન્તિ.

૫૭૯. ‘‘દુતિય’’ન્તિ ગણનાનુપુબ્બતા દુતિયં. ઇદં દુતિયં સમાપજ્જતીતિ દુતિયં.

૫૮૦. ‘‘ઝાન’’ન્તિ સમ્પસાદો, પીતિસુખં, ચિત્તસ્સેકગ્ગતા.

૫૮૧. ‘‘ઉપસમ્પજ્જા’’તિ યો દુતિયસ્સ ઝાનસ્સ લાભો પટિલાભો પત્તિ સમ્પત્તિ ફુસના સચ્છિકિરિયા ઉપસમ્પદા.

૫૮૨. ‘‘વિહરતી’’તિ …પે॰… તેન વુચ્ચતિ ‘‘વિહરતી’’તિ.

૫૮૩. ‘‘પીતિયા ચ વિરાગા’’તિ તત્થ કતમા પીતિ? યા પીતિ પામોજ્જં આમોદના પમોદના હાસો પહાસો વિત્તિ ઓદગ્યં અત્તમનતા ચિત્તસ્સ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘પીતિ’’. અયં પીતિ સન્તા હોતિ સમિતા વૂપસન્તા અત્થઙ્ગતા અબ્ભત્થઙ્ગતા અપ્પિતા બ્યપ્પિતા સોસિતા વિસોસિતા બ્યન્તીકતા. તેન વુચ્ચતિ ‘‘પીતિયા ચ વિરાગા’’તિ.

૫૮૪. ‘‘ઉપેક્ખકો’’તિ તત્થ કતમા ઉપેક્ખા? યા ઉપેક્ખા ઉપેક્ખના અજ્ઝુપેક્ખના મજ્ઝત્તતા ચિત્તસ્સ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘ઉપેક્ખા’’. ઇમાય ઉપેક્ખાય ઉપેતો હોતિ…પે॰… સમન્નાગતો. તેન વુચ્ચતિ ‘‘ઉપેક્ખકો’’તિ.

૫૮૫. ‘‘વિહરતી’’તિ …પે॰… તેન વુચ્ચતિ ‘‘વિહરતી’’તિ.

૫૮૬. ‘‘સતો ચ સમ્પજાનો’’તિ તત્થ કતમા સતિ? યા સતિ અનુસ્સતિ…પે॰… સમ્માસતિ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સતિ’’.

તત્થ કતમં સમ્પજઞ્ઞં? યા પઞ્ઞા પજાનના…પે॰… અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘સમ્પજઞ્ઞં’’. ઇતિ ઇમાય ચ સતિયા ઇમિના ચ સમ્પજઞ્ઞેન ઉપેતો હોતિ…પે॰… સમન્નાગતો. તેન વુચ્ચતિ ‘‘સતો ચ સમ્પજાનો’’તિ.

૫૮૭. ''સુખઞ્ચ કાયેન પટિસંવેદેતી''તિ તત્થ કતમં સુખં? યં ચેતસિકં સાતં ચેતસિકં સુખં ચેતોસમ્ફસ્સજં સાતં સુખં વેદયિતં ચેતોસમ્ફસ્સજા સાતા સુખા વેદના – ઇદં વુચ્ચતિ ''સુખં''.

તત્થ કતમો કાયો? સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો, વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અયં વુચ્ચતિ ''કાયો''. ઇદં સુખં ઇમિના કાયેન પટિસંવેદેતિ. તેન વુચ્ચતિ ''સુખઞ્ચ કાયેન પટિસંવેદેતી''તિ.

૫૮૮. ''યં તં અરિયા આચિક્ખન્તી''તિ તત્થ કતમે અરિયા? અરિયા વુચ્ચન્તિ બુદ્ધા ચ બુદ્ધસાવકા ચ. તે ઇમં આચિક્ખન્તિ દેસેન્તિ પઞ્ઞપેન્તિ [પઞ્ઞાપેન્તિ (સી॰ સ્યા॰)] પટ્ઠપેન્તિ વિવરન્તિ વિભજન્તિ ઉત્તાનિં કરોન્તિ પકાસેન્તિ. તેન વુચ્ચતિ ''યં તં અરિયા આચિક્ખન્તી''તિ.

૫૮૯. ''ઉપેક્ખકો સતિમા સુખવિહારી''તિ તત્થ કતમા ઉપેક્ખા? યા ઉપેક્ખા ઉપેક્ખના અજ્ઝુપેક્ખના મજ્ઝત્તતા ચિત્તસ્સ – અયં વુચ્ચતિ ''ઉપેક્ખા''.

તત્થ કતમા સતિ? યા સતિ અનુસ્સતિ...પે॰... સમ્માસતિ – અયં વુચ્ચતિ ''સતિ''.

તત્થ કતમં સુખં? યં ચેતસિકં સાતં ચેતસિકં સુખં ચેતોસમ્ફસ્સજં સાતં સુખં વેદયિતં ચેતોસમ્ફસ્સજા સાતા સુખા વેદના – ઇદં વુચ્ચતિ ''સુખં''. ઇતિ ઇમાય ચ ઉપેક્ખાય ઇમાય ચ સતિયા ઇમિના ચ સુખેન સમન્નાગતો ઇરિયતિ વત્તતિ પાલેતિ યપેતિ યાપેતિ ચરતિ વિહરતિ. તેન વુચ્ચતિ ''ઉપેક્ખકો સતિમા સુખવિહારી''તિ.

૫૯૦. ''તતિય''ન્તિ ગણનાનુપુબ્બતા તતિયં. ઇદં તતિયં સમાપજ્જતીતિ તતિયં.

૫૯૧. ''ઝાન''ન્તિ ઉપેક્ખા, સતિ, સમ્પજઞ્ઞં, સુખં, ચિત્તસ્સેકગ્ગતા.

૫૯૨. ''ઉપસમ્પજ્જા''તિ યો તતિયસ્સ ઝાનસ્સ લાભો પટિલાભો પત્તિ સમ્પત્તિ ફુસના સચ્છિકિરિયા ઉપસમ્પદા.

૫૯૩. ''વિહરતી''તિ...પે॰... તેન વુચ્ચતિ ''વિહરતી''તિ.

૫૯૪. ''સુખસ્સ ચ પહાના દુક્ખસ્સ ચ પહાના''તિ, અત્થિ સુખં, અત્થિ દુક્ખં.

તત્થ કતમં સુખં? યં કાયિકં સાતં કાયિકં સુખં કાયસમ્ફસ્સજં સાતં સુખં વેદયિતં કાયસમ્ફસ્સજા સાતા સુખા વેદના – ઇદં વુચ્ચતિ ''સુખં''.

તત્થ કતમં દુક્ખં? યં કાયિકં અસાતં કાયિકં દુક્ખં કાયસમ્ફસ્સજં અસાતં દુક્ખં વેદયિતં કાયસમ્ફસ્સજા અસાતા દુક્ખા વેદના – ઇદં વુચ્ચતિ ''દુક્ખં''. ઇતિ ઇદઞ્ચ સુખં ઇદઞ્ચ દુક્ખં સન્તા હોન્તિ સમિતા વૂપસન્તા અત્થઙ્ગતા અબ્ભત્થઙ્ગતા અપ્પિતા બ્યપ્પિતા સોસિતા વિસોસિતા બ્યન્તીકતા. તેન વુચ્ચતિ ''સુખસ્સ ચ પહાના દુક્ખસ્સ ચ પહાના''તિ.

૫૯૫. ''પુબ્બેવ સોમનસ્સદોમનસ્સાનં અત્થઙ્ગમા''તિ અત્થિ સોમનસ્સં, અત્થિ દોમનસ્સં.

તત્થ કતમં સોમનસ્સં? યં ચેતસિકં સાતં ચેતસિકં સુખં ચેતોસમ્ફસ્સજં સાતં સુખં વેદયિતં ચેતોસમ્ફસ્સજા સાતા સુખા વેદના – ઇદં વુચ્ચતિ ''સોમનસ્સં''.

તત્થ કતમં દોમનસ્સં? યં ચેતસિકં અસાતં ચેતસિકં દુક્ખં ચેતોસમ્ફસ્સજં અસાતં દુક્ખં વેદયિતં ચેતોસમ્ફસ્સજા અસાતા દુક્ખા વેદના – ઇદં વુચ્ચતિ ''દોમનસ્સં''. ઇતિ ઇદઞ્ચ સોમનસ્સં ઇદઞ્ચ દોમનસ્સં પુબ્બેવ સન્તા હોન્તિ સમિતા વૂપસન્તા અત્થઙ્ગતા અબ્ભત્થઙ્ગતા અપ્પિતા બ્યપ્પિતા સોસિતા વિસોસિતા બ્યન્તીકતા. તેન વુચ્ચતિ ''પુબ્બેવ સોમનસ્સદોમનસ્સાનં અત્થઙ્ગમા''તિ.

૫૯૬. ''અદુક્ખમસુખ''ન્તિ યં ચેતસિકં નેવ સાતં નાસાતં ચેતોસમ્ફસ્સજં અદુક્ખમસુખં વેદયિતં ચેતોસમ્ફસ્સજા અદુક્ખમસુખા વેદના. તેન વુચ્ચતિ ''અદુક્ખમસુખ''ન્તિ.

૫૯૭. ''ઉપેક્ખાસતિપારિસુદ્ધિ''ન્તિ, તત્થ કતમા ઉપેક્ખા? યા ઉપેક્ખા ઉપેક્ખના અજ્ઝુપેક્ખના મજ્ઝત્તતા ચિત્તસ્સ – અયં વુચ્ચતિ ''ઉપેક્ખા''.

તત્થ કતમા સતિ? યા સતિ અનુસ્સતિ...પે॰... સમ્માસતિ – અયં વુચ્ચતિ ''સતિ''. અયં સતિ ઇમાય ઉપેક્ખાય વિવટા હોતિ પરિસુદ્ધા પરિયોદાતા. તેન વુચ્ચતિ ''ઉપેક્ખાસતિપારિસુદ્ધિ''ન્તિ.

૫૯૮. ''ચતુત્થ''ન્તિ ગણનાનુપુબ્બતા ચતુત્થં, ઇદં ચતુત્થં સમાપજ્જતીતિ ચતુત્થં.

૫૯૯. ''ઝાન''ન્તિ ઉપેક્ખા, સતિ, ચિત્તસ્સેકગ્ગતા.

૬૦૦. ''ઉપસમ્પજ્જા''તિ યો ચતુત્થસ્સ ઝાનસ્સ લાભો પટિલાભો પત્તિ સમ્પત્તિ ફુસના સચ્છિકિરિયા ઉપસમ્પદા.

૬૦૧. ''વિહરતી''તિ...પે॰... તેન વુચ્ચતિ ''વિહરતી''તિ.

૬૦૨. ''સબ્બસો રૂપસઞ્ઞાનં સમતિક્કમા''તિ તત્થ કતમા રૂપસઞ્ઞા? રૂપાવચરસમાપત્તિં સમાપન્નસ્સ વા ઉપપન્નસ્સ વા દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારિસ્સ વા સઞ્ઞા સઞ્જાનના સઞ્જાનિતત્તં – ઇમા વુચ્ચન્તિ ''રૂપસઞ્ઞાયો''. ઇમા રૂપસઞ્ઞાયો અતિક્કન્તો હોતિ વીતિક્કન્તો સમતિક્કન્તો. તેન વુચ્ચતિ ''સબ્બસો રૂપસઞ્ઞાનં સમતિક્કમા''તિ.

૬૦૩. ''પટિઘસઞ્ઞાનં અત્થઙ્ગમા''તિ તત્થ કતમા પટિઘસઞ્ઞા? રૂપસઞ્ઞા સદ્દસઞ્ઞા...પે॰... ફોટ્ઠબ્બસઞ્ઞા – ઇમા વુચ્ચન્તિ પટિઘસઞ્ઞાયો. ઇમા પટિઘસઞ્ઞાયો સન્તા હોન્તિ સમિતા વૂપસન્તા અત્થઙ્ગતા અબ્ભત્થઙ્ગતા અપ્પિતા બ્યપ્પિતા સોસિતા વિસોસિતા બ્યન્તીકતા. તેન વુચ્ચતિ ''પટિઘસઞ્ઞાનં અત્થઙ્ગમા''તિ.

૬૦૪. ''નાનત્તસઞ્ઞાનં અમનસિકારા''તિ તત્થ કતમા નાનત્તસઞ્ઞા? અસમાપન્નસ્સ મનોધાતુ સમઙ્ગિસ્સ વા મનોવિઞ્ઞાણધાતુ સમઙ્ગિસ્સ વા સઞ્ઞા સઞ્જાનના સઞ્જાનિતત્તં – ઇમા વુચ્ચન્તિ ''નાનત્તસઞ્ઞાયો''. ઇમા નાનત્તસઞ્ઞાયો ન મનસિ કરોતિ. તેન વુચ્ચતિ ''નાનત્તસઞ્ઞાનં અમનસિકારા''તિ.

૬૦૫. ''અનન્તો આકાસો''તિ, તત્થ કતમો આકાસો? યો આકાસો આકાસગતં અઘં અઘગતં વિવરો વિવરગતં અસમ્ફુટ્ઠં ચતૂહિ મહાભૂતેહિ – અયં વુચ્ચતિ ''આકાસો''. તસ્મિં આકાસે ચિત્તં ઠપેતિ સણ્ઠપેતિ અનન્તં

ફરતિ. તેન વુચ્ચતિ ‘‘અનન્તો આકાસો’’તિ.

૬૦૬. ‘‘આકાસાનઞ્ચાયતન’’ન્તિ આકાસાનઞ્ચાયતનં સમાપન્નસ્સ વા ઉપપન્નસ્સ વા દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારિસ્સ વા ચિત્તચેતસિકા ધમ્મા.

૬૦૭. ‘‘ઉપસમ્પજ્જા’’તિ યો આકાસાનઞ્ચાયતનસ્સ લાભો પટિલાભો પત્તિ સમ્પત્તિ ફુસના સચ્છિકિરિયા ઉપસમ્પદા.

૬૦૮. ‘‘વિહરતી’’તિ…પે॰… તેન વુચ્ચતિ ‘‘વિહરતી’’તિ.

૬૦૯. ‘‘સબ્બસો આકાસાનઞ્ચાયતનં સમતિક્કમ્મા’’તિ ઇમં આકાસાનઞ્ચાયતનં અતિક્કન્તો હોતિ વીતિક્કન્તો સમતિક્કન્તો. તેન વુચ્ચતિ ‘‘સબ્બસો આકાસાનઞ્ચાયતનં સમતિક્કમ્મા’’તિ.

૬૧૦. ‘‘અનન્તં વિઞ્ઞાણ’’ન્તિ તંયેવ આકાસં વિઞ્ઞાણેન ફુટ્ઠં મનસિ કરોતિ અનન્તં ફરતિ. તેન વુચ્ચતિ ‘‘અનન્તં વિઞ્ઞાણ’’ન્તિ.

૬૧૧. ‘‘વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતન’’ન્તિ વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનં સમાપન્નસ્સ વા ઉપપન્નસ્સ વા દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારિસ્સ વા ચિત્તચેતસિકા ધમ્મા.

૬૧૨. ‘‘ઉપસમ્પજ્જા’’તિ યો વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનસ્સ લાભો પટિલાભો પત્તિ સમ્પત્તિ ફુસના સચ્છિકિરિયા ઉપસમ્પદા.

૬૧૩. ‘‘વિહરતી’’તિ…પે॰… તેન વુચ્ચતિ ‘‘વિહરતી’’તિ.

૬૧૪. ‘‘સબ્બસો વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનં સમતિક્કમ્મા’’તિ ઇમં વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનં અતિક્કન્તો હોતિ વીતિક્કન્તો સમતિક્કન્તો. તેન વુચ્ચતિ ‘‘સબ્બસો વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનં સમતિક્કમ્મા’’તિ.

૬૧૫. ‘‘નત્થિ કિઞ્ચી’’તિ તંયેવ વિઞ્ઞાણં ભાવેતિ વિભાવેતિ અન્તરભાવેતિ, ‘‘નત્થિ કિઞ્ચી’’તિ પસ્સતિ. તેન વુચ્ચતિ ‘‘નત્થિ કિઞ્ચી’’તિ.

૬૧૬. ‘‘આકિઞ્ચઞ્ઞાયતન’’ન્તિ આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનં સમાપન્નસ્સ વા ઉપપન્નસ્સ વા દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારિસ્સ વા ચિત્તચેતસિકા ધમ્મા.

૬૧૭. ‘‘ઉપસમ્પજ્જા’’તિ યો આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનસ્સ લાભો પટિલાભો પત્તિ સમ્પત્તિ ફુસના સચ્છિકિરિયા ઉપસમ્પદા.

૬૧૮. ‘‘વિહરતી’’તિ …પે॰… તેન વુચ્ચતિ ‘‘વિહરતી’’તિ.

૬૧૯. ‘‘સબ્બસો આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનં સમતિક્કમ્મા’’તિ ઇમં આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનં અતિક્કન્તો હોતિ વીતિક્કન્તો સમતિક્કન્તો. તેન વુચ્ચતિ ‘‘સબ્બસો આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનં સમતિક્કમ્મા’’તિ.

“નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞી”તિ તંયેવ આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનં સન્તતો મનસિ કરોતિ સઙ્ખારાવસેસસમાપત્તિં ભાવેતિ. તેન વુચ્ચતિ “નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞી”તિ [અયં પાઠો માતિકાયં નત્થિ, નિદ્દેસે પન સબ્બપોત્થકેસુ દિસ્સતિ].

૬૨૦. “નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતન”ન્તિ નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનં સમાપન્નસ્સ વા ઉપપન્નસ્સ વા દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારિસ્સ વા ચિત્તચેતસિકા ધમ્મા.

૬૨૧. “ઉપસમ્પજ્જા”તિ યો નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનસ્સ લાભો પટિલાભો પત્તિ સમ્પત્તિ ફુસના સચ્છિકિરિયા ઉપસમ્પદા.

૬૨૨. “વિહરતી”તિ ઇરિયતિ વત્તતિ પાલેતિ યપેતિ યાપેતિ ચરતિ વિહરતિ. તેન વુચ્ચતિ “વિહરતી”તિ.

સુત્તન્તભાજનીયં.

૨. અભિધમ્મભાજનીયં

૧. રૂપાવચરકુસલં

૬૨૩. ચત્તારિ ઝાનાનિ – પઠમં ઝાનં, દુતિયં ઝાનં, તતિયં ઝાનં, ચતુત્થં ઝાનં.

૬૨૪. તત્થ કતમં પઠમં ઝાનં? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ વિવિચ્ચેવ કામેહિ... પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ પથવીકસિણં, તસ્મિં સમયે પઞ્ચઙ્ગિકં ઝાનં હોતિ – વિતક્કો, વિચારો, પીતિ, સુખં, ચિત્તસ્સેકગ્ગતા. ઇદં વુચ્ચતિ “પઠમં ઝાનં”. અવસેસા ધમ્મા ઝાનસમ્પયુત્તા.

તત્થ કતમં દુતિયં ઝાનં? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા... પે॰... દુતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ પથવીકસિણં , તસ્મિં સમયે તિવઙ્ગિકં ઝાનં હોતિ – પીતિ, સુખં, ચિત્તસ્સેકગ્ગતા. ઇદં વુચ્ચતિ “દુતિયં ઝાનં”. અવસેસા ધમ્મા ઝાનસમ્પયુત્તા.

તત્થ કતમં તતિયં ઝાનં? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ પીતિયા ચ વિરાગા...પે॰... તતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ પથવીકસિણં, તસ્મિં સમયે દુવઙ્ગિકં ઝાનં હોતિ – સુખં, ચિત્તસ્સેકગ્ગતા. ઇદં વુચ્ચતિ “તતિયં ઝાનં”. અવસેસા ધમ્મા ઝાનસમ્પયુત્તા.

તત્થ કતમં ચતુત્થં ઝાનં? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ સુખસ્સ ચ પહાના...પે॰... ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ પથવીકસિણં, તસ્મિં સમયે દુવઙ્ગિકં ઝાનં હોતિ – ઉપેક્ખા, ચિત્તસ્સેકગ્ગતા. ઇદં વુચ્ચતિ “ચતુત્થં ઝાનં”. અવસેસા ધમ્મા ઝાનસમ્પયુત્તા.

ચતુક્કં.

૬૨૫. ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ પથવીકસિણં, તસ્મિં સમયે પઞ્ચઙ્ગિકં ઝાનં હોતિ – વિતક્કો, વિચારો, પીતિ, સુખં, ચિત્તસ્સેકગ્ગતા. ઇદં વુચ્ચતિ “પઠમં ઝાનં”. અવસેસા ધમ્મા ઝાનસમ્પયુત્તા.

ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ વિવિચ્ચેવ કામેહિ વિવિચ્ચ અકુસલેહિ ધમ્મેહિ અવિતક્કં વિચારમત્તં વિવેકજં પીતિસુખં દુતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ પથવીકસિણં, તસ્મિં સમયે ચતુરઙ્ગિકં ઝાનં હોતિ – વિચારો, પીતિ, સુખં, ચિત્તસ્સેકગ્ગતા. ઇદં વુચ્ચતિ ''દુતિયં ઝાનં''. અવસેસા ધમ્મા ઝાનસમ્પયુત્તા.

ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા...પે॰... તતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ પથવીકસિણં, તસ્મિં સમયે તિવઙ્ગિકં ઝાનં હોતિ – પીતિ, સુખં, ચિત્તસ્સેકગ્ગતા. ઇદં વુચ્ચતિ ''તતિયં ઝાનં''. અવસેસા ધમ્મા ઝાનસમ્પયુત્તા.

ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ પીતિયા ચ વિરાગા...પે॰... ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ પથવીકસિણં, તસ્મિં સમયે દુવઙ્ગિકં ઝાનં હોતિ – સુખં, ચિત્તસ્સેકગ્ગતા. ઇદં વુચ્ચતિ ''ચતુત્થં ઝાનં''. અવસેસા ધમ્મા ઝાનસમ્પયુત્તા.

ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ સુખસ્સ ચ પહાના...પે॰... પઞ્ચમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ પથવીકસિણં, તસ્મિં સમયે દુવઙ્ગિકં ઝાનં હોતિ – ઉપેક્ખા, ચિત્તસ્સેકગ્ગતા. ઇદં વુચ્ચતિ ''પઞ્ચમં ઝાનં''. અવસેસા ધમ્મા ઝાનસમ્પયુત્તા.

પઞ્ચકં.

૨. અરૂપાવચરકુસલં

૬૨૬. ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે અરૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ સબ્બસો આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનં સમતિક્કમ્મ નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનસઞ્ઞાસહગતં સુખસ્સ ચ પહાના...પે॰... ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ, તસ્મિં સમયે દુવઙ્ગિકં ઝાનં હોતિ – ઉપેક્ખા, ચિત્તસ્સેકગ્ગતા. ઇદં વુચ્ચતિ ''ચતુત્થં ઝાનં''. અવસેસા ધમ્મા ઝાનસમ્પયુત્તા.

૩. લોકુત્તરકુસલં

૬૨૭. ચત્તારિ ઝાનાનિ – પઠમં ઝાનં, દુતિયં ઝાનં, તતિયં ઝાનં, ચતુત્થં ઝાનં.

૬૨૮. તત્થ કતમં પઠમં ઝાનં? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે પઞ્ચઙ્ગિકં ઝાનં હોતિ – વિતક્કો, વિચારો, પીતિ, સુખં, ચિત્તસ્સેકગ્ગતા. ઇદં વુચ્ચતિ ''પઠમં ઝાનં''. અવસેસા ધમ્મા ઝાનસમ્પયુત્તા.

તત્થ કતમં દુતિયં ઝાનં? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા...પે॰... દુતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે તિવઙ્ગિકં ઝાનં હોતિ – પીતિ, સુખં, ચિત્તસ્સેકગ્ગતા. ઇદં વુચ્ચતિ ''દુતિયં ઝાનં''. અવસેસા ધમ્મા ઝાનસમ્પયુત્તા.

તત્થ કતમં તતિયં ઝાનં? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા પીતિયા ચ વિરાગા...પે॰... તતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે દુવઙ્ગિકં ઝાનં હોતિ – સુખં, ચિત્તસ્સેકગ્ગતા. ઇદં વુચ્ચતિ ''તતિયં ઝાનં''. અવસેસા ધમ્મા ઝાનસમ્પયુત્તા.

તત્થ કતમં ચતુત્થં ઝાનં? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા સુખસ્સ ચ પહાના ...પે॰... ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે દુવઙ્ગિકં ઝાનં હોતિ – ઉપેક્ખા, ચિત્તસ્સેકગ્ગતા. ઇદં વુચ્ચતિ ''ચતુત્થં ઝાનં''. અવસેસા ધમ્મા ઝાનસમ્પયુત્તા.

ચતુક્કં.

૬૨૯. ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે પઞ્ચઙ્ગિકં ઝાનં હોતિ – વિતક્કો, વિચારો, પીતિ, સુખં, ચિત્તસ્સેકગ્ગતા. ઇદં વુચ્ચતિ ''પઠમં ઝાનં''. અવસેસા ધમ્મા ઝાનસમ્પયુત્તા.

ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ વિવિચ્ચ અકુસલેહિ ધમ્મેહિ અવિતક્કં વિચારમત્તં વિવેકજં પીતિસુખં દુતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે ચતુરઙ્ગિકં ઝાનં હોતિ વિચારો પીતિ સુખં ચિત્તસ્સેકગ્ગતા. ઇદં વુચ્ચતિ ''દુતિયં ઝાનં''. અવસેસા ધમ્મા ઝાનસમ્પયુત્તા.

ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા...પે॰... તતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે તિવઙ્ગિકં ઝાનં હોતિ – પીતિ, સુખં, ચિત્તસ્સેકગ્ગતા. ઇદં વુચ્ચતિ ''તતિયં ઝાનં''. અવસેસા ધમ્મા ઝાનસમ્પયુત્તા.

ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા પીતિયા ચ વિરાગા...પે॰... ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે દુવઙ્ગિકં ઝાનં હોતિ – સુખં, ચિત્તસ્સેકગ્ગતા. ઇદં વુચ્ચતિ ''ચતુત્થં ઝાનં''. અવસેસા ધમ્મા ઝાનસમ્પયુત્તા.

ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા સુખસ્સ ચ પહાના...પે॰... પઞ્ચમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે દુવઙ્ગિકં ઝાનં હોતિ – ઉપેક્ખા, ચિત્તસ્સેકગ્ગતા. ઇદં વુચ્ચતિ ''પઞ્ચમં ઝાનં''. અવસેસા ધમ્મા ઝાનસમ્પયુત્તા.

પઞ્ચકં.

૪. રૂપાવચરવિપાકા

૬૩૦. ચત્તારિ ઝાનાનિ – પઠમં ઝાનં, દુતિયં ઝાનં, તતિયં ઝાનં, ચતુત્થં ઝાનં.

૬૩૧. તત્થ કતમં પઠમં ઝાનં? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ વિવિચ્ચેવ કામેહિ... પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ પથવીકસિણં, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ...પે॰... અવિક્ખેપો હોતિ. ઇમે ધમ્મા કુસલા. તસ્સેવ રૂપાવચરસ્સ કુસલસ્સ કમ્મસ્સ કતત્તા ઉપચિતત્તા વિપાકં વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ પથવીકસિણં, તસ્મિં સમયે પઞ્ચઙ્ગિકં ઝાનં હોતિ – વિતક્કો, વિચારો, પીતિ, સુખં, ચિત્તસ્સેકગ્ગતા. ઇદં વુચ્ચતિ ''પઠમં ઝાનં''. અવસેસા ધમ્મા ઝાનસમ્પયુત્તા.

તત્થ કતમં દુતિયં ઝાનં? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા... પે॰... દુતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ પથવીકસિણં, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ...પે॰... અવિક્ખેપો હોતિ. ઇમે ધમ્મા કુસલા. તસ્સેવ રૂપાવચરસ્સ કુસલસ્સ કમ્મસ્સ કતત્તા ઉપચિતત્તા વિપાકં વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા... પે॰... દુતિયં ઝાનં...પે॰... તતિયં ઝાનં...પે॰... ચતુત્થં ઝાનં...પે॰... પઠમં ઝાનં...પે॰... પઞ્ચમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ પથવીકસિણં, તસ્મિં સમયે દુવઙ્ગિકં ઝાનં હોતિ – ઉપેક્ખા, ચિત્તસ્સેકગ્ગતા. ઇદં વુચ્ચતિ ''પઞ્ચમં ઝાનં''. અવસેસા ધમ્મા ઝાનસમ્પયુત્તા...પે॰....

૫. અરૂપાવચરવિપાકા

૬૩૨. ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે અરૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ સબ્બસો આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનં સમતિક્કમ્મ નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનસઞ્ઞાસહગતં સુખસ્સ ચ પહાના...પે॰... ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ...પે॰... અવિક્ખેપો હોતિ. ઇમે ધમ્મા કુસલા. તસ્સેવ અરૂપાવચરસ્સ કુસલસ્સ કમ્મસ્સ કતત્તા ઉપચિતત્તા વિપાકં સબ્બસો આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનં સમતિક્કમ્મ નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનસઞ્ઞાસહગતં સુખસ્સ ચ પહાના...પે॰... ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ, તસ્મિં સમયે દુવઙ્ગિકં ઝાનં હોતિ – ઉપેક્ખા, ચિત્તસ્સેકગ્ગતા. ઇદં વુચ્ચતિ ''ચતુત્થં ઝાનં''. અવસેસા ધમ્મા ઝાનસમ્પયુત્તા.

૬. લોકુત્તરવિપાકા

૬૩૩. ચત્તારિ ઝાનાનિ – પઠમં ઝાનં, દુતિયં ઝાનં, તતિયં ઝાનં, ચતુત્થં ઝાનં.

૬૩૪. તત્થ કતમં પઠમં ઝાનં? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ...પે॰... અવિક્ખેપો હોતિ. ઇમે ધમ્મા કુસલા. તસ્સેવ લોકુત્તરસ્સ કુસલસ્સ ઝાનસ્સ કતત્તા ભાવિતત્તા વિપાકં વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં સુઞ્ઞતં, તસ્મિં સમયે પઞ્ચઙ્ગિકં ઝાનં હોતિ – વિતક્કો, વિચારો, પીતિ, સુખં, ચિત્તસ્સેકગ્ગતા. ઇદં વુચ્ચતિ ''પઠમં ઝાનં''. અવસેસા ધમ્મા ઝાનસમ્પયુત્તા.

તત્થ કતમં દુતિયં ઝાનં? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા...પે॰... દુતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ...પે॰... અવિક્ખેપો હોતિ. ઇમે ધમ્મા કુસલા. તસ્સેવ

લોકુત્તરસ્સ કુસલસ્સ ઝાનસ્સ કતત્તા ભાવિતત્તા વિપાકં વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા...પે॰... દુતિયં ઝાનં ...પે॰... તતિયં ઝાનં...પે॰... ચતુત્થં ઝાનં...પે॰... પઠમં ઝાનં...પે॰... પઞ્ચમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં સુઞ્ઞતં, તસ્મિં સમયે દુવઙ્ગિકં ઝાનં હોતિ – ઉપેક્ખા, ચિત્તસ્સેકગ્ગતા. ઇદં વુચ્ચતિ ''પઞ્ચમં ઝાનં''. અવસેસા ધમ્મા ઝાનસમ્પયુત્તા.

૭. રૂપારૂપાવચરકિરિયા

૬૩૫. ચત્તારિ ઝાનાનિ – પઠમં ઝાનં, દુતિયં ઝાનં, તતિયં ઝાનં, ચતુત્થં ઝાનં.

૬૩૬. તત્થ કતમં પઠમં ઝાનં? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે રૂપાવચરં ઝાનં ભાવેતિ કિરિયં નેવ કુસલં નાકુસલં ન ચ કમ્મવિપાકં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારં વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ પથવીકસિણં, તસ્મિં સમયે પઞ્ચઙ્ગિકં ઝાનં હોતિ – વિતક્કો, વિચારો, પીતિ, સુખં, ચિત્તસ્સેકગ્ગતા. ઇદં વુચ્ચતિ ''પઠમં ઝાનં''. અવસેસા ધમ્મા ઝાનસમ્પયુત્તા.

તત્થ કતમં દુતિયં ઝાનં? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે રૂપાવચરં ઝાનં ભાવેતિ કિરિયં નેવ કુસલં નાકુસલં ન ચ કમ્મવિપાકં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારં વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા...પે॰... દુતિયં ઝાનં...પે॰... તતિયં ઝાનં...પે॰... ચતુત્થં ઝાનં...પે॰... પઠમં ઝાનં...પે॰... પઞ્ચમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ પથવીકસિણં, તસ્મિં સમયે દુવઙ્ગિકં ઝાનં હોતિ – ઉપેક્ખા, ચિત્તસ્સેકગ્ગતા. ઇદં વુચ્ચતિ ''પઞ્ચમં ઝાનં''. અવસેસા ધમ્મા ઝાનસમ્પયુત્તા.

૬૩૭. ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે અરૂપાવચરં ઝાનં ભાવેતિ કિરિયં નેવ કુસલં નાકુસલં ન ચ કમ્મવિપાકં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારં સબ્બસો આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનં સમતિક્કમ્મ નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનસઞ્ઞાસહગતં સુખસ્સ ચ પહાના...પે॰... ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ, તસ્મિં સમયે દુવઙ્ગિકં ઝાનં હોતિ – ઉપેક્ખા, ચિત્તસ્સેકગ્ગતા. ઇદં વુચ્ચતિ ''ચતુત્થં ઝાનં''. અવસેસા ધમ્મા ઝાનસમ્પયુત્તાતિ.

અભિધમ્મભાજનીયં.

૩. પઞ્હાપુચ્છકં

૬૩૮. ચત્તારિ ઝાનાનિ – ઇધ ભિક્ખુ વિવિચ્ચેવ કામેહિ વિવિચ્ચ અકુસલેહિ ધમ્મેહિ સવિતક્કં સવિચારં વિવેકજં પીતિસુખં પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ...પે॰... વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા અજ્ઝત્તં સમ્પસાદનં ચેતસો એકોદિભાવં અવિતક્કં અવિચારં સમાધિજં પીતિસુખં દુતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ...પે॰... પીતિયા ચ વિરાગા ઉપેક્ખકો ચ વિહરતિ સતો ચ સમ્પજાનો સુખઞ્ચ કાયેન પટિસંવેદેતિ, યં તં અરિયા આચિક્ખન્તિ – ''ઉપેક્ખકો સતિમા સુખવિહારી''તિ તતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ...પે॰... સુખસ્સ ચ પહાના દુક્ખસ્સ ચ પહાના પુબ્બેવ સોમનસ્સદોમનસ્સાનં અત્થઙ્ગમા અદુક્ખમસુખં ઉપેક્ખાસતિપારિસુદ્ધિં ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ.

૬૩૯. ચતુન્નં ઝાનાનં કતિ કુસલા, કતિ અકુસલા, કતિ અબ્યાકતા...પે॰... કતિ સરણા, કતિ અરણા?

૧. તિકં

૬૪૦. સિયા કુસલા, સિયા અબ્યાકતા. તીણિ ઝાનાનિ – એત્થુપ્પન્નં સુખં વેદનં ઠપેત્વા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા, ચતુત્થં ઝાનં – એત્થુપ્પન્નં અદુક્ખમસુખં વેદનં ઠપેત્વા અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તં. સિયા વિપાકા, સિયા વિપાકધમ્મધમ્મા, સિયા નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મા. સિયા ઉપાદિન્નુપાદાનિયા, સિયા અનુપાદિન્નુપાદાનિયા, સિયા અનુપાદિન્નઅનુપાદાનિયા. સિયા અસંકિલિટ્ઠસંકિલેસિકા, સિયા અસંકિલિટ્ઠઅસંકિલેસિકા. પઠમં ઝાનં – એત્થુપ્પન્ને વિતક્કવિચારે ઠપેત્વા સવિતક્કં સવિચારં, તીણિ ઝાનાનિ અવિતક્કઅવિચારા. દ્વે ઝાનાનિ – એત્થુપ્પન્નં પીતિં ઠપેત્વા પીતિસહગતા, તીણિ ઝાનાનિ – એત્થુપ્પન્નં સુખં ઠપેત્વા સુખસહગતા, ચતુત્થં ઝાનં – એત્થુપ્પન્નં ઉપેક્ખં ઠપેત્વા ઉપેક્ખાસહગતં. નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બા. નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકા. સિયા આચયગામિનો, સિયા અપચયગામિનો, સિયા નેવાચયગામિનાપચયગામિનો. સિયા સેક્ખા, સિયા અસેક્ખા, સિયા નેવસેક્ખનાસેક્ખા. સિયા મહગ્ગતા, સિયા અપ્પમાણા. તીણિ ઝાનાનિ ન વત્તબ્બા પરિત્તારમ્મણાતિપિ, મહગ્ગતારમ્મણાતિપિ, સિયા અપ્પમાણારમ્મણા , સિયા ન વત્તબ્બા અપ્પમાણારમ્મણાતિ; ચતુત્થં ઝાનં સિયા પરિત્તારમ્મણં, સિયા મહગ્ગતારમ્મણં, સિયા અપ્પમાણારમ્મણં; સિયા ન વત્તબ્બં પરિત્તારમ્મણન્તિપિ, મહગ્ગતારમ્મણન્તિપિ, અપ્પમાણારમ્મણન્તિપિ . સિયા મજ્ઝિમા, સિયા પણીતા. સિયા સમ્મત્તનિયતા, સિયા અનિયતા. તીણિ ઝાનાનિ ન મગ્ગારમ્મણા, સિયા મગ્ગહેતુકા, સિયા મગ્ગાધિપતિનો, સિયા ન વત્તબ્બા મગ્ગહેતુકાતિપિ, મગ્ગાધિપતિનોતિપિ; ચતુત્થં ઝાનં સિયા મગ્ગારમ્મણં, સિયા મગ્ગહેતુકં, સિયા મગ્ગાધિપતિ, સિયા ન વત્તબ્બં મગ્ગારમ્મણન્તિપિ, મગ્ગહેતુકન્તિપિ મગ્ગાધિપતીતિપિ. સિયા ઉપ્પન્ના, સિયા અનુપ્પન્ના, સિયા ઉપ્પાદિનો. સિયા અતીતા, સિયા અનાગતા, સિયા પચ્ચુપ્પન્ના. તીણિ ઝાનાનિ ન વત્તબ્બા અતીતારમ્મણાતિપિ, અનાગતારમ્મણાતિપિ, પચ્ચુપ્પન્નારમ્મણાતિપિ; ચતુત્થં ઝાનં સિયા અતીતારમ્મણં, સિયા અનાગતારમ્મણં, સિયા પચ્ચુપ્પન્નારમ્મણં, સિયા ન વત્તબ્બં અતીતારમ્મણન્તિપિ, અનાગતારમ્મણન્તિપિ, પચ્ચુપ્પન્નારમણન્તિપિ. સિયા અજ્ઝત્તા, સિયા બહિદ્ધા, સિયા અજ્ઝત્તબહિદ્ધા. તીણિ ઝાનાનિ બહિદ્ધારમ્મણા, ચતુત્થં ઝાનં સિયા અજ્ઝત્તારમ્મણં, સિયા બહિદ્ધારમ્મણં, સિયા અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણં, સિયા ન વત્તબ્બં અજ્ઝત્તારમ્મણન્તિપિ, બહિદ્ધારમ્મણન્તિપિ, અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણન્તિપિ. અનિદસ્સનઅપ્પટિઘા.

૨. દુકં

૬૪૧. ન હેતૂ, સહેતુકા, હેતુસમ્પયુત્તા, ન વત્તબ્બા ''હેતૂ ચેવ સહેતુકા ચા''તિ, સહેતુકા ચેવ ન ચ હેતૂ, ન વત્તબ્બા ''હેતૂ ચેવ હેતુસમ્પયુત્તા ચા''તિ, હેતુસમ્પયુત્તા ચેવ ન ચ હેતૂ, ન હેતૂ સહેતુકા.

સપ્પચ્ચયા, સઙ્ખતા, અનિદસ્સના, અપ્પટિઘા, અરૂપા , સિયા લોકિયા, સિયા લોકુત્તરા, કેનચિ વિઞ્ઞેય્યા, કેનચિ ન વિઞ્ઞેય્યા.

નો આસવા, સિયા સાસવા, સિયા અનાસવા, આસવવિપ્પયુત્તા, ન વત્તબ્બા ''આસવા ચેવ સાસવા ચા''તિ, સિયા સાસવા ચેવ નો ચ આસવા, સિયા ન વત્તબ્બા ''સાસવા ચેવ નો ચ આસવા''તિ. ન વત્તબ્બા ''આસવા ચેવ આસવસમ્પયુત્તા ચાતિ''પિ, આસવસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ આસવાતિપિ. સિયા આસવવિપ્પયુત્તા સાસવા, સિયા આસવવિપ્પયુત્તા અનાસવા.

નો સંયોજના...પે॰... નો ગન્થા...પે॰... નો ઓઘા...પે॰... નો યોગા...પે॰... નો નીવરણા...પે॰... નો પરામાસા...પે॰... સારમ્મણા, નો ચિત્તા, ચેતસિકા, ચિત્તસમ્પયુત્તા, ચિત્તસંસટ્ઠા, ચિત્તસમુટ્ઠાના, ચિત્તસહભુનો, ચિત્તાનુપરિવત્તિનો, ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાના, ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનસહભુનો, ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનાનુપરિવત્તિનો, બાહિરા, નો ઉપાદા, સિયા ઉપાદિન્ના, સિયા અનુપાદિન્ના.

નો ઉપાદાના...પે॰... નો કિલેસા...પે॰... ન દસ્સનેન પહાતબ્બા, ન ભાવનાય પહાતબ્બા, ન દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકા, ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકા. પઠમં ઝાનં – એત્થુપ્પન્નં વિતક્કં ઠપેત્વા સવિતક્કં, તીણિ ઝાનાનિ અવિતક્કા. પઠમં ઝાનં – એત્થુપ્પન્નં વિચારં ઠપેત્વા સવિચારં, તીણિ ઝાનાનિ અવિચારા. દ્વે ઝાનાનિ – એત્થુપ્પન્નં પીતિં ઠપેત્વા સપ્પીતિકા, દ્વે ઝાનાનિ અપ્પીતિકા. દ્વે ઝાનાનિ – એત્થુપ્પન્નં પીતિં ઠપેત્વા પીતિસહગતા, દ્વે ઝાનાનિ ન પીતિસહગતા. તીણિ ઝાનાનિ – એત્થુપ્પન્નં સુખં ઠપેત્વા સુખસહગતા, ચતુત્થં ઝાનં ન સુખસહગતં. ચતુત્થં ઝાનં – એત્થુપ્પન્નં ઉપેક્ખં ઠપેત્વા ઉપેક્ખાસહગતં, તીણિ ઝાનાનિ ઉપેક્ખાસહગતા, ન કામાવચરા, સિયા રૂપાવચરા, સિયા ન રૂપાવચરા, તીણિ ઝાનાનિ ન અરૂપાવચરા, ચતુત્થં ઝાનં સિયા અરૂપાવચરં, સિયા ન અરૂપાવચરં, સિયા પરિયાપન્ના, સિયા અપરિયાપન્ના, સિયા નિય્યાનિકા, સિયા અનિય્યાનિકા, સિયા નિયતા, સિયા અનિયતા, સિયા સઉત્તરા, સિયા અનુત્તરા, અરણાતિ.

પઞ્હાપુચ્છકં.

ઝાનવિભઙ્ગો નિટ્ઠિતો.

૧૩. અપ્પમઞ્ઞાવિભઙ્ગો

૧. સુત્તન્તભાજનીયં

૬૪૨. ચતસ્સો અપ્પમઞ્ઞાયો – ઇધ ભિક્ખુ મેત્તાસહગતેન ચેતસા એકં દિસં ફરિત્વા વિહરતિ, તથા દુતિયં, તથા તતિયં, તથા ચતુત્થં [ચતુત્થિં (સી॰)]. ઇતિ ઉદ્ધમધો તિરિયં સબ્બધિ સબ્બત્તતાય સબ્બાવન્તં લોકં મેત્તાસહગતેન ચેતસા વિપુલેન મહગ્ગતેન અપ્પમાણેન અવેરેન અબ્યાપજ્જેન [અબ્યાપજ્ઝેન (સી॰ સ્યા॰)] ફરિત્વા વિહરતિ. કરુણાસહગતેન ચેતસા એકં દિસં ફરિત્વા વિહરતિ, તથા દુતિયં, તથા તતિયં, તથા ચતુત્થં. ઇતિ ઉદ્ધમધો તિરિયં સબ્બધિ સબ્બત્તતાય સબ્બાવન્તં લોકં કરુણાસહગતેન ચેતસા વિપુલેન મહગ્ગતેન અપ્પમાણેન અવેરેન અબ્યાપજ્જેન ફરિત્વા વિહરતિ. મુદિતાસહગતેન ચેતસા એકં દિસં ફરિત્વા વિહરતિ, તથા દુતિયં, તથા તતિયં, તથા ચતુત્થં. ઇતિ ઉદ્ધમધો તિરિયં સબ્બધિ સબ્બત્તતાય સબ્બાવન્તં લોકં મુદિતાસહગતેન ચેતસા વિપુલેન મહગ્ગતેન અપ્પમાણેન અવેરેન અબ્યાપજ્જેન ફરિત્વા વિહરતિ. ઉપેક્ખાસહગતેન ચેતસા એકં દિસં ફરિત્વા વિહરતિ, તથા દુતિયં, તથા તતિયં, તથા ચતુત્થં. ઇતિ ઉદ્ધમધો તિરિયં સબ્બધિ સબ્બત્તતાય સબ્બાવન્તં લોકં ઉપેક્ખાસહગતેન ચેતસા વિપુલેન મહગ્ગતેન અપ્પમાણેન અવેરેન અબ્યાપજ્જેન ફરિત્વા વિહરતિ.

૧. મેત્તા

૬૪૩. કથઞ્ચ ભિક્ખુ મેત્તાસહગતેન ચેતસા એકં દિસં ફરિત્વા વિહરતિ? સેય્યથાપિ નામ એકં પુગ્ગલં પિયં મનાપં દિસ્વા મેત્તાયેય્ય, એવમેવ સબ્બે સત્તે મેત્તાય ફરતિ.

તત્થ કતમા મેત્તા? યા સત્તેસુ મેત્તિ મેત્તાયના મેત્તાયિતત્તં મેત્તાચેતોવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘મેત્તા’’.

તત્થ કતમં ચિત્તં? યં ચિત્તં મનો માનસં હદયં પણ્ડરં મનો મનાયતનં મનિન્દ્રિયં વિઞ્ઞાણં વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘ચિત્તં’’. ઇદં ચિત્તં ઇમાય મેત્તાય સહગતં હોતિ સહજાતં સંસટ્ઠં સમ્પયુત્તં. તેન વુચ્ચતિ ‘‘મેત્તાસહગતેન ચેતસા’’તિ.

૬૪૪. ‘‘એકં દિસ’’ન્તિ પુરત્થિમં વા દિસં પચ્છિમં વા દિસં ઉત્તરં વા દિસં દક્ખિણં વા દિસં ઉદ્ધં વા અધો વા તિરિયં વા વિદિસં વા.

૬૪૫. ‘‘ફરિત્વા’’તિ ફરિત્વા અધિમુચ્ચિત્વા.

૬૪૬. ‘‘વિહરતી’’તિ ઇરિયતિ વત્તતિ પાલેતિ યપેતિ યાપેતિ ચરતિ વિહરતિ. તેન વુચ્ચતિ ‘‘વિહરતી’’તિ.

૬૪૭. ‘‘તથા દુતિય’’ન્તિ યથેવ એકં દિસં તથા દુતિયં દિસં તથા તતિયં દિસં તથા ચતુત્થં દિસં તથા ઉદ્ધં તથા અધો તથા તિરિયં તથા વિદિસં.

૬૪૮. ‘‘સબ્બધિ સબ્બત્તતાય સબ્બાવન્તં લોક’’ન્તિ સબ્બેન સબ્બં સબ્બથા સબ્બં અસેસં નિસ્સેસં. પરિયાદાયવચનમેતં – ‘‘સબ્બધિ સબ્બત્તતાય સબ્બાવન્તં લોક’’ન્તિ.

૬૪૯. ‘‘મેત્તાસહગતેન ચેતસા’’તિ તત્થ કતમા મેત્તા? યા સત્તેસુ મેત્તિ મેત્તાયના મેત્તાયિતત્તં મેત્તાચેતોવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘મેત્તા’’.

તત્થ કતમં ચિત્તં? યં ચિત્તં મનો માનસં...પે॰... તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘ચિત્તં’’. ઇદં ચિત્તં ઇમાય મેત્તાય સહગતં હોતિ સહજાતં સંસટ્ઠં સમ્પયુત્તં. તેન વુચ્ચતિ ‘‘મેત્તાસહગતેન ચેતસા’’તિ.

૬૫૦. ‘‘વિપુલેના’’તિ યં વિપુલં તં મહગ્ગતં, યં મહગ્ગતં તં અપ્પમાણં, યં અપ્પમાણં સો અવેરો, યો અવેરો સો અબ્યાપજ્જો [અબ્યાપજ્ઝો (સી॰ સ્યા॰)].

૬૫૧. ‘‘ફરિત્વા’’તિ ફરિત્વા અધિમુચ્ચિત્વા.

૬૫૨. ‘‘વિહરતી’’તિ...પે॰... તેન વુચ્ચતિ ‘‘વિહરતી’’તિ.

૨. કરુણા

૬૫૩. કથઞ્ચ ભિક્ખુ કરુણાસહગતેન ચેતસા એકં દિસં ફરિત્વા વિહરતિ? સેય્યથાપિ નામ એકં પુગ્ગલં દુગ્ગતં દુરૂપેતં દિસ્વા કરુણાયેય્ય, એવમેવ સબ્બે સત્તે કરુણાય ફરતિ.

તત્થ કતમા કરુણા? યા સત્તેસુ કરુણા કરુણાયના કરુણાયિતત્તં કરુણાચેતોવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘કરુણા’’.

તત્થ કતમં ચિત્તં? યં ચિત્તં મનો માનસં...પે॰... તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘ચિત્તં’’. ઇદં ચિત્તં ઇમાય કરુણાય સહગતં હોતિ સહજાતં સંસટ્ઠં સમ્પયુત્તં. તેન વુચ્ચતિ ‘‘કરુણાસહગતેન ચેતસા’’તિ.

૬૫૪. ‘‘એકં દિસ’’ન્તિ પુરત્થિમં વા દિસં પચ્છિમં વા દિસં ઉત્તરં વા દિસં દક્ખિણં વા દિસં ઉદ્ધં વા અધો વા તિરિયં વા વિદિસં વા.

૬૫૫. ‘‘ફરિત્વા’’તિ ફરિત્વા અધિમુચ્ચિત્વા.

૬૫૬. ‘‘વિહરતી’’તિ ઇરિયતિ વત્તતિ પાલેતિ યપેતિ યાપેતિ ચરતિ વિહરતિ. તેન વુચ્ચતિ ‘‘વિહરતી’’તિ.

૬૫૭. ‘‘તથા દુતિય’’ન્તિ યથેવ એકં દિસં તથા દુતિયં દિસં તથા તતિયં દિસં તથા ચતુત્થં દિસં તથા ઉદ્ધં તથા અધો તથા તિરિયં તથા વિદિસં.

૬૫૮. ‘‘સબ્બધિ સબ્બત્તતાય સબ્બાવન્તં લોક’’ન્તિ સબ્બેન સબ્બં સબ્બથા સબ્બં અસેસં નિસ્સેસં. પરિયાદાયવચનમેતં – ‘‘સબ્બધિ સબ્બત્તતાય સબ્બાવન્તં લોક’’ન્તિ.

૬૫૯. ‘‘કરુણાસહગતેન ચેતસા’’તિ તત્થ કતમા કરુણા? યા સત્તેસુ કરુણા કરુણાયના કરુણાયિતત્તં કરુણાચેતોવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘કરુણા’’.

તત્થ કતમં ચિત્તં? યં ચિત્તં મનો માનસં...પે॰... તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘ચિત્તં’’. ઇદં ચિત્તં ઇમાય કરુણાય સહગતં હોતિ સહજાતં સંસટ્ઠં સમ્પયુત્તં. તેન વુચ્ચતિ ‘‘કરુણાસહગતેન ચેતસા’’તિ.

૬૬૦. ''વિપુલેના''તિ યં વિપુલં તં મહગ્ગતં, યં મહગ્ગતં તં અપ્પમાણં, યં અપ્પમાણં સો અવેરો, યો અવેરો સો અબ્યાપજ્જો.

૬૬૧. ''ફરિત્વા''તિ ફરિત્વા અધિમુચ્ચિત્વા.

૬૬૨. ''વિહરતી''તિ...પે॰... તેન વુચ્ચતિ ''વિહરતી''તિ.

૩. મુદિતા

૬૬૩. કથઞ્ચ ભિક્ખુ મુદિતાસહગતેન ચેતસા એકં દિસં ફરિત્વા વિહરતિ? સેય્યથાપિ નામ એકં પુગ્ગલં પિયં મનાપં દિસ્વા મુદિતો અસ્સ, એવમેવ સબ્બે સત્તે મુદિતાય ફરતિ.

તત્થ કતમા મુદિતા? યા સત્તેસુ મુદિતા મુદિતાયના મુદિતાયિતત્તં મુદિતાચેતોવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ ''મુદિતા''.

તત્થ કતમં ચિત્તં? યં ચિત્તં મનો માનસં...પે॰... તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ''ચિત્તં''. ઇદં ચિત્તં ઇમાય મુદિતાય સહગતં હોતિ સહજાતં સંસટ્ઠં સમ્પયુત્તં. તેન વુચ્ચતિ ''મુદિતાસહગતેન ચેતસા''તિ.

૬૬૪. ''એકં દિસ''ન્તિ પુરત્થિમં વા દિસં પચ્છિમં વા દિસં ઉત્તરં વા દિસં દક્ખિણં વા દિસં ઉદ્ધં વા અધો વા તિરિયં વા વિદિસં વા.

૬૬૫. ''ફરિત્વા''તિ ફરિત્વા અધિમુચ્ચિત્વા.

૬૬૬. ''વિહરતી''તિ...પે॰... તેન વુચ્ચતિ ''વિહરતી''તિ.

૬૬૭. ''તથા દુતિય''ન્તિ યથેવ એકં દિસં તથા દુતિયં દિસં તથા તતિયં દિસં તથા ચતુત્થં દિસં તથા ઉદ્ધં તથા અધો તથા તિરિયં તથા વિદિસં.

૬૬૮. ''સબ્બધિ સબ્બત્તતાય સબ્બાવન્તં લોક''ન્તિ સબ્બેન સબ્બં સબ્બથા સબ્બં અસેસં નિસ્સેસં. પરિયાદાયવચનમેતં – ''સબ્બધિ સબ્બત્તતાય સબ્બાવન્તં લોક''ન્તિ.

૬૬૯. ''મુદિતાસહગતેન ચેતસા''તિ તત્થ કતમા મુદિતા? યા સત્તેસુ મુદિતા મુદિતાયના મુદિતાયિતત્તં મુદિતાચેતોવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ ''મુદિતા''.

તત્થ કતમં ચિત્તં? યં ચિત્તં મનો માનસં...પે॰... તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ''ચિત્તં''. ઇદં ચિત્તં ઇમાય મુદિતાય સહગતં હોતિ સહજાતં સંસટ્ઠં સમ્પયુત્તં. તેન વુચ્ચતિ ''મુદિતાસહગતેન ચેતસા''તિ.

૬૭૦. ''વિપુલેના''તિ યં વિપુલં તં મહગ્ગતં, યં મહગ્ગતં તં અપ્પમાણં, યં અપ્પમાણં સો અવેરો, યો અવેરો સો અબ્યાપજ્જો.

૬૭૧. ''ફરિત્વા''તિ ફરિત્વા અધિમુચ્ચિત્વા.

૬૭૨. ‘‘વિહરતી’’તિ ...પે॰... તેન વુચ્ચતિ ‘‘વિહરતી’’તિ.

૪. ઉપેક્ખા

૬૭૩. કથઞ્ચ ભિક્ખુ ઉપેક્ખાસહગતેન ચેતસા એકં દિસં ફરિત્વા વિહરતિ? સેય્યથાપિ નામ એકં પુગ્ગલં નેવ મનાપં ન અમનાપં દિસ્વા ઉપેક્ખકો અસ્સ, એવમેવ સબ્બે સત્તે ઉપેક્ખાય ફરતિ.

તત્થ કતમા ઉપેક્ખા? યા સત્તેસુ ઉપેક્ખા ઉપેક્ખાયના ઉપેક્ખાયિતત્તં ઉપેક્ખાચેતોવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘ઉપેક્ખા’’.

તત્થ કતમં ચિત્તં? યં ચિત્તં મનો માનસં...પે॰... તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘ચિત્તં’’. ઇદં ચિત્તં ઇમાય ઉપેક્ખાય સહગતં હોતિ સહજાતં સંસટ્ઠં સમ્પયુત્તં. તેન વુચ્ચતિ ‘‘ઉપેક્ખાસહગતેન ચેતસા’’તિ.

૬૭૪. ‘‘એકં દિસ’’ન્તિ પુરત્થિમં વા દિસં પચ્છિમં વા દિસં ઉત્તરં વા દિસં દક્ખિણં વા દિસં ઉદ્ધં વા અધો વા તિરિયં વા વિદિસં વા.

૬૭૫. ‘‘ફરિત્વા’’તિ ફરિત્વા અધિમુચ્ચિત્વા.

૬૭૬. ‘‘વિહરતી’’તિ...પે॰... તેન વુચ્ચતિ ‘‘વિહરતી’’તિ.

૬૭૭. ‘‘તથા દુતિય’’ન્તિ યથેવ એકં દિસં તથા દુતિયં દિસં તથા તતિયં દિસં તથા ચતુત્થં દિસં તથા ઉદ્ધં તથા અધો તથા તિરિયં તથા વિદિસં.

૬૭૮. ‘‘સબ્બધિ સબ્બત્તતાય સબ્બાવન્તં લોક’’ન્તિ સબ્બેન સબ્બં સબ્બથા સબ્બં અસેસં નિસ્સેસં. પરિયાદાયવચનમેતં – ‘‘સબ્બધિ સબ્બત્તતાય સબ્બાવન્તં લોક’’ન્તિ.

૬૭૯. ‘‘ઉપેક્ખાસહગતેન ચેતસા’’તિ, તત્થ કતમા ઉપેક્ખા? યા સત્તેસુ ઉપેક્ખા ઉપેક્ખાયના ઉપેક્ખાયિતત્તં ઉપેક્ખાચેતોવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘ઉપેક્ખા’’.

તત્થ કતમં ચિત્તં? યં ચિત્તં મનો માનસં...પે॰... તજ્જામનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘ચિત્તં’’. ઇદં ચિત્તં ઇમાય ઉપેક્ખાય સહગતં હોતિ સહજાતં સંસટ્ઠં સમ્પયુત્તં. તેન વુચ્ચતિ ‘‘ઉપેક્ખાસહગતેન ચેતસા’’તિ.

૬૮૦. ‘‘વિપુલેના’’તિ યં વિપુલં તં મહગ્ગતં, યં મહગ્ગતં તં અપ્પમાણં, યં અપ્પમાણં સો અવેરો, યો અવેરો સો અબ્યાપજ્જો.

૬૮૧. ‘‘ફરિત્વા’’તિ ફરિત્વા અધિમુચ્ચિત્વા.

૬૮૨. ‘‘વિહરતી’’તિ...પે॰... તેન વુચ્ચતિ ‘‘વિહરતી’’તિ.

સુત્તન્તભાજનીયં.

૨. અભિધમ્મભાજનીયં

૬૮૩. ચતસ્સો અપ્પમઞ્ઞાયો – મેત્તા, કરુણા, મુદિતા, ઉપેક્ખા.

૬૮૪. તત્થ કતમા મેત્તા? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ મેત્તાસહગતં , યા તસ્મિં સમયે મેત્તિ મેત્તાયના મેત્તાયિતત્તં મેત્તાચેતોવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ ''મેત્તા''. અવસેસા ધમ્મા મેત્તાય સમ્પયુત્તા.

તત્થ કતમા મેત્તા? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા...પે॰... દુતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ મેત્તાસહગતં, યા તસ્મિં સમયે મેત્તિ મેત્તાયના મેત્તાયિતત્તં મેત્તાચેતોવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ ''મેત્તા''. અવસેસા ધમ્મા મેત્તાય સમ્પયુત્તા.

તત્થ કતમા મેત્તા? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ પીતિયા ચ વિરાગા...પે॰... તતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ મેત્તાસહગતં, યા તસ્મિં સમયે મેત્તિ મેત્તાયના મેત્તાયિતત્તં મેત્તાચેતોવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ ''મેત્તા''. અવસેસા ધમ્મા મેત્તાય સમ્પયુત્તા.

૬૮૫. ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ મેત્તાસહગતં, યા તસ્મિં સમયે મેત્તિ મેત્તાયના મેત્તાયિતત્તં મેત્તાચેતોવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ ''મેત્તા''. અવસેસા ધમ્મા મેત્તાય સમ્પયુત્તા.

ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ વિવિચ્ચેવ કામેહિ વિવિચ્ચ અકુસલેહિ ધમ્મેહિ અવિતક્કં વિચારમત્તં વિવેકજં પીતિસુખં દુતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ મેત્તાસહગતં, યા તસ્મિં સમયે મેત્તિ મેત્તાયના મેત્તાયિતત્તં મેત્તાચેતોવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ ''મેત્તા''. અવસેસા ધમ્મા મેત્તાય સમ્પયુત્તા.

ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા...પે॰... તતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ મેત્તાસહગતં, યા તસ્મિં સમયે મેત્તિ મેત્તાયના મેત્તાયિતત્તં મેત્તાચેતોવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ ''મેત્તા''. અવસેસા ધમ્મા મેત્તાય સમ્પયુત્તા.

ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ પીતિયા ચ વિરાગા...પે॰... ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ મેત્તાસહગતં, યા તસ્મિં સમયે મેત્તિ મેત્તાયના મેત્તાયિતત્તં મેત્તાચેતોવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ ''મેત્તા''. અવસેસા ધમ્મા મેત્તાય સમ્પયુત્તા.

૬૮૬. તત્થ કતમા કરુણા? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ કરુણાસહગતં, યા તસ્મિં સમયે કરુણા કરુણાયના કરુણાયિતત્તં કરુણાચેતોવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ ''કરુણા''. અવસેસા ધમ્મા કરુણાય સમ્પયુત્તા.

તત્થ કતમા કરુણા? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ પીતિયા ચ વિરાગા...પે॰... દુતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ કરુણાસહગતં, યા તસ્મિં સમયે કરુણા કરુણાયના કરુણાયિતત્તં કરુણાચેતોવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ ''કરુણા''. અવસેસા ધમ્મા કરુણાય સમ્પયુત્તા.

તત્થ કતમા કરુણા? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ પીતિયા ચ વિરાગા...પે॰... તતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ કરુણાસહગતં, યા તસ્મિં સમયે કરુણા કરુણાયના કરુણાયિતત્તં કરુણાચેતોવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ ''કરુણા''. અવસેસા ધમ્મા કરુણાય સમ્પયુત્તા.

૬૮૭. ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ કરુણાસહગતં, યા તસ્મિં સમયે કરુણા કરુણાયના કરુણાયિતત્તં કરુણાચેતોવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ ''કરુણા''. અવસેસા ધમ્મા કરુણાય સમ્પયુત્તા.

ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ વિવિચ્ચેવ કામેહિ વિવિચ્ચ અકુસલેહિ ધમ્મેહિ અવિતક્કં વિચારમત્તં વિવેકજં પીતિસુખં દુતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ કરુણાસહગતં, યા તસ્મિં સમયે કરુણા કરુણાયના કરુણાયિતત્તં કરુણાચેતોવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ ''કરુણા''. અવસેસા ધમ્મા કરુણાય સમ્પયુત્તા.

ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા...પે॰... તતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ કરુણાસહગતં, યા તસ્મિં સમયે કરુણા કરુણાયના કરુણાયિતત્તં કરુણાચેતોવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ ''કરુણા''. અવસેસા ધમ્મા કરુણાય સમ્પયુત્તા.

ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ પીતિયા ચ વિરાગા...પે॰... ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ કરુણાસહગતં, યા તસ્મિં સમયે કરુણા કરુણાયના કરુણાયિતત્તં કરુણાચેતોવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ ''કરુણા''. અવસેસા ધમ્મા કરુણાય સમ્પયુત્તા.

૬૮૮. તત્થ કતમા મુદિતા? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ મુદિતાસહગતં, યા તસ્મિં સમયે મુદિતા મુદિતાયના મુદિતાયિતત્તં મુદિતાચેતોવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ ''મુદિતા''. અવસેસા ધમ્મા મુદિતાય સમ્પયુત્તા.

તત્થ કતમા મુદિતા? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા...પે॰... દુતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ મુદિતાસહગતં, યા તસ્મિં સમયે મુદિતા મુદિતાયતના મુદિતાયિતત્તં મુદિતાચેતોવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ ''મુદિતા''. અવસેસા ધમ્મા મુદિતાય સમ્પયુત્તા.

તત્થ કતમા મુદિતા? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ પીતિયા ચ વિરાગા...પે॰... તતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ મુદિતાસહગતં, યા તસ્મિં સમયે મુદિતા મુદિતાયના મુદિતાયિતત્તં મુદિતાચેતોવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ ''મુદિતા''. અવસેસા ધમ્મા મુદિતાય સમ્પયુત્તા.

૬૮૯. ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ મુદિતાસહગતં, યા તસ્મિં સમયે મુદિતા મુદિતાયના મુદિતાયિતત્તં મુદિતાચેતોવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ ''મુદિતા''. અવસેસા ધમ્મા મુદિતાય સમ્પયુત્તા.

ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ વિવિચ્ચેવ કામેહિ વિવિચ્ચ અકુસલેહિ ધમ્મેહિ અવિતક્કં વિચારમત્તં વિવેકજં પીતિસુખં દુતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ મુદિતાસહગતં, યા તસ્મિં સમયે

મુદિતા મુદિતાયના મુદિતાચિતત્તં મુદિતાચેતોવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘મુદિતા’’. અવસેસા ધમ્મા મુદિતાય સમ્પયુત્તા.

ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા...પે॰... તતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ મુદિતાસહગતં, યા તસ્મિં સમયે મુદિતા મુદિતાયના મુદિતાચિતત્તં મુદિતાચેતોવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘મુદિતા’’. અવસેસા ધમ્મા મુદિતાય સમ્પયુત્તા.

ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ પીતિયા ચ વિરાગા...પે॰... ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ મુદિતાસહગતં, યા તસ્મિં સમયે મુદિતા મુદિતાયના મુદિતાચિતત્તં મુદિતાચેતોવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘મુદિતા’’. અવસેસા ધમ્મા મુદિતાય સમ્પયુત્તા.

૬૯૦. તત્થ કતમા ઉપેક્ખા? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ સુખસ્સ ચ પહાના...પે॰... ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ ઉપેક્ખાસહગતં, યા તસ્મિં સમયે ઉપેક્ખા ઉપેક્ખાયના ઉપેક્ખાચિતત્તં ઉપેક્ખાચેતોવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘ઉપેક્ખા’’. અવસેસા ધમ્મા ઉપેક્ખાય સમ્પયુત્તા.

૬૯૧. ચતસ્સો અપ્પમઞ્ઞાયો – મેત્તા, કરુણા, મુદિતા, ઉપેક્ખા.

૬૯૨. તત્થ કતમા મેત્તા? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ મેત્તાસહગતં, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ...પે॰... અવિક્ખેપો હોતિ. ઇમે ધમ્મા કુસલા. તસ્સેવ રૂપાવચરસ્સ કુસલસ્સ કમ્મસ્સ કતત્તા ઉપચિતત્તા વિપાકં વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ મેત્તાસહગતં, યા તસ્મિં સમયે મેત્તિ મેત્તાયના મેત્તાચિતત્તં મેત્તાચેતોવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘મેત્તા’’. અવસેસા ધમ્મા મેત્તાય સમ્પયુત્તા.

તત્થ કતમા મેત્તા? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા...પે॰... દુતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ મેત્તાસહગતં , તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ...પે॰... અવિક્ખેપો હોતિ. ઇમે ધમ્મા કુસલા. તસ્સેવ રૂપાવચરસ્સ કુસલસ્સ કમ્મસ્સ કતત્તા ઉપચિતત્તા વિપાકં વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા...પે॰... દુતિયં ઝાનં...પે॰... તતિયં ઝાનં...પે॰... પઠમં ઝાનં...પે॰... દુતિયં ઝાનં...પે॰... તતિયં ઝાનં...પે॰... ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ મેત્તાસહગતં, યા તસ્મિં સમયે મેત્તિ મેત્તાયના મેત્તાચિતત્તં મેત્તાચેતોવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘મેત્તા’’. અવસેસા ધમ્મા મેત્તાય સમ્પયુત્તા.

૬૯૩. તત્થ કતમા કરુણા? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ કરુણાસહગતં, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ...પે॰... અવિક્ખેપો હોતિ. ઇમે ધમ્મા કુસલા. તસ્સેવ રૂપાવચરસ્સ કુસલસ્સ કમ્મસ્સ કતત્તા ઉપચિતત્તા વિપાકં વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ કરુણાસહગતં, યા તસ્મિં સમયે કરુણા કરુણાયના કરુણાચિતત્તં કરુણાચેતોવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘કરુણા’’. અવસેસા ધમ્મા કરુણાય સમ્પયુત્તા.

તત્થ કતમા કરુણા? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા...પે॰... દુતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ કરુણાસહગતં, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ...પે॰... અવિક્ખેપો હોતિ. ઇમે ધમ્મા

કુસલા. તસ્સેવ રૂપાવચરસ્સ કુસલસ્સ કમ્મસ્સ કતત્તા ઉપચિતત્તા વિપાકં વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા...પે॰... દુતિયં ઝાનં...પે॰... તતિયં ઝાનં...પે॰... પઠમં ઝાનં...પે॰... દુતિયં ઝાનં...પે॰... તતિયં ઝાનં...પે॰... ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ કરુણાસહગતં, યા તસ્મિં સમયે કરુણા કરુણાયના કરુણાયિતત્તં કરુણાચેતોવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ ''કરુણા''. અવસેસા ધમ્મા કરુણાય સમ્પયુત્તા.

૬૯૪. તત્થ કતમા મુદિતા? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ મુદિતાસહગતં, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ...પે॰... અવિક્ખેપો હોતિ. ઇમે ધમ્મા કુસલા. તસ્સેવ રૂપાવચરસ્સ કુસલસ્સ કમ્મસ્સ કતત્તા ઉપચિતત્તા વિપાકં વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ મુદિતાસહગતં, યા તસ્મિં સમયે મુદિતા મુદિતાયના મુદિતાયિતત્તં મુદિતાચેતોવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ ''મુદિતા''. અવસેસા ધમ્મા મુદિતાય સમ્પયુત્તા.

તત્થ કતમા મુદિતા? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા...પે॰... દુતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ મુદિતાસહગતં, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ...પે॰... અવિક્ખેપો હોતિ. ઇમે ધમ્મા કુસલા. તસ્સેવ રૂપાવચરસ્સ કુસલસ્સ કમ્મસ્સ કતત્તા ઉપચિતત્તા વિપાકં વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા...પે॰... દુતિયં ઝાનં...પે॰... તતિયં ઝાનં...પે॰... પઠમં ઝાનં...પે॰... દુતિયં ઝાનં...પે॰... તતિયં ઝાનં...પે॰... ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ મુદિતાસહગતં, યા તસ્મિં સમયે મુદિતા મુદિતાયના મુદિતાયિતત્તં મુદિતાચેતોવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ ''મુદિતા''. અવસેસા ધમ્મા મુદિતાય સમ્પયુત્તા.

૬૯૫. તત્થ કતમા ઉપેક્ખા? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ સુખસ્સ ચ પહાના...પે॰... ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ ઉપેક્ખાસહગતં, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ...પે॰... અવિક્ખેપો હોતિ. ઇમે ધમ્મા કુસલા. તસ્સેવ રૂપાવચરસ્સ કુસલસ્સ કમ્મસ્સ કતત્તા ઉપચિતત્તા વિપાકં સુખસ્સ ચ પહાના દુક્ખસ્સ ચ પહાના...પે॰... ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ ઉપેક્ખાસહગતં, યા તસ્મિં સમયે ઉપેક્ખા ઉપેક્ખાયના ઉપેક્ખાયિતત્તં ઉપેક્ખાચેતોવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ ''ઉપેક્ખા''. અવસેસા ધમ્મા ઉપેક્ખાય સમ્પયુત્તા.

૬૯૬. ચતસ્સો અપ્પમઞ્ઞાયો – મેત્તા, કરુણા, મુદિતા, ઉપેક્ખા.

૬૯૭. તત્થ કતમા મેત્તા? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે રૂપાવચરં ઝાનં ભાવેતિ કિરિયં નેવ કુસલં નાકુસલં ન ચ કમ્મવિપાકં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારં વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ મેત્તાસહગતં, યા તસ્મિં સમયે મેત્તિ મેત્તાયના મેત્તાયિતત્તં મેત્તાચેતોવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ ''મેત્તા''. અવસેસા ધમ્મા મેત્તાય સમ્પયુત્તા.

તત્થ કતમા મેત્તા? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે રૂપાવચરં ઝાનં ભાવેતિ કિરિયં નેવ કુસલં નાકુસલં ન ચ કમ્મવિપાકં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારં વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા...પે॰... દુતિયં ઝાનં...પે॰... તતિયં ઝાનં...પે॰... પઠમં ઝાનં...પે॰... દુતિયં ઝાનં...પે॰... તતિયં ઝાનં...પે॰... ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ મેત્તાસહગતં, યા તસ્મિં સમયે મેત્તિ મેત્તાયના મેત્તાયિતત્તં મેત્તાચેતોવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ ''મેત્તા''. અવસેસા ધમ્મા મેત્તાય સમ્પયુત્તા.

૬૯૮. તત્થ કતમા કરુણા...પે॰... તત્થ કતમા મુદિતા...પે॰... તત્થ કતમા ઉપેક્ખા? ઇધ ભિક્ખુ યસ્મિં સમયે રૂપાવચરં ઝાનં ભાવેતિ કિરિયં નેવ કુસલં નાકુસલં ન ચ કમ્મવિપાકં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારં સુખસ્સ ચ

પહાના દુક્ખસ્સ ચ પહાના...પે॰... ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ ઉપેક્ખાસહગતં, યા તસ્મિં સમયે ઉપેક્ખા ઉપેક્ખાયના ઉપેક્ખાયિતત્તં ઉપેક્ખાચેતોવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ ''ઉપેક્ખા''. અવસેસા ધમ્મા ઉપેક્ખાય સમ્પયુત્તા.

અભિધમ્મભાજનીયં.

૩. પઞ્હાપુચ્છકં

૬૯૯. ચતસ્સો અપ્પમઞ્ઞાયો – ઇધ ભિક્ખુ મેત્તાસહગતેન ચેતસા એકં દિસં ફરિત્વા વિહરતિ તથા દુતિયં તથા તતિયં તથા ચતુત્થં, ઇતિ ઉદ્ધમધો તિરિયં સબ્બધિ સબ્બત્તતાય સબ્બાવન્તં લોકં મેત્તાસહગતેન ચેતસા વિપુલેન મહગ્ગતેન અપ્પમાણેન અવેરેન અબ્યાપજ્જેન ફરિત્વા વિહરતિ; કરુણાસહગતેન ચેતસા એકં દિસં ફરિત્વા વિહરતિ તથા દુતિયં તથા તતિયં તથા ચતુત્થં, ઇતિ ઉદ્ધમધો તિરિયં સબ્બધિ સબ્બત્તતાય સબ્બાવન્તં લોકં કરુણાસહગતેન ચેતસા વિપુલેન મહગ્ગતેન અપ્પમાણેન અવેરેન અબ્યાપજ્જેન ફરિત્વા વિહરતિ; મુદિતાસહગતેન ચેતસા એકં દિસં ફરિત્વા વિહરતિ તથા દુતિયં તથા તતિયં તથા ચતુત્થં, ઇતિ ઉદ્ધમધો તિરિયં સબ્બધિ સબ્બત્તતાય સબ્બાવન્તં લોકં મુદિતાસહગતેન ચેતસા વિપુલેન મહગ્ગતેન અપ્પમાણેન અવેરેન અબ્યાપજ્જેન ફરિત્વા વિહરતિ; ઉપેક્ખાસહગતેન ચેતસા એકં દિસં ફરિત્વા વિહરતિ તથા દુતિયં તથા તતિયં તથા ચતુત્થં, ઇતિ ઉદ્ધમધો તિરિયં સબ્બધિ સબ્બત્તતાય સબ્બાવન્તં લોકં ઉપેક્ખાસહગતેન ચેતસા વિપુલેન મહગ્ગતેન અપ્પમાણેન અવેરેન અબ્યાપજ્જેન ફરિત્વા વિહરતિ.

૭૦૦. ચતુન્નં અપ્પમઞ્ઞાનં કતિ કુસલા, કતિ અકુસલા, કતિ અબ્યાકતા...પે॰... કતિ સરણા, કતિ અરણા?

૧. તિકં

૭૦૧. સિયા કુસલા, સિયા અબ્યાકતા. તિસ્સો અપ્પમઞ્ઞાયો સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા, ઉપેક્ખા અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા. સિયા વિપાકા, સિયા વિપાકધમ્મધમ્મા, સિયા નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મા. સિયા ઉપાદિન્નુપાદાનિયા, સિયા અનુપાદિન્નુપાદાનિયા. અસંકિલિટ્ઠસંકિલેસિકા. તિસ્સો અપ્પમઞ્ઞાયો સિયા સવિતક્કસવિચારા, સિયા અવિતક્કવિચારમત્તા, સિયા અવિતક્કઅવિચારા; ઉપેક્ખા અવિતક્કઅવિચારા. તિસ્સો અપ્પમઞ્ઞાયો સિયા પીતિસહગતા, સિયા સુખસહગતા, ન ઉપેક્ખાસહગતા, સિયા ન વત્તબ્બા પીતિસહગતાતિ; ઉપેક્ખા ઉપેક્ખાસહગતા. નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બા. નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકા. સિયા આચયગામિનો, સિયા નેવાચયગામિનાપચયગામિનો, નેવસેક્ખનાસેક્ખા, મહગ્ગતા, ન વત્તબ્બા પરિત્તારમ્મણાતિપિ, મહગ્ગતારમ્મણાતિપિ, અપ્પમાણારમ્મણાતિપિ. મજ્ઝિમા, અનિયતા, ન વત્તબ્બા મગ્ગારમ્મણાતિપિ, મગ્ગહેતુકાતિપિ , મગ્ગાધિપતિનોતિપિ. સિયા ઉપ્પન્ના, સિયા અનુપ્પન્ના, સિયા ઉપ્પાદિનો. સિયા અતીતા, સિયા અનાગતા, સિયા પચ્ચુપ્પન્ના. ન વત્તબ્બા અતીતારમ્મણાતિપિ, અનાગતારમ્મણાતિપિ, પચ્ચુપ્પન્નારમ્મણાતિપિ. સિયા અજ્ઝત્તા, સિયા બહિદ્ધા, સિયા અજ્ઝત્તબહિદ્ધા, બહિદ્ધારમ્મણા, અનિદસ્સનઅપ્પટિઘા.

૨. દુકં

૭૦૨. મેત્તા હેતુ, તિસ્સો અપ્પમઞ્ઞાયો ન હેતૂ, સહેતુકા, હેતુસમ્પયુત્તા. મેત્તા હેતુ ચેવ સહેતુકા ચ; તિસ્સો અપ્પમઞ્ઞાયો ન વત્તબ્બા હેતૂ ચેવ સહેતુકા ચાતિ, સહેતુકા ચેવ ન ચ હેતૂ. મેત્તા હેતુ ચેવ હેતુસમ્પયુત્તા ચ; તિસ્સો અપ્પમઞ્ઞાયો ન વત્તબ્બા હેતૂ ચેવ હેતુસમ્પયુત્તા ચાતિ, હેતુસમ્પયુત્તા ચેવ ન ચ હેતૂ. તિસ્સો અપ્પમઞ્ઞાયો ન હેતૂ સહેતુકા; મેત્તા ન વત્તબ્બા ન હેતુ સહેતુકાતિપિ, ન હેતુ અહેતુકાતિપિ.

સપ્પચ્ચયા, સઙ્ખતા, અનિદસ્સના, અપ્પટિઘા, અરૂપા, લોકિયા, કેનચિ વિઞ્ઞેય્યા, કેનચિ ન વિઞ્ઞેય્યા, નો આસવા, સાસવા, આસવવિપ્પયુત્તા , ન વત્તબ્બા આસવા ચેવ સાસવા ચાતિ, સાસવા ચેવ નો ચ આસવા, ન વત્તબ્બા આસવા ચેવ આસવસમ્પયુત્તા ચાતિપિ, આસવસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ આસવાતિપિ. આસવવિપ્પયુત્તા સાસવા.

નો સંયોજના…પે॰… નો ગન્થા…પે॰… નો ઓઘા…પે॰… નો યોગા…પે॰… નો નીવરણા…પે॰… નો પરામાસા …પે॰… સારમ્મણા, નો ચિત્તા, ચેતસિકા, ચિત્તસમ્પયુત્તા, ચિત્તસંસટ્ઠા, ચિત્તસમુટ્ઠાના, ચિત્તસહભુનો, ચિત્તાનુપરિવત્તિનો, ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાના, ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનસહભુનો, ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનાનુપરિવત્તિનો, બાહિરા, નો ઉપાદા, સિયા ઉપાદિન્ના, સિયા અનુપાદિન્ના.

નો ઉપાદાના…પે॰… નો કિલેસા…પે॰… ન દસ્સનેન પહાતબ્બા, ન ભાવનાય પહાતબ્બા, ન દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકા, ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકા. તિસ્સો અપ્પમઞ્ઞાયો સિયા સવિતક્કા, સિયા અવિતક્કા; ઉપેક્ખા અવિતક્કા. તિસ્સો અપ્પમઞ્ઞાયો સિયા સવિચારા, સિયા અવિચારા; ઉપેક્ખા અવિચારા. તિસ્સો અપ્પમઞ્ઞાયો સિયા સપ્પીતિકા, સિયા અપ્પીતિકા; ઉપેક્ખા અપ્પીતિકા. તિસ્સો અપ્પમઞ્ઞાયો સિયા પીતિસહગતા, સિયા ન પીતિસહગતા; ઉપેક્ખા ન પીતિસહગતા. તિસ્સો અપ્પમઞ્ઞાયો સુખસહગતા, ઉપેક્ખા ન સુખસહગતા. ઉપેક્ખા ઉપેક્ખાસહગતા, તિસ્સો અપ્પમઞ્ઞાયો ન ઉપેક્ખાસહગતા, ન કામાવચરા, રૂપાવચરા, ન અરૂપાવચરા, પરિયાપન્ના, અનિય્યાનિકા, અનિયતા, સઉત્તરા, અરણાતિ.

પઞ્હાપુચ્છકં.

અપ્પમઞ્ઞાવિભઙ્ગો નિટ્ઠિતો.

૧૪. સિક્ખાપદવિભઙ્ગો

૧. અભિધમ્મભાજનીયં

૭૦૩ . પઞ્ચ સિક્ખાપદાનિ – પાણાતિપાતા વેરમણી સિક્ખાપદં, અદિન્નાદાના વેરમણી સિક્ખાપદં, કામેસુમિચ્છાચારા વેરમણી સિક્ખાપદં, મુસાવાદા વેરમણી સિક્ખાપદં, સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના વેરમણી સિક્ખાપદં.

૭૦૪. તત્થ કતમં પાણાતિપાતા વેરમણી સિક્ખાપદં? યસ્મિં સમયે કામાવચરં કુસલં ચિત્તં ઉપ્પન્નં હોતિ સોમનસ્સસહગતં ઞાણસમ્પયુત્તં પાણાતિપાતા વિરમન્તસ્સ, યા તસ્મિં સમયે પાણાતિપાતા આરતિ વિરતિ પટિવિરતિ વેરમણી અકિરિયા અકરણં અનજ્ઝાપત્તિ વેલાઅનતિક્કમો સેતુઘાતો – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘પાણાતિપાતા વેરમણી સિક્ખાપદં’’. અવસેસા ધમ્મા વેરમણિયા સમ્પયુત્તા.

તત્થ કતમં પાણાતિપાતા વેરમણી સિક્ખાપદં? યસ્મિં સમયે કામાવચરં કુસલં ચિત્તં ઉપ્પન્નં હોતિ સોમનસ્સસહગતં ઞાણસમ્પયુત્તં પાણાતિપાતા વિરમન્તસ્સ, યા તસ્મિં સમયે ચેતના સઞ્ચેતના સઞ્ચેતયિતત્તં – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘પાણાતિપાતા વેરમણી સિક્ખાપદં’’. અવસેસા ધમ્મા ચેતનાય સમ્પયુત્તા.

તત્થ કતમં પાણાતિપાતા વેરમણી સિક્ખાપદં? યસ્મિં સમયે કામાવચરં કુસલં ચિત્તં ઉપ્પન્નં હોતિ સોમનસ્સસહગતં ઞાણસમ્પયુત્તં પાણાતિપાતા વિરમન્તસ્સ, યો તસ્મિં સમયે ફસ્સો…પે॰… પગ્ગાહો અવિક્ખેપો – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘પાણાતિપાતા વેરમણી સિક્ખાપદં’’ .

તત્થ કતમં પાણાતિપાતા વેરમણી સિક્ખાપદં? યસ્મિં સમયે કામાવચરં કુસલં ચિત્તં ઉપ્પન્નં હોતિ સોમનસ્સસહગતં ઞાણસમ્પયુત્તં સસઙ્ખારેન…પે॰… સોમનસ્સસહગતં ઞાણવિપ્પયુત્તં…પે॰… સોમનસ્સસહગતં ઞાણવિપ્પયુત્તં સસઙ્ખારેન…પે॰… ઉપેક્ખાસહગતં ઞાણસમ્પયુત્તં…પે॰… ઉપેક્ખાસહગતં ઞાણસમ્પયુત્તં સસઙ્ખારેન…પે॰… ઉપેક્ખાસહગતં ઞાણવિપ્પયુત્તં…પે॰… ઉપેક્ખાસહગતં ઞાણવિપ્પયુત્તં સસઙ્ખારેન પાણાતિપાતા વિરમન્તસ્સ, યા તસ્મિં સમયે પાણાતિપાતા આરતિ વિરતિ પટિવિરતિ વેરમણી અકિરિયા અકરણં અનજ્ઝાપત્તિ વેલાઅનતિક્કમો સેતુઘાતો – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘પાણાતિપાતા વેરમણી સિક્ખાપદં’’. અવસેસા ધમ્મા વેરમણિયા સમ્પયુત્તા.

૭૦૫. તત્થ કતમં પાણાતિપાતા વેરમણી સિક્ખાપદં? યસ્મિં સમયે કામાવચરં કુસલં ચિત્તં ઉપ્પન્નં હોતિ ઉપેક્ખાસહગતં ઞાણવિપ્પયુત્તં સસઙ્ખારેન પાણાતિપાતા વિરમન્તસ્સ, યા તસ્મિં સમયે ચેતના સઞ્ચેતના સઞ્ચેતયિતત્તં – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘પાણાતિપાતા વેરમણી સિક્ખાપદં’’. અવસેસા ધમ્મા ચેતનાય સમ્પયુત્તા.

તત્થ કતમં પાણાતિપાતા વેરમણી સિક્ખાપદં? યસ્મિં સમયે કામાવચરં કુસલં ચિત્તં ઉપ્પન્નં હોતિ ઉપેક્ખાસહગતં ઞાણવિપ્પયુત્તં સસઙ્ખારેન પાણાતિપાતા વિરમન્તસ્સ ફસ્સો…પે॰… પગ્ગાહો અવિક્ખેપો – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘પાણાતિપાતા વેરમણી સિક્ખાપદં’’.

૭૦૬. તત્થ કતમં અદિન્નાદાના વેરમણી સિક્ખાપદં...પે॰... કામેસુમિચ્છાચારા વેરમણી સિક્ખાપદં...પે॰... મુસાવાદા વેરમણી સિક્ખાપદં...પે॰... સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના વેરમણી સિક્ખાપદં? યસ્મિં સમયે કામાવચરં કુસલં ચિત્તં ઉપ્પન્નં હોતિ સોમનસ્સસહગતં ઞાણસમ્પયુત્તં સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના વિરમન્તસ્સ, યા તસ્મિં સમયે સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના આરતિ વિરતિ પટિવિરતિ વેરમણી અકિરિયા અકરણં અનજ્ઝાપત્તિ વેલાઅનતિક્કમો સેતુઘાતો – ઇદં વુચ્ચતિ ''સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના વેરમણી સિક્ખાપદં''. અવસેસા ધમ્મા વેરમણિયા સમ્પયુત્તા.

તત્થ કતમં સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના વેરમણી સિક્ખાપદં, યસ્મિં સમયે કામાવચરં કુસલં ચિત્તં ઉપ્પન્નં હોતિ સોમનસ્સસહગતં ઞાણસમ્પયુત્તં સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના વિરમન્તસ્સ, યા તસ્મિં સમયે ચેતના સઞ્ચેતના સઞ્ચેતયિતત્તં – ઇદં વુચ્ચતિ ''સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના વેરમણી સિક્ખાપદં''. અવસેસા ધમ્મા ચેતનાય સમ્પયુત્તા.

તત્થ કતમં સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના વેરમણી સિક્ખાપદં? યસ્મિં સમયે કામાવચરં કુસલં ચિત્તં ઉપ્પન્નં હોતિ સોમનસ્સસહગતં ઞાણસમ્પયુત્તં સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના વિરમન્તસ્સ, યો તસ્મિં સમયે ફસ્સો...પે॰... પગ્ગાહો અવિક્ખેપો – ઇદં વુચ્ચતિ ''સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના વેરમણી સિક્ખાપદં''.

તત્થ કતમં સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના વેરમણી સિક્ખાપદં? યસ્મિં સમયે કામાવચરં કુસલં ચિત્તં ઉપ્પન્નં હોતિ સોમનસ્સસહગતં ઞાણસમ્પયુત્તં સસઙ્ખારેન...પે॰... સોમનસ્સસહગતં ઞાણવિપ્પયુત્તં...પે॰... સોમનસ્સસહગતં ઞાણવિપ્પયુત્તં સસઙ્ખારેન...પે॰... ઉપેક્ખાસહગતં ઞાણસમ્પયુત્તં...પે॰... ઉપેક્ખાસહગતં ઞાણસમ્પયુત્તં સસઙ્ખારેન...પે॰... ઉપેક્ખાસહગતં ઞાણવિપ્પયુત્તં...પે॰... ઉપેક્ખાસહગતં ઞાણવિપ્પયુત્તં સસઙ્ખારેન સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના વિરમન્તસ્સ, યા તસ્મિં સમયે સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના આરતિ વિરતિ પટિવિરતિ વેરમણી અકિરિયા અકરણં અનજ્ઝાપત્તિ વેલાઅનતિક્કમો સેતુઘાતો – ઇદં વુચ્ચતિ ''સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના વેરમણી સિક્ખાપદં''. અવસેસા ધમ્મા વેરમણિયા સમ્પયુત્તા.

૭૦૭. તત્થ કતમં સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના વેરમણી સિક્ખાપદં? યસ્મિં સમયે કામાવચરં કુસલં ચિત્તં ઉપ્પન્નં હોતિ ઉપેક્ખાસહગતં ઞાણવિપ્પયુત્તં સસઙ્ખારેન સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના વિરમન્તસ્સ, યા તસ્મિં સમયે ચેતના સઞ્ચેતના સઞ્ચેતયિતત્તં – ઇદં વુચ્ચતિ ''સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના વેરમણી સિક્ખાપદં''. અવસેસા ધમ્મા ચેતનાય સમ્પયુત્તા.

તત્થ કતમં સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના વેરમણી સિક્ખાપદં? યસ્મિં સમયે કામાવચરં કુસલં ચિત્તં ઉપ્પન્નં હોતિ ઉપેક્ખાસહગતં ઞાણવિપ્પયુત્તં સસઙ્ખારેન સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના વિરમન્તસ્સ , યો તસ્મિં સમયે ફસ્સો...પે॰... પગ્ગાહો અવિક્ખેપો – ઇદં વુચ્ચતિ ''સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના વેરમણી સિક્ખાપદં''.

૭૦૮. પઞ્ચ સિક્ખાપદાનિ – પાણાતિપાતા વેરમણી સિક્ખાપદં, અદિન્નાદાના વેરમણી સિક્ખાપદં, કામેસુમિચ્છાચારા વેરમણી સિક્ખાપદં , મુસાવાદા વેરમણી સિક્ખાપદં, સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના વેરમણી સિક્ખાપદં.

૭૦૯. તત્થ કતમં પાણાતિપાતા વેરમણી સિક્ખાપદં? યસ્મિં સમયે કામાવચરં કુસલં ચિત્તં ઉપ્પન્નં હોતિ સોમનસ્સસહગતં ઞાણસમ્પયુત્તં હીનં... મજ્ઝિમં... પણીતં... છન્દાધિપતેય્યં... વીરિયાધિપતેય્યં... ચિત્તાધિપતેય્યં... વીમંસાધિપતેય્યં... છન્દાધિપતેય્યં હીનં... મજ્ઝિમં... પણીતં... વીરિયાધિપતેય્યં હીનં... મજ્ઝિમં... પણીતં... ચિત્તાધિપતેય્યં હીનં... મજ્ઝિમં... પણીતં... વીમંસાધિપતેય્યં હીનં... મજ્ઝિમં... પણીતં પાણાતિપાતા વિરમન્તસ્સ, યા તસ્મિં સમયે પાણાતિપાતા આરતિ વિરતિ પટિવિરતિ વેરમણી અકિરિયા અકરણં અનજ્ઝાપત્તિ વેલાઅનતિક્કમો સેતુઘાતો – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘પાણાતિપાતા વેરમણી સિક્ખાપદં’’. અવસેસા ધમ્મા વેરમણિયા સમ્પયુત્તા.

તત્થ કતમં પાણાતિપાતા વેરમણી સિક્ખાપદં? યસ્મિં સમયે કામાવચરં કુસલં ચિત્તં ઉપ્પન્નં હોતિ સોમનસ્સસહગતં ઞાણસમ્પયુત્તં હીનં... મજ્ઝિમં... પણીતં... છન્દાધિપતેય્યં... વીરિયાધિપતેય્યં... ચિત્તાધિપતેય્યં... વીમંસાધિપતેય્યં... છન્દાધિપતેય્યં હીનં... મજ્ઝિમં... પણીતં... વીરિયાધિપતેય્યં હીનં... મજ્ઝિમં... પણીતં... ચિત્તાધિપતેય્યં હીનં... મજ્ઝિમં... પણીતં... વીમંસાધિપતેય્યં હીનં... મજ્ઝિમં... પણીતં પાણાતિપાતા વિરમન્તસ્સ, યા તસ્મિં સમયે ચેતના સઞ્ચેતના સઞ્ચેતયિતત્તં – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘પાણાતિપાતા વેરમણી સિક્ખાપદં’’. અવસેસા ધમ્મા ચેતનાય સમ્પયુત્તા.

તત્થ કતમં પાણાતિપાતા વેરમણી સિક્ખાપદં? યસ્મિં સમયે કામાવચરં કુસલં ચિત્તં ઉપ્પન્નં હોતિ સોમનસ્સસહગતં ઞાણસમ્પયુત્તં હીનં... મજ્ઝિમં... પણીતં... છન્દાધિપતેય્યં... વીરિયાધિપતેય્યં... ચિત્તાધિપતેય્યં... વીમંસાધિપતેય્યં... છન્દાધિપતેય્યં હીનં... મજ્ઝિમં... પણીતં... વીરિયાધિપતેય્યં હીનં... મજ્ઝિમં... પણીતં... ચિત્તાધિપતેય્યં હીનં... મજ્ઝિમં... પણીતં... વીમંસાધિપતેય્યં હીનં... મજ્ઝિમં ... પણીતં પાણાતિપાતા વિરમન્તસ્સ, યો તસ્મિં સમયે ફસ્સો...પે॰... પગ્ગાહો અવિક્ખેપો – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘પાણાતિપાતા વેરમણી સિક્ખાપદં’’.

તત્થ કતમં પાણાતિપાતા વેરમણી સિક્ખાપદં? યસ્મિં સમયે કામાવચરં કુસલં ચિત્તં ઉપ્પન્નં હોતિ સોમનસ્સસહગતં ઞાણસમ્પયુત્તં સસઙ્ખારેન...પે॰... સોમનસ્સસહગતં ઞાણવિપ્પયુત્તં...પે॰... સોમનસ્સસહગતં ઞાણવિપ્પયુત્તં સસઙ્ખારેન...પે॰... ઉપેક્ખાસહગતં ઞાણસમ્પયુત્તં...પે॰... ઉપેક્ખાસહગતં ઞાણસમ્પયુત્તં સસઙ્ખારેન...પે॰... ઉપેક્ખાસહગતં ઞાણવિપ્પયુત્તં...પે॰... ઉપેક્ખાસહગતં ઞાણવિપ્પયુત્તં સસઙ્ખારેન હીનં... મજ્ઝિમં... પણીતં... છન્દાધિપતેય્યં... વીરિયાધિપતેય્યં... ચિત્તાધિપતેય્યં... છન્દાધિપતેય્યં હીનં... મજ્ઝિમં... પણીતં... વીરિયાધિપતેય્યં હીનં... મજ્ઝિમં... પણીતં... ચિત્તાધિપતેય્યં હીનં... મજ્ઝિમં... પણીતં પાણાતિપાતા વિરમન્તસ્સ, યા તસ્મિં સમયે પાણાતિપાતા આરતિ વિરતિ પટિવિરતિ વેરમણી અકિરિયા અકરણં અનજ્ઝાપત્તિ વેલાઅનતિક્કમો સેતુઘાતો – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘પાણાતિપાતા વેરમણી સિક્ખાપદં’’. અવસેસા ધમ્મા વેરમણિયા સમ્પયુત્તા...પે॰... અવસેસા ધમ્મા ચેતનાય સમ્પયુત્તા...પે॰... ફસ્સો...પે॰... પગ્ગાહો અવિક્ખેપો – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘પાણાતિપાતા વેરમણી સિક્ખાપદં’’.

૭૧૦. તત્થ કતમં અદિન્નાદાના વેરમણી સિક્ખાપદં...પે॰... કામેસુમિચ્છાચારા વેરમણી સિક્ખાપદં...પે॰... મુસાવાદા વેરમણી સિક્ખાપદં...પે॰... સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના વેરમણી સિક્ખાપદં? યસ્મિં સમયે કામાવચરં કુસલં ચિત્તં ઉપ્પન્નં હોતિ સોમનસ્સસહગતં ઞાણસમ્પયુત્તં હીનં... મજ્ઝિમં... પણીતં... છન્દાધિપતેય્યં... વીરિયાધિપતેય્યં ... ચિત્તાધિપતેય્યં... વીમંસાધિપતેય્યં... છન્દાધિપતેય્યં હીનં... મજ્ઝિમં... પણીતં...

વીરિયાધિપતેય્યં હીનં… મજ્ઝિમં… પણીતં… ચિત્તાધિપતેય્યં હીનં… મજ્ઝિમં… પણીતં… વીમંસાધિપતેય્યં હીનં… મજ્ઝિમં… પણીતં સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના વિરમન્તસ્સ, યા તસ્મિં સમયે સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના આરતિ વિરતિ પટિવિરતિ વેરમણી અકિરિયા અકરણં અનજ્ઝાપત્તિ વેલાઅનતિક્કમો સેતુઘાતો – ઇદં વુચ્ચતિ ''સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના વેરમણી સિક્ખાપદં''. અવસેસા ધમ્મા વેરમણિયા સમ્પયુત્તા …પે॰… અવસેસા ધમ્મા ચેતનાય સમ્પયુત્તા…પે॰… ફસ્સો…પે॰… પગ્ગાહો અવિક્ખેપો – ઇદં વુચ્ચતિ ''સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના વેરમણી સિક્ખાપદં''.

૭૧૧. તત્થ કતમં સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના વેરમણી સિક્ખાપદં? યસ્મિં સમયે કામાવચરે કુસલં ચિત્તં ઉપ્પન્નં હોતિ સોમનસ્સસહગતં ઞાણસમ્પયુત્તં સસઙ્ખારેન…પે॰… સોમનસ્સસહગતં ઞાણવિપ્પયુત્તં…પે॰… સોમનસ્સસહગતં ઞાણવિપ્પયુત્તં સસઙ્ખારેન…પે॰… ઉપેક્ખાસહગતં ઞાણસમ્પયુત્તં…પે॰… ઉપેક્ખાસહગતં ઞાણસમ્પયુત્તં સસઙ્ખારેન…પે॰… ઉપેક્ખાસહગતં ઞાણવિપ્પયુત્તં…પે॰… ઉપેક્ખાસહગતં ઞાણવિપ્પયુત્તં સસઙ્ખારેન હીનં… મજ્ઝિમં… પણીતં… છન્દાધિપતેય્યં… વીરિયાધિપતેય્યં… ચિત્તાધિપતેય્યં… છન્દાધિપતેય્યં હીનં… મજ્ઝિમં… પણીતં… વીરિયાધિપતેય્યં હીનં… મજ્ઝિમં… પણીતં… ચિત્તાધિપતેય્યં હીનં… મજ્ઝિમં પણીતં સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના વિરમન્તસ્સ, યા તસ્મિં સમયે સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના આરતિ વિરતિ પટિવિરતિ વેરમણી અકિરિયા અકરણં અનજ્ઝાપત્તિ વેલાઅનતિક્કમો સેતુઘાતો – ઇદં વુચ્ચતિ ''સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના વેરમણી સિક્ખાપદં''. અવસેસા ધમ્મા વેરમણિયા સમ્પયુત્તા…પે॰… અવસેસા ધમ્મા ચેતનાય સમ્પયુત્તા…પે॰… ફસ્સો…પે॰… પગ્ગાહો અવિક્ખેપો – ઇદં વુચ્ચતિ ''સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના વેરમણી સિક્ખાપદં''.

૭૧૨. કતમે ધમ્મા સિક્ખા? યસ્મિં સમયે કામાવચરં કુસલં ચિત્તં ઉપ્પન્નં હોતિ સોમનસ્સસહગતં ઞાણસમ્પયુત્તં રૂપારમ્મણં વા…પે॰… ધમ્મારમ્મણં વા યં યં વા પનારબ્ભ, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ…પે॰… અવિક્ખેપો હોતિ. ઇમે ધમ્મા સિક્ખા.

કતમે ધમ્મા સિક્ખા? યસ્મિં સમયે કામાવચરં કુસલં ચિત્તં ઉપ્પન્નં હોતિ સોમનસ્સસહગતં ઞાણસમ્પયુત્તં સસઙ્ખારેન…પે॰… સોમનસ્સસહગતં ઞાણવિપ્પયુત્તં…પે॰… સોમનસ્સસહગતં ઞાણવિપ્પયુત્તં સસઙ્ખારેન…પે॰… ઉપેક્ખાસહગતં ઞાણસમ્પયુત્તં…પે॰… ઉપેક્ખાસહગતં ઞાણસમ્પયુત્તં સસઙ્ખારેન…પે॰… ઉપેક્ખાસહગતં ઞાણવિપ્પયુત્તં…પે॰… ઉપેક્ખાસહગતં ઞાણવિપ્પયુત્તં સસઙ્ખારેન રૂપારમ્મણં વા…પે॰… ધમ્મારમ્મણં વા યં યં વા પનારબ્ભ, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ…પે॰… અવિક્ખેપો હોતિ. ઇમે ધમ્મા સિક્ખા.

૭૧૩. કતમે ધમ્મા સિક્ખા? યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ…પે॰… અરૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ…પે॰… લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ…પે॰… પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ…પે॰… અવિક્ખેપો હોતિ. ઇમે ધમ્મા સિક્ખા.

અભિધમ્મભાજનીયં.

૨. પઞ્હાપુચ્છકં

૭૧૪. પઞ્ચ સિક્ખાપદાનિ – પાણાતિપાતા વેરમણી સિક્ખાપદં, અદિન્નાદાના વેરમણી સિક્ખાપદં, કામેસુમિચ્છાચારા વેરમણી સિક્ખાપદં, મુસાવાદા વેરમણી સિક્ખાપદં, સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના વેરમણી સિક્ખાપદં.

૭૧૫. પઞ્ચન્નં સિક્ખાપદાનં કતિ કુસલા, કતિ અકુસલા, કતિ અબ્યાકતા...પે॰... કતિ સરણા, કતિ અરણા?

૧. તિકં

૭૧૬. કુસલાયેવ. સિયા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા, સિયા અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા, વિપાકધમ્મધમ્મા, અનુપાદિન્નુપાદાનિયા, અસંકિલિટ્ઠસંકિલેસિકા, સવિતક્કસવિચારા, સિયા પીતિસહગતા, સિયા સુખસહગતા, સિયા ઉપેક્ખાસહગતા.

નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બા, નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકા, આચયગામિનો , નેવસેક્ખનાસેક્ખા, પરિત્તા, પરિત્તારમ્મણા, મજ્ઝિમા, અનિયતા, ન વત્તબ્બા મગ્ગારમ્મણાતિપિ, મગ્ગહેતુકાતિપિ, મગ્ગાધિપતિનોતિપિ. સિયા ઉપ્પન્ના, સિયા અનુપ્પન્ના , ન વત્તબ્બા ઉપ્પાદિનોતિ, સિયા અતીતા, સિયા અનાગતા, સિયા પચ્ચુપ્પન્ના, પચ્ચુપ્પન્નારમ્મણા, સિયા અજ્ઝત્તા, સિયા બહિદ્ધા, સિયા અજ્ઝત્તબહિદ્ધા, બહિદ્ધારમ્મણા, અનિદસ્સનઅપ્પટિઘા.

૨. દુકં

૭૧૭. ન હેતૂ સહેતુકા, હેતુસમ્પયુત્તા. ન વત્તબ્બા ‘‘હેતૂ ચેવ સહેતુકા ચા’’તિ, સહેતુકા ચેવ ન ચ હેતૂ, ન વત્તબ્બા ‘‘હેતૂ ચેવ હેતુસમ્પયુત્તા ચા’’તિ, હેતુસમ્પયુત્તા ચેવ ન ચ હેતૂ, ન હેતુ સહેતૂકા, સપ્પચ્ચયા, સઙ્ખતા, અનિદસ્સના, અપ્પટિઘા, અરૂપા, લોકિયા, કેનચિ વિઞ્ઞેય્યા, કેનચિ ન વિઞ્ઞેય્યા.

નો આસવા, સાસવા, આસવવિપ્પયુત્તા, ન વત્તબ્બા ‘‘આસવા ચેવ સાસવા ચા’’તિ, સાસવા ચેવ નો ચ આસવા, ન વત્તબ્બા ‘‘આસવા ચેવ આસવસમ્પયુત્તા ચા’’તિપિ, ‘‘આસવસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ આસવા’’તિપિ. આસવવિપ્પયુત્તા સાસવા, નો સંયોજના...પે॰... નો ગન્થા...પે॰... નો ઓઘા...પે॰... નો યોગા...પે॰... નો નીવરણા...પે॰... નો પરામાસા...પે॰... સારમ્મણા, નો ચિત્તા, ચેતસિકા, ચિત્તસમ્પયુત્તા, ચિત્તસંસટ્ઠા , ચિત્તસમુટ્ઠાના, ચિત્તસહભુનો, ચિત્તાનુપરિવત્તિનો, ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાના, ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનસહભુનો, ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનાનુપરિવત્તિનો , બાહિરા, નો ઉપાદા, અનુપાદિન્ના, નો ઉપાદાના...પે॰... નો કિલેસા.

ન દસ્સનેન પહાતબ્બા, ન ભાવનાયપહાતબ્બા, ન દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકા, ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકા, સવિતક્કા, સવિચારા, સિયા સપ્પીતિકા, સિયા અપ્પીતિકા, સિયા પીતિસહગતા, સિયા ન પીતિસહગતા, સિયા સુખસહગતા, સિયા ન સુખસહગતા, સિયા ઉપેક્ખાસહગતા, સિયા ન ઉપેક્ખાસહગતા, કામાવચરા, ન રૂપાવચરા, ન અરૂપાવચરા, પરિયાપન્ના, અનિય્યાનિકા, અનિયતા, સઉત્તરા, અરણાતિ.

પઞ્હાપુચ્છકં.

સિક્ખાપદવિભઙ્ગો નિટ્ઠિતો.

૧૫. પટિસમ્ભિદાવિભઙ્ગો

૧. સુત્તન્તભાજનીયં

૧. સઙ્ગહવારો

૭૧૮. ચતસ્સો પટિસમ્ભિદા – અત્થપટિસમ્ભિદા, ધમ્મપટિસમ્ભિદા, નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા, પટિભાનપટિસમ્ભિદા [પટિભાણપટિસમ્ભિદા (સ્યા॰) એવમુપરિપિ]. અત્થે ઞાણં અત્થપટિસમ્ભિદા, ધમ્મે ઞાણં ધમ્મપટિસમ્ભિદા, તત્ર ધમ્મનિરુત્તાભિલાપે ઞાણં નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા, ઞાણેસુ ઞાણં પટિભાનપટિસમ્ભિદા. અયં સઙ્ગહવારો.

૨. સચ્ચવારો

૭૧૯. ચતસ્સો પટિસમ્ભિદા – અત્થપટિસમ્ભિદા, ધમ્મપટિસમ્ભિદા, નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા, પટિભાનપટિસમ્ભિદા. દુક્ખે ઞાણં અત્થપટિસમ્ભિદા, દુક્ખસમુદયે ઞાણં ધમ્મપટિસમ્ભિદા, દુક્ખનિરોધે ઞાણં અત્થપટિસમ્ભિદા , દુક્ખનિરોધગામિનિયા પટિપદાય ઞાણં ધમ્મપટિસમ્ભિદા, તત્ર ધમ્મનિરુત્તાભિલાપે ઞાણં નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા, ઞાણેસુ ઞાણં પટિભાનપટિસમ્ભિદા. અયં સચ્ચવારો.

૩. હેતુવારો

૭૨૦. ચતસ્સો પટિસમ્ભિદા – અત્થપટિસમ્ભિદા, ધમ્મપટિસમ્ભિદા નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા, પટિભાનપટિસમ્ભિદા. હેતુમ્હિ ઞાણં ધમ્મપટિસમ્ભિદા, હેતુફલે ઞાણં અત્થપટિસમ્ભિદા, તત્ર ધમ્મનિરુત્તાભિલાપે ઞાણં નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા, ઞાણેસુ ઞાણં પટિભાનપટિસમ્ભિદા. અયં હેતુવારો.

૪. ધમ્મવારો

૭૨૧. ચતસ્સો પટિસમ્ભિદા – અત્થપટિસમ્ભિદા, ધમ્મપટિસમ્ભિદા, નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા, પટિભાનપટિસમ્ભિદા. યે ધમ્મા જાતા ભૂતા સઞ્જાતા નિબ્બત્તા અભિનિબ્બત્તા પાતુભૂતા, ઇમેસુ ધમ્મેસુ ઞાણં અત્થપટિસમ્ભિદા; યમ્હા ધમ્મા તે ધમ્મા જાતા ભૂતા સઞ્જાતા નિબ્બત્તા અભિનિબ્બત્તા પાતુભૂતા, તેસુ ધમ્મેસુ ઞાણં ધમ્મપટિસમ્ભિદા; તત્ર ધમ્મનિરુત્તાભિલાપે ઞાણં નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા; ઞાણેસુ ઞાણં પટિભાનપટિસમ્ભિદા. અયં ધમ્મવારો.

૫. પટિચ્ચસમુપ્પાદવારો

૭૨૨. ચતસ્સો પટિસમ્ભિદા – અત્થપટિસમ્ભિદા, ધમ્મપટિસમ્ભિદા, નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા, પટિભાનપટિસમ્ભિદા. જરામરણે ઞાણં અત્થપટિસમ્ભિદા, જરામરણસમુદયે ઞાણં ધમ્મપટિસમ્ભિદા, જરામરણનિરોધે ઞાણં અત્થપટિસમ્ભિદા, જરામરણનિરોધગામિનિયા પટિપદાય ઞાણં ધમ્મપટિસમ્ભિદા, તત્ર ધમ્મનિરુત્તાભિલાપે ઞાણં નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા, ઞાણેસુ ઞાણં પટિભાનપટિસમ્ભિદા.

૭૨૩. ચતસ્સો પટિસમ્ભિદા – અત્થપટિસમ્ભિદા, ધમ્મપટિસમ્ભિદા, નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા, પટિભાનપટિસમ્ભિદા. જાતિયા ઞાણં…પે॰… ભવે ઞાણં…પે॰… ઉપાદાને ઞાણં…પે॰… તણ્હાય ઞાણં…પે॰… વેદનાય ઞાણં…પે॰… ફસ્સે ઞાણં…પે॰… સળાયતને ઞાણં…પે॰… નામરૂપે ઞાણં…પે॰… વિઞ્ઞાણે ઞાણં…પે॰… સઙ્ખારેસુ ઞાણં અત્થપટિસમ્ભિદા, સઙ્ખારસમુદયે ઞાણં ધમ્મપટિસમ્ભિદા, સઙ્ખારનિરોધે ઞાણં અત્થપટિસમ્ભિદા, સઙ્ખારનિરોધગામિનિયા પટિપદાય ઞાણં ધમ્મપટિસમ્ભિદા, તત્ર ધમ્મનિરુત્તાભિલાપે ઞાણં નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા, ઞાણેસુ ઞાણં પટિભાનપટિસમ્ભિદા. અયં પટિચ્ચસમુપ્પાદવારો.

૬. પરિયત્તિવારો

૭૨૪. ચતસ્સો પટિસમ્ભિદા – અત્થપટિસમ્ભિદા, ધમ્મપટિસમ્ભિદા, નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા, પટિભાનપટિસમ્ભિદા.

તત્થ કતમા ધમ્મપટિસમ્ભિદા? ઇધ ભિક્ખુ ધમ્મં જાનાતિ – સુત્તં ગેય્યં વેય્યાકરણં ગાથં ઉદાનં ઇતિવુત્તકં જાતકં અબ્ભુતધમ્મં વેદલ્લં. અયં વુચ્ચતિ ‘‘ધમ્મપટિસમ્ભિદા’’. સો તસ્સ તસ્સેવ ભાસિતસ્સ અત્થં જાનાતિ – ‘‘અયં ઇમસ્સ ભાસિતસ્સ અત્થો, અયં ઇમસ્સ ભાસિતસ્સ અત્થો’’તિ. અયં વુચ્ચતિ ‘‘અત્થપટિસમ્ભિદા’’. તત્ર ધમ્મનિરુત્તાભિલાપે ઞાણં નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા. ઞાણેસુ ઞાણં પટિભાનપટિસમ્ભિદા. અયં પરિયત્તિવારો.

સુત્તન્તભાજનીયં.

૨. અભિધમ્મભાજનીયં

૧. કુસલવારો

૭૨૫. ચતસ્સો પટિસમ્ભિદા – અત્થપટિસમ્ભિદા, ધમ્મપટિસમ્ભિદા, નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા, પટિભાનપટિસમ્ભિદા.

કતમે ધમ્મા કુસલા? યસ્મિં સમયે કામાવચરં કુસલં ચિત્તં ઉપ્પન્નં હોતિ સોમનસ્સસહગતં ઞાણસમ્પયુત્તં રૂપારમ્મણં વા…પે॰… ધમ્મારમ્મણં વા યં યં વા પનારબ્ભ , તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ…પે॰… અવિક્ખેપો હોતિ, ઇમે ધમ્મા કુસલા. ઇમેસુ ધમ્મેસુ ઞાણં ધમ્મપટિસમ્ભિદા. તેસં વિપાકે ઞાણં અત્થપટિસમ્ભિદા, યાય નિરુત્તિયા તેસં ધમ્માનં પઞ્ઞત્તિ હોતિ, તત્ર ધમ્મનિરુત્તાભિલાપે ઞાણં નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા. યેન ઞાણેન તાનિ ઞાણાનિ જાનાતિ – ‘‘ઇમાનિ ઞાણાનિ ઇદમત્થજોતકાની’’તિ, ઞાણેસુ ઞાણં પટિભાનપટિસમ્ભિદા.

૭૨૬. ચતસ્સો પટિસમ્ભિદા – અત્થપટિસમ્ભિદા, ધમ્મપટિસમ્ભિદા, નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા, પટિભાનપટિસમ્ભિદા.

કતમે ધમ્મા કુસલા? યસ્મિં સમયે કામાવચરં કુસલં ચિત્તં ઉપ્પન્નં હોતિ સોમનસ્સસહગતં ઞાણસમ્પયુત્તં સસઙ્ખારેન…પે॰… સોમનસ્સસહગતં ઞાણવિપ્પયુત્તં…પે॰… સોમનસ્સસહગતં ઞાણવિપ્પયુત્તં સસઙ્ખારેન…પે॰… ઉપેક્ખાસહગતં ઞાણસમ્પયુત્તં…પે॰… ઉપેક્ખાસહગતં ઞાણસમ્પયુત્તં સસઙ્ખારેન…પે॰… ઉપેક્ખાસહગતં ઞાણવિપ્પયુત્તં…પે॰… ઉપેક્ખાસહગતં ઞાણવિપ્પયુત્તં સસઙ્ખારેન રૂપારમ્મણં વા…પે॰… ધમ્મારમ્મણં વા યં યં વા

પનારબ્ભ, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ…પે॰… અવિક્ખેપો હોતિ. ઇમે ધમ્મા કુસલા. ઇમેસુ ધમ્મેસુ ઞાણં ધમ્મપટિસમ્ભિદા. તેસં વિપાકે ઞાણં અત્થપટિસમ્ભિદા. યાય નિરુત્તિયા તેસં ધમ્માનં પઞ્ઞત્તિ હોતિ તત્ર ધમ્મનિરુત્તાભિલાપે ઞાણં નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા. યેન ઞાણેન તાનિ ઞાણાનિ જાનાતિ – ''ઇમાનિ ઞાણાનિ ઇદમત્થજોતકાની''તિ, ઞાણેસુ ઞાણં પટિભાનપટિસમ્ભિદા.

૭૨૭. ચતસ્સો પટિસમ્ભિદા – અત્થપટિસમ્ભિદા, ધમ્મપટિસમ્ભિદા, નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા, પટિભાનપટિસમ્ભિદા.

કતમે ધમ્મા કુસલા? યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ વિવિચ્ચેવ કામેહિ…પે॰… પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ પથવીકસિણં, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ…પે॰… અવિક્ખેપો હોતિ. ઇમે ધમ્મા કુસલા. ઇમેસુ ધમ્મેસુ ઞાણં ધમ્મપટિસમ્ભિદા. તેસં વિપાકે ઞાણં અત્થપટિસમ્ભિદા. યાય નિરુત્તિયા તેસં ધમ્માનં પઞ્ઞત્તિ હોતિ તત્ર ધમ્મનિરુત્તાભિલાપે ઞાણં નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા. યેન ઞાણેન તાનિ ઞાણાનિ જાનાતિ – ''ઇમાનિ ઞાણાનિ ઇદમત્થજોતકાની''તિ, ઞાણેસુ ઞાણં પટિભાનપટિસમ્ભિદા.

૭૨૮. ચતસ્સો પટિસમ્ભિદા – અત્થપટિસમ્ભિદા, ધમ્મપટિસમ્ભિદા, નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા, પટિભાનપટિસમ્ભિદા.

કતમે ધમ્મા કુસલા? યસ્મિં સમયે અરૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ સબ્બસો આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનં સમતિક્કમ્મ નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનસઞ્ઞાસહગતં સુખસ્સ ચ પહાના…પે॰… ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ…પે॰… અવિક્ખેપો હોતિ. ઇમે ધમ્મા કુસલા. ઇમેસુ ધમ્મેસુ ઞાણં ધમ્મપટિસમ્ભિદા. તેસં વિપાકે ઞાણં અત્થપટિસમ્ભિદા. યાય નિરુત્તિયા તેસં ધમ્માનં પઞ્ઞત્તિ હોતિ તત્ર ધમ્મનિરુત્તાભિલાપે ઞાણં નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા. યેન ઞાણેન તાનિ ઞાણાનિ જાનાતિ – ''ઇમાનિ ઞાણાનિ ઇદમત્થજોતકાની''તિ, ઞાણેસુ ઞાણં પટિભાનપટિસમ્ભિદા.

૭૨૯. ચતસ્સો પટિસમ્ભિદા – અત્થપટિસમ્ભિદા, ધમ્મપટિસમ્ભિદા, નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા, પટિભાનપટિસમ્ભિદા.

કતમે ધમ્મા કુસલા? યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ…પે॰… પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ…પે॰… અવિક્ખેપો હોતિ. ઇમે ધમ્મા કુસલા. ઇમેસુ ધમ્મેસુ ઞાણં ધમ્મપટિસમ્ભિદા. તેસં વિપાકે ઞાણં અત્થપટિસમ્ભિદા. યાય નિરુત્તિયા તેસં ધમ્માનં પઞ્ઞત્તિ હોતિ તત્ર ધમ્મનિરુત્તાભિલાપે ઞાણં નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા. યેન ઞાણેન તાનિ ઞાણાનિ જાનાતિ – ''ઇમાનિ ઞાણાનિ ઇદમત્થજોતકાની''તિ, ઞાણેસુ ઞાણં પટિભાનપટિસમ્ભિદા.

૨. અકુસલવારો

૭૩૦. ચતસ્સો પટિસમ્ભિદા – અત્થપટિસમ્ભિદા, ધમ્મપટિસમ્ભિદા, નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા, પટિભાનપટિસમ્ભિદા.

કતમે ધમ્મા અકુસલા? યસ્મિં સમયે અકુસલં ચિત્તં ઉપ્પન્નં હોતિ સોમનસ્સસહગતં દિટ્ઠિગતસમ્પયુત્તં રૂપારમ્મણં વા...પે॰... ધમ્મારમ્મણં વા યં યં વા પનારબ્ભ, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ...પે॰... અવિક્ખેપો હોતિ. ઇમે ધમ્મા અકુસલા. ઇમેસુ ધમ્મેસુ ઞાણં ધમ્મપટિસમ્ભિદા. તેસં વિપાકે ઞાણં અત્થપટિસમ્ભિદા. યાય નિરુત્તિયા તેસં ધમ્માનં પઞ્ઞત્તિ હોતિ તત્ર ધમ્મનિરુત્તાભિલાપે ઞાણં નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા. યેન ઞાણેન તાનિ ઞાણાનિ જાનાતિ – ''ઇમાનિ ઞાણાનિ ઇદમત્થજોતકાની''તિ, ઞાણેસુ ઞાણં પટિભાનપટિસમ્ભિદા.

૭૩૧. ચતસ્સો પટિસમ્ભિદા – અત્થપટિસમ્ભિદા, ધમ્મપટિસમ્ભિદા, નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા, પટિભાનપટિસમ્ભિદા.

કતમે ધમ્મા અકુસલા? યસ્મિં સમયે અકુસલં ચિત્તં ઉપ્પન્નં હોતિ સોમનસ્સસહગતં દિટ્ઠિગતસમ્પયુત્તં સસઙ્ખારેન...પે॰... સોમનસ્સસહગતં દિટ્ઠિગતવિપ્પયુત્તં...પે॰... સોમનસ્સસહગતં દિટ્ઠિગતવિપ્પયુત્તં સસઙ્ખારેન...પે॰... ઉપેક્ખાસહગતં દિટ્ઠિગતસમ્પયુત્તં...પે॰... ઉપેક્ખાસહગતં દિટ્ઠિગતસમ્પયુત્તં સસઙ્ખારેન...પે॰... ઉપેક્ખાસહગતં દિટ્ઠિગતવિપ્પયુત્તં...પે॰... ઉપેક્ખાસહગતં દિટ્ઠિગતવિપ્પયુત્તં સસઙ્ખારેન...પે॰... દોમનસ્સસહગતં પટિઘસમ્પયુત્તં...પે॰... દોમનસ્સસહગતં પટિઘસમ્પયુત્તં સસઙ્ખારેન...પે॰... ઉપેક્ખાસહગતં વિચિકિચ્છાસમ્પયુત્તં...પે॰... ઉપેક્ખાસહગતં ઉદ્ધચ્ચસમ્પયુત્તં રૂપારમ્મણં વા...પે॰... ધમ્મારમ્મણં વા યં યં વા પનારબ્ભ, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ...પે॰... અવિક્ખેપો હોતિ. ઇમે ધમ્મા અકુસલા. ઇમેસુ ધમ્મેસુ ઞાણં ધમ્મપટિસમ્ભિદા. તેસં વિપાકે ઞાણં અત્થપટિસમ્ભિદા. યાય નિરુત્તિયા તેસં ધમ્માનં પઞ્ઞત્તિ હોતિ તત્ર ધમ્મનિરુત્તાભિલાપે ઞાણં નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા. યેન ઞાણેન તાનિ ઞાણાનિ જાનાતિ – ''ઇમાનિ ઞાણાનિ ઇદમત્થજોતકાની''તિ, ઞાણેસુ ઞાણં પટિભાનપટિસમ્ભિદા.

૩. વિપાકવારો

૭૩૨. તિસ્સો પટિસમ્ભિદા – અત્થપટિસમ્ભિદા, નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા, પટિભાનપટિસમ્ભિદા .

કતમે ધમ્મા અબ્યાકતા? યસ્મિં સમયે કામાવચરસ્સ કુસલસ્સ કમ્મસ્સ કતત્તા ઉપચિતત્તા વિપાકં ચક્ખુવિઞ્ઞાણં ઉપ્પન્નં હોતિ ઉપેક્ખાસહગતં રૂપારમ્મણં, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ, વેદના હોતિ, સઞ્ઞા હોતિ, ચેતના હોતિ, ચિત્તં હોતિ, ઉપેક્ખા હોતિ, ચિત્તસ્સેકગ્ગતા હોતિ, મનિન્દ્રિયં હોતિ, ઉપેક્ખિન્દ્રિયં હોતિ, જીવિતિન્દ્રિયં હોતિ, યે વા પન તસ્મિં સમયે અઞ્ઞેપિ અત્થિ પટિચ્ચસમુપ્પન્ના અરૂપિનો ધમ્મા. ઇમે ધમ્મા અબ્યાકતા. ઇમેસુ ધમ્મેસુ ઞાણં અત્થપટિસમ્ભિદા. યાય નિરુત્તિયા તેસં ધમ્માનં પઞ્ઞત્તિ હોતિ તત્ર ધમ્મનિરુત્તાભિલાપે ઞાણં નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા. યેન ઞાણેન તાનિ ઞાણાનિ જાનાતિ – ''ઇમાનિ ઞાણાનિ ઇદમત્થજોતકાની''તિ, ઞાણેસુ ઞાણં પટિભાનપટિસમ્ભિદા.

૭૩૩. તિસ્સો પટિસમ્ભિદા – અત્થપટિસમ્ભિદા, નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા, પટિભાનપટિસમ્ભિદા.

કતમે ધમ્મા અબ્યાકતા? યસ્મિં સમયે કામાવચરસ્સ કુસલસ્સ કમ્મસ્સ કતત્તા ઉપચિતત્તા વિપાકં સોતવિઞ્ઞાણં ઉપ્પન્નં હોતિ ઉપેક્ખાસહગતં સદ્દારમ્મણં...પે॰... ઘાનવિઞ્ઞાણં ઉપ્પન્નં હોતિ ઉપેક્ખાસહગતં ગન્ધારમ્મણં...પે॰... જિવ્હાવિઞ્ઞાણં ઉપ્પન્નં હોતિ ઉપેક્ખાસહગતં રસારમ્મણં...પે॰... કાયવિઞ્ઞાણં ઉપ્પન્નં હોતિ સુખસહગતં ફોટ્ઠબ્બારમ્મણં, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ, વેદના હોતિ, સઞ્ઞા હોતિ, ચેતના હોતિ, ચિત્તં હોતિ, સુખં

હોતિ, ચિત્તસ્સેકગ્ગતા હોતિ, મનિન્દ્રિયં હોતિ, સુખિન્દ્રિયં હોતિ, જીવિતિન્દ્રિયં હોતિ , યે વા પન તસ્મિં સમયે અઞ્ઞેપિ અત્થિ પટિચ્ચસમુપ્પન્ના અરૂપિનો ધમ્મા. ઇમે ધમ્મા અબ્યાકતા. ઇમેસુ ધમ્મેસુ ઞાણં અત્થપટિસમ્ભિદા. યાય નિરુત્તિયા તેસં ધમ્માનં પઞ્ઞત્તિ હોતિ તત્ર ધમ્મનિરુત્તાભિલાપે ઞાણં નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા. યેન ઞાણેન તાનિ ઞાણાનિ જાનાતિ – ''ઇમાનિ ઞાણાનિ ઇદમત્થજોતકાની''તિ, ઞાણેસુ ઞાણં પટિભાનપટિસમ્ભિદા.

૭૩૪. તિસ્સો પટિસમ્ભિદા – અત્થપટિસમ્ભિદા, નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા, પટિભાનપટિસમ્ભિદા. કતમે ધમ્મા અબ્યાકતા? યસ્મિં સમયે કામાવચરસ્સ કુસલસ્સ કમ્મસ્સ કતત્તા ઉપચિતત્તા વિપાકા મનોધાતુ ઉપ્પન્ના હોતિ ઉપેક્ખાસહગતા રૂપારમ્મણા વા...પે॰... ફોટ્ઠબ્બારમ્મણા વા યં યં વા પનારબ્ભ, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ, વેદના હોતિ, સઞ્ઞા હોતિ, ચેતના હોતિ, ચિત્તં હોતિ, વિતક્કો હોતિ, વિચારો હોતિ, ઉપેક્ખા હોતિ , ચિત્તસ્સેકગ્ગતા હોતિ, મનિન્દ્રિયં હોતિ, ઉપેક્ખિન્દ્રિયં હોતિ, જીવિતિન્દ્રિયં હોતિ, યે વા પન તસ્મિં સમયે અઞ્ઞેપિ અત્થિ પટિચ્ચસમુપ્પન્ના અરૂપિનો ધમ્મા. ઇમે ધમ્મા અબ્યાકતા. ઇમેસુ ધમ્મેસુ ઞાણં અત્થપટિસમ્ભિદા. યાય નિરુત્તિયા તેસં ધમ્માનં પઞ્ઞત્તિ હોતિ તત્ર ધમ્મનિરુત્તાભિલાપે ઞાણં નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા. યેન ઞાણેન તાનિ ઞાણાનિ જાનાતિ – ''ઇમાનિ ઞાણાનિ ઇદમત્થજોતકાની''તિ, ઞાણેસુ ઞાણં પટિભાનપટિસમ્ભિદા.

૭૩૫. તિસ્સો પટિસમ્ભિદા – અત્થપટિસમ્ભિદા, નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા, પટિભાનપટિસમ્ભિદા.

કતમે ધમ્મા અબ્યાકતા? યસ્મિં સમયે કામાવચરસ્સ કુસલસ્સ કમ્મસ્સ કતત્તા ઉપચિતત્તા વિપાકા મનોવિઞ્ઞાણધાતુ ઉપ્પન્ના હોતિ સોમનસ્સસહગતા રૂપારમ્મણા વા...પે॰... ધમ્મારમ્મણા વા યં યં વા પનારબ્ભ, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ, વેદના હોતિ, સઞ્ઞા હોતિ, ચેતના હોતિ, ચિત્તં હોતિ, વિતક્કો હોતિ, વિચારો હોતિ, પીતિ હોતિ, સુખં હોતિ, ચિત્તસ્સેકગ્ગતા હોતિ, મનિન્દ્રિયં હોતિ, સોમનસ્સિન્દ્રિયં હોતિ, જીવિતિન્દ્રિયં હોતિ, યે વા પન તસ્મિં સમયે અઞ્ઞેપિ અત્થિ પટિચ્ચસમુપ્પન્ના અરૂપિનો ધમ્મા . ઇમે ધમ્મા અબ્યાકતા. ઇમેસુ ધમ્મેસુ ઞાણં અત્થપટિસમ્ભિદા. યાય નિરુત્તિયા તેસં ધમ્માનં પઞ્ઞત્તિ હોતિ તત્ર ધમ્મનિરુત્તાભિલાપે ઞાણં નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા. યેન ઞાણેન તાનિ ઞાણાનિ જાનાતિ – ''ઇમાનિ ઞાણાનિ ઇદમત્થજોતકાની''તિ, ઞાણેસુ ઞાણં પટિભાનપટિસમ્ભિદા.

૭૩૬. તિસ્સો પટિસમ્ભિદા – અત્થપટિસમ્ભિદા, નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા, પટિભાનપટિસમ્ભિદા.

કતમે ધમ્મા અબ્યાકતા? યસ્મિં સમયે કામાવચરસ્સ કુસલસ્સ કમ્મસ્સ કતત્તા ઉપચિતત્તા વિપાકા મનોવિઞ્ઞાણધાતુ ઉપ્પન્ના હોતિ ઉપેક્ખાસહગતા રૂપારમ્મણા વા...પે॰... ધમ્મારમ્મણા વા યં યં વા પનારબ્ભ, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ, વેદના હોતિ, સઞ્ઞા હોતિ, ચેતના હોતિ, ચિત્તં હોતિ, વિતક્કો હોતિ, વિચારો હોતિ, ઉપેક્ખા હોતિ, ચિત્તસ્સેકગ્ગતા હોતિ, મનિન્દ્રિયં હોતિ, ઉપેક્ખિન્દ્રિયં હોતિ, જીવિતિન્દ્રિયં હોતિ, યે વા પન તસ્મિં સમયે અઞ્ઞેપિ અત્થિ પટિચ્ચસમુપ્પન્ના અરૂપિનો ધમ્મા. ઇમે ધમ્મા અબ્યાકતા. ઇમેસુ ધમ્મેસુ ઞાણં અત્થપટિસમ્ભિદા. યાય નિરુત્તિયા તેસં ધમ્માનં પઞ્ઞત્તિ હોતિ તત્ર ધમ્મનિરુત્તાભિલાપે ઞાણં નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા. યેન ઞાણેન તાનિ ઞાણાનિ જાનાતિ – ''ઇમાનિ ઞાણાનિ ઇદમત્થજોતકાની''તિ, ઞાણેસુ ઞાણં પટિભાનપટિસમ્ભિદા.

૭૩૭. તિસ્સો પટિસમ્ભિદા – અત્થપટિસમ્ભિદા, નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા, પટિભાનપટિસમ્ભિદા.

કતમે ધમ્મા અબ્યાકતા? યસ્મિં સમયે કામાવચરસ્સ કુસલસ્સ કમ્મસ્સ કતત્તા ઉપચિતત્તા વિપાકા મનોવિઞ્ઞાણધાતુ ઉપ્પન્ના હોતિ સોમનસ્સસહગતા ઞાણસમ્પયુત્તા...પે॰... સોમનસ્સસહગતા ઞાણસમ્પયુત્તા સસઙ્ખારેન...પે॰... સોમનસ્સસહગતા ઞાણવિપ્પયુત્તા...પે॰... સોમનસ્સસહગતા ઞાણવિપ્પયુત્તા સસઙ્ખારેન...પે॰... ઉપેક્ખાસહગતા ઞાણસમ્પયુત્તા...પે॰... ઉપેક્ખાસહગતા ઞાણસમ્પયુત્તા સસઙ્ખારેન...પે॰... ઉપેક્ખાસહગતા ઞાણવિપ્પયુત્તા...પે॰... ઉપેક્ખાસહગતા ઞાણવિપ્પયુત્તા સસઙ્ખારેન રૂપારમ્મણા વા...પે॰... ધમ્મારમ્મણા વા યં યં વા પનારબ્ભ, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ...પે॰... અવિક્ખેપો હોતિ. ઇમે ધમ્મા અબ્યાકતા. ઇમેસુ ધમ્મેસુ ઞાણં અત્થપટિસમ્ભિદા. યાય નિરુત્તિયા તેસં ધમ્માનં પઞ્ઞત્તિ હોતિ તત્ર ધમ્મનિરુત્તાભિલાપે ઞાણં નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા. યેન ઞાણેન તાનિ ઞાણાનિ જાનાતિ – ''ઇમાનિ ઞાણાનિ ઇદમત્થજોતકાની''તિ, ઞાણેસુ ઞાણં પટિભાનપટિસમ્ભિદા.

૭૩૮. તિસ્સો પટિસમ્ભિદા – અત્થપટિસમ્ભિદા, નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા, પટિભાનપટિસમ્ભિદા.

કતમે ધમ્મા અબ્યાકતા? યસ્મિં સમયે રૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ પથવીકસિણં, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ...પે॰... અવિક્ખેપો હોતિ. ઇમે ધમ્મા કુસલા . તસ્સેવ રૂપાવચરસ્સ કુસલસ્સ કમ્મસ્સ કતત્તા ઉપચિતત્તા વિપાકં વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ પથવીકસિણં, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ...પે॰... અવિક્ખેપો હોતિ. ઇમે ધમ્મા અબ્યાકતા. ઇમેસુ ધમ્મેસુ ઞાણં અત્થપટિસમ્ભિદા. યાય નિરુત્તિયા તેસં ધમ્માનં પઞ્ઞત્તિ હોતિ તત્ર ધમ્મનિરુત્તાભિલાપે ઞાણં નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા. યેન ઞાણેન તાનિ ઞાણાનિ જાનાતિ – ''ઇમાનિ ઞાણાનિ ઇદમત્થજોતકાની''તિ, ઞાણેસુ ઞાણં પટિભાનપટિસમ્ભિદા.

૭૩૯. તિસ્સો પટિસમ્ભિદા – અત્થપટિસમ્ભિદા, નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા, પટિભાનપટિસમ્ભિદા.

કતમે ધમ્મા અબ્યાકતા? યસ્મિં સમયે અરૂપૂપપત્તિયા મગ્ગં ભાવેતિ સબ્બસો આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનં સમતિક્કમ્મ નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનસઞ્ઞાસહગતં સુખસ્સ ચ પહાના...પે॰... ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ...પે॰... અવિક્ખેપો હોતિ. ઇમે ધમ્મા કુસલા. તસ્સેવ અરૂપાવચરસ્સ કુસલસ્સ કમ્મસ્સ કતત્તા ઉપચિતત્તા વિપાકં સબ્બસો આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનં સમતિક્કમ્મ નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનસઞ્ઞાસહગતં સુખસ્સ ચ પહાના...પે॰... ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ...પે॰... અવિક્ખેપો હોતિ. ઇમે ધમ્મા અબ્યાકતા. ઇમેસુ ધમ્મેસુ ઞાણં અત્થપટિસમ્ભિદા. યાય નિરુત્તિયા તેસં ધમ્માનં પઞ્ઞત્તિ હોતિ તત્ર ધમ્મનિરુત્તાભિલાપે ઞાણં નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા. યેન ઞાણેન તાનિ ઞાણાનિ જાનાતિ – ''ઇમાનિ ઞાણાનિ ઇદમત્થજોતકાની''તિ, ઞાણેસુ ઞાણં પટિભાનપટિસમ્ભિદા.

૭૪૦. તિસ્સો પટિસમ્ભિદા – અત્થપટિસમ્ભિદા, નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા, પટિભાનપટિસમ્ભિદા.

કતમે ધમ્મા અબ્યાકતા? યસ્મિં સમયે લોકુત્તરં ઝાનં ભાવેતિ નિય્યાનિકં અપચયગામિં દિટ્ઠિગતાનં પહાનાય પઠમાય ભૂમિયા પત્તિયા વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ...પે॰... અવિક્ખેપો હોતિ. ઇમે ધમ્મા કુસલા. તસ્સેવ લોકુત્તરસ્સ કુસલસ્સ કમ્મસ્સ કતત્તા ભાવિતત્તા વિપાકં વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ દુક્ખપટિપદં દન્ધાભિઞ્ઞં સુઞ્ઞતં, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ...પે॰... અવિક્ખેપો હોતિ. ઇમે ધમ્મા અબ્યાકતા. ઇમેસુ ધમ્મેસુ

ञाणं अत्थपटिसम्भिदा. याय निरुत्तिया तेसं धम्मानं पञ्ञत्ति होति तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे ञाणं निरुत्तिपटिसम्भिदा. येन ञाणेन तानि ञाणानि जानाति – ''इमानि ञाणानि इदमत्थजोतकानी''ति, ञाणेसु ञाणं पटिभानपटिसम्भिदा.

७४१. तिस्सो पटिसम्भिदा – अत्थपटिसम्भिदा, निरुत्तिपटिसम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा.

कतमे धम्मा अब्याकता? यस्मिं समये अकुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितत्ता विपाकं चक्खुविञ्ञाणं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं रूपारम्मणं...पे॰... सोतविञ्ञाणं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं सद्दारम्मणं...पे॰... घानविञ्ञाणं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं गन्धारम्मणं...पे॰... जिव्हाविञ्ञाणं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं रसारम्मणं...पे॰... कायविञ्ञाणं उप्पन्नं होति दुक्खसहगतं फोट्ठब्बारम्मणं, तस्मिं समये फस्सो होति, वेदना होति, सञ्ञा होति, चेतना होति, चित्तं होति, दुक्खं होति, चित्तस्सेकग्गता होति, मनिन्द्रियं होति, दुक्खिन्द्रियं होति, जीवितिन्द्रियं होति, ये वा पन तस्मिं समये अञ्ञेपि अत्थि पटिच्चसमुप्पन्ना अरूपिनो धम्मा. इमे धम्मा अब्याकता. इमेसु धम्मेसु ञाणं अत्थपटिसम्भिदा. याय निरुत्तिया तेसं धम्मानं पञ्ञत्ति होति तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे ञाणं निरुत्तिपटिसम्भिदा. येन ञाणेन तानि ञाणानि जानाति – ''इमानि ञाणानि इदमत्थजोतकानी''ति, ञाणेसु ञाणं पटिभानपटिसम्भिदा.

७४२. तिस्सो पटिसम्भिदा – अत्थपटिसम्भिदा, निरुत्तिपटिसम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा.

कतमे धम्मा अब्याकता? यस्मिं समये अकुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितत्ता विपाका मनोधातु उप्पन्ना होति उपेक्खासहगता रूपारम्मणा वा...पे॰... फोट्ठब्बारम्मणा वा...पे॰... मनोविञ्ञाणधातु उप्पन्ना होति उपेक्खासहगता रूपारम्मणा वा...पे॰... धम्मारम्मणा वा यं यं वा पनारब्भ, तस्मिं समये फस्सो होति , वेदना होति, सञ्ञा होति, चेतना होति, चित्तं होति, वितक्को होति, विचारो होति, उपेक्खा होति, चित्तस्सेकग्गता होति, मनिन्द्रियं होति, उपेक्खिन्द्रियं होति, जीवितिन्द्रियं होति, ये वा पन तस्मिं समये अञ्ञेपि अत्थि पटिच्चसमुप्पन्ना अरूपिनो धम्मा. इमे धम्मा अब्याकता. इमेसु धम्मेसु ञाणं अत्थपटिसम्भिदा. याय निरुत्तिया तेसं धम्मानं पञ्ञत्ति होति तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे ञाणं निरुत्तिपटिसम्भिदा. येन ञाणेन तानि ञाणानि जानाति – ''इमानि ञाणानि इदमत्थजोतकानी''ति, ञाणेसु ञाणं पटिभानपटिसम्भिदा.

४. किरियवारो

७४३. तिस्सो पटिसम्भिदा – अत्थपटिसम्भिदा, निरुत्तिपटिसम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा.

कतमे धम्मा अब्याकता? यस्मिं समये मनोधातु उप्पन्ना होति किरिया नेव कुसला नाकुसला न च कम्मविपाका उपेक्खासहगता रूपारम्मणा वा...पे॰... फोट्ठब्बारम्मणा वा यं यं वा पनारब्भ, तस्मिं समये फस्सो होति, वेदना होति, सञ्ञा होति, चेतना होति, चित्तं होति, वितक्को होति, विचारो होति, उपेक्खा होति, चित्तस्सेकग्गता होति, मनिन्द्रियं होति, उपेक्खिन्द्रियं होति, जीवितिन्द्रियं होति, ये वा पन तस्मिं समये अञ्ञेपि अत्थि पटिच्चसमुप्पन्ना अरूपिनो धम्मा. इमे धम्मा अब्याकता. इमेसु धम्मेसु ञाणं अत्थपटिसम्भिदा. याय निरुत्तिया तेसं धम्मानं पञ्ञत्ति होति तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे ञाणं निरुत्तिपटिसम्भिदा . येन ञाणेन तानि ञाणानि जानाति – ''इमानि ञाणानि इदमत्थजोतकानी''ति, ञाणेसु ञाणं पटिभानपटिसम्भिदा.

૭૪૪. તિસ્સો પટિસમ્ભિદા – અત્થપટિસમ્ભિદા, નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા, પટિભાનપટિસમ્ભિદા.

કતમે ધમ્મા અબ્યાકતા? યસ્મિં સમયે મનોવિઞ્ઞાણધાતુ ઉપ્પન્ના હોતિ કિરિયા નેવ કુસલા નાકુસલા ન ચ કમ્મવિપાકા સોમનસ્સસહગતા રૂપારમ્મણા વા…પે॰… ધમ્મારમ્મણા વા…પે॰… મનોવિઞ્ઞાણધાતુ ઉપ્પન્ના હોતિ કિરિયા નેવ કુસલા નાકુસલા ન ચ કમ્મવિપાકા ઉપેક્ખાસહગતા રૂપારમ્મણા વા…પે॰… ધમ્મારમ્મણા વા યં યં વા પનારબ્ભ, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ, વેદના હોતિ, સઞ્ઞા હોતિ, ચેતના હોતિ, ચિત્તં હોતિ, વિતક્કો હોતિ, વિચારો હોતિ, ઉપેક્ખા હોતિ, ચિત્તસ્સેકગ્ગતા હોતિ, વીરિયિન્દ્રિયં હોતિ , સમાધિન્દ્રિયં હોતિ, મનિન્દ્રિયં હોતિ, ઉપેક્ખિન્દ્રિયં હોતિ, જીવિતિન્દ્રિયં હોતિ, યે વા પન તસ્મિં સમયે અઞ્ઞેપિ અત્થિ પટિચ્ચસમુપ્પન્ના અરૂપિનો ધમ્મા. ઇમે ધમ્મા અબ્યાકતા. ઇમેસુ ધમ્મેસુ ઞાણં અત્થપટિસમ્ભિદા. યાય નિરુત્તિયા તેસં ધમ્માનં પઞ્ઞત્તિ હોતિ તત્ર ધમ્મનિરુત્તાભિલાપે ઞાણં નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા. યેન ઞાણેન તાનિ ઞાણાનિ જાનાતિ – ‘‘ઇમાનિ ઞાણાનિ ઇદમત્થજોતકાની’’તિ, ઞાણેસુ ઞાણં પટિભાનપટિસમ્ભિદા.

૭૪૫. તિસ્સો પટિસમ્ભિદા – અત્થપટિસમ્ભિદા, નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા, પટિભાનપટિસમ્ભિદા.

કતમે ધમ્મા અબ્યાકતા? યસ્મિં સમયે મનોવિઞ્ઞાણધાતુ ઉપ્પન્ના હોતિ કિરિયા નેવ કુસલા નાકુસલા ન ચ કમ્મવિપાકા સોમનસ્સસહગતા ઞાણસમ્પયુત્તા…પે॰… સોમનસ્સસહગતા ઞાણસમ્પયુત્તા સસઙ્ખારેન…પે॰… સોમનસ્સસહગતા ઞાણવિપ્પયુત્તા…પે॰… સોમનસ્સસહગતા ઞાણવિપ્પયુત્તા સસઙ્ખારેન…પે॰… ઉપેક્ખાસહગતા ઞાણસમ્પયુત્તા…પે॰… ઉપેક્ખાસહગતા ઞાણસમ્પયુત્તા સસઙ્ખારેન…પે॰… ઉપેક્ખાસહગતા ઞાણવિપ્પયુત્તા…પે॰… ઉપેક્ખાસહગતા ઞાણવિપ્પયુત્તા સસઙ્ખારેન…પે॰… રૂપાવચરં ઝાનં ભાવેતિ…પે॰… અરૂપાવચરં ઝાનં ભાવેતિ કિરિયં નેવ કુસલં નાકુસલં ન ચ કમ્મવિપાકં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારં…પે॰… સબ્બસો આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનં સમતિક્કમ્મ નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનસઞ્ઞાસહગતં સુખસ્સ ચ પહાના…પે॰… ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ, તસ્મિં સમયે ફસ્સો હોતિ…પે॰… અવિક્ખેપો હોતિ. ઇમે ધમ્મા અબ્યાકતા. ઇમેસુ ધમ્મેસુ ઞાણં અત્થપટિસમ્ભિદા. યાય નિરુત્તિયા તેસં ધમ્માનં પઞ્ઞત્તિ હોતિ તત્ર ધમ્મનિરુત્તાભિલાપે ઞાણં નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા. યેન ઞાણેન તાનિ ઞાણાનિ જાનાતિ – ‘‘ઇમાનિ ઞાણાનિ ઇદમત્થજોતકાની’’તિ, ઞાણેસુ ઞાણં પટિભાનપટિસમ્ભિદા.

૭૪૬. ચતસ્સો પટિસમ્ભિદા – અત્થપટિસમ્ભિદા, ધમ્મપટિસમ્ભિદા, નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા, પટિભાનપટિસમ્ભિદા. તિસ્સો પટિસમ્ભિદા કામાવચરકુસલતો ચતૂસુ ઞાણસમ્પયુત્તેસુ ચિત્તુપ્પાદેસુ, કિરિયતો ચતૂસુ ઞાણસમ્પયુત્તેસુ ચિત્તુપ્પાદેસુ ઉપ્પજ્જન્તિ. અત્થપટિસમ્ભિદા એતેસુ ચેવ ઉપ્પજ્જતિ, ચતૂસુ મગ્ગેસુ ચતૂસુ ફલેસુ ચ ઉપ્પજ્જતિ.

અભિધમ્મભાજનીયં.

૩. પઞ્હાપુચ્છકં

૭૪૭. ચતસ્સો પટિસમ્ભિદા – અત્થપટિસમ્ભિદા, ધમ્મપટિસમ્ભિદા, નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા, પટિભાનપટિસમ્ભિદા.

૭૪૮. ચતુન્નં પટિસમ્ભિદાનં કતિ કુસલા, કતિ અકુસલા, કતિ અબ્યાકતા…પે॰… કતિ સરણા, કતિ અરણા?

૧. તિકં

૭૪૯. સિયા કુસલા, સિયા અબ્યાકતા. સિયા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા, સિયા અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા. તિસ્સો પટિસમ્ભિદા સિયા વિપાકધમ્મધમ્મા, સિયા નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મા; અત્થપટિસમ્ભિદા સિયા વિપાકા, સિયા વિપાકધમ્મધમ્મા, સિયા નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મા. તિસ્સો પટિસમ્ભિદા અનુપાદિન્નુપાદાનિયા; અત્થપટિસમ્ભિદા સિયા અનુપાદિન્નુપાદાનિયા, સિયા અનુપાદિન્નઅનુપાદાનિયા. તિસ્સો પટિસમ્ભિદા અસંકિલિટ્ઠઅસંકિલેસિકા; અત્થપટિસમ્ભિદા સિયા અસંકિલિટ્ઠસંકિલેસિકા, સિયા અસંકિલિટ્ઠઅસંકિલેસિકા.

તિસ્સો પટિસમ્ભિદા સવિતક્કસવિચારા; અત્થપટિસમ્ભિદા સિયા સવિતક્કસવિચારા, સિયા અવિતક્કવિચારમત્તા, સિયા અવિતક્કઅવિચારા. સિયા પીતિસહગતા, સિયા સુખસહગતા, સિયા ઉપેક્ખાસહગતા. નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બા. નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકા.

તિસ્સો પટિસમ્ભિદા સિયા આચયગામિનો, સિયા નેવાચયગામિનાપચયગામિનો; અત્થપટિસમ્ભિદા સિયા આચયગામિની , સિયા અપચયગામિની, સિયા નેવાચયગામિનાપચયગામિની.

તિસ્સો પટિસમ્ભિદા નેવસેક્ખનાસેક્ખા, અત્થપટિસમ્ભિદા સિયા સેક્ખા, સિયા અસેક્ખા , સિયા નેવસેક્ખનાસેક્ખા. તિસ્સો પટિસમ્ભિદા પરિત્તા; અત્થપટિસમ્ભિદા સિયા પરિત્તા, સિયા અપ્પમાણા. નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા પરિત્તારમ્મણા; તિસ્સો પટિસમ્ભિદા સિયા પરિત્તારમ્મણા, સિયા મહગ્ગતારમ્મણા, સિયા અપ્પમાણારમ્મણા.

તિસ્સો પટિસમ્ભિદા મજ્ઝિમા; અત્થપટિસમ્ભિદા સિયા મજ્ઝિમા, સિયા પણીતા. તિસ્સો પટિસમ્ભિદા અનિયતા; અત્થપટિસમ્ભિદા સિયા સમ્મત્તનિયતા, સિયા અનિયતા. નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા ન વત્તબ્બા – મગ્ગારમ્મણાતિપિ, મગ્ગહેતુકાતિપિ, મગ્ગાધિપતિનીતિપિ; અત્થપટિસમ્ભિદા ન મગ્ગારમ્મણા, સિયા મગ્ગહેતુકા, સિયા મગ્ગાધિપતિની, સિયા ન વત્તબ્બા મગ્ગહેતુકાતિપિ, મગ્ગાધિપતિનીતિપિ; દ્વે પટિસમ્ભિદા સિયા મગ્ગારમ્મણા, ન મગ્ગહેતુકા, સિયા મગ્ગાધિપતિનો, સિયા ન વત્તબ્બા મગ્ગારમ્મણાતિપિ, મગ્ગાધિપતિનોતિપિ.

તિસ્સો પટિસમ્ભિદા સિયા ઉપ્પન્ના, સિયા અનુપ્પન્ના, ન વત્તબ્બા ઉપ્પાદિનોતિ; અત્થપટિસમ્ભિદા સિયા ઉપ્પન્ના, સિયા અનુપ્પન્ના, સિયા ઉપ્પાદિની. સિયા અતીતા, સિયા અનાગતા, સિયા પચ્ચુપ્પન્ના. નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા પચ્ચુપ્પન્નારમ્મણા; દ્વે પટિસમ્ભિદા સિયા અતીતારમ્મણા, સિયા અનાગતારમ્મણા, સિયા પચ્ચુપ્પન્નારમ્મણા ; અત્થપટિસમ્ભિદા સિયા અતીતારમ્મણા, સિયા અનાગતારમ્મણા, સિયા પચ્ચુપ્પન્નારમ્મણા, સિયા ન વત્તબ્બા અતીતારમ્મણાતિપિ, અનાગતારમ્મણાતિપિ, પચ્ચુપ્પન્નારમ્મણાતિપિ. સિયા અજ્ઝત્તા, સિયા બહિદ્ધા, સિયા અજ્ઝત્તબહિદ્ધા. નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા બહિદ્ધારમ્મણા; તિસ્સો પટિસમ્ભિદા સિયા અજ્ઝત્તારમ્મણા, સિયા બહિદ્ધારમ્મણા, સિયા અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણા. અનિદસ્સનઅપટિઘા.

૨. દુકં

૭૫૦. હેતૂ, સહેતુકા, હેતુસમ્પયુત્તા, હેતૂ ચેવ સહેતુકા ચ, હેતૂ ચેવ હેતુસમ્પયુત્તા ચ, ન વત્તબ્બા ન હેતૂ સહેતુકાતિપિ, નહેતૂઅહેતુકાતિપિ.

સપ્પચ્ચયા , સઙ્ખતા, અનિદસ્સના, અપ્પટિઘા, અરૂપા, તિસ્સો પટિસમ્ભિદા લોકિયા, અત્થપટિસમ્ભિદા સિયા લોકિયા, સિયા લોકુત્તરા, કેનચિ વિઞ્ઞેય્યા, કેનચિ ન વિઞ્ઞેય્યા.

નો આસવા. તિસ્સો પટિસમ્ભિદા સાસવા; અત્થપટિસમ્ભિદા સિયા સાસવા, સિયા અનાસવા. આસવવિપ્પયુત્તા. તિસ્સો પટિસમ્ભિદા ન વત્તબ્બા આસવા ચેવ સાસવા ચાતિ, સાસવા ચેવ નો ચ આસવા; અત્થપટિસમ્ભિદા ન વત્તબ્બા આસવો [આસવા (સી॰) ધાતુવિભઙ્ગે પન પાઠનાનત્તં નત્થિ] ચેવ સાસવા ચાતિ, સિયા સાસવા ચેવ નો ચ આસવો [આસવા (સી॰) ધાતુવિભઙ્ગે પન પાઠનાનત્તં નત્થિ], સિયા ન વત્તબ્બા સાસવા ચેવ નો ચ આસવાતિ. ન વત્તબ્બા આસવા ચેવ આસવસમ્પયુત્તા ચાતિપિ, આસવસમ્પયુત્તા ચેવ નો ચ આસવાતિપિ. તિસ્સો પટિસમ્ભિદા આસવવિપ્પયુત્તા સાસવા; અત્થપટિસમ્ભિદા સિયા આસવવિપ્પયુત્તા સાસવા, સિયા આસવવિપ્પયુત્તા અનાસવા.

નો સંયોજના...પે॰... નો ગન્થા...પે॰... નો ઓઘા...પે॰... નો યોગા...પે॰... નો નીવરણા...પે॰... નો પરામાસા...પે॰... સારમ્મણા. નો ચિત્તા, ચેતસિકા, ચિત્તસમ્પયુત્તા, ચિત્તસંસટ્ઠા, ચિત્તસમુટ્ઠાના, ચિત્તસહભુનો, ચિત્તાનુપરિવત્તિનો. ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાના, ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનસહભુનો, ચિત્તસંસટ્ઠસમુટ્ઠાનાનુપરિવત્તિનો, બાહિરા, નો ઉપાદા, અનુપાદિન્ના.

નો ઉપાદાના...પે॰... નો કિલેસા...પે॰... ન દસ્સનેન પહાતબ્બા. ન ભાવનાય પહાતબ્બા. ન દસ્સનેન પહાતબ્બહેતુકા. ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકા. તિસ્સો પટિસમ્ભિદા સવિતક્કા; અત્થપટિસમ્ભિદા સિયા સવિતક્કા, સિયા અવિતક્કા. તિસ્સો પટિસમ્ભિદા સવિચારા; અત્થપટિસમ્ભિદા સિયા સવિચારા, સિયા અવિચારા. સિયા સપ્પીતિકા, સિયા અપ્પીતિકા. સિયા પીતિસહગતા, સિયા ન પીતિસહગતા. સિયા સુખસહગતા, સિયા ન સુખસહગતા. સિયા ઉપેક્ખાસહગતા, સિયા ન ઉપેક્ખાસહગતા. તિસ્સો પટિસમ્ભિદા કામાવચરા; અત્થપટિસમ્ભિદા સિયા કામાવચરા, સિયા ન કામાવચરા. ન રૂપાવચરા. ન અરૂપાવચરા . તિસ્સો પટિસમ્ભિદા પરિયાપન્ના; અત્થપટિસમ્ભિદા સિયા પરિયાપન્ના, સિયા અપરિયાપન્ના. તિસ્સો પટિસમ્ભિદા અનિય્યાનિકા; અત્થપટિસમ્ભિદા સિયા નિય્યાનિકા, સિયા અનિય્યાનિકા. તિસ્સો પટિસમ્ભિદા અનિયતા; અત્થપટિસમ્ભિદા સિયા નિયતા , સિયા અનિયતા. તિસ્સો પટિસમ્ભિદા સઉત્તરા; અત્થપટિસમ્ભિદા સિયા સઉત્તરા , સિયા અનુત્તરા. અરણાતિ.

પઞ્હાપુચ્છકં.

પટિસમ્ભિદાવિભઙ્ગો નિટ્ઠિતો.

૧૬. ઞાણવિભઙ્ગો

૧. એકકમાતિકા

૭૫૧. એકવિધેન ઞાણવત્થુ – પઞ્ચ વિઞ્ઞાણા ન હેતૂ, અહેતુકા, હેતુવિપ્પયુત્તા, સપ્પચ્ચયા, સઙ્ખતા, અરૂપા, લોકિયા, સાસવા, સંયોજનિયા, ગન્થનિયા, ઓઘનિયા, યોગનિયા, નીવરણિયા, પરામટ્ઠા, ઉપાદાનિયા, સંકિલેસિકા, અબ્યાકતા, સારમ્મણા, અચેતસિકા, વિપાકા, ઉપાદિન્નુપાદાનિયા, અસંકિલિટ્ઠસંકિલેસિકા, ન સવિતક્કસવિચારા, ન અવિતક્કવિચારમત્તા, અવિતક્કઅવિચારા, ન પીતિસહગતા, નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બા, નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકા, નેવાચયગામિનાપચયગામિનો, નેવસેક્ખનાસેક્ખા , પરિત્તા, કામાવચરા, ન રૂપાવચરા, ન અરૂપાવચરા, પરિયાપન્ના, નો અપરિયાપન્ના, અનિયતા, અનિય્યાનિકા,

ઉપ્પન્નવત્થુકા ઉપ્પન્નારમ્મણા,

(૩) પુરેજાતવત્થુકા પુરેજાતારમ્મણા

(૪) અજ્ઝત્તિકવત્થુકા બાહિરારમ્મણા

(૫) અસમ્ભિન્નવત્થુકા અસમ્ભિન્નારમ્મણા

(૬) નાનાવત્થુકા નાનારમ્મણા

(૭) ન અઞ્ઞમઞ્ઞસ્સ ગોચરવિસયં પચ્ચનુભોન્તિ

(૮) ન અસમન્નાહારા ઉપ્પજ્જન્તિ

(૯) ન અમનસિકારા ઉપ્પજ્જન્તિ

(૧૦) ન અબ્બોકિણ્ણા ઉપ્પજ્જન્તિ

(૧૧) ન અપુબ્બં અચરિમં ઉપ્પજ્જન્તિ

(૧૨) ન અઞ્ઞમઞ્ઞસ્સ સમનન્તરા ઉપ્પજ્જન્તિ

(૧૩) પઞ્ચ વિઞ્ઞાણા અનાભોગા

(૧૪) પઞ્ચહિ વિઞ્ઞાણેહિ ન કઞ્ચિ [કિઞ્ચિ (સી॰ ક॰)] ધમ્મં પટિવિજાનાતિ અઞ્ઞત્ર અભિનિપાતમત્તા

(૧૫) પઞ્ચન્નં વિઞ્ઞાણાનં સમનન્તરાપિ ન કઞ્ચિ ધમ્મં પટિવિજાનાતિ

(૧૬) પઞ્ચહિ વિઞ્ઞાણેહિ ન કઞ્ચિ ઇરિયાપથં કપ્પેતિ

(૧૭) પઞ્ચન્નં વિઞ્ઞાણાનં સમનન્તરાપિ ન કઞ્ચિ ઇરિયાપથં કપ્પેતિ

(૧૮) પઞ્ચહિ વિઞ્ઞાણેહિ ન કાયકમ્મં ન વચીકમ્મં પટ્ઠપેતિ

(૧૯) પઞ્ચન્નં વિઞ્ઞાણાનં સમનન્તરાપિ ન કાયકમ્મં ન વચીકમ્મં પટ્ઠપેતિ

(૨૦) પઞ્ચહિ વિઞ્ઞાણેહિ ન કુસલાકુસલં ધમ્મં સમાદિયતિ

(૨૧) પઞ્ચન્નં વિઞ્ઞાણાનં સમનન્તરાપિ ન કુસલાકુસલં ધમ્મં સમાદિયતિ

(૨૨) પઞ્ચહિ વિઞ્ઞાણેહિ ન સમાપજ્જતિ ન વુટ્ઠાતિ

(૨૩) પઞ્ચન્નં વિઞ્ઞાણાનં સમનન્તરાપિ ન સમાપજ્જતિ ન વુટ્ઠાતિ

(૨૪) પઞ્ચહિ વિઞ્ઞાણેહિ ન ચવતિ ન ઉપ્પજ્જતિ

(૨૫) પઞ્ચન્નં વિઞ્ઞાણાનં સમનન્તરાપિ ન ચવતિ ન ઉપ્પજ્જતિ

(૨૬) પઞ્ચહિ વિઞ્ઞાણેહિ ન સુપતિ ન પટિબુજ્ઝતિ ન સુપિનં પસ્સતિ

(૨૭) પઞ્ચન્નં વિઞ્ઞાણાનં સમનન્તરાપિ ન સુપતિ ન પટિબુજ્ઝતિ ન સુપિનં પસ્સતિ, યાથાવકવત્થુવિભાવના પઞ્ઞા

એવં એકવિધેન ઞાણવત્થુ.

૨. દુકમાતિકા

૭૫૨. દુવિધેન ઞાણવત્થુ –

(૧) લોકિયા પઞ્ઞા, લોકુત્તરા પઞ્ઞા

(૨) કેનચિ વિઞ્ઞેય્યા પઞ્ઞા, કેનચિ ન વિઞ્ઞેય્યા પઞ્ઞા

(૩) સાસવા પઞ્ઞા , અનાસવા પઞ્ઞા

(૪) આસવવિપ્પયુત્તા સાસવા પઞ્ઞા, આસવવિપ્પયુત્તા અનાસવા પઞ્ઞા

(૫) સંયોજનિયા પઞ્ઞા, અસંયોજનિયા પઞ્ઞા

(૬) સંયોજનવિપ્પયુત્તા સંયોજનિયા પઞ્ઞા, સંયોજનવિપ્પયુત્તા અસંયોજનિયા પઞ્ઞા

(૭) ગન્થનિયા પઞ્ઞા, અગન્થનિયા પઞ્ઞા

(૮) ગન્થવિપ્પયુત્તા ગન્થનિયા પઞ્ઞા, ગન્થવિપ્પયુત્તા અગન્થનિયા પઞ્ઞા

(૯) ઓઘનિયા પઞ્ઞા, અનોઘનિયા પઞ્ઞા

(૧૦) ઓઘવિપ્પયુત્તા ઓઘનિયા પઞ્ઞા, ઓઘવિપ્પયુત્તા અનોઘનિયા પઞ્ઞા

(૧૧) યોગનિયા પઞ્ઞા, અયોગનિયા પઞ્ઞા

(૧૨) યોગવિપ્પયુત્તા યોગનિયા પઞ્ઞા, યોગવિપ્પયુત્તા અયોગનિયા પઞ્ઞા

(૧૩) નીવરણિયા પઞ્ઞા, અનીવરણિયા પઞ્ઞા

(૧૪) નીવરણવિપ્પયુત્તા નીવરણિયા પઞ્ઞા, નીવરણવિપ્પયુત્તા અનીવરણિયા પઞ્ઞા

(૧૫) પરામટ્ઠા પઞ્ઞા, અપરામટ્ઠા પઞ્ઞા

(૧૬) પરામાસવિપ્પયુત્તા પરામટ્ઠા પઞ્ઞા, પરામાસવિપ્પયુત્તા અપરામટ્ઠા પઞ્ઞા

(૧૭) ઉપાદિન્ના પઞ્ઞા, અનુપાદિન્ના પઞ્ઞા

(૧૮) ઉપાદાનિયા પઞ્ઞા, અનુપાદાનિયા પઞ્ઞા

(૧૯) ઉપાદાનવિપ્પયુત્તા ઉપાદાનિયા પઞ્ઞા, ઉપાદાનવિપ્પયુત્તા અનુપાદાનિયા પઞ્ઞા

(૨૦) સંકિલેસિકા પઞ્ઞા, અસંકિલેસિકા પઞ્ઞા

(૨૧) કિલેસવિપ્પયુત્તા સંકિલેસિકા પઞ્ઞા, કિલેસવિપ્પયુત્તા અસંકિલેસિકા પઞ્ઞા

(૨૨) સવિતક્કા પઞ્ઞા, અવિતક્કા પઞ્ઞા

(૨૩) સવિચારા પઞ્ઞા, અવિચારા પઞ્ઞા

(૨૪) સપ્પીતિકા પઞ્ઞા, અપ્પીતિકા પઞ્ઞા

(૨૫) પીતિસહગતા પઞ્ઞા, ન પીતિસહગતા પઞ્ઞા

(૨૬) સુખસહગતા પઞ્ઞા, ન સુખસહગતા પઞ્ઞા

(૨૭) ઉપેક્ખાસહગતા પઞ્ઞા, ન ઉપેક્ખાસહગતા પઞ્ઞા

(૨૮) કામાવચરા પઞ્ઞા , ન કામાવચરા પઞ્ઞા

(૨૯) રૂપાવચરા પઞ્ઞા, ન રૂપાવચરા પઞ્ઞા

(૩૦) અરૂપાવચરા પઞ્ઞા, ન અરૂપાવચરા પઞ્ઞા

(૩૧) પરિયાપન્ના પઞ્ઞા, અપરિયાપન્ના પઞ્ઞા

(૩૨) નિય્યાનિકા પઞ્ઞા, અનિય્યાનિકા પઞ્ઞા

(૩૩) નિયતા પઞ્ઞા, અનિયતા પઞ્ઞા

(૩૪) સઉત્તરા પઞ્ઞા , અનુત્તરા પઞ્ઞા

(૩૫) અત્થજાપિકા પઞ્ઞા, જાપિતત્થા પઞ્ઞા

એવં દુવિધેન ઞાણવત્થુ.

૩. તિકમાતિકા

૭૫૩. તિવિધેન ઞાણવત્થુ –

(૧) ચિન્તામયા પઞ્ઞા, સુતમયા પઞ્ઞા, ભાવનામયા પઞ્ઞા

(૨) દાનમયા પઞ્ઞા, સીલમયા પઞ્ઞા, ભાવનામયા પઞ્ઞા

(૩) અધિસીલે પઞ્ઞા, અધિચિત્તે પઞ્ઞા, અધિપઞ્ઞાય પઞ્ઞા

(૪) આયકોસલ્લં, અપાયકોસલ્લં, ઉપાયકોસલ્લં

(૫) વિપાકા પઞ્ઞા, વિપાકધમ્મધમ્મા પઞ્ઞા, નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મા પઞ્ઞા

(૬) ઉપાદિન્નુપાદાનિયા પઞ્ઞા, અનુપાદિન્નુપાદાનિયા પઞ્ઞા, અનુપાદિન્નઅનુપાદાનિયા પઞ્ઞા

(૭) સવિતક્કસવિચારા પઞ્ઞા, અવિતક્કવિચારમત્તા પઞ્ઞા, અવિતક્કઅવિચારા પઞ્ઞા

(૮) પીતિસહગતા પઞ્ઞા, સુખસહગતા પઞ્ઞા, ઉપેક્ખાસહગતા પઞ્ઞા

(૯) આચયગામિની પઞ્ઞા, અપચયગામિની પઞ્ઞા, નેવાચયગામિનાપચયગામિની પઞ્ઞા

(૧૦) સેક્ખા પઞ્ઞા, અસેક્ખા પઞ્ઞા, નેવસેક્ખનાસેક્ખા પઞ્ઞા

(૧૧) પરિત્તા પઞ્ઞા, મહગ્ગતા પઞ્ઞા, અપ્પમાણા પઞ્ઞા

(૧૨) પરિત્તારમ્મણા પઞ્ઞા, મહગ્ગતારમ્મણા પઞ્ઞા, અપ્પમાણારમ્મણા પઞ્ઞા

(૧૩) મગ્ગારમ્મણા પઞ્ઞા, મગ્ગહેતુકા પઞ્ઞા, મગ્ગાધિપતિની પઞ્ઞા

(૧૪) ઉપ્પન્ના પઞ્ઞા , અનુપ્પન્ના પઞ્ઞા, ઉપ્પાદિની પઞ્ઞા

(૧૫) અતીતા પઞ્ઞા, અનાગતા પઞ્ઞા, પચ્ચુપ્પન્ના પઞ્ઞા

(૧૬) અતીતારમ્મણા પઞ્ઞા, અનાગતારમ્મણા પઞ્ઞા, પચ્ચુપ્પન્નારમ્મણા પઞ્ઞા

(૧૭) અજ્ઝત્તા પઞ્ઞા, બહિદ્ધા પઞ્ઞા, અજ્ઝત્તબહિદ્ધા પઞ્ઞા

(૧૮) અજ્ઝત્તારમ્મણા પઞ્ઞા, બહિદ્ધારમ્મણા પઞ્ઞા, અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણા પઞ્ઞા

(૧૯) સવિતક્કસવિચારા પઞ્ઞા અત્થિ વિપાકા, અત્થિ વિપાકધમ્મધમ્મા, અત્થિ નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મા

(૨૦) અત્થિ ઉપાદિન્નુપાદાનિયા, અત્થિ અનુપાદિન્નુપાદાનિયા, અત્થિ અનુપાદિન્નઅનુપાદાનિયા

(૨૧) અત્થિ પીતિસહગતા, અત્થિ સુખસહગતા, અત્થિ ઉપેક્ખાસહગતા

(૨૨) અત્થિ આચયગામિની, અત્થિ અપચયગામિની, અત્થિ નેવાચયગામિનાપચયગામિની

(૨૩) અત્થિ સેક્ખા, અત્થિ અસેક્ખા, અત્થિ નેવસેક્ખનાસેક્ખા

(૨૪) અત્થિ પરિત્તા, અત્થિ મહગ્ગતા, અત્થિ અપ્પમાણા

(૨૫) અત્થિ પરિત્તારમ્મણા, અત્થિ મહગ્ગતારમ્મણા, અત્થિ અપ્પમાણારમ્મણા

(૨૬) અત્થિ મગ્ગારમ્મણા, અત્થિ મગ્ગહેતુકા, અત્થિ મગ્ગાધિપતિની

(૨૭) અત્થિ ઉપ્પન્ના, અત્થિ અનુપ્પન્ના, અત્થિ ઉપ્પાદિની

(૨૮) અત્થિ અતીતા, અત્થિ અનાગતા , અત્થિ પચ્ચુપ્પન્ના

(૨૯) અત્થિ અતીતારમ્મણા, અત્થિ અનાગતારમ્મણા, અત્થિ પચ્ચુપ્પન્નારમ્મણા

(૩૦) અત્થિ અજ્ઝત્તા, અત્થિ બહિદ્ધા, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધા

(૩૧) અત્થિ અજ્ઝત્તારમ્મણા, અત્થિ બહિદ્ધારમ્મણા, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણા

(૩૨) અવિતક્કવિચારમત્તા પઞ્ઞા અત્થિ વિપાકા, અત્થિ વિપાકધમ્મધમ્મા, અત્થિ નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મા

(૩૩) અત્થિ ઉપાદિન્નુપાદાનિયા, અત્થિ અનુપાદિન્નુપાદાનિયા, અત્થિ અનુપાદિન્નઅનુપાદાનિયા

(૩૪) અત્થિ આચયગામિની, અત્થિ અપચયગામિની, અત્થિ નેવાચયગામિનાપચયગામિની

(૩૫) અત્થિ સેક્ખા, અત્થિ અસેક્ખા, અત્થિ નેવસેક્ખનાસેક્ખા

(૩૬) અત્થિ ઉપ્પન્ના, અત્થિ અનુપ્પન્ના, અત્થિ ઉપ્પાદિની

(૩૭) અત્થિ અતીતા, અત્થિ અનાગતા, અત્થિ પચ્ચુપ્પન્ના

(૩૮) અત્થિ અજ્ઝત્તા, અત્થિ બહિદ્ધા, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધા

(૩૯) અવિતક્કઅવિચારા પઞ્ઞા અત્થિ વિપાકા, અત્થિ વિપાકધમ્મધમ્મા, અત્થિ નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મા

(૪૦) અત્થિ ઉપાદિન્નુપાદાનિયા, અત્થિ અનુપ્પાદિન્નુપાદાનિયા, અત્થિ અનુપ્પાદિન્નઅનુપાદાનિયા

(૪૧) અત્થિ પીતિસહગતા, અત્થિ સુખસહગતા, અત્થિ ઉપેક્ખાસહગતા

(૪૨) અત્થિ આચયગામિની, અત્થિ અપચયગામિની, અત્થિ નેવાચયગામિનાપચયગામિની

(૪૩) અત્થિ સેક્ખા, અત્થિ અસેક્ખા, અત્થિ નેવસેક્ખનાસેક્ખા

(૪૪) અત્થિ પરિત્તારમ્મણા, અત્થિ મહગ્ગતારમ્મણા, અત્થિ અપ્પમાણારમ્મણા

(૪૫) અત્થિ મગ્ગારમ્મણા, અત્થિ મગ્ગહેતુકા, અત્થિ મગ્ગાધિપતિની

(૪૬) અત્થિ ઉપ્પન્ના, અત્થિ અનુપ્પન્ના, અત્થિ ઉપ્પાદિની

(૪૭) અત્થિ અતીતા, અત્થિ અનાગતા, અત્થિ પચ્ચુપ્પન્ના

(૪૮) અત્થિ અતીતારમ્મણા, અત્થિ અનાગતારમ્મણા, અત્થિ પચ્ચુપ્પન્નારમ્મણા

(૪૯) અત્થિ અજ્ઝત્તા, અત્થિ બહિદ્ધા, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધા

(૫૦) અત્થિ અજ્ઝત્તારમ્મણા, અત્થિ બહિદ્ધારમ્મણા, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણા

(૫૧) પીતિસહગતા પઞ્ઞા સુખસહગતા પઞ્ઞા અત્થિ વિપાકા, અત્થિ વિપાકધમ્મધમ્મા, અત્થિ નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મા

(૫૨) અત્થિ ઉપાદિન્નુપાદાનિયા, અત્થિ અનુપાદિન્નુપાદાનિયા, અત્થિ અનુપાદિન્નઅનુપાદાનિયા

(૫૩) અત્થિ સવિતક્કસવિચારા, અત્થિ અવિતક્કવિચારમત્તા, અત્થિ અવિતક્કઅવિચારા

(૫૪) અત્થિ આચયગામિની, અત્થિ અપચયગામિની, અત્થિ નેવાચયગામિનાપચયગામિની

(૫૫) અત્થિ સેક્ખા, અત્થિ અસેક્ખા, અત્થિ નેવસેક્ખનાસેક્ખા

(૫૬) અત્થિ પરિત્તા, અત્થિ મહગ્ગતા, અત્થિ અપ્પમાણા

(૫૭) અત્થિ પરિત્તારમ્મણા, અત્થિ મહગ્ગતારમ્મણા, અત્થિ અપ્પમાણારમ્મણા

(૫૮) અત્થિ મગ્ગારમ્મણા , અત્થિ મગ્ગહેતુકા, અત્થિ મગ્ગાધિપતિની

(૫૯) અત્થિ ઉપ્પન્ના, અત્થિ અનુપ્પન્ના, અત્થિ ઉપ્પાદિની

(૬૦) અત્થિ અતીતા, અત્થિ અનાગતા, અત્થિ પચ્ચુપ્પન્ના

(૬૧) અત્થિ અતીતારમ્મણા, અત્થિ અનાગતારમ્મણા, અત્થિ પચ્ચુપ્પન્નારમ્મણા

(૬૨) અત્થિ અજ્ઝતા, અત્થિ બહિદ્ધા, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધા

(૬૩) અત્થિ અજ્ઝત્તારમ્મણા, અત્થિ બહિદ્ધારમ્મણા, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણા

(૬૪) ઉપેક્ખાસહગતા પઞ્ઞા અત્થિ વિપાકા, અત્થિ વિપાકધમ્મધમ્મા, અત્થિ નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મા

(૬૫) અત્થિ ઉપાદિન્નુપાદાનિયા, અત્થિ અનુપાદિન્નુપાદાનિયા, અત્થિ અનુપાદિન્નઅનુપાદાનિયા

(૬૬) અત્થિ આચયગામિની, અત્થિ અપચયગામિની, અત્થિ નેવાચયગામિનાપચયગામિની

(૬૭) અત્થિ સેક્ખા, અત્થિ અસેક્ખા, અત્થિ નેવસેક્ખનાસેક્ખા

(૬૮) અત્થિ પરિત્તા, અત્થિ મહગ્ગતા, અત્થિ અપ્પમાણા

(૬૯) અત્થિ પરિત્તારમ્મણા, અત્થિ મહગ્ગતારમ્મણા, અત્થિ અપ્પમાણારમ્મણા

(૭૦) અત્થિ મગ્ગારમ્મણા, અત્થિ મગ્ગહેતુકા, અત્થિ મગ્ગાધિપતિની

(૭૧) અત્થિ ઉપ્પન્ના, અત્થિ અનુપ્પન્ના, અત્થિ ઉપ્પાદિની

(૭૨) અત્થિ અતીતા, અત્થિ અનાગતા, અત્થિ પચ્ચુપ્પન્ના

(૭૩) અત્થિ અતીતારમ્મણા, અત્થિ અનાગતારમ્મણા, અત્થિ પચ્ચુપ્પન્નારમ્મણા

(૭૪) અત્થિ અજ્ઝત્તા, અત્થિ બહિદ્ધા, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધા

(૭૫) અત્થિ અજ્ઝત્તારમ્મણા, અત્થિ બહિદ્ધારમ્મણા, અત્થિ અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણા

એવં તિવિધેન ઞાણવત્થુ.

૪. ચતુક્કમાતિકા

૭૫૪. ચતુબ્બિધેન ञाणवत्थु –

(૧) કમ્મસ્સકતञાણં, સચ્ચાનુલોમિકં ञાણં, મગ્ગસમઙ્ગિસ્સ ञાણં, ફલસમઙ્ગિસ્સ ञાણં

(૨) દુક્ખે ञાણં, દુક્ખસમુદયે ञાણં, દુક્ખનિરોધે ञાણં, દુક્ખનિરોધગામિનિયા પટિપદાય ञાણં

(૩) કામાવચરા પञ્ञા, રૂપાવચરા પञ્ञા, અરૂપાવચરા પञ્ञા, અપરિયાપન્ના પञ્ञા

(૪) ધમ્મે ञાણં, અન્વયે ञાણં, પરિયે [પરિચ્ચે (સબ્બત્થ) પસ્સ દીઘનિકાયે] ञાણં, સમ્મુતિञાણં [સમ્મતિञાણં (સ્યા॰) પસ્સ દીઘનિકાયે]

(૫) અત્થિ પञ્ञા આચયાય નો અપચયાય, અત્થિ પञ્ञા અપચયાય નો આચયાય, અત્થિ પञ્ञા આચયાય ચેવ અપચયાય ચ, અત્થિ પञ્ञા નેવાચયાય નો અપચયાય

(૬) અત્થિ પञ્ञા નિબ્બિદાય નો પટિવેધાય, અત્થિ પञ્ञા પટિવેધાય નો નિબ્બિદાય, અત્થિ પञ્ञા નિબ્બિદાય ચેવ પટિવેધાય ચ, અત્થિ પञ્ञા નેવ નિબ્બિદાય નો પટિવેધાય

(૭) હાનભાગિની પञ્ञા, ઠિતિભાગિની પञ્ञા, વિસેસભાગિની પञ્ञા, નિબ્બેધભાગિની પञ્ञા

(૮) ચતસ્સો પટિસમ્ભિદા

(૯) ચતસ્સો પટિપદા

(૧૦) ચત્તારિ આરમ્મણાનિ

(૧૧) જરામરણે ञાણં, જરામરણસમુદયે ञાણં, જરામરણનિરોધે ञાણં, જરામરણનિરોધગામિનિયા પટિપદાય ञાણં

(૧૨-૨૧) જાતિયા ञાણં...પે॰... ભવે ञાણં...પે॰... ઉપાદાને ञાણં...પે॰... તણ્હાય ञાણં...પે॰... વેદનાય ञાણં...પે॰... ફસ્સે ञાણં...પે॰... સળાયતને ञાણં...પે॰... નામરૂપે ञાણં...પે॰... વિञ્ञાણે ञાણં...પે॰... સઙ્ખારેસુ ञાણં, સઙ્ખારસમુદયે ञાણં, સઙ્ખારનિરોધે ञાણં, સઙ્ખારનિરોધગામિનિયા પટિપદાય ञાણં. એવં ચતુબ્બિધેન ञાણવત્થુ.

૫. પઞ્ચકમાતિકા

૭૫૫. પઞ્ચવિધેન ञાણવત્થુ –

(૧) પઞ્ચઙ્ગિકો સમ્માસમાધિ (૨) પઞ્ચञાણિકો સમ્માસમાધિ

એવં પઞ્ચવિધેન ઞાણવત્થુ.

૬. છક્કમાતિકા

૭૫૬. છબ્બિધેન ઞાણવત્થુ –

(૧) છસુ અભિઞ્ઞાસુ પઞ્ઞા

એવં છબ્બિધેન ઞાણવત્થુ.

૭. સત્તકમાતિકા

૭૫૭. સત્તવિધેન ઞાણવત્થુ –

(૧) સત્તસત્તતિ ઞાણવત્થૂનિ

એવં સત્તવિધેન ઞાણવત્થુ.

૮. અટ્ઠકમાતિકા

૭૫૮. અટ્ઠવિધેન ઞાણવત્થુ –

(૧) ચતૂસુ મગ્ગેસુ, ચતૂસુ ફલેસુ પઞ્ઞા

એવં અટ્ઠવિધેન ઞાણવત્થુ.

૯. નવકમાતિકા

૭૫૯. નવવિધેન ઞાણવત્થુ –

(૧) નવસુ અનુપુબ્બવિહારસમાપત્તીસુ પઞ્ઞા

એવં નવવિધેન ઞાણવત્થુ.

૧૦. દસકમાતિકા

૭૬૦.દસવિધેન ઞાણવત્થુ – દસ તથાગતસ્સ તથાગતબલાનિ યેહિ બલેહિ સમન્નાગતો તથાગતો આસભં ઠાનં પટિજાનાતિ, પરિસાસુ સીહનાદં નદતિ, બ્રહ્મચક્કં પવત્તેતિ. કતમાનિ દસ?

(૧) ઇધ તથાગતો ઠાનઞ્ચ ઠાનતો અટ્ઠાનઞ્ચ અટ્ઠાનતો યથાભૂતં પજાનાતિ. યમ્પિ તથાગતો ઠાનઞ્ચ ઠાનતો અટ્ઠાનઞ્ચ અટ્ઠાનતો યથાભૂતં પજાનાતિ, ઇદમ્પિ તથાગતસ્સ તથાગતબલં હોતિ, યં બલં આગમ્મ તથાગતો આસભં ઠાનં પટિજાનાતિ, પરિસાસુ સીહનાદં નદતિ, બ્રહ્મચક્કં પવત્તેતિ .

(૨) પુન ચપરં તથાગતો અતીતાનાગતપચ્ચુપ્પન્નાનં કમ્મસમાદાનાનં ઠાનસો હેતુસો વિપાકં યથાભૂતં પજાનાતિ. યમ્પિ તથાગતો અતીતાનાગતપચ્ચુપ્પન્નાનં કમ્મસમાદાનાનં ઠાનસો હેતુસો વિપાકં યથાભૂતં પજાનાતિ, ઇદમ્પિ તથાગતસ્સ તથાગતબલં હોતિ, યં બલં આગમ્મ તથાગતો આસભં ઠાનં પટિજાનાતિ, પરિસાસુ સીહનાદં નદતિ, બ્રહ્મચક્કં પવત્તેતિ.

(૩) પુન ચપરં તથાગતો સબ્બત્થગામિનિં પટિપદં યથાભૂતં પજાનાતિ. યમ્પિ તથાગતો સબ્બત્થગામિનિં પટિપદં યથાભૂતં પજાનાતિ, ઇદમ્પિ તથાગતસ્સ તથાગતબલં હોતિ, યં બલં આગમ્મ તથાગતો આસભં ઠાનં પટિજાનાતિ, પરિસાસુ સીહનાદં નદતિ, બ્રહ્મચક્કં પવત્તેતિ.

(૪) પુન ચપરં તથાગતો અનેકધાતુ નાનાધાતુલોકં [અનેકધાતું નાનાધાતું લોકં (સ્યા॰) મ॰ નિ॰ ૧.૧૪૮] યથાભૂતં પજાનાતિ. યમ્પિ તથાગતો અનેકધાતુ નાનાધાતુલોકં યથાભૂતં પજાનાતિ, ઇદમ્પિ તથાગતસ્સ તથાગતબલં હોતિ, યં બલં આગમ્મ તથાગતો આસભં ઠાનં પટિજાનાતિ, પરિસાસુ સીહનાદં નદતિ, બ્રહ્મચક્કં પવત્તેતિ.

(૫) પુન ચપરં તથાગતો સત્તાનં નાનાધિમુત્તિકતં યથાભૂતં પજાનાતિ. યમ્પિ તથાગતો સત્તાનં નાનાધિમુત્તિકતં યથાભૂતં પજાનાતિ, ઇદમ્પિ તથાગતસ્સ તથાગતબલં હોતિ, યં બલં આગમ્મ તથાગતો આસભં ઠાનં પટિજાનાતિ, પરિસાસુ સીહનાદં નદતિ, બ્રહ્મચક્કં પવત્તેતિ.

(૬) પુન ચપરં તથાગતો પરસત્તાનં પરપુગ્ગલાનં ઇન્દ્રિયપરોપરિયત્તં યથાભૂતં પજાનાતિ. યમ્પિ તથાગતો પરસત્તાનં પરપુગ્ગલાનં ઇન્દ્રિયપરોપરિયત્તં યથાભૂતં પજાનાતિ , ઇદમ્પિ તથાગતસ્સ તથાગતબલં હોતિ, યં બલં આગમ્મ તથાગતો આસભં ઠાનં પટિજાનાતિ, પરિસાસુ સીહનાદં નદતિ, બ્રહ્મચક્કં પવત્તેતિ.

(૭) પુન ચપરં તથાગતો ઝાનવિમોક્ખસમાધિસમાપત્તીનં સંકિલેસં વોદાનં વુટ્ઠાનં યથાભૂતં પજાનાતિ. યમ્પિ તથાગતો ઝાનવિમોક્ખસમાધિસમાપત્તીનં સંકિલેસં વોદાનં વુટ્ઠાનં યથાભૂતં પજાનાતિ, ઇદમ્પિ તથાગતસ્સ તથાગતબલં હોતિ, યં બલં આગમ્મ તથાગતો આસભં ઠાનં પટિજાનાતિ, પરિસાસુ સીહનાદં નદતિ, બ્રહ્મચક્કં પવત્તેતિ.

(૮) પુન ચપરં તથાગતો પુબ્બેનિવાસાનુસ્સતિં યથાભૂતં પજાનાતિ. યમ્પિ તથાગતો પુબ્બેનિવાસાનુસ્સતિં યથાભૂતં પજાનાતિ, ઇદમ્પિ તથાગતસ્સ તથાગતબલં હોતિ, યં બલં આગમ્મ તથાગતો આસભં ઠાનં પટિજાનાતિ, પરિસાસુ સીહનાદં નદતિ, બ્રહ્મચક્કં પવત્તેતિ.

(૯) પુન ચપરં તથાગતો સત્તાનં ચુતૂપપાતં યથાભૂતં પજાનાતિ. યમ્પિ તથાગતો સત્તાનં ચુતૂપપાતં યથાભૂતં પજાનાતિ, ઇદમ્પિ તથાગતસ્સ તથાગતબલં હોતિ, યં બલં આગમ્મ તથાગતો આસભં ઠાનં પટિજાનાતિ, પરિસાસુ સીહનાદં નદતિ, બ્રહ્મચક્કં પવત્તેતિ.

(૧૦) પુન ચપરં તથાગતો આસવાનં ખયં યથાભૂતં પજાનાતિ. યમ્પિ તથાગતો આસવાનં ખયં યથાભૂતં પજાનાતિ, ઇદમ્પિ તથાગતસ્સ તથાગતબલં હોતિ, યં બલં આગમ્મ તથાગતો આસભં ઠાનં પટિજાનાતિ,

પરિસાસુ સીહનાદં નદતિ, બ્રહ્મચક્કં પવત્તેતિ. ઇમાનિ દસ તથાગતસ્સ તથાગતબલાનિ, યેહિ બલેહિ સમન્નાગતો તથાગતો આસભં ઠાનં પટિજાનાતિ, પરિસાસુ સીહનાદં નદતિ, બ્રહ્મચક્કં પવત્તેતિ.

એવં દસવિધેન ઞાણવત્થુ.

માતિકા

૧. એકકનિદ્દેસો

૭૬૧. પઞ્ચ વિઞ્ઞાણા ન હેતુમેવ, અહેતુકમેવ, હેતુવિપ્પયુત્તમેવ, સપ્પચ્ચયમેવ, સઙ્ખતમેવ, અરૂપમેવ, લોકિયમેવ, સાસવમેવ, સંયોજનિયમેવ, ગન્થનિયમેવ, ઓઘનિયમેવ, યોગનિયમેવ, નીવરણિયમેવ, પરામટ્ઠમેવ, ઉપાદાનિયમેવ, સંકિલેસિકમેવ, અબ્યાકતમેવ, સારમ્મણમેવ, અચેતસિકમેવ, વિપાકમેવ, ઉપાદિન્નુપાદાનિયમેવ, અસંકિલિટ્ઠસંકિલેસિકમેવ, ન સવિતક્કસવિચારમેવ, ન અવિતક્કવિચારમત્તમેવ, અવિતક્કઅવિચારમેવ, ન પીતિસહગતમેવ, નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બમેવ, નેવ દસ્સનેન ન ભાવનાય પહાતબ્બહેતુકમેવ, નેવાચયગામિનાપચયગામિમેવ, નેવસેક્ખનાસેક્ખમેવ, પરિત્તમેવ, કામાવચરમેવ, ન રૂપાવચરમેવ, ન અરૂપાવચરમેવ, પરિયાપન્નમેવ, નો અપરિયાપન્નમેવ, અનિયતમેવ, અનિય્યાનિકમેવ, ઉપ્પન્નં મનોવિઞ્ઞાણવિઞ્ઞેય્યમેવ, અનિચ્ચમેવ, જરાભિભૂતમેવ.

૭૬૨. પઞ્ચ વિઞ્ઞાણા ઉપ્પન્નવત્થુકા, ઉપ્પન્નારમ્મણાતિ ઉપ્પન્નસ્મિં વત્થુસ્મિં ઉપ્પન્ને આરમ્મણે ઉપ્પજ્જન્તિ.

પુરેજાતવત્થુકા, પુરેજાતારમ્મણાતિ પુરેજાતસ્મિં વત્થુસ્મિં પુરેજાતે આરમ્મણે ઉપ્પજ્જન્તિ.

અજ્ઝત્તિકવત્થુકા , બાહિરારમ્મણાતિ પઞ્ચન્નં વિઞ્ઞાણાનં વત્થુ અજ્ઝત્તિકા આરમ્મણા બાહિરા.

અસમ્ભિન્નવત્થુકા, અસમ્ભિન્નારમ્મણાતિ અસમ્ભિન્નસ્મિં વત્થુસ્મિં અસમ્ભિન્ને આરમ્મણે ઉપ્પજ્જન્તિ.

નાનાવત્થુકા, નાનારમ્મણાતિ અઞ્ઞં ચક્ખુવિઞ્ઞાણસ્સ વત્થુ ચ આરમ્મણઞ્ચ, અઞ્ઞં સોતવિઞ્ઞાણસ્સ વત્થુ ચ આરમ્મણઞ્ચ, અઞ્ઞં ઘાનવિઞ્ઞાણસ્સ વત્થુ ચ આરમ્મણઞ્ચ, અઞ્ઞં જિવ્હાવિઞ્ઞાણસ્સ વત્થુ ચ આરમ્મણઞ્ચ, અઞ્ઞં કાયવિઞ્ઞાણસ્સ વત્થુ ચ આરમ્મણઞ્ચ.

૭૬૩. ન અઞ્ઞમઞ્ઞસ્સ ગોચરવિસયં પચ્ચનુભોન્તીતિ ચક્ખુવિઞ્ઞાણસ્સ ગોચરવિસયં સોતવિઞ્ઞાણં ન પચ્ચનુભોતિ, સોતવિઞ્ઞાણસ્સ ગોચરવિસયમ્પિ ચક્ખુવિઞ્ઞાણં ન પચ્ચનુભોતિ. ચક્ખુવિઞ્ઞાણસ્સ ગોચરવિસયં ઘાનવિઞ્ઞાણં ન પચ્ચનુભોતિ, ઘાનવિઞ્ઞાણસ્સ ગોચરવિસયમ્પિ ચક્ખુવિઞ્ઞાણં ન પચ્ચનુભોતિ. ચક્ખુવિઞ્ઞાણસ્સ ગોચરવિસયં જિવ્હાવિઞ્ઞાણં ન પચ્ચનુભોતિ, જિવ્હાવિઞ્ઞાણસ્સ ગોચરવિસયમ્પિ ચક્ખુવિઞ્ઞાણં ન પચ્ચનુભોતિ. ચક્ખુવિઞ્ઞાણસ્સ ગોચરવિસયં કાયવિઞ્ઞાણં ન પચ્ચનુભોતિ, કાયવિઞ્ઞાણસ્સ ગોચરવિસયમ્પિ ચક્ખુવિઞ્ઞાણં ન પચ્ચનુભોતિ. સોતવિઞ્ઞાણસ્સ...પે॰... ઘાનવિઞ્ઞાણસ્સ...પે॰... જિવ્હાવિઞ્ઞાણસ્સ...પે॰... કાયવિઞ્ઞાણસ્સ ગોચરવિસયં ચક્ખુવિઞ્ઞાણં ન પચ્ચનુભોતિ, ચક્ખુવિઞ્ઞાણસ્સ ગોચરવિસયમ્પિ કાયવિઞ્ઞાણં ન પચ્ચનુભોતિ. કાયવિઞ્ઞાણસ્સ ગોચરવિસયં સોતવિઞ્ઞાણં ન પચ્ચનુભોતિ, સોતવિઞ્ઞાણસ્સ ગોચરવિસયમ્પિ કાયવિઞ્ઞાણં ન પચ્ચનુભોતિ. કાયવિઞ્ઞાણસ્સ ગોચરવિસયં ઘાનવિઞ્ઞાણં ન

પચ્ચનુભોતિ, ઘાનવિઞ્ઞાણસ્સ ગોચરવિસયમ્પિ કાયવિઞ્ઞાણં ન પચ્ચનુભોતિ. કાયવિઞ્ઞાણસ્સ ગોચરવિસયં જિવ્હાવિઞ્ઞાણં ન પચ્ચનુભોતિ, જિવ્હાવિઞ્ઞાણસ્સ ગોચરવિસયમ્પિ કાયવિઞ્ઞાણં ન પચ્ચનુભોતિ.

૭૬૪. ન અસમન્નાહારા ઉપ્પજ્જન્તીતિ સમન્નાહરન્તસ્સ ઉપ્પજ્જન્તિ.

ન અમનસિકારા ઉપ્પજ્જન્તીતિ મનસિકરોન્તસ્સ ઉપ્પજ્જન્તિ.

ન અબ્બોકિણ્ણા ઉપ્પજ્જન્તીતિ ન પટિપાટિયા ઉપ્પજ્જન્તિ.

ન અપુબ્બં અચરિમં ઉપ્પજ્જન્તીતિ ન એકક્ખણે ઉપ્પજ્જન્તિ.

૭૬૫. ન અઞ્ઞમઞ્ઞસ્સ સમનન્તરા ઉપ્પજ્જન્તીતિ ચક્ખુવિઞ્ઞાણસ્સ ઉપ્પન્નસમનન્તરા સોતવિઞ્ઞાણં ન ઉપ્પજ્જતિ, સોતવિઞ્ઞાણસ્સ ઉપ્પન્નસમનન્તરાપિ ચક્ખુવિઞ્ઞાણં ન ઉપ્પજ્જતિ. ચક્ખુવિઞ્ઞાણસ્સ ઉપ્પન્નસમનન્તરા ઘાનવિઞ્ઞાણં ન ઉપ્પજ્જતિ, ઘાનવિઞ્ઞાણસ્સ ઉપ્પન્નસમનન્તરાપિ ચક્ખુવિઞ્ઞાણં ન ઉપ્પજ્જતિ. ચક્ખુવિઞ્ઞાણસ્સ ઉપ્પન્નસમનન્તરા જિવ્હાવિઞ્ઞાણં ન ઉપ્પજ્જતિ, જિવ્હાવિઞ્ઞાણસ્સ ઉપ્પન્નસમનન્તરાપિ ચક્ખુવિઞ્ઞાણં ન ઉપ્પજ્જતિ. ચક્ખુવિઞ્ઞાણસ્સ ઉપ્પન્નસમનન્તરા કાયવિઞ્ઞાણં ન ઉપ્પજ્જતિ, કાયવિઞ્ઞાણસ્સ ઉપ્પન્નસમનન્તરાપિ ચક્ખુવિઞ્ઞાણં ન ઉપ્પજ્જતિ. સોતવિઞ્ઞાણસ્સ...પે॰... ઘાનવિઞ્ઞાણસ્સ...પે॰... જિવ્હાવિઞ્ઞાણસ્સ...પે॰... કાયવિઞ્ઞાણસ્સ ઉપ્પન્નસમનન્તરા ચક્ખુવિઞ્ઞાણં ન ઉપ્પજ્જતિ, ચક્ખુવિઞ્ઞાણસ્સ ઉપ્પન્નસમનન્તરાપિ કાયવિઞ્ઞાણં ન ઉપ્પજ્જતિ. કાયવિઞ્ઞાણસ્સ ઉપ્પન્નસમનન્તરા સોતવિઞ્ઞાણં ન ઉપ્પજ્જતિ, સોતવિઞ્ઞાણસ્સ ઉપ્પન્નસમનન્તરાપિ કાયવિઞ્ઞાણં ન ઉપ્પજ્જતિ. કાયવિઞ્ઞાણસ્સ ઉપ્પન્નસમનન્તરા ઘાનવિઞ્ઞાણં ન ઉપ્પજ્જતિ, ઘાનવિઞ્ઞાણસ્સ ઉપ્પન્નસમનન્તરાપિ કાયવિઞ્ઞાણં ન ઉપ્પજ્જતિ. કાયવિઞ્ઞાણસ્સ ઉપ્પન્નસમનન્તરા જિવ્હાવિઞ્ઞાણં ન ઉપ્પજ્જતિ, જિવ્હાવિઞ્ઞાણસ્સ ઉપ્પન્નસમનન્તરાપિ કાયવિઞ્ઞાણં ન ઉપ્પજ્જતિ.

૭૬૬. પઞ્ચ વિઞ્ઞાણા અનાભોગાતિ પઞ્ચન્નં વિઞ્ઞાણાનં નત્થિ આવટ્ટના વા આભોગો વા સમન્નાહારો વા મનસિકારો વા.

પઞ્ચહિ વિઞ્ઞાણેહિ ન કઞ્ચિ ધમ્મં પટિવિજાનાતીતિ પઞ્ચહિ વિઞ્ઞાણેહિ ન કઞ્ચિ ધમ્મં પટિવિજાનાતિ.

અઞ્ઞત્ર અભિનિપાતમત્તાતિ અઞ્ઞત્ર આપાતમત્તા.

પઞ્ચન્નં વિઞ્ઞાણાનં સમનન્તરાપિ ન કઞ્ચિ ધમ્મં પટિવિજાનાતીતિ પઞ્ચન્નં વિઞ્ઞાણાનં સમનન્તરા મનોધાતુયાપિ ન કઞ્ચિ ધમ્મં પટિવિજાનાતિ.

પઞ્ચહિ વિઞ્ઞાણેહિ ન કઞ્ચિ ઇરિયાપથં કપ્પેતીતિ પઞ્ચહિ વિઞ્ઞાણેહિ ન કઞ્ચિ ઇરિયાપથં કપ્પેતિ – ગમનં વા ઠાનં વા નિસજ્જં વા સેય્યં વા.

પઞ્ચન્નં વિઞ્ઞાણાનં સમનન્તરાપિ ન કઞ્ચિ ઇરિયાપથં કપ્પેતીતિ પઞ્ચન્નં વિઞ્ઞાણાનં સમનન્તરા મનોધાતુયાપિ ન કઞ્ચિ ઇરિયાપથં કપ્પેતિ – ગમનં વા ઠાનં વા નિસજ્જં વા સેય્યં વા.

પઞ્ચહિ વિઞ્ઞાણેહિ ન કાયકમ્મં ન વચીકમ્મં પટ્ઠપેતીતિ પઞ્ચહિ વિઞ્ઞાણેહિ ન કાયકમ્મં ન વચીકમ્મં પટ્ઠપેતિ.

પઞ્ચન્નં વિઞ્ઞાણાનં સમનન્તરાપિ ન કાયકમ્મં ન વચીકમ્મં પટ્ઠપેતીતિ પઞ્ચન્નં વિઞ્ઞાણાનં સમનન્તરા મનોધાતુયાપિ ન કાયકમ્મં ન વચીકમ્મં પટ્ઠપેતિ.

પઞ્ચહિ વિઞ્ઞાણેહિ ન કુસલાકુસલં ધમ્મં સમાદિયતીતિ પઞ્ચહિ વિઞ્ઞાણેહિ ન કુસલાકુસલં ધમ્મં સમાદિયતિ.

પઞ્ચન્નં વિઞ્ઞાણાનં સમનન્તરાપિ ન કુસલાકુસલં ધમ્મં સમાદિયતીતિ પઞ્ચન્નં વિઞ્ઞાણાનં સમનન્તરા મનોધાતુયાપિ ન કુસલાકુસલં ધમ્મં સમાદિયતિ.

પઞ્ચહિ વિઞ્ઞાણેહિ ન સમાપજ્જતિ ન વુટ્ઠાતીતિ પઞ્ચહિ વિઞ્ઞાણેહિ ન સમાપજ્જતિ ન વુટ્ઠાતિ.

પઞ્ચન્નં વિઞ્ઞાણાનં સમનન્તરાપિ ન સમાપજ્જતિ ન વુટ્ઠાતીતિ પઞ્ચન્નં વિઞ્ઞાણાનં સમનન્તરા મનોધાતુયાપિ ન સમાપજ્જતિ ન વુટ્ઠાતિ.

પઞ્ચહિ વિઞ્ઞાણેહિ ન ચવતિ ન ઉપ્પજ્જતીતિ પઞ્ચહિ વિઞ્ઞાણેહિ ન ચવતિ ન ઉપ્પજ્જતિ.

પઞ્ચન્નં વિઞ્ઞાણાનં સમનન્તરાપિ ન ચવતિ ન ઉપ્પજ્જતીતિ પઞ્ચન્નં વિઞ્ઞાણાનં સમનન્તરા મનોધાતુયાપિ ન ચવતિ ન ઉપ્પજ્જતિ.

પઞ્ચહિ વિઞ્ઞાણેહિ ન સુપતિ ન પટિબુજ્ઝતિ ન સુપિનં પસ્સતીતિ પઞ્ચહિ વિઞ્ઞાણેહિ ન સુપતિ ન પટિબુજ્ઝતિ ન સુપિનં પસ્સતિ.

પઞ્ચન્નં વિઞ્ઞાણાનં સમનન્તરાપિ ન સુપતિ ન પટિબુજ્ઝતિ ન સુપિનં પસ્સતીતિ પઞ્ચન્નં વિઞ્ઞાણાનં સમનન્તરા મનોધાતુયાપિ ન સુપતિ ન પટિબુજ્ઝતિ ન સુપિનં પસ્સતિ. એવં યાથાવકવત્થુવિભાવના પઞ્ઞા.

એવં એકવિધેન ઞાણવત્થુ.

એકકં.

૨. દુકનિદ્દેસો

૭૬૭. (૧) તીસુ ભૂમીસુ કુસલાબ્યાકતે પઞ્ઞા લોકિયા પઞ્ઞા, ચતૂસુ મગ્ગેસુ ચતૂસુ ફલેસુ પઞ્ઞા લોકુત્તરા પઞ્ઞા.

(૨) સબ્બાવ પઞ્ઞા કેનચિ વિઞ્ઞેય્યા, કેનચિ ન વિઞ્ઞેય્યા.

(૩) તીસુ ભૂમીસુ કુસલાબ્યાકતે પઞ્ઞા સાસવા પઞ્ઞા, ચતૂસુ મગ્ગેસુ ચતૂસુ ફલેસુ પઞ્ઞા અનાસવા પઞ્ઞા.

(૪) તીસુ ભૂમીસુ કુસલાબ્યાકતે પઞ્ઞા આસવવિપ્પયુત્તા સાસવા પઞ્ઞા, ચતૂસુ મગ્ગેસુ ચતૂસુ ફલેસુ પઞ્ઞા આસવવિપ્પયુત્તા અનાસવા પઞ્ઞા.

(૫) તીસુ ભૂમીસુ કુસલાબ્યાકતે પઞ્ઞા સંયોજનિયા પઞ્ઞા, ચતૂસુ મગ્ગેસુ ચતૂસુ ફલેસુ પઞ્ઞા અસંયોજનિયા પઞ્ઞા.

(૬) તીસુ ભૂમીસુ કુસલાબ્યાકતે પઞ્ઞા સંયોજનવિપ્પયુત્તા સંયોજનિયા પઞ્ઞા, ચતૂસુ મગ્ગેસુ ચતૂસુ ફલેસુ પઞ્ઞા સંયોજનવિપ્પયુત્તા અસંયોજનિયા પઞ્ઞા.

(૭) તીસુ ભૂમીસુ કુસલાબ્યાકતે પઞ્ઞા ગન્થનિયા પઞ્ઞા, ચતૂસુ મગ્ગેસુ ચતૂસુ ફલેસુ પઞ્ઞા અગન્થનિયા પઞ્ઞા.

(૮) તીસુ ભૂમીસુ કુસલાબ્યાકતે પઞ્ઞા ગન્થવિપ્પયુત્તા ગન્થનિયા પઞ્ઞા, ચતૂસુ મગ્ગેસુ ચતૂસુ ફલેસુ પઞ્ઞા ગન્થવિપ્પયુત્તા અગન્થનિયા પઞ્ઞા.

(૯) તીસુ ભૂમીસુ કુસલાબ્યાકતે પઞ્ઞા ઓઘનિયા પઞ્ઞા, ચતૂસુ મગ્ગેસુ ચતૂસુ ફલેસુ પઞ્ઞા અનોઘનિયા પઞ્ઞા.

(૧૦) તીસુ ભૂમીસુ કુસલાબ્યાકતે પઞ્ઞા ઓઘવિપ્પયુત્તા ઓઘનિયા પઞ્ઞા, ચતૂસુ મગ્ગેસુ ચતૂસુ ફલેસુ પઞ્ઞા ઓઘવિપ્પયુત્તા અનોઘનિયા પઞ્ઞા.

(૧૧) તીસુ ભૂમીસુ કુસલાબ્યાકતે પઞ્ઞા યોગનિયા પઞ્ઞા, ચતૂસુ મગ્ગેસુ ચતૂસુ ફલેસુ પઞ્ઞા અયોગનિયા પઞ્ઞા.

(૧૨) તીસુ ભૂમીસુ કુસલાબ્યાકતે પઞ્ઞા યોગવિપ્પયુત્તા યોગનિયા પઞ્ઞા, ચતૂસુ મગ્ગેસુ ચતૂસુ ફલેસુ પઞ્ઞા યોગવિપ્પયુત્તા અયોગનિયા પઞ્ઞા.

(૧૩) તીસુ ભૂમીસુ કુસલાબ્યાકતે પઞ્ઞા નીવરણિયા પઞ્ઞા, ચતૂસુ મગ્ગેસુ ચતૂસુ ફલેસુ પઞ્ઞા અનીવરણિયા પઞ્ઞા.

(૧૪) તીસુ ભૂમીસુ કુસલાબ્યાકતે પઞ્ઞા નીવરણવિપ્પયુત્તા નીવરણિયા પઞ્ઞા, ચતૂસુ મગ્ગેસુ ચતૂસુ ફલેસુ પઞ્ઞા નીવરણવિપ્પયુત્તા અનીવરણિયા પઞ્ઞા.

(૧૫) તીસુ ભૂમીસુ કુસલાબ્યાકતે પઞ્ઞા પરામટ્ઠા પઞ્ઞા, ચતૂસુ મગ્ગેસુ ચતૂસુ ફલેસુ પઞ્ઞા અપરામટ્ઠા પઞ્ઞા.

(૧૬) તીસુ ભૂમીસુ કુસલાબ્યાકતે પઞ્ઞા પરામાસવિપ્પયુત્તા પરામટ્ઠા પઞ્ઞા, ચતૂસુ મગ્ગેસુ ચતૂસુ ફલેસુ પઞ્ઞા પરામાસવિપ્પયુત્તા અપરામટ્ઠા પઞ્ઞા.

(૧૭) તીસુ ભૂમીસુ વિપાકે પઞ્ઞા ઉપાદિન્ના પઞ્ઞા, તીસુ ભૂમીસુ કુસલે તીસુ ભૂમીસુ કિરિયાબ્યાકતે ચતૂસુ મગ્ગેસુ ચતૂસુ ફલેસુ પઞ્ઞા અનુપાદિન્ના પઞ્ઞા.

(૧૮) તીસુ ભૂમીસુ કુસલાબ્યાકતે પઞ્ઞા ઉપાદાનિયા પઞ્ઞા, ચતૂસુ મગ્ગેસુ ચતૂસુ ફલેસુ પઞ્ઞા અનુપાદાનિયા પઞ્ઞા.

(૧૯) તીસુ ભૂમીસુ કુસલાબ્યાકતે પઞ્ઞા ઉપાદાનવિપ્પયુત્તા ઉપાદાનિયા પઞ્ઞા, ચતૂસુ મગ્ગેસુ ચતૂસુ ફલેસુ પઞ્ઞા ઉપાદાનવિપ્પયુત્તા અનુપાદાનિયા પઞ્ઞા.

(૨૦) તીસુ ભૂમીસુ કુસલાબ્યાકતે પઞ્ઞા સંકિલેસિકા પઞ્ઞા, ચતૂસુ મગ્ગેસુ ચતૂસુ ફલેસુ પઞ્ઞા અસંકિલેસિકા પઞ્ઞા.

(૨૧) તીસુ ભૂમીસુ કુસલાબ્યાકતે પઞ્ઞા કિલેસવિપ્પયુત્તા સંકિલેસિકા પઞ્ઞા, ચતૂસુ મગ્ગેસુ ચતૂસુ ફલેસુ પઞ્ઞા કિલેસવિપ્પયુત્તા અસંકિલેસિકા પઞ્ઞા.

(૨૨) વિતક્કસમ્પયુત્તા પઞ્ઞા સવિતક્કા પઞ્ઞા, વિતક્કવિપ્પયુત્તા પઞ્ઞા અવિતક્કા પઞ્ઞા.

(૨૩) વિચારસમ્પયુત્તા પઞ્ઞા સવિચારા પઞ્ઞા, વિચારવિપ્પયુત્તા પઞ્ઞા અવિચારા પઞ્ઞા.

(૨૪) પીતિસમ્પયુત્તા પઞ્ઞા સપ્પીતિકા પઞ્ઞા, પીતિવિપ્પયુત્તા પઞ્ઞા અપ્પીતિકા પઞ્ઞા.

(૨૫) પીતિસમ્પયુત્તા પઞ્ઞા પીતિસહગતા પઞ્ઞા, પીતિવિપ્પયુત્તા પઞ્ઞા ન પીતિસહગતા પઞ્ઞા.

(૨૬) સુખસમ્પયુત્તા પઞ્ઞા સુખસહગતા પઞ્ઞા, સુખવિપ્પયુત્તા પઞ્ઞા ન સુખસહગતા પઞ્ઞા.

(૨૭) ઉપેક્ખાસમ્પયુત્તા પઞ્ઞા ઉપેક્ખાસહગતા પઞ્ઞા, ઉપેક્ખાવિપ્પયુત્તા પઞ્ઞા ન ઉપેક્ખાસહગતા પઞ્ઞા.

(૨૮) કામાવચરકુસલાબ્યાકતે પઞ્ઞા કામાવચરા પઞ્ઞા, રૂપાવચરા પઞ્ઞા અરૂપાવચરા પઞ્ઞા, અપરિયાપન્ના પઞ્ઞા ન કામાવચરા પઞ્ઞા.

(૨૯) રૂપાવચરકુસલાબ્યાકતે પઞ્ઞા રૂપાવચરા પઞ્ઞા, કામાવચરા પઞ્ઞા અરૂપાવચરા પઞ્ઞા અપરિયાપન્ના પઞ્ઞા ન રૂપાવચરા પઞ્ઞા.

(૩૦) અરૂપાવચરકુસલાબ્યાકતે પઞ્ઞા અરૂપાવચરા પઞ્ઞા, કામાવચરા પઞ્ઞા રૂપાવચરા પઞ્ઞા અપરિયાપન્ના પઞ્ઞા ન અરૂપાવચરા પઞ્ઞા.

(૩૧) તીસુ ભૂમીસુ કુસલાબ્યાકતે પઞ્ઞા પરિયાપન્ના પઞ્ઞા, ચતૂસુ મગ્ગેસુ ચતૂસુ ફલેસુ પઞ્ઞા અપરિયાપન્ના પઞ્ઞા.

(૩૨) ચતૂસુ મગ્ગેસુ પઞ્ઞા નિય્યાનિકા પઞ્ઞા, તીસુ ભૂમીસુ કુસલે ચતૂસુ ભૂમીસુ વિપાકે તીસુ ભૂમીસુ કિરિયાબ્યાકતે પઞ્ઞા અનિય્યાનિકા પઞ્ઞા.

(૩૩) ચતૂસુ મગ્ગેસુ પઞ્ઞા નિયતા પઞ્ઞા, તીસુ ભૂમીસુ કુસલે ચતૂસુ ભૂમીસુ વિપાકે તીસુ ભૂમીસુ કિરિયાબ્યાકતે પઞ્ઞા અનિયતા પઞ્ઞા.

(૩૪) તીસુ ભૂમીસુ કુસલાબ્યાકતે પઞ્ઞા સઉત્તરા પઞ્ઞા, ચતૂસુ મગ્ગેસુ ચતૂસુ ફલેસુ પઞ્ઞા અનુત્તરા પઞ્ઞા.

(૩૫) તત્થ કતમા અત્થજાપિકા પઞ્ઞા?

ચતૂસુ ભૂમીસુ કુસલે અરહતો અભિઞ્ઞં ઉપ્પાદેન્તસ્સ સમાપત્તિં ઉપ્પાદેન્તસ્સ કિરિયાબ્યાકતે પઞ્ઞા અત્થજાપિકા પઞ્ઞા, ચતૂસુ ભૂમીસુ વિપાકે અરહતો ઉપ્પન્નાય અભિઞ્ઞાય ઉપ્પન્નાય સમાપત્તિયા કિરિયાબ્યાકતે પઞ્ઞા જાપિતત્થા પઞ્ઞા.

એવં દુવિધેન ઞાણવત્થુ.

દુકં.

૩. તિકનિદ્દેસો

૭૬૮. (૧. ક) તત્થ કતમા ચિન્તામયા પઞ્ઞા?

યોગવિહિતેસુ વા કમ્માયતનેસુ યોગવિહિતેસુ વા સિપ્પાયતનેસુ યોગવિહિતેસુ વા વિજ્જાટ્ઠાનેસુ કમ્મસ્સકતં વા સચ્ચાનુલોમિકં વા રૂપં અનિચ્ચન્તિ વા વેદના...પે॰... સઞ્ઞા... સઙ્ખારા... વિઞ્ઞાણં અનિચ્ચન્તિ વા, યં એવરૂપિં અનુલોમિકં ખન્તિં દિટ્ઠિં રુચિં મુદિં પેક્ખં ધમ્મનિજ્ઝાનક્ખન્તિં પરતો અસ્સુત્વા પટિલભતિ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘ચિન્તામયા પઞ્ઞા’’.

(ખ) તત્થ કતમા સુતમયા પઞ્ઞા? યોગવિહિતેસુ વા કમ્માયતનેસુ યોગવિહિતેસુ વા સિપ્પાયતનેસુ યોગવિહિતેસુ વા વિજ્જાટ્ઠાનેસુ કમ્મસ્સકતં વા સચ્ચાનુલોમિકં વા રૂપં અનિચ્ચન્તિ વા વેદના...પે॰... સઞ્ઞા... સઙ્ખારા... વિઞ્ઞાણં અનિચ્ચન્તિ વા, યં એવરૂપિં અનુલોમિકં ખન્તિં દિટ્ઠિં રુચિં મુદિં પેક્ખં ધમ્મનિજ્ઝાનક્ખન્તિં પરતો સુત્વા પટિલભતિ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સુતમયા પઞ્ઞા’’.

(ગ) સબ્બાપિ સમાપન્નસ્સ પઞ્ઞા ભાવનામયા પઞ્ઞા.

૭૬૯. (૨. ક) તત્થ કતમા દાનમયા પઞ્ઞા? દાનં આરબ્ભ દાનાધિગચ્છ યા ઉપ્પજ્જતિ પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘દાનમયા પઞ્ઞા’’.

(ખ) તત્થ કતમા સીલમયા પઞ્ઞા? સીલં આરબ્ભ સીલાધિગચ્છ યા ઉપ્પજ્જતિ પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સીલમયા પઞ્ઞા’’.

(ગ) સબ્બાપિ સમાપન્નસ્સ પઞ્ઞા ભાવનામયા પઞ્ઞા.

૭૭૦. (૩. ક) તત્થ કતમા અધિસીલે પઞ્ઞા? પાતિમોક્ખસંવરં સંવરન્તસ્સ યા ઉપ્પજ્જતિ પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અધિસીલે પઞ્ઞા’’.

(ખ) તત્થ કતમા અધિચિત્તે પઞ્ઞા? રૂપાવચરારૂપાવચરસમાપત્તિં સમાપજ્જન્તસ્સ યા ઉપ્પજ્જતિ પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અધિચિત્તે પઞ્ઞા’’.

(ગ) તત્થ કતમા અધિપઞ્ઞાય પઞ્ઞા? ચતૂસુ મગ્ગેસુ ચતૂસુ ફલેસુ પઞ્ઞા – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અધિપઞ્ઞાય પઞ્ઞા’’.

૭૭૧. (૪. ક) તત્થ કતમં આયકોસલ્લં? ‘‘ઇમે ધમ્મે મનસિકરોતો અનુપ્પન્ના ચેવ અકુસલા ધમ્મા ન ઉપ્પજ્જન્તિ, ઉપ્પન્ના ચ અકુસલા ધમ્મા પહીયન્તિ. ઇમે વા પનિમે ધમ્મે મનસિકરોતો અનુપ્પન્ના ચેવ કુસલા ધમ્મા ઉપ્પજ્જન્તિ, ઉપ્પન્ના ચ કુસલા ધમ્મા ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય ભાવનાય પારિપૂરિયા સંવત્તન્તી’’તિ – યા તત્થ પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘આયકોસલ્લં’’.

(ખ) તત્થ કતમં અપાયકોસલ્લં? ‘‘ઇમે ધમ્મે મનસિકરોતો અનુપ્પન્ના ચેવ કુસલા ધમ્મા ન ઉપ્પજ્જન્તિ, ઉપ્પન્ના ચ કુસલા ધમ્મા નિરુજ્ઝન્તિ. ઇમે વા પનિમે ધમ્મે મનસિકરોતો અનુપ્પન્ના ચેવ અકુસલા ધમ્મા ઉપ્પજ્જન્તિ, ઉપ્પન્ના ચ અકુસલા ધમ્મા ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય સંવત્તન્તી’’તિ – યા તત્થ પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘અપાયકોસલ્લં’’.

(ગ) સબ્બાપિ તત્રુપાયા પઞ્ઞા ઉપાયકોસલ્લં.

૭૭૨. (૫. ક) ચતૂસુ ભૂમીસુ વિપાકે પઞ્ઞા વિપાકા પઞ્ઞા.

(ખ) ચતૂસુ ભૂમીસુ કુસલે પઞ્ઞા વિપાકધમ્મધમ્મા પઞ્ઞા.

(ગ) તીસુ ભૂમીસુ કિરિયાબ્યાકતે પઞ્ઞા નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મા પઞ્ઞા.

૭૭૩. (૬. ક) તીસુ ભૂમીસુ વિપાકે પઞ્ઞા ઉપાદિન્નુપાદાનિયા પઞ્ઞા.

(ખ) તીસુ ભૂમીસુ કુસલે તીસુ ભૂમીસુ કિરિયાબ્યાકતે પઞ્ઞા અનુપાદિન્નુપાદાનિયા પઞ્ઞા.

(ગ) ચતૂસુ મગ્ગેસુ ચતૂસુ ફલેસુ પઞ્ઞા અનુપાદિન્નઅનુપાદાનિયા પઞ્ઞા.

૭૭૪. (૭. ક) વિતક્કવિચારસમ્પયુત્તા પઞ્ઞા સવિતક્કસવિચારા પઞ્ઞા.

(ખ) વિતક્કવિપ્પયુત્તા વિચારસમ્પયુત્તા પઞ્ઞા અવિતક્કવિચારમત્તા પઞ્ઞા.

(ગ) વિતક્કવિચારવિપ્પયુત્તા પઞ્ઞા અવિતક્કઅવિચારા પઞ્ઞા.

૭૭૫. (૮. ક) પીતિસમ્પયુત્તા પઞ્ઞા પીતિસહગતા પઞ્ઞા.

(ખ) સુખસમ્પયુત્તા પઞ્ઞા સુખસહગતા પઞ્ઞા.

(ગ) ઉપેક્ખાસમ્પયુત્તા પઞ્ઞા ઉપેક્ખાસહગતા પઞ્ઞા.

૭૭૬. (૯. ક) તીસુ ભૂમીસુ કુસલે પઞ્ઞા આચયગામિની પઞ્ઞા.

(ખ) ચતૂસુ મગ્ગેસુ પઞ્ઞા અપચયગામિની પઞ્ઞા.

(ગ) ચતૂસુ ભૂમીસુ વિપાકે તીસુ ભૂમીસુ કિરિયાબ્યાકતે પઞ્ઞા નેવાચયગામિનાપચયગામિની પઞ્ઞા.

૭૭૭. (૧૦. ક) ચતૂસુ મગ્ગેસુ તીસુ ફલેસુ પઞ્ઞા સેક્ખા પઞ્ઞા.

(ખ) ઉપરિટ્ઠિમા [ઉપરિટ્ઠિમે (સ્યા॰), ઉપરિટ્ઠિમં (ક॰)] અરહત્તફલે પઞ્ઞા અસેક્ખા પઞ્ઞા.

(ગ) તીસુ ભૂમીસુ કુસલે તીસુ ભૂમીસુ વિપાકે તીસુ ભૂમીસુ કિરિયાબ્યાકતે પઞ્ઞા નેવસેક્ખનાસેક્ખા પઞ્ઞા.

૭૭૮. (૧૧. ક) કામાવચરકુસલાબ્યાકતે પઞ્ઞા પરિત્તા પઞ્ઞા.

(ખ) રૂપાવચરારૂપાવચરકુસલાબ્યાકતે પઞ્ઞા મહગ્ગતા પઞ્ઞા.

(ગ) ચતૂસુ મગ્ગેસુ ચતૂસુ ફલેસુ પઞ્ઞા અપ્પમાણા પઞ્ઞા.

૭૭૯. (૧૨. ક) તત્થ કતમા પરિત્તારમ્મણા પઞ્ઞા? પરિત્તે ધમ્મે આરબ્ભ યા ઉપ્પજ્જતિ પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ “પરિત્તારમ્મણા પઞ્ઞા”.

૭૮૦. (ખ) તત્થ કતમા મહગ્ગતારમ્મણા પઞ્ઞા? મહગ્ગતે ધમ્મે આરબ્ભ યા ઉપ્પજ્જતિ પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ “મહગ્ગતારમ્મણા પઞ્ઞા”.

૭૮૧. (ગ) તત્થ કતમા અપ્પમાણારમ્મણા પઞ્ઞા? અપ્પમાણે ધમ્મે આરબ્ભ યા ઉપ્પજ્જતિ પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ “અપ્પમાણારમ્મણા પઞ્ઞા”.

૭૮૨. (૧૩. ક) તત્થ કતમા મગ્ગારમ્મણા પઞ્ઞા? અરિયમગ્ગં આરબ્ભ યા ઉપ્પજ્જતિ પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ “મગ્ગારમ્મણા પઞ્ઞા”.

(ખ) ચતૂસુ મગ્ગેસુ પઞ્ઞા મગ્ગહેતુકા પઞ્ઞા.

૭૮૩. (ગ) તત્થ કતમા મગ્ગાધિપતિની પઞ્ઞા? અરિયમગ્ગં અધિપતિં કરિત્વા યા ઉપ્પજ્જતિ પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ “મગ્ગાધિપતિની પઞ્ઞા”.

૭૮૪. (૧૪) ચતૂસુ ભૂમીસુ વિપાકે પઞ્ઞા સિયા ઉપ્પન્ના, સિયા ઉપ્પાદિની, ન વત્તબ્બા અનુપ્પન્નાતિ. ચતૂસુ ભૂમીસુ કુસલે તીસુ ભૂમીસુ કિરિયાબ્યાકતે પઞ્ઞા સિયા ઉપ્પન્ના, સિયા અનુપ્પન્ના, ન વત્તબ્બા ઉપ્પાદિનીતિ.

૭૮૫. (૧૫) સબ્બાવ પઞ્ઞા સિયા અતીતા, સિયા અનાગતા, સિયા પચ્ચુપ્પન્ના.

૭૮૬. (૧૬. ક) તત્થ કતમા અતીતારમ્મણા પઞ્ઞા? અતીતે ધમ્મે આરબ્ભ યા ઉપ્પજ્જતિ પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ ''અતીતારમ્મણા પઞ્ઞા''.

૭૮૭. (ખ) તત્થ કતમા અનાગતારમ્મણા પઞ્ઞા? અનાગતે ધમ્મે આરબ્ભ યા ઉપ્પજ્જતિ પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ ''અનાગતારમ્મણા પઞ્ઞા''.

૭૮૮. (ગ) તત્થ કતમા પચ્ચુપ્પન્નારમ્મણા પઞ્ઞા? પચ્ચુપ્પન્ને ધમ્મે આરબ્ભ યા ઉપ્પજ્જતિ પઞ્ઞા પજાનના ...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ ''પચ્ચુપ્પન્નારમ્મણા પઞ્ઞા''.

૭૮૯. (૧૭) સબ્બાવ પઞ્ઞા સિયા અજ્ઝત્તા, સિયા બહિદ્ધા, સિયા અજ્ઝત્તબહિદ્ધા.

૭૯૦. (૧૮. ક) તત્થ કતમા અજ્ઝત્તારમ્મણા પઞ્ઞા? અજ્ઝત્તે ધમ્મે આરબ્ભ યા ઉપ્પજ્જતિ પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ ''અજ્ઝત્તારમ્મણા પઞ્ઞા''.

૭૯૧. (ખ) તત્થ કતમા બહિદ્ધારમ્મણા પઞ્ઞા? બહિદ્ધાધમ્મે આરબ્ભ યા ઉપ્પજ્જતિ પઞ્ઞા પજાનના... પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ ''બહિદ્ધારમ્મણા પઞ્ઞા''.

૭૯૨. (ગ) તત્થ કતમા અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણા પઞ્ઞા? અજ્ઝત્તબહિદ્ધા ધમ્મે આરબ્ભ યા ઉપ્પજ્જતિ પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ ''અજ્ઝત્તબહિદ્ધારમ્મણા પઞ્ઞા''.

એવં તિવિધેન ઞાણવત્થુ.

તિકં.

૪. ચતુક્કનિદ્દેસો

૭૯૩. (૧. ક) તત્થ કતમં કમ્મસ્સકતઞાણં? ''અત્થિ દિન્નં, અત્થિ યિટ્ઠં, અત્થિ હુતં, અત્થિ સુકતદુક્કટાનં કમ્માનં ફલં વિપાકો, અત્થિ અયં લોકો, અત્થિ પરો લોકો, અત્થિ માતા, અત્થિ પિતા, અત્થિ સત્તા ઓપપાતિકા, અત્થિ લોકે સમણબ્રાહ્મણા સમ્મગ્ગતા સમ્માપટિપન્ના યે ઇમઞ્ચ લોકં પરઞ્ચ લોકં સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા પવેદેન્તી''તિ – યા એવરૂપા પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – ઇદં વુચ્ચતિ ''કમ્મસ્સકતઞાણં''. ઠપેત્વા સચ્ચાનુલોમિકં ઞાણં, સબ્બાપિ સાસવા કુસલા પઞ્ઞા કમ્મસ્સકતઞાણં.

(ખ) તત્થ કતમં સચ્ચાનુલોમિકં ઞાણં? ''રૂપં અનિચ્ચ''ન્તિ વા વેદના...પે॰... સઞ્ઞા... સઙ્ખારા... ''વિઞ્ઞાણં અનિચ્ચ''ન્તિ વા યા એવરૂપી અનુલોમિકા ખન્તિ દિટ્ઠિ રુચિ મુદિ પેક્ખા ધમ્મનિજ્ઝાનક્ખન્તિ – ઇદં વુચ્ચતિ

‘‘સચ્ચાનુલોમિકં ઞાણં’’.

(ગ) ચતૂસુ મગ્ગેસુ પઞ્ઞા મગ્ગસમઙ્ગિસ્સ ઞાણં.

(ઘ) ચતૂસુ ફલેસુ પઞ્ઞા ફલસમઙ્ગિસ્સ ઞાણં.

૭૯૪. (૨) મગ્ગસમઙ્ગિસ્સ ઞાણં દુક્ખેપેતં ઞાણં, દુક્ખસમુદયેપેતં ઞાણં, દુક્ખનિરોધેપેતં ઞાણં, દુક્ખનિરોધગામિનિયા પટિપદાયપેતં ઞાણં.

(ક) તત્થ કતમં દુક્ખે ઞાણં? દુક્ખં આરબ્ભ યા ઉપ્પજ્જતિ પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘દુક્ખે ઞાણં’’.

(ખ-ઘ) દુક્ખસમુદયં આરબ્ભ...પે॰... દુક્ખનિરોધં આરબ્ભ...પે॰... દુક્ખનિરોધગામિનિં પટિપદં આરબ્ભ યા ઉપ્પજ્જતિ પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘દુક્ખનિરોધગામિનિયા પટિપદાય ઞાણં’’.

૭૯૫. (૩) કામાવચરકુસલાબ્યાકતે પઞ્ઞા કામાવચરા પઞ્ઞા, રૂપાવચરકુસલાબ્યાકતે પઞ્ઞા રૂપાવચરા પઞ્ઞા, અરૂપાવચરકુસલાબ્યાકતે પઞ્ઞા અરૂપાવચરા પઞ્ઞા, ચતૂસુ મગ્ગેસુ ચતૂસુ ફલેસુ પઞ્ઞા અપરિયાપન્ના પઞ્ઞા.

૭૯૬. (૪. ક) તત્થ કતમં ધમ્મે ઞાણં? ચતૂસુ મગ્ગેસુ ચતૂસુ ફલેસુ પઞ્ઞા ધમ્મે ઞાણં.

(ખ) સો ઇમિના ધમ્મેન ઞાતેન દિટ્ઠેન પત્તેન વિદિતેન પરિયોગાળ્હેન અતીતાનાગતેન નયં નેતિ. ‘‘યે હિ કેચિ અતીતમદ્ધાનં સમણા વા બ્રાહ્મણા વા દુક્ખં અબ્ભઞ્ઞંસુ [અબ્ભઞ્ઞિંસુ (સ્યા॰) એવમુપરિપિ], દુક્ખસમુદયં અબ્ભઞ્ઞંસુ, દુક્ખનિરોધં અબ્ભઞ્ઞંસુ, દુક્ખનિરોધગામિનિં પટિપદં અબ્ભઞ્ઞંસુ, ઇમઞ્ઞેવ તે દુક્ખં અબ્ભઞ્ઞંસુ, ઇમઞ્ઞેવ તે દુક્ખસમુદયં અબ્ભઞ્ઞંસુ, ઇમઞ્ઞેવ તે દુક્ખનિરોધં અબ્ભઞ્ઞંસુ, ઇમઞ્ઞેવ તે દુક્ખનિરોધગામિનિં પટિપદં અબ્ભઞ્ઞંસુ. યે હિ કેચિ અનાગતમદ્ધાનં સમણા વા બ્રાહ્મણા વા દુક્ખં અભિજાનિસ્સન્તિ, દુક્ખસમુદયં અભિજાનિસ્સન્તિ, દુક્ખનિરોધં અભિજાનિસ્સન્તિ, દુક્ખનિરોધગામિનિં પટિપદં અભિજાનિસ્સન્તિ, ઇમઞ્ઞેવ તે દુક્ખં અભિજાનિસ્સન્તિ, ઇમઞ્ઞેવ તે દુક્ખસમુદયં અભિજાનિસ્સન્તિ, ઇમઞ્ઞેવ તે દુક્ખનિરોધં અભિજાનિસ્સન્તિ, ઇમઞ્ઞેવ તે દુક્ખનિરોધગામિનિં પટિપદં અભિજાનિસ્સન્તી’’તિ – યા તત્થ પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘અન્વયે ઞાણં’’.

(ગ) તત્થ કતમં પરિયે ઞાણં? ઇધ ભિક્ખુ પરસત્તાનં પરપુગ્ગલાનં ચેતસા ચેતો પરિચ્ચ પજાનાતિ. સરાગં વા ચિત્તં ‘‘સરાગં ચિત્ત’’ન્તિ પજાનાતિ, વીતરાગં વા ચિત્તં ‘‘વીતરાગં ચિત્ત’’ન્તિ પજાનાતિ, સદોસં વા ચિત્તં ‘‘સદોસં ચિત્ત’’ન્તિ પજાનાતિ, વીતદોસં વા ચિત્તં ‘‘વીતદોસં ચિત્ત’’ન્તિ પજાનાતિ, સમોહં વા ચિત્તં ‘‘સમોહં ચિત્ત’’ન્તિ પજાનાતિ, વીતમોહં વા ચિત્તં ‘‘વીતમોહં ચિત્ત’’ન્તિ પજાનાતિ , સંખિત્તં વા ચિત્તં ‘‘સંખિત્તં ચિત્ત’’ન્તિ પજાનાતિ, વિક્ખિત્તં વા ચિત્તં ‘‘વિક્ખિત્તં ચિત્ત’’ન્તિ પજાનાતિ, મહગ્ગતં વા ચિત્તં ‘‘મહગ્ગતં ચિત્ત’’ન્તિ પજાનાતિ, અમહગ્ગતં વા ચિત્તં ‘‘અમહગ્ગતં ચિત્ત’’ન્તિ પજાનાતિ, સઉત્તરં વા ચિત્તં ‘‘સઉત્તરં ચિત્ત’’ન્તિ પજાનાતિ, અનુત્તરં વા ચિત્તં ‘‘અનુત્તરં ચિત્ત’’ન્તિ પજાનાતિ, સમાહિતં વા ચિત્તં ‘‘સમાહિતં ચિત્ત’’ન્તિ પજાનાતિ,

અસમાહિતં વા ચિત્તં ‘‘અસમાહિતં ચિત્ત’’ન્તિ પજાનાતિ, વિમુત્તં વા ચિત્તં ‘‘વિમુત્તં ચિત્ત’’ન્તિ પજાનાતિ, અવિમુત્તં વા ચિત્તં ‘‘અવિમુત્તં ચિત્ત’’ન્તિ પજાનાતીતિ – યા તત્થ પઞ્ઞા પજાનના…પે॰… અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘પરિયે ઞાણં’’.

(ઘ) ઠપેત્વા ધમ્મે ઞાણં અન્વયે ઞાણં પરિયે ઞાણં, અવસેસા પઞ્ઞા સમ્મુતિઞાણં.

૭૯૭. (૫. ક) તત્થ કતમા પઞ્ઞા આચયાય નો અપચયાય? કામાવચરકુસલે પઞ્ઞા આચયાય નો અપચયાય.

(ખ) ચતૂસુ મગ્ગેસુ પઞ્ઞા અપચયાય નો આચયાય.

(ગ) રૂપાવચરારૂપાવચરકુસલે પઞ્ઞા આચયાય ચેવ અપચયાય ચ.

(ઘ) અવસેસા પઞ્ઞા નેવ આચયાય નો અપચયાય.

૭૯૮. (૬. ક) તત્થ કતમા પઞ્ઞા નિબ્બિદાય નો પટિવેધાય? યાય પઞ્ઞાય કામેસુ વીતરાગો હોતિ, ન ચ અભિઞ્ઞાયો પટિવિજ્ઝતિ ન ચ સચ્ચાનિ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘પઞ્ઞા નિબ્બિદાય નો પટિવેધાય’’.

(ખ) સ્વેવ પઞ્ઞાય કામેસુ વીતરાગો સમાનો અભિઞ્ઞાયો પટિવિજ્ઝતિ ન ચ સચ્ચાનિ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘પઞ્ઞા પટિવેધાય નો નિબ્બિદાય’’.

(ગ) ચતૂસુ મગ્ગેસુ પઞ્ઞા નિબ્બિદાય ચેવ પટિવેધાય ચ.

(ઘ) અવસેસા પઞ્ઞા નેવ નિબ્બિદાય નો પટિવેધાય.

૭૯૯. (૭. ક) તત્થ કતમા હાનભાગિની પઞ્ઞા? પઠમસ્સ ઝાનસ્સ લાભિં કામસહગતા સઞ્ઞામનસિકારા સમુદાચરન્તિ હાનભાગિની પઞ્ઞા.

(ખ) તદનુધમ્મતા સતિ સન્તિટ્ઠતિ ઠિતિભાગિની પઞ્ઞા.

(ગ) અવિતક્કસહગતા સઞ્ઞામનસિકારા સમુદાચરન્તિ વિસેસભાગિની પઞ્ઞા.

(ઘ) નિબ્બિદાસહગતા સઞ્ઞામનસિકારા સમુદાચરન્તિ વિરાગૂપસઞ્હિતા નિબ્બેધભાગિની પઞ્ઞા. દુતિયસ્સ ઝાનસ્સ લાભિં વિતક્કસહગતા સઞ્ઞામનસિકારા સમુદાચરન્તિ હાનભાગિની પઞ્ઞા. તદનુધમ્મતા સતિ સન્તિટ્ઠતિ ઠિતિભાગિની પઞ્ઞા. ઉપેક્ખાસહગતા સઞ્ઞામનસિકારા સમુદાચરન્તિ વિસેસભાગિની પઞ્ઞા. નિબ્બિદાસહગતા સઞ્ઞામનસિકારા સમુદાચરન્તિ વિરાગૂપસઞ્હિતા નિબ્બેધભાગિની પઞ્ઞા. તતિયસ્સ ઝાનસ્સ લાભિં પીતિસુખસહગતા સઞ્ઞામનસિકારા સમુદાચરન્તિ હાનભાગિની પઞ્ઞા. તદનુધમ્મતા સતિ સન્તિટ્ઠતિ ઠિતિભાગિની પઞ્ઞા. અદુક્ખમસુખસહગતા સઞ્ઞામનસિકારા સમુદાચરન્તિ વિસેસભાગિની પઞ્ઞા. નિબ્બિદાસહગતા સઞ્ઞામનસિકારા સમુદાચરન્તિ વિરાગૂપસઞ્હિતા નિબ્બેધભાગિની પઞ્ઞા. ચતુત્થસ્સ ઝાનસ્સ લાભિં ઉપેક્ખાસહગતા સઞ્ઞામનસિકારા સમુદાચરન્તિ હાનભાગિની પઞ્ઞા. તદનુધમ્મતા સતિ સન્તિટ્ઠતિ

ઠિતિભાગિની પઞ્ઞા. આકાસાનઞ્ચાયતનસહગતા સઞ્ઞામનસિકારા સમુદાચરન્તિ વિસેસભાગિની પઞ્ઞા. નિબ્બિદાસહગતા સઞ્ઞામનસિકારા સમુદાચરન્તિ વિરાગૂપસઞ્હિતા નિબ્બેધભાગિની પઞ્ઞા. આકાસાનઞ્ચાયતનસ્સ લાભિં રૂપસહગતા સઞ્ઞામનસિકારા સમુદાચરન્તિ હાનભાગિની પઞ્ઞા. તદનુધમ્મતા સતિ સન્તિટ્ઠતિ ઠિતિભાગિની પઞ્ઞા. વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનસહગતા સઞ્ઞામનસિકારા સમુદાચરન્તિ વિસેસભાગિની પઞ્ઞા. નિબ્બિદાસહગતા સઞ્ઞામનસિકારા સમુદાચરન્તિ વિરાગૂપસઞ્હિતા નિબ્બેધભાગિની પઞ્ઞા. વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનસ્સ લાભિં આકાસાનઞ્ચાયતનસહગતા સઞ્ઞામનસિકારા સમુદાચરન્તિ હાનભાગિની પઞ્ઞા. તદનુધમ્મતા સતિ સન્તિટ્ઠતિ ઠિતિભાગિની પઞ્ઞા. આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનસહગતા સઞ્ઞામનસિકારા સમુદાચરન્તિ વિસેસભાગિની પઞ્ઞા. નિબ્બિદાસહગતા સઞ્ઞામનસિકારા સમુદાચરન્તિ વિરાગૂપસઞ્હિતા નિબ્બેધભાગિની પઞ્ઞા. આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનસ્સ લાભિં વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનસહગતા સઞ્ઞામનસિકારા સમુદાચરન્તિ હાનભાગિની પઞ્ઞા. તદનુધમ્મતા સતિ સન્તિટ્ઠતિ ઠિતિભાગિની પઞ્ઞા. નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનસહગતા સઞ્ઞામનસિકારા સમુદાચરન્તિ વિસેસભાગિની પઞ્ઞા. નિબ્બિદાસહગતા સઞ્ઞામનસિકારા સમુદાચરન્તિ વિરાગૂપસઞ્હિતા નિબ્બેધભાગિની પઞ્ઞા.

૮૦૦. (૮) તત્થ કતમા ચતસ્સો પટિસમ્ભિદા? અત્થપટિસમ્ભિદા, ધમ્મપટિસમ્ભિદા, નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા, પટિભાનપટિસમ્ભિદા. અત્થે ઞાણં અત્થપટિસમ્ભિદા, ધમ્મે ઞાણં ધમ્મપટિસમ્ભિદા, તત્ર ધમ્મનિરુત્તાભિલાપે ઞાણં નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા, ઞાણેસુ ઞાણં પટિભાનપટિસમ્ભિદા . ઇમા ચતસ્સો પટિસમ્ભિદા.

૮૦૧. (૯) તત્થ કતમા ચતસ્સો પટિપદા? દુક્ખપટિપદા દન્ધાભિઞ્ઞા પઞ્ઞા, દુક્ખપટિપદા ખિપ્પાભિઞ્ઞા પઞ્ઞા, સુખપટિપદા દન્ધાભિઞ્ઞા પઞ્ઞા, સુખપટિપદા ખિપ્પાભિઞ્ઞા પઞ્ઞા.

(ક) તત્થ કતમા દુક્ખપટિપદા દન્ધાભિઞ્ઞા પઞ્ઞા? કિચ્છેન કસિરેન સમાધિં ઉપ્પાદેન્તસ્સ દન્ધં તણ્ઠાનં અભિજાનન્તસ્સ યા ઉપ્પજ્જતિ પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘દુક્ખપટિપદા દન્ધાભિઞ્ઞા પઞ્ઞા’’.

(ખ) તત્થ કતમા દુક્ખપટિપદા ખિપ્પાભિઞ્ઞા પઞ્ઞા? કિચ્છેન કસિરેન સમાધિં ઉપ્પાદેન્તસ્સ ખિપ્પં તણ્ઠાનં અભિજાનન્તસ્સ યા ઉપ્પજ્જતિ પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘દુક્ખપટિપદા ખિપ્પાભિઞ્ઞા પઞ્ઞા’’.

(ગ) તત્થ કતમા સુખપટિપદા દન્ધાભિઞ્ઞા પઞ્ઞા? અકિચ્છેન અકસિરેન સમાધિં ઉપ્પાદેન્તસ્સ દન્ધં તણ્ઠાનં અભિજાનન્તસ્સ યા ઉપ્પજ્જતિ પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સુખપટિપદા દન્ધાભિઞ્ઞા પઞ્ઞા’’.

(ઘ) તત્થ કતમા સુખપટિપદા ખિપ્પાભિઞ્ઞા પઞ્ઞા? અકિચ્છેન અકસિરેન સમાધિં ઉપ્પાદેન્તસ્સ ખિપ્પં તણ્ઠાનં અભિજાનન્તસ્સ યા ઉપ્પજ્જતિ પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સુખપટિપદા ખિપ્પાભિઞ્ઞા પઞ્ઞા’’. ઇમા ચતસ્સો પટિપદા.

૮૦૨. (૧૦) તત્થ કતમાનિ ચત્તારિ આરમ્મણાનિ? પરિત્તા પરિત્તારમ્મણા પઞ્ઞા, પરિત્તા અપ્પમાણારમ્મણા પઞ્ઞા, અપ્પમાણા પરિત્તારમ્મણા પઞ્ઞા, અપ્પમાણા અપ્પમાણારમ્મણા પઞ્ઞા.

(ક) તત્થ કતમા પરિત્તા પરિત્તારમ્મણા પઞ્ઞા? સમાધિસ્સ ન નિકામલાભિસ્સ આરમ્મણં થોકં ફરન્તસ્સ યા ઉપ્પજ્જતિ પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ ''પરિત્તા પરિત્તારમ્મણા પઞ્ઞા''.

(ખ) તત્થ કતમા પરિત્તા અપ્પમાણારમ્મણા પઞ્ઞા? સમાધિસ્સ ન નિકામલાભિસ્સ આરમ્મણં વિપુલં ફરન્તસ્સ યા ઉપ્પજ્જતિ પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ ''પરિત્તા અપ્પમાણારમ્મણા પઞ્ઞા''.

(ગ) તત્થ કતમા અપ્પમાણા પરિત્તારમ્મણા પઞ્ઞા? સમાધિસ્સ નિકામલાભિસ્સ આરમ્મણં થોકં ફરન્તસ્સ યા ઉપ્પજ્જતિ પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ ''અપ્પમાણા પરિત્તારમ્મણા પઞ્ઞા''.

(ઘ) તત્થ કતમા અપ્પમાણા અપ્પમાણારમ્મણા પઞ્ઞા? સમાધિસ્સ નિકામલાભિસ્સ આરમ્મણં વિપુલં ફરન્તસ્સ યા ઉપ્પજ્જતિ પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ ''અપ્પમાણા અપ્પમાણારમ્મણા પઞ્ઞા''. ઇમાનિ ચત્તારિ આરમ્મણાનિ.

(૧૧) મગ્ગસમઙ્ગિસ્સ ઞાણં જરામરણેપેતં ઞાણં, જરામરણસમુદયેપેતં ઞાણં, જરામરણનિરોધેપેતં ઞાણં, જરામરણનિરોધગામિનિયા પટિપદાયપેતં ઞાણં.

(ક) તત્થ કતમં જરામરણે ઞાણં? જરામરણં આરબ્ભ યા ઉપ્પજ્જતિ પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – ઇદં વુચ્ચતિ ''જરામરણે ઞાણં''.

(ખ-ઘ) જરામરણસમુદયં આરબ્ભ...પે॰... જરામરણનિરોધં આરબ્ભ...પે॰... જરામરણનિરોધગામિનિં પટિપદં આરબ્ભ યા ઉપ્પજ્જતિ પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – ઇદં વુચ્ચતિ ''જરામરણનિરોધગામિનિયા પટિપદાય ઞાણં''.

૮૦૩. (૧૨-૨૧) ધમ્મસમઙ્ગિસ્સ ઞાણં જાતિયાપેતં ઞાણં...પે॰... ભવેપેતં ઞાણં...પે॰... ઉપાદાનેપેતં ઞાણં...પે॰... તણ્હાયપેતં ઞાણં...પે॰... વેદનાયપેતં ઞાણં...પે॰... ફસ્સેપેતં ઞાણં...પે॰... સળાયતનેપેતં ઞાણં...પે॰... નામરૂપેપેતં ઞાણં...પે॰... વિઞ્ઞાણેપેતં ઞાણં...પે॰... સઙ્ખારેસુપેતં ઞાણં, સઙ્ખારસમુદયેપેતં ઞાણં, સઙ્ખારનિરોધેપેતં ઞાણં, સઙ્ખારનિરોધગામિનિયા પટિપદાયપેતં ઞાણં.

તત્થ કતમં સઙ્ખારેસુ ઞાણં? સઙ્ખારે આરબ્ભ યા ઉપ્પજ્જતિ પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – ઇદં વુચ્ચતિ ''સઙ્ખારેસુ ઞાણં''.

સઙ્ખારસમુદયં આરબ્ભ...પે॰... સઙ્ખારનિરોધં આરબ્ભ...પે॰... સઙ્ખારનિરોધગામિનિં પટિપદં આરબ્ભ યા ઉપ્પજ્જતિ પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – ઇદં વુચ્ચતિ ''સઙ્ખારનિરોધગામિનિયા પટિપદાય ઞાણં. એવં ચતુબ્બિધેન ઞાણવત્થુ.

ચતુક્કં.

૫. પઞ્ચકનિદ્દેસો

૮૦૪. (૧) તત્થ કતમો પઞ્ચઙ્ગિકો સમ્માસમાધિ? પીતિફરણતા, સુખફરણતા, ચેતોફરણતા, આલોકફરણતા, પચ્ચવેક્ખણાનિમિત્તં. દ્વીસુ ઝાનેસુ પઞ્ઞા પીતિફરણતા. તીસુ ઝાનેસુ પઞ્ઞા સુખફરણતા. પરચિત્તે ઞાણં ચેતોફરણતા. દિબ્બચક્ખુ આલોકફરણતા. તમ્હા તમ્હા સમાધિમ્હા વુટ્ઠિતસ્સ પચ્ચવેક્ખણાઞાણં પચ્ચવેક્ખણાનિમિત્તં. અયં વુચ્ચતિ પઞ્ચઙ્ગિકો સમ્માસમાધિ.

(૨) તત્થ કતમો પઞ્ચઞાણિકો સમ્માસમાધિ? ''અયં સમાધિ પચ્ચુપ્પન્નસુખો ચેવ આયતિઞ્ચ સુખવિપાકો''તિ પચ્ચત્તઞ્ઞેવ ઞાણં ઉપ્પજ્જતિ. ''અયં સમાધિ અરિયો નિરામિસો''તિ પચ્ચત્તઞ્ઞેવ ઞાણં ઉપ્પજ્જતિ. ''અયં સમાધિ અકાપુરિસસેવિતો''તિ પચ્ચત્તઞ્ઞેવ ઞાણં ઉપ્પજ્જતિ. ''અયં સમાધિ સન્તો પણીતો પટિપ્પસ્સદ્ધલદ્ધો એકોદિભાવાધિગતો ન સસઙ્ખારનિગ્ગય્હવારિતગતો''તિ પચ્ચત્તઞ્ઞેવ ઞાણં ઉપ્પજ્જતિ. સો ખો પનાહં ઇમં સમાધિં સતો સમાપજ્જામિ સતો વુટ્ઠહામી''તિ પચ્ચત્તઞ્ઞેવ ઞાણં ઉપ્પજ્જતિ. અયં પઞ્ચઞાણિકો સમ્માસમાધિ. એવં પઞ્ચવિધેન ઞાણવત્થુ.

પઞ્ચકં.

૬. છક્કનિદ્દેસો

૮૦૫. તત્થ કતમા છસુ અભિઞ્ઞાસુ પઞ્ઞા? ઇદ્ધિવિધે ઞાણં, સોતધાતુવિસુદ્ધિયા ઞાણં, પરચિત્તે ઞાણં, પુબ્બેનિવાસાનુસ્સતિયા ઞાણં, સત્તાનં ચુતૂપપાતે ઞાણં, આસવાનં ખયે ઞાણં – ઇમા છસુ અભિઞ્ઞાસુ પઞ્ઞા. એવં છબ્બિધેન ઞાણવત્થુ.

છક્કં.

૭. સત્તકનિદ્દેસો

૮૦૬. તત્થ કતમાનિ સત્તસત્તતિ ઞાણવત્થૂનિ? જાતિપચ્ચયા જરામરણન્તિ ઞાણં, અસતિ જાતિયા નત્થિ જરામરણન્તિ ઞાણં, અતીતમ્પિ અદ્ધાનં જાતિપચ્ચયા જરામરણન્તિ ઞાણં, અસતિ જાતિયા નત્થિ જરામરણન્તિ ઞાણં, અનાગતમ્પિ અદ્ધાનં જાતિપચ્ચયા જરામરણન્તિ ઞાણં, અસતિ જાતિયા નત્થિ જરામરણન્તિ ઞાણં. યમ્પિસ્સ તં ધમ્મટ્ઠિતિઞાણં તમ્પિ ખયધમ્મં વયધમ્મં વિરાગધમ્મં નિરોધધમ્મન્તિ ઞાણં; ભવપચ્ચયા જાતીતિ ઞાણં…પે॰… ઉપાદાનપચ્ચયા ભવોતિ ઞાણં…પે॰… તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનન્તિ ઞાણં…પે॰… વેદનાપચ્ચયા તણ્હાતિ ઞાણં…પે॰… ફસ્સપચ્ચયા વેદનાતિ ઞાણં…પે॰… સળાયતનપચ્ચયા ફસ્સોતિ ઞાણં…પે॰… નામરૂપપચ્ચયા સળાયતનન્તિ ઞાણં…પે॰… વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામરૂપન્તિ ઞાણં…પે॰… સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણન્તિ ઞાણં…પે॰… અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારાતિ ઞાણં, અસતિ અવિજ્જાય નત્થિ સઙ્ખારાતિ ઞાણં, અતીતમ્પિ અદ્ધાનં અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારાતિ ઞાણં, અસતિ અવિજ્જાય નત્થિ સઙ્ખારાતિ ઞાણં, અનાગતમ્પિ અદ્ધાનં અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારાતિ ઞાણં, અસતિ અવિજ્જાય નત્થિ સઙ્ખારાતિ ઞાણં. યમ્પિસ્સ તં ધમ્મટ્ઠિતિઞાણં તમ્પિ ખયધમ્મં વયધમ્મં વિરાગધમ્મં નિરોધધમ્મન્તિ ઞાણં. ઇમાનિ સત્તસત્તતિ ઞાણવત્થૂનિ. એવં સત્તવિધેન ઞાણવત્થુ.

સત્તકં.

૮. અટ્ઠકનિદ્દેસો

૮૦૭. તત્થ કતમા ચતૂસુ મગ્ગેસુ ચતૂસુ ફલેસુ પઞ્ઞા? સોતાપત્તિમગ્ગે પઞ્ઞા, સોતાપત્તિફલે પઞ્ઞા , સકદાગામિમગ્ગે પઞ્ઞા, સકદાગામિફલે પઞ્ઞા, અનાગામિમગ્ગે પઞ્ઞા, અનાગામિફલે પઞ્ઞા, અરહત્તમગ્ગે પઞ્ઞા, અરહત્તફલે પઞ્ઞા – ઇમા ચતૂસુ મગ્ગેસુ ચતૂસુ ફલેસુ પઞ્ઞા. એવં અટ્ઠવિધેન ઞાણવત્થુ.

અટ્ઠકં.

૯. નવકનિદ્દેસો

૮૦૮. તત્થ કતમા નવસુ અનુપુબ્બવિહારસમાપત્તીસુ પઞ્ઞા? પઠમજ્ઝાનસમાપત્તિયા પઞ્ઞા, દુતિયજ્ઝાનસમાપત્તિયા પઞ્ઞા, તતિયજ્ઝાનસમાપત્તિયા પઞ્ઞા, ચતુત્થજ્ઝાનસમાપત્તિયા પઞ્ઞા, આકાસાનઞ્ચાયતનસમાપત્તિયા પઞ્ઞા, વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનસમાપત્તિયા પઞ્ઞા, આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનસમાપત્તિયા પઞ્ઞા, નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનસમાપત્તિયા પઞ્ઞા, સઞ્ઞાવેદયિતનિરોધસમાપત્તિયા વુટ્ઠિતસ્સ પચ્ચવેક્ખણાઞાણં – ઇમા નવસુ અનુપુબ્બવિહારસમાપત્તીસુ પઞ્ઞા. એવં નવવિધેન ઞાણવત્થુ.

નવકં.

૧૦. દસકનિદ્દેસો

૮૦૯. (૧) તત્થ કતમં તથાગતસ્સ ઠાનઞ્ચ ઠાનતો અટ્ઠાનઞ્ચ અટ્ઠાનતો યથાભૂતં ઞાણં? ઇધ તથાગતો ‘‘અટ્ઠાનમેતં અનવકાસો યં દિટ્ઠિસમ્પન્નો પુગ્ગલો કઞ્ચિ સઙ્ખારં નિચ્ચતો ઉપગચ્છેય્ય, નેતં ઠાનં વિજ્જતી’’તિ પજાનાતિ. ‘‘ઠાનઞ્ચ ખો એતં વિજ્જતિ યં પુથુજ્જનો કઞ્ચિ સઙ્ખારં નિચ્ચતો ઉપગચ્છેય્ય, ઠાનમેતં વિજ્જતી’’તિ પજાનાતિ. ‘‘અટ્ઠાનમેતં અનવકાસો યં દિટ્ઠિસમ્પન્નો પુગ્ગલો કઞ્ચિ સઙ્ખારં સુખતો ઉપગચ્છેય્ય, નેતં ઠાનં વિજ્જતી’’તિ પજાનાતિ. ‘‘ઠાનઞ્ચ ખો એતં વિજ્જતિ યં પુથુજ્જનો કઞ્ચિ સઙ્ખારં સુખતો ઉપગચ્છેય્ય, ઠાનમેતં વિજ્જતી’’તિ પજાનાતિ. ‘‘અટ્ઠાનમેતં અનવકાસો યં દિટ્ઠિસમ્પન્નો પુગ્ગલો કઞ્ચિ ધમ્મં અત્થતો ઉપગચ્છેય્ય, નેતં ઠાનં વિજ્જતી’’તિ પજાનાતિ. ‘‘ઠાનઞ્ચ ખો એતં વિજ્જતિ યં પુથુજ્જનો કઞ્ચિ ધમ્મં અત્થતો ઉપગચ્છેય્ય, ઠાનમેતં વિજ્જતી’’તિ પજાનાતિ. ‘‘અટ્ઠાનમેતં અનવકાસો યં દિટ્ઠિસમ્પન્નો પુગ્ગલો માતરં જીવિતા વોરોપેય્ય, નેતં ઠાનં વિજ્જતી’’તિ પજાનાતિ. ‘‘ઠાનઞ્ચ ખો એતં વિજ્જતિ યં પુથુજ્જનો માતરં જીવિતા વોરોપેય્ય, ઠાનમેતં વિજ્જતી’’તિ પજાનાતિ.

અટ્ઠાનમેતં અનવકાસો યં દિટ્ઠિસમ્પન્નો પુગ્ગલો પિતરં જીવિતા વોરોપેય્ય…પે॰… અરહન્તં જીવિતા વોરોપેય્ય…પે॰… પદુટ્ઠેન ચિત્તેન તથાગતસ્સ લોહિતં ઉપ્પાદેય્ય…પે॰… સઙ્ઘં ભિન્દેય્ય…પે॰… અઞ્ઞં સત્થારં ઉદ્દિસેય્ય…પે॰… અટ્ઠમં ભવં નિબ્બત્તેય્ય, નેતં ઠાનં વિજ્જતી’’તિ પજાનાતિ. ‘‘ઠાનઞ્ચ ખો એતં વિજ્જતિ યં પુથુજ્જનો અટ્ઠમં ભવં નિબ્બત્તેય્ય, ઠાનમેતં વિજ્જતી’’તિ પજાનાતિ.

“અટ્ઠાનમેતં અનવકાસો યં એકિસ્સા લોકધાતુયા દ્વે અરહન્તો સમ્માસમ્બુદ્ધા અપુબ્બં અચરિમં ઉપ્પજ્જેય્યું, નેતં ઠાનં વિજ્જતી”તિ પજાનાતિ. “ઠાનઞ્ચ ખો એતં વિજ્જતિ યં એકિસ્સા લોકધાતુયા એકો અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો ઉપ્પજ્જેય્ય, ઠાનમેતં વિજ્જતી”તિ પજાનાતિ. “અટ્ઠાનમેતં અનવકાસો યં એકિસ્સા લોકધાતુયા દ્વે રાજાનો ચક્કવત્તી [ચક્કવત્તિ (સી॰ સ્યા॰)] અપુબ્બં અચરિમં ઉપ્પજ્જેય્યું, નેતં ઠાનં વિજ્જતી”તિ પજાનાતિ. “ઠાનઞ્ચ ખો એતં વિજ્જતિ યં એકિસ્સા લોકધાતુયા એકો રાજા ચક્કવત્તી ઉપ્પજ્જેય્ય, ઠાનમેતં વિજ્જતી”તિ પજાનાતિ.

“અટ્ઠાનમેતં અનવકાસો યં ઇત્થી અરહં અસ્સ સમ્માસમ્બુદ્ધો, નેતં ઠાનં વિજ્જતી”તિ પજાનાતિ. “ઠાનઞ્ચ ખો એતં વિજ્જતિ યં પુરિસો અરહં અસ્સ સમ્માસમ્બુદ્ધો, ઠાનમેતં વિજ્જતી”તિ પજાનાતિ. “અટ્ઠાનમેતં અનવકાસો યં ઇત્થી રાજા અસ્સ ચક્કવત્તી, નેતં ઠાનં વિજ્જતી”તિ પજાનાતિ. “ઠાનઞ્ચ ખો એતં વિજ્જતિ યં પુરિસો રાજા અસ્સ ચક્કવત્તી, ઠાનમેતં વિજ્જતી”તિ પજાનાતિ. “અટ્ઠાનમેતં અનવકાસો યં ઇત્થી સક્કત્તં કરેય્ય, મારત્તં કરેય્ય, બ્રહ્મત્તં કરેય્ય, નેતં ઠાનં વિજ્જતી”તિ પજાનાતિ. “ઠાનઞ્ચ ખો એતં વિજ્જતિ યં પુરિસો સક્કત્તં કરેય્ય, મારત્તં કરેય્ય, બ્રહ્મત્તં કરેય્ય, ઠાનમેતં વિજ્જતી”તિ પજાનાતિ.

“અટ્ઠાનમેતં અનવકાસો યં કાયદુચ્ચરિતસ્સ ઇટ્ઠો કન્તો મનાપો વિપાકો નિબ્બત્તેય્ય, નેતં ઠાનં વિજ્જતી”તિ પજાનાતિ. “ઠાનઞ્ચ ખો એતં વિજ્જતિ યં કાયદુચ્ચરિતસ્સ અનિટ્ઠો અકન્તો અમનાપો વિપાકો નિબ્બત્તેય્ય, ઠાનમેતં વિજ્જતી”તિ પજાનાતિ. “અટ્ઠાનમેતં અનવકાસો યં વચીદુચ્ચરિતસ્સ...પે॰... યં મનોદુચ્ચરિતસ્સ ઇટ્ઠો કન્તો મનાપો વિપાકો નિબ્બત્તેય્ય, નેતં ઠાનં વિજ્જતી”તિ પજાનાતિ. “ઠાનઞ્ચ ખો એતં વિજ્જતિ યં વચીદુચ્ચરિતસ્સ...પે॰... યં મનોદુચ્ચરિતસ્સ અનિટ્ઠો અકન્તો અમનાપો વિપાકો નિબ્બત્તેય્ય, ઠાનમેતં વિજ્જતી”તિ પજાનાતિ.

“અટ્ઠાનમેતં અનવકાસો યં કાયસુચરિતસ્સ અનિટ્ઠો અકન્તો અમનાપો વિપાકો નિબ્બત્તેય્ય, નેતં ઠાનં વિજ્જતી”તિ પજાનાતિ. “ઠાનઞ્ચ ખો એતં વિજ્જતિ યં કાયસુચરિતસ્સ ઇટ્ઠો કન્તો મનાપો વિપાકો નિબ્બત્તેય્ય, ઠાનમેતં વિજ્જતી”તિ પજાનાતિ. “અટ્ઠાનમેતં અનવકાસો યં વચીસુચરિતસ્સ...પે॰... યં મનોસુચરિતસ્સ અનિટ્ઠો અકન્તો અમનાપો વિપાકો નિબ્બત્તેય્ય, નેતં ઠાનં વિજ્જતી”તિ પજાનાતિ. “ઠાનઞ્ચ ખો એતં વિજ્જતિ યં વચીસુચરિતસ્સ...પે॰... યં મનોસુચરિતસ્સ ઇટ્ઠો કન્તો મનાપો વિપાકો નિબ્બત્તેય્ય, ઠાનમેતં વિજ્જતી”તિ પજાનાતિ.

“અટ્ઠાનમેતં અનવકાસો યં કાયદુચ્ચરિતસમઙ્ગી તન્નિદાનં તપ્પચ્ચયા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જેય્ય, નેતં ઠાનં વિજ્જતી”તિ પજાનાતિ. “ઠાનઞ્ચ ખો એતં વિજ્જતિ યં કાયદુચ્ચરિતસમઙ્ગી તન્નિદાનં તપ્પચ્ચયા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જેય્ય, ઠાનમેતં વિજ્જતી”તિ પજાનાતિ. “અટ્ઠાનમેતં અનવકાસો યં વચીદુચ્ચરિતસમઙ્ગી...પે॰... યં મનોદુચ્ચરિતસમઙ્ગી તન્નિદાનં તપ્પચ્ચયા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જેય્ય, નેતં ઠાનં વિજ્જતી”તિ પજાનાતિ. “ઠાનઞ્ચ ખો એતં વિજ્જતિ યં વચીદુચ્ચરિતસમઙ્ગી...પે॰... યં મનોદુચ્ચરિતસમઙ્ગી તન્નિદાનં તપ્પચ્ચયા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જેય્ય, ઠાનમેતં વિજ્જતી”તિ પજાનાતિ.

“અટ્ઠાનમેતં અનવકાસો યં કાયસુચરિતસમઙ્ગી તન્નિદાનં તપ્પચ્ચયા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જેય્ય, નેતં ઠાનં વિજ્જતી”તિ પજાનાતિ. “ઠાનઞ્ચ ખો એતં વિજ્જતિ યં

કાયસુચરિતસમઙ્ગી તન્નિદાનં તપ્પચ્ચયા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જેય્ય, ઠાનમેતં વિજ્જતી''તિ પજાનાતિ. ''અટ્ઠાનમેતં અનવકાસો યં વચીસુચરિતસમઙ્ગી…પે॰… યં મનોસુચરિતસમઙ્ગી તન્નિદાનં તપ્પચ્ચયા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જેય્ય, નેતં ઠાનં વિજ્જતી''તિ પજાનાતિ. ''ઠાનઞ્ચ ખો એતં વિજ્જતિ યં વચીસુચરિતસમઙ્ગી …પે॰… યં મનોસુચરિતસમઙ્ગી તન્નિદાનં તપ્પચ્ચયા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જેય્ય, ઠાનમેતં વિજ્જતી''તિ પજાનાતિ. ''યે યે ધમ્મા યેસં યેસં ધમ્માનં હેતૂ પચ્ચયા ઉપાદાય તં તં ઠાનં, યે યે ધમ્મા યેસં યેસં ધમ્માનં ન હેતૂ અપ્પચ્ચયા ઉપાદાય તં તં અટ્ઠાન''ન્તિ. યા તત્થ પઞ્ઞા પજાનના…પે॰… અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – ઇદં તથાગતસ્સ ઠાનઞ્ચ ઠાનતો અટ્ઠાનઞ્ચ અટ્ઠાનતો યથાભૂતં ઞાણં.

૮૧૦. (૨) તત્થ કતમં તથાગતસ્સ અતીતાનાગતપચ્ચુપ્પન્નાનં કમ્મસમાદાનાનં ઠાનસો હેતુસો વિપાકં યથાભૂતં ઞાણં? ઇધ તથાગતો પજાનાતિ – ''અત્થેકચ્ચાનિ પાપકાનિ કમ્મસમાદાનાનિ ગતિસમ્પત્તિપટિબાળ્હાનિ ન વિપચ્ચન્તિ. અત્થેકચ્ચાનિ પાપકાનિ કમ્મસમાદાનાનિ ઉપધિસમ્પત્તિપટિબાળ્હાનિ ન વિપચ્ચન્તિ. અત્થેકચ્ચાનિ પાપકાનિ કમ્મસમાદાનાનિ કાલસમ્પત્તિપટિબાળ્હાનિ ન વિપચ્ચન્તિ. અત્થેકચ્ચાનિ પાપકાનિ કમ્મસમાદાનાનિ પયોગસમ્પત્તિપટિબાળ્હાનિ ન વિપચ્ચન્તિ.

''અત્થેકચ્ચાનિ પાપકાનિ કમ્મસમાદાનાનિ ગતિવિપત્તિં આગમ્મ વિપચ્ચન્તિ. અત્થેકચ્ચાનિ પાપકાનિ કમ્મસમાદાનાનિ ઉપધિવિપત્તિં આગમ્મ વિપચ્ચન્તિ. અત્થેકચ્ચાનિ પાપકાનિ કમ્મસમાદાનાનિ કાલવિપત્તિં આગમ્મ વિપચ્ચન્તિ. અત્થેકચ્ચાનિ પાપકાનિ કમ્મસમાદાનાનિ પયોગવિપત્તિં આગમ્મ વિપચ્ચન્તિ.

''અત્થેકચ્ચાનિ કલ્યાણાનિ કમ્મસમાદાનાનિ ગતિવિપત્તિપટિબાળ્હાનિ ન વિપચ્ચન્તિ. અત્થેકચ્ચાનિ કલ્યાણાનિ કમ્મસમાદાનાનિ ઉપધિવિપત્તિપટિબાળ્હાનિ ન વિપચ્ચન્તિ. અત્થેકચ્ચાનિ કલ્યાણાનિ કમ્મસમાદાનાનિ કાલવિપત્તિપટિબાળ્હાનિ ન વિપચ્ચન્તિ. અત્થેકચ્ચાનિ કલ્યાણાનિ કમ્મસમાદાનાનિ પયોગવિપત્તિપટિબાળ્હાનિ ન વિપચ્ચન્તિ.

''અત્થેકચ્ચાનિ કલ્યાણાનિ કમ્મસમાદાનાનિ ગતિસમ્પત્તિં આગમ્મ વિપચ્ચન્તિ. અત્થેકચ્ચાનિ કલ્યાણાનિ કમ્મસમાદાનાનિ ઉપધિસમ્પત્તિં આગમ્મ વિપચ્ચન્તિ. અત્થેકચ્ચાનિ કલ્યાણાનિ કમ્મસમાદાનાનિ કાલસમ્પત્તિં આગમ્મ વિપચ્ચન્તિ. અત્થેકચ્ચાનિ કલ્યાણાનિ કમ્મસમાદાનાનિ પયોગસમ્પત્તિં આગમ્મ વિપચ્ચન્તી''તિ. યા તત્થ પઞ્ઞા પજાનના…પે॰… અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – ઇદં તથાગતસ્સ અતીતાનાગતપચ્ચુપ્પન્નાનં કમ્મસમાદાનાનં ઠાનસો હેતુસો વિપાકં યથાભૂતં ઞાણં.

૮૧૧. (૩) તત્થ કતમં તથાગતસ્સ સબ્બત્થગામિનિં પટિપદં યથાભૂતં ઞાણં? ઇધ તથાગતો ''અયં મગ્ગો અયં પટિપદા નિરયગામી''તિ [નિરયગામિનીતિ (સ્યા॰)] પજાનાતિ, ''અયં મગ્ગો અયં પટિપદા તિરચ્છાનયોનિગામી''તિ [તિરચ્છાનગામિનીતિ (સ્યા॰) એવમુપરિપિ. અટ્ઠકથા ઓલોકેતબ્બા] પજાનાતિ, ''અયં મગ્ગો અયં પટિપદા પેત્તિવિસયગામી''તિ પજાનાતિ, ''અયં મગ્ગો અયં પટિપદા મનુસ્સલોકગામી''તિ પજાનાતિ, ''અયં મગ્ગો અયં પટિપદા દેવલોકગામી''તિ પજાનાતિ, ''અયં મગ્ગો અયં પટિપદા નિબ્બાનગામી''તિ પજાનાતીતિ . યા તત્થ પઞ્ઞા પજાનના…પે॰… અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – ઇદં તથાગતસ્સ સબ્બત્થગામિનિં પટિપદં યથાભૂતં ઞાણં.

૮૧૨. (૪) તત્થ કતમં તથાગતસ્સ અનેકધાતુનાનાધાતુલોકં યથાભૂતં ઞાણં? ઇધ તથાગતો ખન્ધનાનત્તં પજાનાતિ, આયતનનાનત્તં પજાનાતિ, ધાતુનાનત્તં પજાનાતિ, અનેકધાતુનાનાધાતુલોકનાનત્તં પજાનાતીતિ. યા તત્થ પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – ઇદં તથાગતસ્સ અનેકધાતુનાનાધાતુલોકં યથાભૂતં ઞાણં.

૮૧૩. (૫) તત્થ કતમં તથાગતસ્સ સત્તાનં નાનાધિમુત્તિકતં યથાભૂતં ઞાણં? ઇધ તથાગતો પજાનાતિ – ‘‘સન્તિ સત્તા હીનાધિમુત્તિકા, સન્તિ સત્તા પણીતાધિમુત્તિકા. હીનાધિમુત્તિકા સત્તા હીનાધિમુત્તિકે સત્તે સેવન્તિ ભજન્તિ પયિરુપાસન્તિ. પણીતાધિમુત્તિકા સત્તા પણીતાધિમુત્તિકે સત્તે સેવન્તિ ભજન્તિ પયિરુપાસન્તિ.

‘‘અતીતમ્પિ અદ્ધાનં હીનાધિમુત્તિકા સત્તા હીનાધિમુત્તિકે સત્તે સેવિંસુ ભજિંસુ પયિરુપાસિંસુ, પણીતાધિમુત્તિકા સત્તા પણીતાધિમુત્તિકે સત્તે સેવિંસુ ભજિંસુ પયિરુપાસિંસુ.

‘‘અનાગતમ્પિ અદ્ધાનં હીનાધિમુત્તિકા સત્તા હીનાધિમુત્તિકે સત્તે સેવિસ્સન્તિ ભજિસ્સન્તિ પયિરુપાસિસ્સન્તિ, પણીતાધિમુત્તિકા સત્તા પણીતાધિમુત્તિકે સત્તે સેવિસ્સન્તિ ભજિસ્સન્તિ પયિરુપાસિસ્સન્તી’’તિ. યા તત્થ પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – ઇદં તથાગતસ્સ સત્તાનં નાનાધિમુત્તિકતં યથાભૂતં ઞાણં.

૮૧૪. (૬) તત્થ કતમં તથાગતસ્સ પરસત્તાનં પરપુગ્ગલાનં ઇન્દ્રિયપરોપરિયત્તં યથાભૂતં ઞાણં? ઇધ તથાગતો સત્તાનં આસયં પજાનાતિ, અનુસયં પજાનાતિ, ચરિતં પજાનાતિ, અધિમુત્તિં પજાનાતિ, અપ્પરજક્ખે મહારજક્ખે તિક્ખિન્દ્રિયે મુદિન્દ્રિયે સ્વાકારે દ્વાકારે સુવિઞ્ઞાપયે દુવિઞ્ઞાપયે ભબ્બાભબ્બે સત્તે પજાનાતિ.

૮૧૫. કતમો ચ સત્તાનં આસયો? ‘‘સસ્સતો લોકો’’તિ વા, ‘‘અસસ્સતો લોકો’’તિ વા, ‘‘અન્તવા લોકો’’તિ વા, ‘‘અનન્તવા લોકો’’તિ વા, ‘‘તં જીવં તં સરીર’’ન્તિ વા, ‘‘અઞ્ઞં જીવં અઞ્ઞં સરીર’’ન્તિ વા, ‘‘હોતિ તથાગતો પરં મરણાતિ વા, ‘‘ન હોતિ તથાગતો પરં મરણા’’તિ વા, ‘‘હોતિ ચ ન ચ હોતિ તથાગતો પરં મરણા’’તિ વા, ‘‘નેવ હોતિ ન ન હોતિ તથાગતો પરં મરણા’’તિ વા, ઇતિ ભવદિટ્ઠિસન્નિસ્સિતા વા સત્તા હોન્તિ વિભવદિટ્ઠિસન્નિસ્સિતા વા. એતે વા પન ઉભો અન્તે અનુપગમ્મ ઇદપ્પચ્ચયતા પટિચ્ચસમુપ્પન્નેસુ ધમ્મેસુ અનુલોમિકા ખન્તિ પટિલદ્ધા હોતિ યથાભૂતં ઞાણં. અયં સત્તાનં આસયો.

૮૧૬. કતમો ચ સત્તાનં અનુસયો? સત્તાનુસયા – કામરાગાનુસયો, પટિઘાનુસયો, માનાનુસયો, દિટ્ઠાનુસયો, વિચિકિચ્છાનુસયો, ભવરાગાનુસયો, અવિજ્જાનુસયો. યં લોકે પિયરૂપં સાતરૂપં એત્થ સત્તાનં રાગાનુસયો અનુસેતિ. યં લોકે અપ્પિયરૂપં અસાતરૂપં એત્થ સત્તાનં પટિઘાનુસયો અનુસેતિ. ઇતિ ઇમેસુ દ્વીસુ ધમ્મેસુ અવિજ્જાનુપતિતા. તદેકટ્ઠો માનો ચ દિટ્ઠિ ચ વિચિકિચ્છા ચ દટ્ઠબ્બા. અયં સત્તાનં અનુસયો.

૮૧૭. કતમઞ્ચ સત્તાનં ચરિતં? પુઞ્ઞાભિસઙ્ખારો, અપુઞ્ઞાભિસઙ્ખારો , આનેઞ્જાભિસઙ્ખારો, પરિત્તભૂમકો વા મહાભૂમકો વા – ઇદં સત્તાનં ચરિતં.

૮૧૮. કતમા ચ સત્તાનં અધિમુત્તિ? સન્તિ સત્તા હીનાધિમુત્તિકા, સન્તિ સત્તા પણીતાધિમુત્તિકા. હીનાધિમુત્તિકા સત્તા હીનાધિમુત્તિકે સત્તે સેવન્તિ ભજન્તિ પયિરુપાસન્તિ. પણીતાધિમુત્તિકા સત્તા પણીતાધિમુત્તિકે સત્તે સેવન્તિ ભજન્તિ પયિરુપાસન્તિ.

અતીતમ્પિ અદ્ધાનં હીનાધિમુત્તિકા સત્તા હીનાધિમુત્તિકે સત્તે સેવિંસુ ભજિંસુ પયિરુપાસિંસુ. પણીતાધિમુત્તિકા સત્તા પણીતાધિમુત્તિકે સત્તે સેવિંસુ ભજિંસુ પયિરુપાસિંસુ.

અનાગતમ્પિ અદ્ધાનં હીનાધિમુત્તિકા સત્તા હીનાધિમુત્તિકે સત્તે સેવિસ્સન્તિ ભજિસ્સન્તિ પયિરુપાસિસ્સન્તિ. પણીતાધિમુત્તિકા સત્તા પણીતાધિમુત્તિકે સત્તે સેવિસ્સન્તિ ભજિસ્સન્તિ પયિરુપાસિસ્સન્તિ. અયં સત્તાનં અધિમુત્તિ.

૮૧૯. કતમે તે સત્તા મહારજક્ખા? દસ કિલેસવત્થૂનિ – લોભો, દોસો, મોહો, માનો, દિટ્ઠિ, વિચિકિચ્છા, થિનં, ઉદ્ધચ્ચં, અહિરિકં, અનોત્તપ્પં. યેસં સત્તાનં ઇમાનિ દસ કિલેસવત્થૂનિ આસેવિતાનિ ભાવિતાનિ બહુલીકતાનિ ઉસ્સદગતાનિ, ઇમે તે સત્તા મહારજક્ખા.

૮૨૦. કતમે તે સત્તા અપ્પરજક્ખા? યેસં સત્તાનં ઇમાનિ દસ કિલેસવત્થૂનિ અનાસેવિતાનિ અભાવિતાનિ અબહુલીકતાનિ અનુસ્સદગતાનિ, ઇમે તે સત્તા અપ્પરજક્ખા.

૮૨૧. કતમે તે સત્તા મુદિન્દ્રિયા? પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ – સદ્ધિન્દ્રિયં, વીરિયિન્દ્રિયં, સતિન્દ્રિયં, સમાધિન્દ્રિયં, પઞ્ઞિન્દ્રિયં. યેસં સત્તાનં ઇમાનિ પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ અનાસેવિતાનિ અભાવિતાનિ અબહુલીકતાનિ અનુસ્સદગતાનિ, ઇમે તે સત્તા મુદિન્દ્રિયા.

૮૨૨. કતમે તે સત્તા તિક્ખિન્દ્રિયા? યેસં સત્તાનં ઇમાનિ પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ આસેવિતાનિ ભાવિતાનિ બહુલીકતાનિ ઉસ્સદગતાનિ, ઇમે તે સત્તા તિક્ખિન્દ્રિયા.

૮૨૩. કતમે તે સત્તા દ્વાકારા? યે તે સત્તા પાપાસયા પાપાનુસયા પાપચરિતા પાપાધિમુત્તિકા મહારજક્ખા મુદિન્દ્રિયા, ઇમે તે સત્તા દ્વાકારા.

૮૨૪. કતમે તે સત્તા સ્વાકારા? યે તે સત્તા કલ્યાણાસયા કલ્યાણચરિતા કલ્યાણાધિમુત્તિકા અપ્પરજક્ખા તિક્ખિન્દ્રિયા, ઇમે તે સત્તા સ્વાકારા.

૮૨૫. કતમે તે સત્તા દુવિઞ્ઞાપયા? યે ચ તે સત્તા દ્વાકારા, તેવ તે સત્તા દુવિઞ્ઞાપયા. યે ચ તે સત્તા સ્વાકારા, તેવ તે સત્તા સુવિઞ્ઞાપયા.

૮૨૬. કતમે તે સત્તા અભબ્બા? યે તે સત્તા કમ્માવરણેન સમન્નાગતા કિલેસાવરણેન સમન્નાગતા વિપાકાવરણેન સમન્નાગતા અસ્સદ્ધા અચ્છન્દિકા દુપ્પઞ્ઞા અભબ્બા નિયામં ઓક્કમિતું કુસલેસુ ધમ્મેસુ સમ્મત્તં, ઇમે તે સત્તા અભબ્બા.

૮૨૭. કતમે તે સત્તા ભબ્બા? યે તે સત્તા ન કમ્માવરણેન સમન્નાગતા ન કિલેસાવરણેન સમન્નાગતા ન વિપાકાવરણેન સમન્નાગતા સદ્ધા છન્દિકા પઞ્ઞવન્તો ભબ્બા નિયામં ઓક્કમિતું કુસલેસુ ધમ્મેસુ સમ્મત્તં, ઇમે તે સત્તા ભબ્બાતિ. યા તત્થ પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – ઇદં તથાગતસ્સ પરસત્તાનં પરપુગ્ગલાનં ઇન્દ્રિયપરોપરિયત્તં યથાભૂતં ઞાણં.

૮૨૮. (૭) તત્થ કતમં તથાગતસ્સ ઝાનવિમોક્ખસમાધિસમાપત્તીનં સંકિલેસં વોદાનં યથાભૂતં ઞાણં? ઝાયીતિ. ચત્તારો ઝાયી. અત્થેકચ્ચો ઝાયી સમ્પત્તિયેવ [સમ્પત્તિયેવ (ક॰)] સમાનં વિપત્તીતિ પચ્ચેતિ, અત્થેકચ્ચો ઝાયી વિપત્તિંયેવ [વિપત્તિયેવ (ક॰)] સમાનં સમ્પત્તીતિ પચ્ચેતિ, અત્થેકચ્ચો ઝાયી સમ્પત્તિયેવ સમાનં સમ્પત્તીતિ પચ્ચેતિ, અત્થેકચ્ચો ઝાયી વિપત્તિયેવ સમાનં વિપત્તીતિ પચ્ચેતિ – ઇમે ચત્તારો ઝાયી.

અપરેપિ ચત્તારો ઝાયી. અત્થેકચ્ચો ઝાયી દન્ધં સમાપજ્જતિ ખિપ્પં વુટ્ઠાતિ, અત્થેકચ્ચો ઝાયી ખિપ્પં સમાપજ્જતિ દન્ધં વુટ્ઠાતિ, અત્થેકચ્ચો ઝાયી દન્ધં સમાપજ્જતિ દન્ધં વુટ્ઠાતિ, અત્થેકચ્ચો ઝાયી ખિપ્પં સમાપજ્જતિ ખિપ્પં વુટ્ઠાતિ – ઇમે ચત્તારો ઝાયી.

અપરેપિ ચત્તારો ઝાયી. અત્થેકચ્ચો ઝાયી સમાધિસ્મિં સમાધિકુસલો હોતિ, ન સમાધિસ્મિં સમાપત્તિકુસલો; અત્થેકચ્ચો ઝાયી સમાધિસ્મિં સમાપત્તિકુસલો હોતિ, ન સમાધિસ્મિં સમાધિકુસલો; અત્થેકચ્ચો ઝાયી સમાધિસ્મિં સમાધિકુસલો ચ હોતિ, સમાધિસ્મિં સમાપત્તિકુસલો ચ; અત્થેકચ્ચો ઝાયી નેવ સમાધિસ્મિં સમાધિકુસલો હોતિ, ન સમાધિસ્મિં સમાપત્તિકુસલો – ઇમે ચત્તારો ઝાયી.

''ઝાન''ન્તિ . ચત્તારિ ઝાનાનિ – પઠમં ઝાનં, દુતિયં ઝાનં, તતિયં ઝાનં, ચતુત્થં ઝાનં.

''વિમોક્ખો''તિ. અટ્ઠ વિમોક્ખા. રૂપી રૂપાનિ પસ્સતિ – અયં પઠમો વિમોક્ખો.

અજ્ઝત્તં અરૂપસઞ્ઞી બહિદ્ધા રૂપાનિ પસ્સતિ – અયં દુતિયો વિમોક્ખો.

સુભન્તેવ અધિમુત્તો હોતિ – અયં તતિયો વિમોક્ખો.

સબ્બસો રૂપસઞ્ઞાનં સમતિક્કમા પટિઘસઞ્ઞાનં અત્થઙ્ગમા નાનત્તસઞ્ઞાનં અમનસિકારા ''અનન્તો આકાસો''તિ આકાસાનઞ્ચાયતનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ – અયં ચતુત્થો વિમોક્ખો.

સબ્બસો આકાસાનઞ્ચાયતનં સમતિક્કમ્મ ''અનન્તં વિઞ્ઞાણ''ન્તિ વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ – અયં પઞ્ચમો વિમોક્ખો.

સબ્બસો વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનં સમતિક્કમ્મ ''નત્થિ કિઞ્ચિ''તિ આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ – અયં છટ્ઠો વિમોક્ખો.

સબ્બસો આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનં સમતિક્કમ્મ નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ – અયં સત્તમો વિમોક્ખો.

સબ્બસો નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનં સમતિક્કમ્મ સઞ્ઞાવેદયિતનિરોધં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ – અયં અટ્ઠમો વિમોક્ખો.

''સમાધી''તિ. તયો સમાધી – સવિતક્કસવિચારો સમાધિ, અવિતક્કવિચારમત્તો સમાધિ, અવિતક્કઅવિચારો સમાધિ.

‘‘સમાપત્તી’’તિ . નવ અનુપુબ્બવિહારસમાપત્તિયો – પઠમજ્ઝાનસમાપત્તિ, દુતિયજ્ઝાનસમાપત્તિ, તતિયજ્ઝાનસમાપત્તિ, ચતુત્થજ્ઝાનસમાપત્તિ, આકાસાનઞ્ચાયતનસમાપત્તિ, વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનસમાપત્તિ, આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનસમાપત્તિ, નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનસમાપત્તિ, સઞ્ઞાવેદયિતનિરોધસમાપત્તિ.

‘‘સંકિલેસ’’ન્તિ હાનભાગિયો ધમ્મો. ‘‘વોદાન’’ન્તિ વિસેસભાગિયો ધમ્મો. ‘‘વુટ્ઠાન’’ન્તિ. વોદાનમ્પિ વુટ્ઠાનં, તમ્હા તમ્હા સમાધિમ્હા વુટ્ઠાનમ્પિ વુટ્ઠાનન્તિ. યા તત્થ પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – ઇદં તથાગતસ્સ ઝાનવિમોક્ખસમાધિસમાપત્તીનં સંકિલેસં વોદાનં વુટ્ઠાનં યથાભૂતં ઞાણં.

૮૨૯. (૮) તત્થ કતમં તથાગતસ્સ પુબ્બેનિવાસાનુસ્સતિ યથાભૂતં ઞાણં ? ઇધ તથાગતો અનેકવિહિતં પુબ્બેનિવાસં અનુસ્સરતિ, સેય્યથિદં – એકમ્પિ જાતિં દ્વેપિ જાતિયો તિસ્સોપિ જાતિયો ચતસ્સોપિ જાતિયો પઞ્ચપિ જાતિયો દસપિ જાતિયો વીસમ્પિ જાતિયો તિંસમ્પિ જાતિયો ચત્તાલીસમ્પિ જાતિયો પઞ્ઞાસમ્પિ જાતિયો જાતિસતમ્પિ જાતિસહસ્સમ્પિ જાતિસતસહસ્સમ્પિ અનેકેપિ સંવટ્ટકપ્પે અનેકેપિ વિવટ્ટકપ્પે અનેકેપિ સંવટ્ટવિવટ્ટકપ્પે ‘‘અમુત્રાસિં એવંનામો એવંગોત્તો એવંવણ્ણો એવમાહારો એવંસુખદુક્ખપ્પટિસંવેદી એવમાયુપરિયન્તો, સો તતો ચુતો અમુત્ર ઉદપાદિં; તત્રાપાસિં એવંનામો એવંગોત્તો એવંવણ્ણો એવમાહારો એવંસુખદુક્ખપ્પટિસંવેદી એવમાયુપરિયન્તો, સો તતો ચુતો ઇધૂપપન્નો’’તિ. ઇતિ સાકારં સઉદ્દેસં અનેકવિહિતં પુબ્બેનિવાસં અનુસ્સરતીતિ. યા તત્થ પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – ઇદં તથાગતસ્સ પુબ્બેનિવાસાનુસ્સતિ યથાભૂતં ઞાણં.

૮૩૦. (૯) તત્થ કતમં તથાગતસ્સ સત્તાનં ચુતૂપપાતં યથાભૂતં ઞાણં? ઇધ તથાગતો દિબ્બેન ચક્ખુના વિસુદ્ધેન અતિક્કન્તમાનુસકેન સત્તે પસ્સતિ ચવમાને ઉપપજ્જમાને હીને પણીતે સુવણ્ણે દુબ્બણ્ણે સુગતે દુગ્ગતે યથાકમ્મૂપગે સત્તે પજાનાતિ – ‘‘ઇમે વત ભોન્તો સત્તા કાયદુચ્ચરિતેન સમન્નાગતા વચીદુચ્ચરિતેન સમન્નાગતા મનોદુચ્ચરિતેન સમન્નાગતા અરિયાનં ઉપવાદકા મિચ્છાદિટ્ઠિકા મિચ્છાદિટ્ઠિકમ્મસમાદાના. તે કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપન્ના. ઇમે વા પન ભોન્તો સત્તા કાયસુચરિતેન સમન્નાગતા વચીસુચરિતેન સમન્નાગતા મનોસુચરિતેન સમન્નાગતા અરિયાનં અનુપવાદકા સમ્માદિટ્ઠિકા સમ્માદિટ્ઠિકમ્મસમાદાના. તે કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપન્ના’’તિ. ઇતિ દિબ્બેન ચક્ખુના વિસુદ્ધેન અતિક્કન્તમાનુસકેન સત્તે પસ્સતિ ચવમાને ઉપપજ્જમાને હીને પણીતે સુવણ્ણે દુબ્બણ્ણે સુગતે દુગ્ગતે યથાકમ્મૂપગે સત્તે પજાનાતીતિ. યા તત્થ પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – ઇદં તથાગતસ્સ સત્તાનં ચુતૂપપાતં યથાભૂતં ઞાણં.

૮૩૧. (૧૦) તત્થ કતમં તથાગતસ્સ આસવાનં ખયં યથાભૂતં ઞાણં? ઇધ તથાગતો આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતીતિ. યા તત્થ પઞ્ઞા પજાનના...પે॰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – ઇદં તથાગતસ્સ આસવાનં ખયં યથાભૂતં ઞાણન્તિ.

દસકં.

ઞાણવિભઙ્ગો નિટ્ઠિતો.

१७. खुद्दकवत्थुविभङ्गो

१. एककमातिका

८३२. (१)जातिमदो (२)गोत्तमदो (३)आरोग्यमदो (४)योब्बनमदो (५)जीवितमदो (६)लाभमदो (७)सक्कारमदो (८) गरुकारमदो (९) पुरेक्खारमदो (१०) परिवारमदो (११) भोगमदो (१२) वण्णमदो (१३) सुतमदो (१४) पटिभानमदो (१५) रत्तञ्ञुमदो (१६) पिण्डपातिकमदो (१७) अनवञ्ञातमदो (१८) इरियापथमदो (१९) इद्धिमदो (२०) यसमदो (२१) सीलमदो (२२) झानमदो (२३) सिप्पमदो (२४) आरोहमदो (२५) परिणाहमदो (२६) सण्ठानमदो (२७) पारिपूरिमदो (२८)मदो (२९) पमादो (३०) थम्भो (३१) सारम्भो (३२) अत्रिच्छता (३३)महिच्छता (३४) पापिच्छता (३५) सिङ्गं (३६) तिन्तिणं (३७) चापल्यं (३८)असभागवुत्ति (३९) अरति (४०) तन्दी (४१) विजम्भिता (४२) भत्तसम्मदो (४३) चेतसो च लीनत्तं [चेतसो लीनत्तं (स्या॰)] (४४) कुहना (४५) लपना (४६) नेमित्तिकता (४७)निप्पेसिकता (४८) लाभेन लाभं निजिगीसनता [निजिगिंसनता (सी॰), जिगिंसनता (स्या॰)] (४९) सेय्योहमस्मीति मानो (५०) सदिसोहमस्मीति मानो (५१) हीनो हमस्मीति मानो (५२) सेय्यस्स सेय्योहमस्मीति मानो (५३) सेय्यस्स सदिसोहमस्मीति मानो (५४) सेय्यस्स हीनोहमस्मीति मानो (५५) सदिसस्स सेय्योहमस्मीति मानो (५६) सदिसस्स सदिसोहमस्मीति मानो (५७) सदिसस्स हीनोहमस्मीति मानो (५८) हीनस्स सेय्योहमस्मीति मानो (५९) हीनस्स सदिसोहमस्मीति मानो (६०) हीनस्स हीनोहमस्मीति मानो (६१) मानो (६२) अतिमानो (६३) मानातिमानो (६४) ओमानो (६५)अधिमानो (६६) अस्मिमानो (६७) मिच्छामानो (६८) ञातिवितक्को (६९)जनपदवितक्को (७०) अमरवितक्को (७१) परानुद्दयतापटिसंयुत्तो वितक्को (७२) लाभसक्कारसिलोकपटिसंयुत्तो वितक्को (७३) अनवञ्ञत्तिपटिसंयुत्तो वितक्को

एककं.

२. दुकमातिका

८३३. (१) कोधो च उपनाहो च (२) मक्खो च पळासो [पलासो (सी॰ स्या॰)] च (३) इस्सा च मच्छरियञ्च (४) माया च साठेय्यञ्च (५) अविज्जा च भवतण्हा च (६) भवदिट्ठि च विभवदिट्ठि च (७) सस्सतदिट्ठि च उच्छेददिट्ठि च (८) अन्तवादिट्ठि च अनन्तवादिट्ठि च (९) पुब्बन्तानुदिट्ठि च अपरन्तानुदिट्ठि च (१०) अहिरिकञ्च अनोत्तप्पञ्च (११) दोवचस्सता च पापमित्तता च (१२) अनज्जवो च अमद्दवो च (१३) अक्खन्ति च असोरच्चञ्च (१४) असाखल्यञ्च अप्पटिसन्थारो च (१५)इन्द्रियेसु अगुत्तद्वारता च भोजने अमत्तञ्ञुता च (१६) मुट्ठस्सच्चञ्च असम्पजञ्ञञ्च (१७) सीलविपत्ति च दिट्ठिविपत्ति च (१८) अज्झत्तसंयोजनञ्च बहिद्धासंयोजनञ्च

दुकं.

३. तिकमातिका

૮૩૪. (૧) તીણિ અકુસલમૂલાનિ (૨) તયો અકુસલવિતક્કા (૩) તિસ્સો અકુસલસઞ્ઞા (૪) તિસ્સો અકુસલધાતુયો (૫) તીણિ દુચ્ચરિતાનિ (૬) તયો આસવા (૭) તીણિ સંયોજનાનિ (૮) તિસ્સો તણ્હા (૯) અપરાપિ તિસ્સો તણ્હા (૧૦) અપરાપિ તિસ્સો તણ્હા (૧૧) તિસ્સો એસના (૧૨) તિસ્સો વિધા (૧૩) તીણિ ભયાનિ (૧૪)તીણિ તમાનિ (૧૫) તીણિ તિત્થાયતનાનિ (૧૬) તયો કિઞ્ચના (૧૭) તીણિ અઙ્ગણાનિ (૧૮) તીણિ મલાનિ (૧૯) તીણિ વિસમાનિ (૨૦) અપરાનિપિ તીણિ વિસમાનિ (૨૧) તયો અગ્ગી (૨૨) તયો કસાવા (૨૩) અપરેપિ તયો કસાવા (૨૪)અસ્સાદદિટ્ઠિ, અત્તાનુદિટ્ઠિ, મિચ્છાદિટ્ઠિ (૨૫) અરતિ, વિહેસા, અધમ્મચરિયા (૨૬)દોવચસ્સતા, પાપમિત્તતા, નાનત્તસઞ્ઞા (૨૭) ઉદ્ધચ્ચં, કોસજ્જં, પમાદો (૨૮) અસન્તુટ્ઠિતા, અસમ્પજઞ્ઞતા, મહિચ્છતા (૨૯) અહિરિકં, અનોત્તપ્પં, પમાદો (૩૦)અનાદરિયં, દોવચસ્સતા, પાપમિત્તતા (૩૧) અસ્સદ્ધિયં, અવદઞ્ઞુતા, કોસજ્જં (૩૨) ઉદ્ધચ્ચં, અસંવરો, દુસ્સીલ્યં (૩૩) અરિયાનં અદસ્સનકમ્યતા, સદ્ધમ્મં અસોતુકમ્યતા, ઉપારમ્ભચિત્તતા (૩૪) મુટ્ઠસ્સચ્ચં, અસમ્પજઞ્ઞં, ચેતસો વિક્ખેપો (૩૫)અયોનિસો મનસિકારો, કુમ્મગ્ગસેવના, ચેતસો ચ લીનત્તં

તિકં.

૪. ચતુક્કમાતિકા

૮૩૫. (૧) ચત્તારો આસવા (૨) ચત્તારો ગન્થા (૩) ચત્તારો ઓઘા (૪) ચત્તારો યોગા (૫) ચત્તારિ ઉપાદાનાનિ (૬) ચત્તારો તણ્હુપ્પાદા (૭) ચત્તારિ અગતિગમનાનિ (૮) ચત્તારો વિપરિયાસા [વિપરિયેસા (સી॰ સ્યા॰ ક॰)] (૯) ચત્તારો અનરિયવોહારા (૧૦) અપરેપિ ચત્તારો અનરિયવોહારા (૧૧) ચત્તારિ દુચ્ચરિતાનિ (૧૨) અપરાનિપિ ચત્તારિ દુચ્ચરિતાનિ (૧૩)ચત્તારિ ભયાનિ (૧૪) અપરાનિપિ ચત્તારિ ભયાનિ (૧૫) ચતસ્સો દિટ્ઠિયો

ચતુક્કં.

૫. પઞ્ચકમાતિકા

૮૩૬. (૧) પઞ્ચોરમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ (૨) પઞ્ચુદ્ધમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ (૩) પઞ્ચ મચ્છરિયાનિ (૪) પઞ્ચ સઙ્ગા (૫) પઞ્ચ સલ્લા (૬) પઞ્ચ ચેતોખિલા (૭)પઞ્ચ ચેતસોવિનિબન્ધા [ચેતસોવિનિબદ્ધા (ક॰)] (૮) પઞ્ચ નીવરણાનિ (૯) પઞ્ચ કમ્માનિ આનન્તરિકાનિ (૧૦) પઞ્ચ દિટ્ઠિયો (૧૧) પઞ્ચ વેરા (૧૨) પઞ્ચ બ્યસના (૧૩) પઞ્ચ અક્ખન્તિયા આદીનવા (૧૪) પઞ્ચ ભયાનિ (૧૫) પઞ્ચ દિટ્ઠધમ્મનિબ્બાનવાદા

પઞ્ચકં.

૬. છક્કમાતિકા

૮૩૭. (૧) છ વિવાદમૂલાનિ (૨) છ છન્દરાગા (૩) છ વિરોધવત્થૂનિ (૪) છ તણ્હાકાયા (૫) છ અગારવા (૬) છ પરિહાનિયા ધમ્મા (૭) અપરેપિ છ પરિહાનિયા ધમ્મા (૮) છ સોમનસ્સુપવિચારા (૯) છ દોમનસ્સુપવિચારા (૧૦) છ ઉપેક્ખુપવિચારા (૧૧) છ ગેહસિતાનિ સોમનસ્સાનિ (૧૨) છ ગેહસિતાનિ દોમનસ્સાનિ (૧૩) છ ગેહસિતા ઉપેક્ખા (૧૪) છ દિટ્ઠિયો

છક્કં.

૭. સત્તકમાતિકા

૮૩૮. (૧) સત્ત અનુસયા (૨) સત્ત સંયોજનાનિ (૩) સત્ત પરિયુટ્ઠાનાનિ (૪)સત્ત અસદ્ધમ્મા (૫) સત્ત દુચ્ચરિતાનિ (૬) સત્ત માના (૭) સત્ત દિટ્ઠિયો

સત્તકં.

૮. અટ્ઠકમાતિકા

૮૩૯. (૧) અટ્ઠ કિલેસવત્થૂનિ (૨) અટ્ઠ કુસીતવત્થૂનિ (૩) અટ્ઠસુ લોકધમ્મેસુ ચિત્તસ્સ પટિઘાતો (૪) અટ્ઠ અનરિયવોહારા (૫) અટ્ઠ મિચ્છત્તા (૬) અટ્ઠ પુરિસદોસા (૭) અટ્ઠ અસઞ્ઞિવાદા (૮) અટ્ઠ નેવસઞ્ઞિનાસઞ્ઞિવાદા

અટ્ઠકં.

૯. નવકમાતિકા

૮૪૦. (૧) નવ આઘાતવત્થૂનિ (૨) નવ પુરિસમલાનિ (૩) નવવિધા માના (૪)નવ તણ્હામૂલકા ધમ્મા (૫) નવ ઇઞ્જિતાનિ (૬) નવ મઞ્ઞિતાનિ (૭) નવ ફન્દિતાનિ (૮) નવ પપઞ્ચિતાનિ (૯) નવ સઙ્ખતાનિ

નવકં.

૧૦. દસકમાતિકા

૮૪૧. (૧) દસ કિલેસવત્થૂનિ (૨) દસ આઘાતવત્થૂનિ (૩) દસ અકુસલકમ્મપથા (૪) દસ સંયોજનાનિ (૫) દસ મિચ્છત્તા (૬) દસવત્થુકા મિચ્છાદિટ્ઠિ (૭) દસવત્થુકા અન્તગ્ગાહિકા દિટ્ઠિ

દસકં.

૮૪૨. અટ્ઠારસ તણ્હાવિચરિતાનિ અજ્ઝત્તિકસ્સ ઉપાદાય, અટ્ઠારસ તણ્હાવિચરિતાનિ બાહિરસ્સ ઉપાદાય, તદેકજ્ઝં અભિસઞ્ઞૂહિત્વા અભિસઙ્ખિપિત્વા છત્તિંસ તણ્હાવિચરિતાનિ હોન્તિ. ઇતિ અતીતાનિ છત્તિંસ તણ્હાવિચરિતાનિ, અનાગતાનિ છત્તિંસ તણ્હાવિચરિતાનિ, પચ્ચુપ્પન્નાનિ છત્તિંસ તણ્હાવિચરિતાનિ, તદેકજ્ઝં અભિસઞ્ઞૂહિત્વા અભિસઙ્ખિપિત્વા અટ્ઠ તણ્હાવિચરિતસતં હોતિ. યાનિ ચ દ્વાસટ્ઠિ દિટ્ઠિગતાનિ બ્રહ્મજાલે વેય્યાકરણે વુત્તાનિ ભગવતા.

માતિકા.

૧. એકકનિદ્દેસો

(૧) જાતિમદો

૮૪૩. તત્થ કતમો જાતિમદો? જાતિં પટિચ્ચ મદો મજ્જના મજ્જિતત્તં માનો મઞ્ઞના મઞ્ઞિતત્તં ઉન્નતિ ઉન્નામો [ઉણ્ણતિ ઉણ્ણામો (સ્યા॰ ક॰) ધ॰ સ॰ ૧૧૨૧] ધજો સમ્પગ્ગાહો કેતુકમ્યતા ચિત્તસ્સ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘જાતિમદો’’.

(૨-૨૭) ગોત્તમદાદી

૮૪૪. તત્થ કતમો ગોત્તમદો? ગોત્તં પટિચ્ચ...પે॰... આરોગ્યં પટિચ્ચ...પે॰... યોબ્બનં પટિચ્ચ...પે॰... જીવિતં પટિચ્ચ...પે॰... લાભં પટિચ્ચ...પે॰... સક્કારં પટિચ્ચ...પે॰... ગરુકારં પટિચ્ચ...પે॰... પુરેક્ખારં પટિચ્ચ...પે॰... પરિવારં પટિચ્ચ...પે॰... ભોગં પટિચ્ચ...પે॰... વણ્ણં પટિચ્ચ...પે॰... સુતં પટિચ્ચ...પે॰... પટિભાનં પટિચ્ચ...પે॰... રત્તઞ્ઞુતં પટિચ્ચ...પે॰... પિણ્ડપાતિકત્તં પટિચ્ચ...પે॰... અનવઞ્ઞાતં પટિચ્ચ...પે॰... ઇરિયાપથં પટિચ્ચ...પે॰... ઇદ્ધિં પટિચ્ચ...પે॰... યસં પટિચ્ચ...પે॰... સીલં પટિચ્ચ...પે॰... ઝાનં પટિચ્ચ...પે॰... સિપ્પં પટિચ્ચ...પે॰... આરોહં પટિચ્ચ...પે॰... પરિણાહં પટિચ્ચ...પે॰... સણ્ઠાનં પટિચ્ચ...પે॰... પારિપૂરિં પટિચ્ચ મદો મજ્જના મજ્જિતત્તં માનો મઞ્ઞના મઞ્ઞિતત્તં ઉન્નતિ ઉન્નામો ધજો સમ્પગ્ગાહો કેતુકમ્યતા ચિત્તસ્સ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘પારિપૂરિમદો’’.

(૨૮) મદો

૮૪૫. તત્થ કતમો મદો? યો મદો મજ્જના મજ્જિતત્તં માનો મઞ્ઞના મઞ્ઞિતત્તં ઉન્નતિ ઉન્નામો ધજો સમ્પગ્ગાહો કેતુકમ્યતા ચિત્તસ્સ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘મદો’’.

(૨૯) પમાદો

૮૪૬. તત્થ કતમો પમાદો? કાયદુચ્ચરિતે વા વચીદુચ્ચરિતે વા મનોદુચ્ચરિતે વા પઞ્ચસુ વા કામગુણેસુ ચિત્તસ્સ વોસ્સગ્ગો વોસ્સગ્ગાનુપ્પદાનં કુસલાનં વા ધમ્માનં ભાવનાય અસક્કચ્ચકિરિયતા અસાતચ્ચકિરિયતા અનટ્ઠિતકિરિયતા ઓલીનવુત્તિતા નિક્ખિત્તછન્દતા નિક્ખિત્તધુરતા અનાસેવના અભાવના અબહુલીકમ્મં અનધિટ્ઠાનં અનનુયોગો પમાદો, યો એવરૂપો પમાદો પમજ્જના પમજ્જિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘પમાદો’’.

(૩૦) થમ્ભો

૮૪૭. તત્થ કતમો થમ્ભો? યો થમ્ભો થમ્ભના થમ્ભિતત્તં કક્ખળિયં ફારુસિયં ઉજુચિત્તતા અમુદુતા – અયં વુચ્ચતિ ‘‘થમ્ભો’’.

(૩૧) સારમ્ભો

૮૪૮. તત્થ કતમો સારમ્ભો? યો સારમ્ભો પટિસારમ્ભો સારમ્ભના પટિસારમ્ભના પટિસારમ્ભિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સારમ્ભો’’.

(૩૨) અત્રિચ્છતા

૮૪૯. તત્થ કતમા અતિચ્છતા? ઇતરીતરચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપ્પચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારેહિ પઞ્ચહિ વા કામગુણેહિ અસન્તુટ્ઠસ્સ ભિય્યોકમ્યતા , યા એવરૂપા ઇચ્છા ઇચ્છાગતા અતિચ્છતા રાગો સારાગો ચિત્તસ્સ સારાગો – અયં વુચ્ચતિ ''અતિચ્છતા''.

(૩૩) મહિચ્છતા

૮૫૦. તત્થ કતમા મહિચ્છતા? ઇતરીતરચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપ્પચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારેહિ પઞ્ચહિ વા કામગુણેહિ અસન્તુટ્ઠસ્સ ભિય્યોકમ્યતા, યા એવરૂપા ઇચ્છા ઇચ્છાગતા મહિચ્છતા રાગો સારાગો ચિત્તસ્સ સારાગો – અયં વુચ્ચતિ ''મહિચ્છતા''.

(૩૪) પાપિચ્છતા

૮૫૧. તત્થ કતમા પાપિચ્છતા? ઇધેકચ્ચો અસ્સદ્ધો સમાનો ''સદ્ધોતિ મં જનો જાનાતૂ''તિ ઇચ્છતિ, દુસ્સીલો સમાનો ''સીલવાતિ મં જનો જાનાતૂ''તિ ઇચ્છતિ, અપ્પસ્સુતો સમાનો ''બહુસ્સુતોતિ મં જનો જાનાતૂ''તિ ઇચ્છતિ, સઙ્ગણિકારામો સમાનો ''પવિવિત્તોતિ મં જનો જાનાતૂ''તિ ઇચ્છતિ, કુસીતો સમાનો ''આરદ્ધવીરિયોતિ મં જનો જાનાતૂ''તિ ઇચ્છતિ, મુટ્ઠસ્સતી સમાનો ''ઉપટ્ઠિતસ્સતીતિ મં જનો જાનાતૂ''તિ ઇચ્છતિ, અસમાહિતો સમાનો ''સમાહિતોતિ મં જનો જાનાતૂ''તિ ઇચ્છતિ, દુપ્પઞ્ઞો સમાનો ''પઞ્ઞવાતિ મં જનો જાનાતૂ''તિ ઇચ્છતિ, અખીણાસવો સમાનો ''ખીણાસવોતિ મં જનો જાનાતૂ''તિ ઇચ્છતિ – યા એવરૂપા ઇચ્છા ઇચ્છાગતા પાપિચ્છતા રાગો સારાગો ચિત્તસ્સ સારાગો – અયં વુચ્ચતિ ''પાપિચ્છતા''.

(૩૫) સિઙ્ગં

૮૫૨. તત્થ કતમં સિઙ્ગં? યં સિઙ્ગં સિઙ્ગારતા ચાતુરતા ચાતુરિયં પરિક્ખત્તતા પારિક્ખત્તિયં – ઇદં વુચ્ચતિ ''સિઙ્ગં''.

(૩૬) તિન્તિણં

૮૫૩. તત્થ કતમં તિન્તિણં? યં તિન્તિણં તિન્તિણાયના તિન્તિણાયિતત્તં લોલુપ્પં લોલુપ્પાયના લોલુપ્પાયિતત્તં પુચ્છઞ્જિકતા સાધુકમ્યતા – ઇદં વુચ્ચતિ ''તિન્તિણં''.

(૩૭) ચાપલ્યં

૮૫૪. તત્થ કતમં ચાપલ્યં? ચીવરમણ્ડના પત્તમણ્ડના સેનાસનમણ્ડના ઇમસ્સ વા પૂતિકાયસ્સ બાહિરાનં વા પરિક્ખારાનં મણ્ડના વિભૂસના કેળના પરિકેળના ગિદ્ધિકતા ગિદ્ધિકત્તં ચપલતા ચાપલ્યં – ઇદં વુચ્ચતિ ''ચાપલ્યં''.

(૩૮) અસભાગવુત્તિ

૮૫૫. તત્થ કતમં અસભાગવુત્તિ? માતરિ વા પિતરિ વા જેટ્ઠે વા ભાતરિ વા આચરિયેસુ વા ઉપજ્ઝાયે વા બુદ્ધે વા સાવકેસુ વા અઞ્ઞતરઞ્ઞતરેસુ ગરુટ્ઠાનિયેસુ વિપ્પટિકૂલગ્ગાહિતા વિપચ્ચનીકસાતતા અનાદરિયં

અનાદરિયતા અગારવતા અપ્પતિસ્સવતા – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અસભાગવુત્તિ’’.

(૩૯) અરતિ

૮૫૬. તત્થ કતમા અરતિ? પન્તેસુ વા સેનાસનેસુ અઞ્ઞતરઞ્ઞતરેસુ વા અધિકુસલેસુ ધમ્મેસુ અરતિ અરતિતા અનભિરતિ અનભિરમણા ઉક્કણ્ઠિતા પરિતસ્સિતા – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અરતિ’’.

(૪૦) તન્દી

૮૫૭. તત્થ કતમા તન્દી? યા તન્દી તન્દિયના તન્દિમનકતા આલસ્યં આલસ્યાયના આલસ્યાયિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘તન્દી’’.

(૪૧) વિજમ્ભિતા

૮૫૮. તત્થ કતમા વિજમ્ભિતા? યા કાયસ્સ જમ્ભના વિજમ્ભના આનમના વિનમના સન્નમના પણમના બ્યાધિયકં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘વિજમ્ભિતા’’.

(૪૨) ભત્તસમ્મદો

૮૫૯. તત્થ કતમો ભત્તસમ્મદો? યા ભુત્તાવિસ્સ ભત્તમુચ્છા ભત્તકિલમથો ભત્તપરિળાહો કાયદુટ્ઠુલ્લં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘ભત્તસમ્મદો’’.

(૪૩) ચેતસો ચ લીનત્તં

૮૬૦. તત્થ કતમં ચેતસો ચ લીનત્તં? યા ચિત્તસ્સ અકલ્યતા અકમ્મઞ્ઞતા ઓલીયના સલ્લીયના લીનં લીયના લીયિતત્તં થિનં થીયના થીયિતત્તં ચિત્તસ્સ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘ચેતસો ચ લીનત્તં’’.

(૪૪) કુહના

૮૬૧. તત્થ કતમા કુહના? લાભસક્કારસિલોકસન્નિસ્સિતસ્સ પાપિચ્છસ્સ ઇચ્છાપકતસ્સ પચ્ચયપટિસેવનસઙ્ખાતેન [પચ્ચયપટિસેધનસઙ્ખાતેન (સી॰)] વા સામન્તજપ્પિતેન વા ઇરિયાપથસ્સ વા અઠપના [આઠપના (ક॰)] ઠપના સણ્ઠપના ભાકુટિતા ભાકુટિયં કુહના કુહાયના કુહિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘કુહના’’.

(૪૫) લપના

૮૬૨. તત્થ કતમા લપના? લાભસક્કારસિલોકસન્નિસ્સિતસ્સ પાપિચ્છસ્સ ઇચ્છાપકતસ્સ યા પરેસં આલપના લપના સલ્લપના ઉલ્લપના સમુલ્લપના ઉન્નહના સમુન્નહના ઉક્કાચના સમુક્કાચના અનુપ્પિયભાણિતા ચાટુકમ્યતા મુગ્ગસૂપ્યતા પારિભટયતા – અયં વુચ્ચતિ ‘‘લપના’’.

(૪૬) નેમિત્તિકતા

૮૬૩. તત્થ કતમા નેમિત્તિકતા? લાભસક્કારસિલોકસન્નિસ્સિતસ્સ પાપિચ્છસ્સ ઇચ્છાપકતસ્સ યં પરેસં નિમિત્તં નિમિત્તકમ્મં ઓભાસો ઓભાસકમ્મં સામન્તજપ્પા પરિકથા – અયં વુચ્ચતિ ‘‘નેમિત્તિકતા’’.

(૪૭) નિપ્પેસિકતા

૮૬૪. તત્થ કતમા નિપ્પેસિકતા? લાભસક્કારસિલોકસન્નિસ્સિતસ્સ પાપિચ્છસ્સ ઇચ્છાપકતસ્સ યા પરેસં અક્કોસના વમ્ભના ગરહણા ઉક્ખેપના સમુક્ખેપના ખિપના સઙ્ખિપના પાપના સમ્પાપના અવણ્ણહારિકા પરપિટ્ઠિમંસિકતા – અયં વુચ્ચતિ ‘‘નિપ્પેસિકતા’’.

(૪૮) લાભેન લાભં નિજિગીસનતા

૮૬૫. તત્થ કતમા લાભેન લાભં નિજિગીસનતા? લાભસક્કારસિલોકસન્નિસ્સિતો પાપિચ્છો ઇચ્છાપકતો ઇતો લદ્ધં આમિસં અમુત્ર હરતિ અમુત્ર વા લદ્ધં આમિસં ઇધ આહરતિ, યા એવરૂપા આમિસસ્સ એટ્ઠિ ગવેટ્ઠિ પરિયેટ્ઠિ એસના ગવેસના પરિયેસના – અયં વુચ્ચતિ ‘‘લાભેન લાભં નિજિગીસનતા’’.

(૪૯) સેય્યોહમસ્મીતિ માનો

૮૬૬. તત્થ કતમો સેય્યોહમસ્મીતિ માનો? ઇધેકચ્ચો જાતિયા વા ગોત્તેન વા કોલપુત્તિયેન વા વણ્ણપોક્ખરતાય વા ધનેન વા અજ્ઝેનેન વા કમ્માયતનેન વા સિપ્પાયતનેન વા વિજ્જાટ્ઠાનેન [વિજ્જટ્ઠાનેન (સ્યા॰)] વા સુતેન વા પટિભાનેન વા અઞ્ઞતરઞ્ઞતરેન વત્થુના માનં જપ્પેતિ, યો એવરૂપો માનો મઞ્ઞના મઞ્ઞિતત્તં ઉન્નતિ ઉન્નામો ધજો સમ્પગ્ગાહો કેતુકમ્યતા ચિત્તસ્સ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સેય્યોહમસ્મીતિ માનો’’.

(૫૦) સદિસોહમસ્મીતિ માનો

૮૬૭. તત્થ કતમો સદિસોહમસ્મીતિ માનો? ઇધેકચ્ચો જાતિયા વા ગોત્તેન વા કોલપુત્તિયેન વા વણ્ણપોક્ખરતાય વા ધનેન વા અજ્ઝેનેન વા કમ્માયતનેન વા સિપ્પાયતનેન વા વિજ્જાટ્ઠાનેન વા સુતેન વા પટિભાનેન વા અઞ્ઞતરઞ્ઞતરેન વત્થુના માનં જપ્પેતિ, યો એવરૂપો માનો મઞ્ઞના મઞ્ઞિતત્તં ઉન્નતિ ઉન્નામો ધજો સમ્પગ્ગાહો કેતુકમ્યતા ચિત્તસ્સ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સદિસોહમસ્મીતિ માનો’’.

(૫૧) હીનોહમસ્મીતિ માનો

૮૬૮. તત્થ કતમો હીનોહમસ્મીતિ માનો? ઇધેકચ્ચો જાતિયા વા ગોત્તેન વા કોલપુત્તિયેન વા વણ્ણપોક્ખરતાય વા ધનેન વા અજ્ઝેનેન વા કમ્માયતનેન વા સિપ્પાયતનેન વા વિજ્જાટ્ઠાનેન વા સુતેન વા પટિભાનેન વા અઞ્ઞતરઞ્ઞતરેન વત્થુના ઓમાનં જપ્પેતિ, યો એવરૂપો ઓમાનો ઓમઞ્ઞના ઓમઞ્ઞિતત્તં હીળના ઓહીળના ઓહીળિતત્તં અત્તુઞ્ઞા અત્તવઞ્ઞા અત્તપરિભવો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘હીનોહમસ્મીતિ માનો’’.

(૫૨) સેય્યસ્સ સેય્યોહમસ્મીતિ માનો

૮૬૯. તત્થ કતમો સેય્યસ્સ સેય્યોહમસ્મીતિ માનો? ઇધેકચ્ચો સેય્યો હોતિ જાતિયા વા ગોત્તેન વા કોલપુત્તિયેન વા વણ્ણપોક્ખરતાય વા ધનેન વા અજ્ઝેનેન વા કમ્માયતનેન વા સિપ્પાયતનેન વા વિજ્જાટ્ઠાનેન

વા સુતેન વા પટિભાનેન વા અઞ્ઞતરઞ્ઞતરેન વત્થુના પરેહિ સેય્યં અત્તાનં દહતિ; સો તં નિસ્સાય માનં જપ્પેતિ. યો એવરૂપો માનો મઞ્ઞના મઞ્ઞિતત્તં ઉન્નતિ ઉન્નામો ધજો સમ્પગ્ગાહો કેતુકમ્યતા ચિત્તસ્સ – અયં વુચ્ચતિ ''સેય્યસ્સ સેય્યોહમસ્મીતિ માનો''.

(૫૩) સેય્યસ્સ સદિસોહમસ્મીતિ માનો

૮૭૦. તત્થ કતમો સેય્યસ્સ સદિસોહમસ્મીતિ માનો? ઇધેકચ્ચો સેય્યો હોતિ જાતિયા વા ગોત્તેન વા કોલપુત્તિયેન વા વણ્ણપોક્ખરતાય વા ધનેન વા અજ્ઝેનેન વા કમ્માયતનેન વા સિપ્પાયતનેન વા વિજ્જાટ્ઠાનેન વા સુતેન વા પટિભાનેન વા અઞ્ઞતરઞ્ઞતરેન વત્થુના પરેહિ સદિસં અત્તાનં દહતિ; સો તં નિસ્સાય માનં જપ્પેતિ. યો એવરૂપો માનો મઞ્ઞના મઞ્ઞિતત્તં ઉન્નતિ ઉન્નામો ધજો સમ્પગ્ગાહો કેતુકમ્યતા ચિત્તસ્સ – અયં વુચ્ચતિ ''સેય્યસ્સ સદિસોહમસ્મીતિ માનો''.

(૫૪) સેય્યસ્સ હીનોહમસ્મીતિ માનો

૮૭૧. તત્થ કતમો સેય્યસ્સ હીનોહમસ્મીતિ માનો? ઇધેકચ્ચો સેય્યો હોતિ જાતિયા વા ગોત્તેન વા કોલપુત્તિયેન વા વણ્ણપોક્ખરતાય વા ધનેન વા અજ્ઝેનેન વા કમ્માયતનેન વા સિપ્પાયતનેન વા વિજ્જાટ્ઠાનેન વા સુતેન વા પટિભાનેન વા અઞ્ઞતરઞ્ઞતરેન વત્થુના પરેહિ હીનં અત્તાનં દહતિ; સો તં નિસ્સાય ઓમાનં જપ્પેતિ. યો એવરૂપો ઓમાનો ઓમઞ્ઞના ઓમઞ્ઞિતત્તં હીળના ઓહીળના ઓહીળિતત્તં અત્તુઞ્ઞા અત્તવઞ્ઞા અત્તપરિભવો – અયં વુચ્ચતિ ''સેય્યસ્સ હીનોહમસ્મીતિ માનો''.

(૫૫) સદિસસ્સ સેય્યોહમસ્મીતિ માનો

૮૭૨. તત્થ કતમો સદિસસ્સ સેય્યોહમસ્મીતિ માનો? ઇધેકચ્ચો સદિસો હોતિ જાતિયા વા ગોત્તેન વા કોલપુત્તિયેન વા…પે॰… અઞ્ઞતરઞ્ઞતરેન વત્થુના પરેહિ સેય્યં અત્તાનં દહતિ; સો તં નિસ્સાય માનં જપ્પેતિ. યો એવરૂપો માનો મઞ્ઞના મઞ્ઞિતત્તં…પે॰… કેતુકમ્યતા ચિત્તસ્સ – અયં વુચ્ચતિ ''સદિસસ્સ સેય્યોહમસ્મીતિ માનો''.

(૫૬) સદિસસ્સ સદિસોહમસ્મીતિ માનો

૮૭૩. તત્થ કતમો સદિસસ્સ સદિસોહમસ્મીતિ માનો? ઇધેકચ્ચો સદિસો હોતિ જાતિયા વા ગોત્તેન વા કોલપુત્તિયેન વા…પે॰… અઞ્ઞતરઞ્ઞતરેન વત્થુના પરેહિ સદિસં અત્તાનં દહતિ; સો તં નિસ્સાય માનં જપ્પેતિ. યો એવરૂપો માનો મઞ્ઞના મઞ્ઞિતત્તં ઉન્નતિ ઉન્નામો ધજો સમ્પગ્ગાહો કેતુકમ્યતા ચિત્તસ્સ – અયં વુચ્ચતિ ''સદિસસ્સ સદિસોહમસ્મીતિ માનો''.

(૫૭) સદિસસ્સ હીનોહમસ્મીતિ માનો

૮૭૪. તત્થ કતમો સદિસસ્સ હીનોહમસ્મીતિ માનો? ઇધેકચ્ચો સદિસો હોતિ જાતિયા વા ગોત્તેન વા કોલપુત્તિયેન વા…પે॰… અઞ્ઞતરઞ્ઞતરેન વત્થુના પરેહિ હીનં અત્તાનં દહતિ; સો તં નિસ્સાય ઓમાનં જપ્પેતિ.

યો એવરૂપો ઓમાનો ઓમઞ્ઞના ઓમઞ્ઞિતત્તં હીળના ઓહીળના ઓહીળિતત્તં અત્તુઞ્ઞા અત્તવઞ્ઞા અત્તપરિભવો – અયં વુચ્ચતિ ''સદિસસ્સ હીનોહમસ્મીતિ માનો''.

(૫૮) હીનસ્સ સેય્યોહમસ્મીતિ માનો

૮૭૫. તત્થ કતમો હીનસ્સ સેય્યોહમસ્મીતિ માનો? ઇધેકચ્ચો હીનો હોતિ જાતિયા વા ગોત્તેન વા કોલપુત્તિયેન વા...પે॰... અઞ્ઞતરઞ્ઞતરેન વત્થુના પરેહિ સેય્યં અત્તાનં દહતિ; સો તં નિસ્સાય માનં જપ્પેતિ. યો એવરૂપો માનો મઞ્ઞના મઞ્ઞિતત્તં ઉન્નતિ ઉન્નામો ધજો સમ્પગ્ગાહો કેતુકમ્યતા ચિત્તસ્સ – અયં વુચ્ચતિ ''હીનસ્સ સેય્યોહમસ્મીતિ માનો''.

(૫૯) હીનસ્સ સદિસોહમસ્મીતિ માનો

૮૭૬. તત્થ કતમો હીનસ્સ સદિસોહમસ્મીતિ માનો? ઇધેકચ્ચો હીનો હોતિ જાતિયા વા ગોત્તેન વા કોલપુત્તિયેન વા...પે॰... અઞ્ઞતરઞ્ઞતરેન વત્થુના પરેહિ સદિસં અત્તાનં દહતિ; સો તં નિસ્સાય માનં જપ્પેતિ. યો એવરૂપો માનો મઞ્ઞના મઞ્ઞિતત્તં ઉન્નતિ ઉન્નામો ધજો સમ્પગ્ગાહો કેતુકમ્યતા ચિત્તસ્સ – અયં વુચ્ચતિ ''હીનસ્સ સદિસોહમસ્મીતિ માનો''.

(૬૦) હીનસ્સ હીનોહમસ્મીતિ માનો

૮૭૭. તત્થ કતમો હીનસ્સ હીનોહમસ્મીતિ માનો? ઇધેકચ્ચો હીનો હોતિ જાતિયા વા ગોત્તેન વા કોલપુત્તિયેન વા...પે॰... અઞ્ઞતરઞ્ઞતરેન વત્થુના પરેહિ સદિસં અત્તાનં દહતિ; સો તં નિસ્સાય ઓમાનં જપ્પેતિ. યો એવરૂપો ઓમાનો ઓમઞ્ઞના ઓમઞ્ઞિતત્તં હીળના ઓહીળના ઓહીળિતત્તં અત્તુઞ્ઞા અત્તવઞ્ઞા અત્તપરિભવો – અયં વુચ્ચતિ ''હીનસ્સ હીનોહમસ્મીતિ માનો''.

(૬૧) માનો

૮૭૮. તત્થ કતમો માનો? યો માનો મઞ્ઞના મઞ્ઞિતત્તં ઉન્નતિ ઉન્નામો ધજો સમ્પગ્ગાહો કેતુકમ્યતા ચિત્તસ્સ – અયં વુચ્ચતિ ''માનો''.

(૬૨) અતિમાનો

૮૭૯. તત્થ કતમો અતિમાનો? ઇધેકચ્ચો જાતિયા વા ગોત્તેન વા કોલપુત્તિયેન વા...પે॰... અઞ્ઞતરઞ્ઞતરેન વત્થુના પરેહિ અત્તાનં અતિમઞ્ઞતિ. યો એવરૂપો માનો મઞ્ઞના મઞ્ઞિતત્તં ઉન્નતિ ઉન્નામો ધજો સમ્પગ્ગાહો કેતુકમ્યતા ચિત્તસ્સ – અયં વુચ્ચતિ ''અતિમાનો''.

(૬૩) માનાતિમાનો

૮૮૦. તત્થ કતમો માનાતિમાનો? ઇધેકચ્ચો જાતિયા વા ગોત્તેન વા કોલપુત્તિયેન વા...પે॰... અઞ્ઞતરઞ્ઞતરેન વત્થુના પુબ્બકાલં પરેહિ સદિસં અત્તાનં દહતિ, અપરકાલં અત્તાનં સેય્યં દહતિ. યો એવરૂપો માનો મઞ્ઞના મઞ્ઞિતત્તં ઉન્નતિ ઉન્નામો ધજો સમ્પગ્ગાહો કેતુકમ્યતા ચિત્તસ્સ – અયં વુચ્ચતિ ''માનાતિમાનો''.

(૬૪) ઓમાનો

૮૮૧. તત્થ કતમો ઓમાનો? ઇધેકચ્ચો જાતિયા વા ગોત્તેન વા કોલપુત્તિયેન વા વણ્ણપોક્ખરતાય વા ધનેન વા અજ્ઝેનેન વા કમ્માયતનેન વા સિપ્પાયતનેન વા વિજ્જાટ્ઠાનેન વા સુતેન વા પટિભાનેન વા અઞ્ઞતરઞ્ઞતરેન વત્થુના ઓમાનં જપ્પેતિ. યો એવરૂપો ઓમાનો ઓમઞ્ઞના ઓમઞ્ઞિતત્તં હીળના ઓહીળના ઓહીળિતત્તં અત્તુઞ્ઞા અત્તવઞ્ઞા અત્તપરિભવો – અયં વુચ્ચતિ ''ઓમાનો''.

(૬૫) અધિમાનો

૮૮૨. તત્થ કતમો અધિમાનો? અપ્પત્તે પત્તસઞ્ઞિતા, અકતે કતસઞ્ઞિતા, અનધિગતે અધિગતસઞ્ઞિતા, અસચ્છિકતે સચ્છિકતસઞ્ઞિતા, યો એવરૂપો માનો મઞ્ઞના મઞ્ઞિતત્તં ઉન્નતિ ઉન્નામો ધજો સમ્પગ્ગાહો કેતુકમ્યતા ચિત્તસ્સ – અયં વુચ્ચતિ ''અધિમાનો''.

(૬૬) અસ્મિમાનો

૮૮૩. તત્થ કતમો અસ્મિમાનો? રૂપં અસ્મીતિ માનો, અસ્મીતિ છન્દો , અસ્મીતિ અનુસયો, વેદના...પે॰... સઞ્ઞા...પે॰... સઙ્ખારા...પે॰... વિઞ્ઞાણં અસ્મીતિ માનો, અસ્મીતિ છન્દો, અસ્મીતિ અનુસયો, યો એવરૂપો માનો મઞ્ઞના મઞ્ઞિતત્તં ઉન્નતિ ઉન્નામો ધજો સમ્પગ્ગાહો કેતુકમ્યતા ચિત્તસ્સ – અયં વુચ્ચતિ ''અસ્મિમાનો''.

(૬૭) મિચ્છામાનો

૮૮૪. તત્થ કતમો મિચ્છામાનો? ઇધેકચ્ચો પાપકેન વા કમ્માયતનેન પાપકેન વા સિપ્પાયતનેન પાપકેન વા વિજ્જાટ્ઠાનેન પાપકેન વા સુતેન પાપકેન વા પટિભાનેન પાપકેન વા સીલેન પાપકેન વા વતેન પાપકેન વા સીલબ્બતેન પાપિકાય વા દિટ્ઠિયા અઞ્ઞતરઞ્ઞતરેન વત્થુના માનં જપ્પેતિ, યો એવરૂપો માનો મઞ્ઞના મઞ્ઞિતત્તં ઉન્નતિ ઉન્નામો ધજો સમ્પગ્ગાહો કેતુકમ્યતા ચિત્તસ્સ – અયં વુચ્ચતિ ''મિચ્છામાનો''.

(૬૮) ઞાતિવિતક્કો

૮૮૫. તત્થ કતમો ઞાતિવિતક્કો? ઞાતકે આરબ્ભ ગેહસિતો તક્કો વિતક્કો મિચ્છાસઙ્કપ્પો – અયં વુચ્ચતિ ''ઞાતિવિતક્કો''.

(૬૯) જનપદવિતક્કો

૮૮૬. તત્થ કતમો જનપદવિતક્કો? જનપદં આરબ્ભ ગેહસિતો તક્કો વિતક્કો મિચ્છાસઙ્કપ્પો – અયં વુચ્ચતિ ''જનપદવિતક્કો''.

(૭૦) અમરવિતક્કો

૮૮૭. તત્થ કતમો અમરવિતક્કો? દુક્કરકારિતાપટિસંયુત્તો વા દિટ્ઠિગતપટિસંયુત્તો વા ગેહસિતો તક્કો વિતક્કો મિચ્છાસઙ્કપ્પો – અયં વુચ્ચતિ ''અમરવિતક્કો''.

(૭૧) પરાનુદ્દયતાપટિસંયુત્તો વિતક્કો

૮૮૮. તત્થ કતમો પરાનુદ્દયતાપટિસંયુત્તો વિતક્કો? ઇધેકચ્ચો ગિહીહિ સંસટ્ઠો વિહરતિ સહનન્દી સહસોકી, સુખિતેસુ સુખિતો, દુક્ખિતેસુ દુક્ખિતો, ઉપ્પન્નેસુ કિચ્ચકરણીયેસુ અત્તના વા યોગં આપજ્જતિ. યો તત્થ ગેહસિતો તક્કો વિતક્કો મિચ્છાસઙ્કપ્પો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘પરાનુદ્દયતાપટિસંયુત્તો વિતક્કો’’.

(૭૨) લાભાદિપટિસંયુત્તો વિતક્કો

૮૮૯. તત્થ કતમો લાભસક્કારસિલોકપટિસંયુત્તો વિતક્કો? લાભસક્કારસિલોકં આરબ્ભ ગેહસિતો તક્કો વિતક્કો મિચ્છાસઙ્કપ્પો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘લાભસક્કારસિલોકપટિસંયુત્તો વિતક્કો’’.

(૭૩) અનવઞ્ઞત્તિપટિસંયુત્તો વિતક્કો

૮૯૦. તત્થ કતમો અનવઞ્ઞત્તિપટિસંયુત્તો વિતક્કો? ઇધેકચ્ચો જાતિયા વા ગોત્તેન વા કોલપુત્તિયેન વા વણ્ણપોક્ખરતાય વા ધનેન વા અજ્ઝેનેન વા કમ્માયતનેન વા સિપ્પાયતનેન વા વિજ્જાટ્ઠાનેન વા સુતેન વા પટિભાનેન વા અઞ્ઞતરઞ્ઞતરેન વત્થુના મા મં પરે અવજાનિંસૂતિ. યો તત્થ ગેહસિતો તક્કો વિતક્કો મિચ્છાસઙ્કપ્પો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અનવઞ્ઞત્તિપટિસંયુત્તો વિતક્કો’’.

એકકં.

૨. દુકનિદ્દેસો

(૧) કોધો ચ ઉપનાહો ચ

૮૯૧. (ક) તત્થ કતમો કોધો? યો કોધો કુજ્ઝના કુજ્ઝિતત્તં દોસો દુસ્સના દુસ્સિતત્તં બ્યાપત્તિ બ્યાપજ્જના બ્યાપજ્જિતત્તં વિરોધો પટિવિરોધો ચણ્ડિક્કં અસુરોપો અનત્તમનતા ચિત્તસ્સ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘કોધો’’.

(ખ) તત્થ કતમો ઉપનાહો? પુબ્બકાલં કોધો, અપરકાલં ઉપનાહો. યો એવરૂપો ઉપનાહો ઉપનય્હના ઉપનય્હિતત્તં અટ્ઠપના ઠપના સણ્ઠપના અનુસંસન્દના અનુપ્પબન્ધના દળ્હીકમ્મં કોધસ્સ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘ઉપનાહો’’.

(૨) મક્ખો ચ પળાસો ચ

૮૯૨. (ક) તત્થ કતમો મક્ખો? યો મક્ખો મક્ખાયના મક્ખાયિતત્તં [મક્ખિયના મક્ખિયિતત્તં (સી॰ ક॰)] નિટ્ઠુરિયં નિટ્ઠુરિયકમ્મં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘મક્ખો’’.

(ખ) તત્થ કતમો પળાસો? યો પળાસો પળાસાયના [પલાસાયના પલાસાયિતત્તં (સ્યા॰)] પળાસાહારો વિવાદટ્ઠાનં યુગગ્ગાહો અપ્પટિનિસ્સગ્ગો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘પળાસો’’.

(૩) ઇસ્સા ચ મચ્છરિયઞ્ચ

૮૯૩. (ક) તત્થ કતમા ઇસ્સા? યા પરલાભસક્કારગરુકારમાનનવન્દનપૂજનાસુ ઇસ્સા ઇસ્સાયના ઇસ્સાયિતત્તં ઉસૂયા ઉસૂયના ઉસૂયિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘ઇસ્સા’’.

(ખ) તત્થ કતમં મચ્છરિયં? પઞ્ચ મચ્છરિયાનિ – આવાસમચ્છરિયં, કુલમચ્છરિયં, લાભમચ્છરિયં, વણ્ણમચ્છરિયં, ધમ્મમચ્છરિયં. યં એવરૂપં મચ્છેરં મચ્છરાયના મચ્છરાયિતત્તં વેવિચ્છં કદરિયં કટુકઞ્ચુકતા અગ્ગહિતત્તં [પગ્ગહિતત્તં (સી॰ ક॰) ધ॰ સ॰ ૧૧૨૭] ચિત્તસ્સ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘મચ્છરિયં’’.

(૪) માયા ચ સાઠેય્યઞ્ચ

૮૯૪. (ક) તત્થ કતમા માયા? ઇધેકચ્ચો કાયેન દુચ્ચરિતં ચરિત્વા, વાચાય દુચ્ચરિતં ચરિત્વા, મનસા દુચ્ચરિતં ચરિત્વા તસ્સ પટિચ્છાદનહેતું પાપિકં ઇચ્છં પણિદહતિ. ‘‘મા મં જઞ્ઞા’’તિ ઇચ્છતિ. ‘‘મા મં જઞ્ઞા’’તિ સઙ્કપ્પેતિ. ‘‘મા મં જઞ્ઞા’’તિ વાચં ભાસતિ. ‘‘મા મં જઞ્ઞા’’તિ કાયેન પરક્કમતિ. યા એવરૂપા માયા માયાવિતા અચ્ચાસરા વઞ્ચના નિકતિ વિકિરણા પરિહરણા ગૂહના પરિગૂહના છાદના પટિચ્છાદના અનુત્તાનીકમ્મં અનાવિકમ્મં વોચ્છાદના પાપકિરિયા – અયં વુચ્ચતિ ‘‘માયા’’.

(ખ) તત્થ કતમં સાઠેય્યં? ઇધેકચ્ચો સઠો હોતિ પરિસઠો. યં તત્થ સઠં સઠતા સાઠેય્યં કક્કરતા કક્કરિયં [કક્ખળતા કક્ખળિયં (સ્યા॰)] પરિક્ખત્તતા પારિક્ખત્તિયં – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘સાઠેય્યં’’.

(૫) અવિજ્જા ચ ભવતણ્હા ચ

૮૯૫. (ક) તત્થ કતમા અવિજ્જા? યં અઞ્ઞાણં અદસ્સનં...પે॰... અવિજ્જાલઙ્ગી મોહો અકુસલમૂલં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અવિજ્જા’’.

(ખ) તત્થ કતમા ભવતણ્હા? યો ભવેસુ ભવચ્છન્દો ભવરાગો ભવનન્દી ભવતણ્હા ભવસિનેહો ભવપરિળાહો ભવમુચ્છા ભવજ્ઝોસાનં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘ભવતણ્હા’’.

(૬) ભવદિટ્ઠિ ચ વિભવદિટ્ઠિ ચ

૮૯૬. (ક) તત્થ કતમા ભવદિટ્ઠિ? ‘‘ભવિસ્સતિ અત્તા ચ લોકો ચા’’તિ – યા એવરૂપા દિટ્ઠિ દિટ્ઠિગતં...પે॰... વિપરિયાસગ્ગાહો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘ભવદિટ્ઠિ’’.

(ખ) તત્થ કતમા વિભવદિટ્ઠિ? ‘‘ન ભવિસ્સતિ અત્તા ચ લોકો ચા’’તિ – યા એવરૂપા દિટ્ઠિ દિટ્ઠિગતં...પે॰... વિપરિયાસગ્ગાહો – અયં વુચ્ચતિ વિભવદિટ્ઠિ.

(૭) સસ્સતદિટ્ઠિ ચ ઉચ્છેદદિટ્ઠિ ચ

૮૯૭. (ક) તત્થ કતમા સસ્સતદિટ્ઠિ? ‘‘સસ્સતો અત્તા ચ લોકો ચા’’તિ – યા એવરૂપા દિટ્ઠિ દિટ્ઠિગતં...પે॰... વિપરિયાસગ્ગાહો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘સસ્સતદિટ્ઠિ’’.

(ખ) તત્થ કતમા ઉચ્છેદદિટ્ઠિ? ‘‘ઉચ્છિજ્જિસ્સતિ અત્તા ચ લોકો ચા’’તિ – યા એવરૂપા દિટ્ઠિ દિટ્ઠિગતં…પે॰… વિપરિયાસગ્ગાહો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘ઉચ્છેદદિટ્ઠિ’’.

(૮) અન્તવાદિટ્ઠિ ચ અનન્તવાદિટ્ઠિ ચ

૮૯૮. (ક) તત્થ કતમા અન્તવાદિટ્ઠિ? ‘‘અન્તવા અત્તા ચ લોકો ચા’’તિ – યા એવરૂપા દિટ્ઠિ દિટ્ઠિગતં…પે॰… વિપરિયાસગ્ગાહો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અન્તવાદિટ્ઠિ’’.

(ખ) તત્થ કતમા અનન્તવાદિટ્ઠિ? ‘‘અનન્તવા અત્તા ચ લોકો ચા’’તિ – યા એવરૂપા દિટ્ઠિ દિટ્ઠિગતં…પે॰… વિપરિયાસગ્ગાહો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અનન્તવાદિટ્ઠિ’’.

(૯) પુબ્બન્તાનુદિટ્ઠિ ચ અપરન્તાનુદિટ્ઠિ ચ

૮૯૯. (ક) તત્થ કતમા પુબ્બન્તાનુદિટ્ઠિ? પુબ્બન્તં આરબ્ભ યા ઉપ્પજ્જતિ દિટ્ઠિ દિટ્ઠિગતં…પે॰… વિપરિયાસગ્ગાહો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘પુબ્બન્તાનુદિટ્ઠિ’’.

(ખ) તત્થ કતમા અપરન્તાનુદિટ્ઠિ? અપરન્તં આરબ્ભ યા ઉપ્પજ્જતિ દિટ્ઠિ દિટ્ઠિગતં…પે॰… વિપરિયાસગ્ગાહો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અપરન્તાનુદિટ્ઠિ’’.

(૧૦) અહિરિકઞ્ચ અનોત્તપ્પઞ્ચ

૯૦૦. (ક) તત્થ કતમં અહિરિકં? યં ન હિરીયતિ હિરિયિતબ્બેન, ન હિરીયતિ પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં સમાપત્તિયા – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘અહિરિકં’’.

(ખ) તત્થ કતમં અનોત્તપ્પં? યં ન ઓત્તપ્પતિ ઓત્તપ્પિતબ્બેન ન ઓત્તપ્પતિ પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં સમાપત્તિયા – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘અનોત્તપ્પં’’.

(૧૧) દોવચસ્સતા ચ પાપમિત્તતા ચ

૯૦૧. (ક) તત્થ કતમા દોવચસ્સતા? સહધમ્મિકે વુચ્ચમાને દોવચસ્સાયં દોવચસ્સિયં દોવચસ્સતા વિપ્પટિકુલગ્ગાહિતા વિપચ્ચનીકસાતતા અનાદરિયં અનાદરતા અગારવતા અપ્પતિસ્સવતા – અયં વુચ્ચતિ ‘‘દોવચસ્સતા’’.

(ખ) તત્થ કતમા પાપમિત્તતા? યે તે પુગ્ગલા અસ્સદ્ધા દુસ્સીલા અપ્પસ્સુતા મચ્છરિનો દુપ્પઞ્ઞા, યા તેસં સેવના નિસેવના સંસેવના ભજના સમ્ભજના ભત્તિ સમ્ભત્તિ સમ્પવઙ્કતા – અયં વુચ્ચતિ ‘‘પાપમિત્તતા’’.

(૧૨) અનજ્જવો ચ અમદ્દવો ચ

૯૦૨. (ક) તત્થ કતમો અનજ્જવો? યો અનજ્જવો અનજ્જવતા જિમ્હતા વઙ્કતા કુટિલતા – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અનજ્જવો’’.

(ખ) તત્થ કતમો અમદ્દવો ? યા અમુદુતા અમદ્દવતા કક્ખળિયં ફારુસિયં કક્ખળતા કઠિનતા [કથિનતા (સ્યા॰ ક॰)] ઉજુચિત્તતા અમુદુતા – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અમદ્દવો’’.

(૧૩) અક્ખન્તિ ચ અસોરચ્ચઞ્ચ

૯૦૩. (ક) તત્થ કતમા અક્ખન્તિ? યા અક્ખન્તિ અક્ખમનતા અનધિવાસનતા ચણ્ડિક્કં અસુરોપો અનત્તમનતા ચિત્તસ્સ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અક્ખન્તિ’’.

(ખ) તત્થ કતમં અસોરચ્ચં? કાયિકો વીતિક્કમો વાચસિકો વીતિક્કમો કાયિકવાચસિકો વીતિક્કમો – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘અસોરચ્ચં’’. સબ્બમ્પિ દુસ્સીલ્યં અસોરચ્ચં.

(૧૪) અસાખલ્યઞ્ચ અપ્પટિસન્થારો ચ

૯૦૪. (ક) તત્થ કતમં અસાખલ્યં? યા સા વાચા કણ્ડકા કક્કસા પરકટુકા પરાભિસજ્જની કોધસામન્તા અસમાધિસંવત્તનિકા તથારૂપિં વાચં ભાસિતા હોતિ. યા તત્થ અસણ્હવાચતા અસખિલવાચતા ફરુસવાચતા – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘અસાખલ્યં’’.

(ખ) તત્થ કતમો અપ્પટિસન્થારો [અપ્પટિસન્ધારો (ક॰)]? દ્વે પટિસન્થારા – આમિસપટિસન્થારો ચ ધમ્મપટિસન્થારો ચ. ઇધેકચ્ચો અપ્પટિસન્થારકો હોતિ આમિસપટિસન્થારેન વા ધમ્મપટિસન્થારેન વા – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અપ્પટિસન્થારો’’.

(૧૫) ઇન્દ્રિયેસુ અગુત્તદ્વારતા ચ ભોજને અમત્તઞ્ઞુતા ચ

૯૦૫. (ક) તત્થ કતમા ઇન્દ્રિયેસુ અગુત્તદ્વારતા? ઇધેકચ્ચો ચક્ખુના રૂપં દિસ્વા નિમિત્તગ્ગાહી હોતિ અનુબ્યઞ્જનગ્ગાહી. યત્વાધિકરણમેનં ચક્ખુન્દ્રિયં અસંવુતં વિહરન્તં અભિજ્ઝાદોમનસ્સા પાપકા અકુસલા ધમ્મા અન્વાસ્સવેય્યું, તસ્સ સંવરાય ન પટિપજ્જતિ, ન રક્ખતિ ચક્ખુન્દ્રિયં, ચક્ખુન્દ્રિયે ન સંવરં આપજ્જતિ. સોતેન સદ્દં સુત્વા…પે॰… ઘાનેન ગન્ધં ઘાયિત્વા…પે॰… જિવ્હાય રસં સાયિત્વા…પે॰… કાયેન ફોટ્ઠબ્બં ફુસિત્વા…પે॰… મનસા ધમ્મં વિઞ્ઞાય નિમિત્તગ્ગાહી હોતિ અનુબ્યઞ્જનગ્ગાહી. યત્વાધિકરણમેનં મનિન્દ્રિયં અસંવુતં વિહરન્તં અભિજ્ઝાદોમનસ્સા પાપકા અકુસલા ધમ્મા અન્વાસ્સવેય્યું, તસ્સ સંવરાય ન પટિપજ્જતિ, ન રક્ખતિ મનિન્દ્રિયં, મનિન્દ્રિયે ન સંવરં આપજ્જતિ . યા ઇમેસં છન્નં ઇન્દ્રિયાનં અગુત્તિ અગોપના અનારક્ખો અસંવરો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘ઇન્દ્રિયેસુ અગુત્તદ્વારતા’’.

(ખ) તત્થ કતમા ભોજને અમત્તઞ્ઞુતા? ઇધેકચ્ચો અપ્પટિસઙ્ખા અયોનિસો આહારં આહારેતિ દવાય મદાય મણ્ડનાય વિભૂસનાય. યા તત્થ અસન્તુટ્ઠિતા અમત્તઞ્ઞુતા અપ્પટિસઙ્ખા ભોજને – અયં વુચ્ચતિ ‘‘ભોજને અમત્તઞ્ઞુતા.’’

(૧૬) મુટ્ઠસ્સચ્ચઞ્ચ અસમ્પજઞ્ઞઞ્ચ

૯૦૬. (ક) તત્થ કતમં મુટ્ઠસ્સચ્ચં? યા અસ્સતિ અનનુસ્સતિ અપ્પટિસ્સતિ અસ્સતિ અસ્સરણતા અધારણતા પિલાપનતા સમ્મુસનતા – ઇદં વુચ્ચતિ ''મુટ્ઠસ્સચ્ચં''.

(ખ) તત્થ કતમં અસમ્પજઞ્ઞં? યં અઞ્ઞાણં અદસ્સનં...પે॰... અવિજ્જાલઙ્ગી મોહો અકુસલમૂલં – ઇદં વુચ્ચતિ ''અસમ્પજઞ્ઞં''.

(૧૭) સીલવિપત્તિ ચ દિટ્ઠિવિપત્તિ ચ

૯૦૭. (ક) તત્થ કતમા સીલવિપત્તિ? યો કાયિકો વીતિક્કમો વાચસિકો વીતિક્કમો કાયિકવાચસિકો વીતિક્કમો – અયં વુચ્ચતિ ''સીલવિપત્તિ''. સબ્બમ્પિ દુસ્સીલ્યં સીલવિપત્તિ.

(ખ) તત્થ કતમા દિટ્ઠિવિપત્તિ? ''નત્થિ દિન્નં, નત્થિ યિટ્ઠં...પે॰... યે ઇમઞ્ચ લોકં પરઞ્ચ લોકં સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા પવેદેન્તી''તિ – યા એવરૂપા દિટ્ઠિ દિટ્ઠિગતં...પે॰... વિપરિયાસગ્ગાહો – અયં વુચ્ચતિ ''દિટ્ઠિવિપત્તિ''. સબ્બાપિ મિચ્છાદિટ્ઠિ દિટ્ઠિવિપત્તિ.

(૧૮) અજ્ઝત્તસંયોજનઞ્ચ બહિદ્ધાસંયોજનઞ્ચ

૯૦૮. (ક) તત્થ કતમં અજ્ઝત્તસંયોજનં? પઞ્ચોરમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ – અજ્ઝત્તસંયોજનં. (ખ) પઞ્ચુદ્ધમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ – બહિદ્ધાસંયોજનં.

દુકં.

૩. તિકનિદ્દેસો

(૧) તીણિ અકુસલમૂલાનિ

૯૦૯. તત્થ કતમાનિ તીણિ અકુસલમૂલાનિ? લોભો, દોસો, મોહો.

(ક) તત્થ કતમો લોભો? યો રાગો સારાગો અનુનયો અનુરોધો નન્દી નન્દિરાગો ચિત્તસ્સ સારાગો ઇચ્છા મુચ્છા અજ્ઝોસાનં ગેધો પરિગેધો સઙ્ગો પઙ્કો એજા માયા જનિકા સઞ્જનની સિબ્બિની જાલિની સરિતા વિસત્તિકા સોતં વિસટા [વિસદા (સી॰ ક॰) ધ॰ સ॰ ૧૧૪૧] આયૂહની [આયૂહિની (ક॰)] દુતિયા પણિધિ ભવનેત્તિ વનં વનથો સન્થવો [સન્ધવો (ક॰)] સિનેહો અપેક્ખા પટિબન્ધુ આસા આસીસના આસીસિતત્તં [આસિંસના આસિંસિતત્તં (સી॰ સ્યા॰)] રૂપાસા સદ્દાસા ગન્ધાસા રસાસા ફોટ્ઠબ્બાસા લાભાસા ધનાસા પુત્તાસા જીવિતાસા જપ્પા અભિજપ્પા જપ્પના જપ્પિતત્તં લોલુપ્પં લોલુપ્પાયના લોલુપ્પાયિતત્તં પુચ્છઞ્જિકતા સાધુકમ્યતા અધમ્મરાગો વિસમલોભો નિકન્તિ નિકામના પત્થના પિહના સમ્પત્થના કામતણ્હા ભવતણ્હા વિભવતણ્હા રૂપતણ્હા અરૂપતણ્હા નિરોધતણ્હા સદ્દતણ્હા રૂપતણ્હા ગન્ધતણ્હા રસતણ્હા ફોટ્ઠબ્બતણ્હા ધમ્મતણ્હા ઓઘો યોગો ગન્થો ઉપાદાનં આવરણં નીવરણં છદનં બન્ધનં ઉપક્કિલેસો અનુસયો પરિયુટ્ઠાનં લતા વેવિચ્છં દુક્ખમૂલં દુક્ખનિદાનં દુક્ખપ્પભવો મારપાસો મારબળિસં મારવિસયો તણ્હાનદી તણ્હાજાલં તણ્હાગદ્દુલં તણ્હાસમુદ્દો અભિજ્ઝા લોભો અકુસલમૂલં – અયં વુચ્ચતિ ''લોભો''.

(ખ) તત્થ કતમો દોસો? ‘‘અનત્થં મે અચરી’’તિ આઘાતો જાયતિ, ‘‘અનત્થં મે ચરતી’’તિ આઘાતો જાયતિ, ‘‘અનત્થં મે ચરિસ્સતી’’તિ આઘાતો જાયતિ, ‘‘પિયસ્સ મે મનાપસ્સ અનત્થં અચરિ’’…પે॰… અનત્થં ચરતિ… પે॰… ‘‘અનત્થં ચરિસ્સતી’’તિ આઘાતો જાયતિ, ‘‘અપ્પિયસ્સ મે અમનાપસ્સ અત્થં અચરિ’’…પે॰… અત્થં ચરતિ…પે॰… ‘‘અત્થં ચરિસ્સતી’’તિ આઘાતો જાયતિ, અટ્ઠાને વા પન આઘાતો જાયતિ. યો એવરૂપો ચિત્તસ્સ આઘાતો પટિઘાતો પટિઘં પટિવિરોધો કોપો પકોપો સમ્પકોપો દોસો પદોસો સમ્પદોસો ચિત્તસ્સ બ્યાપત્તિ મનોપદોસો કોધો કુજ્ઝના કુજ્ઝિતત્તં દોસો દુસ્સના દુસ્સિતત્તં બ્યાપત્તિ બ્યાપજ્જના બ્યાપજ્જિતત્તં વિરોધો પટિવિરોધો ચણ્ડિક્કં અસુરોપો અનત્તમનતા ચિત્તસ્સ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘દોસો’’.

(ગ) તત્થ કતમો મોહો? દુક્ખે અઞ્ઞાણં, દુક્ખસમુદયે અઞ્ઞાણં, દુક્ખનિરોધે અઞ્ઞાણં, દુક્ખનિરોધગામિનિયા પટિપદાય અઞ્ઞાણં, પુબ્બન્તે અઞ્ઞાણં, અપરન્તે અઞ્ઞાણં, પુબ્બન્તાપરન્તે અઞ્ઞાણં, ઇદપ્પચ્ચયતા પટિચ્ચસમુપ્પન્નેસુ ધમ્મેસુ અઞ્ઞાણં, યં એવરૂપં અઞ્ઞાણં અદસ્સનં…પે॰… અવિજ્જાલઙ્ગી મોહો અકુસલમૂલં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘મોહો’’. ઇમાનિ તીણિ અકુસલમૂલાનિ.

(૨) તયો અકુસલવિતક્કા

૯૧૦. તત્થ કતમે તયો અકુસલવિતક્કા? કામવિતક્કો, બ્યાપાદવિતક્કો, વિહિંસાવિતક્કો.

(ક) તત્થ કતમો કામવિતક્કો? કામપટિસંયુત્તો તક્કો વિતક્કો મિચ્છાસઙ્કપ્પો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘કામવિતક્કો’’.

(ખ) તત્થ કતમો બ્યાપાદવિતક્કો? બ્યાપાદપટિસંયુત્તો તક્કો વિતક્કો મિચ્છાસઙ્કપ્પો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘બ્યાપાદવિતક્કો’’.

(ગ) તત્થ કતમો વિહિંસાવિતક્કો? વિહિંસાપટિસંયુત્તો તક્કો વિતક્કો મિચ્છાસઙ્કપ્પો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘વિહિંસાવિતક્કો’’. ઇમે તયો અકુસલવિતક્કા.

(૩) તિસ્સો અકુસલસઞ્ઞા

૯૧૧. તત્થ કતમા તિસ્સો અકુસલસઞ્ઞા? કામસઞ્ઞા, બ્યાપાદસઞ્ઞા, વિહિંસાસઞ્ઞા.

(ક) તત્થ કતમા કામસઞ્ઞા? કામપટિસંયુત્તા સઞ્ઞા સઞ્જાનના સઞ્જાનિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘કામસઞ્ઞા’’.

(ખ) તત્થ કતમા બ્યાપાદસઞ્ઞા? બ્યાપાદપટિસંયુત્તા સઞ્ઞા સઞ્જાનના સઞ્જાનિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘બ્યાપાદસઞ્ઞા’’.

(ગ) તત્થ કતમા વિહિંસાસઞ્ઞા? વિહિંસાપટિસંયુત્તા સઞ્ઞા સઞ્જાનના સઞ્જાનિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘વિહિંસાસઞ્ઞા’’. ઇમા તિસ્સો અકુસલસઞ્ઞા.

(૪) તિસ્સો અકુસલધાતુયો

૯૧૨. તત્થ કતમા તિસ્સો અકુસલધાતુયો? કામધાતુ, બ્યાપાદધાતુ, વિહિંસાધાતુ.

તત્થ કતમા કામધાતુ? કામવિતક્કો કામધાતુ. બ્યાપાદવિતક્કો બ્યાપાદધાતુ. વિહિંસાવિતક્કો વિહિંસાધાતુ.

(ક) તત્થ કતમો કામવિતક્કો? કામપટિસંયુત્તો તક્કો વિતક્કો મિચ્છાસઙ્કપ્પો – અયં વુચ્ચતિ ''કામવિતક્કો''.

(ખ) તત્થ કતમો બ્યાપાદવિતક્કો ? બ્યાપાદપટિસંયુત્તો તક્કો વિતક્કો મિચ્છાસઙ્કપ્પો – અયં વુચ્ચતિ ''બ્યાપાદવિતક્કો''.

(ગ) તત્થ કતમો વિહિંસાવિતક્કો? વિહિંસાપટિસંયુત્તો તક્કો વિતક્કો મિચ્છાસઙ્કપ્પો – અયં વુચ્ચતિ ''વિહિંસાવિતક્કો''. ઇમા તિસ્સો અકુસલધાતુયો.

(૫) તીણિ દુચ્ચરિતાનિ

૯૧૩. તત્થ કતમાનિ તીણિ દુચ્ચરિતાનિ? કાયદુચ્ચરિતં, વચીદુચ્ચરિતં, મનોદુચ્ચરિતં.

(ક) તત્થ કતમં કાયદુચ્ચરિતં? પાણાતિપાતો, અદિન્નાદાનં, કામેસુમિચ્છાચારો – ઇદં વુચ્ચતિ ''કાયદુચ્ચરિતં''.

(ખ) તત્થ કતમં વચીદુચ્ચરિતં? મુસાવાદો, પિસુણા વાચા, ફરુસા વાચા, સમ્ફપ્પલાપો – ઇદં વુચ્ચતિ ''વચીદુચ્ચરિતં''.

(ગ) તત્થ કતમં મનોદુચ્ચરિતં? અભિજ્ઝા , બ્યાપાદો, મિચ્છાદિટ્ઠિ – ઇદં વુચ્ચતિ ''મનોદુચ્ચરિતં''.

(ક-ગ) તત્થ કતમં કાયદુચ્ચરિતં? અકુસલં કાયકમ્મં કાયદુચ્ચરિતં, અકુસલં વચીકમ્મં વચીદુચ્ચરિતં, અકુસલં મનોકમ્મં મનોદુચ્ચરિતં.

તત્થ કતમં અકુસલં કાયકમ્મં? અકુસલા કાયસઞ્ચેતના અકુસલં કાયકમ્મં, અકુસલા વચીસઞ્ચેતના અકુસલં વચીકમ્મં, અકુસલા મનોસઞ્ચેતના અકુસલં મનોકમ્મં. ઇમાનિ તીણિ દુચ્ચરિતાનિ.

(૬) તયો આસવા

૯૧૪. તત્થ કતમે તયો આસવા? કામાસવો, ભવાસવો, અવિજ્જાસવો.

(ક) તત્થ કતમો કામાસવો? યો કામેસુ કામચ્છન્દો કામરાગો કામનન્દી કામતણ્હા કામસિનેહો કામપરિળાહો કામમુચ્છા કામજ્ઝોસાનં – અયં વુચ્ચતિ ''કામાસવો''.

(ખ) તત્થ કતમો ભવાસવો? યો ભવેસુ ભવચ્છન્દો...પે॰... ભવજ્ઝોસાનં – અયં વુચ્ચતિ ''ભવાસવો''.

(ગ) તત્થ કતમો અવિજ્જાસવો? દુક્ખે અઞ્ઞાણં...પે॰... અવિજ્જાલઙ્ગી મોહો અકુસલમૂલં – અયં વુચ્ચતિ “અવિજ્જાસવો”. ઇમે તયો આસવા.

(૭) તીણિ સંયોજનાનિ

૯૧૫. તત્થ કતમાનિ તીણિ સંયોજનાનિ? સક્કાયદિટ્ઠિ, વિચિકિચ્છા, સીલબ્બતપરામાસો.

(ક) તત્થ કતમા સક્કાયદિટ્ઠિ? ઇધ અસ્સુતવા પુથુજ્જનો અરિયાનં અદસ્સાવી અરિયધમ્મસ્સ અકોવિદો અરિયધમ્મે અવિનીતો, સપ્પુરિસાનં અદસ્સાવી સપ્પુરિસધમ્મસ્સ અકોવિદો સપ્પુરિસધમ્મે અવિનીતો – રૂપં અત્તતો સમનુપસ્સતિ રૂપવન્તં વા અત્તાનં અત્તનિ વા રૂપં રૂપસ્મિં વા અત્તાનં. વેદનં...પે॰... સઞ્ઞં...પે॰... સઙ્ખારે...પે॰... વિઞ્ઞાણં અત્તતો સમનુપસ્સતિ વિઞ્ઞાણવન્તં વા અત્તાનં અત્તનિ વા વિઞ્ઞાણં વિઞ્ઞાણસ્મિં વા અત્તાનં. યા એવરૂપા દિટ્ઠિ દિટ્ઠિગતં...પે॰... વિપરિયાસગ્ગાહો – અયં વુચ્ચતિ “સક્કાયદિટ્ઠિ”.

(ખ) તત્થ કતમા વિચિકિચ્છા? સત્થરિ કઙ્ખતિ વિચિકિચ્છતિ, ધમ્મે કઙ્ખતિ વિચિકિચ્છતિ, સઙ્ઘે કઙ્ખતિ વિચિકિચ્છતિ, સિક્ખાય કઙ્ખતિ વિચિકિચ્છતિ, પુબ્બન્તે કઙ્ખતિ વિચિકિચ્છતિ, અપરન્તે કઙ્ખતિ વિચિકિચ્છતિ, પુબ્બન્તાપરન્તે કઙ્ખતિ વિચિકિચ્છતિ , ઇદપ્પચ્ચયતાપટિચ્ચસમુપ્પન્નેસુ ધમ્મેસુ કઙ્ખતિ વિચિકિચ્છતિ. યા એવરૂપા કઙ્ખા કઙ્ખાયના કઙ્ખાયિતત્તં થમ્ભિતત્તં ચિત્તસ્સ મનોવિલેખો – અયં વુચ્ચતિ “વિચિકિચ્છા”.

(ગ) તત્થ કતમો સીલબ્બતપરામાસો? “ઇતો બહિદ્ધા સમણબ્રાહ્મણાનં સીલેન સુદ્ધિ વતેન સુદ્ધિ સીલબ્બતેન સુદ્ધી”તિ – યા એવરૂપા દિટ્ઠિ દિટ્ઠિગતં...પે॰... વિપરિયાસગ્ગાહો – અયં વુચ્ચતિ “સીલબ્બતપરામાસો”. ઇમાનિ તીણિ સંયોજનાનિ.

(૮) તિસ્સો તણ્હા

૯૧૬. તત્થ કતમા તિસ્સો તણ્હા? કામતણ્હા, ભવતણ્હા, વિભવતણ્હા.

તત્થ કતમા ભવતણ્હા? ભવદિટ્ઠિસહગતો રાગો સારાગો ચિત્તસ્સ સારાગો – અયં વુચ્ચતિ “ભવતણ્હા”.

તત્થ કતમા વિભવતણ્હા? ઉચ્છેદદિટ્ઠિસહગતો રાગો સારાગો ચિત્તસ્સ સારાગો – અયં વુચ્ચતિ “વિભવતણ્હા”. અવસેસા તણ્હા કામતણ્હા.

તત્થ કતમા કામતણ્હા? કામધાતુપટિસંયુત્તો રાગો સારાગો ચિત્તસ્સ સારાગો – અયં વુચ્ચતિ “કામતણ્હા”.

( ) [(તત્થ કતમા ભવતણ્હા)] રૂપધાતુઅરૂપધાતુપટિસંયુત્તો રાગો સારાગો ચિત્તસ્સ સારાગો – અયં વુચ્ચતિ “ભવતણ્હા”.

( ) [(તત્થ કતમા વિભવતણ્હા) (?)] ઉચ્છેદદિટ્ઠિસહગતો રાગો સારાગો ચિત્તસ્સ સારાગો – અયં વુચ્ચતિ “વિભવતણ્હા”. ઇમા તિસ્સો તણ્હા.

(૯) અપરાપિ તિસ્સો તણ્હા

૯૧૭. તત્થ કતમા અપરાપિ તિસ્સો તણ્હા? કામતણ્હા, રૂપતણ્હા, અરૂપતણ્હા.

(ક) તત્થ કતમા કામતણ્હા? કામધાતુપટિસંયુત્તો રાગો સારાગો ચિત્તસ્સ સારાગો – અયં વુચ્ચતિ ''કામતણ્હા''.

(ખ) તત્થ કતમા રૂપતણ્હા? રૂપધાતુપટિસંયુત્તો રાગો સારાગો ચિત્તસ્સ સારાગો – અયં વુચ્ચતિ ''રૂપતણ્હા''.

(ગ) તત્થ કતમા અરૂપતણ્હા? અરૂપધાતુપટિસંયુત્તો રાગો સારાગો ચિત્તસ્સ સારાગો – અયં વુચ્ચતિ ''અરૂપતણ્હા''. ઇમા તિસ્સો તણ્હા.

(૧૦) અપરાપિ તિસ્સો તણ્હા

૯૧૮. તત્થ કતમા અપરાપિ તિસ્સો તણ્હા? રૂપતણ્હા, અરૂપતણ્હા, નિરોધતણ્હા.

(ક) તત્થ કતમા રૂપતણ્હા? રૂપધાતુપટિસંયુત્તો રાગો સારાગો ચિત્તસ્સ સારાગો – અયં વુચ્ચતિ ''રૂપતણ્હા''.

(ખ) તત્થ કતમા અરૂપતણ્હા? અરૂપધાતુપટિસંયુત્તો રાગો સારાગો ચિત્તસ્સ સારાગો – અયં વુચ્ચતિ ''અરૂપતણ્હા''.

(ગ) તત્થ કતમા નિરોધતણ્હા? ઉચ્છેદદિટ્ઠિસહગતો રાગો સારાગો ચિત્તસ્સ સારાગો – અયં વુચ્ચતિ ''નિરોધતણ્હા''. ઇમા તિસ્સો તણ્હા.

(૧૧) તિસ્સો એસના

૯૧૯. તત્થ કતમા તિસ્સો એસના? કામેસના, ભવેસના, બ્રહ્મચરિયેસના.

(ક) તત્થ કતમા કામેસના? યો કામેસુ કામચ્છન્દો...પે૰... કામજ્ઝોસાનં – અયં વુચ્ચતિ ''કામેસના''.

(ખ) તત્થ કતમા ભવેસના? યો ભવેસુ ભવચ્છન્દો...પે૰... ભવજ્ઝોસાનં – અયં વુચ્ચતિ ''ભવેસના''.

(ગ) તત્થ કતમા બ્રહ્મચરિયેસના? ''સસ્સતો લોકો''તિ વા, ''અસસ્સતો લોકો''તિ – વા...પે૰... ''નેવ હોતિ ન ન હોતિ તથાગતો પરં મરણા''તિ વા યા એવરૂપા દિટ્ઠિ દિટ્ઠિગતં...પે૰... વિપરિયાસગ્ગાહો – અયં વુચ્ચતિ ''બ્રહ્મચરિયેસના''.

(ક) તત્થ કતમા કામેસના, કામરાગો, તદેકટ્ઠં અકુસલં કાયકમ્મં વચીકમ્મં મનોકમ્મં – અયં વુચ્ચતિ ''કામેસના''.

(ખ) તત્થ કતમા ભવેસના, ભવરાગો તદેકટ્ઠં અકુસલં કાયકમ્મં વચીકમ્મં મનોકમ્મં – અયં વુચ્ચતિ ''ભવેસના''.

(ગ) તત્થ કતમા બ્રહ્મચરિયેસના, અન્તગ્ગાહિકા દિટ્ઠિ તદેકટ્ઠં અકુસલં કાયકમ્મં વચીકમ્મં મનોકમ્મં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘બ્રહ્મચરિયેસના’’. ઇમા તિસ્સો એસના.

(૧૨) તિસ્સો વિધા

૯૨૦. તત્થ કતમા તિસ્સો વિધા? ‘‘સેય્યોહમસ્મી’’તિ વિધા, ‘‘સદિસોહમસ્મી’’તિ વિધા, ‘‘હીનોહમસ્મી’’તિ વિધા – ઇમા તિસ્સો વિધા.

(૧૩) તીણિ ભયાનિ

૯૨૧. તત્થ કતમાનિ તીણિ ભયાનિ? જાતિભયં, જરાભયં, મરણભયં.

(ક) તત્થ કતમં જાતિભયં? જાતિં પટિચ્ચ ભયં ભયાનકં છમ્ભિતત્તં લોમહંસો ચેતસો ઉત્રાસો – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘જાતિભયં’’.

(ખ) તત્થ કતમં જરાભયં? જરં પટિચ્ચ ભયં ભયાનકં છમ્ભિતત્તં લોમહંસો ચેતસો ઉત્રાસો – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘જરાભયં’’.

(ગ) તત્થ કતમં મરણભયં? મરણં પટિચ્ચ ભયં ભયાનકં છમ્ભિતત્તં લોમહંસો ચેતસો ઉત્રાસો – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘મરણભયં’’. ઇમાનિ તીણિ ભયાનિ.

(૧૪) તીણિ તમાનિ

૯૨૨. તત્થ કતમાનિ તીણિ તમાનિ? અતીતં વા અદ્ધાનં આરબ્ભ કઙ્ખતિ વિચિકિચ્છતિ નાધિમુચ્ચતિ ન સમ્પસીદતિ, અનાગતં વા અદ્ધાનં આરબ્ભ કઙ્ખતિ વિચિકિચ્છતિ નાધિમુચ્ચતિ ન સમ્પસીદતિ, એતરહિ વા પચ્ચુપ્પન્નં અદ્ધાનં આરબ્ભ કઙ્ખતિ વિચિકિચ્છતિ નાધિમુચ્ચતિ ન સમ્પસીદતિ – ઇમાનિ તીણિ તમાનિ.

(૧૫) તીણિ તિત્થાયતનાનિ

૯૨૩. તત્થ કતમાનિ તીણિ તિત્થાયતનાનિ? ઇધેકચ્ચો સમણો વા બ્રાહ્મણો વા એવંવાદી હોતિ એવંદિટ્ઠી – ‘‘યં કિઞ્ચાયં પુરિસપુગ્ગલો પટિસંવેદેતિ સુખં વા દુક્ખં વા અદુક્ખમસુખં વા, સબ્બં તં પુબ્બે કતહેતૂ’’તિ; ઇધ પનેકચ્ચો સમણો વા બ્રાહ્મણો વા એવંવાદી હોતિ એવંદિટ્ઠી – ‘‘યં કિઞ્ચાયં પુરિસપુગ્ગલો પટિસંવેદેતિ સુખં વા દુક્ખં વા અદુક્ખમસુખં વા, સબ્બં તં ઇસ્સરનિમ્માનહેતૂ’’તિ; ઇધ પનેકચ્ચો સમણો વા બ્રાહ્મણો વા એવંવાદી હોતિ એવંદિટ્ઠી – ‘‘યં કિઞ્ચાયં પુરિસપુગ્ગલો પટિસંવેદેતિ સુખં વા દુક્ખં વા અદુક્ખમસુખં વા, સબ્બં તં અહેતુ અપ્પચ્ચયા’’તિ – ઇમાનિ તીણિ તિત્થાયતનાનિ.

(૧૬) તયો કિઞ્ચના

૯૨૪. તત્થ કતમે તયો કિઞ્ચના [કતમાનિ તીણિ કિઞ્ચનાનિ (?) દી॰ નિ॰ ૩.૩૦૫]? રાગો કિઞ્ચનં, દોસો કિઞ્ચનં, મોહો કિઞ્ચનં – ઇમે તયો કિઞ્ચના.

(૧૭) તીણિ અઞ્ઞાણાનિ

તત્થ કતમાનિ તીણિ અઞ્ઞાણાનિ? રાગો અઞ્ઞાણં, દોસો અઞ્ઞાણં, મોહો અઞ્ઞાણં – ઇમાનિ તીણિ અઞ્ઞાણાનિ.

(૧૮) તીણિ મલાનિ

તત્થ કતમાનિ તીણિ મલાનિ? રાગો મલં, દોસો મલં, મોહો મલં – ઇમાનિ તીણિ મલાનિ.

(૧૯) તીણિ વિસમાનિ

તત્થ કતમાનિ તીણિ વિસમાનિ? રાગો વિસમં, દોસો વિસમં, મોહો વિસમં – ઇમાનિ તીણિ વિસમાનિ.

(૨૦) અપરાનિપિ તીણિ વિસમાનિ

તત્થ કતમાનિ અપરાનિપિ તીણિ વિસમાનિ? કાયવિસમં, વચીવિસમં, મનોવિસમં – ઇમાનિ તીણિ વિસમાનિ.

(૨૧) તયો અગ્ગી

તત્થ કતમે તયો અગ્ગી? રાગગ્ગિ, દોસગ્ગિ, મોહગ્ગિ – ઇમે તયો અગ્ગી.

(૨૨) તયો કસાવા

તત્થ કતમે તયો કસાવા? રાગકસાવો, દોસકસાવો, મોહકસાવો – ઇમે તયો કસાવા.

(૨૩) અપરેપિ તયો કસાવા

તત્થ કતમે અપરેપિ તયો કસાવા? કાયકસાવો, વચીકસાવો, મનોકસાવો – ઇમે તયો કસાવા.

(૨૪. ક) અસ્સાદદિટ્ઠિ

૯૨૫. તત્થ કતમા અસ્સાદદિટ્ઠિ? ઇધેકચ્ચો સમણો વા બ્રાહ્મણો વા એવંવાદી હોતિ એવંદિટ્ઠી – ''નત્થિ કામેસુ દોસો''તિ. સો કામેસુ પાતબ્યતં આપજ્જતિ. અયં વુચ્ચતિ ''અસ્સાદદિટ્ઠિ''.

(ખ) અત્તાનુદિટ્ઠિ

તત્થ કતમા અત્તાનુદિટ્ઠિ? ઇધ અસ્સુતવા પુથુજ્જનો અરિયાનં અદસ્સાવી અરિયધમ્મસ્સ અકોવિદો અરિયધમ્મે અવિનીતો, સપ્પુરિસાનં અદસ્સાવી સપ્પુરિસધમ્મસ્સ અકોવિદો સપ્પુરિસધમ્મે અવિનીતો – રૂપં અત્તતો સમનુપસ્સતિ રૂપવન્તં વા અત્તાનં અત્તનિ વા રૂપં રૂપસ્મિં વા અત્તાનં. વેદનં...પે॰... સઞ્ઞં...પે॰... સઙ્ખારે...પે॰... વિઞ્ઞાણં અત્તતો સમનુપસ્સતિ વિઞ્ઞાણવન્તં વા અત્તાનં અત્તનિ વા વિઞ્ઞાણં વિઞ્ઞાણસ્મિં વા અત્તાનં. યા એવરૂપા દિટ્ઠિ દિટ્ઠિગતં...પે॰... વિપરિયાસગ્ગાહો – અયં વુચ્ચતિ ''અત્તાનુદિટ્ઠિ''.

(ગ) મિચ્છાદિટ્ઠિ

તત્થ કતમા મિચ્છાદિટ્ઠિ? ‘‘નત્થિ દિન્નં, નત્થિ યિટ્ઠં...પે॰... યે ઇમઞ્ચ લોકં પરઞ્ચ લોકં સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા પવેદેન્તી’’તિ – યા એવરૂપા દિટ્ઠિ દિટ્ઠિગતં...પે॰... વિપરિયાસગ્ગાહો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘મિચ્છાદિટ્ઠિ’’. સસ્સતદિટ્ઠિ અસ્સાદદિટ્ઠિ, સક્કાયદિટ્ઠિ અત્તાનુદિટ્ઠિ, ઉચ્છેદદિટ્ઠિ મિચ્છાદિટ્ઠિ.

(૨૫. ક) અરતિ

૯૨૬. તત્થ કતમા અરતિ? પન્તેસુ વા સેનાસનેસુ અઞ્ઞતરઞ્ઞતરેસુ વા અધિકુસલેસુ ધમ્મેસુ અરતિ અરતિતા અનભિરતિ અનભિરમણા ઉક્કણ્ઠિતા પરિતસ્સિતા – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અરતિ’’.

(ખ) વિહેસા

તત્થ કતમા વિહેસા? ઇધેકચ્ચો પાણિના વા લેડ્ડુના વા દણ્ડેન વા સત્થેન વા રજ્જુયા વા અઞ્ઞતરઞ્ઞતરેન સત્તે વિહેઠેતિ, યા એવરૂપા હેઠના વિહેઠના હિંસના વિહિંસના રોસના વિરોસના પરૂપઘાતો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘વિહેસા’’.

(ગ) અધમ્મચરિયા

તત્થ કતમા અધમ્મચરિયા? કાયેન અધમ્મચરિયાવિસમચરિયા, વાચાય અધમ્મચરિયાવિસમચરિયા, મનસા અધમ્મચરિયાવિસમચરિયા – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અધમ્મચરિયા’’.

(૨૬. ક) દોવચસ્સતા

૯૨૭. તત્થ કતમા દોવચસ્સતા? સહધમ્મિકે વુચ્ચમાને દોવચસ્સાયં દોવચસ્સિયં દોવચસ્સતા વિપ્પટિકુલગ્ગાહિતા વિપચ્ચનીકસાતતા અનાદરિયં અનાદરતા અગારવતા અપ્પતિસ્સવતા – અયં વુચ્ચતિ ‘‘દોવચસ્સતા’’.

(ખ) પાપમિત્તતા

તત્થ કતમા પાપમિત્તતા? યે તે પુગ્ગલા અસ્સદ્ધા દુસ્સીલા અપ્પસ્સુતા મચ્છરિનો દુપ્પઞ્ઞા, યા તેસં સેવના નિસેવના સંસેવના ભજના સમ્ભજના ભત્તિ સમ્ભત્તિ તંસમ્પવઙ્કતા – અયં વુચ્ચતિ ‘‘પાપમિત્તતા’’.

(ગ) નાનત્તસઞ્ઞા

તત્થ કતમા નાનત્તસઞ્ઞા? કામસઞ્ઞા, બ્યાપાદસઞ્ઞા, વિહિંસાસઞ્ઞા – અયં વુચ્ચતિ ‘‘નાનત્તસઞ્ઞા’’. સબ્બાપિ અકુસલા સઞ્ઞા નાનત્તસઞ્ઞા.

(૨૭. ક) ઉદ્ધચ્ચં

૯૨૮. તત્થ કતમં ઉદ્ધચ્ચં? યં ચિત્તસ્સ ઉદ્ધચ્ચં અવૂપસમો ચેતસો વિક્ખેપો ભન્તત્તં ચિત્તસ્સ – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘ઉદ્ધચ્ચં’’.

(ખ) કોસજ્જં

તત્થ કતમં કોસજ્જં? કાયદુચ્ચરિતે વા વચીદુચ્ચરિતે વા મનોદુચ્ચરિતે વા પઞ્ચસુ વા કામગુણેસુ ચિત્તસ્સ વોસ્સગ્ગો વોસ્સગ્ગાનુપ્પદાનં કુસલાનં ધમ્માનં ભાવનાય અસક્કચ્ચકિરિયતા અસાતચ્ચકિરિયતા અનટ્ઠિતકિરિયતા ઓલીનવુત્તિતા નિક્ખિત્તછન્દતા નિક્ખિત્તધુરતા અનાસેવના અભાવના અબહુલીકમ્મં અનધિટ્ઠાનં અનનુયોગો પમાદો – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘કોસજ્જં’’.

(ગ) પમાદો

તત્થ કતમો પમાદો? કાયદુચ્ચરિતે વા વચીદુચ્ચરિતે વા મનોદુચ્ચરિતે વા પઞ્ચસુ વા કામગુણેસુ ચિત્તસ્સ વોસ્સગ્ગો વોસ્સગ્ગાનુપ્પદાનં કુસલાનં ધમ્માનં ભાવનાય અસક્કચ્ચકિરિયતા અસાતચ્ચકિરિયતા અનટ્ઠિતકિરિયતા ઓલીનવુત્તિતા નિક્ખિત્તછન્દતા નિક્ખિત્તધુરતા અનાસેવના અભાવના અબહુલીકમ્મં અનધિટ્ઠાનં અનનુયોગો પમાદો, યો એવરૂપો પમાદો પમજ્જના પમજ્જિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘પમાદો’’.

(૨૮. ક) અસન્તુટ્ઠિતા

૯૨૯. તત્થ કતમા અસન્તુટ્ઠિતા? ઇતરીતરચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારેહિ પઞ્ચહિ વા કામગુણેહિ અસન્તુટ્ઠસ્સ ભિય્યોકમ્યતા, યા એવરૂપા ઇચ્છા ઇચ્છાગતા અસન્તુટ્ઠિતા રાગો સારાગો ચિત્તસ્સ સારાગો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અસન્તુટ્ઠિતા’’.

(ખ) અસમ્પજઞ્ઞતા

તત્થ કતમા અસમ્પજઞ્ઞતા? યં અઞ્ઞાણં અદસ્સનં...પે॰... અવિજ્જાલઙ્ગી મોહો અકુસલમૂલં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અસમ્પજઞ્ઞતા’’.

(ગ) મહિચ્છતા

તત્થ કતમા મહિચ્છતા? ઇતરીતરચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારેહિ પઞ્ચહિ વા કામગુણેહિ અસન્તુટ્ઠસ્સ ભિય્યોકમ્યતા, યા એવરૂપા ઇચ્છા ઇચ્છાગતા મહિચ્છતા રાગો સારાગો ચિત્તસ્સ સારાગો – અયં વુચ્ચતિ ‘‘મહિચ્છતા’’.

(૨૯. ક) અહિરિકં

૯૩૦. તત્થ કતમં અહિરિકં? યં ન હિરીયતિ હિરીયિતબ્બેન, ન હિરીયતિ પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં સમાપત્તિયા – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘અહિરિકં’’.

(ખ) અનોત્તપ્પં

તત્થ કતમં અનોત્તપ્પં? યં ન ઓત્તપ્પતિ ઓત્તપ્પિતબ્બેન, ન ઓત્તપ્પતિ પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં સમાપત્તિયા – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘અનોત્તપ્પં’’.

(ગ) પમાદો

તત્થ કતમો પમાદો? કાયદુચ્ચરિતે વા વચીદુચ્ચરિતે વા મનોદુચ્ચરિતે વા પઞ્ચસુ વા કામગુણેસુ ચિત્તસ્સ વોસ્સગ્ગો વોસ્સગ્ગાનુપ્પદાનં કુસલાનં ધમ્માનં ભાવનાય અસક્કચ્ચકિરિયતા અસાતચ્ચકિરિયતા અનટ્ઠિતકિરિયતા ઓલીનવુત્તિતા નિક્ખિત્તછન્દતા નિક્ખિત્તધુરતા અનાસેવના અભાવના અબહુલીકમ્મં અનધિટ્ઠાનં અનનુયોગો પમાદો, યો એવરૂપો પમાદો પમજ્જના પમજ્જિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ‘‘પમાદો’’.

(૩૦. ક) અનાદરિયં

૯૩૧. તત્થ કતમં અનાદરિયં? યં અનાદરિયં અનાદરતા અગારવતા અપ્પતિસ્સવતા અનદ્ધા અનદ્ધાયના અનદ્ધાયિતત્તં [અનાદા અનાદાયના અનાદાયિતત્તં (સ્યા॰)] અસીલ્યં અચિત્તીકારો – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘અનાદરિયં’’.

(ખ) દોવચસ્સતા

તત્થ કતમા દોવચસ્સતા? સહધમ્મિકે વુચ્ચમાને દોવચસ્સાયં દોવચસ્સિયં દોવચસ્સતા વિપ્પટિકુલગ્ગાહિતા વિપચ્ચનીકસાતતા અનાદરિયં અનાદરતા અગારવતા અપ્પતિસ્સવતા – અયં વુચ્ચતિ ‘‘દોવચસ્સતા’’.

(ગ) પાપમિત્તતા

તત્થ કતમા પાપમિત્તતા? યે તે પુગ્ગલા અસ્સદ્ધા દુસ્સીલા અપ્પસ્સુતા મચ્છરિનો દુપ્પઞ્ઞા, યા તેસં સેવના નિસેવના સંસેવના પટિસેવના ભજના સમ્ભજના ભત્તિ સમ્ભત્તિ તંસમ્પવઙ્કતા – અયં વુચ્ચતિ ‘‘પાપમિત્તતા’’.

(૩૧. ક) અસ્સદ્ધિયં

૯૩૨. તત્થ કતમં અસ્સદ્ધિયં? ઇધેકચ્ચો અસ્સદ્ધો હોતિ, ન સદ્દહતિ બુદ્ધં વા ધમ્મં વા સઙ્ઘં વા, યં એવરૂપં અસ્સદ્ધિયં અસ્સદ્દહના અનોકપ્પના અનભિપ્પસાદો – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘અસ્સદ્ધિયં’’.

(ખ) અવદઞ્ઞુતા

તત્થ કતમા અવદઞ્ઞુતા? પઞ્ચ મચ્છરિયાનિ – આવાસમચ્છરિયં, કુલમચ્છરિયં, લાભમચ્છરિયં, વણ્ણમચ્છરિયં, ધમ્મમચ્છરિયં. યં એવરૂપં મચ્છેરં મચ્છરાયના મચ્છરાયિતત્તં વેવિચ્છં કદરિયં કટુકઞ્ચુકતા અગ્ગહિતત્તં ચિત્તસ્સ – અયં વુચ્ચતિ ‘‘અવદઞ્ઞુતા’’.

(ગ) કોસજ્જં

તત્થ કતમં કોસજ્જં? કાયદુચ્ચરિતે વા વચીદુચ્ચરિતે વા મનોદુચ્ચરિતે વા પઞ્ચસુ વા કામગુણેસુ ચિત્તસ્સ વોસ્સગ્ગો, વોસ્સગ્ગાનુપ્પદાનં કુસલાનં ધમ્માનં, ભાવનાય અસક્કચ્ચકિરિયતા અસાતચ્ચકિરિયતા અનટ્ઠિતકિરિયતા ઓલીનવુત્તિતા નિક્ખિત્તછન્દતા નિક્ખિત્તધુરતા અનાસેવના અભાવના અબહુલીકમ્મં અનધિટ્ઠાનં અનનુયોગો પમાદો – ઇદં વુચ્ચતિ ''કોસજ્જં''.

(૩૨. ક) ઉદ્ધચ્ચં

૯૩૩. તત્થ કતમં ઉદ્ધચ્ચં? યં ચિત્તસ્સ ઉદ્ધચ્ચં અવૂપસમો ચેતસો વિક્ખેપો ભવન્તત્તં ચિત્તસ્સ – ઇદં વુચ્ચતિ ''ઉદ્ધચ્ચં''.

(ખ) અસંવરો

તત્થ કતમો અસંવરો? ઇધેકચ્ચો ચક્ખુના રૂપં દિસ્વા નિમિત્તગ્ગાહી હોતિ અનુબ્યઞ્જનગ્ગાહી. યત્વાધિકરણમેનં ચક્ખુન્દ્રિયં અસંવુતં વિહરન્તં અભિજ્ઝાદોમનસ્સા પાપકા અકુસલા ધમ્મા અન્વાસ્સવેય્યું, તસ્સ સંવરાય ન પટિપજ્જતિ, ન રક્ખતિ ચક્ખુન્દ્રિયં, ચક્ખુન્દ્રિયે ન સંવરં આપજ્જતિ. સોતેન સદ્દં સુત્વા...પે॰... ઘાનેન ગન્ધં ઘાયિત્વા...પે॰... જિવ્હાય રસં સાયિત્વા...પે॰... કાયેન ફોટ્ઠબ્બં ફુસિત્વા...પે॰... મનસા ધમ્મં વિઞ્ઞાય નિમિત્તગ્ગાહી હોતિ અનુબ્યઞ્જનગ્ગાહી. યત્વાધિકરણમેનં મનિન્દ્રિયં અસંવુતં વિહરન્તં અભિજ્ઝાદોમનસ્સા પાપકા અકુસલા ધમ્મા અન્વાસ્સવેય્યું, તસ્સ સંવરાય ન પટિપજ્જતિ, ન રક્ખતિ મનિન્દ્રિયં, મનિન્દ્રિયે ન સંવરં આપજ્જતિ – અયં વુચ્ચતિ ''અસંવરો''.

(ગ) દુસ્સીલ્યં

તત્થ કતમં દુસ્સીલ્યં? કાયિકો વીતિક્કમો, વાચસિકો વીતિક્કમો, કાયિકવાચસિકો વીતિક્કમો – ઇદં વુચ્ચતિ ''દુસ્સીલ્યં''.

(૩૩. ક) અરિયાનં અદસ્સનકમ્યતા

૯૩૪. તત્થ કતમા અરિયાનં અદસ્સનકમ્યતા? તત્થ કતમે અરિયા? અરિયા વુચ્ચન્તિ બુદ્ધા ચ બુદ્ધસાવકા ચ. યા ઇમેસં અરિયાનં અદસ્સનકમ્યતા અદટ્ઠુકમ્યતા અસમેતુકમ્યતા અસમાગન્તુકમ્યતા – અયં વુચ્ચતિ ''અરિયાનં અદસ્સનકમ્યતા''.

(ખ) સદ્ધમ્મં અસોતુકમ્યતા

તત્થ કતમા સદ્ધમ્મં અસોતુકમ્યતા? તત્થ કતમો સદ્ધમ્મો? ચત્તારો સતિપટ્ઠાના, ચત્તારો સમ્મપ્પધાના, ચત્તારો ઇદ્ધિપાદા, પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ, પઞ્ચ બલાનિ, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા, અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો – અયં વુચ્ચતિ ''સદ્ધમ્મો''. યા ઇમસ્સ સદ્ધમ્મસ્સ અસોતુકમ્યતા અસવનકમ્યતા અનુગ્ગહેતુકમ્યતા અધારેતુકમ્યતા – અયં વુચ્ચતિ ''સદ્ધમ્મં અસોતુકમ્યતા''.

(ગ) ઉપારમ્ભચિત્તતા

તત્થ કતમા ઉપારમ્ભચિત્તતા? તત્થ કતમો ઉપારમ્ભો? યો ઉપારમ્ભો અનુપારમ્ભો ઉપારમ્ભના અનુપારમ્ભના અનુપારમ્ભિતત્તં ઉઞ્ઞા અવઞ્ઞા પરિભવો રન્ધગવેસિતા – અયં વુચ્ચતિ ''ઉપારમ્ભચિત્તતા''.

(૩૪. ક) મુટ્ઠસ્સચ્ચં

૯૩૫. તત્થ કતમં મુટ્ઠસ્સચ્ચં? યા અસ્સતિ અનનુસ્સતિ અપ્પટિસ્સતિ અસ્સતિ અસ્સરણતા અધારણતા પિલાપનતા સમ્મુસનતા – ઇદં વુચ્ચતિ ''મુટ્ઠસ્સચ્ચં''.

(ખ) અસમ્પજઞ્ઞં

તત્થ કતમં અસમ્પજઞ્ઞં? યં અઞ્ઞાણં અદસ્સનં ...પે॰... અવિજ્જાલઙ્ગી મોહો અકુસલમૂલં – ઇદં વુચ્ચતિ ''અસમ્પજઞ્ઞં''.

(ગ) ચેતસો વિક્ખેપો

તત્થ કતમો ચેતસો વિક્ખેપો? યં ચિત્તસ્સ ઉદ્ધચ્ચં અવૂપસમો ચેતસો વિક્ખેપો ભન્તત્તં ચિત્તસ્સ – અયં વુચ્ચતિ ''ચેતસો વિક્ખેપો''.

(૩૫. ક) અયોનિસો મનસિકારો

૯૩૬. તત્થ કતમો અયોનિસો મનસિકારો? અનિચ્ચે ''નિચ્ચ''ન્તિ અયોનિસો મનસિકારો, દુક્ખે ''સુખ''ન્તિ અયોનિસો મનસિકારો, અનત્તનિ ''અત્તા''તિ અયોનિસો મનસિકારો, અસુભે ''સુભ''ન્તિ અયોનિસો મનસિકારો, સચ્ચવિપ્પટિકુલેન વા ચિત્તસ્સ આવટ્ટના અનાવટ્ટના આભોગો સમન્નાહારો મનસિકારો – અયં વુચ્ચતિ ''અયોનિસો મનસિકારો''.

(ખ) કુમ્મગ્ગસેવના

તત્થ કતમા કુમ્મગ્ગસેવના? તત્થ કતમો કુમ્મગ્ગો? મિચ્છાદિટ્ઠિ, મિચ્છાસઙ્કપ્પો, મિચ્છાવાચા, મિચ્છાકમ્મન્તો, મિચ્છાઆજીવો, મિચ્છાવાયામો, મિચ્છાસતિ, મિચ્છાસમાધિ – અયં વુચ્ચતિ ''કુમ્મગ્ગો''. યા ઇમસ્સ કુમ્મગ્ગસ્સ સેવના નિસેવના સંસેવના ભજના સમ્ભજના ભત્તિ સમ્ભત્તિ તંસમ્પવઙ્કતા – અયં વુચ્ચતિ ''કુમ્મગ્ગસેવના''.

(ગ) ચેતસો ચ લીનત્તં

તત્થ કતમં ચેતસો ચ લીનત્તં? યા ચિત્તસ્સ અકલ્યતા અકમ્મઞ્ઞતા ઓલીયના સલ્લીયના લીનં લીયના લીયિતત્તં થિનં થિયના થિયિતત્તં ચિત્તસ્સ – ઇદં વુચ્ચતિ ''ચેતસો ચ લીનત્તં''.

તિકં.

૪. ચતુક્કનિદ્દેસો

(૧) ચત્તારો આસવા

૯૩૭. તત્થ કતમે ચત્તારો આસવા? કામાસવો, ભવાસવો, દિટ્ઠાસવો, અવિજ્જાસવો.

(ક) કામાસવો

તત્થ કતમો કામાસવો? યો કામેસુ કામચ્છન્દો કામરાગો કામનન્દી કામતણ્હા કામસિનેહો કામપરિળાહો કામમુચ્છા કામજ્ઝોસાનં – અયં વુચ્ચતિ ''કામાસવો''.

(ખ) ભવાસવો

તત્થ કતમો ભવાસવો? યો ભવેસુ ભવચ્છન્દો...પે॰... ભવજ્ઝોસાનં – અયં વુચ્ચતિ ''ભવાસવો''.

(ગ) દિટ્ઠાસવો

તત્થ કતમો દિટ્ઠાસવો? ''સસ્સતો લોકો''તિ વા, ''અસસ્સતો લોકો''તિ વા, ''અન્તવા લોકો''તિ વા, ''અનન્તવા લોકો''તિ વા, ''તં જીવં તં સરીર''ન્તિ વા, ''અઞ્ઞં જીવં અઞ્ઞં સરીર''ન્તિ વા, ''હોતિ તથાગતો પરં મરણા''તિ વા, ''ન હોતિ તથાગતો પરં મરણા''તિ વા, ''હોતિ ચ ન ચ હોતિ તથાગતો પરં મરણા''તિ વા, ''નેવ હોતિ ન ન હોતિ તથાગતો પરં મરણા''તિ વા. યા એવરૂપા દિટ્ઠિ દિટ્ઠિગતં...પે॰... વિપરિયાસગ્ગાહો – અયં વુચ્ચતિ ''દિટ્ઠાસવો''. સબ્બાપિ મિચ્છાદિટ્ઠિ દિટ્ઠાસવો.

(ઘ) અવિજ્જાસવો

તત્થ કતમો અવિજ્જાસવો? દુક્ખે અઞ્ઞાણં, દુક્ખસમુદયે અઞ્ઞાણં , દુક્ખનિરોધે અઞ્ઞાણં, દુક્ખનિરોધગામિનિયા પટિપદાય અઞ્ઞાણં, પુબ્બન્તે અઞ્ઞાણં, અપરન્તે અઞ્ઞાણં, પુબ્બન્તાપરન્તે અઞ્ઞાણં, ઇદપ્પચ્ચયતા પટિચ્ચસમુપ્પન્નેસુ ધમ્મેસુ અઞ્ઞાણં. યં એવરૂપં અઞ્ઞાણં અદસ્સનં...પે॰... અવિજ્જાલઙ્ગી મોહો અકુસલમૂલં – અયં વુચ્ચતિ ''અવિજ્જાસવો''. ઇમે ચત્તારો આસવા.

(૨-૫) ચત્તારો ગન્થાદી

૯૩૮. તત્થ કતમે ચત્તારો ગન્થા ...પે॰... ચત્તારો ઓઘા...પે॰... ચત્તારો યોગા...પે॰... ચત્તારિ ઉપાદાનાનિ? કામુપાદાનં, દિટ્ઠુપાદાનં, સીલબ્બતુપાદાનં, અત્તવાદુપાદાનં.

(ક) કામુપાદાનં

તત્થ કતમં કામુપાદાનં? યો કામેસુ કામચ્છન્દો...પે॰... કામજ્ઝોસાનં – ઇદં વુચ્ચતિ ''કામુપાદાનં''.

(ખ) દિટ્ઠુપાદાનં

તત્થ કતમં દિટ્ઠુપાદાનં? ''નત્થિ દિન્નં, નત્થિ યિટ્ઠં...પે॰... યે ઇમઞ્ચ લોકં પરઞ્ચ લોકં સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા પવેદેન્તી''તિ. યા એવરૂપા દિટ્ઠિ દિટ્ઠિગતં...પે॰... વિપરિયાસગ્ગાહો – ઇદં વુચ્ચતિ ''દિટ્ઠુપાદાનં''.

ઠપેત્વા સીલબ્બતુપાદાનઞ્ચ અત્તવાદુપાદાનઞ્ચ સબ્બાપિ મિચ્છાદિટ્ઠિ દિટ્ઠુપાદાનં.

(ગ) સીલબ્બતુપાદાનં

તત્થ કતમં સીલબ્બતુપાદાનં? ઇતો બહિદ્ધા સમણબ્રાહ્મણાનં સીલેન સુદ્ધિ વતેન સુદ્ધિ સીલબ્બતેન સુદ્ધીતિ. યા એવરૂપા દિટ્ઠિ દિટ્ઠિગતં…પે॰… વિપરિયાસગ્ગાહો – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘સીલબ્બતુપાદાનં’’.

(ઘ) અત્તવાદુપાદાનં

તત્થ કતમં અત્તવાદુપાદાનં? ઇધ અસ્સુતવા પુથુજ્જનો અરિયાનં અદસ્સાવી અરિયધમ્મસ્સ અકોવિદો અરિયધમ્મે અવિનીતો, સપ્પુરિસાનં અદસ્સાવી સપ્પુરિસધમ્મસ્સ અકોવિદો સપ્પુરિસધમ્મે અવિનીતો – રૂપં અત્તતો સમનુપસ્સતિ રૂપવન્તં વા અત્તાનં અત્તનિ વા રૂપં રૂપસ્મિં વા અત્તાનં. વેદનં…પે॰… સઞ્ઞં…પે॰… સઙ્ખારે…પે॰… વિઞ્ઞાણં અત્તતો સમનુપસ્સતિ વિઞ્ઞાણવન્તં વા અત્તાનં અત્તનિ વા વિઞ્ઞાણં વિઞ્ઞાણસ્મિં વા અત્તાનં. યા એવરૂપા દિટ્ઠિ દિટ્ઠિગતં…પે॰… વિપરિયાસગ્ગાહો – ઇદં વુચ્ચતિ ‘‘અત્તવાદુપાદાનં’’. ઇમાનિ ચત્તારિ ઉપાદાનાનિ.

(૬) ચત્તારો તણ્હુપ્પાદા

૯૩૯. તત્થ કતમે ચત્તારો તણ્હુપ્પાદા? ચીવરહેતુ વા ભિક્ખુનો તણ્હા ઉપ્પજ્જમાના ઉપ્પજ્જતિ, પિણ્ડપાતહેતુ વા ભિક્ખુનો તણ્હા ઉપ્પજ્જમાના ઉપ્પજ્જતિ, સેનાસનહેતુ વા ભિક્ખુનો તણ્હા ઉપ્પજ્જમાના ઉપ્પજ્જતિ, ઇતિભવાભવહેતુ વા ભિક્ખુનો તણ્હા ઉપ્પજ્જમાના ઉપ્પજ્જતિ – ઇમે ચત્તારો તણ્હુપ્પાદા.

(૭) ચત્તારિ અગતિગમનાનિ

તત્થ કતમાનિ ચત્તારિ અગતિગમનાનિ? છન્દાગતિં ગચ્છતિ, દોસાગતિં ગચ્છતિ, મોહાગતિં ગચ્છતિ, ભયાગતિં ગચ્છતિ. યા એવરૂપા અગતિ અગતિગમનં છન્દગમનં વગ્ગગમનં વારિગમનં – ઇમાનિ ચત્તારિ અગતિગમનાનિ.

(૮) ચત્તારો વિપરિયાસા

તત્થ કતમે ચત્તારો વિપરિયાસા? અનિચ્ચે ‘‘નિચ્ચ’’ન્તિ સઞ્ઞાવિપરિયાસો ચિત્તવિપરિયાસો દિટ્ઠિવિપરિયાસો, દુક્ખે ‘‘સુખ’’ન્તિ સઞ્ઞાવિપરિયાસો ચિત્તવિપરિયાસો દિટ્ઠિવિપરિયાસો, અનત્તનિ ‘‘અત્તા’’તિ સઞ્ઞાવિપરિયાસો ચિત્તવિપરિયાસો દિટ્ઠિવિપરિયાસો, અસુભે ‘‘સુભ’’ન્તિ સઞ્ઞાવિપરિયાસો ચિત્તવિપરિયાસો દિટ્ઠિવિપરિયાસો – ઇમે ચત્તારો વિપરિયાસા.

(૯) ચત્તારો અનરિયવોહારા

તત્થ કતમે ચત્તારો અનરિયવોહારા? અદિટ્ઠે દિટ્ઠવાદિતા, અસ્સુતે સુતવાદિતા, અમુતે મુતવાદિતા, અવિઞ્ઞાતે વિઞ્ઞાતવાદિતા – ઇમે ચત્તારો અનરિયવોહારા.

(૧૦) અપરેપિ ચત્તારો અનરિયવોહારા

તત્થ કતમે અપરેપિ ચત્તારો અનરિયવોહારા? દિટ્ઠે અદિટ્ઠવાદિતા, સુતે અસ્સુતવાદિતા, મુતે અમુતવાદિતા, વિઞ્ઞાતે અવિઞ્ઞાતવાદિતા – ઇમે ચત્તારો અનરિયવોહારા.

(૧૧) ચત્તારિ દુચ્ચરિતાનિ

તત્થ કતમાનિ ચત્તારિ દુચ્ચરિતાનિ? પાણાતિપાતો, અદિન્નાદાનં, કામેસુમિચ્છાચારો, મુસાવાદો – ઇમાનિ ચત્તારિ દુચ્ચરિતાનિ.

(૧૨) અપરાનિપિ ચત્તારિ દુચ્ચરિતાનિ

તત્થ કતમાનિ અપરાનિપિ ચત્તારિ દુચ્ચરિતાનિ? મુસાવાદો, પિસુણા વાચા, ફરુસા વાચા, સમ્ફપ્પલાપો – ઇમાનિ ચત્તારિ દુચ્ચરિતાનિ.

(૧૩) ચત્તારિ ભયાનિ

તત્થ કતમાનિ ચત્તારિ ભયાનિ? જાતિભયં, જરાભયં, બ્યાધિભયં, મરણભયં – ઇમાનિ ચત્તારિ ભયાનિ.

(૧૪) અપરાનિપિ ચત્તારિ ભયાનિ

તત્થ કતમાનિ અપરાનિપિ ચત્તારિ ભયાનિ? રાજભયં, ચોરભયં, અગ્ગિભયં, ઉદકભયં – ઇમાનિ ચત્તારિ ભયાનિ.

તત્થ કતમાનિ અપરાનિપિ ચત્તારિ ભયાનિ? ઊમિભયં, કુમ્ભીલભયં [કુમ્ભીરભયં, કુમ્ભીળભયં (?) (કુમ્ભ + ઈર + અ = ભય)], આવટ્ટભયં, સુસુકાભયં – ઇમાનિ ચત્તારિ ભયાનિ.

તત્થ કતમાનિ અપરાનિપિ ચત્તારિ ભયાનિ? અત્તાનુવાદભયં, પરાનુવાદભયં, દણ્ડભયં, દુગ્ગતિભયં – ઇમાનિ ચત્તારિ ભયાનિ.

(૧૫) ચતસ્સો દિટ્ઠિયો

તત્થ કતમા ચતસ્સો દિટ્ઠિયો? ‘‘સયઙ્કતં સુખદુક્ખ’’ન્તિ સચ્ચતો થેતતો દિટ્ઠિ ઉપ્પજ્જતિ, ‘‘પરઙ્કતં સુખદુક્ખ’’ન્તિ સચ્ચતો થેતતો દિટ્ઠિ ઉપ્પજ્જતિ, ‘‘સયઙ્કતઞ્ચ પરઙ્કતઞ્ચ સુખદુક્ખ’’ન્તિ સચ્ચતો થેતતો દિટ્ઠિ ઉપ્પજ્જતિ, ‘‘અસયઙ્કારં અપરઙ્કારં અધિચ્ચસમુપ્પન્નં સુખદુક્ખ’’ન્તિ સચ્ચતો થેતતો દિટ્ઠિ ઉપ્પજ્જતિ – ઇમા ચતસ્સો દિટ્ઠિયો.

ચતુક્કં.

૫. પઞ્ચકનિદ્દેસો

(૧) પઞ્ચોરમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ

૯૪૦. તત્થ કતમાનિ પઞ્ચોરમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ? સક્કાયદિટ્ઠિ, વિચિકિચ્છા, સીલબ્બતપરામાસો, કામચ્છન્દો, બ્યાપાદો – ઇમાનિ પઞ્ચોરમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ.

(૨) પઞ્ચુદ્ધમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ

તત્થ કતમાનિ પઞ્ચુદ્ધમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ? રૂપરાગો, અરૂપરાગો, માનો, ઉદ્ધચ્ચં, અવિજ્જા – ઇમાનિ પઞ્ચુદ્ધમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ.

(૩) પઞ્ચ મચ્છરિયાનિ

તત્થ કતમાનિ પઞ્ચ મચ્છરિયાનિ? આવાસમચ્છરિયં, કુલમચ્છરિયં, લાભમચ્છરિયં, વણ્ણમચ્છરિયં, ધમ્મમચ્છરિયં – ઇમાનિ પઞ્ચ મચ્છરિયાનિ.

(૪) પઞ્ચ સઙ્ગા

તત્થ કતમે પઞ્ચ સઙ્ગા? રાગસઙ્ગો, દોસસઙ્ગો, મોહસઙ્ગો, માનસઙ્ગો, દિટ્ઠિસઙ્ગો – ઇમે પઞ્ચ સઙ્ગા.

(૫) પઞ્ચ સલ્લા

તત્થ કતમે પઞ્ચ સલ્લા? રાગસલ્લં, દોસસલ્લં, મોહસલ્લં, માનસલ્લં, દિટ્ઠિસલ્લં – ઇમે પઞ્ચ સલ્લા.

(૬) પઞ્ચ ચેતોખિલા

૯૪૧. તત્થ કતમે પઞ્ચ ચેતોખિલા? સત્થરિ કઙ્ખતિ વિચિકિચ્છતિ નાધિમુચ્ચતિ ન સમ્પસીદતિ, ધમ્મે કઙ્ખતિ વિચિકિચ્છતિ નાધિમુચ્ચતિ ન સમ્પસીદતિ, સઙ્ઘે કઙ્ખતિ વિચિકિચ્છતિ નાધિમુચ્ચતિ ન સમ્પસીદતિ, સિક્ખાય કઙ્ખતિ વિચિકિચ્છતિ નાધિમુચ્ચતિ ન સમ્પસીદતિ, સબ્રહ્મચારીસુ કુપિતો હોતિ અનત્તમનો આહતચિત્તો ખિલજાતો – ઇમે પઞ્ચ ચેતોખિલા.

(૭) પઞ્ચ ચેતસો વિનિબન્ધા

તત્થ કતમે પઞ્ચ ચેતસો વિનિબન્ધા? કામે અવીતરાગો હોતિ અવિગતચ્છન્દો અવિગતપેમો અવિગતપિપાસો અવિગતપરિળાહો અવિગતતણ્હો; કાયે અવીતરાગો હોતિ... રૂપે અવીતરાગો હોતિ... યાવદત્થં ઉદરાવદેહકં ભુઞ્જિત્વા સેય્યસુખં પસ્સસુખં મિદ્ધસુખં અનુયુત્તો વિહરતિ; અઞ્ઞતરં દેવનિકાયં પણિધાય બ્રહ્મચરિયં ચરતિ – ''ઇમિનાહં સીલેન વા વતેન વા તપેન વા બ્રહ્મચરિયેન વા દેવો વા ભવિસ્સામિ દેવઞ્ઞતરો વા''તિ – ઇમે પઞ્ચ ચેતસોવિનિબન્ધા.

(૮) પઞ્ચ નીવરણાનિ

તત્થ કતમાનિ પઞ્ચ નીવરણાનિ? કામચ્છન્દનીવરણં, બ્યાપાદનીવરણં, થિનમિદ્ધનીવરણં, ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચનીવરણં, વિચિકિચ્છાનીવરણં – ઇમાનિ પઞ્ચ નીવરણાનિ.

(૯) પઞ્ચ કમ્માનિ આનન્તરિકાનિ

તત્થ કતમાનિ પઞ્ચ કમ્માનિ આનન્તરિકાનિ? માતા જીવિતા વોરોપિતા હોતિ, પિતા જીવિતા વોરોપિતો હોતિ, અરહન્તો જીવિતા વોરોપિતો હોતિ, દુટ્ઠેન ચિત્તેન તથાગતસ્સ લોહિતં ઉપ્પાદિતં હોતિ , સઙ્ઘો ભિન્નો હોતિ – ઇમાનિ પઞ્ચ કમ્માનિ આનન્તરિકાનિ.

(૧૦) પઞ્ચ દિટ્ઠિયો

તત્થ કતમા પઞ્ચ દિટ્ઠિયો? ''સઞ્ઞી અત્તા હોતિ અરોગો પરં મરણા''તિ ઇત્થેકે અભિવદન્તિ, ''અસઞ્ઞી અત્તા હોતિ અરોગો પરં મરણા''તિ ઇત્થેકે અભિવદન્તિ, ''નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞી અત્તા હોતિ અરોગો પરં મરણા''તિ ઇત્થેકે અભિવદન્તિ, સતો વા પન સત્તસ્સ ઉચ્છેદં વિનાસં વિભવં પઞ્ઞાપેન્તિ, દિટ્ઠધમ્મનિબ્બાનં વા પનેકે અભિવદન્તિ – ઇમા પઞ્ચ દિટ્ઠિયો.

(૧૧) પઞ્ચ વેરા

૯૪૨. તત્થ કતમે પઞ્ચ વેરા? પાણાતિપાતો, અદિન્નાદાનં, કામેસુમિચ્છાચારો, મુસાવાદો, સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના – ઇમે પઞ્ચ વેરા.

(૧૨) પઞ્ચ બ્યસના

તત્થ કતમે પઞ્ચ બ્યસના? ઞાતિબ્યસનં, ભોગબ્યસનં, રોગબ્યસનં, સીલબ્યસનં, દિટ્ઠિબ્યસનં – ઇમે પઞ્ચ બ્યસના.

(૧૩) પઞ્ચ અક્ખન્તિયા આદીનવા

તત્થ કતમે પઞ્ચ અક્ખન્તિયા આદીનવા? બહુનો જનસ્સ અપ્પિયો હોતિ અમનાપો, વેરબહુલો ચ હોતિ, વજ્જબહુલો ચ, સમ્મૂળ્હો કાલઙ્કરોતિ, કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ – ઇમે પઞ્ચ અક્ખન્તિયા આદીનવા.

(૧૪) પઞ્ચ ભયાનિ

તત્થ કતમાનિ પઞ્ચ ભયાનિ? આજીવકભયં, અસિલોકભયં, પરિસસારજ્જભયં, મરણભયં, દુગ્ગતિભયં – ઇમાનિ પઞ્ચ ભયાનિ.

(૧૫) પઞ્ચ દિટ્ઠધમ્મનિબ્બાનવાદા

૯૪૩. તત્થ કતમે પઞ્ચ દિટ્ઠધમ્મનિબ્બાનવાદા?

(ક) ઇધેકચ્ચો સમણો વા બ્રાહ્મણો વા એવંવાદી હોતિ એવંદિટ્ઠિ [એવંદિટ્ઠિ (સ્યા॰)] – ‘‘યતો ખો, ભો , અયં અત્તા પઞ્ચહિ કામગુણેહિ સમપ્પિતો સમઙ્ગીભૂતો પરિચારેતિ, એત્તાવતા ખો, ભો, અયં અત્તા પરમદિટ્ઠધમ્મનિબ્બાનપ્પત્તો હોતી’’તિ. ઇત્થેકે સતો સત્તસ્સ પરમદિટ્ઠધમ્મનિબ્બાનં પઞ્ઞપેન્તિ.

(ખ) તમઞ્ઞો એવમાહ – ‘‘અત્થિ ખો, ભો, એસો અત્તા યં ત્વં વદેસિ નેસો નત્થીતિ વદામિ. નો ચ ખો, ભો, અયં અત્તા એત્તાવતા પરમદિટ્ઠધમ્મનિબ્બાનપ્પત્તો હોતિ. તં કિસ્સ હેતુ? કામા હિ, ભો, અનિચ્ચા દુક્ખા વિપરિણામધમ્મા. તેસં વિપરિણામઞ્ઞથાભાવા ઉપ્પજ્જન્તિ સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સુપાયાસા. યતો ખો, ભો, અયં અત્તા વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ, એત્તાવતા ખો, ભો, અયં અત્તા પરમદિટ્ઠધમ્મનિબ્બાનપ્પત્તો હોતી’’તિ. ઇત્થેકે સતો સત્તસ્સ પરમદિટ્ઠધમ્મનિબ્બાનં પઞ્ઞપેન્તિ.

(ગ) તમઞ્ઞો એવમાહ – ‘‘અત્થિ ખો, ભો, એસો અત્તા યં ત્વં વદેસિ. નેસો નત્થીતિ વદામિ. નો ચ ખો, ભો, અયં અત્તા એત્તાવતા પરમદિટ્ઠધમ્મનિબ્બાનપ્પત્તો હોતિ. તં કિસ્સ હેતુ? યદેવ તત્થ વિતક્કિતં વિચારિતં એતેન એતં ઓળારિકં અક્ખાયતિ. યતો ખો, ભો, અયં અત્તા વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા...પે॰... દુતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ, એત્તાવતા ખો, ભો, અયં અત્તા પરમદિટ્ઠધમ્મનિબ્બાનપ્પત્તો હોતી’’તિ. ઇત્થેકે સતો સત્તસ્સ પરમદિટ્ઠધમ્મનિબ્બાનં પઞ્ઞપેન્તિ.

(ઘ) તમઞ્ઞો એવમાહ – ‘‘અત્થિ ખો, ભો, એસો અત્તા યં ત્વં વદેસિ. નેસો નત્થીતિ વદામિ. નો ચ ખો, ભો, અયં અત્તા એત્તાવતા પરમદિટ્ઠધમ્મનિબ્બાનપ્પત્તો હોતિ. તં કિસ્સ હેતુ? યદેવ તત્થ પીતિગતં ચેતસો ઉપ્પિલાવિતં, એતેન એતં ઓળારિકં અક્ખાયતિ. યતો ખો, ભો, અયં અત્તા પીતિયા ચ વિરાગા...પે॰... તતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ, એત્તાવતા ખો, ભો, અયં અત્તા પરમદિટ્ઠધમ્મનિબ્બાનપ્પત્તો હોતી’’તિ. ઇત્થેકે સતો સત્તસ્સ પરમદિટ્ઠધમ્મનિબ્બાનં પઞ્ઞપેન્તિ.

(ઙ) તમઞ્ઞો એવમાહ – ‘‘અત્થિ ખો, ભો, એસો અત્તા યં ત્વં વદેસિ. નેસો નત્થીતિ વદામિ. નો ચ ખો, ભો, અયં અત્તા એત્તાવતા પરમદિટ્ઠધમ્મનિબ્બાનપ્પત્તો હોતિ. તં કિસ્સ હેતુ? યદેવ તત્થ સુખપીતિ ચેતસો આભોગો, એતેન એતં ઓળારિકં અક્ખાયતિ. યતો ખો, ભો, અયં અત્તા સુખસ્સ ચ પહાના...પે॰... ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ, એત્તાવતા ખો, ભો, અયં અત્તા પરમદિટ્ઠધમ્મનિબ્બાનપ્પત્તો હોતી’’તિ. ઇત્થેકે સતો સત્તસ્સ પરમદિટ્ઠધમ્મનિબ્બાનં પઞ્ઞપેન્તિ. ઇમે પઞ્ચ દિટ્ઠધમ્મનિબ્બાનવાદા.

પઞ્ચકં.

૬. છક્કનિદ્દેસો

(૧) છ વિવાદમૂલાનિ

૯૪૪. તત્થ કતમાનિ છ વિવાદમૂલાનિ? કોધો, મક્ખો, ઇસ્સા, સાઠેય્યં, પાપિચ્છતા, સન્દિટ્ઠિપરામાસિતા – ઇમાનિ છ વિવાદમૂલાનિ.

(૨) છ છન્દરાગા

તત્થ કતમે છ છન્દરાગા? છન્દરાગા ગેહસિતા ધમ્મા. મનાપિયેસુ રૂપેસુ ગેહસિતો રાગો સારાગો ચિત્તસ્સ સારાગો, મનાપિયેસુ સદ્દેસુ...પે॰... મનાપિયેસુ ગન્ધેસુ...પે॰... મનાપિયેસુ રસેસુ...પે॰... મનાપિયેસુ ફોટ્ઠબ્બેસુ...પે॰... મનાપિયેસુ ધમ્મેસુ ગેહસિતો રાગો સારાગો ચિત્તસ્સ સારાગો – ઇમે છ છન્દરાગા.

(૩) છ વિરોધવત્થૂનિ

તત્થ કતમાનિ છ વિરોધવત્થૂનિ? અમનાપિયેસુ રૂપેસુ ચિત્તસ્સ આઘાતો પટિઘાતો ચણ્ડિક્કં અસુરોપો અનત્તમનતા ચિત્તસ્સ, અમનાપિયેસુ સદ્દેસુ...પે॰... અમનાપિયેસુ ગન્ધેસુ...પે॰... અમનાપિયેસુ રસેસુ...પે॰... અમનાપિયેસુ ફોટ્ઠબ્બેસુ...પે॰... અમનાપિયેસુ ધમ્મેસુ ચિત્તસ્સ આઘાતો પટિઘાતો ચણ્ડિક્કં અસુરોપો અનત્તમનતા ચિત્તસ્સ – ઇમાનિ છ વિરોધવત્થૂનિ.

(૪) છ તણ્હાકાયા

તત્થ કતમે છ તણ્હાકાયા? રૂપતણ્હા, સદ્દતણ્હા, ગન્ધતણ્હા, રસતણ્હા, ફોટ્ઠબ્બતણ્હા, ધમ્મતણ્હા – ઇમે છ તણ્હાકાયા.

(૫) છ અગારવા

૯૪૫. તત્થ કતમે છ અગારવા? સત્થરિ અગારવો વિહરતિ અપ્પતિસ્સો, ધમ્મે અગારવો વિહરતિ અપ્પતિસ્સો, સઙ્ઘે અગારવો વિહરતિ અપ્પતિસ્સો, સિક્ખાય અગારવો વિહરતિ અપ્પતિસ્સો, અપ્પમાદે અગારવો વિહરતિ અપ્પતિસ્સો, પટિસન્થારે અગારવો વિહરતિ અપ્પતિસ્સો – ઇમે છ અગારવા.

(૬) છ પરિહાનિયા ધમ્મા

તત્થ કતમે છ પરિહાનિયા ધમ્મા? કમ્મારામતા, ભસ્સારામતા, નિદ્દારામતા, સઙ્ગણિકારામતા, સંસગ્ગારામતા, પપઞ્ચારામતા – ઇમે છ પરિહાનિયા ધમ્મા.

(૭) અપરેપિ છ પરિહાનિયા ધમ્મા

૯૪૬. તત્થ કતમે અપરેપિ છ પરિહાનિયા ધમ્મા? કમ્મારામતા, ભસ્સારામતા, નિદ્દારામતા, સઙ્ગણિકારામતા, દોવચસ્સતા, પાપમિત્તતા – ઇમે છ પરિહાનિયા ધમ્મા.

(૮) છ સોમનસ્સુપવિચારા

તત્થ કતમે છ સોમનસ્સુપવિચારા? ચક્ખુના રૂપં દિસ્વા સોમનસ્સટ્ઠાનિયં રૂપં ઉપવિચરતિ, સોતેન સદ્દં સુત્વા...પે॰... ઘાનેન ગન્ધં ઘાયિત્વા...પે॰... જિવ્હાય રસં સાયિત્વા...પે॰... કાયેન ફોટ્ઠબ્બં ફુસિત્વા...પે॰... મનસા ધમ્મં વિઞ્ઞાય સોમનસ્સટ્ઠાનિયં ધમ્મં ઉપવિચરતિ – ઇમે છ સોમનસ્સુપવિચારા.

(૯) છ દોમનસ્સુપવિચારા

તત્થ કતમે છ દોમનસ્સુપવિચારા? ચક્ખુના રૂપં દિસ્વા દોમનસ્સટ્ઠાનિયં રૂપં ઉપવિચરતિ, સોતેન સદ્દં સુત્વા...પે॰... ઘાનેન ગન્ધં ઘાયિત્વા...પે॰... જિવ્હાય રસં સાયિત્વા ...પે॰... કાયેન ફોટ્ઠબ્બં ફુસિત્વા...પે॰... મનસા ધમ્મં વિઞ્ઞાય દોમનસ્સટ્ઠાનિયં ધમ્મં ઉપવિચરતિ – ઇમે છ દોમનસ્સુપવિચારા.

(૧૦) છ ઉપેક્ખુપવિચારા

તત્થ કતમે છ ઉપેક્ખુપવિચારા? ચક્ખુના રૂપં દિસ્વા ઉપેક્ખાટ્ઠાનિયં રૂપં ઉપવિચરતિ, સોતેન સદ્દં સુત્વા...પે॰... ઘાનેન ગન્ધં ઘાયિત્વા...પે॰... જિવ્હાય રસં સાયિત્વા...પે॰... કાયેન ફોટ્ઠબ્બં ફુસિત્વા...પે॰... મનસા ધમ્મં વિઞ્ઞાય ઉપેક્ખાટ્ઠાનિયં ધમ્મં ઉપવિચરતિ – ઇમે છ ઉપેક્ખુપવિચારા.

(૧૧) છ ગેહસિતાનિ સોમનસ્સાનિ

૯૪૭. તત્થ કતમાનિ છ ગેહસિતાનિ સોમનસ્સાનિ? મનાપિયેસુ રૂપેસુ ગેહસિતં ચેતસિકં સાતં ચેતસિકં સુખં ચેતોસમ્ફસ્સજં સાતં સુખં વેદયિતં ચેતોસમ્ફસ્સજા સાતા સુખા વેદના, મનાપિયેસુ સદ્દેસુ...પે॰... મનાપિયેસુ ગન્ધેસુ...પે॰... મનાપિયેસુ રસેસુ...પે॰... મનાપિયેસુ ફોટ્ઠબ્બેસુ...પે॰... મનાપિયેસુ ધમ્મેસુ ગેહસિતં ચેતસિકં સાતં ચેતસિકં સુખં ચેતોસમ્ફસ્સજં સાતં સુખં વેદયિતં ચેતોસમ્ફસ્સજા સાતા સુખા વેદના – ઇમાનિ છ ગેહસિતાનિ સોમનસ્સાનિ.

(૧૨) છ ગેહસિતાનિ દોમનસ્સાનિ

તત્થ કતમાનિ છ ગેહસિતાનિ દોમનસ્સાનિ? અમનાપિયેસુ રૂપેસુ ગેહસિતં ચેતસિકં અસાતં ચેતસિકં દુક્ખં ચેતોસમ્ફસ્સજં અસાતં દુક્ખં વેદયિતં ચેતોસમ્ફસ્સજા અસાતા દુક્ખા વેદના, અમનાપિયેસુ સદ્દેસુ...પે॰... અમનાપિયેસુ ગન્ધેસુ...પે॰... અમનાપિયેસુ રસેસુ...પે॰... અમનાપિયેસુ ફોટ્ઠબ્બેસુ...પે॰... અમનાપિયેસુ ધમ્મેસુ ગેહસિતં ચેતસિકં અસાતં ચેતસિકં દુક્ખં ચેતોસમ્ફસ્સજં અસાતં દુક્ખં વેદયિતં ચેતોસમ્ફસ્સજા અસાતા દુક્ખા વેદના – ઇમાનિ છ ગેહસિતાનિ દોમનસ્સાનિ.

(૧૩) છ ગેહસિતા ઉપેક્ખા

તત્થ કતમા છ ગેહસિતા ઉપેક્ખા? ઉપેક્ખાટ્ઠાનિયેસુ રૂપેસુ ગેહસિતં ચેતસિકં નેવ સાતં નાસાતં ચેતોસમ્ફસ્સજં અદુક્ખમસુખં વેદયિતં ચેતોસમ્ફસ્સજા અદુક્ખમસુખા વેદના, ઉપેક્ખાટ્ઠાનિયેસુ સદ્દેસુ...પે॰... ઉપેક્ખાટ્ઠાનિયેસુ ગન્ધેસુ...પે॰... ઉપેક્ખાટ્ઠાનિયેસુ રસેસુ...પે॰... ઉપેક્ખાટ્ઠાનિયેસુ ફોટ્ઠબ્બેસુ...પે॰... ઉપેક્ખાટ્ઠાનિયેસુ ધમ્મેસુ ગેહસિતં ચેતસિકં નેવ સાતં નાસાતં ચેતોસમ્ફસ્સજં અદુક્ખમસુખં વેદયિતં ચેતોસમ્ફસ્સજા અદુક્ખમસુખા વેદના – ઇમા છ ગેહસિતા ઉપેક્ખા.

(૧૪) છ દિટ્ઠિયો

૯૪૮. તત્થ કતમા છ દિટ્ઠિયો? ‘‘અત્થિ મે અત્તા’’તિ વા અસ્સ સચ્ચતો થેતતો દિટ્ઠિ ઉપ્પજ્જતિ, ‘‘નત્થિ મે અત્તા’’તિ વા અસ્સ સચ્ચતો થેતતો દિટ્ઠિ ઉપ્પજ્જતિ, ‘‘અત્તના વા અત્તાનં સઞ્જાનામી’’તિ વા અસ્સ સચ્ચતો થેતતો દિટ્ઠિ ઉપ્પજ્જતિ, ‘‘અત્તના વા અનત્તાનં સઞ્જાનામી’’તિ વા અસ્સ સચ્ચતો થેતતો દિટ્ઠિ ઉપ્પજ્જતિ,

‘‘અનત્તના વા અત્તાનં સઞ્જાનામી’’તિ વા અસ્સ સચ્ચતો થેતતો દિટ્ઠિ ઉપ્પજ્જતિ; અથ વા પનસ્સ એવંદિટ્ઠિ હોતિ – ‘‘સો મે અયં અત્તા વદો વેદેય્યો તત્ર તત્ર દીઘરત્તં કલ્યાણપાપકાનં કમ્માનં વિપાકં પચ્ચનુભોતિ. ન સો જાતો નાહોસિ, ન સો જાતો ન ભવિસ્સતિ, નિચ્ચો ધુવો સસ્સતો અવિપરિણામધમ્મો’’તિ વા પનસ્સ સચ્ચતો થેતતો દિટ્ઠિ ઉપ્પજ્જતિ. ઇમા છ દિટ્ઠિયો.

છક્કં.

૭. સત્તકનિદ્દેસો

(૧) સત્તાનુસયા

૯૪૯. તત્થ કતમે સત્તાનુસયા? કામરાગાનુસયો, પટિઘાનુસયો, માનાનુસયો, દિટ્ઠાનુસયો, વિચિકિચ્છાનુસયો, ભવરાગાનુસયો, અવિજ્જાનુસયો – ઇમે સત્ત અનુસયા.

(૨) સત્ત સંયોજનાનિ

તત્થ કતમાનિ સત્ત સંયોજનાનિ? કામરાગસંયોજનં, પટિઘસંયોજનં, માનસંયોજનં, દિટ્ઠિસંયોજનં, વિચિકિચ્છાસંયોજનં, ભવરાગસંયોજનં, અવિજ્જાસંયોજનં – ઇમાનિ સત્ત સંયોજનાનિ.

(૩) સત્ત પરિયુટ્ઠાનાનિ

તત્થ કતમાનિ સત્ત પરિયુટ્ઠાનાનિ? કામરાગપરિયુટ્ઠાનં, પટિઘપરિયુટ્ઠાનં, માનપરિયુટ્ઠાનં, દિટ્ઠિપરિયુટ્ઠાનં, વિચિકિચ્છાપરિયુટ્ઠાનં, ભવરાગપરિયુટ્ઠાનં, અવિજ્જાપરિયુટ્ઠાનં – ઇમાનિ સત્ત પરિયુટ્ઠાનાનિ.

(૪) સત્ત અસદ્ધમ્મા

૯૫૦. તત્થ કતમે સત્ત અસદ્ધમ્મા? અસ્સદ્ધો હોતિ, અહિરિકો હોતિ, અનોત્તપ્પી હોતિ, અપ્પસ્સુતો હોતિ, કુસીતો હોતિ, મુટ્ઠસ્સતી હોતિ, દુપ્પઞ્ઞો હોતિ – ઇમે સત્ત અસદ્ધમ્મા.

(૫) સત્ત દુચ્ચરિતાનિ

તત્થ કતમાનિ સત્ત દુચ્ચરિતાનિ? પાણાતિપાતો, અદિન્નાદાનં, કામેસુમિચ્છાચારો, મુસાવાદો, પિસુણા વાચા, ફરુસા વાચા, સમ્ફપ્પલાપો – ઇમાનિ સત્ત દુચ્ચરિતાનિ.

(૬) સત્ત માના

તત્થ કતમે સત્ત માના? માનો, અતિમાનો, માનાતિમાનો, ઓમાનો, અધિમાનો, અસ્મિમાનો, મિચ્છામાનો – ઇમે સત્ત માના.

(૭) સત્ત દિટ્ઠિયો

૯૫૧. (ક) તત્થ કતમા સત્ત દિટ્ઠિયો? ઇધેકચ્ચો સમણો વા બ્રાહ્મણો વા એવંવાદી હોતિ એવંદિટ્ઠિ – ‘‘યતો ખો, ભો, અયં અત્તા રૂપી ચાતુમહાભૂતિકો [ચાતુમ્મહાભૂતિકો (સી॰ સ્યા॰)] માતાપેત્તિકસમ્ભવો કાયસ્સ ભેદા ઉચ્છિજ્જતિ વિનસ્સતિ ન હોતિ પરં મરણા, એત્તાવતા ખો ભો, અયં અત્તા સમ્મા સમુચ્છિન્નો હોતી’’તિ. ઇત્થેકે સતો સત્તસ્સ ઉચ્છેદં વિનાસં વિભવં પઞ્ઞપેન્તિ.

(ખ) તમઞ્ઞો એવમાહ – ‘‘અત્થિ ખો, ભો, એસો અત્તા યં ત્વં વદેસિ. ‘નેસો નત્થી’તિ વદામિ. નો ચ ખો, ભો, અયં અત્તા એત્તાવતા સમ્મા સમુચ્છિન્નો હોતિ. અત્થિ ખો ભો અઞ્ઞો અત્તા દિબ્બો રૂપી કામાવચરો કબળીકારભક્ખો. તં ત્વં ન જાનાસિ ન પસ્સસિ. તમહં જાનામિ પસ્સામિ. સો ખો, ભો, અત્તા યતો કાયસ્સ ભેદા ઉચ્છિજ્જતિ વિનસ્સતિ ન હોતિ પરં મરણા, એત્તાવતા ખો, ભો, અયં અત્તા સમ્માસમુચ્છિન્નો હોતી’’તિ. ઇત્થેકે સતો સત્તસ્સ ઉચ્છેદં વિનાસં વિભવં પઞ્ઞપેન્તિ.

(ગ) તમઞ્ઞો એવમાહ – ‘‘અત્થિ ખો, ભો, એસો અત્તા યં ત્વં વદેસિ. ‘નેસો નત્થી’તિ વદામિ. નો ચ ખો, ભો, અયં અત્તા એત્તાવતા સમ્મા સમુચ્છિન્નો હોતિ. અત્થિ ખો, ભો, અઞ્ઞો અત્તા દિબ્બો રૂપી મનોમયો સબ્બઙ્ગપચ્ચઙ્ગી અહીનિન્દ્રિયો. તં ત્વં ન જાનાસિ ન પસ્સસિ. તમહં જાનામિ પસ્સામિ. સો ખો, ભો, અત્તા યતો કાયસ્સ ભેદા ઉચ્છિજ્જતિ વિનસ્સતિ ન હોતિ પરં મરણા, એત્તાવતા ખો, ભો, અયં અત્તા સમ્મા સમુચ્છિન્નો હોતી’’તિ. ઇત્થેકે સતો સત્તસ્સ ઉચ્છેદં વિનાસં વિભવં પઞ્ઞપેન્તિ.

(ઘ) તમઞ્ઞો એવમાહ – ‘‘અત્થિ ખો, ભો, એસો અત્તા યં ત્વં વદેસિ. ‘નેસો નત્થી’તિ વદામિ. નો ચ ખો, ભો, અયં અત્તા એત્તાવતા સમ્મા સમુચ્છિન્નો હોતિ. અત્થિ ખો, ભો, અઞ્ઞો અત્તા સબ્બસો રૂપસઞ્ઞાનં સમતિક્કમા પટિઘસઞ્ઞાનં અત્થઙ્ગમા નાનત્તસઞ્ઞાનં અમનસિકારા અનન્તો આકાસોતિ આકાસાનઞ્ચાયતનૂપગો. તં ત્વં ન જાનાસિ ન પસ્સસિ. તમહં જાનામિ પસ્સામિ. સો ખો, ભો, અત્તા યતો કાયસ્સ ભેદા ઉચ્છિજ્જતિ વિનસ્સતિ ન હોતિ પરં મરણા, એત્તાવતા ખો, ભો, અયં અત્તા સમ્મા સમુચ્છિન્નો હોતી’’તિ. ઇત્થેકે સતો સત્તસ્સ ઉચ્છેદં વિનાસં વિભવં પઞ્ઞપેન્તિ.

(ઙ) તમઞ્ઞો એવમાહ – ‘‘અત્થિ ખો, ભો, એસો અત્તા યં ત્વં વદેસિ. ‘નેસો નત્થી’તિ વદામિ. નો ચ ખો, ભો, અયં અત્તા એત્તાવતા સમ્મા સમુચ્છિન્નો હોતિ. અત્થિ ખો, ભો, અઞ્ઞો અત્તા સબ્બસો આકાસાનઞ્ચાયતનં સમતિક્કમ્મ અનન્તં વિઞ્ઞાણન્તિ વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનૂપગો. તં ત્વં ન જાનાસિ ન પસ્સસિ. તમહં જાનામિ પસ્સામિ. સો ખો, ભો, અત્તા યતો કાયસ્સ ભેદા ઉચ્છિજ્જતિ વિનસ્સતિ ન હોતિ પરં મરણા, એત્તાવતા ખો, ભો, અયં અત્તા સમ્મા સમુચ્છિન્નો હોતી’’તિ. ઇત્થેકે સતો સત્તસ્સ ઉચ્છેદં વિનાસં વિભવં પઞ્ઞપેન્તિ.

(ચ) તમઞ્ઞો એવમાહ – ‘‘અત્થિ ખો, ભો, એસો અત્તા યં ત્વં વદેસિ. ‘નેસો નત્થી’તિ વદામિ. નો ચ ખો, ભો, અયં અત્તા એત્તાવતા સમ્મા સમુચ્છિન્નો હોતિ. અત્થિ ખો, ભો, અઞ્ઞો અત્તા સબ્બસો વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનં સમતિક્કમ્મ નત્થિ કિઞ્ચીતિ આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનૂપગો. તં ત્વં ન જાનાસિ ન પસ્સસિ. તમહં જાનામિ પસ્સામિ. સો ખો, ભો, અત્તા યતો કાયસ્સ ભેદા ઉચ્છિજ્જતિ વિનસ્સતિ ન હોતિ પરં મરણા, એત્તાવતા ખો, ભો, અયં અત્તા સમ્મા સમુચ્છિન્નો હોતી’’તિ. ઇત્થેકે સતો સત્તસ્સ ઉચ્છેદં વિનાસં વિભવં પઞ્ઞપેન્તિ.

(છ) તમઞ્ઞો એવમાહ – ‘‘અત્થિ ખો પન એસો અત્તા યં ત્વં વદેસિ. ‘નેસો નત્થી’તિ વદામિ. નો ચ ખો, ભો, અયં અત્તા એત્તાવતા સમ્મા સમુચ્છિન્નો હોતિ. અત્થિ ખો, ભો, અઞ્ઞો અત્તા સબ્બસો આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનં

સમતિક્કમ્મ નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનૂપગો. તં ત્વં ન જાનાસિ ન પસ્સસિ. તમહં જાનામિ પસ્સામિ. સો ખો, ભો, અત્તા યતો કાયસ્સ ભેદા ઉચ્છિજ્જતિ વિનસ્સતિ ન હોતિ પરં મરણા, એત્તાવતા ખો, ભો, અયં અત્તા સમ્મા સમુચ્છિન્નો હોતી''તિ. ઇત્થેકે સતો સત્તસ્સ ઉચ્છેદં વિનાસં વિભવં પઞ્ઞપેન્તિ. ઇમા સત્ત દિટ્ઠિયો.

સત્તકં.

૮. અટ્ઠકનિદ્દેસો

(૧) અટ્ઠ કિલેસવત્થૂનિ

૯૫૨. તત્થ કતમાનિ અટ્ઠ કિલેસવત્થૂનિ? લોભો, દોસો, મોહો, માનો, દિટ્ઠિ, વિચિકિચ્છા, થિનં, ઉદ્ધચ્ચં – ઇમાનિ અટ્ઠ કિલેસવત્થૂનિ.

(૨) અટ્ઠ કુસીતવત્થૂનિ

૯૫૩. તત્થ કતમાનિ અટ્ઠ કુસીતવત્થૂનિ?

(ક) ઇધ ભિક્ખુના કમ્મં કાતબ્બં હોતિ. તસ્સ એવં હોતિ – ''કમ્મં ખો મે કાતબ્બં ભવિસ્સતિ. કમ્મં ખો પન મે કરોન્તસ્સ કાયો કિલમિસ્સતિ. હન્દાહં નિપજ્જામી''તિ. સો નિપજ્જતિ; ન વીરિયં આરભતિ અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા, અનધિગતસ્સ અધિગમાય, અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાય. ઇદં પઠમં કુસીતવત્થુ.

(ખ) પુન ચપરં ભિક્ખુના કમ્મં કતં હોતિ. તસ્સ એવં હોતિ – ''અહં ખો કમ્મં અકાસિં. કમ્મં ખો પન મે કરોન્તસ્સ કાયો કિલન્તો. હન્દાહં નિપજ્જામી''તિ. સો નિપજ્જતિ; ન વીરિયં આરભતિ અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા, અનધિગતસ્સ અધિગમાય, અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાય. ઇદં દુતિયં કુસીતવત્થુ.

(ગ) પુન ચપરં ભિક્ખુના મગ્ગો ગન્તબ્બો હોતિ. તસ્સ એવં હોતિ – ''મગ્ગો ખો મે ગન્તબ્બો ભવિસ્સતિ. મગ્ગં ખો પન મે ગચ્છન્તસ્સ કાયો કિલમિસ્સતિ. હન્દાહં નિપજ્જામી''તિ. સો નિપજ્જતિ; ન વીરિયં આરભતિ અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા, અનધિગતસ્સ અધિગમાય, અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાય. ઇદં તતિયં કુસીતવત્થુ.

(ઘ) પુન ચપરં ભિક્ખુના મગ્ગો ગતો હોતિ. તસ્સ એવં હોતિ – ''અહં ખો મગ્ગં અગમાસિં. મગ્ગં ખો પન મે ગચ્છન્તસ્સ કાયો કિલન્તો. હન્દાહં નિપજ્જામી''તિ. સો નિપજ્જતિ ; ન વીરિયં આરભતિ અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા, અનધિગતસ્સ અધિગમાય, અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાય. ઇદં ચતુત્થં કુસીતવત્થુ.

(ઙ) પુન ચપરં ભિક્ખુ ગામં વા નિગમં વા પિણ્ડાય ચરન્તો ન લભતિ લૂખસ્સ વા પણીતસ્સ વા ભોજનસ્સ યાવદત્થં પારિપૂરિં. તસ્સ એવં હોતિ – ''અહં ખો ગામં વા નિગમં વા પિણ્ડાય ચરન્તો નાલત્થં લૂખસ્સ વા પણીતસ્સ વા ભોજનસ્સ યાવદત્થં પારિપૂરિં. તસ્સ મે કાયો કિલન્તો અકમ્મઞ્ઞો. હન્દાહં નિપજ્જામી''તિ. સો નિપજ્જતિ; ન વીરિયં આરભતિ અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા, અનધિગતસ્સ અધિગમાય, અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાય. ઇદં પઞ્ચમં કુસીતવત્થુ.

(ચ) પુન ચપરં ભિક્ખુ ગામં વા નિગમં વા પિણ્ડાય ચરન્તો લભતિ લૂખસ્સ વા પણીતસ્સ વા ભોજનસ્સ યાવદત્થં પારિપૂરિં. તસ્સ એવં હોતિ – ''અહં ખો ગામં વા નિગમં વા પિણ્ડાય ચરન્તો અલત્થં લૂખસ્સ વા પણીતસ્સ વા ભોજનસ્સ યાવદત્થં પારિપૂરિં. તસ્સ મે કાયો કિલન્તો અકમ્મઞ્ઞો માસાચિતં મઞ્ઞે. હન્દાહં નિપજ્જામી''તિ. સો નિપજ્જતિ; ન વીરિયં આરભતિ અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા, અનધિગતસ્સ અધિગમાય, અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાય. ઇદં છટ્ઠં કુસીતવત્થુ.

(છ) પુન ચપરં ભિક્ખુનો ઉપ્પન્નો હોતિ અપ્પમત્તકો આબાધો. તસ્સ એવં હોતિ – ''ઉપ્પન્નો ખો મે અયં અપ્પમત્તકો આબાધો. અત્થિ કપ્પો નિપજ્જિતું . હન્દાહં નિપજ્જામી''તિ. સો નિપજ્જતિ; ન વીરિયં આરભતિ અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા, અનધિગતસ્સ અધિગમાય, અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાય. ઇદં સત્તમં કુસીતવત્થુ.

(જ) પુન ચપરં ભિક્ખુ ગિલાના વુટ્ઠિતો [ગિલાનવુટ્ઠિતો (સદ્દનીભિ) અ॰ નિ॰ ૬.૧૬ પાળિયા ટીકા પસ્સિતબ્બા] હોતિ અચિરવુટ્ઠિતો ગેલઞ્ઞા. તસ્સ એવં હોતિ – ''અહં ખો ગિલાના વુટ્ઠિતો અચિરવુટ્ઠિતો ગેલઞ્ઞા. તસ્સ મે કાયો દુબ્બલો અકમ્મઞ્ઞો. હન્દાહં નિપજ્જામી''તિ. સો નિપજ્જતિ; ન વીરિયં આરભતિ અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા, અનધિગતસ્સ અધિગમાય, અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાય. ઇદં અટ્ઠમં કુસીતવત્થુ. ઇમાનિ અટ્ઠ કુસીતવત્થૂનિ.

(૩) અટ્ઠસુ લોકધમ્મેસુ ચિત્તસ્સ પટિઘાતો

૯૫૪. તત્થ કતમેસુ અટ્ઠસુ લોકધમ્મેસુ ચિત્તસ્સ પટિઘાતો? લાભે સારાગો, અલાભે પટિવિરોધો, યસે સારાગો, અયસે પટિવિરોધો, પસંસાય સારાગો, નિન્દાય પટિવિરોધો, સુખે સારાગો, દુક્ખે પટિવિરોધો – ઇમેસુ અટ્ઠસુ લોકધમ્મેસુ ચિત્તસ્સ પટિઘાતો.

(૪) અટ્ઠઅનરિયવોહારા

૯૫૫. તત્થ કતમે અટ્ઠ અનરિયવોહારા? અદિટ્ઠે દિટ્ઠવાદિતા, અસ્સુતે સુતવાદિતા, અમુતે મુતવાદિતા, અવિઞ્ઞાતે વિઞ્ઞાતવાદિતા, દિટ્ઠે અદિટ્ઠવાદિતા, સુતે અસ્સુતવાદિતા, મુતે અમુતવાદિતા, વિઞ્ઞાતે અવિઞ્ઞાતવાદિતા – ઇમે અટ્ઠ અનરિયવોહારા.

(૫) અટ્ઠ મિચ્છત્તા

૯૫૬. તત્થ કતમે અટ્ઠ મિચ્છત્તા? મિચ્છાદિટ્ઠિ, મિચ્છાસઙ્કપ્પો, મિચ્છાવાચા, મિચ્છાકમ્મન્તો, મિચ્છાઆજીવો, મિચ્છાવાયામો, મિચ્છાસતિ, મિચ્છાસમાધિ – ઇમે અટ્ઠ મિચ્છત્તા.

(૬) અટ્ઠ પુરિસદોસા

૯૫૭. તત્થ કતમે અટ્ઠ પુરિસદોસા? (ક) ઇધ ભિક્ખૂ ભિક્ખું આપત્તિયા ચોદેન્તિ. સો ભિક્ખુ ભિક્ખૂહિ આપત્તિયા ચોદિયમાનો [ચોદિયમાનો (સી॰ સ્યા॰) અ॰ નિ॰ ૮.૧૪] ''ન સરામિ ન સરામી''તિ અસ્સતિયાવ નિબ્બેઠેતિ. અયં પઠમો પુરિસદોસો.

(ખ) પુન ચપરં ભિક્ખૂ ભિક્ખું આપત્તિયા ચોદેન્તિ. સો ભિક્ખુ ભિક્ખૂહિ આપત્તિયા ચોદિયમાનો ચોદકંયેવ પટિપ્ફરતિ – ‘‘કિં નુ ખો તુય્હં બાલસ્સ અબ્યત્તસ્સ ભણિતેન! ત્વમ્પિ નામ મં ભણિતબ્બં મઞ્ઞસી’’તિ! અયં દુતિયો પુરિસદોસો.

(ગ) પુન ચપરં ભિક્ખૂ ભિક્ખું આપત્તિયા ચોદેન્તિ. સો ભિક્ખુ ભિક્ખૂહિ આપત્તિયા ચોદિયમાનો ચોદકંયેવ [ચોદકસ્સેવ (સ્યા॰) અ॰ નિ॰ ૮.૧૪] પચ્ચારોપેતિ – ‘‘ત્વમ્પિ ખોસિ ઇત્થન્નામં આપત્તિં આપન્નો. ત્વં તાવ પઠમં પટિકરોહી’’તિ. અયં તતિયો પુરિસદોસો.

(ઘ) પુન ચપરં ભિક્ખૂ ભિક્ખું આપત્તિયા ચોદેન્તિ. સો ભિક્ખુ ભિક્ખૂહિ આપત્તિયા ચોદિયમાનો અઞ્ઞેનાઞ્ઞં પટિચરતિ, બહિદ્ધા કથં અપનામેતિ, કોપઞ્ચ દોસઞ્ચ અપ્પચ્ચયઞ્ચ પાતુકરોતિ. અયં ચતુત્થો પુરિસદોસો.

(ઙ) પુન ચપરં ભિક્ખૂ ભિક્ખું આપત્તિયા ચોદેન્તિ. સો ભિક્ખુ ભિક્ખૂહિ આપત્તિયા ચોદિયમાનો સઙ્ઘમજ્ઝે બાહાવિક્ખેપકં ભણતિ. અયં પઞ્ચમો પુરિસદોસો.

(ચ) પુન ચપરં ભિક્ખૂ ભિક્ખું આપત્તિયા ચોદેન્તિ. સો ભિક્ખુ ભિક્ખૂહિ આપત્તિયા ચોદિયમાનો અનાદિયિત્વા સઙ્ઘં, અનાદિયિત્વા ચોદકં, સાપત્તિકોવ [આપત્તિકોવ (ક॰) અ॰ નિ॰ ૮.૧૪] યેનકામં પક્કમતિ. અયં છટ્ઠો પુરિસદોસો.

(છ) પુન ચપરં ભિક્ખૂ ભિક્ખું આપત્તિયા ચોદેન્તિ. સો ભિક્ખુ ભિક્ખૂહિ આપત્તિયા ચોદિયમાનો ‘‘નેવાહં આપન્નોમ્હિ, ન પનાહં અનાપન્નોમ્હી’’તિ તુણ્હીભૂતો સઙ્ઘં વિહેસેતિ. અયં સત્તમો પુરિસદોસો.

(જ) પુન ચપરં ભિક્ખૂ ભિક્ખું આપત્તિયા ચોદેન્તિ. સો ભિક્ખુ ભિક્ખૂહિ આપત્તિયા ચોદિયમાનો એવમાહ – ‘‘કિં નુ ખો તુમ્હે આયસ્મન્તો અતિબાળ્હં મયિ બ્યાવટા. ઇદાનાહં સિક્ખં પચ્ચક્ખાય હીનાયાવત્તિસ્સામી’’તિ. સો સિક્ખં પચ્ચક્ખાય હીનાયાવત્તિત્વા એવમાહ – ‘‘ઇદાનિ ખો તુમ્હે આયસ્મન્તો અત્તમના હોથા’’તિ. અયં અટ્ઠમો પુરિસદોસો. ઇમે અટ્ઠ પુરિસદોસા.

(૭) અટ્ઠ અસઞ્ઞીવાદા

૯૫૮. તત્થ કતમે અટ્ઠ અસઞ્ઞીવાદા? ‘‘રૂપી અત્તા હોતિ અરોગો પરં મરણા’’તિ – અસઞ્ઞીતિ નં પઞ્ઞપેન્તિ; અરૂપી અત્તા...પે॰... રૂપી ચ અરૂપી ચ...પે॰... નેવરૂપીનારૂપી...પે॰... ‘‘અન્તવા અત્તા હોતિ અરોગો પરં મરણા’’તિ – અસઞ્ઞીતિ નં પઞ્ઞપેન્તિ; ‘‘અનન્તવા અત્તા હોતિ અરોગો પરં મરણા’’તિ – અસઞ્ઞીતિ નં પઞ્ઞપેન્તિ; ‘‘અન્તવા ચ અનન્તવા ચ અત્તા હોતિ અરોગો પરં મરણા’’તિ – અસઞ્ઞીતિ નં પઞ્ઞપેન્તિ; ‘‘નેવન્તવા નાનન્તવા અત્તા હોતિ અરોગો પરં મરણા’’તિ – અસઞ્ઞીતિ નં પઞ્ઞપેન્તિ. ઇમે અટ્ઠ અસઞ્ઞીવાદા.

(૮) અટ્ઠ નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞીવાદા

૯૫૯. તત્થ કતમે અટ્ઠ નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞીવાદા? ‘‘રૂપી અત્તા હોતિ અરોગો પરં મરણા’’તિ – નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞીતિ નં પઞ્ઞપેન્તિ; ‘‘અરૂપી અત્તા હોતિ અરોગો પરં મરણા’’તિ – નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞીતિ નં પઞ્ઞપેન્તિ; ‘‘રૂપી ચ અરૂપી ચ અત્તા હોતિ અરોગો પરં મરણા’’તિ – નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞીતિ નં પઞ્ઞપેન્તિ;

‘‘નેવરૂપીનારૂપી અત્તા હોતિ અરોગો પરં મરણા’’તિ – નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞીતિ નં પઞ્ઞપેન્તિ; ‘‘અન્તવા અત્તા હોતિ અરોગો પરં મરણા’’તિ – નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞીતિ નં પઞ્ઞપેન્તિ; ‘‘અનન્તવા અત્તા હોતિ અરોગો પરં મરણા’’તિ – નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞીતિ નં પઞ્ઞપેન્તિ; ‘‘અન્તવા ચ અનન્તવા ચ અત્તા હોતિ અરોગો પરં મરણા’’તિ – નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞીતિ નં પઞ્ઞપેન્તિ; ‘‘નેવન્તવા નાનન્તવા અત્તા હોતિ અરોગો પરં મરણા’’તિ – નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞીતિ નં પઞ્ઞપેન્તિ. ઇમે અટ્ઠ નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞીવાદા.

અટ્ઠકં.

૯. નવકનિદ્દેસો

(૧) નવ આઘાતવત્થૂનિ

૯૬૦. તત્થ કતમાનિ નવ આઘાતવત્થૂનિ? ‘‘અનત્થં મે અચરી’’તિ આઘાતો જાયતિ ; ‘‘અનત્થં મે ચરતી’’તિ આઘાતો જાયતિ; ‘‘અનત્થં મે ચરિસ્સતી’’તિ આઘાતો જાયતિ; ‘‘પિયસ્સ મે મનાપસ્સ અનત્થં અચરિ’’...પે॰... અનત્થં ચરતિ...પે॰... અનત્થં ચરિસ્સતીતિ આઘાતો જાયતિ; અપ્પિયસ્સ મે અમનાપસ્સ અત્થં અચરિ...પે॰... અત્થં ચરતિ...પે॰... અત્થં ચરિસ્સતીતિ આઘાતો જાયતિ. ઇમાનિ નવ આઘાતવત્થૂનિ.

(૨) નવ પુરિસમલાનિ

૯૬૧. તત્થ કતમાનિ નવ પુરિસમલાનિ? કોધો, મક્ખો, ઇસ્સા, મચ્છરિયં, માયા, સાઠેય્યં, મુસાવાદો, પાપિચ્છતા, મિચ્છાદિટ્ઠિ – ઇમાનિ નવ પુરિસમલાનિ.

(૩) નવવિધા માના

૯૬૨. તત્થ કતમે નવવિધા માના? ‘‘સેય્યસ્સ સેય્યોહમસ્મી’’તિ માનો, ‘‘સેય્યસ્સ સદિસોહમસ્મી’’તિ માનો, ‘‘સેય્યસ્સ હીનોહમસ્મી’’તિ માનો, ‘‘સદિસસ્સ સેય્યોહમસ્મી’’તિ માનો, ‘‘સદિસસ્સ સદિસોહમસ્મી’’તિ માનો, ‘‘સદિસસ્સ હીનોહમસ્મી’’તિ માનો, ‘‘હીનસ્સ સેય્યોહમસ્મી’’તિ માનો, ‘‘હીનસ્સ સદિસોહમસ્મી’’તિ માનો, ‘‘હીનસ્સ હીનોહમસ્મી’’તિ માનો – ઇમે નવવિધા માના.

(૪) નવ તણ્હામૂલકા ધમ્મા

૯૬૩. તત્થ કતમે નવ તણ્હામૂલકા ધમ્મા? તણ્હં પટિચ્ચ પરિયેસના, પરિયેસનં પટિચ્ચ લાભો, લાભં પટિચ્ચ વિનિચ્છયો, વિનિચ્છયં પટિચ્ચ છન્દરાગો, છન્દરાગં પટિચ્ચ અજ્ઝોસાનં, અજ્ઝોસાનં પટિચ્ચ પરિગ્ગહો, પરિગ્ગહં પટિચ્ચ મચ્છરિયં, મચ્છરિયં પટિચ્ચ આરક્ખો, આરક્ખાધિકરણં દણ્ડાદાન-સત્થાદાન-કલહ-વિગ્ગહવિવાદ-તુવંતુવં-પેસુઞ્ઞ-મુસાવાદા અનેકે પાપકા અકુસલા ધમ્મા સમ્ભવન્તિ – ઇમે નવ તણ્હામૂલકા ધમ્મા.

(૫) નવ ઇઞ્જિતાનિ

૯૬૪. તત્થ કતમાનિ નવ ઇઞ્જિતાનિ? ‘‘અસ્મી’’તિ ઇઞ્જિતમેતં, ‘‘અહમસ્મી’’તિ ઇઞ્જિતમેતં , ‘‘અયમહમસ્મી’’તિ ઇઞ્જિતમેતં ‘‘ભવિસ્સ’’ન્તિ ઇઞ્જિતમેતં, ‘‘રૂપી ભવિસ્સ’’ન્તિ ઇઞ્જિતમેતં, ‘‘અરૂપી ભવિસ્સ’’ન્તિ ઇઞ્જિતમેતં, ‘‘સઞ્ઞી ભવિસ્સ’’ન્તિ ઇઞ્જિતમેતં, ‘‘અસઞ્ઞી ભવિસ્સ’’ન્તિ ઇઞ્જિતમેતં, ‘‘નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞી ભવિસ્સ’’ન્તિ ઇઞ્જિતમેતં – ઇમાનિ નવ ઇઞ્જિતાનિ.

(૬-૯) નવ મઞ્ઞિતાદીનિ

૯૬૫. તત્થ કતમાનિ નવ મઞ્ઞિતાનિ... નવ ફન્દિતાનિ... નવ પપઞ્ચિતાનિ... નવ સઙ્ખતાનિ? ‘‘અસ્મી’’તિ સઙ્ખતમેતં, ‘‘અહમસ્મી’’તિ સઙ્ખતમેતં , ‘‘અયમહમસ્મી’’તિ સઙ્ખતમેતં, ‘‘ભવિસ્સ’’ન્તિ સઙ્ખતમેતં, ‘‘રૂપી ભવિસ્સ’’ન્તિ સઙ્ખતમેતં, ‘‘અરૂપી ભવિસ્સ’’ન્તિ સઙ્ખતમેતં, ‘‘સઞ્ઞી ભવિસ્સ’’ન્તિ સઙ્ખતમેતં , ‘‘અસઞ્ઞી ભવિસ્સ’’ન્તિ સઙ્ખતમેતં, ‘‘નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞી ભવિસ્સ’’ન્તિ સઙ્ખતમેતં – ઇમાનિ નવ સઙ્ખતાનિ.

નવકં.

૧૦. દસકનિદ્દેસો

(૧) દસ કિલેસવત્થૂનિ

૯૬૬. તત્થ કતમાનિ દસ કિલેસવત્થૂનિ? લોભો, દોસો, મોહો, માનો, દિટ્ઠિ, વિચિકિચ્છા, થિનં, ઉદ્ધચ્ચં, અહિરિકં, અનોત્તપ્પં – ઇમાનિ દસ કિલેસવત્થૂનિ.

(૨) દસ આઘાતવત્થૂનિ

૯૬૭. તત્થ કતમાનિ દસ આઘાતવત્થૂનિ? ‘‘અનત્થં મે અચરી’’તિ આઘાતો જાયતિ, ‘‘અનત્થં મે ચરતી’’તિ આઘાતો જાયતિ, ‘‘અનત્થં મે ચરિસ્સતી’’તિ આઘાતો જાયતિ, ‘‘પિયસ્સ મે મનાપસ્સ અનત્થં અચરિ’’...પે॰... અનત્થં ચરતિ...પે॰... અનત્થં ચરિસ્સતીતિ આઘાતો જાયતિ, અપ્પિયસ્સ મે અમનાપસ્સ અત્થં અચરિ...પે॰... અત્થં ચરતિ...પે॰... અત્થં ચરિસ્સતીતિ આઘાતો જાયતિ, અટ્ઠાને વા પન આઘાતો જાયતિ – ઇમાનિ દસ આઘાતવત્થૂનિ.

(૩) દસ અકુસલકમ્મપથા

૯૬૮. તત્થ કતમે દસ અકુસલકમ્મપથા? પાણાતિપાતો, અદિન્નાદાનં, કામેસુમિચ્છાચારો, મુસાવાદો, પિસુણા વાચા, ફરુસા વાચા, સમ્ફપ્પલાપો, અભિજ્ઝા, બ્યાપાદો, મિચ્છાદિટ્ઠિ – ઇમે દસ અકુસલકમ્મપથા.

(૪) દસ સંયોજનાનિ

૯૬૯. તત્થ કતમાનિ દસ સંયોજનાનિ? કામરાગસંયોજનં, પટિઘસંયોજનં , માનસંયોજનં, દિટ્ઠિસંયોજનં, વિચિકિચ્છાસંયોજનં, સીલબ્બતપરામાસસંયોજનં, ભવરાગસંયોજનં, ઇસ્સાસંયોજનં, મચ્છરિયસંયોજનં, અવિજ્જાસંયોજનં – ઇમાનિ દસ સંયોજનાનિ.

(૫) દસ મિચ્છત્તા

૯૭૦. તત્થ કતમે દસ મિચ્છત્તા? મિચ્છાદિટ્ઠિ, મિચ્છાસઙ્કપ્પો, મિચ્છાવાચા, મિચ્છાકમ્મન્તો, મિચ્છાઆજીવો, મિચ્છાવાયામો, મિચ્છાસતિ, મિચ્છાસમાધિ , મિચ્છાઞાણં, મિચ્છાવિમુત્તિ – ઇમે દસ મિચ્છત્તા.

(૬) દસવત્થુકા મિચ્છાદિટ્ઠિ

૯૭૧. તત્થ કતમા દસવત્થુકા મિચ્છાદિટ્ઠિ? નત્થિ દિન્નં, નત્થિ યિટ્ઠં, નત્થિ હુતં, નત્થિ સુકતદુક્કટાનં કમ્માનં ફલં વિપાકો, નત્થિ અયં લોકો, નત્થિ પરો લોકો, નત્થિ માતા, નત્થિ પિતા, નત્થિ સત્તા ઓપપાતિકા, નત્થિ લોકે સમણબ્રાહ્મણા સમ્મગ્ગતા [સમગ્ગતા (ક॰)] સમ્મા પટિપન્ના યે ઇમઞ્ચ લોકં પરઞ્ચ લોકં સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા પવેદેન્તીતિ – અયં દસવત્થુકા મિચ્છાદિટ્ઠિ.

(૭) દસવત્થુકા અન્તગ્ગાહિકા દિટ્ઠિ

૯૭૨. તત્થ કતમા દસવત્થુકા અન્તગ્ગાહિકા દિટ્ઠિ? સસ્સતો લોકોતિ વા, અસસ્સતો લોકોતિ વા, અન્તવા લોકોતિ વા, અનન્તવા લોકોતિ વા, તં જીવં તં સરીરન્તિ વા, અઞ્ઞં જીવં અઞ્ઞં સરીરન્તિ વા, હોતિ તથાગતો પરં મરણાતિ વા, ન હોતિ તથાગતો પરં મરણાતિ વા, હોતિ ચ ન ચ હોતિ તથાગતો પરં મરણાતિ વા, નેવ હોતિ ન ન હોતિ તથાગતો પરં મરણાતિ વા – અયં દસવત્થુકા અન્તગ્ગાહિકા દિટ્ઠિ.

દસકં.

૧૧. તણ્હાવિચરિતનિદ્દેસો

(૧) અજ્ઝત્તિકસ્સ ઉપાદાય

૯૭૩. તત્થ કતમાનિ અટ્ઠારસ તણ્હાવિચરિતાનિ અજ્ઝત્તિકસ્સ ઉપાદાય? અસ્મીતિ હોતિ, ઇત્થસ્મીતિ હોતિ, એવસ્મીતિ હોતિ, અઞ્ઞથાસ્મીતિ હોતિ, ભવિસ્સન્તિ હોતિ, ઇત્થં ભવિસ્સન્તિ હોતિ, એવં ભવિસ્સન્તિ હોતિ, અઞ્ઞથા ભવિસ્સન્તિ હોતિ, અસસ્મીતિ હોતિ, સાતસ્મીતિ હોતિ, સિયન્તિ હોતિ, ઇત્થં સિયન્તિ હોતિ, એવં સિયન્તિ હોતિ, અઞ્ઞથા સિયન્તિ હોતિ, અપાહં સિયન્તિ હોતિ, અપાહં ઇત્થં સિયન્તિ હોતિ, અપાહં એવં સિયન્તિ હોતિ, અપાહં અઞ્ઞથા સિયન્તિ હોતિ.

૯૭૪. કથઞ્ચ અસ્મીતિ હોતિ? કઞ્ચિ ધમ્મં અનવકારિં [અનવકારી (સી॰ ક॰)] કરિત્વા રૂપં...પે॰... વેદનં... સઞ્ઞં... સઙ્ખારે... વિઞ્ઞાણં અસ્મીતિ છન્દં પટિલભતિ, અસ્મીતિ માનં પટિલભતિ , અસ્મીતિ દિટ્ઠિં પટિલભતિ. તસ્મિં સતિ ઇમાનિ પપઞ્ચિતાનિ હોન્તિ – ઇત્થસ્મીતિ વા એવસ્મીતિ વા અઞ્ઞથાસ્મીતિ વા.

(૨) કથઞ્ચ ઇત્થસ્મીતિ હોતિ? ખત્તિયોસ્મીતિ વા, બ્રાહ્મણોસ્મીતિ વા, વેસ્સોસ્મીતિ વા, સુદ્દોસ્મીતિ વા, ગહટ્ઠોસ્મીતિ વા, પબ્બજિતોસ્મીતિ વા, દેવોસ્મીતિ વા, મનુસ્સોસ્મીતિ વા, રૂપીસ્મીતિ વા, અરૂપીસ્મીતિ વા, સઞ્ઞીસ્મીતિ વા, અસઞ્ઞીસ્મીતિ વા, નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞીસ્મીતિ વા – એવં ઇત્થસ્મીતિ હોતિ.

(૩) કથઞ્ચ એવસ્મીતિ હોતિ? પરપુગ્ગલં [પરં પુગ્ગલં (સ્યા॰)] ઉપનિધાય યથા સો ખત્તિયો તથાહં ખત્તિયોસ્મીતિ વા, યથા સો બ્રાહ્મણો તથાહં બ્રાહ્મણોસ્મીતિ વા, યથા સો વેસ્સો તથાહં વેસ્સોસ્મીતિ વા યથા સો સુદ્દો તથાહં સુદ્દોસ્મીતિ વા, યથા સો ગહટ્ઠો તથાહં ગહટ્ઠોસ્મીતિ વા, યથા સો પબ્બજિતો તથાહં પબ્બજિતોસ્મીતિ વા, યથા સો દેવો તથાહં દેવોસ્મીતિ વા, યથા સો મનુસ્સો તથાહં મનુસ્સોસ્મીતિ વા, યથા સો રૂપી તથાહં રૂપીસ્મીતિ વા, યથા સો અરૂપી તથાહં અરૂપીસ્મીતિ વા, યથા સો સઞ્ઞી તથાહં સઞ્ઞીસ્મીતિ વા, યથા સો અસઞ્ઞી તથાહં અસઞ્ઞીસ્મીતિ વા, યથા સો નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞી તથાહં નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞીસ્મીતિ વા – એવં એવસ્મીતિ હોતિ.

(૪) કથઞ્ચ અઞ્ઞથાસ્મીતિ હોતિ? પરપુગ્ગલં ઉપનિધાય યથા સો ખત્તિયો નાહં તથા ખત્તિયોસ્મીતિ વા યથા સો બ્રાહ્મણો નાહં તથા બ્રાહ્મણોસ્મીતિ વા, યથા સો વેસ્સો નાહં તથા વેસ્સોસ્મીતિ વા, યથા સો સુદ્દો નાહં તથા સુદ્દોસ્મીતિ વા, યથા સો ગહટ્ઠો નાહં તથા ગહટ્ઠોસ્મીતિ વા, યથા સો પબ્બજિતો નાહં તથા પબ્બજિતોસ્મીતિ વા, યથા સો દેવો નાહં તથા દેવોસ્મીતિ વા, યથા સો મનુસ્સો નાહં તથા મનુસ્સોસ્મીતિ વા, યથા સો રૂપી નાહં તથા રૂપીસ્મીતિ વા, યથા સો અરૂપી નાહં તથા અરૂપીસ્મીતિ વા, યથા સો સઞ્ઞી નાહં તથા સઞ્ઞીસ્મીતિ વા, યથા સો અસઞ્ઞી નાહં તથા અસઞ્ઞીસ્મીતિ વા, યથા સો નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞી નાહં તથા નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞીસ્મીતિ વા – એવં અઞ્ઞથાસ્મીતિ હોતિ.

(૫) કથઞ્ચ ભવિસ્સન્તિ હોતિ? કઞ્ચિ ધમ્મં અનવકારિં કરિત્વા રૂપં…પે॰… વેદનં… સઞ્ઞં… સઙ્ખારે… વિઞ્ઞાણં ભવિસ્સન્તિ છન્દં પટિલભતિ, ભવિસ્સન્તિ માનં પટિલભતિ , ભવિસ્સન્તિ દિટ્ઠિં પટિલભતિ. તસ્મિં સતિ ઇમાનિ પપઞ્ચિતાનિ હોન્તિ – ઇત્થં ભવિસ્સન્તિ વા, એવં ભવિસ્સન્તિ વા, અઞ્ઞથા ભવિસ્સન્તિ વા.

(૬) કથઞ્ચ ઇત્થં ભવિસ્સન્તિ હોતિ? ખત્તિયો ભવિસ્સન્તિ વા, બ્રાહ્મણો ભવિસ્સન્તિ વા, વેસ્સો ભવિસ્સન્તિ વા, સુદ્દો ભવિસ્સન્તિ વા, ગહટ્ઠો ભવિસ્સન્તિ વા, પબ્બજિતો ભવિસ્સન્તિ વા, દેવો ભવિસ્સન્તિ વા, મનુસ્સો ભવિસ્સન્તિ વા, રૂપી ભવિસ્સન્તિ વા, અરૂપી ભવિસ્સન્તિ વા, સઞ્ઞી ભવિસ્સન્તિ વા, અસઞ્ઞી ભવિસ્સન્તિ વા, નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞી ભવિસ્સન્તિ વા – એવં ઇત્થં ભવિસ્સન્તિ હોતિ.

(૭) કથઞ્ચ એવં ભવિસ્સન્તિ હોતિ? પરપુગ્ગલં ઉપનિધાય યથા સો ખત્તિયો તથાહં ખત્તિયો ભવિસ્સન્તિ વા, યથા સો બ્રાહ્મણો તથાહં બ્રાહ્મણો ભવિસ્સન્તિ વા…પે॰… યથા સો નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞી તથાહં નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞી ભવિસ્સન્તિ વા – એવં ભવિસ્સન્તિ હોતિ.

(૮) કથઞ્ચ અઞ્ઞથા ભવિસ્સન્તિ હોતિ? પરપુગ્ગલં ઉપનિધાય યથા સો ખત્તિયો નાહં તથા ખત્તિયો ભવિસ્સન્તિ વા, યથા સો બ્રાહ્મણો નાહં તથા બ્રાહ્મણો ભવિસ્સન્તિ વા…પે॰… યથા સો નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞી નાહં તથા નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞી ભવિસ્સન્તિ વા – એવં અઞ્ઞથા ભવિસ્સન્તિ હોતિ.

(૯) કથઞ્ચ અસસ્મીતિ હોતિ? કઞ્ચિ ધમ્મં અનવકારિં કરિત્વા રૂપં…પે॰… વેદનં… સઞ્ઞં… સઙ્ખારે… વિઞ્ઞાણં નિચ્ચોસ્મિ ધુવોસ્મિ સસ્સતોસ્મિ અવિપરિણામધમ્મોસ્મીતિ – એવં અસસ્મીતિ હોતિ.

(૧૦) કથઞ્ચ સાતસ્મીતિ હોતિ? કઞ્ચિ ધમ્મં અનવકારિં કરિત્વા રૂપં…પે॰… વેદનં… સઞ્ઞં… સઙ્ખારે… વિઞ્ઞાણં ઉચ્છિજ્જિસ્સામિ વિનસ્સિસ્સામિ ન ભવિસ્સામીતિ – એવં સાતસ્મીતિ હોતિ.

(૧૧) કથઞ્ચ સિયન્તિ હોતિ? કઞ્ચિ ધમ્મં અનવકારિં કરિત્વા રૂપં...પે॰... વેદનં... સઞ્ઞં... સઙ્ખારે... વિઞ્ઞાણં સિયન્તિ છન્દં પટિલભતિ, સિયન્તિ માનં પટિલભતિ , સિયન્તિ દિટ્ઠિં પટિલભતિ. તસ્મિં સતિ ઇમાનિ પપઞ્ચિતાનિ હોન્તિ – ઇત્થં સિયન્તિ વા, એવં સિયન્તિ વા, અઞ્ઞથા સિયન્તિ વા.

(૧૨) કથઞ્ચ ઇત્થં સિયન્તિ હોતિ? ખત્તિયો સિયન્તિ વા, બ્રાહ્મણો સિયન્તિ વા, વેસ્સો સિયન્તિ વા, સુદ્દો સિયન્તિ વા, ગહટ્ઠો સિયન્તિ વા, પબ્બજિતો સિયન્તિ વા, દેવો સિયન્તિ વા, મનુસ્સો સિયન્તિ વા, રૂપી સિયન્તિ વા, અરૂપી સિયન્તિ વા, સઞ્ઞી સિયન્તિ વા, અસઞ્ઞી સિયન્તિ વા, નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞી સિયન્તિ વા – એવં ઇત્થં સિયન્તિ હોતિ.

(૧૩) કથઞ્ચ એવં સિયન્તિ હોતિ? પરપુગ્ગલં ઉપનિધાય યથા સો ખત્તિયો તથાહં ખત્તિયો સિયન્તિ વા, યથા સો બ્રાહ્મણો તથાહં બ્રાહ્મણો સિયન્તિ વા...પે॰... યથા સો નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞી તથાહં નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞી સિયન્તિ વા – એવં એવં સિયન્તિ હોતિ.

(૧૪) કથઞ્ચ અઞ્ઞથા સિયન્તિ હોતિ? પરપુગ્ગલં ઉપનિધાય યથા સો ખત્તિયો નાહં તથા ખત્તિયો સિયન્તિ વા, યથા સો બ્રાહ્મણો નાહં તથા બ્રાહ્મણો સિયન્તિ વા...પે॰... યથા સો નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞી નાહં તથા નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞી સિયન્તિ વા – એવં અઞ્ઞથા સિયન્તિ હોતિ.

(૧૫) કથઞ્ચ અપાહં સિયન્તિ હોતિ? કઞ્ચિ ધમ્મં અનવકારિં કરિત્વા રૂપં... વેદનં... સઞ્ઞં... સઙ્ખારે... વિઞ્ઞાણં અપાહં સિયન્તિ છન્દં પટિલભતિ, અપાહં સિયન્તિ માનં પટિલભતિ, અપાહં સિયન્તિ દિટ્ઠિં પટિલભતિ. તસ્મિં સતિ ઇમાનિ પપઞ્ચિતાનિ હોન્તિ – અપાહં ઇત્થં સિયન્તિ વા, અપાહં એવં સિયન્તિ વા, અપાહં અઞ્ઞથા સિયન્તિ વા.

(૧૬) કથઞ્ચ અપાહં ઇત્થં સિયન્તિ હોતિ? અપાહં ખત્તિયો સિયન્તિ વા, અપાહં બ્રાહ્મણો સિયન્તિ વા, અપાહં વેસ્સો સિયન્તિ વા, અપાહં સુદ્દો સિયન્તિ વા, અપાહં ગહટ્ઠો સિયન્તિ વા, અપાહં પબ્બજિતો સિયન્તિ વા, અપાહં દેવો સિયન્તિ વા, અપાહં મનુસ્સો સિયન્તિ વા, અપાહં રૂપી સિયન્તિ વા, અપાહં અરૂપી સિયન્તિ વા, અપાહં સઞ્ઞી સિયન્તિ વા, અપાહં અસઞ્ઞી સિયન્તિ વા, અપાહં નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞી સિયન્તિ વા – એવં અપાહં ઇત્થં સિયન્તિ હોતિ. (૧૭) કથઞ્ચ અપાહં એવં સિયન્તિ હોતિ? પરપુગ્ગલં ઉપનિધાય યથા સો ખત્તિયો અપાહં તથા ખત્તિયો સિયન્તિ વા, યથા સો બ્રાહ્મણો અપાહં તથા બ્રાહ્મણો સિયન્તિ વા...પે॰... યથા સો નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞી અપાહં તથા નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞી સિયન્તિ વા – એવં અપાહં એવં સિયન્તિ હોતિ.

(૧૮) કથઞ્ચ અપાહં અઞ્ઞથા સિયન્તિ હોતિ? પરપુગ્ગલં ઉપનિધાય યથા સો ખત્તિયો અપાહં ન તથા ખત્તિયો સિયન્તિ વા, યથા સો બ્રાહ્મણો અપાહં ન તથા બ્રાહ્મણો સિયન્તિ વા...પે॰... યથા સો નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞી અપાહં ન તથા નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞી સિયન્તિ વા – એવં અપાહં અઞ્ઞથા સિયન્તિ હોતિ.

ઇમાનિ અટ્ઠારસ તણ્હાવિચરિતાનિ અજ્ઝત્તિકસ્સ ઉપાદાય.

(૨) બાહિરસ્સ ઉપાદાય

૯૭૫. તત્થ કતમાનિ અટ્ઠારસ તણ્હાવિચરિતાનિ બાહિરસ્સ ઉપાદાય? ઇમિના અસ્મીતિ હોતિ, ઇમિના ઇત્થસ્મીતિ હોતિ, ઇમિના એવસ્મીતિ હોતિ, ઇમિના અઞ્ઞથાસ્મીતિ હોતિ, ઇમિના ભવિસ્સન્તિ હોતિ, ઇમિના ઇત્થં ભવિસ્સન્તિ હોતિ, ઇમિના એવં ભવિસ્સન્તિ હોતિ, ઇમિના અઞ્ઞથા ભવિસ્સન્તિ હોતિ, ઇમિના અસસ્મીતિ હોતિ, ઇમિના સાતસ્મીતિ હોતિ, ઇમિના સિયન્તિ હોતિ, ઇમિના ઇત્થં સિયન્તિ હોતિ, ઇમિના એવં સિયન્તિ હોતિ, ઇમિના અઞ્ઞથા સિયન્તિ હોતિ, ઇમિના અપાહં સિયન્તિ હોતિ, ઇમિના અપાહં ઇત્થં સિયન્તિ હોતિ, ઇમિના અપાહં એવં સિયન્તિ હોતિ, ઇમિના અપાહં અઞ્ઞથા સિયન્તિ હોતિ.

૯૭૬. (૧) કથઞ્ચ ઇમિના અસ્મીતિ હોતિ? કઞ્ચિ ધમ્મં અવકારિં કરિત્વા રૂપં... વેદનં... સઞ્ઞં... સઙ્ખારે... વિઞ્ઞાણં ઇમિના અસ્મીતિ છન્દં પટિલભતિ , ઇમિના અસ્મીતિ માનં પટિલભતિ, ઇમિના અસ્મીતિ દિટ્ઠિં પટિલભતિ. તસ્મિં સતિ ઇમાનિ પપઞ્ચિતાનિ હોન્તિ – ઇમિના ઇત્થસ્મીતિ વા, ઇમિના એવસ્મીતિ વા, ઇમિના અઞ્ઞથાસ્મીતિ વા.

(૨) કથઞ્ચ ઇમિના ઇત્થસ્મીતિ હોતિ? ઇમિના ખત્તિયોસ્મીતિ વા, ઇમિના બ્રાહ્મણોસ્મીતિ વા, ઇમિના વેસ્સોસ્મીતિ વા, ઇમિના સુદ્દોસ્મીતિ વા, ઇમિના ગહટ્ઠોસ્મીતિ વા, ઇમિના પબ્બજિતોસ્મીતિ વા, ઇમિના દેવોસ્મીતિ વા, ઇમિના મનુસ્સોસ્મીતિ વા, ઇમિના રૂપીસ્મીતિ વા, ઇમિના અરૂપીસ્મીતિ વા, ઇમિના સઞ્ઞીસ્મીતિ વા, ઇમિના અસઞ્ઞીસ્મીતિ વા, ઇમિના નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞીસ્મીતિ વા – એવં ઇમિના ઇત્થસ્મીતિ હોતિ.

(૩) કથઞ્ચ ઇમિના એવસ્મીતિ હોતિ? પરપુગ્ગલં ઉપનિધાય યથા સો ખત્તિયો ઇમિના તથાહં ખત્તિયોસ્મીતિ વા, યથા સો બ્રાહ્મણો ઇમિના તથાહં બ્રાહ્મણોસ્મીતિ વા...પે॰... યથા સો નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞી ઇમિના તથાહં નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞીસ્મીતિ વા – એવં ઇમિના એવસ્મીતિ હોતિ.

(૪) કથઞ્ચ ઇમિના અઞ્ઞથાસ્મીતિ હોતિ? પરપુગ્ગલં ઉપનિધાય યથા સો ખત્તિયો ઇમિના નાહં તથા ખત્તિયોસ્મીતિ વા, યથા સો બ્રાહ્મણો ઇમિના નાહં તથા બ્રાહ્મણોસ્મીતિ વા...પે॰... યથા સો નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞી ઇમિના નાહં તથા નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞીસ્મીતિ વા – એવં ઇમિના અઞ્ઞથાસ્મીતિ હોતિ.

(૫) કથઞ્ચ ઇમિના ભવિસ્સન્તિ હોતિ? કઞ્ચિ ધમ્મં અવકારિં કરિત્વા રૂપં... વેદનં... સઞ્ઞં... સઙ્ખારે... વિઞ્ઞાણં ઇમિના ભવિસ્સન્તિ છન્દં પટિલભતિ, ઇમિના ભવિસ્સન્તિ માનં પટિલભતિ, ઇમિના ભવિસ્સન્તિ દિટ્ઠિં પટિલભતિ. તસ્મિં સતિ ઇમાનિ પપઞ્ચિતાનિ હોન્તિ – ઇમિના ઇત્થં ભવિસ્સન્તિ વા, ઇમિના એવં ભવિસ્સન્તિ વા, ઇમિના અઞ્ઞથા ભવિસ્સન્તિ વા.

(૬) કથઞ્ચ ઇમિના ઇત્થં ભવિસ્સન્તિ હોતિ? ઇમિના ખત્તિયો ભવિસ્સન્તિ વા...પે॰... ઇમિના અરૂપી ભવિસ્સન્તિ વા, ઇમિના સઞ્ઞી ભવિસ્સન્તિ વા, ઇમિના અસઞ્ઞી ભવિસ્સન્તિ વા, ઇમિના નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞી ભવિસ્સન્તિ વા – એવં ઇમિના ઇત્થં ભવિસ્સન્તિ હોતિ.

(૭) કથઞ્ચ ઇમિના એવં ભવિસ્સન્તિ હોતિ? પરપુગ્ગલં ઉપનિધાય યથા સો ખત્તિયો ઇમિના તથાહં ખત્તિયો ભવિસ્સન્તિ વા, યથા સો બ્રાહ્મણો ઇમિના તથાહં બ્રાહ્મણો ભવિસ્સન્તિ વા...પે॰... યથા સો નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞી ઇમિના તથાહં નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞી ભવિસ્સન્તિ વા – એવં ઇમિના એવં ભવિસ્સન્તિ હોતિ.

(૮) કથઞ્ચ ઇમિના અઞ્ઞથા ભવિસ્સન્તિ હોતિ? પરપુગ્ગલં ઉપનિધાય યથા સો ખત્તિયો ઇમિના નાહં તથા ખત્તિયો ભવિસ્સન્તિ વા, યથા સો બ્રાહ્મણો ઇમિના નાહં તથા બ્રાહ્મણો ભવિસ્સન્તિ વા...પે॰... યથા સો નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞી ઇમિના નાહં તથા નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞી ભવિસ્સન્તિ વા – એવં ઇમિના અઞ્ઞથા ભવિસ્સન્તિ હોતિ.

(૯) કથઞ્ચ ઇમિના અસસ્મીતિ હોતિ? કઞ્ચિ ધમ્મં અવકારિં [અવકારી (સી॰)] કરિત્વા રૂપં...પે॰... વેદનં... સઞ્ઞં... સઙ્ખારે... વિઞ્ઞાણં ઇમિના નિચ્ચોસ્મિ ધુવોસ્મિ સસ્સતોસ્મિ અવિપરિણામધમ્મોસ્મીતિ – એવં ઇમિના અસસ્મીતિ હોતિ.

(૧૦) કથઞ્ચ ઇમિના સાતસ્મીતિ હોતિ? કઞ્ચિ ધમ્મં અવકારિં કરિત્વા રૂપં...પે॰... વેદનં... સઞ્ઞં... સઙ્ખારે... વિઞ્ઞાણં ઇમિના ઉચ્છિજ્જિસ્સામિ વિનસ્સિસ્સામિ ન ભવિસ્સામીતિ – એવં ઇમિના સાતસ્મીતિ હોતિ.

(૧૧) કથઞ્ચ ઇમિના સિયન્તિ હોતિ? કઞ્ચિ ધમ્મં અવકારિં કરિત્વા રૂપં...પે॰... વેદનં... સઞ્ઞં... સઙ્ખારે... વિઞ્ઞાણં ઇમિના સિયન્તિ છન્દં પટિલભતિ, ઇમિના સિયન્તિ માનં પટિલભતિ, ઇમિના સિયન્તિ દિટ્ઠિં પટિલભતિ. તસ્મિં સતિ ઇમાનિ પપઞ્ચિતાનિ હોન્તિ – ઇમિના ઇત્થં સિયન્તિ વા, ઇમિના એવં સિયન્તિ વા, ઇમિના અઞ્ઞથા સિયન્તિ વા.

(૧૨) કથઞ્ચ ઇમિના ઇત્થં સિયન્તિ હોતિ? ઇમિના ખત્તિયો સિયન્તિ વા, ઇમિના બ્રાહ્મણો સિયન્તિ વા, ઇમિના વેસ્સો સિયન્તિ વા, ઇમિના સુદ્દો સિયન્તિ વા, ઇમિના ગહટ્ઠો સિયન્તિ વા, ઇમિના પબ્બજિતો સિયન્તિ વા, ઇમિના દેવો સિયન્તિ વા, ઇમિના મનુસ્સો સિયન્તિ વા, ઇમિના રૂપી સિયન્તિ વા, ઇમિના અરૂપી સિયન્તિ વા, ઇમિના સઞ્ઞી સિયન્તિ વા, ઇમિના અસઞ્ઞી સિયન્તિ વા, ઇમિના નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞી સિયન્તિ વા – એવં ઇમિના ઇત્થં સિયન્તિ હોતિ.

(૧૩) કથઞ્ચ ઇમિના એવં સિયન્તિ હોતિ? પરપુગ્ગલં ઉપનિધાય યથા સો ખત્તિયો ઇમિના તથાહં ખત્તિયો સિયન્તિ વા, યથા સો બ્રાહ્મણો ઇમિના તથાહં બ્રાહ્મણો સિયન્તિ વા...પે॰... યથા સો નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞી ઇમિના તથાહં નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞી સિયન્તિ વા – એવં ઇમિના એવં સિયન્તિ હોતિ.

(૧૪) કથઞ્ચ ઇમિના અઞ્ઞથા સિયન્તિ હોતિ? પરપુગ્ગલં ઉપનિધાય યથા સો ખત્તિયો ઇમિના નાહં તથા ખત્તિયો સિયન્તિ વા, યથા સો બ્રાહ્મણો ઇમિના નાહં તથા બ્રાહ્મણો સિયન્તિ વા...પે॰... યથા સો નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞી ઇમિના નાહં તથા નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞી સિયન્તિ વા – એવં ઇમિના અઞ્ઞથા સિયન્તિ હોતિ.

(૧૫) કથઞ્ચ ઇમિના અપાહં સિયન્તિ હોતિ? કઞ્ચિ ધમ્મં અવકારિં કરિત્વા રૂપં...પે॰... વેદનં... સઞ્ઞં... સઙ્ખારે... વિઞ્ઞાણં ઇમિના અપાહં સિયન્તિ છન્દં પટિલભતિ, ઇમિના અપાહં સિયન્તિ માનં પટિલભતિ, ઇમિના અપાહં સિયન્તિ દિટ્ઠિં પટિલભતિ. તસ્મિં સતિ ઇમાનિ પપઞ્ચિતાનિ હોન્તિ – ઇમિના અપાહં ઇત્થં સિયન્તિ વા, ઇમિના અપાહં એવં સિયન્તિ વા, ઇમિના અપાહં અઞ્ઞથા સિયન્તિ વા.

(૧૬) કથઞ્ચ ઇમિના અપાહં ઇત્થં સિયન્તિ હોતિ? ઇમિના અપાહં ખત્તિયો સિયન્તિ વા, ઇમિના અપાહં બ્રાહ્મણો સિયન્તિ વા, ઇમિના અપાહં વેસ્સો સિયન્તિ વા, ઇમિના અપાહં સુદ્દો સિયન્તિ વા, ઇમિના અપાહં ગહટ્ઠો

સિયન્તિ વા, ઇમિના અપાહં પબ્બજિતો સિયન્તિ વા, ઇમિના અપાહં દેવો સિયન્તિ વા, ઇમિના અપાહં મનુસ્સો સિયન્તિ વા, ઇમિના અપાહં રૂપી સિયન્તિ વા, ઇમિના અપાહં અરૂપી સિયન્તિ વા, ઇમિના અપાહં સઞ્ઞી સિયન્તિ વા, ઇમિના અપાહં અસઞ્ઞી સિયન્તિ વા, ઇમિના અપાહં નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞી સિયન્તિ વા – એવં ઇમિના અપાહં ઇત્થં સિયન્તિ હોતિ.

(૧૭) કથઞ્ચ ઇમિના અપાહં એવં સિયન્તિ હોતિ? પરપુગ્ગલં ઉપનિધાય યથા સો ખત્તિયો ઇમિના અપાહં તથા ખત્તિયો સિયન્તિ વા, યથા સો બ્રાહ્મણો ઇમિના અપાહં તથા બ્રાહ્મણો સિયન્તિ વા...પે॰... યથા સો નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞી ઇમિના અપાહં તથા નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞી સિયન્તિ વા – એવં ઇમિના અપાહં એવં સિયન્તિ હોતિ.

(૧૮) કથઞ્ચ ઇમિના અપાહં અઞ્ઞથા સિયન્તિ હોતિ? પરપુગ્ગલં ઉપનિધાય યથા સો ખત્તિયો ઇમિના અપાહં ન તથા ખત્તિયો સિયન્તિ વા, યથા સો બ્રાહ્મણો ઇમિના અપાહં ન તથા બ્રાહ્મણો સિયન્તિ વા...પે॰... યથા સો નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞી ઇમિના અપાહં ન તથા નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞી સિયન્તિ વા – એવં ઇમિના અપાહં અઞ્ઞથા સિયન્તિ હોતિ.

ઇમાનિ અટ્ઠારસ તણ્હાવિચરિતાનિ બાહિરસ્સ ઉપાદાય.

ઇતિ ઇમાનિ અટ્ઠારસ તણ્હાવિચરિતાનિ અજ્ઝત્તિકસ્સ ઉપાદાય, ઇમાનિ અટ્ઠારસ તણ્હાવિચરિતાનિ બાહિરસ્સ ઉપાદાય, તદેકજ્ઝં અભિસઞ્ઞૂહિત્વા અભિસઙ્ખિપિત્વા છત્તિંસ તણ્હાવિચરિતાનિ હોન્તિ. ઇતિ એવરૂપાનિ અતીતાનિ છત્તિંસ તણ્હાવિચરિતાનિ, અનાગતાનિ છત્તિંસ તણ્હાવિચરિતાનિ, પચ્ચુપ્પન્નાનિ છત્તિંસ તણ્હાવિચરિતાનિ, તદેકજ્ઝં અભિસઞ્ઞૂહિત્વા અભિસઙ્ખિપિત્વા અટ્ઠતણ્હાવિચરિતસતં હોતિ.

૯૭૭. તત્થ કતમાનિ દ્વાસટ્ઠિ દિટ્ઠિગતાનિ બ્રહ્મજાલે વેય્યાકરણે વુત્તાનિ ભગવતા? ચત્તારો સસ્સતવાદા, ચત્તારો એકચ્ચસસ્સતિકા, ચત્તારો અન્તાનન્તિકા, ચત્તારો અમરાવિક્ખેપિકા, દ્વે અધિચ્ચસમુપ્પન્નિકા, સોળસ સઞ્ઞીવાદા, અટ્ઠ અસઞ્ઞીવાદા, અટ્ઠ નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞીવાદા, સત્ત ઉચ્છેદવાદા, પઞ્ચ દિટ્ઠધમ્મનિબ્બાનવાદા – ઇમાનિ દ્વાસટ્ઠિ દિટ્ઠિગતાનિ બ્રહ્મજાલે વેય્યાકરણે વુત્તાનિ ભગવતાતિ.

ખુદ્દકવત્થુવિભઙ્ગો નિટ્ઠિતો.

૧૮. ધમ્મહદયવિભઙ્ગો

૧. સબ્બસઙ્ગાહિકવારો

૯૭૮. કતિ ખન્ધા, કતિ આયતનાનિ, કતિ ધાતુયો, કતિ સચ્ચાનિ, કતિ ઇન્દ્રિયાનિ, કતિ હેતૂ, કતિ આહારા, કતિ ફસ્સા, કતિ વેદના, કતિ સઞ્ઞા, કતિ ચેતના, કતિ ચિત્તાનિ?

પઞ્ચક્ખન્ધા, દ્વાદસાયતનાનિ, અટ્ઠારસ ધાતુયો, ચત્તારિ સચ્ચાનિ, બાવીસતિન્દ્રિયાનિ, નવ હેતૂ, ચત્તારો આહારા, સત્ત ફસ્સા, સત્ત વેદના, સત્ત સઞ્ઞા, સત્ત ચેતના, સત્ત ચિત્તાનિ.

૯૭૯. તત્થ કતમે પઞ્ચક્ખન્ધા? રૂપક્ખન્ધો, વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો, વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ઇમે વુચ્ચન્તિ ‘‘પઞ્ચક્ખન્ધા’’.

૯૮૦. તત્થ કતમાનિ દ્વાદસાયતનાનિ? ચક્ખાયતનં, રૂપાયતનં, સોતાયતનં, સદ્દાયતનં, ઘાનાયતનં, ગન્ધાયતનં, જિવ્હાયતનં, રસાયતનં, કાયાયતનં, ફોટ્ઠબ્બાયતનં, મનાયતનં, ધમ્માયતનં – ઇમાનિ વુચ્ચન્તિ ‘‘દ્વાદસાયતનાનિ’’.

૯૮૧. તત્થ કતમા અટ્ઠારસ ધાતુયો? ચક્ખુધાતુ, રૂપધાતુ, ચક્ખુવિઞ્ઞાણધાતુ, સોતધાતુ, સદ્દધાતુ, સોતવિઞ્ઞાણધાતુ, ઘાનધાતુ , ગન્ધધાતુ, ઘાનવિઞ્ઞાણધાતુ, જિવ્હાધાતુ, રસધાતુ, જિવ્હાવિઞ્ઞાણધાતુ, કાયધાતુ, ફોટ્ઠબ્બધાતુ, કાયવિઞ્ઞાણધાતુ, મનોધાતુ, ધમ્મધાતુ, મનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇમા વુચ્ચન્તિ ‘‘અટ્ઠારસ ધાતુયો’’.

૯૮૨. તત્થ કતમાનિ ચત્તારિ સચ્ચાનિ? દુક્ખસચ્ચં, સમુદયસચ્ચં, નિરોધસચ્ચં, મગ્ગસચ્ચં – ઇમાનિ વુચ્ચન્તિ ‘‘ચત્તારિ સચ્ચાનિ’’.

૯૮૩. તત્થ કતમાનિ બાવીસતિન્દ્રિયાનિ? ચક્ખુન્દ્રિયં, સોતિન્દ્રિયં, ઘાનિન્દ્રિયં, જિવ્હિન્દ્રિયં, કાયિન્દ્રિયં, મનિન્દ્રિયં, ઇત્થિન્દ્રિયં, પુરિસિન્દ્રિયં, જીવિતિન્દ્રિયં, સુખિન્દ્રિયં, દુક્ખિન્દ્રિયં, સોમનસ્સિન્દ્રિયં, દોમનસ્સિન્દ્રિયં, ઉપેક્ખિન્દ્રિયં , સદ્ધિન્દ્રિયં, વીરિયિન્દ્રિયં, સતિન્દ્રિયં, સમાધિન્દ્રિયં, પઞ્ઞિન્દ્રિયં, અનઞ્ઞાતઞ્ઞસ્સામીતિન્દ્રિયં, અઞ્ઞિન્દ્રિયં, અઞ્ઞાતાવિન્દ્રિયં – ઇમાનિ વુચ્ચન્તિ ‘‘બાવીસતિન્દ્રિયાનિ’’.

૯૮૪. તત્થ કતમે નવ હેતૂ? તયો કુસલહેતૂ, તયો અકુસલહેતૂ, તયો અબ્યાકતહેતૂ.

તત્થ કતમે તયો કુસલહેતૂ? અલોભો કુસલહેતુ, અદોસો કુસલહેતુ, અમોહો કુસલહેતુ – ઇમે તયો કુસલહેતૂ.

તત્થ કતમે તયો અકુસલહેતૂ? લોભો અકુસલહેતુ, દોસો અકુસલહેતુ, મોહો અકુસલહેતુ – ઇમે તયો અકુસલહેતૂ.

તત્થ કતમે તયો અબ્યાકતહેતૂ? કુસલાનં વા ધમ્માનં વિપાકતો કિરિયાબ્યાકતેસુ વા ધમ્મેસુ અલોભો, અદોસો, અમોહો – ઇમે તયો અબ્યાકતહેતૂ. ઇમે વુચ્ચન્તિ ‘‘નવ હેતૂ’’.

૯૮૫. તત્થ કતમે ચત્તારો આહારા? કબળીકારાહારો [કબળિંકારો આહારો (સી॰ સ્યા॰)], ફસ્સાહારો, મનોસઞ્ચેતનાહારો , વિઞ્ઞાણાહારો – ઇમે વુચ્ચન્તિ ''ચત્તારો આહારા''.

૯૮૬. તત્થ કતમે સત્ત ફસ્સા? ચક્ખુસમ્ફસ્સો, સોતસમ્ફસ્સો, ઘાનસમ્ફસ્સો, જિવ્હાસમ્ફસ્સો, કાયસમ્ફસ્સો, મનોધાતુસમ્ફસ્સો, મનોવિઞ્ઞાણધાતુસમ્ફસ્સો – ઇમે વુચ્ચન્તિ ''સત્ત ફસ્સા''.

૯૮૭. તત્થ કતમા સત્ત વેદના? ચક્ખુસમ્ફસ્સજા વેદના, સોતસમ્ફસ્સજા વેદના, ઘાનસમ્ફસ્સજા વેદના, જિવ્હાસમ્ફસ્સજા વેદના, કાયસમ્ફસ્સજા વેદના, મનોધાતુસમ્ફસ્સજા વેદના, મનોવિઞ્ઞાણધાતુસમ્ફસ્સજા વેદના – ઇમા વુચ્ચન્તિ ''સત્ત વેદના''.

૯૮૮. તત્થ કતમા સત્ત સઞ્ઞા? ચક્ખુસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા, સોતસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા, ઘાનસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા, જિવ્હાસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા, કાયસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા, મનોધાતુસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા, મનોવિઞ્ઞાણધાતુસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા – ઇમા વુચ્ચન્તિ ''સત્ત સઞ્ઞા''.

૯૮૯. તત્થ કતમા સત્ત ચેતના? ચક્ખુસમ્ફસ્સજા ચેતના, સોતસમ્ફસ્સજા ચેતના, ઘાનસમ્ફસ્સજા ચેતના, જિવ્હાસમ્ફસ્સજા ચેતના, કાયસમ્ફસ્સજા ચેતના, મનોધાતુસમ્ફસ્સજા ચેતના, મનોવિઞ્ઞાણધાતુસમ્ફસ્સજા ચેતના – ઇમા વુચ્ચન્તિ ''સત્ત ચેતના''.

૯૯૦. તત્થ કતમાનિ સત્ત ચિત્તાનિ? ચક્ખુવિઞ્ઞાણં, સોતવિઞ્ઞાણં, ઘાનવિઞ્ઞાણં, જિવ્હાવિઞ્ઞાણં , કાયવિઞ્ઞાણં, મનોધાતુ, મનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇમાનિ વુચ્ચન્તિ ''સત્ત ચિત્તાનિ''.

૨. ઉપ્પત્તાનુપ્પત્તિવારો

૧. કામધાતુ

૯૯૧. કામધાતુયા કતિ ખન્ધા, કતિ આયતનાનિ, કતિ ધાતુયો, કતિ સચ્ચાનિ, કતિ ઇન્દ્રિયાનિ, કતિ હેતૂ, કતિ આહારા, કતિ ફસ્સા, કતિ વેદના, કતિ સઞ્ઞા, કતિ ચેતના, કતિ ચિત્તાનિ?

કામધાતુયા પઞ્ચક્ખન્ધા, દ્વાદસાયતનાનિ, અટ્ઠારસ ધાતુયો, તીણિ સચ્ચાનિ, બાવીસતિન્દ્રિયાનિ, નવ હેતૂ, ચત્તારો આહારા, સત્ત ફસ્સા, સત્ત વેદના, સત્ત સઞ્ઞા, સત્ત ચેતના, સત્ત ચિત્તાનિ.

૯૯૨. તત્થ કતમે કામધાતુયા પઞ્ચક્ખન્ધા? રૂપક્ખન્ધો, વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો, વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ઇમે વુચ્ચન્તિ ''કામધાતુયા પઞ્ચક્ખન્ધા''.

તત્થ કતમાનિ કામધાતુયા દ્વાદસાયતનાનિ? ચક્ખાયતનં, રૂપાયતનં , સોતાયતનં, સદ્દાયતનં, ઘાનાયતનં, ગન્ધાયતનં, જિવ્હાયતનં, રસાયતનં, કાયાયતનં, ફોટ્ઠબ્બાયતનં, મનાયતનં, ધમ્માયતનં – ઇમાનિ વુચ્ચન્તિ ''કામધાતુયા દ્વાદસાયતનાનિ''.

તત્થ કતમા કામધાતુયા અટ્ઠારસ ધાતુયો? ચક્ખુધાતુ, રૂપધાતુ, ચક્ખુવિઞ્ઞાણધાતુ, સોતધાતુ, સદ્દધાતુ, સોતવિઞ્ઞાણધાતુ, ઘાનધાતુ, ગન્ધધાતુ, ઘાનવિઞ્ઞાણધાતુ, જિવ્હાધાતુ, રસધાતુ, જિવ્હાવિઞ્ઞાણધાતુ, કાયધાતુ,

ફોટ્ઠબ્બધાતુ, કાયવિઞ્ઞાણધાતુ, મનોધાતુ, ધમ્મધાતુ , મનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇમા વુચ્ચન્તિ ''કામધાતુયા અટ્ઠારસ ધાતુયો''.

તત્થ કતમાનિ કામધાતુયા તીણિ સચ્ચાનિ? દુક્ખસચ્ચં, સમુદયસચ્ચં, મગ્ગસચ્ચં – ઇમાનિ વુચ્ચન્તિ ''કામધાતુયા તીણિ સચ્ચાનિ''.

તત્થ કતમાનિ કામધાતુયા બાવીસતિન્દ્રિયાનિ? ચક્ખુન્દ્રિયં, સોતિન્દ્રિયં...પે૰... અઞ્ઞાતાવિન્દ્રિયં – ઇમાનિ વુચ્ચન્તિ ''કામધાતુયા બાવીસતિન્દ્રિયાનિ''.

તત્થ કતમે કામધાતુયા નવ હેતૂ? તયો કુસલહેતૂ, તયો અકુસલહેતૂ, તયો અબ્યાકતહેતૂ...પે૰... ઇમે વુચ્ચન્તિ ''કામધાતુયા નવ હેતૂ''.

તત્થ કતમે કામધાતુયા ચત્તારો આહારા? કબળીકારાહારો, ફસ્સાહારો, મનોસઞ્ચેતનાહારો, વિઞ્ઞાણાહારો – ઇમે વુચ્ચન્તિ ''કામધાતુયા ચત્તારો આહારા''.

તત્થ કતમે કામધાતુયા સત્ત ફસ્સા? ચક્ખુસમ્ફસ્સો સોતસમ્ફસ્સો, ઘાનસમ્ફસ્સો, જિવ્હાસમ્ફસ્સો, કાયસમ્ફસ્સો, મનોધાતુસમ્ફસ્સો, મનોવિઞ્ઞાણધાતુસમ્ફસ્સો – ઇમે વુચ્ચન્તિ ''કામધાતુયા સત્ત ફસ્સા''.

તત્થ કતમા કામધાતુયા સત્ત વેદના? ચક્ખુસમ્ફસ્સજા વેદના, સોતસમ્ફસ્સજા વેદના, ઘાનસમ્ફસ્સજા વેદના, જિવ્હાસમ્ફસ્સજા વેદના, કાયસમ્ફસ્સજા વેદના, મનોધાતુસમ્ફસ્સજા વેદના, મનોવિઞ્ઞાણધાતુસમ્ફસ્સજા વેદના – ઇમા વુચ્ચત્તિ ''કામધાતુયા સત્ત વેદના''.

તત્થ કતમા કામધાતુયા સત્ત સઞ્ઞા? ચક્ખુસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા, સોતસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા, ઘાનસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા, જિવ્હાસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા, કાયસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા, મનોધાતુસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા, મનોવિઞ્ઞાણધાતુસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા – ઇમા વુચ્ચન્તિ ''કામધાતુયા સત્ત સઞ્ઞા''.

તત્થ કતમા કામધાતુયા સત્ત ચેતના? ચક્ખુસમ્ફસ્સજા ચેતના, સોતસમ્ફસ્સજા ચેતના, ઘાનસમ્ફસ્સજા ચેતના, જિવ્હાસમ્ફસ્સજા ચેતના, કાયસમ્ફસ્સજા ચેતના, મનોધાતુસમ્ફસ્સજા ચેતના, મનોવિઞ્ઞાણધાતુસમ્ફસ્સજા ચેતના – ઇમા વુચ્ચન્તિ ''કામધાતુયા સત્ત ચેતના''.

તત્થ કતમાનિ કામધાતુયા સત્ત ચિત્તાનિ? ચક્ખુવિઞ્ઞાણં, સોતવિઞ્ઞાણં, ઘાનવિઞ્ઞાણં, જિવ્હાવિઞ્ઞાણં, કાયવિઞ્ઞાણં, મનોધાતુ, મનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇમાનિ વુચ્ચન્તિ ''કામધાતુયા સત્ત ચિત્તાનિ''.

૨. રૂપધાતુ

૯૯૩. રૂપધાતુયા કતિ ખન્ધા, કતિ આયતના, કતિ ધાતુયો, કતિ સચ્ચાનિ, કતિ ઇન્દ્રિયાનિ...પે૰... કતિ ચિત્તાનિ?

રૂપધાતુયા પઞ્ચક્ખન્ધા, છ આયતનાનિ, નવ ધાતુયો, તીણિ સચ્ચાનિ , ચુદ્દસિન્દ્રિયાનિ, અટ્ઠ હેતૂ, તયો આહારા, ચત્તારો ફસ્સા, ચતસ્સો વેદના, ચતસ્સો સઞ્ઞા, ચતસ્સો ચેતના, ચત્તારિ ચિત્તાનિ.

૯૯૪. તત્થ કતમે રૂપધાતુયા પઞ્ચક્ખન્ધા? રૂપક્ખન્ધો, વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો, વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ઇમે વુચ્ચન્તિ ‘‘રૂપધાતુયા પઞ્ચક્ખન્ધા’’.

તત્થ કતમાનિ રૂપધાતુયા છ આયતનાનિ? ચક્ખાયતનં, રૂપાયતનં, સોતાયતનં, સદ્દાયતનં, મનાયતનં, ધમ્માયતનં – ઇમાનિ વુચ્ચન્તિ ‘‘રૂપધાતુયા છ આયતનાનિ’’.

તત્થ કતમા રૂપધાતુયા નવ ધાતુયો? ચક્ખુધાતુ, રૂપધાતુ, ચક્ખુવિઞ્ઞાણધાતુ, સોતધાતુ, સદ્દધાતુ, સોતવિઞ્ઞાણધાતુ, મનોધાતુ, ધમ્મધાતુ, મનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇમા વુચ્ચન્તિ ‘‘રૂપધાતુયા નવ ધાતુયો’’.

તત્થ કતમાનિ રૂપધાતુયા તીણિ સચ્ચાનિ? દુક્ખસચ્ચં, સમુદયસચ્ચં, મગ્ગસચ્ચં – ઇમાનિ વુચ્ચન્તિ ‘‘રૂપધાતુયા તીણિ સચ્ચાનિ’’.

તત્થ કતમાનિ રૂપધાતુયા ચુદ્દસિન્દ્રિયાનિ? ચક્ખુન્દ્રિયં, સોતિન્દ્રિયં, મનિન્દ્રિયં, જીવિતિન્દ્રિયં, સોમનસ્સિન્દ્રિયં , ઉપેક્ખિન્દ્રિયં, સદ્ધિન્દ્રિયં, વીરિયિન્દ્રિયં, સતિન્દ્રિયં, સમાધિન્દ્રિયં, પઞ્ઞિન્દ્રિયં, અનઞ્ઞાતઞ્ઞસ્સામીતિન્દ્રિયં, અઞ્ઞિન્દ્રિયં, અઞ્ઞાતાવિન્દ્રિયં – ઇમાનિ વુચ્ચન્તિ ‘‘રૂપધાતુયા ચુદ્દસિન્દ્રિયાનિ’’.

તત્થ કતમે રૂપધાતુયા અટ્ઠ હેતૂ? તયો કુસલહેતૂ, દ્વે અકુસલહેતૂ, તયો અબ્યાકતહેતૂ.

તત્થ કતમે તયો કુસલહેતૂ? અલોભો કુસલહેતુ, અદોસો કુસલહેતુ, અમોહો કુસલહેતુ – ઇમે તયો કુસલહેતૂ.

તત્થ કતમે દ્વે અકુસલહેતૂ? લોભો અકુસલહેતુ, મોહો અકુસલહેતુ – ઇમે દ્વે અકુસલહેતૂ.

તત્થ કતમે તયો અબ્યાકતહેતૂ? કુસલાનં વા ધમ્માનં વિપાકતો કિરિયાબ્યાકતેસુ વા ધમ્મેસુ અલોભો, અદોસો, અમોહો – ઇમે તયો અબ્યાકતહેતૂ. ઇમે વુચ્ચન્તિ રૂપધાતુયા અટ્ઠ હેતૂ.

તત્થ કતમે રૂપધાતુયા તયો આહારા? ફસ્સાહારો, મનોસઞ્ચેતનાહારો, વિઞ્ઞાણાહારો – ઇમે વુચ્ચન્તિ ‘‘રૂપધાતુયા તયો આહારા’’.

તત્થ કતમે રૂપધાતુયા ચત્તારો ફસ્સા? ચક્ખુસમ્ફસ્સો, સોતસમ્ફસ્સો, મનોધાતુસમ્ફસ્સો, મનોવિઞ્ઞાણધાતુસમ્ફસ્સો – ઇમે વુચ્ચન્તિ ‘‘રૂપધાતુયા ચત્તારો ફસ્સા’’.

તત્થ કતમા રૂપધાતુયા ચતસ્સો વેદના…પે॰… ચતસ્સો સઞ્ઞા…પે॰… ચતસ્સો ચેતના…પે॰… ચત્તારિ ચિત્તાનિ? ચક્ખુવિઞ્ઞાણં, સોતવિઞ્ઞાણં, મનોધાતુ, મનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇમાનિ વુચ્ચન્તિ ‘‘રૂપધાતુયા ચત્તારિ ચિત્તાનિ’’.

૩. અરૂપધાતુ

૯૯૫. અરૂપધાતુયા કતિ ખન્ધા…પે॰… કતિ ચિત્તાનિ?

અરૂપધાતુયા ચત્તારો ખન્ધા, દ્વે આયતનાનિ, દ્વે ધાતુયો, તીણિ સચ્ચાનિ, એકાદસિન્દ્રિયાનિ , અટ્ઠ હેતૂ, તયો આહારા, એકો ફસ્સો, એકા વેદના, એકા સઞ્ઞા, એકા ચેતના, એકં ચિત્તં.

૯૯૬. તત્થ કતમે અરૂપધાતુયા ચત્તારો ખન્ધા? વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો, વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ઇમે વુચ્ચન્તિ ''અરૂપધાતુયા ચત્તારો ખન્ધા''.

તત્થ કતમાનિ અરૂપધાતુયા દ્વે આયતનાનિ? મનાયતનં, ધમ્માયતનં – ઇમાનિ વુચ્ચન્તિ ''અરૂપધાતુયા દ્વે આયતનાનિ''.

તત્થ કતમા અરૂપધાતુયા દ્વે ધાતુયો? મનોવિઞ્ઞાણધાતુ , ધમ્મધાતુ – ઇમા વુચ્ચન્તિ ''અરૂપધાતુયા દ્વે ધાતુયો''.

તત્થ કતમાનિ અરૂપધાતુયા તીણિ સચ્ચાનિ? દુક્ખસચ્ચં, સમુદયસચ્ચં, મગ્ગસચ્ચં – ઇમાનિ વુચ્ચન્તિ ''અરૂપધાતુયા તીણિ સચ્ચાનિ''.

તત્થ કતમાનિ અરૂપધાતુયા એકાદસિન્દ્રિયાનિ? મનિન્દ્રિયં, જીવિતિન્દ્રિયં, સોમનસ્સિન્દ્રિયં, ઉપેક્ખિન્દ્રિયં, સદ્ધિન્દ્રિયં, વીરિયિન્દ્રિયં, સતિન્દ્રિયં, સમાધિન્દ્રિયં, પઞ્ઞિન્દ્રિયં, અઞ્ઞિન્દ્રિયં, અઞ્ઞાતાવિન્દ્રિયં – ઇમાનિ વુચ્ચન્તિ ''અરૂપધાતુયા એકાદસિન્દ્રિયાનિ''.

તત્થ કતમે અરૂપધાતુયા અટ્ઠ હેતૂ? તયો કુસલહેતૂ, દ્વે અકુસલહેતૂ, તયો અબ્યાકતહેતૂ...પે॰... ઇમે વુચ્ચન્તિ ''અરૂપધાતુયા અટ્ઠ હેતૂ''.

તત્થ કતમે અરૂપધાતુયા તયો આહારા? ફસ્સાહારો, મનોસઞ્ચેતનાહારો, વિઞ્ઞાણાહારો – ઇમે વુચ્ચન્તિ ''અરૂપધાતુયા તયો આહારા''.

તત્થ કતમો અરૂપધાતુયા એકો ફસ્સો? મનોવિઞ્ઞાણધાતુસમ્ફસ્સો – અયં વુચ્ચતિ ''અરૂપધાતુયા એકો ફસ્સો''.

તત્થ કતમા અરૂપધાતુયા એકા વેદના...પે॰... એકા સઞ્ઞા...પે॰... એકા ચેતના...પે॰... એકં ચિત્તં? મનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ''અરૂપધાતુયા એકં ચિત્તં''.

૪. અપરિયાપન્નં

૯૯૭. અપરિયાપન્ને કતિ ખન્ધા...પે॰... કતિ ચિત્તાનિ?

અપરિયાપન્ને ચત્તારો ખન્ધા, દ્વે આયતનાનિ, દ્વે ધાતુયો, દ્વે સચ્ચાનિ, દ્વાદસિન્દ્રિયાનિ, છ હેતૂ, તયો આહારા, એકો ફસ્સો, એકા વેદના, એકા સઞ્ઞા, એકા ચેતના, એકં ચિત્તં.

૯૯૮. તત્થ કતમે અપરિયાપન્ને ચત્તારો ખન્ધા? વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો , સઙ્ખારક્ખન્ધો, વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ઇમે વુચ્ચન્તિ ''અપરિયાપન્ને ચત્તારો ખન્ધા''.

તત્થ કતમાનિ અપરિયાપન્ને દ્વે આયતનાનિ? મનાયતનં, ધમ્માયતનં – ઇમાનિ વુચ્ચન્તિ ''અપરિયાપન્ને દ્વે આયતનાનિ''.

તત્થ કતમા અપરિયાપન્ને દ્વે ધાતુયો? મનોવિઞ્ઞાણધાતુ, ધમ્મધાતુ – ઇમા વુચ્ચન્તિ ''અપરિયાપન્ને દ્વે ધાતુયો''.

તત્થ કતમાનિ અપરિયાપન્ને દ્વે સચ્ચાનિ? મગ્ગસચ્ચં, નિરોધસચ્ચં – ઇમાનિ વુચ્ચન્તિ ''અપરિયાપન્ને દ્વે સચ્ચાનિ''.

તત્થ કતમાનિ અપરિયાપન્ને દ્વાદસિન્દ્રિયાનિ? મનિન્દ્રિયં, જીવિતિન્દ્રિયં, સોમનસ્સિન્દ્રિયં, ઉપેક્ખિન્દ્રિયં, સદ્ધિન્દ્રિયં, વીરિયિન્દ્રિયં, સતિન્દ્રિયં, સમાધિન્દ્રિયં, પઞ્ઞિન્દ્રિયં, અનઞ્ઞાતઞ્ઞસ્સામીતિન્દ્રિયં, અઞ્ઞિન્દ્રિયં, અઞ્ઞાતાવિન્દ્રિયં – ઇમાનિ વુચ્ચન્તિ ''અપરિયાપન્ને દ્વાદસિન્દ્રિયાનિ''.

તત્થ કતમે અપરિયાપન્ને છ હેતૂ? તયો કુસલહેતૂ, તયો અબ્યાકતહેતૂ.

તત્થ કતમે તયો કુસલહેતૂ? અલોભો કુસલહેતુ, અદોસો કુસલહેતુ, અમોહો કુસલહેતુ – ઇમે તયો કુસલહેતૂ.

તત્થ કતમે તયો અબ્યાકતહેતૂ? કુસલાનં ધમ્માનં વિપાકતો અલોભો, અદોસો, અમોહો – ઇમે તયો અબ્યાકતહેતૂ. ઇમે વુચ્ચન્તિ ''અપરિયાપન્ને છ હેતૂ''.

તત્થ કતમે અપરિયાપન્ને તયો આહારા? ફસ્સાહારો, મનોસઞ્ચેતનાહારો, વિઞ્ઞાણાહારો – ઇમે વુચ્ચન્તિ ''અપરિયાપન્ને તયો આહારા''.

તત્થ કતમો અપરિયાપન્ને એકો ફસ્સો? મનોવિઞ્ઞાણધાતુસમ્ફસ્સો – અયં વુચ્ચતિ ''અપરિયાપન્ને એકો ફસ્સો''.

તત્થ કતમા અપરિયાપન્ને એકા વેદના…પે॰… એકા સઞ્ઞા…પે॰… એકા ચેતના…પે॰… એકં ચિત્તં? મનોવિઞ્ઞાણધાતુ – ઇદં વુચ્ચતિ ''અપરિયાપન્ને એકં ચિત્તં''.

૩. પરિયાપન્નાપરિયાપન્નવારો

૧. કામધાતુ

૯૯૯. પઞ્ચન્નં ખન્ધાનં કતિ કામધાતુપરિયાપન્ના, કતિ ન કામધાતુપરિયાપન્ના…પે॰… સત્તન્નં ચિત્તાનં કતિ કામધાતુપરિયાપન્ના, કતિ ન કામધાતુપરિયાપન્ના?

૧૦૦૦. રૂપક્ખન્ધો કામધાતુપરિયાપન્નો; ચત્તારો ખન્ધા સિયા કામધાતુપરિયાપન્ના, સિયા ન કામધાતુપરિયાપન્ના.

દસાયતના કામધાતુપરિયાપન્ના; દ્વે આયતના સિયા કામધાતુપરિયાપન્ના, સિયા ન કામધાતુપરિયાપન્ના.

સોળસ ધાતુયો કામધાતુપરિયાપન્ના; દ્વે ધાતુયો સિયા કામધાતુપરિયાપન્ના, સિયા ન કામધાતુપરિયાપન્ના.

સમુદયસચ્ચં કામધાતુપરિયાપન્નં; દ્વે સચ્ચા ન કામધાતુપરિયાપન્ના; દુક્ખસચ્ચં સિયા કામધાતુપરિયાપન્નં, સિયા ન કામધાતુપરિયાપન્નં.

દસિન્દ્રિયા કામધાતુપરિયાપન્ના; તીણિન્દ્રિયા ન કામધાતુપરિયાપન્ના; નવિન્દ્રિયા સિયા કામધાતુપરિયાપન્ના, સિયા ન કામધાતુપરિયાપન્ના.

તયો અકુસલહેતૂ કામધાતુપરિયાપન્ના; છ હેતૂ સિયા કામધાતુપરિયાપન્ના, સિયા ન કામધાતુપરિયાપન્ના.

કબળીકારો આહારો કામધાતુપરિયાપન્નો; તયો આહારા સિયા કામધાતુપરિયાપન્ના, સિયા ન કામધાતુપરિયાપન્ના.

છ ફસ્સા કામધાતુપરિયાપન્ના; મનોવિઞ્ઞાણધાતુસમ્ફસ્સો સિયા કામધાતુ પરિયાપન્નો, સિયા ન કામધાતુપરિયાપન્નો.

છ વેદના…પે॰… છ સઞ્ઞા… છ ચેતના… છ ચિત્તા કામધાતુપરિયાપન્ના; મનોવિઞ્ઞાણધાતુ સિયા કામધાતુપરિયાપન્ના, સિયા ન કામધાતુપરિયાપન્ના.

૨. રૂપધાતુ

૧૦૦૧. પઞ્ચન્નં ખન્ધાનં કતિ રૂપધાતુપરિયાપન્ના, કતિ ન રૂપધાતુપરિયાપન્ના …પે॰… સત્તન્નં ચિત્તાનં કતિ રૂપધાતુપરિયાપન્ના, કતિ ન રૂપધાતુપરિયાપન્ના?

૧૦૦૨. રૂપક્ખન્ધો ન રૂપધાતુપરિયાપન્નો; ચત્તારો ખન્ધા સિયા રૂપધાતુપરિયાપન્ના, સિયા ન રૂપધાતુપરિયાપન્ના.

દસાયતના ન રૂપધાતુપરિયાપન્ના; દ્વે આયતના સિયા રૂપધાતુપરિયાપન્ના, સિયા ન રૂપધાતુપરિયાપન્ના.

સોળસ ધાતુયો ન રૂપધાતુપરિયાપન્ના; દ્વે ધાતુયો સિયા રૂપધાતુપરિયાપન્ના, સિયા ન રૂપધાતુપરિયાપન્ના.

તીણિ સચ્ચાનિ ન રૂપધાતુપરિયાપન્ના; દુક્ખસચ્ચં સિયા રૂપધાતુપરિયાપન્નં, સિયા ન રૂપધાતુપરિયાપન્નં.

તેરસિન્દ્રિયા ન રૂપધાતુપરિયાપન્ના; નવિન્દ્રિયા સિયા રૂપધાતુપરિયાપન્ના, સિયા ન રૂપધાતુપરિયાપન્ના.

તયો અકુસલહેતૂ ન રૂપધાતુપરિયાપન્ના; છ હેતૂ સિયા રૂપધાતુપરિયાપન્ના, સિયા ન રૂપધાતુપરિયાપન્ના.

કબળીકારો આહારો ન રૂપધાતુપરિયાપન્નો; તયો આહારા સિયા રૂપધાતુપરિયાપન્ના, સિયા ન રૂપધાતુપરિયાપન્ના.

છ ફસ્સા ન રૂપધાતુપરિયાપન્ના; મનોવિઞ્ઞાણધાતુસમ્ફસ્સો સિયા રૂપધાતુપરિયાપન્નો, સિયા ન રૂપધાતુપરિયાપન્નો.

છ વેદના...પે॰... છ સઞ્ઞા... છ ચેતના... છ ચિત્તા ન રૂપધાતુપરિયાપન્ના; મનોવિઞ્ઞાણધાતુ સિયા રૂપધાતુપરિયાપન્ના, સિયા ન રૂપધાતુપરિયાપન્ના.

૩. અરૂપધાતુ

૧૦૦૩. પઞ્ચન્નં ખન્ધાનં કતિ અરૂપધાતુપરિયાપન્ના, કતિ ન અરૂપધાતુપરિયાપન્ના...પે॰... સત્તન્નં ચિત્તાનં કતિ અરૂપધાતુપરિયાપન્ના, કતિ ન અરૂપધાતુપરિયાપન્ના?

૧૦૦૪. રૂપક્ખન્ધો ન અરૂપધાતુપરિયાપન્નો; ચત્તારો ખન્ધા સિયા અરૂપધાતુપરિયાપન્ના, સિયા ન અરૂપધાતુપરિયાપન્ના.

દસાયતના ન અરૂપધાતુપરિયાપન્ના; દ્વે આયતના સિયા અરૂપધાતુપરિયાપન્ના, સિયા ન અરૂપધાતુપરિયાપન્ના.

સોળસ ધાતુયો ન અરૂપધાતુપરિયાપન્ના; દ્વે ધાતુયો સિયા અરૂપધાતુપરિયાપન્ના, સિયા ન અરૂપધાતુપરિયાપન્ના.

તીણિ સચ્ચાનિ ન અરૂપધાતુપરિયાપન્નાનિ.

દુક્ખસચ્ચં સિયા અરૂપધાતુપરિયાપન્નં, સિયા ન અરૂપધાતુપરિયાપન્નં.

ચુદ્દસિન્દ્રિયા ન અરૂપધાતુપરિયાપન્ના; અટ્ઠિન્દ્રિયા સિયા અરૂપધાતુપરિયાપન્ના, સિયા ન અરૂપધાતુપરિયાપન્ના.

તયો અકુસલહેતૂ ન અરૂપધાતુપરિયાપન્ના; છ હેતૂ સિયા અરૂપધાતુપરિયાપન્ના, સિયા ન અરૂપધાતુપરિયાપન્ના.

કબળીકારો આહારો ન અરૂપધાતુપરિયાપન્નો; તયો આહારા સિયા અરૂપધાતુપરિયાપન્ના, સિયા ન અરૂપધાતુપરિયાપન્ના.

છ ફસ્સા ન અરૂપધાતુપરિયાપન્ના; મનોવિઞ્ઞાણધાતુસમ્ફસ્સો સિયા અરૂપધાતુપરિયાપન્નો, સિયા ન અરૂપધાતુપરિયાપન્નો.

છ વેદના...પે॰... છ સઞ્ઞા ... છ ચેતના... છ ચિત્તા ન અરૂપધાતુપરિયાપન્ના; મનોવિઞ્ઞાણધાતુ સિયા અરૂપધાતુપરિયાપન્ના, સિયા ન અરૂપધાતુપરિયાપન્ના.

૪. પરિયાપન્નાપરિયાપન્નં

૧૦૦૫. પઞ્ચન્નં ખન્ધાનં કતિ પરિયાપન્ના, કતિ અપરિયાપન્ના…પે॰… સત્તન્નં ચિત્તાનં કતિ પરિયાપન્ના, કતિ અપરિયાપન્ના?

૧૦૦૬. રૂપક્ખન્ધો પરિયાપન્નો; ચત્તારો ખન્ધા સિયા પરિયાપન્ના, સિયા અપરિયાપન્ના.

દસાયતના પરિયાપન્ના; દ્વે આયતના સિયા પરિયાપન્ના, સિયા અપરિયાપન્ના.

સોળસ ધાતુયો પરિયાપન્ના; દ્વે ધાતુયો સિયા પરિયાપન્ના, સિયા અપરિયાપન્ના.

દ્વે સચ્ચા પરિયાપન્ના; દ્વે સચ્ચા અપરિયાપન્ના.

દસિન્દ્રિયા પરિયાપન્ના, તીણિન્દ્રિયા અપરિયાપન્ના; નવિન્દ્રિયા સિયા પરિયાપન્ના, સિયા અપરિયાપન્ના.

તયો અકુસલહેતૂ પરિયાપન્ના; છ હેતૂ સિયા પરિયાપન્ના, સિયા અપરિયાપન્ના.

કબળીકારો આહારો પરિયાપન્નો; તયો આહારા સિયા પરિયાપન્ના, સિયા અપરિયાપન્ના.

છ ફસ્સા પરિયાપન્ના; મનોવિઞ્ઞાણધાતુસમ્ફસ્સો સિયા પરિયાપન્નો, સિયા અપરિયાપન્નો.

છ વેદના…પે॰… છ સઞ્ઞા… છ ચેતના… છ ચિત્તા પરિયાપન્ના; મનોવિઞ્ઞાણધાતુ સિયા પરિયાપન્ના, સિયા અપરિયાપન્ના.

૪. ધમ્મદસ્સનવારો

૧. કામધાતુ

૧૦૦૭. કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે કતિ ખન્ધા પાતુભવન્તિ…પે॰… કતિ ચિત્તાનિ પાતુભવન્તિ?

કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે સબ્બેસં પઞ્ચક્ખન્ધા પાતુભવન્તિ; કસ્સચિ એકાદસાયતનાનિ પાતુભવન્તિ; કસ્સચિ દસાયતનાનિ પાતુભવન્તિ; કસ્સચિ અપરાનિ દસાયતનાનિ પાતુભવન્તિ; કસ્સચિ નવાયતનાનિ પાતુભવન્તિ; કસ્સચિ સત્તાયતનાનિ પાતુભવન્તિ; કસ્સચિ એકાદસ ધાતુયો પાતુભવન્તિ; કસ્સચિ દસ ધાતુયો પાતુભવન્તિ; કસ્સચિ અપરા દસ ધાતુયો પાતુભવન્તિ; કસ્સચિ નવ ધાતુયો પાતુભવન્તિ; કસ્સચિ સત્ત ધાતુયો પાતુભવન્તિ; સબ્બેસં એકં સચ્ચં પાતુભવતિ; કસ્સચિ ચુદ્દસિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ; કસ્સચિ તેરસિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ; કસ્સચિ અપરાનિ તેરસિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ; કસ્સચિ દ્વાદસિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ; કસ્સચિ દસિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ; કસ્સચિ નવિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ; કસ્સચિ અપરાનિ નવિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ; કસ્સચિ અટ્ઠિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ; કસ્સચિ અપરાનિ અટ્ઠિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ; કસ્સચિ સત્તિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ; કસ્સચિ પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ; કસ્સચિ ચત્તારિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ; કસ્સચિ તયો હેતૂ પાતુભવન્તિ; કસ્સચિ દ્વે હેતૂ પાતુભવન્તિ; કસ્સચિ [કેચિ (સ્યા॰)] અહેતુકા પાતુભવન્તિ ; સબ્બેસં ચત્તારો આહારા પાતુભવન્તિ; સબ્બેસં એકો ફસ્સો પાતુભવતિ; સબ્બેસં એકા વેદના… એકા સઞ્ઞા… એકા ચેતના… એકં ચિત્તં પાતુભવતિ.

૧૦૦૮. કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે સબ્બેસં કતમે પઞ્ચક્ખન્ધા પાતુભવન્તિ? રૂપક્ખન્ધો...પે°... વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે સબ્બેસં ઇમે પઞ્ચક્ખન્ધા પાતુભવન્તિ.

૧૦૦૯. કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે કસ્સ એકાદસાયતનાનિ પાતુભવન્તિ? કામાવચરાનં દેવાનં, પઠમકપ્પિકાનં મનુસ્સાનં, ઓપપાતિકાનં પેતાનં, ઓપપાતિકાનં અસુરાનં, ઓપપાતિકાનં તિરચ્છાનગતાનં, નેરયિકાનં પરિપુણ્ણાયતનાનં ઉપપત્તિક્ખણે એકાદસાયતનાનિ પાતુભવન્તિ – ચક્ખાયતનં, રૂપાયતનં, સોતાયતનં, ઘાનાયતનં, ગન્ધાયતનં, જિવ્હાયતનં, રસાયતનં, કાયાયતનં, ફોટ્ઠબ્બાયતનં, મનાયતનં, ધમ્માયતનં. કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે એતેસં ઇમાનિ એકાદસાયતનાનિ પાતુભવન્તિ.

કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે કસ્સ દસાયતનાનિ પાતુભવન્તિ? ઓપપાતિકાનં પેતાનં, ઓપપાતિકાનં અસુરાનં, ઓપપાતિકાનં તિરચ્છાનગતાનં નેરયિકાનં, જચ્ચન્ધાનં ઉપપત્તિક્ખણે દસાયતનાનિ પાતુભવન્તિ – રૂપાયતનં, સોતાયતનં, ઘાનાયતનં, ગન્ધાયતનં, જિવ્હાયતનં, રસાયતનં , કાયાયતનં, ફોટ્ઠબ્બાયતનં, મનાયતનં, ધમ્માયતનં. કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે એતેસં ઇમાનિ દસાયતનાનિ પાતુભવન્તિ.

કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે કસ્સ અપરાનિ દસાયતનાનિ પાતુભવન્તિ? ઓપપાતિકાનં પેતાનં, ઓપપાતિકાનં અસુરાનં, ઓપપાતિકાનં તિરચ્છાનગતાનં નેરયિકાનં, જચ્ચબધિરાનં ઉપપત્તિક્ખણે દસાયતનાનિ પાતુભવન્તિ – ચક્ખાયતનં, રૂપાયતનં, ઘાનાયતનં, ગન્ધાયતનં, જિવ્હાયતનં, રસાયતનં, કાયાયતનં, ફોટ્ઠબ્બાયતનં, મનાયતનં, ધમ્માયતનં. કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે એતેસં ઇમાનિ દસાયતનાનિ પાતુભવન્તિ.

કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે કસ્સ નવાયતનાનિ પાતુભવન્તિ? ઓપપાતિકાનં પેતાનં, ઓપપાતિકાનં અસુરાનં, ઓપપાતિકાનં તિરચ્છાનગતાનં નેરયિકાનં, જચ્ચન્ધબધિરાનં ઉપપત્તિક્ખણે નવાયતનાનિ પાતુભવન્તિ – રૂપાયતનં, ઘાનાયતનં, ગન્ધાયતનં, જિવ્હાયતનં, રસાયતનં, કાયાયતનં, ફોટ્ઠબ્બાયતનં, મનાયતનં, ધમ્માયતનં. કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે એતેસં ઇમાનિ નવાયતનાનિ પાતુભવન્તિ.

કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે કસ્સ સત્તાયતનાનિ પાતુભવન્તિ? ગબ્ભસેય્યકાનં સત્તાનં ઉપપત્તિક્ખણે સત્તાયતનાનિ પાતુભવન્તિ – રૂપાયતનં, ગન્ધાયતનં, રસાયતનં, કાયાયતનં, ફોટ્ઠબ્બાયતનં, મનાયતનં, ધમ્માયતનં. કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે એતેસં ઇમાનિ સત્તાયતનાનિ પાતુભવન્તિ.

૧૦૧૦. કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે કસ્સ એકાદસ ધાતુયો પાતુભવન્તિ? કામાવચરાનં દેવાનં, પઠમકપ્પિકાનં મનુસ્સાનં, ઓપપાતિકાનં પેતાનં, ઓપપાતિકાનં અસુરાનં, ઓપપાતિકાનં તિરચ્છાનગતાનં નેરયિકાનં પરિપુણ્ણાયતનાનં ઉપપત્તિક્ખણે એકાદસ ધાતુયો પાતુભવન્તિ – ચક્ખુધાતુ, રૂપધાતુ, સોતધાતુ, ઘાનધાતુ, ગન્ધધાતુ, જિવ્હાધાતુ, રસધાતુ, કાયધાતુ, ફોટ્ઠબ્બધાતુ, મનોવિઞ્ઞાણધાતુ, ધમ્મધાતુ. કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે એતેસં ઇમા એકાદસ ધાતુયો પાતુભવન્તિ.

કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે કસ્સ દસ ધાતુયો પાતુભવન્તિ? ઓપપાતિકાનં પેતાનં, ઓપપાતિકાનં અસુરાનં, ઓપપાતિકાનં તિરચ્છાનગતાનં નેરયિકાનં , જચ્ચન્ધાનં ઉપપત્તિક્ખણે દસ ધાતુયો પાતુભવન્તિ – રૂપધાતુ, સોતધાતુ, ઘાનધાતુ, ગન્ધધાતુ, જિવ્હાધાતુ, રસધાતુ, કાયધાતુ, ફોટ્ઠબ્બધાતુ, મનોવિઞ્ઞાણધાતુ, ધમ્મધાતુ. કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે એતેસં ઇમા દસ ધાતુયો પાતુભવન્તિ.

કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે કસ્સ અપરા દસ ધાતુયો પાતુભવન્તિ? ઓપપાતિકાનં પેતાનં, ઓપપાતિકાનં અસુરાનં, ઓપપાતિકાનં તિરચ્છાનગતાનં નેરયિકાનં, જચ્ચબધિરાનં ઉપપત્તિક્ખણે દસ ધાતુયો પાતુભવન્તિ – ચક્ખુધાતુ, રૂપધાતુ, ઘાનધાતુ, ગન્ધધાતુ, જિવ્હાધાતુ, રસધાતુ, કાયધાતુ, ફોટ્ઠબ્બધાતુ, મનોવિઞ્ઞાણધાતુ, ધમ્મધાતુ. કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે એતેસં ઇમા દસ ધાતુયો પાતુભવન્તિ.

કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે કસ્સ નવ ધાતુયો પાતુભવન્તિ? ઓપપાતિકાનં પેતાનં, ઓપપાતિકાનં અસુરાનં, ઓપપાતિકાનં તિરચ્છાનગતાનં નેરયિકાનં, જચ્ચન્ધબધિરાનં ઉપપત્તિક્ખણે નવ ધાતુયો પાતુભવન્તિ – રૂપધાતુ, ઘાનધાતુ, ગન્ધધાતુ, જિવ્હાધાતુ, રસધાતુ, કાયધાતુ, ફોટ્ઠબ્બધાતુ, મનોવિઞ્ઞાણધાતુ, ધમ્મધાતુ. કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે એતેસં ઇમા નવ ધાતુયો પાતુભવન્તિ.

કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે કસ્સ સત્ત ધાતુયો પાતુભવન્તિ? ગબ્ભસેય્યકાનં સત્તાનં ઉપપત્તિક્ખણે સત્ત ધાતુયો પાતુભવન્તિ – રૂપધાતુ, ગન્ધધાતુ, રસધાતુ, કાયધાતુ, ફોટ્ઠબ્બધાતુ, મનોવિઞ્ઞાણધાતુ, ધમ્મધાતુ. કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે એતેસં ઇમા સત્ત ધાતુયો પાતુભવન્તિ.

૧૦૧૧. કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે સબ્બેસં કતમં એકં સચ્ચં પાતુભવતિ? દુક્ખસચ્ચં – કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે સબ્બેસં ઇદં એકં સચ્ચં પાતુભવતિ.

૧૦૧૨. કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે કસ્સ ચુદ્દસિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ? કામાવચરાનં દેવાનં, સહેતુકાનં ઞાણસમ્પયુત્તાનં ઉપપત્તિક્ખણે ચુદ્દસિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ – ચક્ખુન્દ્રિયં, સોતિન્દ્રિયં, ઘાનિન્દ્રિયં, જિવ્હિન્દ્રિયં, કાયિન્દ્રિયં , મનિન્દ્રિયં, ઇત્થિન્દ્રિયં વા પુરિસિન્દ્રિયં વા, જીવિતિન્દ્રિયં, સોમનસ્સિન્દ્રિયં વા ઉપેક્ખિન્દ્રિયં વા, સદ્ધિન્દ્રિયં, વીરિયિન્દ્રિયં, સતિન્દ્રિયં, સમાધિન્દ્રિયં, પઞ્ઞિન્દ્રિયં. કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે એતેસં ઇમાનિ ચુદ્દસિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ.

કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે કસ્સ તેરસિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ? કામાવચરાનં દેવાનં સહેતુકાનં ઞાણવિપ્પયુત્તાનં ઉપપત્તિક્ખણે તેરસિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ – ચક્ખુન્દ્રિયં, સોતિન્દ્રિયં, ઘાનિન્દ્રિયં, જિવ્હિન્દ્રિયં, કાયિન્દ્રિયં, મનિન્દ્રિયં, ઇત્થિન્દ્રિયં વા પુરિસિન્દ્રિયં વા, જીવિતિન્દ્રિયં, સોમનસ્સિન્દ્રિયં વા ઉપેક્ખિન્દ્રિયં વા, સદ્ધિન્દ્રિયં, વીરિયિન્દ્રિયં, સતિન્દ્રિયં, સમાધિન્દ્રિયં. કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે એતેસં ઇમાનિ તેરસિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ.

કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે કસ્સ અપરાનિ તેરસિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ? પઠમકપ્પિકાનં મનુસ્સાનં સહેતુકાનં ઞાણસમ્પયુત્તાનં ઉપપત્તિક્ખણે તેરસિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ – ચક્ખુન્દ્રિયં, સોતિન્દ્રિયં, ઘાનિન્દ્રિયં, જિવ્હિન્દ્રિયં, કાયિન્દ્રિયં, મનિન્દ્રિયં, જીવિતિન્દ્રિયં, સોમનસ્સિન્દ્રિયં વા ઉપેક્ખિન્દ્રિયં વા, સદ્ધિન્દ્રિયં , વીરિયિન્દ્રિયં, સતિન્દ્રિયં, સમાધિન્દ્રિયં, પઞ્ઞિન્દ્રિયં. કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે એતેસં ઇમાનિ તેરસિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ.

કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે કસ્સ દ્વાદસિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ? પઠમકપ્પિકાનં મનુસ્સાનં સહેતુકાનં ઞાણવિપ્પયુત્તાનં ઉપપત્તિક્ખણે દ્વાદસિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ – ચક્ખુન્દ્રિયં, સોતિન્દ્રિયં, ઘાનિન્દ્રિયં, જિવ્હિન્દ્રિયં, કાયિન્દ્રિયં, મનિન્દ્રિયં, જીવિતિન્દ્રિયં, સોમનસ્સિન્દ્રિયં વા ઉપેક્ખિન્દ્રિયં વા, સદ્ધિન્દ્રિયં, વીરિયિન્દ્રિયં, સતિન્દ્રિયં, સમાધિન્દ્રિયં. કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે એતેસં ઇમાનિ દ્વાદસિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ.

કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે કસ્સ દસિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ? ગબ્ભસેય્યકાનં સત્તાનં સહેતુકાનં ઞાણસમ્પયુત્તાનં ઉપપત્તિક્ખણે દસિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ – કાયિન્દ્રિયં, મનિન્દ્રિયં, ઇત્થિન્દ્રિયં વા પુરિસિન્દ્રિયં વા, જીવિતિન્દ્રિયં, સોમનસ્સિન્દ્રિયં વા ઉપેક્ખિન્દ્રિયં વા, સદ્ધિન્દ્રિયં, વીરિયિન્દ્રિયં, સતિન્દ્રિયં, સમાધિન્દ્રિયં, પઞ્ઞિન્દ્રિયં. કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે એતેસં ઇમાનિ દસિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ.

કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે કસ્સ નવિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ? ગબ્ભસેય્યકાનં સત્તાનં સહેતુકાનં ઞાણવિપ્પયુત્તાનં ઉપપત્તિક્ખણે નવિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ – કાયિન્દ્રિયં, મનિન્દ્રિયં, ઇત્થિન્દ્રિયં વા પુરિસિન્દ્રિયં વા, જીવિતિન્દ્રિયં, સોમનસ્સિન્દ્રિયં વા ઉપેક્ખિન્દ્રિયં વા, સદ્ધિન્દ્રિયં, વીરિયિન્દ્રિયં, સતિન્દ્રિયં, સમાધિન્દ્રિયં. કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે એતેસં ઇમાનિ નવિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ.

કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે કસ્સ અપરાનિ નવિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ? ઓપપાતિકાનં પેતાનં, ઓપપાતિકાનં અસુરાનં, ઓપપાતિકાનં તિરચ્છાનગતાનં નેરયિકાનં પરિપુણ્ણાયતનાનં ઉપપત્તિક્ખણે નવિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ – ચક્ખુન્દ્રિયં, સોતિન્દ્રિયં, ઘાનિન્દ્રિયં, જિવ્હિન્દ્રિયં, કાયિન્દ્રિયં, મનિન્દ્રિયં, ઇત્થિન્દ્રિયં વા પુરિસિન્દ્રિયં વા, જીવિતિન્દ્રિયં , ઉપેક્ખિન્દ્રિયં. કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે એતેસં ઇમાનિ નવિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ.

કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે કસ્સ અટ્ઠિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ? ઓપપાતિકાનં પેતાનં, ઓપપાતિકાનં અસુરાનં, ઓપપાતિકાનં તિરચ્છાનગતાનં નેરયિકાનં, જચ્ચન્ધાનં ઉપપત્તિક્ખણે અટ્ઠિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ – સોતિન્દ્રિયં, ઘાનિન્દ્રિયં, જિવ્હિન્દ્રિયં, કાયિન્દ્રિયં, મનિન્દ્રિયં, ઇત્થિન્દ્રિયં વા પુરિસિન્દ્રિયં વા, જીવિતિન્દ્રિયં, ઉપેક્ખિન્દ્રિયં. કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે એતેસં ઇમાનિ અટ્ઠિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ.

કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે કસ્સ અપરાનિ અટ્ઠિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ? ઓપપાતિકાનં પેતાનં, ઓપપાતિકાનં અસુરાનં, ઓપપાતિકાનં તિરચ્છાનગતાનં નેરયિકાનં, જચ્ચબધિરાનં ઉપપત્તિક્ખણે અટ્ઠિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ – ચક્ખુન્દ્રિયં, ઘાનિન્દ્રિયં, જિવ્હિન્દ્રિયં, કાયિન્દ્રિયં મનિન્દ્રિયં, ઇત્થિન્દ્રિયં વા પુરિસિન્દ્રિયં વા, જીવિતિન્દ્રિયં, ઉપેક્ખિન્દ્રિયં. કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે એતેસં ઇમાનિ અટ્ઠિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ.

કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે કસ્સ સત્તિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ? ઓપપાતિકાનં પેતાનં, ઓપપાતિકાનં અસુરાનં, ઓપપાતિકાનં તિરચ્છાનગતાનં નેરયિકાનં, જચ્ચન્ધબધિરાનં ઉપપત્તિક્ખણે સત્તિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ – ઘાનિન્દ્રિયં , જિવ્હિન્દ્રિયં, કાયિન્દ્રિયં, મનિન્દ્રિયં, ઇત્થિન્દ્રિયં વા પુરિસિન્દ્રિયં વા, જીવિતિન્દ્રિયં, ઉપેક્ખિન્દ્રિયં. કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે એતેસં ઇમાનિ સત્તિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ.

કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે કસ્સ પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ? ગબ્ભસેય્યકાનં સત્તાનં અહેતુકાનં, ઠપેત્વા નપુંસકાનં, ઉપપત્તિક્ખણે પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ – કાયિન્દ્રિયં, મનિન્દ્રિયં, ઇત્થિન્દ્રિયં વા પુરિસિન્દ્રિયં વા, જીવિતિન્દ્રિયં, ઉપેક્ખિન્દ્રિયં. કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે એતેસં ઇમાનિ પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ.

કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે કસ્સ ચત્તારિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ? ગબ્ભસેય્યકાનં સત્તાનં અહેતુકાનં, નપુંસકાનં ઉપપત્તિક્ખણે ચત્તારિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ – કાયિન્દ્રિયં, મનિન્દ્રિયં, જીવિતિન્દ્રિયં , ઉપેક્ખિન્દ્રિયં. કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે એતેસં ઇમાનિ ચત્તારિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ.

૧૦૧૩. કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે કસ્સ તયો હેતૂ પાતુભવન્તિ? કામાવચરાનં દેવાનં, પઠમકપ્પિકાનં મનુસ્સાનં, ગબ્ભસેય્યકાનં સત્તાનં સહેતુકાનં ઞાણસમ્પયુત્તાનં ઉપપત્તિક્ખણે તયો હેતૂ પાતુભવન્તિ – અલોભો વિપાકહેતુ, અદોસો વિપાકહેતુ, અમોહો વિપાકહેતુ. કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે એતેસં ઇમે તયો હેતૂ પાતુભવન્તિ.

કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે કસ્સ દ્વે હેતૂ પાતુભવન્તિ? કામાવચરાનં દેવાનં, પઠમકપ્પિકાનં મનુસ્સાનં, ગબ્ભસેય્યકાનં સત્તાનં સહેતુકાનં ઞાણવિપ્પયુત્તાનં ઉપપત્તિક્ખણે દ્વે હેતૂ પાતુભવન્તિ – અલોભો વિપાકહેતુ, અદોસો વિપાકહેતુ. કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે એતેસં ઇમે દ્વે હેતૂ પાતુભવન્તિ. અવસેસાનં સત્તાનં [અવસેસા સત્તા (?)] અહેતુકા પાતુભવન્તિ.

૧૦૧૪. કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે સબ્બેસં કતમે ચત્તારો આહારા પાતુભવન્તિ. કબળીકારો આહારો, ફસ્સાહારો, મનોસઞ્ચેતનાહારો, વિઞ્ઞાણાહારો – કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે સબ્બેસં ઇમે ચત્તારો આહારા પાતુભવન્તિ.

કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે સબ્બેસં કતમો એકો ફસ્સો પાતુભવતિ? મનોવિઞ્ઞાણધાતુસમ્ફસ્સો – કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે સબ્બેસં અયં એકો ફસ્સો પાતુભવતિ.

કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે સબ્બેસં કતમા એકા વેદના ... એકા સઞ્ઞા... એકા ચેતના... એકં ચિત્તં પાતુભવતિ? મનોવિઞ્ઞાણધાતુ – કામધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે સબ્બેસં ઇદં એકં ચિત્તં પાતુભવતિ.

૨. રૂપધાતુ

૧૦૧૫. રૂપધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે કતિ ખન્ધા પાતુભવન્તિ...પે॰... કતિ ચિત્તાનિ પાતુભવન્તિ?

રૂપધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે, ઠપેત્વા અસઞ્ઞસત્તાનં દેવાનં, પઞ્ચક્ખન્ધા પાતુભવન્તિ, પઞ્ચાયતનાનિ પાતુભવન્તિ, પઞ્ચ ધાતુયો પાતુભવન્તિ, એકં સચ્ચં પાતુભવતિ, દસિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ, તયો હેતૂ પાતુભવન્તિ, તયો આહારા પાતુભવન્તિ, એકો ફસ્સો પાતુભવતિ, એકા વેદના... એકા સઞ્ઞા... એકા ચેતના... એકં ચિત્તં પાતુભવતિ.

૧૦૧૬. રૂપધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે કતમે પઞ્ચક્ખન્ધા પાતુભવન્તિ ? રૂપક્ખન્ધો, વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો, વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – રૂપધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે ઇમે પઞ્ચક્ખન્ધા પાતુભવન્તિ.

રૂપધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે કતમાનિ પઞ્ચાયતનાનિ પાતુભવન્તિ? ચક્ખાયતનં, રૂપાયતનં, સોતાયતનં, મનાયતનં, ધમ્માયતનં – રૂપધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે ઇમાનિ પઞ્ચાયતનાનિ પાતુભવન્તિ.

રૂપધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે કતમા પઞ્ચ ધાતુયો પાતુભવન્તિ? ચક્ખુધાતુ, રૂપધાતુ, સોતધાતુ, મનોવિઞ્ઞાણધાતુ, ધમ્મધાતુ – રૂપધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે ઇમા પઞ્ચ ધાતુયો પાતુભવન્તિ.

રૂપધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે કતમં એકં સચ્ચં પાતુભવતિ? દુક્ખસચ્ચં – રૂપધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે ઇદં એકં સચ્ચં પાતુભવતિ.

રૂપધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે કતમાનિ દસિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ? ચક્ખુન્દ્રિયં, સોતિન્દ્રિયં, મનિન્દ્રિયં, જીવિતિન્દ્રિયં, સોમનસ્સિન્દ્રિયં વા ઉપેક્ખિન્દ્રિયં વા, સદ્ધિન્દ્રિયં, વીરિયિન્દ્રિયં , સતિન્દ્રિયં, સમાધિન્દ્રિયં, પઞ્ઞિન્દ્રિયં – રૂપધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે ઇમાનિ દસિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ.

રૂપધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે કતમે તયો હેતૂ પાતુભવન્તિ? અલોભો વિપાકહેતુ, અદોસો વિપાકહેતુ, અમોહો વિપાકહેતુ – રૂપધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે ઇમે તયો હેતૂ પાતુભવન્તિ.

રૂપધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે કતમે તયો આહારા પાતુભવન્તિ? ફસ્સાહારો, મનોસઞ્ચેતનાહારો, વિઞ્ઞાણાહારો – રૂપધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે ઇમે તયો આહારા પાતુભવન્તિ.

રૂપધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે કતમો એકો ફસ્સો પાતુભવતિ? મનોવિઞ્ઞાણધાતુસમ્ફસ્સો – રૂપધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે અયં એકો ફસ્સો પાતુભવતિ.

રૂપધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે કતમા એકા વેદના... એકા સઞ્ઞા... એકા ચેતના... એકં ચિત્તં પાતુભવતિ? મનોવિઞ્ઞાણધાતુ – રૂપધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે ઇદં એકં ચિત્તં પાતુભવતિ.

૩. અસઞ્ઞસત્તા

૧૦૧૭. અસઞ્ઞસત્તાનં દેવાનં ઉપપત્તિક્ખણે કતિ ખન્ધા પાતુભવન્તિ...પે॰... કતિ ચિત્તાનિ પાતુભવન્તિ?

અસઞ્ઞસત્તાનં દેવાનં ઉપપત્તિક્ખણે એકો ખન્ધો પાતુભવતિ – રૂપક્ખન્ધો; દ્વે આયતનાનિ પાતુભવન્તિ – રૂપાયતનં, ધમ્માયતનં; દ્વે ધાતુયો પાતુભવન્તિ – રૂપધાતુ, ધમ્મધાતુ; એકં સચ્ચં પાતુભવતિ – દુક્ખસચ્ચં; એકિન્દ્રિયં પાતુભવતિ – રૂપજીવિતિન્દ્રિયં. અસઞ્ઞસત્તા દેવા અહેતુકા અનાહારા અફસ્સકા અવેદનકા અસઞ્ઞકા અચેતનકા અચિત્તકા પાતુભવન્તિ.

૪. અરૂપધાતુ

૧૦૧૮. અરૂપધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે કતિ ખન્ધા પાતુભવન્તિ...પે॰... કતિ ચિત્તાનિ પાતુભવન્તિ?

અરૂપધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે ચત્તારો ખન્ધા પાતુભવન્તિ, દ્વે આયતનાનિ પાતુભવન્તિ, દ્વે ધાતુયો પાતુભવન્તિ, એકં સચ્ચં પાતુભવતિ, અટ્ઠિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ, તયો હેતૂ પાતુભવન્તિ, તયો આહારા પાતુભવન્તિ, એકો ફસ્સો પાતુભવતિ, એકા વેદના... એકા સઞ્ઞા... એકા ચેતના... એકં ચિત્તં પાતુભવતિ.

૧૦૧૯. અરૂપધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે કતમે ચત્તારો ખન્ધા પાતુભવન્તિ? વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો, વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – અરૂપધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે ઇમે ચત્તારો ખન્ધા પાતુભવન્તિ.

અરૂપધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે કતમાનિ દ્વે આયતનાનિ પાતુભવન્તિ? મનાયતનં, ધમ્માયતનં – અરૂપધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે ઇમાનિ દ્વે આયતનાનિ પાતુભવન્તિ.

અરૂપધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે કતમા દ્વે ધાતુયો પાતુભવન્તિ? મનોવિઞ્ઞાણધાતુ, ધમ્મધાતુ – અરૂપધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે ઇમા દ્વે ધાતુયો પાતુભવન્તિ.

અરૂપધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે કતમં એકં સચ્ચં પાતુભવતિ? દુક્ખસચ્ચં – અરૂપધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે ઇદં એકં સચ્ચં પાતુભવતિ.

અરૂપધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે કતમાનિ અટ્ઠિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ? મનિન્દ્રિયં, જીવિતિન્દ્રિયં, ઉપેક્ખિન્દ્રિયં, સદ્ધિન્દ્રિયં, વીરિયિન્દ્રિયં, સતિન્દ્રિયં, સમાધિન્દ્રિયં, પઞ્ઞિન્દ્રિયં – અરૂપધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે ઇમાનિ અટ્ઠિન્દ્રિયાનિ પાતુભવન્તિ.

અરૂપધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે કતમે તયો હેતૂ પાતુભવન્તિ? અલોભો વિપાકહેતુ, અદોસો વિપાકહેતુ, અમોહો વિપાકહેતુ – અરૂપધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે ઇમે તયો હેતૂ પાતુભવન્તિ.

અરૂપધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે કતમે તયો આહારા પાતુભવન્તિ? ફસ્સાહારો, મનોસઞ્ચેતનાહારો, વિઞ્ઞાણાહારો – અરૂપધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે ઇમે તયો આહારા પાતુભવન્તિ.

અરૂપધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે કતમો એકો ફસ્સો પાતુભવતિ? મનોવિઞ્ઞાણધાતુસમ્ફસ્સો – અરૂપધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે અયં એકો ફસ્સો પાતુભવતિ.

અરૂપધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે કતમા એકા વેદના…પે॰… એકા સઞ્ઞા… એકા ચેતના… એકં ચિત્તં પાતુભવતિ? મનોવિઞ્ઞાણધાતુ – અરૂપધાતુયા ઉપપત્તિક્ખણે ઇદં એકં ચિત્તં પાતુભવતિ.

૫. ભૂમન્તરદસ્સનવારો

૧૦૨૦. કામાવચરા ધમ્મા, ન કામાવચરા ધમ્મા, રૂપાવચરા ધમ્મા, ન રૂપાવચરા ધમ્મા, અરૂપાવચરા ધમ્મા, ન અરૂપાવચરા ધમ્મા, પરિયાપન્ના ધમ્મા, અપરિયાપન્ના ધમ્મા.

કતમે ધમ્મા કામાવચરા? હેટ્ઠતો અવીચિનિરયં પરિયન્તં કરિત્વા, ઉપરિતો પરનિમ્મિતવસવત્તી દેવે અન્તોકરિત્વા, યં એતસ્મિં અન્તરે એત્થાવચરા એત્થ પરિયાપન્ના ખન્ધધાતુઆયતના; રૂપં, વેદના, સઞ્ઞા, સઙ્ખારા, વિઞ્ઞાણં – ઇમે ધમ્મા કામાવચરા.

કતમે ધમ્મા ન કામાવચરા? રૂપાવચરા, અરૂપાવચરા, અપરિયાપન્ના – ઇમે ધમ્મા ન કામાવચરા.

કતમે ધમ્મા રૂપાવચરા? હેટ્ઠતો બ્રહ્મલોકં પરિયન્તં કરિત્વા, ઉપરિતો અકનિટ્ઠે દેવે અન્તોકરિત્વા , યં એતસ્મિં અન્તરે એત્થાવચરા એત્થ પરિયાપન્ના સમાપન્નસ્સ વા ઉપપન્નસ્સ વા દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારિસ્સ વા ચિત્તચેતસિકા ધમ્મા – ઇમે ધમ્મા રૂપાવચરા.

કતમે ધમ્મા ન રૂપાવચરા? કામાવચરા, અરૂપાવચરા, અપરિયાપન્ના – ઇમે ધમ્મા ન રૂપાવચરા.

કતમે ધમ્મા અરૂપાવચરા? હેટ્ઠતો આકાસાનઞ્ચાયતનૂપગે દેવે પરિયન્તં કરિત્વા, ઉપરિતો નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનૂપગે દેવે અન્તોકરિત્વા, યં એતસ્મિં અન્તરે એત્થાવચરા એત્થ પરિયાપન્ના સમાપન્નસ્સ વા ઉપપન્નસ્સ વા દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારિસ્સ વા ચિત્તચેતસિકા ધમ્મા – ઇમે ધમ્મા અરૂપાવચરા.

કતમે ધમ્મા ન અરૂપાવચરા? કામાવચરા, રૂપાવચરા, અપરિયાપન્ના – ઇમે ધમ્મા ન અરૂપાવચરા.

કતમે ધમ્મા પરિયાપન્ના? સાસવા કુસલાકુસલબ્યાકતા ધમ્મા કામાવચરા, રૂપાવચરા, અરૂપાવચરા, રૂપક્ખન્ધો, વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો, વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો – ઇમે ધમ્મા પરિયાપન્ના.

કતમે ધમ્મા અપરિયાપન્ના? મગ્ગા ચ, મગ્ગફલાનિ ચ, અસઙ્ખતા ચ ધાતુ – ઇમે ધમ્મા અપરિયાપન્ના.

૬. ઉપ્પાદકકમ્મઆયુપ્પમાણવારો

૧. ઉપ્પાદકકમ્મં

૧૦૨૧. દેવાતિ . તયો દેવા – સમ્મુતિદેવા [સમ્મતિદેવા (સ્યા॰)], ઉપપત્તિદેવા, વિસુદ્ધિદેવા.

સમ્મુતિદેવા નામ – રાજાનો, દેવિયો, કુમારા.

ઉપપત્તિદેવા નામ – ચાતુમહારાજિકે [ચાતુમ્મહારાજિકે (સી॰ સ્યા॰)] દેવે ઉપાદાય તદુપરિ દેવા.

વિસુદ્ધિદેવા નામ – અરહન્તો વુચ્ચન્તિ.

દાનં દત્વા, સીલં સમાદિયિત્વા, ઉપોસથકમ્મં કત્વા કત્થ ઉપપજ્જન્તિ? દાનં દત્વા, સીલં સમાદિયિત્વા, ઉપોસથકમ્મં કત્વા અપ્પેકચ્ચે ખત્તિયમહાસાલાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જન્તિ, અપ્પેકચ્ચે બ્રાહ્મણમહાસાલાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જન્તિ, અપ્પેકચ્ચે ગહપતિમહાસાલાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જન્તિ, અપ્પેકચ્ચે ચાતુમહારાજિકાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જન્તિ, અપ્પેકચ્ચે તાવતિંસાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જન્તિ, અપ્પેકચ્ચે યામાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જન્તિ, અપ્પેકચ્ચે તુસિતાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જન્તિ, અપ્પેકચ્ચે નિમ્માનરતીનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જન્તિ, અપ્પેકચ્ચે પરનિમ્મિતવસવત્તીનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જન્તિ.

૨. આયુપ્પમાણં

૧૦૨૨. મનુસ્સાનં કિત્તકં આયુપ્પમાણં? વસ્સસતં, અપ્પં વા ભિય્યો [અપ્પં વા ભિય્યો વા (સ્યા॰ ક॰) દી॰ નિ॰ ૨.૭].

૧૦૨૩. ચાતુમહારાજિકાનં દેવાનં કિત્તકં આયુપ્પમાણં? યાનિ માનુસકાનિ પઞ્ઞાસ વસ્સાનિ, ચાતુમ્મહારાજિકાનં દેવાનં એસો એકો રત્તિન્દિવો [રત્તિદિવો (ક॰) અ॰ નિ॰ ૩.૭૧]. તાય રત્તિયા તિંસ રત્તિયો માસો. તેન માસેન દ્વાદસમાસિયો સંવચ્છરો. તેન સંવચ્છરેન દિબ્બાનિ પઞ્ચ વસ્સસતાનિ ચાતુમ્મહારાજિકાનં દેવાનં આયુપ્પમાણં. મનુસ્સાનં ગણનાય કિત્તકં હોતિ? નવુતિ વસ્સસતસહસ્સાનિ.

તાવતિંસાનં દેવાનં કિત્તકં આયુપ્પમાણં? યં માનુસકં વસ્સસતં, તાવતિંસાનં દેવાનં એસો એકો રત્તિન્દિવો. તાય રત્તિયા તિંસ રત્તિયો માસો. તેન માસેન દ્વાદસમાસિયો સંવચ્છરો. તેન સંવચ્છરેન દિબ્બં વસ્સસહસ્સં તાવતિંસાનં દેવાનં આયુપ્પમાણં. મનુસ્સાનં ગણનાય કિત્તકં હોતિ? તિસ્સો ચ વસ્સકોટિયો સટ્ઠિ ચ વસ્સસતસહસ્સાનિ.

યામાનં દેવાનં કિત્તકં આયુપ્પમાણં? યાનિ માનુસકાનિ દ્વે વસ્સસતાનિ, યામાનં દેવાનં એસો એકો રત્તિન્દિવો. તાય રત્તિયા તિંસરત્તિયો માસો . તેન માસેન દ્વાદસમાસિયો સંવચ્છરો. તેન સંવચ્છરેન દિબ્બાનિ દ્વે વસ્સસહસ્સાનિ યામાનં દેવાનં આયુપ્પમાણં. મનુસ્સાનં ગણનાય કિત્તકં હોતિ? ચુદ્દસઞ્ચ વસ્સકોટિયો ચત્તારીસઞ્ચ વસ્સસતસહસ્સાનિ.

તુસિતાનં દેવાનં કિત્તકં આયુપ્પમાણં? યાનિ માનુસકાનિ ચત્તારિ વસ્સસતાનિ, તુસિતાનં દેવાનં એસો એકો રત્તિન્દિવો. તાય રત્તિયા તિંસરત્તિયો માસો. તેન માસેન દ્વાદસમાસિયો સંવચ્છરો. તેન સંવચ્છરેન દિબ્બાનિ ચત્તારિ વસ્સસહસ્સાનિ તુસિતાનં દેવાનં આયુપ્પમાણં. મનુસ્સાનં ગણનાય કિત્તકં હોતિ? સત્તપઞ્ઞાસ વસ્સકોટિયો સટ્ઠિ ચ વસ્સસતસહસ્સાનિ.

નિમ્માનરતીનં દેવાનં કિત્તકં આયુપ્પમાણં? યાનિ માનુસકાનિ અટ્ઠ વસ્સસતાનિ, નિમ્માનરતીનં દેવાનં એસો એકો રત્તિન્દિવો. તાય રત્તિયા તિંસરત્તિયો માસો. તેન માસેન દ્વાદસમાસિયો સંવચ્છરો. તેન સંવચ્છરેન દિબ્બાનિ અટ્ઠ વસ્સસહસ્સાનિ નિમ્માનરતીનં દેવાનં આયુપ્પમાણં. મનુસ્સાનં ગણનાય કિત્તકં હોતિ? દ્વે વસ્સકોટિસતાનિ તિંસઞ્ચ વસ્સકોટિયો ચત્તારીસઞ્ચ વસ્સસતસહસ્સાનિ.

પરનિમ્મિતવસવત્તીનં દેવાનં કિત્તકં આયુપ્પમાણં? યાનિ માનુસકાનિ સોળસ વસ્સસતાનિ, પરનિમ્મિતવસવત્તીનં દેવાનં એસો એકો રત્તિન્દિવો. તાય રત્તિયા તિંસરત્તિયો માસો. તેન માસેન દ્વાદસમાસિયો સંવચ્છરો. તેન સંવચ્છરેન દિબ્બાનિ સોળસ વસ્સસહસ્સાનિ પરનિમ્મિતવસવત્તીનં દેવાનં આયુપ્પમાણં. મનુસ્સાનં ગણનાય કિત્તકં હોતિ? નવ ચ વસ્સકોટિસતાનિ એકવીસઞ્ચ વસ્સકોટિયો સટ્ઠિ ચ વસ્સસતસહસ્સાનીતિ.

છ એતે [છપિ તે (સ્યા॰)] કામાવચરા, સબ્બકામસમિદ્ધિનો;
સબ્બેસં એકસઙ્ખાતો, આયુ ભવતિ કિત્તકો.

દ્વાદસ કોટિસતં તેસં, અટ્ઠવીસઞ્ચ કોટિયો;
પઞ્ઞાસ સતસહસ્સાનિ, વસ્સગ્ગેન પકાસિતાતિ.

૧૦૨૪. પઠમં ઝાનં પરિત્તં ભાવેત્વા કત્થ ઉપપજ્જન્તિ? પઠમં ઝાનં પરિત્તં ભાવેત્વા બ્રહ્મપારિસજ્જાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જન્તિ. તેસં કિત્તકં આયુપ્પમાણં? કપ્પસ્સ તતિયો ભાગો.

પઠમં ઝાનં મજ્ઝિમં ભાવેત્વા કત્થ ઉપપજ્જન્તિ? પઠમં ઝાનં મજ્ઝિમં ભાવેત્વા બ્રહ્મપુરોહિતાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જન્તિ. તેસં કિત્તકં આયુપ્પમાણં? ઉપડ્ઢકપ્પો.

પઠમં ઝાનં પણીતં ભાવેત્વા કત્થ ઉપપજ્જન્તિ? પઠમં ઝાનં પણીતં ભાવેત્વા મહાબ્રહ્માનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જન્તિ. તેસં કિત્તકં આયુપ્પમાણં? કપ્પો [એકો કપ્પો (સ્યા॰)].

૧૦૨૫. દુતિયં ઝાનં પરિત્તં ભાવેત્વા કત્થ ઉપપજ્જન્તિ? દુતિયં ઝાનં પરિત્તં ભાવેત્વા પરિત્તાભાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જન્તિ. તેસં કિત્તકં આયુપ્પમાણં? દ્વે કપ્પા.

દુતિયં ઝાનં મજ્ઝિમં ભાવેત્વા કત્થ ઉપપજ્જન્તિ? દુતિયં ઝાનં મજ્ઝિમં ભાવેત્વા અપ્પમાણાભાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જન્તિ. તેસં કિત્તકં આયુપ્પમાણં? ચત્તારો કપ્પા.

દુતિયં ઝાનં પણીતં ભાવેત્વા કત્થ ઉપપજ્જન્તિ? દુતિયં ઝાનં પણીતં ભાવેત્વા આભસ્સરાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જન્તિ. તેસં કિત્તકં આયુપ્પમાણં? અટ્ઠ કપ્પા.

૧૦૨૬. તતિયં ઝાનં પરિત્તં ભાવેત્વા કત્થ ઉપપજ્જન્તિ? તતિયં ઝાનં પરિત્તં ભાવેત્વા પરિત્તસુભાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જન્તિ. તેસં કિત્તકં આયુપ્પમાણં? સોળસ કપ્પા.

તતિયં ઝાનં મજ્ઝિમં ભાવેત્વા કત્થ ઉપપજ્જન્તિ? તતિયં ઝાનં મજ્ઝિમં ભાવેત્વા અપ્પમાણસુભાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જન્તિ. તેસં કિત્તકં આયુપ્પમાણં? બાત્તિંસ કપ્પા.

તતિયં ઝાનં પણીતં ભાવેત્વા કત્થ ઉપપજ્જન્તિ? તતિયં ઝાનં પણીતં ભાવેત્વા સુભકિણ્હાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જન્તિ. તેસં કિત્તકં આયુપ્પમાણં? ચતુસટ્ઠિ કપ્પા.

૧૦૨૭. ચતુત્થં ઝાનં ભાવેત્વા આરમ્મણનાનત્તતા મનસિકારનાનત્તતા છન્દનાનત્તતા પણિધિનાનત્તતા અધિમોક્ખનાનત્તતા અભિનીહારનાનત્તતા પઞ્ઞાનાનત્તતા અપ્પેકચ્ચે અસઞ્ઞસત્તાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જન્તિ, અપ્પેકચ્ચે વેહપ્ફલાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જન્તિ, અપ્પેકચ્ચે અવિહાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જન્તિ, અપ્પેકચ્ચે અતપ્પાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જન્તિ, અપ્પેકચ્ચે સુદસ્સાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જન્તિ, અપ્પેકચ્ચે સુદસ્સીનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જન્તિ, અપ્પેકચ્ચે અકનિટ્ઠાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જન્તિ, અપ્પેકચ્ચે આકાસાનઞ્ચાયતનૂપગાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જન્તિ, અપ્પેકચ્ચે વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનૂપગાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જન્તિ, અપ્પેકચ્ચે આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનૂપગાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જન્તિ, અપ્પેકચ્ચે નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનૂપગાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જન્તિ.

અસઞ્ઞસત્તાનઞ્ચ વેહપ્ફલાનઞ્ચ દેવાનં કિત્તકં આયુપ્પમાણં? પઞ્ચકપ્પસતાનિ.

અવિહાનં દેવાનં કિત્તકં આયુપ્પમાણં? કપ્પસહસ્સં.

અતપ્પાનં દેવાનં કિત્તકં આયુપ્પમાણં? દ્વે કપ્પસહસ્સાનિ.

સુદસ્સાનં દેવાનં કિત્તકં આયુપ્પમાણં? ચત્તારિ કપ્પસહસ્સાનિ.

સુદસ્સીનં દેવાનં કિત્તકં આયુપ્પમાણં? અટ્ઠ કપ્પસહસ્સાનિ.

અકનિટ્ઠાનં દેવાનં કિત્તકં આયુપ્પમાણં? સોળસ કપ્પસહસ્સાનિ.

૧૦૨૮. આકાસાનઞ્ચાયતનૂપગાનં દેવાનં કિત્તકં આયુપ્પમાણં? વીસતિ કપ્પસહસ્સાનિ.

વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનૂપગાનં દેવાનં કિત્તકં આયુપ્પમાણં? ચત્તારીસ કપ્પસહસ્સાનિ.

આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનૂપગાનં દેવાનં કિત્તકં આયુપ્પમાણં? સટ્ઠિ કપ્પસહસ્સાનિ.

નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનૂપગાનં દેવાનં કિત્તકં આયુપ્પમાણં? ચતુરાસીતિ કપ્પસહસ્સાનીતિ.

૧૦૨૯. ઉક્ખિત્તા પુઞ્ઞતેજેન, કામરૂપગતિં ગતા.

ભવગ્ગતમ્પિ [ભવગ્ગં વાપિ (સ્યા॰)] સમ્પત્તા, પુનાગચ્છન્તિ [પુન ગચ્છન્તિ (સ્યા॰)] દુગ્ગતિં.

તાવ દીઘાયુકા સત્તા, ચવન્તિ આયુસઙ્ખયા;
નત્થિ કોચિ ભવો નિચ્ચો, ઇતિ વુત્તં મહેસિના.

તસ્મા હિ ધીરા નિપકા, નિપુણા અત્થચિન્તકા;
જરામરણમોક્ખાય, ભાવેન્તિ મગ્ગમુત્તમં.

ભાવયિત્વા સુચિં મગ્ગં, નિબ્બાનોગધગામિનં;
સબ્બાસવે પરિઞ્ઞાય, પરિનિબ્બન્તિ અનાસવાતિ.

૭. અભિઞ્ઞેય્યાદિવારો

૧૦૩૦. પઞ્ચન્નં ખન્ધાનં કતિ અભિઞ્ઞેય્યા, કતિ પરિઞ્ઞેય્યા, કતિ પહાતબ્બા, કતિ ભાવેતબ્બા, કતિ સચ્છિકાતબ્બા, કતિ ન પહાતબ્બા, ન ભાવેતબ્બા, ન સચ્છિકાતબ્બા…પે॰… સત્તન્નં ચિત્તાનં કતિ અભિઞ્ઞેય્યા, કતિ પરિઞ્ઞેય્યા, કતિ પહાતબ્બા, કતિ ભાવેતબ્બા, કતિ સચ્છિકાતબ્બા, કતિ ન પહાતબ્બા ન ભાવેતબ્બા ન સચ્છિકાતબ્બા?

૧૦૩૧. રૂપક્ખન્ધો અભિઞ્ઞેય્યો પરિઞ્ઞેય્યો ન પહાતબ્બો ન ભાવેતબ્બો ન સચ્છિકાતબ્બો. ચત્તારો ખન્ધા અભિઞ્ઞેય્યા પરિઞ્ઞેય્યા, સિયા પહાતબ્બા, સિયા ભાવેતબ્બા, સિયા સચ્છિકાતબ્બા, સિયા ન પહાતબ્બા ન ભાવેતબ્બા ન સચ્છિકાતબ્બા.

દસાયતના અભિઞ્ઞેય્યા પરિઞ્ઞેય્યા ન પહાતબ્બા ન ભાવેતબ્બા ન સચ્છિકાતબ્બા. દ્વે આયતના અભિઞ્ઞેય્યા પરિઞ્ઞેય્યા, સિયા પહાતબ્બા, સિયા ભાવેતબ્બા, સિયા સચ્છિકાતબ્બા, સિયા ન પહાતબ્બા ન ભાવેતબ્બા ન સચ્છિકાતબ્બા.

સોળસ ધાતુયો અભિઞ્ઞેય્યા પરિઞ્ઞેય્યા ન પહાતબ્બા ન ભાવેતબ્બા ન સચ્છિકાતબ્બા. દ્વે ધાતુયો અભિઞ્ઞેય્યા પરિઞ્ઞેય્યા, સિયા પહાતબ્બા, સિયા ભાવેતબ્બા, સિયા સચ્છિકાતબ્બા, સિયા ન પહાતબ્બા ન ભાવેતબ્બા ન સચ્છિકાતબ્બા.

સમુદયસચ્ચં અભિઞ્ઞેય્યં પરિઞ્ઞેય્યં પહાતબ્બં ન ભાવેતબ્બં ન સચ્છિકાતબ્બં. મગ્ગસચ્ચં અભિઞ્ઞેય્યં પરિઞ્ઞેય્યં ન પહાતબ્બં ભાવેતબ્બં ન સચ્છિકાતબ્બં . નિરોધસચ્ચં અભિઞ્ઞેય્યં પરિઞ્ઞેય્યં ન પહાતબ્બં ન

ભાવેતબ્બં સચ્છિકાતબ્બં. દુક્ખસચ્ચં અભિઞ્ઞેય્યં પરિઞ્ઞેય્યં, સિયા પહાતબ્બં, ન ભાવેતબ્બં, ન સચ્છિકાતબ્બં, સિયા ન પહાતબ્બં.

નવિન્દ્રિયા અભિઞ્ઞેય્યા પરિઞ્ઞેય્યા ન પહાતબ્બા ન ભાવેતબ્બા ન સચ્છિકાતબ્બા. દોમનસ્સિન્દ્રિયં અભિઞ્ઞેય્યં પરિઞ્ઞેય્યં પહાતબ્બં ન ભાવેતબ્બં ન સચ્છિકાતબ્બં. અનઞ્ઞાતઞ્ઞસ્સામીતિન્દ્રિયં અભિઞ્ઞેય્યં પરિઞ્ઞેય્યં ન પહાતબ્બં ભાવેતબ્બં ન સચ્છિકાતબ્બં. અઞ્ઞિન્દ્રિયં અભિઞ્ઞેય્યં પરિઞ્ઞેય્યં ન પહાતબ્બં, સિયા ભાવેતબ્બં, સિયા સચ્છિકાતબ્બં. અઞ્ઞાતાવિન્દ્રિયં અભિઞ્ઞેય્યં પરિઞ્ઞેય્યં ન પહાતબ્બં ન ભાવેતબ્બં સચ્છિકાતબ્બં. તીણિન્દ્રિયા અભિઞ્ઞેય્યા પરિઞ્ઞેય્યા ન પહાતબ્બા, સિયા ભાવેતબ્બા, સિયા સચ્છિકાતબ્બા, સિયા ન ભાવેતબ્બા, સચ્છિકાતબ્બા. છ ઇન્દ્રિયા અભિઞ્ઞેય્યા પરિઞ્ઞેય્યા, સિયા પહાતબ્બા, સિયા ભાવેતબ્બા, સિયા સચ્છિકાતબ્બા, સિયા ન પહાતબ્બા ન ભાવેતબ્બા ન સચ્છિકાતબ્બા.

તયો અકુસલહેતૂ અભિઞ્ઞેય્યા પરિઞ્ઞેય્યા પહાતબ્બા ન ભાવેતબ્બા ન સચ્છિકાતબ્બા. તયો કુસલહેતૂ અભિઞ્ઞેય્યા પરિઞ્ઞેય્યા ન પહાતબ્બા, સિયા ભાવેતબ્બા, ન સચ્છિકાતબ્બા, સિયા ન ભાવેતબ્બા. તયો અબ્યાકતહેતૂ અભિઞ્ઞેય્યા પરિઞ્ઞેય્યા ન પહાતબ્બા ન ભાવેતબ્બા, સિયા સચ્છિકાતબ્બા , સિયા ન સચ્છિકાતબ્બા.

કબળીકારો આહારો અભિઞ્ઞેય્યો પરિઞ્ઞેય્યો ન પહાતબ્બો ન ભાવેતબ્બો ન સચ્છિકાતબ્બો. તયો આહારા અભિઞ્ઞેય્યા પરિઞ્ઞેય્યા, સિયા પહાતબ્બા, સિયા ભાવેતબ્બા, સિયા સચ્છિકાતબ્બા, સિયા ન પહાતબ્બા ન ભાવેતબ્બા ન સચ્છિકાતબ્બા.

છ ફસ્સા અભિઞ્ઞેય્યા પરિઞ્ઞેય્યા ન પહાતબ્બા ન ભાવેતબ્બા ન સચ્છિકાતબ્બા. મનોવિઞ્ઞાણધાતુસમ્ફસ્સો અભિઞ્ઞેય્યો પરિઞ્ઞેય્યો, સિયા પહાતબ્બો, સિયા ભાવેતબ્બો, સિયા સચ્છિકાતબ્બો, સિયા ન પહાતબ્બો ન ભાવેતબ્બો ન સચ્છિકાતબ્બો.

છ વેદના...પે॰... છ સઞ્ઞા... છ ચેતના... છ ચિત્તા અભિઞ્ઞેય્યા પરિઞ્ઞેય્યા ન પહાતબ્બા ન ભાવેતબ્બા ન સચ્છિકાતબ્બા. મનોવિઞ્ઞાણધાતુ અભિઞ્ઞેય્યા પરિઞ્ઞેય્યા, સિયા પહાતબ્બા, સિયા ભાવેતબ્બા, સિયા સચ્છિકાતબ્બા , સિયા ન પહાતબ્બા ન ભાવેતબ્બા ન સચ્છિકાતબ્બા.

૮. સારમ્મણાનારમ્મણવારો

૧૦૩૨. પઞ્ચન્નં ખન્ધાનં કતિ સારમ્મણા, કતિ અનારમ્મણા...પે॰... સત્તન્નં ચિત્તાનં કતિ સારમ્મણા, કતિ અનારમ્મણા?

૧૦૩૩. રૂપક્ખન્ધો અનારમ્મણો. ચત્તારો ખન્ધા સારમ્મણા.

દસાયતના અનારમ્મણા. મનાયતનં સારમ્મણં. ધમ્માયતનં સિયા સારમ્મણં, સિયા અનારમ્મણં.

દસ ધાતુયો અનારમ્મણા. સત્ત ધાતુયો સારમ્મણા. ધમ્મધાતુ સિયા સારમ્મણા, સિયા અનારમ્મણા.

દ્વે સચ્ચા સારમ્મણા. નિરોધસચ્ચં અનારમ્મણં. દુક્ખસચ્ચં સિયા સારમ્મણં, સિયા અનારમ્મણં.

સત્તિન્દ્રિયા અનારમ્મણા. ચુદ્દસિન્દ્રિયા સારમ્મણા. જીવિતિન્દ્રિયં સિયા સારમ્મણં, સિયા અનારમ્મણં. નવ હેતૂ સારમ્મણા. કબળીકારો આહારો અનારમ્મણો. તયો આહારા સારમ્મણા. સત્ત ફસ્સા... સત્ત વેદના... સત્ત સઞ્ઞા... સત્ત ચેતના... સત્ત ચિત્તા સારમ્મણા.

૧૦૩૪. પઞ્ચન્નં ખન્ધાનં કતિ સારમ્મણારમ્મણા, કતિ અનારમ્મણારમ્મણા...પે॰... સત્તન્નં ચિત્તાનં કતિ સારમ્મણારમ્મણા, કતિ અનારમ્મણારમ્મણા?

૧૦૩૫. રૂપક્ખન્ધો અનારમ્મણો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા સારમ્મણારમ્મણા, સિયા અનારમ્મણારમ્મણા.

દસાયતના અનારમ્મણા. મનાયતનં સિયા સારમ્મણારમ્મણં, સિયા અનારમ્મણારમ્મણં. ધમ્માયતનં સિયા સારમ્મણારમ્મણં, સિયા અનારમ્મણારમ્મણં, સિયા અનારમ્મણં.

દસ ધાતુયો અનારમ્મણા. છ ધાતુયો અનારમ્મણારમ્મણા. મનોવિઞ્ઞાણધાતુ સિયા સારમ્મણારમ્મણા, સિયા અનારમ્મણારમ્મણા. ધમ્મધાતુ સિયા સારમ્મણારમ્મણા, સિયા અનારમ્મણારમ્મણા, સિયા અનારમ્મણા.

નિરોધસચ્ચં અનારમ્મણં. મગ્ગસચ્ચં અનારમ્મણારમ્મણં. સમુદયસચ્ચં સિયા સારમ્મણારમ્મણં, સિયા અનારમ્મણારમ્મણં. દુક્ખસચ્ચં સિયા સારમ્મણારમ્મણં, સિયા અનારમ્મણારમ્મણં, સિયા અનારમ્મણં.

સત્તિન્દ્રિયા અનારમ્મણા. પઞ્ચિન્દ્રિયા અનારમ્મણારમ્મણા. નવિન્દ્રિયા સિયા સારમ્મણારમ્મણા, સિયા અનારમ્મણારમ્મણા. જીવિતિન્દ્રિયં સિયા સારમ્મણારમ્મણં, સિયા અનારમ્મણારમ્મણં, સિયા અનારમ્મણં.

નવ હેતૂ સિયા સારમ્મણારમ્મણા, સિયા અનારમ્મણારમ્મણા. કબળીકારો આહારો અનારમ્મણો. તયો આહારા સિયા સારમ્મણારમ્મણા, સિયા અનારમ્મણારમ્મણા. છ ફસ્સા અનારમ્મણારમ્મણા . મનોવિઞ્ઞાણધાતુસમ્ફસ્સો સિયા સારમ્મણારમ્મણો સિયા અનારમ્મણારમ્મણો. છ વેદના... છ સઞ્ઞા... છ ચેતના... છ ચિત્તા અનારમ્મણારમ્મણા. મનોવિઞ્ઞાણધાતુ સિયા સારમ્મણારમ્મણા, સિયા અનારમ્મણારમ્મણા.

૯. દિટ્ઠસુતાદિદસ્સનવારો

૧૦૩૬. પઞ્ચન્નં ખન્ધાનં કતિ દિટ્ઠા, કતિ સુતા, કતિ મુતા, કતિ વિઞ્ઞાતા, કતિ ન દિટ્ઠા ન સુતા ન મુતા ન વિઞ્ઞાતા...પે॰... સત્તન્નં ચિત્તાનં કતિ દિટ્ઠા, કતિ સુતા, કતિ મુતા, કતિ વિઞ્ઞાતા, કતિ ન દિટ્ઠા ન સુતા ન મુતા ન વિઞ્ઞાતા?

૧૦૩૭. રૂપક્ખન્ધો સિયા દિટ્ઠો, સિયા સુતો, સિયા મુતો, સિયા વિઞ્ઞાતો, સિયા ન દિટ્ઠો ન સુતો ન મુતો, વિઞ્ઞાતો. ચત્તારો ખન્ધા ન દિટ્ઠા ન સુતા ન મુતા, વિઞ્ઞાતા.

રૂપાયતનં દિટ્ઠં, ન સુતં ન મુતં, વિઞ્ઞાતં. સદ્દાયતનં ન દિટ્ઠં, સુતં, ન મુતં, વિઞ્ઞાતં. ગન્ધાયતનં... રસાયતનં... ફોટ્ઠબ્બાયતનં ન દિટ્ઠં ન સુતં, મુતં, વિઞ્ઞાતં. સત્તાયતના ન દિટ્ઠા ન સુતા ન મુતા, વિઞ્ઞાતા.

રૂપધાતુ દિટ્ઠા, ન સુતા ન મુતા, વિઞ્ઞાતા. સદ્દધાતુ ન દિટ્ઠા, સુતા, ન મુતા, વિઞ્ઞાતા. ગન્ધધાતુ... રસધાતુ... ફોટ્ઠબ્બધાતુ ન દિટ્ઠા ન સુતા, મુતા, વિઞ્ઞાતા. તેરસ ધાતુયો ન દિટ્ઠા ન સુતા ન મુતા, વિઞ્ઞાતા.

તીણિ સચ્ચાનિ ન દિટ્ઠા ન સુતા ન મુતા, વિઞ્ઞાતા. દુક્ખસચ્ચં સિયા દિટ્ઠં, સિયા સુતં, સિયા મુતં, સિયા વિઞ્ઞાતં, સિયા ન દિટ્ઠં ન સુતં ન મુતં, વિઞ્ઞાતં.

બાવીસતિન્દ્રિયા ન દિટ્ઠા ન સુતા ન મુતા, વિઞ્ઞાતા. નવ હેતૂ ન દિટ્ઠા ન સુતા ન મુતા, વિઞ્ઞાતા. ચત્તારો આહારા ન દિટ્ઠા ન સુતા ન મુતા, વિઞ્ઞાતા. સત્ત ફસ્સા ન દિટ્ઠા ન સુતા ન મુતા, વિઞ્ઞાતા. સત્ત વેદના... સત્ત સઞ્ઞા... સત્ત ચેતના... સત્ત ચિત્તા ન દિટ્ઠા ન સુતા ન મુતા, વિઞ્ઞાતા.

૧૦. તિકાદિદસ્સનવારો

૧. કુસલત્તિકં

૧૦૩૮. પઞ્ચન્નં ખન્ધાનં કતિ કુસલા, કતિ અકુસલા, કતિ અબ્યાકતા...પે॰... સત્તન્નં ચિત્તાનં કતિ કુસલા, કતિ અકુસલા, કતિ અબ્યાકતા?

રૂપક્ખન્ધો અબ્યાકતો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા કુસલા, સિયા અકુસલા, સિયા અબ્યાકતા. દસાયતના અબ્યાકતા. દ્વાયતના સિયા કુસલા, સિયા અકુસલા, સિયા અબ્યાકતા. સોળસ ધાતુયો અબ્યાકતા. દ્વે ધાતુયો સિયા કુસલા, સિયા અકુસલા, સિયા અબ્યાકતા. સમુદયસચ્ચં અકુસલં. મગ્ગસચ્ચં કુસલં. નિરોધસચ્ચં અબ્યાકતં. દુક્ખસચ્ચં સિયા કુસલં, સિયા અકુસલં, સિયા અબ્યાકતં.

દસિન્દ્રિયા અબ્યાકતા. દોમનસ્સિન્દ્રિયં અકુસલં. અનઞ્ઞાતઞ્ઞસ્સામીતિન્દ્રિયં કુસલં. ચત્તારિન્દ્રિયા સિયા કુસલા, સિયા અબ્યાકતા. છ ઇન્દ્રિયા સિયા કુસલા, સિયા અકુસલા, સિયા અબ્યાકતા.

તયો કુસલહેતૂ કુસલા. તયો અકુસલહેતૂ અકુસલા. તયો અબ્યાકતહેતૂ અબ્યાકતા. કબળીકારો આહારો અબ્યાકતો. તયો આહારા સિયા કુસલા, સિયા અકુસલા, સિયા અબ્યાકતા. છ ફસ્સા અબ્યાકતા. મનોવિઞ્ઞાણધાતુસમ્ફસ્સો સિયા કુસલો, સિયા અકુસલો, સિયા અબ્યાકતો. છ વેદના... છ સઞ્ઞા... છ ચેતના... છ ચિત્તા અબ્યાકતા. મનોવિઞ્ઞાણધાતુ સિયા કુસલા, સિયા અકુસલા, સિયા અબ્યાકતા.

૨. વેદનાતિકં

૧૦૩૯. પઞ્ચન્નં ખન્ધાનં કતિ સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા, કતિ દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા, કતિ અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા...પે॰... સત્તન્નં ચિત્તાનં કતિ સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા, કતિ દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા, કતિ અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા?

દ્વે ખન્ધા ન વત્તબ્બા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તાતિપિ, દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તાતિપિ, અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તાતિપિ. તયો ખન્ધા સિયા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા, સિયા દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા, સિયા અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા.

દસાયતના ન વત્તબ્બા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તાતિપિ, દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તાતિપિ, અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તાતિપિ. મનાયતનં સિયા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તં, સિયા દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તં, સિયા અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તં. ધમ્માયતનં સિયા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તં, સિયા દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તં, સિયા અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તં, સિયા ન વત્તબ્બં સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તન્તિપિ, દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તન્તિપિ, અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તન્તિપિ.

દસ ધાતુયો ન વત્તબ્બા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તાતિપિ, દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તાતિપિ, અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તાતિપિ. પઞ્ચ ધાતુયો અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા, કાયવિઞ્ઞાણધાતુ સિયા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા, સિયા દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા. મનોવિઞ્ઞાણધાતુ સિયા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા, સિયા દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા, સિયા અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા. ધમ્મધાતુ સિયા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા, સિયા દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા, સિયા અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા, સિયા ન વત્તબ્બા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તાતિપિ, દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તાતિપિ, અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તાતિપિ.

દ્વે સચ્ચા સિયા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા, સિયા અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા. નિરોધસચ્ચં ન વત્તબ્બં સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તન્તિપિ, દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તન્તિપિ, અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તન્તિપિ. દુક્ખસચ્ચં સિયા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તં, સિયા દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તં, સિયા અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તં, સિયા ન વત્તબ્બં સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તન્તિપિ, દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તન્તિપિ, અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તન્તિપિ.

દ્વાદસિન્દ્રિયા ન વત્તબ્બા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તાતિપિ, દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તાતિપિ, અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તાતિપિ. છ ઇન્દ્રિયા સિયા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા, સિયા અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા. તીણિન્દ્રિયા સિયા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા, સિયા દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા , સિયા અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા. જીવિતિન્દ્રિયં સિયા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તં, સિયા દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તં, સિયા અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તં, સિયા ન વત્તબ્બં સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તન્તિપિ, દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તન્તિપિ, અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તન્તિપિ.

દોસો અકુસલહેતુ દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો. સત્ત હેતૂ સિયા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા, સિયા અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા. મોહો અકુસલહેતુ સિયા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો, સિયા દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો, સિયા દુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો.

કબળીકારો આહારો ન વત્તબ્બો સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તોતિ પિ, દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તોતિપિ, અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તોતિપિ. તયો આહારા સિયા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા, સિયા દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા, સિયા અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા.

પઞ્ચ ફસ્સા અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા. કાયવિઞ્ઞાણધાતુસમ્ફસ્સો સિયા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો, સિયા દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો. મનોવિઞ્ઞાણધાતુસમ્ફસ્સો સિયા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો, સિયા દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો, સિયા અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તો.

સત્ત વેદના ન વત્તબ્બા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તાતિપિ, દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તાતિપિ, અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તાતિપિ. પઞ્ચ સઞ્ઞા... પઞ્ચ ચેતના... પઞ્ચ ચિત્તા અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા, કાયવિઞ્ઞાણધાતુ સિયા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા, સિયા દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા. મનોવિઞ્ઞાણધાતુ સિયા સુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા, સિયા દુક્ખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા, સિયા અદુક્ખમસુખાય વેદનાય સમ્પયુત્તા.

૩. વિપાકત્તિકં

૧૦૪૦. પઞ્ચન્નં ખન્ધાનં કતિ વિપાકા, કતિ વિપાકધમ્મધમ્મા, કતિ નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મા...પે॰... સત્તન્નં ચિત્તાનં કતિ વિપાકા, કતિ વિપાકધમ્મધમ્મા, કતિ નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મા?

રૂપક્ખન્ધો નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા વિપાકા, સિયા વિપાકધમ્મધમ્મા, સિયા નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મા.

દસાયતના નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મા. દ્વાયતના સિયા વિપાકા, સિયા વિપાકધમ્મધમ્મા, સિયા નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મા.

દસ ધાતુયો નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મા. પઞ્ચ ધાતુયો વિપાકા. મનોધાતુ સિયા વિપાકા, સિયા નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મા. દ્વે ધાતુયો સિયા વિપાકા સિયા વિપાકધમ્મધમ્મા, સિયા નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મા.

દ્વે સચ્ચા વિપાકધમ્મધમ્મા. નિરોધસચ્ચં નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મં. દુક્ખસચ્ચં સિયા વિપાકં, સિયા વિપાકધમ્મધમ્મં, સિયા નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મં.

સત્તિન્દ્રિયા નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મા. તીણિન્દ્રિયા વિપાકા. દ્વિન્દ્રિયા વિપાકધમ્મધમ્મા. અઞ્ઞિન્દ્રિયં સિયા વિપાકં, સિયા વિપાકધમ્મધમ્મં. નવિન્દ્રિયા સિયા વિપાકા, સિયા વિપાકધમ્મધમ્મા, સિયા નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મા.

છ હેતૂ વિપાકધમ્મધમ્મા. તયો અબ્યાકતહેતૂ સિયા વિપાકા, સિયા નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મા.

કબળીકારો આહારો નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મો. તયો આહારા સિયા વિપાકા, સિયા વિપાકધમ્મધમ્મા, સિયા નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મા. પઞ્ચ ફસ્સા વિપાકા. મનોધાતુસમ્ફસ્સો સિયા વિપાકો, સિયા નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મો. મનોવિઞ્ઞાણધાતુસમ્ફસ્સો સિયા વિપાકો, સિયા વિપાકધમ્મધમ્મો, સિયા નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મો. પઞ્ચ વેદના... પઞ્ચ સઞ્ઞા... પઞ્ચ ચેતના... પઞ્ચ ચિત્તા વિપાકા. મનોધાતુ સિયા વિપાકા, સિયા નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મા. મનોવિઞ્ઞાણધાતુ સિયા વિપાકા, સિયા વિપાકધમ્મધમ્મા, સિયા નેવવિપાકનવિપાકધમ્મધમ્મા.

૪. ઉપાદિન્નત્તિકં

૧૦૪૧. પઞ્ચન્નં ખન્ધાનં કતિ ઉપાદિન્નુપાદાનિયા, કતિ અનુપાદિન્નુપાદાનિયા, કતિ અનુપાદિન્નઅનુપાદાનિયા…પે॰… સત્તન્નં ચિત્તાનં કતિ ઉપાદિન્નુપાદાનિયા, કતિ અનુપાદિન્નુપાદાનિયા, કતિ અનુપાદિન્નઅનુપાદાનિયા?

રૂપક્ખન્ધો સિયા ઉપાદિન્નુપાદાનિયો, સિયા અનુપાદિન્નુપાદાનિયો ૪. ચત્તારો ખન્ધા સિયા ઉપાદિન્નુપાદાનિયા, સિયા અનુપાદિન્નુપાદાનિયા, સિયા અનુપાદિન્નઅનુપાદાનિયા.

પઞ્ચાયતના ઉપાદિન્નુપાદાનિયા. સદ્દાયતનં અનુપાદિન્નુપાદાનિયં. ચત્તારો આયતના સિયા ઉપાદિન્નુપાદાનિયા, સિયા અનુપાદિન્નુપાદાનિયા. દ્વાયતના સિયા ઉપાદિન્નુપાદાનિયા, સિયા અનુપાદિન્નુપાદાનિયા, સિયા અનુપાદિન્નઅનુપાદાનિયા.

દસ ધાતુયો ઉપાદિન્નુપાદાનિયા. સદ્દધાતુ અનુપાદિન્નુપાદાનિયા. પઞ્ચ ધાતુયો સિયા ઉપાદિન્નુપાદાનિયા, સિયા અનુપાદિન્નુપાદાનિયા. દ્વે ધાતુયો સિયા ઉપાદિન્નુપાદાનિયા, સિયા અનુપાદિન્નુપાદાનિયા, સિયા અનુપાદિન્નઅનુપાદાનિયા.

સમુદયસચ્ચં અનુપાદિન્નુપાદાનિયં. દ્વે સચ્ચા અનુપાદિન્નઅનુપાદાનિયા. દુક્ખસચ્ચં સિયા ઉપાદિન્નુપાદાનિયં, સિયા અનુપાદિન્નુપાદાનિયં.

નવિન્દ્રિયા ઉપાદિન્નુપાદાનિયા. દોમનસ્સિન્દ્રિયં અનુપાદિન્નુપાદાનિયં. તીણિન્દ્રિયા અનુપાદિન્નઅનુપાદાનિયા. નવિન્દ્રિયા સિયા ઉપાદિન્નુપાદાનિયા, સિયા અનુપાદિન્નુપાદાનિયા, સિયા અનુપાદિન્નઅનુપાદાનિયા. તયો અકુસલહેતૂ અનુપાદિન્નુપાદાનિયા. તયો કુસલહેતૂ સિયા અનુપાદિન્નુપાદાનિયા, સિયા અનુપાદિન્નઅનુપાદાનિયા. તયો અબ્યાકતહેતૂ સિયા ઉપાદિન્નુપાદાનિયા, સિયા અનુપાદિન્નુપાદાનિયા, સિયા અનુપાદિન્નઅનુપાદાનિયા.

કબળીકારો આહારો સિયા ઉપાદિન્નુપાદાનિયો, સિયા અનુપાદિન્નુપાદાનિયો. તયો આહારા સિયા ઉપાદિન્નુપાદાનિયા, સિયા અનુપાદિન્નુપાદાનિયા, સિયા અનુપાદિન્નઅનુપાદાનિયા .

પઞ્ચ ફસ્સા ઉપાદિન્નુપાદાનિયા. મનોધાતુસમ્ફસ્સો સિયા ઉપાદિન્નુપાદાનિયો, સિયા અનુપાદિન્નુપાદાનિયો. મનોવિઞ્ઞાણધાતુસમ્ફસ્સો સિયા ઉપાદિન્નુપાદાનિયો, સિયા અનુપાદિન્નુપાદાનિયો, સિયા અનુપાદિન્નઅનુપાદાનિયો. પઞ્ચ વેદના… પઞ્ચ સઞ્ઞા… પઞ્ચ ચેતના… પઞ્ચ ચિત્તા ઉપાદિન્નુપાદાનિયા. મનોધાતુ સિયા ઉપાદિન્નુપાદાનિયા, સિયા અનુપાદિન્નુપાદાનિયા. મનોવિઞ્ઞાણધાતુ સિયા ઉપાદિન્નુપાદાનિયા, સિયા અનુપાદિન્નુપાદાનિયા, સિયા અનુપાદિન્નઅનુપાદાનિયા.

૫. વિતક્કત્તિકં

૧૦૪૨. પઞ્ચન્નં ખન્ધાનં કતિ સવિતક્કસવિચારા, કતિ અવિતક્કવિચારમત્તા, કતિ અવિતક્કઅવિચારા…પે॰… સત્તન્નં ચિત્તાનં કતિ સવિતક્કસવિચારા, કતિ અવિતક્કવિચારમત્તા, કતિ અવિતક્કઅવિચારા?

રૂપક્ખન્ધો અવિતક્કઅવિચારો. તયો ખન્ધા સિયા સવિતક્કસવિચારા, સિયા અવિતક્કવિચારમત્તા, સિયા અવિતક્કઅવિચારા. સઙ્ખારક્ખન્ધો સિયા સવિતક્કસવિચારો, સિયા અવિતક્કવિચારમત્તો, સિયા

અવિતક્કઅવિચારો સિયા ન વત્તબ્બો સવિતક્કસવિચારોતિપિ , અવિતક્કવિચારમત્તોતિપિ, અવિતક્કઅવિચારોતિપિ.

દસાયતના અવિતક્કઅવિચારા. મનાયતનં સિયા સવિતક્કસવિચારં, સિયા અવિતક્કવિચારમત્તં, સિયા અવિતક્કઅવિચારં. ધમ્માયતનં સિયા સવિતક્કસવિચારં, સિયા અવિતક્કવિચારમત્તં, સિયા અવિતક્કઅવિચારં, સિયા ન વત્તબ્બં સવિતક્કસવિચારન્તિપિ, અવિતક્કવિચારમત્તન્તિપિ, અવિતક્કઅવિચારન્તિપિ.

પન્નરસ ધાતુયો અવિતક્કઅવિચારા. મનોધાતુ સવિતક્કસવિચારા. મનોવિઞ્ઞાણધાતુ સિયા સવિતક્કસવિચારા, સિયા અવિતક્કવિચારમત્તા, સિયા અવિતક્કઅવિચારા. ધમ્મધાતુ સિયા સવિતક્કસવિચારા, સિયા અવિતક્કવિચારમત્તા, સિયા અવિતક્કઅવિચારા, સિયા ન વત્તબ્બા સવિતક્કસવિચારાતિપિ, અવિતક્કવિચારમત્તાતિપિ, અવિતક્કઅવિચારાતિપિ.

સમુદયસચ્ચં સવિતક્કસવિચારં. નિરોધસચ્ચં અવિતક્કઅવિચારં. મગ્ગસચ્ચં સિયા સવિતક્કસવિચારં, સિયા અવિતક્કવિચારમત્તં, સિયા અવિતક્કઅવિચારં. દુક્ખસચ્ચં સિયા સવિતક્કસવિચારં, સિયા અવિતક્કવિચારમત્તં, સિયા અવિતક્કઅવિચારં, સિયા ન વત્તબ્બં સવિતક્કસવિચારન્તિપિ, અવિતક્કવિચારમત્તન્તિપિ, અવિતક્કઅવિચારન્તિપિ.

નવિન્દ્રિયા અવિતક્કઅવિચારા. દોમનસ્સિન્દ્રિયં સવિતક્કસવિચારં. ઉપેક્ખિન્દ્રિયં સિયા સવિતક્કસવિચારં, સિયા અવિતક્કઅવિચારં. એકાદસિન્દ્રિયા સિયા સવિતક્કસવિચારા, સિયા અવિતક્કવિચારમત્તા, સિયા અવિતક્કઅવિચારા.

તયો અકુસલહેતૂ સવિતક્કસવિચારા. છ હેતૂ સિયા સવિતક્કસવિચારા, સિયા અવિતક્કવિચારમત્તા, સિયા અવિતક્કઅવિચારા. કબળીકારો આહારો અવિતક્કઅવિચારો. તયો આહારા સિયા સવિતક્કસવિચારા, સિયા અવિતક્કવિચારમત્તા, સિયા અવિતક્કઅવિચારા. પઞ્ચ ફસ્સા અવિતક્કઅવિચારા. મનોધાતુસમ્ફસ્સો સવિતક્કસવિચારો. મનોવિઞ્ઞાણધાતુસમ્ફસ્સો સિયા સવિતક્કસવિચારો, સિયા અવિતક્કવિચારમત્તો, સિયા અવિતક્કઅવિચારો. પઞ્ચ વેદના... પઞ્ચ સઞ્ઞા... પઞ્ચ ચેતના... પઞ્ચ ચિત્તા અવિતક્કઅવિચારા મનોધાતુ સવિતક્કસવિચારા , મનોવિઞ્ઞાણધાતુ સિયા સવિતક્કસવિચારા, સિયા અવિતક્કવિચારમત્તા, સિયા અવિતક્કઅવિચારા.

(૧) રૂપદુકં

૧૦૪૩. પઞ્ચન્નં ખન્ધાનં કતિ રૂપા, કતિ અરૂપા...પે॰... સત્તન્નં ચિત્તાનં કતિ રૂપા, કતિ અરૂપા?

રૂપક્ખન્ધો રૂપં. ચત્તારો ખન્ધા અરૂપા. દસાયતના રૂપા. મનાયતનં અરૂપં. ધમ્માયતનં સિયા રૂપં, સિયા અરૂપં. દસ ધાતુયો રૂપા. સત્ત ધાતુયો અરૂપા. ધમ્મધાતુ સિયા રૂપા, સિયા અરૂપા. તીણિ સચ્ચાનિ અરૂપા. દુક્ખસચ્ચં સિયા રૂપં, સિયા અરૂપં. સત્તિન્દ્રિયા રૂપા. ચુદ્દસિન્દ્રિયા અરૂપા. જીવિતિન્દ્રિયં સિયા રૂપં, સિયા અરૂપં. નવ હેતૂ અરૂપા. કબળીકારો આહારો રૂપં. તયો આહારા અરૂપા. સત્ત ફસ્સા અરૂપા. સત્ત વેદના... સત્ત સઞ્ઞા... સત્ત ચેતના સત્ત ચિત્તા અરૂપા.

(૨) લોકિયદુકં

૧૦૪૪. પઞ્ચન્નં ખન્ધાનં કતિ લોકિયા, કતિ લોકુત્તરા? દ્વાદસન્નં આયતનાનં કતિ લોકિયા, કતિ લોકુત્તરા? અટ્ઠારસન્નં ધાતૂનં કતિ લોકિયા, કતિ લોકુત્તરા? ચતુન્નં સચ્ચાનં કતિ લોકિયા, કતિ લોકુત્તરા...પે॰... સત્તન્નં ચિત્તાનં કતિ લોકિયા, કતિ લોકુત્તરા?

રૂપક્ખન્ધો લોકિયો. ચત્તારો ખન્ધા સિયા લોકિયા, સિયા લોકુત્તરા. દસાયતના લોકિયા . દ્વે આયતના સિયા લોકિયા , સિયા લોકુત્તરા. સોળસ ધાતુયો લોકિયા. દ્વે ધાતુયો સિયા લોકિયા, સિયા લોકુત્તરા. દ્વે સચ્ચા લોકિયા. દ્વે સચ્ચા લોકુત્તરા.

દસિન્દ્રિયા લોકિયા. તીણિન્દ્રિયા લોકુત્તરા. નવિન્દ્રિયા સિયા લોકિયા, સિયા લોકુત્તરા. તયો અકુસલહેતૂ લોકિયા. છ હેતૂ સિયા લોકિયા, સિયા લોકુત્તરા. કબળીકારો આહારો લોકિયો. તયો આહારા સિયા લોકિયા, સિયા લોકુત્તરા . છ ફસ્સા લોકિયા. મનોવિઞ્ઞાણધાતુસમ્ફસ્સો સિયા લોકિયો, સિયા લોકુત્તરો. છ વેદના લોકિયા. મનોવિઞ્ઞાણધાતુસમ્ફસ્સજા વેદના સિયા લોકિયા, સિયા લોકુત્તરા. છ સઞ્ઞા લોકિયા. મનોવિઞ્ઞાણધાતુસમ્ફસ્સજા સઞ્ઞા સિયા લોકિયા, સિયા લોકુત્તરા. છ ચેતના લોકિયા. મનોવિઞ્ઞાણધાતુસમ્ફસ્સજા ચેતના સિયા લોકિયા, સિયા લોકુત્તરા. છ ચિત્તા લોકિયા. મનોવિઞ્ઞાણધાતુ સિયા લોકિયા, સિયા લોકુત્તરાતિ.

અભિઞ્ઞા દ્વે સારમ્મણા, દિટ્ઠા કુસલવેદના;
વિપાકા ચ ઉપાદિન્ના, વિતક્કં રૂપલોકિયાતિ.

ધમ્મહદયવિભઙ્ગો નિટ્ઠિતો.

વિભઙ્ગપકરણં નિટ્ઠિતં.